

RÉGI MAGYAR DRÁMAI EMLÉKEK

XVIII. század

1/2.

PROTESTÁNS
iskoladrámák

Akadémiai Kiadó, Budapest.

1/2.

PROTESTÁNS

iskoladrámák

PROTESTÁNS ISKOLADRÁMÁK

**RÉGI MAGYAR DRÁMAI EMLÉKEK
XVIII. SZÁZAD**

**SOROZATSZERKESZTŐ
KILIÁN ISTVÁN ÉS VARGA IMRE**

**1/2.
PROTESTÁNS ISKOLADRÁMÁK**

**KÉSZÜLT A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
IRODALOMTUDOMÁNYI INTÉZETÉBEN**

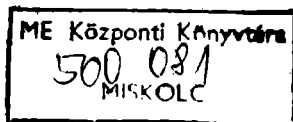
PROTESTÁNS ISKOLADRÁMÁK

SAJTÓ ALÁ RENDEZTE
VARGA IMRE

MÁSODIK KÖTET

AKADÉMIAI KIADÓ, BUDAPEST 1989

ISBN 963 05 4934 4 I/1—2 kötet
ISBN 963 05 5561 1 I/1 kötet
ISBN 963 05 5562 X I/2 kötet

Kiadja az Akadémiai Kiadó, Budapest

Első kiadás: 1989

© Akadémiai Kiadó, Budapest 1989 · Varga Imre

Minden jog fenntartva, beleértve a sokszorosítás,
a nyilvános előadás, a rádió- és televízióadás,
valamint a fordítás jogát, az egyes fejezeteket
illetően is.

A kiadásért felelős az Akadémiai Kiadó és Nyomda Vállalat főigazgatója
A szedés és a számítógépes szerkesztés a CODEX GMK, Szeged munkája

Felelős vezető: Dr. Vas Zoltán

Nyomta az Akadémiai Kiadó és Nyomda Vállalat

Felelős vezető: Hazai György

Budapest, 1989

Felelős szerkesztő: Kormányos József

Műszaki szerkesztő: Nyárádi Tamásné

A fedéltérket készítette: Németh Zsuzsanna

Megjelent a II. kötet 64,7 (A/5) ív + 20 oldal melléklet terjedelemben

Printed in Hungary

TARTALOMJEGYZÉK

A NAGYENYEDI REFORMÁTUS KOLLÉGIUM

29. PÁPAI PÁRIZ FERENC: <i>Izsák és Rebeka házassága</i> (1703)	823
30. <i>Árkádia</i> (1795)	887

A SÁROSPATAKI REFORMÁTUS KOLLÉGIUM

31. SZATHMÁRI PAKSI SÁMUEL: <i>Pandora</i> (1773)	913
32. <i>Proserpina</i> (1773 körül) . . .	1003
33. SZATHMÁRI PAKSI SÁMUEL: <i>Elvádolt ártatlanság</i> (1773 körül)	1021
34. ÁKÁB ISTVÁN: <i>Dido királynénak Aeneasszal esett története</i> (1784).	1071
35. GARAS ISTVÁN: <i>Embert utáló Timon</i> (1786) . . .	1125
36. LÁCZAI JÓZSEF: <i>Éva ősanjánk bűne</i> (1788)	1181
37. <i>Játék a beszéd nyolc részéről</i> (1790)	1237
38. <i>Iskolajáték a tanulóéletpályára való törekedésről</i> (1790—1791) . .	1247
39. SZABÓ JÓZSEF: <i>Játék kulcsa</i> (1791)	1265
40. <i>A leendő műzsákat édesgető játék</i> (1791—1792)	1311
41. <i>Az A. B. C. harcáról</i> (1792)	1327
42. <i>Komédiajáték</i> (1792 körül)	1343
43. <i>Neptunus és Bacchus vetélkedése</i> (1792 körül)	1371
44. <i>Díszes komédia: Florentina</i> (1792 körül) . .	1401

MEGHATÁROZATLAN HELYRŐL ÉS IDŐBŐL SZÁRMAZÓ DARABOK

45. <i>Holofernes</i> (XVIII. század első fele)	1427
46. <i>Agamemnon tragédiája</i> (XVIII. század)	1453
47. <i>Tréfás játék</i> (XVIII. század)	1469
48. <i>Beszélgetés</i> (XVIII. század)	1489
49. <i>Kalocsai komédia</i> (XVIII. század)	1497
50. <i>Egyiptomi József</i> (XVIII. század)	1505

Rövidítések jegyzéke 1529

Mitológiai, bibliai nevek 1530

29.

PÁPAI PÁRIZ FERENC
IZSÁK ÉS REBEKA HÁZASSÁGA

NAGYENYED, 1703

[A SZEREPEK:

ÁBRAHÁM
ELIÉZER
ISÁK
REBEKA
DUMA

LÁBÁN
BATHUEL
MOKA
BATHUEL FELESÉGE
DIRSA]

ABRAHÁM PÁTRIÁRCHA FIA ISAK ÉS BATHUEL LEÁNYA REBEKA
HÁZASSÁGOK ALKALMATOSSÁGÁVAL LÖTT BESZÉLGETÉS

ELSŐ BESZÉLGETÉS

ÁBRAHÁM, ELIÉZER

ÁBRAHÁM

Miólta meg-hala az én édes Sárám,
Életem sok baját kivel, míg élt, osztám,
Egy fejemre szállott már minden nyavalyám;
Te a' mit segítesz Eliézer szolgám.

5 Látok sok rossz példát, sok rút veszekedést,
Sok Fiútól Atya, Anya szenved verést,
Atyafiak közt-is szörnyü ellenkezést,
Egyik másik elől kapdossa az Ős részt.

10 Tudod, gyermekimet én meg-osztottatám,
Többinek részeket én pénzül ki-adám,
Isákot házamnál örökösnek hagyám,
Tsak egyik-is méltán már nem vethet reám.

15 Koros ember vagyok, akartam kerülni,
Hogy én javaimon ne perlene senki;
Isák az örökös, a' többi menne-ki:
Nem maradt tudtomra fenn akadály semmi.

20 Egyaránt nem jutott, nem tehetek róla;
Isák az Isteni ígéretnek fia,
Az ő magvára néz egész Kananéa,
Ő lesz én utánnam mindenemnek Ura.

Övé minden öreg 's minden apró barmom,
Övé minden szolgám és minden szolgálóm,
Szőlők, szántó-földek, minden majorságom,
Nints más gyermekemnek ezeken hatalom.

25 Három esztendeje Sárát el-tettem,
Száz negyven esztendőt én magam el-értem,
Isák fiam negyvent, ma hólnap életem,
Vártam érjék, házasságát nem kerestem.

30 De már én vén lévén, ö-is azt el-érte,
Isten rendelését hogy szentül kövesse,
Élete társául légyen egy jegyese,
Ki légyen szemének a' gyönyörúsége.

ELIÉZER

Látok házasuló sok tsúfos példákat,
Mezitelen szájú éretlen ifjakat,
35 Tizennégy esztendős gyenge leányokat
Öszve adnak sokan, és szerzik bajokat.

Igy a' gazda nem tud semmit-is keresni,
Gazdaszszony nem eszes a' gondot viselni;
Nem tudnak, egy szóval, semmi jóhoz fogni;
40 A' kész hamar el-kél, meg kell szegényedni.

Eszem iszom ifjak gazdát meg-kerülik,
Erösen uralják, mindenütt kísérik;
Lopnak rajta, borát és kenyerét költik;
Húsát róla eszik, tsonttyát ebnek vetik.

45 Más felől az aszszonyt vén szülek kísértik,
Öltöztetik, festik, természetét ditsérik;
E' mellett magokat bizony nem felejtik,
Addig mesterkednek, szemét-is ki-kérik.

50 A' mi nagyobb osztán, mi lészen a' végek?
Tsak el-tsenevéznek idő előtt ezek;
Gondgyát sem viselik, ha lesz, gyermekeknek,
Magok-is gyermekek lévén 's éretlenek.

Dolgot sem talál az ilyen ifjú gazda,
Rá járnak baráti, a' bort addig iszsza,
55 El-köszvényesedik, gyengül keze lába,
Bénnaagra fordul régi sok ugrása.

27 II a' mint fel-vetettem
28 II El-ért, házasságát eddig nem
32 II ő gyönyörúsége

50 I el-metsevéznek II el tsenevéznek
53 II Dolgot-is nem talál az ilyl
56 II régi fris ugrása

ÁBRAHÁM

Hogy meg-házasítsam Isákot, fel-töttem;
De kit 's honnan vegyen, elmém' hányom-vetem;
Mert ha szemem húnyik, bizony igen féltem,
60 Ne légyen az törül, kiért könyörgöttem.

Nehezen *aluszik* egy párnán két Vallás;
Noha némellyeknél, látom, az-is szokás;
De én nem szeretem, lássa mit tsinál más;
Nints szebb, mint a' lelki 's testi meg-alkuvás.

Ezen a' földön nagy Ur emberek vannak,
65 Kik nékem, úgy látszik, hogy mind jót akarnak;
Az Héttaeus Ephron engem hiv Urának,
Hogy ne adná lányát, ha kérném fiamnak.

Ábimélekkel nagy az esméretségem,
70 Pichollal-is, tudod, vagyon szövetségem,
Ez mindenik szeret 's igen betsüill engem;
De ő Vallásoktól idegen a' lelkem.

Azonban némellyek leányokat adgyák,
Hogy azzal vejeket hálójokba hajtsák,
75 Vagy Ős jószágoktól az által meg-foszszák,
Sőt még életét-is gyakran kotzkáztatták.

E' Kananéusok, kik között most élek,
Tudod bálványozó ostoba emberek,
80 Ők sem tudgyák számát mennyi az Istenek;
Egy Istenem vagyon, vélek nem tserélek.

Az ígértt mag felől ezek nem hallottak,
Környül-metélkedést álmokban sem láttak;
Erről pedig ígéret lött én magomnak,
Tsak az Isten népe, többi mind átkozttak.

85 Ha azért Isákot itt házasítanám,
Az eget a' földdel majd özve zavarnám,
Istenem frigyéből ötet ki-tagadnám,
Jovára czélozván épen el-rontanám.

59 I hányik II húnyik

60 II légyen veszélyül

61 I aluszik II aluszik

65 II Nagy Uri emberek ezen földön vagynak

68 II Tudom ide adná Leányát Fijamnak

83 II Erről Ígéret lett tsak az én

84 II Tsak ez

ELIÉZER

90 Hát ha az házasság által lelket nyerne,
Mind Ipa, mind Napa, 's Jegyese meg-térne,
Idegen ház-népből Isten népe lenne,
Igy az házasságban Isák nem vesztene.

ÁBRAHÁM

95 Eliézer, néked egy szóval meg-mondom,
Az egy fiamon én ezt meg nem próbálom,
Bizonytalansággal így nem kotzkáztatom,
Nem jól esmersz engem', ezt meg nem tanulom.

Több példából mutathatunk ellenkezőt,
Hogy a' melly férjfiú igaz vallásban nőtt,
A' feleségéért végre tserélt hütöt,
100 A' Bálvány mint métely oly ragadóvá-lőtt.

Illyen sokat téssen a' gonosz társaság
A' babona 's tsitsó ám tsak olyan jószág;
Meg-szédül, ezt látván, a' tudatlan vakság;
A' mi nagyobb, hódol a' képzelt tudósság.

105 Istenem! mi esék az ártatlanságba,
Éva Anyánk kígyóval addig suttoga,
Hízelkedő erő beléje akada,
Böls férjét magával ejté nagy romlásba.

110 Közlebb, hogy fiamat Ismaelt említsem;
Mert hogy eszembe jut, el-vész minden kedvem;
Jó háznál született, környül-metéltetem;
De már ő annyi tűz, mennyiszert emlitem.

115 Nem annyira vetek reá, mint társára,
Amaz Egyiptomi bálványos leányra,
Kit szerze ő néki az annya Hágára,
Nem annyira teste mint lelke kárára.

120 Atyának Istenét el-hagyá Isisért,
Osirisért, szénát évö Istenekért,
Vadászok Istenét választá az Urért,
Minthogy ö-is vadász szerentsét várt azért.

97 II Sok Példákból tudok 's hallok ellenkezőt
104 II hodolt

106 II Kígyóval az Éva mind addig
107 II erő míg belé

Charan bátyám' fia Lót ötsém mint jára,
Jámbor istenfélő tanult ember vala,
Pogány aszszonyt véve, onnan két leánya,
Irtózik az ember, mit miveltek rajta.

125 Isáknak én inkább kívánom halálát,
Mint érjem valaha ilyen házasságát,
Meszsze-is el-küldök, fel-keresem társát,
Mint sem hogy én lássam Lelkének illy kárát.

130 Lehet a' feleség büszke és vakmerő,
Emberséges embert házából ki-néző,
Vagy Ura süvegét fejében viselő,
Vagy tsintalanságra vetemedett meddő.

135 Az illyen-is nagy baj a' szegény férfinak,
De még-is olyan nagy láttattya nints annak,
A' felől az házi dolgok mind folyhatnak,
Mert ezek mint külsők 's orvosolhatóbbak.

140 De a' ki babonás, pogány, istentelen,
Nem lehet hogy férfi soha nyerjen ebben,
A' lelke miatta örökké ég tűzben,
Áldást sem lát házán, veszni kell mindenben.

ELIÉZER

Soha bizony erről így nem gondolkodtam,
Én az házasságot könnyebbnek tartottam;
Most látom, miben áll, hogy tölled hallottam,
Elmém tsekélysege szélesedett Uram.

ÁBRAHÁM

145 Régi meg-hitt szolgám, leg-hivebb emberem,
Eliézer te vagy, ezt veled közlöttem,
Semmit ebben nem tud az egész tselédem;
Érts-meg hát bővebben, a' mit én fel-töttem.

150 Isák fiam dolgát azért reád bizom,
Nagyban bírállak-meg, de azt-is jól tudom,
Tudod természetem, benned meg-nyughatom;
Vidd véghez hát hiven, a' mi én szándékom.

ELIÉZER

Uram tsak parantsolj kész az engedelem,
Tüzön, vizen, életemet sem kéméllem,
155 Kivánságod értvén, bizony véghez viszem;
Hiszem Istent, lészen segedelme velem.

ÁBRAHÁM

Látom, Fejdelmek-is sokszor vannak bajjal,
Betsületet nem vallanak szolgáljokkal,
Siető az úttyok, nem gondolnak azzal,
160 Dögön el maradnak Noé hollójával.

Többire most majd mind olyanok a' szolgálák;
Nem mi tiszték, tsak a' napokat számlálják,
A' fizetést igen szorossan kívánnják;
De nem betsületet, tsak a' bért vadászszák.

165 Szemben mindenre rá ígérük magokat,
Esküsznek hogy serényen fogják dolgokat;
De mihelt távoznak, felejtik azokat,
Nyereségnek tarttyák meg-tsalni Urokat.

170 Téged' pedig régen én másnak esmérlek,
Ez oka, hogy házamnál fővé töttelek,
Fiam Ísák tanításán meg-hittelek,
Most-is minden jót itt általad reménlek.

175 Te vóltál fiamnak második Nemzője,
Tudományban 's erköltsben jó nevelője;
Én rá nem érkeztem, vóltál Attya szeme,
Nem-is tölt hijában ifjúi ideje.

180 Fejdelmek gyermeket látom mint nevelik,
Agár, kantár, pohár tsak, a' mihez szokik;
Testét gyakorolják, elme java múlik,
Idövel életek nem érik, tsak rögzik.

154 II éltem' érted nem

157 II nagy Urak-is gyakran

158 II ritkán vallnak

166 II fogják serényen

170 II oka fővé hogy házamnál

171 II Fijam tanításán téged'

172 II itt minden jót

173 II másik Nevelője

174 II Jó Tudományokban 's erköltsben nemzője

175 II Mindenféle rosztól mint Attya őrzője

177 II Nagy Urak' gyermeket

Tudós ember nálok vagyon utálatban,
Nints gyönyörűségek a' bölts irásokban;
Papot látánk, még azt mondgyák tsúfságokban,
Nem lészen szerentsénk ma a' vadászatban.

185 Bóldog Isten! hát ha Ördögöt látnának,
Talám szerentséhez jobban bizhatnának,
Bezzeg nints efféle szájában Isáknak,
Nem ad ő helyt illy hijába-valóságnak.

190 Te tötted fiamat más jobb elméjüvé,
Készítetted igaz Fejedelmi emberré;
Mert tsak elme java embernek az övé;
A' mi azon kül van, az lehet mind másé.

195 Igyekeztem én-is háládatos lenni
Hü szolgálatodért, s' többre serkengetni,
Földi javaidat meg-szaporítani,
És Nemes emberré szolgaságból tenni:

200 De még-is magamat adósnak esmérem;
Meg-is bizonyítom, ha még tart életem;
Kivált, ha most tellyesedik remésem,
Mellyben-is tsak nálad nyugott-meg a' szivem.

ELIÉZER

Mondd-meg Uram, ne-tartsd elmémet függöbe,
Talám hüségemről nem estél kétségbe,
Nyugott lehet lelked bizonyoson benne,
Azon híved vagyok, ki voltam előre.

ÁBRAHÁM

205 Ülljünk-le hát, mert tovább nem tartóztatlak,
Azon vagyok most-is, képembe valljalak
Mésopotámiába meg-indítsalak,
A' hol Ötsém Náchor maradéki laknak.

210 Náchornak a' fia ott lakik Bathuel
A' leányos ember, ő hozzája menny-el.
Egyet azok közzül Isáknak jegyezz-el,
Meg-lévén, ne késsél, veled együtt hozd-el.

188 II illyen hijabanvalónak

192 II azon kívül az

199 II tellyesedik ha most

203 II bizonyoson ebben

204 II Hogy jó híved vagyok és lészek mindenben

205 II tovább mert

207 II Mésopotámia felé indítsalak

Most pedig tedd tomporom alá a' kezed,
És nékem azt esküvésseddel ígérjed,
215 Hogy itt senki lányát fiamnak nem vészed,
Sem Náchor házához fiamat nem viszed.

ELIÉZER

Kettön áll a' vásár, hivom, hát ha nem jö,
Nem én lészek ebben vádlandó, hanem ő;
Ebben az én fejem felette igen fő,
220 Egy gondolatomból a' másik nőtön-nő.

ÁBRAHÁM

El-jö, én úgy hiszem, mihelyen meg-érti,
Hogy nem idegene a' ki társúl kéri,
Söt atyafi gyermek, és tsak harmad-izi,
Magától-is közinkbe fog kíváncozni.
225 Hogyha pedig mások éliből ki-vernék,
És hozzánk el-jöni tsak nem ígérkeznek,
Soha Isák oda nem megyen hogy lakják,
Arról a' jó leány tsak úgy gondolkozzék.

Isten, ki ki-hozott a' Taré házából,
230 Született földemből, neve szerint Urból
Káldéának bálványozó városából,
E' földet rendelte énnékem hazámúl.

Én utánnam pedig én maradékomnak,
Az én ágyékomból származott fiamnak,
235 Mi vagyok én hogy ellene álljak annak?
Ez helye az Istentől ígért áldásnak.

ELIÉZER

Meg-esküszöm én-is már a' Teremtöre,
Isákot nem viszem Siria földébe,
És Kananéusok leányát hogy vegye
240 Tellyes tehetséggel ellent tartok benne.

213 II tomporom alá tégyed

214 II És esküvésseddel nékem azt ígérjed

215 II Hogy Fijamnak senki Léányát nem

218 II ebben halandó

224 II Talám magától-is közinkbe fog jöni

225 II mások eszéből

231 II bálványt tisztelő Várából

232 II rendelte nékem jóvóltából

235 II vagyok ellene hogy álhassak

236 II helye Istentől meg-ígért

Hanem felesége Isáknak az léssen,
A' kit Isten mutat Náchor' nemzetében,
Én minden örömmel igyekezem ebben,
Ez a' hitnek feje, Isten úgy segéljen.

ÁBRAHÁM

245 Nints már egyéb hátra, útdra készülj-el,
Végy szolgálkat melléd egynéhány tevékkel,
Az útra valókat 's ajándékot rakd-el,
Az után indulj-meg az Isten hirével.

ELIÉZER

250 Ugy de, a' mi nagyobb, azt el-felejtettem,
Isák akarattját még én nem értettem;
Mert ha e' jó dolgot én így véghez viszem,
'S osztán benne hagynak, meg-esik énnékem.

ÁBRAHÁM

255 A' miket fessegetsz, attól nem kell félni;
A' mit én akarok, néki fog tetszeni;
Tsak készülj, indulj-meg, én dolgom a' többi:
Légyenek vezérid az Isten Angyali!

MÁSODIK BESZÉLGETÉS

ÁBRAHAM

ÁBRAHÁM

260 A' Gazdának felette nagy boldogsága,
Ha akad hiteles és serény szolgára;
Másképen dologának nintszen szaporája,
Mindenütt nem lehet maga szeme 's lába.

Eliézerben jó szolgálai jeleket,
Hüségét, halgatást és nagy serénységet,
E' mellett pediglen szelíd emberséget,
Látok istenfélő szép jámbor életet.

265 Illendő keménysége-is vagyon néki,
A' szó-fogadatlant hamar meg-is veri,
Kivel mint kell bánni, eszesen meg-nézi,
Boszszúját helytelen senkin ő nem üzi.

242 II (243. sorként:) Náchor' idejében

243 II (242. sorként.)

257 II fellel nagy ő boldogsága

260 II sem lehet

265 II Vagyon-is illendő keménysége néki

270 Nem részeges, nem kell sem kártya sem koczka;
Mert némelly szolgálának nintsen egyéb dolga,
Ki nem esik soha kezéből a' pipa,
Mint a' Györi kapu olly füstös a' szája.

275 Sok, kit Ura dolga ágyból fel nem venne,
Kupa borért mély-földekig el-kísérne;
Sőt étlen-is Udvarban inkább henyélne,
Mint jó fizetésért dolgos házhoz menne.

280 Eliézernek én nem hallottam szitkát,
Se rút esküvését, sem irtózó átkát;
Más, szerettéből-is tsak szórja az attát,
Esküvés nélkül nem szólja három szavát.

Mind ezekből méltó reménséget vettem,
Betsületemre jár a' hová küldöttem;
Azért alázatos könyörgéssel kérem,
Hozza-meg javunkra az én jó Istenem.

285 Már a' dolgot Isáknak-is meg-jelentem;
Mert még ő nem tudgya hová 's mint küldöttem;
De ha én a' dolgot elméjébe tészem,
Mint jó szelíd fiú készen enged nékem.

HARMADIK BESZÉLGETÉS

ÁBRAHÁM, ISÁK

ÁBRAHÁM

290 Fiam azt a' napot én régen kivántam,
Isten meg-mutatván, hogy én azt tudhassam
Ki leszen ki által Ipának hivassam,
'S kiben a' meg-igértt nemzetemet lássam.

295 Menyem nem leányom, azt szokták mondani,
Tudok sok példákból én attól tartani;
Mert a' leány szokott sokszor álnok lenni,
A' mi benne lappang azután kél az ki.

274 II Mély-földekig kupa borért

275 II Udvarban étlen-is inkább el-henyélne

282 II járt

283 II kértem

285 II I'sáknak-is ezen dólgot meg

286 II Mert ő még

Utánnam rólad szól Isten ígéreti,
Minden atyádfia ebből rekedett-ki,
Tiéd Kananéa, nem veszen részt senki,
300 Rajtad kívül nints senkinek ahoz közü.

Régen vagyon nékem akaratom erre,
Hogy keresnék élted társa a' ki lenne,
Ollyat kiben mind én meg-nyughatnám, mind te,
Egy bajból pedig nagyobbba ne ejtene.

305 Most azért jó fiam vedd reá magadat,
Hogy így szaporítsa-meg Isten magodat,
Míg meg-halok, hadd láthassam áldásodat,
Kezd-el tanátsomból új gazdaságodat.

ISÁK

310 Édes Atyám, de hogy-hogy tselekedhessem,
Nints négy esztendeje miolta kesergem
Sára édes Anyám távozását tőlem;
Hogy kell siralomról illy örömré lépnem?

ÁBRAHÁM

315 Illik az embernek kedvesét siratni;
De a' rendi felett ezt sem javalhatni,
Kivált kinek arról vagyon erős hiti,
Hogy a' mi halottink fel fognak támadni.

320 Ne kövessük itt a' Kananéusokat,
Kik tovább nem viszik vigasztalásokat;
Hanem tsak a' sirban temetik azokat,
Halálon túl nem láttyák semmi javokat.

ISÁK

325 Édes Atyám, hát ha még nem-is ideje;
De az ám hadd légyen; akadozok ebbe,
Hol találnék, kinek velem mind erköltse,
Mind pedig Vallása szépen meg-egyezne.
Mert én, noha erről még nem gondolkoztam,
Akaratod alá akaratom adtam,
Ollyan fiad lenni mindenkor kívántam,
Hogy méltán senkitől ne vádoltathassam.

300 II ahöz senkinek nints közü
304 II pediglen nagyobbba ne ejtne

307 II Míglen meg-halok hadd lássam
320 II Halálon; látják ő jóvokat

ÁBRAHÁM

330 Jól tselekszed fiam, úgy áld-meg az Isten;
Mert nem lehet kétség én szeretetemben,
Éliézert várom, légy jó reménségben;
Láss minden dolgodhoz mig el-jő, serényen.

ISÁK

335 Eliézer hol van, még azt-is nem tudom
A' beszédeidből hanemha gyanítom,
Minden dolgom aránt rád vettem gondom,
Jó munkádnak végét jó fiú el-várom.

ÁBRAHÁM

340 Én ötet el-küldtem atyámfiához,
Éppen Síríába a' Náchor házához;
Ha Istentől vagyon, onnan egy Leányt hoz,
El-tökéltet szándék, elmém már nem haboz.

ISÁK

345 Tsudálom vala, beszéded mire mégyen,
Holott soha erről nem-is szóltál ingyen;
Igy értvén a' dolgot reá hajlok könnyen,
Isten, és jó atyám akarattya légyen.
De hát ha el nem jő, hazáját nem hadgya,
Háza füsti jobban tetszik, mint más lángja;
Noha meg-kell lenni, ha Isten akarja,
Mindeneknek szívét a' ki hajtogattya.

ÁBRAHÁM

350 Bizom én-is, hogy ezt Isten véghez viszi;
Mert ő kezdette ezt én elmémbe nyomni,
Nem most kezdettem én az Istenhez szokni
Békével el-hozzák ő erős Angyali.

334 II beszédeiből [!]

337 II ötet küldöttem

341 II Tsudálkozom vala beszéded mit tégyen

345 III Be hát; házát el nem

346 I Haza II-III Háza III tetzven

347 III De tsak ugy kell

349 II (A sor előtt nincs szerepnév.) III Bizom mégis

350 III Mert kezdette máris ezt szivem meg-vágyni

351 III Nem is tsák most kezdem én Istenhez szokni

ISÁK

Légyen mindenkben Isten akarattya:
Pénn, jószág, és egyéb Atyák adománya;
355 De a' jó feleség tsak az Isten dolga,
Se tanáts, sem erő nem használ itt soha.

NEGYEDIK BESZÉLGETÉS

ELIÉZER

ELIÉZER

Én útam eddig meg-áldotta Isten;
De már mindenfelé szemlélgetvén itten,
Látom, hegy, völgy, mező, víz, ember és minden
360 Ez meszsze országban nékem esméretlen.

Ugy gondolom Charan ez város előttem,
Hol Bathuel lakik, kihez én küldettem;
De nem látok embert kitől meg-kérdhessem,
Melly útszán vagy háznál Bathuelt keressenem.

365 Nagy dolog pediglen a' mi rám van bízva,
Hozzá ahoz nem foghatok tsak kardéba,
Mit tsináljak ez nagy bizontalanságba?
Nintsen egy esméröm, ki tanátsot adna:

370 Azt tselekszem, a' mit szoktanak követni,
Kik valamelly tengert akarnak keresni,
Folyó-víz után kell azoknak eredni,
Mellyet tudnak azon tengerbe szakadni.

375 Látok távol kútat, a' hová sietnek
E' városból víz meríteni mindenek,
Kivált immár mostan hogy estvére kelnek,
Látom szorgosok-is a' meritő vedrek.

380 Itt-is hozzád folyamodom én Istenem,
Ez sereg Leány közt jelentsd-meg énnékem
Az Isák számára kihez légyen kedvem;
Tanáts nélkül vagyok, Uram taníts engem.

354 III szülék adománya

355 III Feleség Istennek áldása

356 III 'S tanács erő és ész itt nem használ soha

366 II III Hozzá nem foghatok ahoz tsak kardéra

374 II III Vizet meríteni e' Várból

377 II III folyamodom hozzád

378 II közt mütasd-meg III közt mütasd-ki

Senki nem vallotta kárát könyörgésnek,
Tsak rólam-is példát vehetnek mindenek,
Nem vólt haszna sokszor sok veritékemnek,
Egyedül Isten vólt ereje erőmnek.

385 Szánd-meg az én Uram Ábrahám vénségét,
Otthon én utánnam sok epekedését,
Téged Istent kereső sok könyörgését,
Hozzá jó-kedvednek add-ki itten jelét.

E' légyen pediglen szereteted jele:
390 Sok leányzók gyűlnek most kúthoz seregbe,
Hogy vizet merítsen ki-ki ő vedrébe,
Én közel meg-állok a' kút ellenébe.

A' melly leányzótól pedig vizet kérek,
És az mind énnékem mind a' tevéimnek
395 Vizet ád és merít, míg meg-elégednek,
Légyen az jegyese Uram gyermekének.

Mert tsak hijába itt én tudakozásom,
Idegen lévén, lesz az én szóm tsak álom;
Azért én egyedül te hozzád folyamom,
400 Segéld tanátsoddal az én gondolatom.

ÖTÖDIK BESZÉLGETÉS

REBEKA, ELIÉZER, DUMA Eliézer inassa.

REBEKA

Majd estve lesz, hamar ki-futok a' kútra,
Az alatt pediglen te Paradaliska
A vatsorát készítsd, minden légyen tiszta;
Mert a' te étkedben gyakran esik hiba.

405 Én mihelyt a' házból dolgomra ki-lépem,
Annak én rend szerint ezt a' hasznát vézsem,
Vagy a' fazék oldalához ragad étkem,
Vagy tóval a' leve, benne nem ehetem.

381 III Senki sem

383 II-III verejtékemnek

387 II III Tégedet kereső buzgó

388 II III Hald-meg Isten add-ki (III ad meg) jó
kedvének jelét

397 III Mert hijába lenne (én) tudakozásom

398 III Idegennek szova úgy tartatnék mint álom

399 II Azért tsak egyedül III Azért egyedül tsak te

401 III el futok

406 III Annak rend szerint tsak azt

407 II III Oldalához ragad fazékamnak

410   **Meg-lásd szépen süljön az a' borjú címer,
Még most a' veséje majd hamuba hever;
Én tsudálom, hogy ő mindjárt szunnyadni mer,
A' kit a' vas-kalán annyiszor verten-ver.**

415   **Most jól van a' paré, meg-ne kozmásúljon,
A' répának nem árt, vedd-ki, tsak úgy álljon,
Szép kövér berbétsnek a' szegyivel vagyon:
Hamu alatt a' pogátsa meg-ne aszszon.**

420   **Én oda nem késem, mindjárt itthon termek,
Meg-látom mit mivelsz, bizony számot vészek,
Én mindenben és mindenütt nem lehetek,
Te vagy rosz, miattad én-is ott szenvedek.**

**De mit látok, ezek mitsoda emberek?
Idegen országi az ő öltözetek.
A' mint hallom, nem egyez velünk a' nyelvek;
A' kút mellett vannak, oda hogy-hogy mennyek?**

425   **No én ez idegeneket addig nézem,
Majd magamat a' vederrel itt felejtem;
Vólna pedig otthon elég dolgom nekem,
Az én jó szolgálóm tudom mint főz ennem.**

DUMA

430   **Bezzeg leány ám ez! mondom Uram én-is,
Szép termetü, fejér, piros orczája-is,
Természeti pedig a' színe, nem hamis
A' mint észre vészem, nem szinte gyermek-is.**

435   **De mint illik fejér kezében a' veder:
Bezzeg a' leány itt, mint nálunk, nem hever:
Az öve arannyal szőtt széles heveder:
Jó erös, né mennyi vizet hoz-fel egyszer.**

**411 III Tsudálkozom hogy
414 III vedd-ki úgy hadd
416 II III A' pogátsa hamú alatt
418 III meg ládd számot
419 II III Mindenben mindenütt mert én
423 II III nem-is egyez velünk nyelvek
424 III mellett állnak**

**425 II III Ez idegeneket no én addig
426 II Majdon a' vederrel magam' III Mig majd a
vederrel magam itt
427 II III otthon nekem mit mivelnem
428 II III tudom mit
431 III pedig szineröl nem
436 III húz fel**

Hogy nem vigyázz Uram, mitsoda termet ez?
A' mi leányink tsak merő majmok ehez;
Nézd-meg valójába, szemednek ne kedvezz,
440 Ne keress mást, tsak ezt vehetnéd kezedhez.

ELIÉZER

Hamarébb szemedben akadt néked Duma,
Én a' sok leány közt meg nem láttam volna;
Ur Isten jelentsd ki, talán szintén ő a'
Kíért könyörgöttem ez hosszas útamba.
445 Fogd e' tevét Duma, bizony meg-szólítom,
Majd hozzája mégyek, mert siet úgy látom;
E' városban ki leánya, ki-tanulom,
A' több beszédemet hozzá, ahoz szabom.

Egészséggel ez helynek tisztos leánya!

REBEKA

450 Békesség néked-is más földnek férjfia!

ELIÉZER

Egy szót szólok, addig ne szánny múlatnia,
Vedredből hadd igyam, mert el-szomjúztam ma.

REBEKA

Fogjad Uram, igyál, ne élj sok kéréssel,
Tisztán meritettem, igyál a' mennyi kell;
455 Söt a' tevéknek-is egynéhány vederrel
Merítek, ha tetszik, nem fáradok ezzel.

Hozzátok közelebb szolgák a' tevéket,
Meg-töltöm ez válút, iganak eleget;
Hiszem nem veszszük itt mi pénzen a' vizet;
460 Meleg van, enyhítsék el-epett béleket.

437 III Hogy nem lásd-meg Uram

438 III leányaink nem hasonlók ehez

439 III Nem Ünnya a' dolgot magának nem
kedvez

442 III meg sem

443 III talám e' lészen az

445 III mindjárt meg

446 III El-szaladok hozzá; mert

447 II Ki Leánya légyen majd ki is tanulom III Ki
Leánya légyen egybe ki-tanulom

448 II III Több beszédem hozzá úgy alkalmazta-
tom

449 II III ez Helly' tisztos szép

451 III ne szánd

452 III sokat szomjuztam

453 III Ved el uram

454 III meritettem végy részt a' mennyi

455 III Söt Tevéidnekis

456 III még nem fáradtam-el

458 II III a' válút

459 III Hiszem mü nem veszszük itt pénzen

460 III meg száradt inyéket

ELIÉZER

Bóldog Isten, hiszem jól tanúlt leány ez!
Külső belső szépség ebben mint meg-egygyez;
A' mit pedig inkább lelkem itt meg-jegyez,
A' kit én keresek, bizony az lehet ez.

465 Mikor illy dologban vagyon elő-mentek,
Némellyek köszönik azt a' szerentsének,
Némellyek a' magok serény elméjének;
Én tartom az Isten gondviselésének.

470 De ímé szinte el-végzi a' viz merést,
Felém jö ide, hozzám érkezik mentést,
Meg ajándékozom, úgy tészek más kérdést,
El-kezdem itt előre az esmérkedést.

REBEKA

Látván idegenben nagy emberségedet
Hozzám egy leányhoz ereszkedésedet,
475 Meg-itatám vízzel a' szomjú tevéket;
Nintsen-é mit kívánni édes Uram többet?

ELIÉZER

Nintsen, mert még ez-is felette sok vala,
Mire emberséged téged' le-botsáta;
Nem lehetek én-is olly háládatlan ma,
480 Hogy nálad ne légyen kedvem ajándéka.

E' szép arany-függöt tőlem azért fogd-el,
Jó emlékezetre homlokodra tedd-fel:
Kezedet-is adgyad, hadd ékesítsem-fel
Ez Ofirból hozott két arany-pereczcel.

463 III pedig itten szívem vágy 's meg

464 III keresek éppen a' lészen ez

467 III Mások meg a' magok

468 III Én köszönöm az Úr

469 II el-végzi szinte III De ímé most mindjárt
végzi

470 II Felém igyekezik hozzám jö-is III Én is ő
hozzája intézem a' menést

472 II előre itt III Igy kezdem előre a' meg
ismerkedést

475 II III vízzei szomjú Tevéidet III Megitatom

476 III Töbreis kész vagyok mond meg
szükségidet

477 III Halgatok mert ez is

478 III A' mire nagy szived téged

479 III Nem lehetek hozzád olly

480 III Hogy ne adnék néked egy kist ajándékba

481 III azért ved él

482 III füleidbe tedd

483 III Kezedetis nyújtsdki

REBEKA

485 Egy kevés kút vizért sok ennyi ajándék;
 Jó Uram, mit gondolsz? ugyan meg-posdulék:
 Más ékességekhez szoktattak atyámék,
 Gyermekeket virtussal fényesítették.

ELIÉZER

Ki neve Atyádnak, ha szabad kérdeni?

REBEKA

490 Bathuel, ha fogtad valaha hallani.

ELIÉZER

De melyik Bathuel? hadd tanulhassam-ki.

REBEKA

Náchor édes fia, kit Milcha szült néki.

ELIÉZER

Mit hallok! melly közel járunk mi egymáshoz;
 Közelített Isten az én jó czéломhoz:
 495 Harmad ízéd vagyon néked az Isákhöz
 Ábrahámnak az én Uramnak fiához.

REBEKA

Uram mitsoda Ábrahámot emlegetsz?
 Náchor bátyját talám? ha úgy van, közelgetsz
 Az esmeretséghez, 's kedves vendég lehetsz,
 500 Jöjj atyám házához, ma tovább nem mehetsz.

Jó szállásod leszen nálunk mind magadnak,
 Szalma, abrak elég a' fáradt marháknak;
 Szüléim, mint Isten Angyalát, úgy látnak,
 Mert hirét-is ritkán halljuk Ábrahámnak.

505 Én el-mégyek elől, jó hírt viszek haza,
 Így én-is ditsekedem ajándékozba;
 Az atyám házának leszen öröme ma,
 Ne késsél meg-szállni, mert a' Nap le-hajla.

486 III megborzadék

488 II Ő Gyermeküket virtussal nevelték III Kik
 magzataikat virtusban nevelték

489 III Kitsoda az Attya ha

490 III ha tettett valaha esmérni

494 III Közel vitt az Isten

497 II III Uram de mitsoda Ábrámot

500 III tovább mehetz

501 III nálunk te magadnak

505 III Én elől el megyek

506 II Ditsekedem én-is így III Ditsekedni fogok
 szép ajándékozba

507 III Az Atyám Házába öröm zengedez ma

508 III im a' nap

HATODIK BESZÉLGETÉS

ELIÉZER

ELIÉZER

510 Ez útban Istenem be meg-bóldogítál;
Fáradságom sem érzem, úgy meg-nyugotál,
Hogy illy kevés munkával szembe juttatál,
Őrök tanátsodban kit nekünk gondoltál.

515 Nagy ember gyermeke, még pedig atyafi;
A' dolog kezéből, úgy látom, nem sír-ki;
Eszszel, emberséggel folynak a' beszédi;
Kényesnek, kevélynek nem mondhattya senki.

520 Nem olyanok a' Kananéabéliek,
Kik kitsínségektől kényeztetve nőnek,
Kenődnek, fenődnek, és téjben ferednek,
Minden gondgyok tsak hogy bőrökkel tessenek.

Tánczosok, kártyázok; de nem-kell a' gusaly,
Minden fonásokból nem telnék egy ing-ally;
Metszesz véle? tsak azt nyered hogy szégyent vally,
Meg-izzad gondoktól miatta a' fő-ally.

525 Ez nem festett, igaz természeti színe,
Kemény tömött teste, 's meg-van az ereje,
Czikornya nélkül-is ékes a' termete,
Isák akar-holott elő-állhat véle.

530 Tudom jól, hogy eddig hírt adott felőlem;
Váramozom, talám attyától jó hírem
Hová szálljak, tevéimet hová kössem,
Hivatlan nem illik bé-szemtelenkednem.

510 II nem is érzem úgy meg-áldál III nemis érzem
hogyan megáldál

511 II Hogy kevés munkával már III Igen
könnyen azzal találkoznom hagyál

512 III A' kit bölts végzésből mű nekünk ajállál

514 III Úgy látom a' dolog kezéből nem sír ki

517 II III Koránt sem ílyenek a' Kananéabéliek

520 III gondjuk az hogy

522 III sem telnék

523 III Mit érsz velek tsak azt hogy gyalázatot
valj

524 III miattok

525 III Bezzeg e' nem festett természetes színe

528 III akárholis

529 III Jól tudom

531 II III 's hová Tevéimet

HETEDIK BESZÉLGETÉS

LÁBÁN, REBEKA, ELIÉZER, DUMA

LÁBÁN

Édes húgom, vallyon nem álmodtál beszélsz-é?
Ábrahám szolgáját hát ugyan láttad-é?
535 Ez függő 's perezek tőle jöttek-é?
Tsudáljam, örüljem, nem tudom, 's higyem-é?

REBEKA

Édes Bátyám, abban semmi kétség nintsen;
Eddig sem értél-meg engemet semmiben,
Nékem-is nem kitsíny tsudám vala ezen;
540 Egy víz meritéssel mit mutatott Isten.

LÁBÁN

No hát itt nem késem, eleibe mégyek,
Ez kívánt vendégnek vezetője lések;
Addig Húgom mindenek készen legyenek,
Vatsora ideje van egészségesnek.

ELIÉZER

545 Siet erre felénk egy ember valóba,
Tsuda, ha nem ez iménti leány dolga.

LÁBÁN

Egészséggel megszűnően jött atyámfia,
Jöjj-bé mindenestől a' mi hajlékunkba.

ELIÉZER

550 Békesség néked-is; de illy szeretettel,
Hogy hívsz engem, kit nem esmersz tellyességgel?
Én ugyan meg-szállok nálad nagy jó szível,
Látom téged hozzám Isten készített-el.

536 III tudom hidjemé

539 III Énis nem kevésé tsudálkoztam ezen

540 III meritésért

541 III hát már nem; elibe

542 III E' kedves vendégnek

543 II készen légyenek mindenek III Húgom adig
készen légyenek mindenek

546 II ha iménti Leánynak nem dolga III Tsuda
hogy ha nem intés Leánynak e' nem dolga [!]

547 II III Légy áldott megszűnően jövő

548 III mindeniddel a' mű

551 III te nálad jó

552 III Látom bé töltettel irántam örömmel

LÁBÁN

555   Ábrahám embere vagy, a' mint hallottuk,
És szép jeleit-is a' Húgomnál láttuk,
Ábrahámot nagy atyánkfiának tarttyuk,
Hogy felöle töled halljunk, alig várjuk.

ELIÉZER

560   Légyen hála az Ábrahám Istenének,
Ki ujjal mutattya a' mit én keresek,
Házatokhoz én örömet bé kísérlek,
Jelen-lételemmel hogyha kedvet lelek.

LÁBÁN

565   Mint atyánkfiait olly' kedvesen látunk:
KészüljeteK szolgák, itt ne mulatozzunk;
Hogy elébb nem tudtuk, azt szégyenljük magunk,
Étellel, itallal nyugodalmat adunk.

Mosódásra vizet adunk lábatoknak,
E' szokása nálunk az úton-járóknak;
Szalma 's árpa elég lészen a' marháknak:
Nem lesz helye, úgy tselekszem a' panasznak.

DUMA

570   Ez útban tsak sajtot 's száraz fűgét rágtam,
Az úti tömlökből poshatt vizet ittam,
Sok ideje már hogy főtt étket nem láttam,
A' bornak e' pusztán hírét sem hallottam.

575   Ma bizony hasamnak el-vetem panaszát
Ha meg-találhatom Charanban a' konyhát,
Vagy négy ejtelesnek meg-iszom a' borát,
A' gazda tegye-el bátor a' pohárát.

554 III Mellynek a' Hugomnál jeleitis

555 II Nagy Atyánkfiának Ábrahámot

557 II az én Uram Istenemnek III Hálá légyen az
én Uram Istenemnek

559 II én-is örömet kísérlek III énis örömmel
kísérlek

560 III ha kedvet lelhetek

566 III Szokása ez

567 III Lészen szalma 's árpa elég

568 II III Ugy tselekszem helye hogy nem léssz
panasznak

NYOLCZADIK BESZÉLGETÉS.

BATHUEL, MOKA, Bathuel felesége.

BATHUEL

Ennék már Gazdaszszony, kész-é a' vatsora?
Tudod még az imént meg-mondottam vala:
Lábán sem jö, az új vendégünk-is oda;
580 El-poshad az étek, roszszúl ehetünk ma.

MOKA

Az étek bizony kész; de ök-is mulatnak,
Mig szalmát 's abrakot marhájoknak adnak;
Azonban magok-is a' szennytől mosódnak,
Ez az első gondgyok az úton-járóknak.

BATHUEL

585 Már el-várom; de te mit gondolsz felöle,
Mi okon jöhetett e' szolgálja illy meszsze?
Félek, hogy hirtelen örülünk nékie;
Nem lehet-é valami tsalárdság benne?

MOKA

590 Nem illik itt talám gyanúsoknak lennünk,
A' mint Rebeka-is szól felöle nekünk,
Ajándékkal vásárolja hogy szeressük,
És hogy atyánkfia embere el-hidgyük.

BATHUEL

Én pedig azt mondom, nem kell könnyen hinni,
Könnyen hívést ember meg-is szokta banni,
595 Vannak embereknek ezer mesterségi,
A' más Országokat hogy tanulhassák-ki.

Hát ha ő még jól meg-lopta Ábrahámot,
Ide hozta a' tőle lopott marhákat,
'S itt a' leányunknak abból gazdálkodott,
600 Hogy útat veszessen, véle okoskodott.

577 III gazda aszszony ha kész a'

578 III Tudod, hogy az előtt meg

580 III El-romlik az étek

581 III Az étek ugyan kész

582 III a' barmoknak

588 II III lehet-é vallyon tsalárdság

590 III Mint; mi nekünk

591 II III Ajándékot adott hogy ötöt

594 II III szokot

598 II III tőle a'

MOKA

Mindent ki-tanúljunk majd a' beszédéből,
Meg-esmérhetjük maga viseléséből,
Gonosság embernek ki-tetszik szeméből,
De érzeknek. Most ne szóljunk többet erről.

BATHUEL

605 Jönek? Nosza hát asztalhoz készüljenek,
Légyen mindjárt készen asztalon az éték,
Vigyázz, a' fel-adásban ne légyen vétek,
Idegenek előtt jó rendet tegyetek.

KILENCZEDIK BESZÉLGETÉS.

ELIÉZER, LÁBÁN, BATHUEL, MOKA, REBEKA.

ELIÉZER

610 Le-mostuk már rólunk hosszas útunk porát,
Tevéink pajtában eszik a' jó árpát;
Már ideje, köszöntsük az öreg Gazdát,
Bathuelt, Ábrahám Ötse Náchor' fiát.

LÁBÁN

615 Első dolgom az vólt, hogy meg-szállítsalak;
Már, hogy az Atyámmal szembe juttassalak;
Mert régen már, hogy utánnunk váraкоznak,
Nálad nélkül vatsorálni nem akarnak.

620 De lám mind ketten, az Atyám és az Anyám
Szintén az ajtóban állnak, a' mint látám,
Miket fog tőled kérdezni alig várnam,
És egyéb szép beszédeit hogy hallhatnám.

601 III tanulnak majdon beszédeből
602 II esmérhetjük az ő III az ő viseléséről
604 III Im érzeknek; erről többet
605 II hát asztalhoz nosza III Jönek az asztalhoz
noszsa
607 II III Vigyázz fel-adásban hogy ne
609 III Le mostunk
611 II Köszöntsük ideje már III Ideje köszöntsük
már
613 II III meg-szólítsalak

614 III Más hogy
615 II Régen már utánnunk hogy ök III Rég hogy
mü utánnunk ökis váraкоznak
616 II III Vatsorálni nálad nélkül
617 II mind a' ketten Atyám III mind a' kettő
Atyám
618 III állanak mint látánk
619 II III kérdezni tőled
620 II III S' egyéb beszédeit hogy immár
szóllhatnám (!)

ELIÉZER

Bathuel, Uramnak Ábrahámnak öttse.
Kit Milcha Náchornak házas-társa szüle,
Koros időben-is hogy illy egészségbe
Házadnál láthatlak, örülök Istenbe.

BATHUEL

625 Élj te-is sokáig Ábrahám szolgája,
Tisztelendő ember, mint jeled mutattya,
Hogy benned Uradat Isten látnom adta,
Az én vénségemet nagyon meg-újjíttya.

630 Mit kérdgyek elsőben, magam-is nem tudom;
De a' tudakozást továbbadra hagyom:
Mennyünk-bé. Az étket hozzák mondton-mondom,
Étel közben veled mind lehet nékem szóm.

635 Mosdgyál kedves vendég és ülj ide mellém;
Ha lehetne, lelkedet lelkembe venném,
Magad viselését én úgy meg-szeretém,
Mihelyt leg-először szemem reád vetém.

ELIÉZER

640 Él az Isten, addig sem eszem sem iszom,
Míg véghez nem viszem veled való dolgom;
Idejét haladta a' vatsora tudom;
De nékem ételnél nagyobbra van gondom.

Én az Ábrahámnak fő szolgája vagyok,
Kinek híre neve 's gazdagsági nagyok,
Ezt betsüllik igen a' Kananéusok,
És a ' környékbéli sok apró Királyok.

645 Kanaán' földében senki nem ér véle;
Ökre, juha, száma nélkül a' ketskéje,
Seregekkel a' sok számára 's tevéje;
Arannyal, ezüsttel tele a' szekrénye.

623 II időben-is III üdőbenis hogy illy
frissességben

624 III örülök szívemben

626 III Nagyok érdemeid mint

628 III ugyan meg

629 III Mit kérjek elsőben még magam se

631 III ételt hozzak azzal tartom [!]

632 III Aszta felettis tölled majd tudakozódom [!]

634 II III Lelkedet Lelkembe ha lehetne III
tenném

636 III szemem reád leg először

640 III van nagyobra

643 III Öt igen betsüllik a'

650 Ezek mellett pedig tart feles szolgálakat,
A' ház szükségére számos szolgálókat;
Tsak maga szolgálival öt Királyokat
Meg-vert egyszer, 's el-szélesztette hadokat.

655 Ennek a' Sárától születék egy fia,
Száz esztendő korbán, mikor nem-is várta;
Ezt bizonyos okért Isáknak hívatta,
Ez negyven esztendő az atya házában.

660 Már meg-öregedvén, tsak várja halálát,
Mellyre nézve el-rendelte egész Házát,
Mellyen örökösnek vallotta Isákját,
Senki nem tarthatta más ahhoz a' jussát.

Szándéka immár ez, hogy meg-házasítsa,
Hogy még szemeivel a' Menyét meg-lássa;
De lelke idegen, hogy örökös fia
Házásúljon akar kihez Kanaánban.

665 Mellyre nézve hittet meg-esküdtött engem,
Hogy ebben mutatnám szolgálai hűségem,
Hogy ö Nemzetségét meszsze fel-keressem,
Isák feleségét azok közzül vegyem.

670 Mikor én azt vetném: Ha el nem fog jöni,
Meszsze atya házát nem akarván hagyni;
Ö azt mondá, reménsége vagyón néki,
E' dolog jó végét Istentől kell várni.

675 Illik azért nékem mindent el-követnem,
Munkámat nem szánom, hogy meg-álljam hitem;
De ha én ezt így-is véghez nem vihetem,
Leány velem nem jö, fel-szabadúl hitem.

651 II III Maga szolgálival már

652 II III el-is széleszté

654 III Száz esztendő maga az Atya házába

656 III E' negyven esztendő a' mellyet számlál
ma.

657 III öregedett tsak halálát várja

658 II el-is rendelte Jóságát III elván rendelve
jóságá

659 III Isákot vallotta

660 III Jussát ahhoz egyéb senkiis nem tarthatta

661 III Fel tette magába hogy

663 III De azt nem akarja hogy ez egy fia

666 II hűségem III Hogy mutatnám hozzá szolgálai
hűségem

667 III Maga nemzetségét meszsze

671 II vagyón reménsége III Felele hogy vagyón
reménsége néki

674 II III meg-áljon

675 III énis ezt igyis

676 III Bár mint ügyekezzen kétségbe kétes lesz
mentségem (!)

BATHUEL

Éppen meg-újítál rendes beszéddel,
Tanácsos Uradnak bölts rendelésivel;
Addig tartasz szóval, már az étel sem kell,
680 Tovább mire mentél nem bánom végezd-el.

ELIÉZER

Uram után Istent követtem mindenben,
Kértem-is hogy nékem tanács adóm legyen;
Mit-is tudna másutt tenni egy idegen,
Isten munkálódik mindenütt mindenben.

685 Hoszasz útam után ez határra juték,
Még ma estve felé, és egy kúthoz állék,
Hová vizért jöni feles leányt láték,
Senkit nem esmérven, ottan így könyörgék:

Istenem hallgasd-meg és miveld ezt nékem,
690 Ha tetszik, hogy legyen egy bizonyos jelem,
Mellyből én a' te szent akaratod értesem,
Akaratod értvén, azt-is tselekedgyem.

Légyen az a' leány Isáknak jegyese,
695 Kitől innom kérvén, örömet mívelje,
Söt tevéimnek-is vizet addig merje,
Míg azokat-is épen meg-elégítse.

Azonban a' mikor én így gondolkozám,
700 Érkezik Rebeka lányod közel hozzám;
Szólék, 's beszédemmel hozzá bocsátkozám.
Kérem, engedné-meg, hogy vedréből innám.

Felel beszédemre igen betsülettel,
A' vedrét meg-hajtya hogy igyam mennyi kell,
Önként a' nagy válút-is meg-tölti vízzel,
Hogy a' szolgák mennyenek rá a' tevékkel.

BATHUEL

705 Ugy vólt-é ez édes leányom Rebeka?

677 III beszéddel

678 III rendelésével

684 III Isten a' fő eszköz mindenütt

695 II III Söt a' vizet adig tevéimnek

696 II III azokat épen meg-is

697 III gondolkodám

698 II Rebeka Leányod ére közel III Rebeka
leányod közelite

703 II III a' válút-is tele tölté

704 II III Hogy reá menjenek szolgák a'

REBEKA

Ugy vólt édes atyám mind valamint mondgya,
Sőt annakfelette mind elő mondotta,
Ki familiája vagyok, 's ki leánya.

ELIÉZER

710 Ugy vagyon, azt mondá Bathuel leánya,
Az Ábrahám öttse Náchor unokája,
Nagy emberségéért úgy lön ajándéka,
Mellyet szemérmesen tölem el-fogada.

715 Hogy pedig nékem Isten ez jelt mutatta,
Az én lelkem elég bizonyságúl tarttya,
Hogy tsak ez személy az Isák házas-társa,
Mint ha szintén Isten égből mondta volna.

BATHUEL

Tsuda dolgok ezek 's elmém felett vannak,
Álmomban sem láttam hogy illyeket halljak.

ELIÉZER

720 Istent híván azért segítségül, annak
Engednetek szükség mit jelek mutattak.

Igy értvén a' dolgot, egygyezzen tanátstok,
Nem-is illik ebben hogy ellent tartsatok,
Sőt Isten ujja ez, jól meg-gondoljátok,
Engemet áldással vissza botsásatok.

725 Hogyha pedig ugyan nints kedvetek reá,
Illik tudnom azt-is, nem tehetek rola,
Légyen mindenekben az UR akarattyá,
Ki meg-tanít, mit kell mivelnem továbbra.

LÁBÁN

730 Édes Atyám, nem lehet itt tétovázunk,
Mikor illy jeleket adott Isten látunk.

MOKA

Akarmiben-is mi az Istentől várunk,
Mit Isten így akar, arra áment mondgyunk.

706 III a' mint az Ur mondja

713 II III ez Jelt Isten

715 III Hogy e' személy léssen Isák Házas társa

716 III Mintha Isten menyből maga mondta

719 III híván énis segítségül

720 III mutatnak

724 III Engemet szomorán el ne

725 II III Ha pedig kedvetek Ugyan nints reája

726 III Aztis illik tudnom

729 II III Atyám itt nem lehet (III illik) nekünk

735 Nékem ugyan minthogy illy kedves leányom,
Hogy nehéz nem volna azt nem tagadhatom,
Illy meszsze országra tölem botsátanom;
Mert soha ő színét, úgy hiszem, nem látom.

BATHUEL

740 Így lévén a' dolog én-is meg-nyugoszm,
Leányomat az Isáktól meg nem vonzom;
Söt Istennek tsuda munkájának tartom;
Örök feleségül nékie ajánlom.

ELIÉZER

Isten vitte végben bennetek ezeket;
Nagyobb bizonyásra pedig tetszésteket
Illik kéz bé-adással petsételnetek,
Attya, Anyya, Bátyya; mert ő függ töletek.

BATHUEL

745 Fogjad a' kezemet.

MOKA

Kezet adok én-is.

LÁBÁN

Erre jelül adom az én kezemet-is.

ELIÉZER

Ezt kell tselekedni már a' Leánynak-is;
Ő a' kívánt Személly, kezet adgyon ő-is.

BATHUEL

750 Igen-is, ez rendi édes atyámfia;
Mert az attya lyányát ha erővel adgya,
Akkor ugyan hallgat, 's osztán ki-fokaszttya:
Az illy házasságnak ritkán van jó dolga.

Rebeka! Dolgodat hadgyad mindjárt félbe,
Jöjj-ki egy kevésse ide mi közinkbe.

733 III Nékem ugyan ő hogy igen jó Leányom

734 III Távózzása nehéz azt

735 III országra hogy kell botsátanom

736 III Mert úgy lehet színét többé nem láthatom

738 II III Leányom l'sáktól hid-el meg II sem

740 III Kévánt feleségül

741 III véghez ezeket bennetek

743 II Kell kéz bé-adással meg-petsételnetek III

Kéz beadással kell meg-petsételnetek

748 III adjon kezet

749 III úgy rendi

750 II III Mert Attya Leányát

752 III házásoknak; van jól

753 III Más dolgot Rebeka most te is hadj félbe

REBEKA

755 Itt vagyok, parantsolj, kész vagyok mindenre,
A' mire érkezik eröm tehetsége.

BATHUEL

Tudod, ez jó Szolga hozzánk mi végre jött?
Tudnillik, te közted és az Isák között,
A' ki Ábrahámnak egy örökösse lött,
760 Házasságot kössön, mert Istentől jelt vött.

Mondd meg azért lyányom, senki nem erőltet,
Mire birta Isten ezaránt szivedet;
Azért szólítottunk előnkbe tégedet,
Hogy értsük magadtól magad tetszésedet.

REBEKA

765 Szüléim tetszése, tetszésem mindenben:
Jómat kívántatók, úgy láttam, eddiglen:
Most-is valamire vezérel az Isten,
Akaratokat tészem mindenekben.

BATHUEL

770 Szerettyük Isákot a' mi részünkről mi;
De magad számára néked kell szeretni:
Házunknál bizony meg-nem untunk tartani;
Mint imént-is mondám, nem erőltet senki.

Hogy reánk halasztasz, azzal-is nem vétesz:
Mert így meg-jelented, hogy betsülsz és szeretsz,
775 Istentől-is áldást reád úgy remélhetsz,
Lelkednek-is tsendességet így szerezhetsz.

REBEKA

Látom, Isten dolga, én-is meg-egyezek,
Kéz bé-adásommal meg-is petsételek;
Ez egy ugyan nehéz, meg-válnom töletek;
780 Illik, hogy kedveljem, a' mit ti szerettek.

757 II III Tudod-é e' Szólga
758 III Tudni illik közted
761 II III Mond-meg hát Leányom
762 III birja; eránt <te> szivedet
764 III Hogy mond-meg te magad ate tettzésedet
766 III úgy látom mindenben
770 III De magad részéről
771 II Bizony meg-nem untunk Házunknál III
Nem úntunk-meg hiddel Házunknál

772 III Mint fennebbis
773 III te azzal sem vétesz
774 III Mert itt ki-jelented
775 III Istentől éltedre áldást úgy remélhetsz
776 II Így tsendességet-is Lelkednek III Kívánt
tsendességet Lelkednek szerezhetsz
778 III Benne, kézfogással mellyet meg-petsételek
780 II De illik kedvelnem a' mit III Engednem kell
anak a' mit tü

BATHUEL

Ugy tselekszel, a' mint jó leányhoz illik:
Látod Eliézer, mindnyájunknak tetszik,
Isten így akarta, ez Isáknak birik,
El-viheted veled, ebben kedved telik.

ELIÉZER

785 Tsuda körülöttem az Istennek dolga,
A' ki szándékomat igyen meg-áldotta,
Mit kerestem, kevés munkámra meg-adta,
Buzgó könyörgésnek ilyen az ő haszna.

790 Nints már egyéb hátra, fogd ez ajándékot
Ezt a' köves mentét, 's e' gyöngyös palástot,
E' gyűrűt ujjodban; de az arany lánczot
Vesd nyakadba, osztán az otthon valókat.

795 Leány bátya Lábán, 's édes Anyja Moka,
E' fü szerszámokat, melly nálunk-is ritka,
És e' portékákat, melly mindenik drága,
Jó emlekezetre rakjátok ládákra.

800 Már ha tetszik Uram Bathuel, ehetünk,
Kivánt házasságra mikor meg-egyeztünk:
Illik mind két részről e' jónak örülnünk;
És azután töled végső bútsút vennünk.

BATHUEL

Régen készen minden. Hozzák-el az étket:
Inasok lássátok-meg a' pohár-székét,
Mind ó bort, mind újjat hozzatok eleget;
Mihelyt mondom, töltsétek-meg a' tsészékét.

805 Eliézer, Urad képében ülj ide;
Rebeka leányom pediglen melléje:
Te-is Annyok ülj mellém ide e' székre;
Lábán, te a' többit rend-szerint ülted-le.

781 III mint a' jó Leányhoz

786 III igen meg

788 II Sok Könyörgésimnek e' léve a' haszna III

Sok kéréseimnek lett ohajtott haszna

789 III Nintsen egyéb hátra vedd az

794 III Ezen drága fűszert melly

795 III E' néhány portékát melly

801 III Rég készen van minden hozzák-fel

804 II III Töltsétek-meg mihelyt mondom

806 III te pedig melléje

807 II III mellém ülj

810 Gondot viselek én az első asztalra,
Te-is Lábán fiam többinek légy Gazda:
Mutasson jó kedvet minden én házamba,
Mellyet a' jó Isten örömmel látott ma.

TIZEDIK BESZÉLGETÉS

(Asztalnál.)

ELIÉZER, BATHUEL, LÁBÁN, MOKA, DUMA, DIRSA, Lábán inassa.

ELIÉZER

815 A' Kivel mit akar Isten, el-készíti,
Hogy nints gondviselés ne mondja azt senki;
Rebeka példája szómat erősíti,
Kinek már két Házra hatnak-ki virtusi.

820 Az egyik ez a' Ház, születésed helye,
Mellynek örömdön vagyon most öröme:
Másik az én Uram Háza és Tseléde,
Mellynek most ide van minden esze kedve.

Ezt nyeréd magadnak jó természetteddel,
Természet segítő jó neveléseddel,
Mind kegyeségeddel, mind emberségeddel,
Magad kedveltető több ékességiddel.

825 Bóldog itt az Atya, bóldog a' Leánya!
Bóldog vagy Istentől, jó nevelő Anya!
Bóldog vagy jó Báltya 's minden attyafia!
Bóldog Ábrahámnak és Isáknak háza!

BATHUEL

830 A' mit reánk ruházz talám az igen sok,
Ennyi ditséretre nints nálunk elég ok;
Tsak emberek vagyunk, még pedig korosok,
Nem-is olly tsínosok, nem-is olly okosok.

810 III fiam Lábán
812 III Mellyet jó Isten [!]
813 III Isten véghez viszi
814 III bár ne mondja senki

816 III Kinek két nagy Házra
818 III Melly örömdön napján vigsággal bé-tele
821 III Ezt magadnak nyerted
830 III nintsen itt nálunk ok

ELIÉZER

835 Jó Bathuel, én nem szoktam hízkelkedni;
Ha nem hiszi, próbálja-meg bár akar ki;
Velem, a' mi úgy nints, nehéz el-hitetni,
Feketét fejrnek sem mondattya senki.

840 De ellenben meg-kell azt-is itt vallanom,
Kiben mit esmérek, el-nem tagadhatom;
Hogy mást-is serkentsek, a' virtust ki-mondom;
Mind betsület mind szemérem rendit tudom.

BATHUEL

Ha Ábrahám meg-nyughatott hüségedben,
Meg-nyughatunk mi-is egyenes elmédben:
Nagyobb ez, hogy nagy tsorbával vagyunk ebben,
Már örömrnkben hogy nintsen Isák jelen.

ELIÉZER

845 Vajha az attyával ö itt jelen vólna,
Nem vólna most méltóbb dolog a' látásra!
Vén attyának dolgát mint követi fia,
Mint függ szavaitól, mint ágról szép alma.

850 De noha ö mostan tölünk távol vagyon,
Szíve kívánsága nem maradott otthon,
Elméje nem hiszem hogy itt ne forogjon:
Mi-is hát említsük, neve köztünk folyon.

BATHUEL

855 Igaz-é az, a' mit mi egyszer hallottunk,
És hallásától-is ugyan el-irtóztunk,
Mint kísértetett-meg ez mi Ös rokonunk,
Isákban, mert erről bizonyost nem tudunk.

834 II III Ha ki nem hijéndi tessék meg-probálni
836 II nem tudok mondani III nem szoktam tartani
837 III kell még azt is vallanom
838 III Kiben virtus látok elnem tagadhatom
839 III serkentsek ditséretét mondom
840 II III Betsület' 's szemérem' rendeit jól
841 II III Ábrahám bizott a' te
842 III egyenes Lelkedben
843 II III Vagyon ennél sokkal nagyobb tsorbánk ebben

844 II III Hogy nints I'sák jelen a' mi örömrnkben
845 III öis
848 III ágról az alma
849 III Ámbátor ö
851 III Nem hiszem elméje
852 III Miis emlegessük
854 III ugyan iszonyodtunk

860 Tudnillik, hogy fiát vinné áldozatra,
És ott az óltáron vágná darabokra;
Holott ígéretet Istentől vött vala,
Hogy egyedül ez az Ekklésia magva.

ELIÉZER

865 Igy vólt, még pedig hanyatlott idejében,
Ábrahám száz tizenöt esztendejében.
Sárának-is már el-esett vénségében,
Nem vólt más reménség, hanem tsak az egyben.

870 És még a' mi nagyobb, hogy az atya keze,
Mészárolná azt-fel, ki egyetlen-egygye,
Illy fiának vére attyára fetssenne;
Illy parantsolattól de ki ne rettenne.

BATHUEL

Vallyon ugyan reá vötte vólté magát?

ELIÉZER

875 Reá bizony. Fia vállán vitte a' fát.
És már az atya-is ki-vonta vólt kardgyát,
Édes gyermekének hogy el-vágja nyakát.

BATHUEL

Mint lön osztán a' dolog, és miben múla?

ELIÉZER

880 Fel-vontt fegyvert meg-kapá az UR Angyala,
És tsak ott nem meszsze egy Kosra mutata,
Hogy fia helyén azt vinné áldozatra.

BATHUEL

Reá nem mehettem vólna soha erre.

857 III Tudni illik fiát hogy
861 II III Ugy vólt még pedig már Öreg
862 II III tizenöt 's száz
863 II III Sárának-is szinte aggott
867 III vára
871 III attyára térjen [!]
872 III rettegne

874 III vitte vállán
877 II III 'S mint lön ez a' dolog osztán 's miben
878 II Fegyverét meg-kapá az Urnak III
Fegyverét meg-fogá az Urnak
879 III ott tsak
880 II helyet III Hogy azt vinné fia helyett

ELIÉZER

Ki hitiben erős nagy annak ereje.
Reménség felett-is vólt jó reménsége,
Hogy mit Isten ígért nem múlik semmibe.

BATHUEL

885 Álmlétkodom, beszédedet meg sem unom;
De étlen maradsz, addig tudakozódom:
Ez matériát hát mostan ebben hagyom.
Egyél, igyál vígan, van kenyérem borom.

890 Te-is fiam Lábán kínáld vendégedet,
Talám nem szeretik, csak nezik az étket,
Folytassad íziben a' teli tsészéket,
Vidámítsd-meg borral, el-fáratt testeket.

LÁBÁN

Azon vagyok Atyám, nem szünöm kínálni,
Egyetek, nem illik most szemérmeskedni.

DUMA

895 Soha nem szeretem hasamat meg-tsalni,
Torkom aránt sem szoktam szégyent vallani.

ELIÉZER

Haj haj Duma, tsak ki-tör ám te belölled!
A' hordó akkor kong, ha meg-félegited;
Duma szája pedig, ha meg-elégited.
900 Engedd-meg jó Uram, ha meg-bánt-is téged.

BATHUEL

Isten óltalmazzon hogy ötet vádoljam,
'S tisztességes tréfát asztalomnál tiltsam.
Semmit ne bánkodgyál esmérkedgyél fiam:
Te-is Eliézer végy jó kedvet nálam.
905 E' szép falattal örömetst gazdálkodom:
Nem-is akarsz enni, okát nem tudhatom,
Vékony a' vatsora, nints semmi újságom;
Pótoljuk itallal, jó izü a' borom.

885 II III Bámúlok 's beszéded meg-únni nem tudom

886 II III De étlen-is maradtz addig tudakozom

887 III most tsak ebbe

888 III Légy vig egyél igyál van

892 III borral szomorú szívünket

895 III szerettem

896 II III A' torkam sem szokott sok szégyent

897 III Ha ha Duma

898 III A' hordó tsak úgy kong

902 III Hogy a' tisztés

905 II III E' falattal néked szívből

ELIÉZER

910 Söt inkább asztalod, azt bánom, költséges,
Fele-is lött volna szintén elégséges;
Nem akarnék lenni senkinek-is terhes,
Uti ember vagyok, elég nékem keves.

BATHUEL

915 Gonosz akaródra 's a' rosz feleségre
Nehéz, ha költeni kell akar mellyikre:
Barátunkra pedig, 's jó aszszony-emberre
Ha költünk, azt teszszük magunk erszényébe.

MOKA

920 Rosz dolgot akarván Uram említeni,
Arra feleséget mért kell elő hozni?
Vallyon egyébben rosz nem lehet-é semmi,
Tsak aszszonyi nemből kell-é annak lenni?

BATHUEL

Meg-botsáss feleség, rosz aszszonyról szólok,
Ha jó vagy, magadra ne vedd a' mit mondok;
Ha pedig gyanús vagy magadhoz-is annyok,
Arról nem tehetek, te benned van az ok.

MOKA

925 Magam jónak tartom, más-is reá hadgya,
Álljon szembe velem a' ki ezt tagadgya.

BATHUEL

Én lehetnék e' dolognak bizonyysága,
Én laktam közelebb a' te szomszédodba.

MOKA

930 De hadgy békét Uram, hadd szóljak már én-is,
Vólna kérdöm Eliézertől nékem-is.

BATHUEL

Nem bánom feleség, szer jut már néked-is,
Nem tiltottam, módod volt benne eddig-is.

909 II azt bánom Asztalod III azt látom asztalod
910 II vólna látom III volna éppen
917 III Rosz dolog a' hol van Uram
922 III Magadra, ha jó vagy

927 II III Én lehetek ennek nagyobb
930 II III Éliézertől van egy kérdöm
931 III jut szer már

MOKA

Hallánk bövön eddig mind az Ábrahámról,
 Mind pedig az ő egy örökös fiáról;
 935 Senki sem kérde semmit-is a' Sáráról,
 Arról az Istenhez szokott jó Anyáról.

ELIÉZER

Sára jól van, mert néki nem fáj semmije,
 Tsendesen nyugoszik, majd négy esztendeje,
 Sem baja, sem búja, sem keserüése,
 940 Ez dologban sintsen néki semmi híre.

MOKA

Meg-hólt tehát; mert ugyan tsudáalom vala,
 Hogy semmi neve nints gyermeke dolgába.

ELIÉZER

Meg-is tetszik Uram házában a' tsorba,
 Miólta el hagyta ő édes Sárája.

BATHUEL

Nints itt maradandó városa senkinek;
 945 Költözni kell, elébb vagy hátrább mindennek.
 Nem adhatni árrát a' jó feleségnek.
 Nem-is betsülheti kárát senki ennek.

De el-hült az étek, mi addig beszélünk,
 950 Sem gazda, sem vendég semmiben nem eszünk:
 Hozzanak más fogást, mert el-is késödünk;
 Igyunk-is azonban, hijába ne ülünk.

ELIÉZER

Én, hogy nem kell ennem magamat tsak mentem;
 De nem igen szakad ki a' tálból kezem;
 955 Még-is Uram mind egyre tsak nógatsz engem:
 Tiz ember részét magam el-nem költtetem.

933 III Bövön hallánk

935 II III De nem kérde senki semmit

937 II III néki mert nem

939 III Nints baja, nints búja, nints keserüése

941 II Meg-hólt talám tehát mert tsudáalom III

Meghólt talám tehát tsudálkozom vala

942 III semmi hire

944 III hagyta azt édes

948 III Kárát sem vehedd-fel az ellenkezőnek

949 III el-hül; mind adig

954 II III De még sem szakad-ki a' tálból a' kezem

955 II Még-is tsak mind egyre nógatsz 's kínálsz

III Mégis mind szüntelen nogatz 's kénálsz

956 II III Embernek részét én el-nem

BATHUEL

A' más asztalánál tisztünk szót fogadni,
Otthon illik az embernek parantsolni.

ELIÉZER

960 Isten ójjon, nem-is kell szómat úgy venni;
Söt már ismét én-is kezdek tudakozni:

A' Tharé és Náchor vallyon még élnek-é?
Tsuda egyiket-is nem hozzátok elé.

BATHUEL

Ö bujdosásokat Isten meg-eléglé,
Meg-hóltak, jár immár öt esztendő felé.

965 Ezeznél pediglen sokszorta vénebbek,
Sem, Arphaxád, Sála és az Héber élnek.

ELIÉZER

Mit hallok? rettentő, hogy ha ezek élnek;
Talám soha meg sem halhatnak már ezek.

BATHUEL

970 Élnek bizony, 's bár még tovább-is éljenek;
Mert a' mi földünkben tsak ezek a' könyvek:
Ezek bizonyosági az igéreteknak,
Mellyeket Isten tött hosszúra nékiek.

ELIÉZER

Örülöm élteket, de vallyon hol laknak?

BATHUEL

975 Ez mi országunknak szomszédgyában vannak;
Ha hallotad hírét nagy Arméniának,
Ott születtek, tarttyák most-is hazájoknak.

958 II III Az Embernek otthon illik

962 II hozátok

965 II III sokkal-is

966 III Sára [!] és a'

967 III rettentőt

972 II III tett meszsziire III ezeknek

974 III E' mű

ELIÉZER

Az Uram Ábrahám mint fog örülnie,
Ha néki meg-mondom, elöttem a' képe,
Hogy e' régi Atyák élnek egy seregbe,
980 És mindenik Isák házasságát érte.

BATHUEL

De Lábán mit tsinál? nem-is hallgat ide.

LÁBÁN

Az én Dirsám 's Duma vannak nagy beszédbe;
Méltó meg-hallgatni, mert mind a' kettőbe
Nagy az elme, vannak nagy vetekedésbe.

DIRSA

985 Én hogy ne buzognék? mert szánom Rebekát,
Ennek a' nagy Háznak ifjú gazdaszszonyát,
Ki nyújtotta nékem sok kenyerét 's borát,
Sokszor fordítta-el testemről a' pálczát.

990 Ezeknek itt senki nem tudgya hazáját,
El-viszik, de félek fűjjük a' tarlóját;
Ha kedvetlen vagyok, nem kell tsudálni hát,
Nem tudom mikor talállok illy Patronát.

995 Ott ha a' férfiak rossz feleség tartók,
És a' mint itt szokás, étkek sem olyanok,
El-betegesítik a' szokatlan dolgok;
Azt mondgyák, ház helyén vannak ott sátorok.

DUMA

Nálunk az emberek nem egy elméjük;
Némellyek a' házasságban holtig hivek,
Együtt jól kezdik, és együtt jól vénülnek,
1000 Utszát-is el-töltik szép sereg gyermekek.

De vannak olyyak-is kik ezt nem mivelik;
Feleséget vésznek, tserélten tserélik,
Füzfa hitnek tarttyák, mellyel öszve kötik,
Hitről hitre menni lelkek nem irtózik.

982 III Dumám
984 III vetélkedésbe
986 III nagy ifju [!]
988 III fordítá-el

992 II III Soha nem talállok ilyen jó
996 III helyett vagynak a' sátorok
998 II III Házasságban sokan mind holtokig
1000 III Utzátot el

1005 Némellyek feleségeket haza viszik,
Öt hat eszendeig otthon el-viselik;
De az ördög köztök addig mesterkedik,
Szébbet látván, azt meg-unnyák 's tölök vetik.

1010 Söt némellyek jószágot adnak melléje,
Tsak más ö magához melölle el-vegye;
Mínt ha tsak paj-társa vólna felesége,
Sok kötelességét nem betsüllí többre.

1015 Vannak még házasok, kik ha távol vannak,
Tsak el nem vesznek úgy utánna egymásnak;
De mihelyt osztán egymással szembe jutnak,
Kezdett kivánságok únalomra válnak.

1020 Az én Uram Háza pediglen nem ilyen,
Meg-kell fenekleni ott hűségnek mélyen,
Külön természetü többtől mindenben,
Külső belső dolog vagyon mind jó rendben.

BATHUEL

Jól beszélnek ök-is, legyünk vigan mi-is:
Ez meleg étkekből Eliézer végy-is;
Én vén ember vagyok, példát adok még-is:
Most eredett néki a' szegény Duma-is.

ELIÉZER

1025 Bathuel, ez útban én úgy el-törödtem,
Magamon eddig-is hogy tsak erőt vöttem,
Tisztességes asztalodnak meg-feleltem;
Már alvásra vagyon minden eszem kedvem.

1005 II III Vagynak mátkájokat kik ha haza
1008 III Szébbert reá únnak tölök ezt elvetik
1009 II Némellyek Jóságot adnak-is III
Némellyek jószágot raggatnak
1010 III Tsak valaki aztot nyakokról
1011 III tsak portéka
1013 III Vagynak olyanokis kik
1014 II Tsak majd el-nem vesznek utánna III Egy-
mástól egy-másért majd meg bolondulnak
1015 II egymással osztán III egy mással keveset
múlatnak
1016 III E' nagy kévánságok

1018 III fenekelni
1019 III Különb
1020 III (Sérülés miatt így:) Külső belső minden
ott jó
1023 III vagyok adok néked
1024 III néki úgy látom
1025 II-III az utban III úgy meg törödtem
1026 III Eddigis magamot hogy tsak erőltettem
1027 II Gazdag Asztalodnak már meg-is III
Gazdag asztalodnak ám megis
1028 III Már nyughatnám, ott jár minden

BATHUEL

1030 Nem erőltethetek, ám légyen, keljünk-fel;
 Adunk hálát Isten, mert jókat vöttünk-el!
 Lában, Eliézert ágyához kísérd-el,
 Jól alügyék minden, 's reggel jól keljen-fel.

DUMA

1035 Héj! hogy nem lehettem én Eliézer ma,
 Bizony asztalt még most nem bontottam volna,
 Egy kerülő pohárt el-köszöntem volna,
 Hólnapig idő lett volna az alvásra.

DIRSA

1040 Ne búsulj, mennyünk-ki, vagyon gondunk arra,
 Magunk lészünk, léssen borunk a' pajtába,
 A' tevék számára ismét léssen árpa,
 Ihatol 's alhatol a' két oldaladra.

TIZENEGYEDIK BESZÉLGETÉS.**ELIÉZER, DUMA.****ELIÉZER**

A' jó szolgálta tiszt, nem tsak hogy el-kezdgye:
 Hanem Ura dolgát jól-is véghez vigye;
 Addig ne igen lásson álmot a' szeme,
 Míg fel-tött dolgának nem szakadhat vége.

1045 Én tegnap érkeztem, célomat el-értem,
 Kevés vólt itt munkám, segített Istenem;
 De gondaim között ugyan tsak törődtem,
 Vatsorán-is betsületnek meg-feleltem.

1029 III Nemis erőltetek nem bánom keljünk fel
 1030 III Hálát adunk Isten áldásod vettük-el
 1031 II [Hiányzik.] III vezesd-el
 1032 III reggel úgy keljen fel
 1033 III lehetek
 1035 III kerüllet pohárt
 1036 III Lett volna holnapig üdö
 1039 III légyen
 1041 III tiszt [Sérülés miatt a többi hiányzik.]

1042 III jól véghezis
 1043 II Addig nem-is illik lásson álmot szeme III
 Álomba szemeit adig ne meritse
 1044 III feltett tzeljának
 1045 III érkeztemis [!] tzelom már
 1046 III Kedves vólt a' munkám segített az
 1047 III Sok gondaim között
 1048 II III A' Betsületnek-is immar meg-feleltem

1050 Azt nem tagadhatom, bizony meg-fáradtam;
Még-is ez fél éjjel én ki nem aluttam,
Leg-feljebb négy órát ágyamban nyugodtam;
Fel-kelek, a' tseléd mit tsinál, hadd lássam.

1055 Mert már hogy az Isten útam meg-áldotta,
Nékem az tsak tisztem, gondolkozzam haza:
Uram ne búsúljon, magam-is czéломra,
Szolgai hűséggel jussak Kanaánba.

1060 De mi dolog? sohól egy szolgát sem látok;
Alusznak ök, ha én alunni nem tudok,
Használtak nékik az estvéli jó borok;
Fel-keresném, de a' setétben nem látok.

Majd a' pajták felé én el-vakoskodom;
Nintsen senki, hogy lehessen tudakoznom,
Az ajtóra tartok, majd fel-kolompozom,
Mind addig zörgetek, míg szavokat hallom:

1065 Kelj-fel Duma, kelj-fel, itt már nem lakhatni,
Fél eszendeig sem fognál te bútsúzni;
A' tevékhez idején kellene látni,
Mert én itt nem késem, vissza kell sietni.

DUMA

1070 Meg-lesz Uram, meg-lesz, mindjárt azon lészek,
Hogy fel-keljenek a' meg-fáratt tselédek,

ELIÉZER

Én bé-mégyek; de ti addig nyergeljeteK,
Hogy mihelyt kívánom készen lehesseteK.

DUMA

1075 Nyughatatlan ember hogy nem tud alunni,
Jó ágyat vetének, de a' gond fel-tsípi:
Be nagy gorombaság jó háztól sietni:
Tegnapi bélesnek még számban az ízi.

1049 III Úgy meg-feleltem azt nem
tagadhatom
1050 III Ha az egész éjjel mind ki nem alhattam
1051 III nyughattam
1054 III az a' tisztem
1055 II-III Uram se
1056 III Kanaánra
1059 II III nékiek az estvéli Borok

1061 III Én a' pajták felé majd
1062 II Nintsen hogy lehessen kitől tudakoznom
III Nintsen itten látom kitől tudakoznom
1064 III [A kéziratban ez az utolsó sor.]
1066 II esztendeig-is nem fognál bútsúzni
1067 II Siess a' tevékhez jó idején látni
1070 II fel-serkennyenek a' fáradt

1080 Szolga vagyok, én egyebet nem tehetek,
Vonnjuk-fel magunkat, készülünk legények,
Nem sokáig lön jó lakásban részetek;
Ki-pótolok mindent ha haza mehetek.

TIZENKETTÖDIK BESZÉLGETÉS.

BATHUEL, ELIÉZER, MOKA, LÁBÁN, REBEKA.

BATHUEL

Hogy van Eliézer, hogy illy reggel költél?
Álmoságod miá az estve sem évél,
Testednek nyugovást most-is nem engedél,
Talám rossz ágyad volt a' mellyben feküttlél.

ELIÉZER

1085 Nem volt az én ágyamnak semmi hibája;
De nem adnak nálunk semmit az álomra;
Uram engem tőle botsáta dologra,
Azt már el-végeztem, tudom mint vár haza.

1090 Sok ideje-is, hogy el-hagytam Gazdámát;
Már pedig el-érvén ez helyben czélomat,
Hogy ragadgyak itt meg? meg-tsálnám Uramat,
Ki sokat számlálta eddig napjaimat.

BATHUEL

Hát ugyan mit akarsz? látom hogy nyergelnek.

ELIÉZER

1095 Indúlni akarok áldással töletek,
Hogy azon áldással jó Uramhoz térjek,
Kit-is kívánatos örömmel bé-töltsek.

MOKA

Azt tsudálom Uram, hogy meg-is gondolod!
Még nálunk mulathatsz, nints olly szorgos dolgod.

ELIÉZER

1100 Jó Aszszonyom, inkább tsudálom hogy mondod,
Melly nagy hitet adtam Uramnak, ha tudod.

1077 II vagyok nints mit egyebet hogy tégyek
1079 II Jó lakásban nem lön sokáig

1085 II Távól légyen nem volt ágyamnak hibája

MOKA

Maradgy-meg jó Uram e' jó szállásodon;
Szájunk, szivünk egygyez meg-marasztásodon.

BATHUEL

Maradgy-meg, mert eleget lehetsz még otthon;
Illy hamar meg-untál, nem tudom mi okon.

ELIÉZER

1105 Ne tartóztass, ha betsületed szereted;
Mert Uram javára hogy ha vigyáz lelked,
Ez sietésemet nékem nem ellenzed,
Sőt áldást kívánván, magad sietteted.

MOKA

1110 Immár tsak tíz napi mulatást kívánok
Édes leányomnak, addig maradgyatok,
Azzal otthon sem lesz semmi akadálytok,
Az nem sokat téssen, osztán induljatok.

ELIÉZER

1115 Isten áldásával nem élhetek vissza;
Hogy most házasságra közzénk birt Rebeka,
Nem emberi munka úgy, mint Isten dolga,
Nem jó már e' dolgot késeltetni soha.

BATHUEL

1120 Szóljunk a' Leánnyal, lássuk akarattyát:
Nosza fiam Lábán szólítsad Rebekát,
Én Ábrahámnak-is kerülném a' bűját,
A' Leányomnak-is nem kívánnám kárát.

ELIÉZER

E' szeretetedért áldgyon-meg az Isten,
Hogy nagy kérésemre hajlasz ilyen szépen:
Meg botsáss, nem vagyok olyan embertelen:
De bizony e' dolog nem lehet másképen.

LÁBÁN

1125 Jelen van Rebeka.

1103 II lehetsz eleget

1105 II Ha betsületedet jó Uram

1106 II És Uram

1107 II Én késületedet nékem

1114 II bír

BATHUEL

Leányom tudod-é,
Tegnap Eliézer kezedet bé-vévé,
Urának Isáknak azzal jegyesévé
Köteleze; már el-indúl. Te el-mégy-é?

REBEKA

1130 Tudom édes Atyám, és forog elmémben;
De most-is tetszéstek legyen mindenekben:
Ha nem leszen azért ti kedvetek ellen,
El-megyek, az URtól vagyon, látom minden.

BATHUEL

1135 No hát feleségem készítsétek útra;
Én nem tartóztatom; bizom a' nagy URra:
Ne legyen egyedül férfi társaságba,
Mennyen-el Débora véle a' Dajkája.

LÁBÁN

1140 Készüljenek hát a' szolgáló leányi,
Néik-is Kanaánba bé-kell kísérni:
Azon már túl vagyunk, hijába itt sirni:
Mi rendünkhöz nem-fér tsak magát botsátni.

BATHUEL

Az úton enni kell, rakjatok eleget;
Föttet nem vihetni, készítsétek sültet,
Kövér pulykát, lúdat, füstöltt petsenyéket,
Jó borral töltsék-meg a' boros tömlöket.

1145 Tegyetek sákokba igen sok sajtokat,
Mind vajas mind pedig mézes pogátsákat;
E' pusztán nem terítik-meg aszthalokat;
A' tevék el-birják az úti kóstokat.

1150 Ne késsünk pedig, későn nem jó indulni,
Az aszszonyok szoktak sokára készülni,
Mikor ők így útra szoktak kászolódni,
El-únnya az ember őket elő várni.

Tsak míg kontyolódnak, 's magokat illetik,
Idestova kapnak, az idő el-telik.

1138 II Bé kell kanaánba nékik-is kísérni
1147 II Nem terítik-meg a' Púsztán Aszthalokat

1149 II Ne késsünk mert nem jó későn el-indulni

LÁBÁN

1155   Eliézer künn nehezen várakozik:
De tsak így Húgom-is ki-nem ugordhatik.

BATHUEL

Én soha nem láttam e' szolgának mássát,
A' ki így sajnálja múlni Ura dolgát,
Illyen fáradtan-is meg-szakaszttya álmát;
1160   Bezzeg igának nem tarttya szolgálattyát.

Bánom, felöle hogy tsak gyanakodtam-is;
Kiben mi van, nem tudgya ember soha-is;
De az idegentől jobb tartani még-is,
Mint sem hamar hinni, mert e' világ hamis.

ELIÉZER

1165   Készen vagyunk már, mit tudunk tenni többet:
Rebeka-is szüleinek tött eleget,
Gyermeki indulat másképen sem lehet;
Én szolgál sietek, ki okoz engemet?

Akar mit szóljak, már tiszttem hogy bútsúzzam,
1170   Minden jegy ruháit emberül el-raktam:
Tsak e' vólna vége, akar mint halaszszam;
Minden betsületnek, úgy tudom helyt adtam.

De jegy ruhájánál nagyobb jegy ruhája,
Kegyes, istenfélő és szemérmes vólta,
1175   Mindenhez jó maga alkalmaztatása,
Serény, eszes, tsinos jó gazdaszszonyasága.

Azért én Uramnak igaz vére tagja,
Bathuel, az én szóm utolsó hozzád ma:
Az Isten Házadat eddig meg-áldotta;
1180   Ennek utánna-is el ne hadgyon soha.

Ezen háznak betsületes Gazdaszszonya,
És Lábán ezeknek egy örökös fia,
Ti nagy emberségtek engem bé-fogada,
És mind eddig igen betsülettel láta.

1155 II Künn van Éliézer alig várakozik

1161 II hogy felöle

1162 II Ember nem tudja

1166 II Már Szüleinek tett Rebeka eleget

1181 II Ez Háznak betsület tudó

1185 Istennek áldása maradgyon e' Házon,
Jóknak kút-fejéből jókat rá áraszszon:
Kit most töle botsát, kérjük Istent azon,
Felöle mindenkor kedves hírt hallhasson.

REBEKA

1190 Édes Atyám Bathuel, 's édes szülő Anyám,
És kedvemet kereső szerelmes jó Bátyám,
Titeket immár rendre meg-tsókolgata szám,
Sok könyvekkel ázott-meg ma értetek orczám:

1195 Isten már közzületek engemet el-viszen,
Én gondomat viseli ott-is azon Isten;
Éljetek szerentsésen és jó egésségben;
Ha ebbe nem, lássalak az örök életben!

1200 Ti jó neveléstekért, jó dajkaságtokért,
És én miattam való sok fáratságtokért,
Álom szakasztásával rám vigyázástokért,
A' minden jóknak Attya adgyon érettem bért!

BATHUEL

Mi vérünk, mi leányunk, és hűgunk Rebeka,
Légyen a' te fejedén Istennek áldása,
Ezerszer ezeriglen légy el-szaporodva,
Ellenségid kapuját te magod el-birja!

MOKA

1205 Ezerszerte ezerig szaporítson Isten!
Én tudom. hogy nem látlak soha ez életben.

LÁBÁN

Jó Hűgom szaporodgyál ezer 's ezeriglen!
Mint el-fogódek a' szóm! Élj jó egésségben!

1189 II Jó Atyám Béthuel édes

1190 II Kedvemet kereső

1191 II Már titeket rendre

1192 II ázott ma

1193 II Isten közzületek

1194 II Gondomat

1195 II szerentsés és

1196 II Ha itt nem

1197 II Jó neveléstekért

1198 II És erántam való

1199 II Álom' szakasztással

1200 II minden Jók

1201 II Mi Vérünk Leányunk

1202 II Légyen te

1203 II ezerig

1204 II Ellenség' kapuját

1205 II Ezerszer

1206 II tudom nem

1207 II Szaporodjál Hűgom

1208 II el fogódek szóm

REBEKA

1210 Édes Atyám házának nagy 's kitsíny tselédi,
Isten légyen veletek jómnak szeretői;
Ha valamit vétettem, meg-botsásson kiki!
Ez kapun már végképen botsátatok ma ki.

ELIÉZER

1215 No már tevémre ülök, hogy rendelést tégyek;
Több tevékkel legények nosza siessetek,
Sírásra mit bámúltok? Így kell lenni ennek,
Örömré válnak ezek a' keserves könyvek.

1220 Eme' szerszámos tevét te Duma vidd elé,
Az ajtó előtt való fel-hágó kö mellé,
Az Rebekáé lészen az új Aszszonyunké.
Jól vagyon már, fel-üle, takargassátok-bé.

Dajkájának-is segélj, hadd üljön-fel ő-is:
Helyeztesd-el rendesen a' leányokat-is,
Helyben ültek ök többet, meg kell szokni ezt-is:
Te tisztet lesz ez, legény, az egész úton-is.

1225 Indúljatok utánnam már igen rendesen:
Ez Háznál-is meg-marad, velünk-is jár Isten!

BATHUEL

Mennyetek-el békével és jó szerentsésen!
Ábrahámhoz, Isákhoz, köszönetem mennyen!

1209 II Én Atyám
1210 II Isten ti veletek
1211 II Hogy ha mit
1212 II E' kapun végképen
1213 II No tevémre
1214 II Tevékkel Legények
1215 II Mit sirtok bámúltok
1216 II válnak még e' keserves
1217 II E' szerszámos
1218 II Ajtó előtt

1219 II Rebekáé lészen
1220 II vagyon fel-üle
1221 II Dajkájának segélj
1222 II Helyeztesd rendesen
1223 II ültek többet
1224 II Legény te tisztet lesz ez még az úton-is
1225 II Indúljatok immár utánnam rendesen
1226 II Ez Háznál-is marad
1227 II Menjetek békével
1228 II Ábrámhoz

TIZENHARMADIK BESZÉLGETÉS.

ISÁK, ÁBRAHÁM.

ISÁK

1230 A' Régi Embereknél helyes ama' mondás:
Tsak nagy dolog volt ám a' hoszszas várakozás.
Nem vólt nékem nehezebb soha egy útazás,
Mint az Eliézeré, mászkálás nem járás.

1235 Ugy tetszik már az ólta el-tölt egy esztendő,
Olyan hoszszasnak tetszik énnékem ez idő,
Ugyan élednék véle, ha hallanám, hogy jö:
Soha nem vólt látása előttem illy kellő.

ÁBRAHÁM

1240 Meg-jö édes fiam, én jó hitben vagyok;
Még eddig nem késett, mert dolgai nagyok:
Más országban sokszor a' dolgok foglyosok:
Ö-is elmés ember, mások-is okosok.

ISÁK

Én mind úgy gondolkozom, hogy lött akadályá:
Meszze út ez, ki tudgya mi eshetett rajta!
A' pusztán a' tsavargók ha hánták prédára,
Vagy pediglen vihették magát-is rabságra.

ÁBRAHÁM

1245 Nem gyözök dolgodon fiam tsudálkozni,
Hogy elmédben így kezdettél tsüggedezni,
Ki tölem tanúltál az Istenben bizni,
Ö gondviselését mindenekről hinni.

1250 Ö, ki meg-számlálta hajunknak-is számát,
Ö, ki igazgattya mindnyájunknak útát;
Ö kezdette az emberek házasságát,
Mint Vöfély Ádámnak úgy vitte az Évát.

1229 II A' régi Böltséknél helyes vólt a'

1230 II dolog volt a'

1231 II Nem-is vólt nehezebb nékem egy

1232 II Mint Eliézeré melly mászás nem

1233 II tetszik azólta

1234 II Olly

1235 II Ugyan meg-élednék ha

1236 II Nem-is vólt; olly

1241 II Én úgy gondolkozom

1242 II út ki

1243 II A' pusztán Tsavargók

1244 II pedig

1246 II Elmédben kezdettél hogy így

1251 II Ö kezdte Emberek' első

Illik azért néked ez Istenben biznod,
És jó akarattját tsendes szível várnod;
1255 Ki tudgya talám tsak még ma-is meg-látod,
Kit Isten mutatott, a' ki légyen társod.

ISÁK

Édes Atyám, tudom, hogy mind úgy vagyok a'
A' mint lelked hiszi és nyelved taníttya;
De nagy kívánságom nem nyugszik azólta,
1260 Miólta, miért ment, a' lelkem meg-tudta.

Mert a' házasságra intő jó tanátsot
Hogy elmémre adtad, szerzettél nagy gondot,
Mind elmémnek tsuda nyughatatlanságót,
Véremben-is gerjedező kívánságót.

ÁBRAHÁM

Húsból vérből való vagy te-is jó fiam:
1265 De meszsze nem halad, mert jelentést láttam;
Másszor effélére számot sem tartottam;
De most hiszem, meg-lesz, a' miket kívántam.

Tsendesedgyél azért és bizzad Istenre;
1270 Fordúlj ottan-ottan buzgó könyörgésre;
Had verés, Házasság egyedül van tőle,
Nagy Isteni munka tetszik-ki ezekbe.

ISÁK

Édes Atyám tessék, ki-mégyek mezőre
Az én elmélkedő 's könyörgő helyemre,
1275 Foglalom kevésbé magam könyörgésbe;
De nem késem, mindjárt meg-jövök elődbe.

ÁBRAHÁM

Járj békével fiam, én itt benn maradok,
Eliézer felől talám új hírt hallok,
Vagy hogy ugyan kívánt vendégeket látok;
1280 Mert úgy tetszik nékem, hogy örömet várok.

TIZENNEGYEDIK BESZÉLGETÉS.

ISAK.

ISÁK

- A' Bölts fiú örvendezteti az attyát,
De a ' bölts atya-is építi a' fiát:
Valamikor hallom édes atyám szavát
Tanúlok mindenkor töle, 's vészem hasznát.
- 1285 Nem-is lehet, hogy ne tanuljanak töle:
Néki mennyi szava, annyi böltsesége;
Akar vatsorál ő, akar ül ebédre,
Még a' tréfája-is néki merő leczke.
- 1290 Istenem! tsak most-is melly szépen taníta,
Tsüggedezésemben mint meg-vigasztala,
Öreg ember lévén, ébreszte, újjíta,
Beszédére bizony vagyok én tsak néma.
- 1295 Isten áldotta-meg, könnyü az elméje;
Mennyit fárad, jár, kél, nem nehéz a' teste;
Egyszer másszor mennyin költenek ellene,
Annyi orvoslója, mennyi ellensége.
- 1300 Tsak Eliézer érkeznek, mit tsinálna;
Mert már el-hitte azt, hogy nem jár hijába:
Lelkében örülne, testében tombolna,
Mint jö és mivel jár, bizony alig várja.
- Énnékem-is pedig mostan én Istenem,
Mint másszor-is, tsak te benned reménségem:
Kezem, lelkem azért hozzád fel-emelem,
Hamar valósággal vigasztalj-meg engem.
- 1305 Bizom ugyan én az el-küldött Szolgához,
A' ki régen szokott az ő jó Urához,
Egész tehetséggel nekünk örömet hoz,
Mert egyenes ember, elméje nem haboz.

1310 De noha erős vas-matska a' reménség,
De a' jelen-létel mind nagyobb tsendesség:
Ö jó hűségében alig lehet kétség;
A' kit kér pediglen, hozzánk való vérség.

1315 Mennynek földnek URa és gondviselője,
Ki vagy mindeneknek kezdete és vége,
Te világod nélkül ember jár setétbe,
Ha kézen nem tartod, minden tér semmire.

1320 Tanátsa embernek merő balgatagság,
Minden böltésége tsak azon bolondság.
Nálad van egyedül az erő és jószág,
Tiéd a' hatalom és minden uraság.

1325 Minden füstbe mégyen, valamihez kezdünk;
Míg hozzád nem futunk, nintsen erőségünk,
Kétség minden dolgunk, te vagy reménségünk,
Ha te nem vagy fejünk, nints elevenségünk.

1330 Most-is ez igyemben rád hagytam dolgomat,
Örömmel követem, tsak add tanátsodat,
Egy illendő társsal vigasztald szolgálodat,
Kivel készíthessem számodra magamat.

1330 De kik vallyon a' kiket távol jöni látok?
Kiken az én elmém jár, bizony talám azok;
Mert a' mint fel-vehetem, férfiak, 's aszszonyok,
Uram a' te dolgaid melly tsudák 's titkosok!

TIZENÖTÖDIK BESZÉLGETÉS.

ELIÉZER, REBEKA, ISÁK.

ELIÉZER

1335 Két hónapja télék-el ma útazásomnak,
Értem már határában Isák hazájának:
Ki minket jól hordozott, hálá a' nagy URnak!
Majd meg-láttyuk személyét Ábrahám 's Isáknak.

1309 II Jó erőss vas matska bizony
1329 II Vallyon kik a' kiket
1330 II Kiken én
1331 II Mert mint
1332 II Uram te

1333 II télék ma
1334 II már széliben I'sák
1335 II minket hordozott
1336 II Majd látjuk

REBEKA

Eliézer egy embert látok itt nem meszsze,
Gondolkozva sétálgat egyedül mezőbe.

ELIÉZER

1340 Nem láthatom hol vagyon, ha Uram tselédgye,
Meg-esmérem távol-is, ha akad szemembe:

Látom már. Szerentsés a' dolgunk Rebeka,
A' bizony az Isák, az én Uram fia;
El-hiszem, hogy magát oda-bé meg-unta,
Érkezésemet-is kívánsággal várja.

REBEKA

1345 Jaj Istenem! így én nem lehetek szembe,
A' tevéről hadd szálljak gyalog a' földre,
A' boriték fátyolt hoczsza dajka ide,
Az én személyemet hadd fedgyem-bé véle.

ELIÉZER

1350 Egésséggel én Uram, adgyon Isten sok jót,
A' ki eddig mindenkor és most-is meg-áldott!

ISÁK

Kivánatos vendég vagy, a' jó Isten hozott,
A' ki bé-tellyesíti nekünk a' mit mondott!

De mitsoda sereg ez? esméretlen nekem:
Békességgel jöszszé-meg? előre hadd kérdgyem.

ELIÉZER

1355 Én Uram békességgel 's nyereséggel jöttem,
A' miért küldtettem vólt nyertesén el-értem.

1337 II Eliézer látok egy Embert nem meszsze

1338 II Hogy lassan sétálgat

1339 II hol van

1340 II Távol meg-esmérem ha

1342 II I'sák én Uramnak

1346 II Hadd szálljak-le hamar tevémről a'

1349 II Egésséggel Uram

1350 II Ki eddig

1351 II Kivánatos Vendég a' jó

1352 II Ki bé-tellyesíti

1353 II Mitsoda Sereg ez

1354 II jöszszé előre

1355 II Uram békességgel

1356 II Miért küldtettem

1360 Ez a' sereg mind tiéd; de közelebb egyget,
Életed jó társául hoztam e' szép szüzet,
Bé-töltheti örömmel busongó szivedet,
Mert erkölsre, formára, én nem hiszek szebbet.

1365 A' mi nagyobb, te véred Náchor unokája;
Él ő atya Bathuel jól nevelt leánya,
Él az édes anyja-is és Lában a' bátyja;
E' szép szüznek pediglen a' neve Rebeka.

1365 Közönséges tetszésből néked ajánlották,
És örök feleségül melléd botsátották,
Ezerekig terjedni magodat kívánnyák,
Ellenségid kapuit hogy azok el-birják.

ISÁK

1370 Örüljek-é, sirjak-é, jó szerrel nem tudom?
Isten jó kedvét hozzám sok jelekből látom,
Mellyért tellyes szivemből én ötet imádom,
Mert jót gondolt felölem, a' mint tapasztalom.

1375 Náchor házát az Isten érettem meg-áldgya,
Hogy illy jó akarattyát házunkhoz mutatta,
Igaz rokonunk nekünk és vérségünk tagja,
Most annál közelebb jött, tsuda Isten dolga!

1380 Téged' pedig kegyes szüz érette betsüllek,
Hogy értem Atyád házát el-hagytad, esmérlek
Tsontomból való tsontnak, és testemből testnek,
Nékem adtad magadat, én lelkembe vészlek.

1357 II E' Sereg
1358 II Élted' jó
1359 II Bé-tölti
1360 II Erkölsre formára mert nem
1361 II nagyobb Véred
1362 I Élő atya II Él Atyja
1363 II Él édes
1364 II pedig
1365 II Egyenlő tetszésből
1366 II Örök feleségül
1368 II Ellenség' kapuit
1369 II Örüljek sirjaké

1370 II Istennek jóvóltát sok
1371 II szivből
1372 II gondolt rólam
1373 II házát Isten
1374 II Hogy illy nagy jóvóltát Házunkhoz
1375 II Mi igaz rokonunk és Vérségünk
1376 II közlebb'
1377 II jó Szüz
1378 II értem Atyádat el-hagytad
1379 II Tsontomból lett tsontnak
1380 II magad' én

Te lész már életemnek egy köteles társa,
Örömemnek és búmnak egyaránt osztója,
Te lész az én szememnek kedves vidámsága,
Te lész a' Sára után lelkem nyugotója.

1385   Az orczádat édesem mostan azért fedd-fel,
Hogy szemem vidámítsam kívántt személyeddel,
Ékes vagy a' leányi szemérmességel,
Szereteted mutasd már külső belső jellel.

REBEKA

1390   Uram Isák én Uram, szódat meg-fogadom;
Mert már én tiéd vagyok, tenéked ajánlom
Egészen én magamat, és meg-is mutatom,
Akaratod alatt lesz az én akaratom.

ISÁK

1395   Mind személyed, termeted, mind szavaid szépek,
Szerelmedben merültem, és rajtad örvendek;
De régen vár az Atyám, veled már bé-mégyek,
Az édes Anyám Sára sátorába viszlek.

1400   Azon túl a' rendelés az Ábrahám dolga;
Engedelmes fiának te légy már a' mássa,
Szereteted hozzád-is tudom meg-mutatnya,
Sőt ugyan meg-érezte, hogy örömet lát ma.

CHORUS.

Nagy volt Ábrahám hiti `s az Isák áldása,
Mindenik esméretes az Ekklesiába,
Magát Isten hozzájok úgy le-botsátotta,
Mint barátyához szokta ő kedves barátyta.

1381 II életemnek
1382 II Örömemnek búmnak
1383 II lész én szememnek
1384 II lész Sára
1385 II Orczádat
1386 II vidámítsd
1387 II vagy Leányi
1388 II mutasd külső
1389 II I'sák Uram
1390 II Mert én

1391 II Egészen magamat
1392 II lesz én
1393 II Személyed termeted és szavaid
1394 II Szerelmedben tellyes szívemből örvendek
1395 II Régen vár
1396 II Édes Anyám
1397 II A' több rendelés leszsz az Ábrahám
1398 II Engedő
1399 II Szereteted hozzád tudom
1400 II Sőt talám érezte

1405 De e' mellett hiteket meg-is próbálgatta,
Mind jobbra és mind balra őket meg-forgatta,
Hogy az Isten tüzében hiteknek salakja
El-veszne, és maradna s' tiszta aranya.

1410 Ada nékik szélesen terjett gazdagságot;
Igért e' mellé pedig ki-terjett országot,
Kanaán egész földét; de ök e' jószágot
Tsak temető helyekben birták mint sajátot.

1415 Isák fia Izrael míg el-szaporodék,
És az alatt a' dolga sokképen változék,
Későre éré azt el osztán a' maradék,
Josué fegyverével melly nékik adaték.

1420 E' Méltóságos Háznak Méltóságos Ura,
Gróf BETLEN MIKLOS Erdély Cancellariussa,
Ifjúságotól fogva hited vólt próbába,
Magához a' jó Isten téged úgy szoktata.

Igéretet tött Isten néked még előre,
Mellyet meg-is jelentett ama' szép sengékbe,
Elmédnék erejébe, gyors ítéletibe,
És minden böltsességnek bé-vehetésibe.

1425 Hazádnak ékessége, Háznak nagy dísze,
Fiakkal leányokkal Isten ki-terjeszte:
Örömedet éleszti most ennek egyike,
Kit által-adsz nagy Háznak, örömről örömré.

1430 A' kegyességnek tudod igéreti vagyon,
Mind jövendőre nézve, mind a' más világon;
Istennél Háza dolga mind írásban vagyon,
Jót gondolt-el felöle, e' világ bár zúgjon.

1435 Méltóságos Gróf Aszszony RÉDEI JULIA,
Régi Rédei nemzet egyik nemes ága,
Egy elsőben e' Világ vólt mintegy mostoha,
Hogy szebben emelkednék Méltóságod szarva.

- 1440 Házasság által Isten téve Uri Házba,
És ott szép tsemetékkal gazdagon meg-álda;
Kik közül nevededék ez az ékes plánta,
Kinek kívántt örömét szived el-érte ma.
- Mert Gróf Urfi TELEKI SÁNDOR gondolatya
Mind addiglan repdese, mint Noé galambja,
Míg vizek tsendesedvén olaj-fádrá szálla,
A' honnan egy szép ágat magának szakasztja.
- 1445 Ez pedig ágyéknak szerelmes magzattya,
Szemérmes, Istenfélő Kis Aszszony JULIA,
Minden ékességekből Rebekának mássa,
És azon áldásoknak, úgy látszik, sorsosa.
- 1450 Nints Attya, nem viheti azt ő a' Noénak;
De viheti még élő szerelmes Annyának,
Isten próbáló tüze finom aranyának,
A' Méltóságos Aszszony árva VÉR JUDIT-nak.
- 1455 Szüléitől el-válik, de bóldog bujdosás;
Attya helyén lesz Férje, áldás után áldás:
Annya helyet is várja ötet Anya olly más,
Kinek a' mennyi szava, annyi jó tanítás.
- 1460 Maradgyon jól Házában 's éljen Uri Attya,
Kit Isten szép időkkal és erővel álda,
Földi Felségek előtt becsületet ada,
Egészséges testében ép elmét-is hagyja!
- Éljen az édes szülő 's jól nevelő Annya,
Kit Isten Méltóságra jó-kedvéből hozza!
Több szép magzatinak-is, kikkel ékes Háza.
Kivánatos örömét életében lássa!
- 1465 Ugyan ez BETLEN Házban a' kik benn maradnak,
Éljenek, és nőjjenek, kisdedek 's nagyobbak!
Éljenek a' leányok! éljenek a' fiak!
Meszszére unokákat utánnok hadgyanak.
- 1470 Éljenek a' mostani örömnek okai,
Méltóságos Völegény, kegyes eszes Urfi!
Kegyes emberségesnek nevét ki viseli
Éljen a' szép Menyaszszony! 's dologgal adgya-ki.

1475 A' TELEKI nagy Háznak még élő Aszszonya,
Ki új Házások párját nagy örömmel várja,
Éljen, éltesse Isten! 's engedgye, hogy lássa
Örömét tellyesedni e' szép Házasságba!

1480 Illyen örömök napján örült immár tiznek
Ágyékából származott édes gyermekinek:
Ez vala már tsak hátra, alig várta ennek
Napja örömét adgyon testi szemeinek.

Majd mintegy kételkedett, hogy ezt-is érhesse;
Ennek pedig oka vólt hoszszas betegsége,
Ezen kívül számtalan sok kesergetése:
Ugy hitte, hogy míg ez lesz, ezek teszik sirbe;

1485 Emberi gondolatnál jobb lön az Istené:
A' melly Isten ö tegzét nyilakkal meg-tölté,
Azon irgalmas Atya ezt-is meg-engedé,
Áldását ezeknek-is hogy fejekre tenné.

1490 A' Völegénynek pedig szerető Vérei,
Nagyra született és ment tiz Attyafiai,
Méltóságos négy Báttya és hat jó Nénnyei,
Örömének egyaránt szives örülői,

1495 Éljenek, ezerekig el-szaporodgyanak!
Ellenség kapujával hogy ök birhassanak,
Istenben vetett hittel öszve fogódgyanak,
Konkoly hintő ördögre igen vigyázzanak!

1500 A' tsomóban kötött nyíl nem törík-el könnyen;
De ha külön próbálod, szegten szeged menten.
Egygyek vagytok vér szerint, noha tizenegygyen,
Egygyességre Vérség hív: rajta értsen minden.

VÉGE

A MŰ ADATAI

Kiadásai

I. Abrahám Pátriárcha Fia ISAK és Bathuel Leánya REBEKA Házasságok alkalmatosságával lött BESZÉLGETÉS. Mellyet' A' Méltóságos Ur Erdélyi Fő Cancellarius Gróf BÉTHLEN MIKLOS Uram, És szerelmes Házas-társa Gróf RÉDEI JULIA Aszszony Méltóságos Háza öröme napjára, Mellyen a' Méltóságos Gróf Urfi Széki TELEKI SANDOR Vram és Méltóságos Gróf Kis Aszszony BETLEN JVLIA Isten rendelése szerint való Házassági öszve-kelések véghez vitetni fog, köteles jó indúlatból, tisztességes és oktató mulatságra, Magyar versekben ki-adott, és a' meg-nevezett Méltóságoknak alázatosan ajánlott A' Nagy-Enyedi Collégiumból P. P. F. Kolosváratt, Nyomtatta Telegdi Pap Samuel, 1703. Eszt.

Lelőhelye: Nagyenyed (Aiud) Bethlen Gábor Könyvtár 216/954. Mikrofilmje a MTAK 199/I. Kiad. NAGY Géza, Pápai Páriz Ferenc: Békességet magamnak, másoknak. Bukarest 1977. 357-400.

A dráma első kiadásának unikum példányát ENGEL Károly találta meg. (Egy örvendetes helyesbítés. IgSzó 1959. II. 12. sz. 158.)

2. Ugyanazzal a címmel, mint fent, megjelent Kolozsvárott 1767-ben. Lelőhelye: OSzK Plakát- és Kinyomtatványtár 8792.

Ez a kiadás számos szövegváltoztatást tartalmaz. A változatok a mű terjedelmét, mondanivalóját nem módosítják, verstanilag azonban sokkal gördülékenyebbé teszik a szöveget. Ezt sokszor a szavak rendjének felcserélésével, helyenként átfoglalással érte el a kiadvány.

Azokat a sorokat, melyek az 1703-as kiadásban tizenhárom szótagosak, a *Chorus* kivételével, tizenkettesekké alakította át. A ritmus és rimelés tekintetében sokkal jobb, a legtöbbször értelmileg is világosabb változtatások mellett egy-két helyen szövegromlást is tartalmaz ez a kiadás.

A későbbi kiadások erre az 1767-esre lámaszkodnak.

3. Ábrám Pátriárka' Fija Isák És Bethuel' Leánya Rebeka, Házasságok' Alkalmosságával lett Beszélgetés, Mellyet Másoknak kedvéért köteles jó-indulatból, tisztességes és oktató Múlatságra, Magyar Versekben foglalván ki-adott, P. P. F. Hely és nyomda nélkül. 1773. Lelőhelye: Csurgó, a Csokonai Vitéz Mihály Gimnázium és Óvónői Szakközépiskola könyvtára, 8430. sz. alatt.

A címlap nem tartalmazza a házasság és a szülők nevét, az egy adott alkalomra írt mű ismertetőjeit. Az elszemélytelenítést szolgálja az a körülmény is, hogy a beszélgetéseket bezáró *Chorus*-ból csak az 1-4. versszakot vette át. A személyes vonatkozású strófaikat elhagyta. Helyettük megtoldotta azonban Pápai Páriz munkáját négy új versszakkal, melyeknek általános jellegű mondanivalója jól illik az előzmények berekesztésével. Az új strófaik így hangzanak:

Böls dolgait az Urnak hogyha meg vizsgálod,
El-hidd tsudálatosnak azokat találod,
Nints száma tsudáinak hijába számlálod,
Jobb hát gondos elméddel ha bölsen tsudálad.

Ábrahám példa lehet ebben Rebekával,
Egyetlen-egy Fijával kedves Isákjával,
Éliézer és Duma mint jártak Mókával,
Dolgaikat végezé az Úr hatalmával.

Meg-áll hát tsak egyedül az Urnak tanátja,
Véghez-mégyen mindenben böls 's szent akarátja,
Hát elméjét akárki akarmint forgassa,
Mert nem lehet senkinek hogy azt fel-bonthassa.

Sokat ronták eszeket dolgok hogy mehessen,
Végbe, az-is hogy lenne végre szerentséssen,
Ábrahám Szolgájával forgódtak elmén,
De az Úr el-végezé azt-is szentségesen.

VÉGE

A nyomtatvány szövegében megegyezik az 1767-es kolozsvári kiadással, de helyenként az 1703-i szöveg-hagyományt is őrzi. A 81-84. sorokat tartalmazó 21. versszakot elhagyták. Levélkiszakadás miatt a kiadványnak ma ismert egyetlen példányából hiányzik a 316-442. sor.

4. Ábrám Pátriárka Fija Isák És Bethuel Leánya Rebeka Házasság Alkalmosságával lett Beszélgetés, Melly Másoknak kedvéért köteles jó-indulatból, tisztességes és oktató Múlatságra, Magyar Versekben foglalván, és az előbbeni betűk fogyatkozásának meg-jobbitásával ismét nyomtatásban ki-botsáttatott. Budán 1775-dik Esztendőben. Lelőhelye: OSzK 820843. sz. alatt.

A címlapról eltűnt a szerző nevének kezdőbetűkkel való jelölése is. A mű elszemélytelenítését így ez a kiadvány teljes mértékben megvalósította. A *Chorus* ugyanolyan terjedelemben olvasható, mint az előbb ismertetett 1773-as kiadásban. Szövegében általában egyezik vele. Tartalmazza azonban a 21. versszakot is.

Hibás tördelés következtében a szöveget két ízben összehavarták. Az A5a lap a 221. sorral végződik, a következő levél pedig a 255-kel folytatódik. A közben lévő sorokat az A6a lapon találjuk. Az A6b a 284. sortól folyamatosan tartalmazza a szöveget. A soroknak ezt az összekeveredését más ponyvanyomatványban, de kézíratos másolatban is megtaláljuk.

5. Ugyanolyan címlappal, mint az 1773-as hely és kiadó nélküli kiadásban, megjelent Vácon 1781-ben. Lelőhelye: Ráday-lt. 0, 3117. A szöveg terjedelme ugyanaz, mint az 1773-as kiadványban.

6. A Budán 1781-ben napvilágot látott kiadás címlapja, terjedelme egyezik az 1775-i budai kiadással. Lelőhelye: OSzK 199784. sz. A sorokat ugyanúgy összehavartva tartalmazza, mint az első budai kiadás.

7. Címlapjában, terjedelmében, szövegében az 1767-es kolozsvári kiadvánnyal egyezik az 1794-i marosvásárhelyi nyomtatvány. Lelőhelye: Marosvásárhely, Bólyai Dokumentációs Könyvtár 893. 8° Mikrofilmje MTAK 184/X.

Pápai Páriz munkájának a XVIII. századból az alábbi év és hely nélküli kiadásai ismertek még:

8. Pattzko Ágoston Ferencnél Pesten a XVIII. század utolsó évtizedeiben napvilágot látott kiadás. Lelőhelye: OSzK 810711. sz.

A budai kiadásokkal egyező módon tartalmazza a szöveget.

9. Még szintén a XVIII. században jelent meg egy közelebbi adatokat nem tartalmazó váci kiadás, melynek leelőhelye az OSzK 820769. sz. alatt van. Megegyezik a budai kiadásokkal. Kijavít azonban több sajtóhibát és rontást.

Másolatai

1. **Őszödi versgyűjtemény** 5-26. levelei. (Ráday-lt.) A gyűjteményt ismertette BUSA Margit. Az őszödi kézíratos másolatgyűjtemény. Egyht 1959. 283-290.

A XVIII. század közepe táján keletkezett kéziratban a darabnak nincs címe, a címlapok verzóján olvasható bibliai idézettel kezdődik: „Az Urtól vagyon az értelmes feleség.” Szövegében az 1767-es kolozsvári kiadással egyezik. A másoló forrása azonban nem lehetett nyomtatvány, csak kézirat. Csak így tudjuk megérteni elírásait, mint pl. a 42. sorban *utálják* — ugrálják; az 56. sorban *Bánattságra* — Bénaságra stb. A kézirat egy levelének kiszakadása miatt hiányzanak a 762-840. sorok.

2. **Németh Sámuel-ék.** 9-66. levelei. (Sopron, Liszt Ferenc Múzeum, ahová Felső-Lövőről került.) A kézíratra Nádasdy Lajos hívta fel a figyelmünket, amiért itt mondunk köszönetet.

A XVIII. század utolsó éveiben másolhatták. A kézirat 1-8. levelei elvesztek. A cím ismeretlen, mivel a 48. sorral kezdődik. A másoló a 26-51. versszakok elhagyásával megrövidítette az első beszélgetést. A sorok rendje itt is összehavart, mint az 1775-ös budai és más ponyvanyomatványokban. A 221. sort a 255-282. követi, a 222-254. sorok ezután olvashatók. Kihagyta a másoló a 1181-1184. sorokat tartalmazó 96. versszakot. Azzal pedig, hogy a személyes vonatkozásokat tartalmazó *Chorust* mellőzte, elszemélytelenítette Pápai Páriz alkalmi darabját.

A másolat nem előadásra szánt szöveggént, hanem olvasmányként őrizte meg Pápai Páriz munkáját. Ezt mutatja, hogy a szereplőket nem tünteti fel mondókájuk kezdetén, sőt a beszélgetések elején sem sorolja fel mindig őket.

Kéziratból jegyezhet le a másoló. Egyes sorok hiányzó szavait más színű tintával pótlólag írták be. A sorok összehavartása arra mutat, hogy az 1775-ös budai kiadás után készült a forrásul szolgáló másolat. Helyenként minden nyomtatott kiadástól és ismert kézíratos másolattól eltérő változatokat is találunk. Ezeknek száma azonban nem nagy, és nincs értelmezési vagy stíláriis jelentőségük. Találkozunk egyedi rontásokkal is, mint pl. az 545. sor *im inti* leánynak — iménti leány helyett, 1201. sorban *Mi velünk* — Mi vérünk helyett stb.

3. A XVIII. század végéről ránk maradt egy csonka kézíratos másolata, mely a 343-1064. sorokat tartalmazza. Lelőhelye: KvEKvt K 3447. Mikrofilmje a MTAK C 2510-2511.

Valamennyi nyomtatásban megjelent és kézíratos előfordulása közül ez tartalmazza a legtöbb variánst, és a legérdekesebben szemlélteti Pápai Páriznak a XVIII. század végére népszerűvé vált munkájának a sorsát. A ránk maradt részből megállapítható, hogy terjedelemben nem változott a darab. A szavak rendjének felcserélésével, az értelmet meg nem változtató átfogalmazásokkal verstanilag és stilisztikailag minden előzőnél gőrdülékenyebb szöveg áll előtűnk. A legtöbb egyezést ez a forrás is az 1767-es kiadással mutatja.

Pápai Páriz munkájának bizonyára több másolata volt a felsoroltaknál. Erre következtethetűnk az említett első és második kéziratból is.

SZINNYEI szerint (Magyar írók X. 405) Pápai Páriz darabját először 1704-ben Marosvásárhelyen adták ki. Így mondja irodalomtörténetében PINTÉR Jenő is (III. 516), valamint POGÁNY Péter (Folklor és irodalom

kölcsönhatása A régi váci nyomda működése nyomán. Bp. 1959. ItFüz. 24. 129). Ez az állítás téves, Marosvásárhelyen 1704-ben nem működött nyomda.

Mi itt csak a XVIII. századi kiadásokat és kéziratokat vettük figyelembe.

SZERZŐ

Pápai Páriz Ferenc (1649-1716) írta. A címlap szerint Teleki Sándornak és Bethlen Júliának a nagyenyedi kollégium gondnokának, Bethlen Miklós leányának az esküvőjére szerezte, melyet 1703. március 6-án kötöttek meg.

A vallási és erkölcsi tárgyú könyveket (*Pax animae* 1680, *Pax aulae* 1696, *Pax sepulchri* 1698, *Pax crucis* 1710), gyakorlati orvoskönyvet (*Pax corporis* 1690), egyháztörténetet (*Rudus redivivum* 1684), címertant (*Ars Heraldica* 1695), szótárt (*Dictionarium latino-hungaricum* 1708) író Pápai a kor szokása szerint az alkalmi költést is művelte. A Tótfalusi Kis Miklós halálára szerzett *Életnek könyve* (1696) mellett kiemelkedő alkotása az Izsák és Rebeka házasságát megjelenítő mű, melynek tizenöt „beszélgetését” a házasulókhoz, az azok szüleihez szóló *Chorus* zárja. A „köteles jó indulatból tisztességes és oktató mulatságra” szerzett munka a címlap tanúsága szerint már a házasságkötés előtt elkészült.

FORRÁS

Izsák és Rebeka házasságának történetét Mózes I. könyvének 24. fejezete adja elő. Pápai Páriz a biblia minden mozzanatát felhasználta munkájához, de azt új elemekkel is bővítette. Új mozzanat Ábrahám beszélgetése szolgálójával, majd Izsákkal (I-III., XIII. beszélgetés), a lánykérés utáni lakoma hangulatos rajza (X. beszélgetés). Nevet ad Ábrahám szolgálójának, és őt teszi meg a mű főhősévé. Új alakokat teremt Duma (Eliézer szolgálja), Paradaliska (Rebeka szolgálója), Dirsza (Lában szolgálja) személyében.

Dramai küzdelemről Pápai Páriz munkájával kapcsolatban nem beszélhetünk. Ő maga nem is nevezi művét drámának, hanem *beszélgetésnek*. A tizenöt beszélgetés logikusan felépített cselekményből folyó természetes jelenetek sora. A szereplők kissé bőbeszédűek, de mindig a helyzetnek megfelelően szólnak és cselekszenek; szavaik gondolatokat, lelkiállapotokat közvetítenek, elhatározásokat világítanak meg. A személyek egyénítettek, szavaik, tetteik jellemükből folynak. A bibliai háttérben a mű keletkezése korának gondolkodásmódja nyer kifejezést, az erdélyi szokások elevenednek meg. Izsák és Rebeka házassága egy XVII. század végi erdélyi családi esemény emberi közelségbe hozott rajzává válik Pápai Páriz kezében. Valamennyi eddig ismert bibliai tárgyú drámánk között ez a legsikerültebb alkotás. Ezért is vált annyira népszerűvé.

ELŐADÁS

Pápai Páriz egy főúri házasságra írta munkáját. Talán el is játszották. A darab mindenképpen alkalmas volt erre. Adataink azonban erről nincsenek. Balku Mihálynak a házasságkötés időpontjából való levelei a házasság körüli „sok distractio”-ról beszélnek. (OL, Teleki-család levéltára. Teleki Sándor iratai. 25. cs.) Ugyanerről a témáról szóló iskoladramát a jezsuiták a XVII. és a XVIII. század folyamán többször előadtak. (Vö. BUSA Margit, i. m. Egyht 1959. 286.) Számos nyomtatott kiadása és kéziratos másolata ellenére nem tudjuk bizonyítani, hogy Pápai Páriz darabját is eljátszották.

SZÖVEGKRITIKAI MEGJEGYZÉSEK

Betűhíven adjuk a szerző életében napvilágot látott 1703-as kolozsvári kiadást, melyet I. számmal jelölünk.

Szövegkritikai jegyzetünkben hozzuk az 1767-ben Kolozsváron kinyomtatott szöveg variánsait, melyet a továbbiakban a II. számmal jelölünk. Gondolhatunk arra, hogy a házasságkötésre sebtében írt munkát Pápai Páriz később „kijavította”, hogy a számos változtatás, mellyel a darab stílusát, verselését gördülékenyebbé tette, tőle származik.

III. jelzet alatt adjuk a XVIII. század végén keletkezett, az elején és végén csonka szöveg (l. a másolatok közt a 3. sz. alatt említett) változatait, hogy teljesebb képet adjunk a dráma életéről, szövegének a XVIII. század folyamán végbemenő alakulásáról.

A többi kiadás és másolat variánsainak feltüntetéséről lemondtunk. Értelmet módosító szerepük nincs, és időben távol esvén a szerzetetés idejétől, a szerzői szöveg rekonstruálásához nem nyújtanak adatokat.

A szereplők lajstromát, melyet mi a szöveg előtt adunk, sem a nyomtatványok, sem a kéziratok másolatok nem tartalmazzák.

A kiadványban a szereplők nevének rövidítése áll az egyes részek élén. A neveket kiadásunkban teljes alakban közöljük minden jelzés nélkül.

NYELVI ÉS TÁRGYI MAGYARÁZATOK

81 *Az ígértt mag* — a Messiás

90 *Ipa Napa* — após, anyós

102 *Isisó* — A NySz 'szórakozás', 'mulatság' jelentését az ESz tévesnek mondja, jelentését nem ismeri.

147 *Iselédem* — családom

150 *Nagyban bírálalak-meg* — nagy tisztességgel ruházlak fel

171 *meg-hittelek* — megbíztalak, meghatalmaztalak

180 *rögzik* — merevedik, megáll, megbénul

213 *tomporom alá* — ágyékom alá; a zsidóknál ez igen erős esküt jelentett. Vö. I. Móz. 24,2.

274 *mély-földekig* — mérföldekig

366 *Isak kardéba* — csak úgy vaktában

408 *tóval a leve* — túl sok, híg a leve

409 *czimer* — állati hús a szügy- vagy a combrészről

412 *vas-kalán* — vaskanal

415 *berbétsnek* — ürünek, birkának

523 *Metszesz* — mit tész?

575 *Egy ejtel kb. másfél liter*

649 *feles szolgálókat* — sok szolgálót

687 *feles leányt* — sok leányt

773 *reánk halasztasz* — ránk bizod

783 *ez Isáknak birik* — ő az Izsáké

794 *fű szerszámokat* — fűszereket

898 *meg-félegítéd* — megüresítéd

990 *tarló* — a. m. tarhó = aludtfej. Vö. a sort ezzel a mondással: „Akinek a kása megégette a száját, a tarhót is megfűjja.”

1035 *Egy kerülő pohárt* — felköszöntéskor körbejáró poharat

1148 *kóstokat* — élelmet

1204 *el birja* — legyőzze

1266 *jelenést* — jelenést, jelet

30.

ÁRKÁDIA

NAGYENYED, 1795. JÚNIUS 29.

A' JÁDZÓ SZEMÉLLEK NEVEI:

LINDOR
ISMÉNE
BELLAMIS
NAIDÉ
ARMIDÉ
LITZIDÁS

Ajtai Josef
Fábián Daniel
Kis Samuel
Pénteki László
Szöllösi István
Zejk Imbre Urfi

A' Játék néző hely mutat egy Mezőre.
Jázdott el a' Ns N. Enyedi Ref. Collegiumban Juniusnak 29 dik Napján 1795.
Eszteendőben.

ÁRKÁDIA

vagy

PÁSZTORI ENEKES JÁTÉK

Két Fel Vonásokban

SZEMÉLYEK:

LINDOR, az Isméne Szeretője
ISMÉNÉ
BELLAMIS, a Naidé Szeretője
NAIDE
ARMIDÉ, egy Boszorkány, a Bellamis Anyja
LITZIDÁS, egy Pásztor
PÁSZTOROK és
PÁSZTORNÉK

ELSŐ FELVONÁS

Első Ki Jövetel

*LINDOR (Egy völgy, melynek Közepében egy Sirhalom.
Lindor egyedül a' Sirra le borulva. Fején egy Szellyel
romlott Koszoru. Ariette:)*

Sirassátok Királynétok,
Isten Aszszonyok,
Isméné testét
Fedezi ez a' bolt.
5 Szányátok estét,
Oh jaj, meg holt!

Hallyátok meg, Kies Mezők
'S tiis, Zöld erdők:
Az Ekho mondja,
10 A' Lindor Angyala
Nyukszik e' Sirban
Mély álomban.

1 [A sor előtt nincs szerepnév, LINDOR csak a rendezői utasításban olvasható.]

Virágzik mint gyenge rosa
Az ő ortzája.
15   Tsak egy lehellés,
         'S szagja el enyészik,
         Lankad, hervad és
         Földre hajlik.

         Még a' maradék tiszteli
20   Tziprus ágokkal,
         Ujj Virágokkal
         Sirját, és öleli,
         A' gyenge Szűzek
         Ide jönnek.

25   A tántzot 's tsokot felejtik,
         A' hold világnál
         Gyaszos sirjánál
         Sirnak és kesergik,
         Öntőzik sirját,
30   Koporsoját.

'S ő meg holt! Kedves Isten Aszszonykám, Isméné meg holt! Hijába kérem én
ötet elé a' zöld boltozatoktól, a' melyek alatt a' te örömidet, Ámor, az ő Karjai
közt tanultam meg. El repültetek, oda vagytok, Isméné oda vagyon! (*Meg
indulva:*) Ah, és én vagyok az ő gyilkossa! Miért nem repüle a' nyilveszsző az én
35   mejjembe? (*Egy kevés várakozás után fel emeli magát.*) Ma egy esztendeje, hogy
meg holt. Miért nem szenteltetet az a' nap az én halálomra is? Sir halom,
Tsendes Sirhalom! Milyen tsendesen Nyugodnám én benned az Isméné oldala
mellett.

(*Elebbi helyire vissza esik, abrázatját el Fedi kezével.*)

Második Ki Jövetel

BELLAMIS, LINDOR Nota: Trist

BELLAMIS

         Boldog környék, mely örömök
40   Várják badjat szivemet!
         Mihelyt Naidéra Nézek,
         Fel deríti Kedvemet.
         Szájának méz ízű tsokja
         Mihelyt nékem egyet szoll,
45   Bánatomot el oszlattya,
         'S a fekete gond oszol.

39 [A sor előtt nincs szerepnév.]

50 Mint a' folyo borostyánok
Meg ölelik a' Zöld fát,
Ugy ölelem Naidémnak
Honál fejérbbe nyákát.
A' Szerelem édességét
Ajakirol le szedem,
Mejjem nyomja gyenge mejjét,
'S mint vér, halgatya fülem.

(Meg láttya a' Sir halmott:)

55 Istenek, itt egy Sir halom. Itt? Árkadiaban, a' hol én azt hittem, hogy tsak az
öröm és a' multság lakhatnak! Egy Pásztor. (*Közeléb mégyen.*)

LINDOR (*Az előbbi állásban:*)

Akár ki légy, halando, ne közelíts ide! Itt nyugosznak egy Szerentsétlen
Pásztornének porai.

BELLAMIS

Mit hallok én? Barátom, Kedves Lindorom!

LINDOR (*Nem nézvén feléje:*)

60 Nínts senkim, az emberi nem meg holt réám nézve.

BELLAMIS

Mit mondasz, Lindor? A' te keserúséged el ragadott tégedet. Tekínts ream, a te
hív barátodra!

LINDOR

Tavozz, tavozz!

BELLAMIS

Lindor, te nem esméred többbe a' te Bellamisod?

LINDOR (*Fel kél.*)

65 Hol van ő?

BELLAMIS

Itt, itt, a te Karjaid között, a' te mejjeden. (*Hozzá szalad.*)

LINDOR

Áh, leheté az? Te?

47 [A *borostyánok* utolsó szótagja javításként ráírva az olvashatatlan eredetire.]

66 hozzád [Értelem szerint jav.]

BELLAMIS (*Ki terjesztet karokkal:*)

En vagyok ez, kedves Barátom, a' te Bellamisod.

LINDOR (*Az ő Karjai köze szalad.*)

70 Áh, Bellamis, engedd, hogy karjaimmal ölelyem nyakadot, és abrazatomot kebeledbe rejtsem, és úgy halyak meg.

BELLAMIS

Meg haly? Egy Sir halom! Mitsoda szerentsétlen Lélek keserétti meg a' mi mezőnket, 's hát Isméné?

LINDOR (*Ki ragadja magát karjai közül, újra a' Sírra rogyik.*)

Isméne! Szerentsétlen, mitsoda nevet mondasz?

BELLAMIS Isméné! (*Gondolkodva:*)

Szegény Lindor!

LINDOR (*Fel két szomorúan.*)

75 Te sajnálsz engem, Bellamis? Te meg bántad az Isméné hamvait? (*Indulatosan:*) Majd-majd el idegenedel töllem.

BELLAMIS

Szegény Barátom, te egy Kedves Leanyt vesztettél el. De miért üszs el minden remenységet, minden örömet?

LINDOR (*meg öleli a' Sír halmot:*)

Itt van minden örömem, minden reménységem.

BELLAMIS

80 Te el felejtet magadot, Lindor.

LINDOR

Nem, Bellamis. Ha az én karjaim közt hervadot volna ő el, mint egy virág el hervad! A' szerentsés szerelmes Lindor Karjai közt! Oh, úgy látod, hogy sirok is. De különbség van a' könnyhullatás és könyv hulatás közt. Irtozzál töllem, reszkes! Én vagyok az Isméné Gyilkossa.

BELLAMIS (*El bamulván:*)

85 Te?

LINDOR (*Keményen:*)

Mi tevő légyek most, Bellamis?

BELLAMIS

Mi tévő légy, Lindor?

LINDOR

Áh, te meg némulsz! Mit tehetek egyebet, hanem hogy meg halljak?

BELLAMIS

Lindor, ez halálnak rettenetes ejtszakája!

LINDOR (*Tsendesen:*)

90 Rettenetes, Barátom? Nem, nem!

Nota: Hát te is társa etc.

Retenetes éjj é', a' mely fenylik,
S' melyen által menybe ut nyílik,
Isménémet el vesztettem,
'S ezen Sirban eltemettem.

95 Szerentsétlen.

Halálát engesztelye halálom,
Kövessen engem is örök álom
'S Eliseum, midőn szívünk
Egybe köti, avagy lészen
Gyászos éjjünk.

100

De valyon az Isméné árnyeka az ő Gyilkosát? Reszketek. Hatalmas Ármide fia, ha te egész szerentsétlenségemet tudnad. Hallatlan! Ele mérjeme néked beszélni? Az Erdőbe megyünk, én vadászni, ő egy violás völgyben. Tsokokkal el válunk egy mástól. Az en nyilom el patan. Oda futok. Azt hiszem, hogy egy
105 özet találtam, és, Istenek, és Isménét veriben találok. Retenetes látás! Az én tsokjaim bé zárják az ő sebeit. Latya ő az én fajdalmom. Egy menyei könyvtsep tündőklik szemeiben. Meg hal. (*Bellamis karjai köze esik és sir.*) Az én szájamot az ő szájára nyomom, hogy lelkét vagy halálát magamban fogadjam; az én erőm el fogy, fél holton az ő holt testére rogyok. Az ijedtség meg háboritya
110 érzékiségemet, fel serkent. Az én elmém fel ébred ezen boldog álomból. En szerentsétlen! Kevés napok vagynak még hátra, és a' Keserúség ezer esztendőig fog követni. Nem sok, nem sok!

BELLAMIS

Rettenetes, Lindor! De bizonyos vagy e, hogy a' te szerentsétlenséged nem valamely elenséges boszorkanytól, Ármidetől?

LINDOR

115 Armidetol? Armidé szeret engem. De, Bellamis, mitsoda látást nyitsz fel te előttem? Rettenetes és örömel tellyes! Mi, Armide?

BELLAMIS

Armidé? Ő az én Anyám. De egy Kegyetlen Anya. Ne kételkedj, Lindor! Ő szeretet téged. Talám ő igazgatta titkoson a' nyilat, mely Isménét találta.

LINDOR

Mit mondasz, Bellamis? (*Vidamon:*) Így hát én nem lenék az ő gyilkossa?
120 Nem? Őlely meg engemet, Barátom! Szeretem Isménét. Hát lehetséges volt e, hogy én az Isten Aszszonyokot is szeressem? Kedvesem, tudod, milyen Boldog valék én! Áh, és ő meg holt! Halát adok néked ki nyilatkozásodért, Bellamis. Ez erősíti az én szándékom. Várákoz, el hívom a' Pásztorokot is, hogy az Armide szeme láttára az Isméne halála napján az ő sirja előtt haljak meg.

Harmadik Ki Jövetel

BELLAMIS (*egyedül:*)

125 Szerentsétlen Lindor! Ármidé! Ha téged az ő könyv hullatási, ha téged a' te fiad kérései fel indíthatnak, végezd el szerentsétlenségét. Ragad ki őtet a' kétségbe esésből, 's ajandekozd nékem viszá Barátomat! Tsendesség! Nem Naidé vallyon, a' ki amott a bokrok közt ugrik? Áh, ő jó, ő az, ő az! (*El rejti magát.*)

Negyedik Ki Jövetel

NAIDÉ, BELLAMIS

NAIDÉ (*Virágokat kötöz, melyek ruhájában szélyel vagynak terítve.*)

Nota: Hives szellők

Zéfir lábakkal futottam
130 Belamisal vadászni
Egykor, 's a sok enyelgéstől
Nem akartunk meg szüni.
Azonban mig jatzodoztunk,
A' setét éj meg lepett,
135 'S engem az én Bellamisom
Az ölében fektetett.

115 engem<et>

127 esés<t>ből

135 'Sengén

En el aludtam fáradtan
Édes örömek között
Az én Pásztorom ölében;
140 'S azonban a' Nap fel jött.
Még aluttunk *egymás* mellett,
Midőn oda szárnyaltak
Az Ámorok, 's mind kettőnket
Ólélkezve találtak.

145 Tsufolodva örvendettek
A' szerelmes hamissak
Hogy engemet, szerentsétlent,
Titkoson meg lophattak.
Engem, kit a' rosák alatt
150 El nyomot a' mély álom,
Mivel mákkal be hintette
Morfény — pásint ágyom.

BELLAMIS (*Viszá néz:*)

Ki az?

NAIDÉ

Bellamís!

BELLAMIS

155 Naidé!

NAIDÉ

Bellamís, hol voltál? El felejtkeztele a' te Naidédrol? Egy egész esztendeig nem mutattad magad.

BELLAMIS

El felejtkeztem? Kedves Naidém, ha szintén a' Léthéből innám is, még se felejténélek el tégedett.

NAIDÉ

160 Szeretede még a' te Naidédot? Áh, hite szegett! Tám más mezőkben voltál, tám ott szebb pásztornék vagynak?

BELLAMIS

Leheté egy Leány szebb, mint Te? Sokat szenvedtem én, jo Naide. Kénszeríteni akartak, hogy le mondjak rollad; gyötrelmet és üldözést szenvedtem. De Tsókollak Téged, és el van felejtve, Naidé. Sokszor meg akartam *halni*, áh, gondoltam, bártsak ez az ő kebelébe lenne!

165

Nota: Hives szellők

Midön egy örömel telyes világos éjj tündöklík,
Az harmatos zöld pásinton egy pásztor így szunyodik.
Fejét hajtya a' szép Khloé virágos Kebelebe,
'S el alszik a' szerelemnek szelid édességében.

170

Midön jokor Aurora fényes szekere ragyog,
Minek előtte felebred, pásztorának mosolyog.
Meg tsokolya, szép ajakát szép ajakára zárja,
'S gyakor sohajtások között ismét az éjjet várja.

NAIDÉ

175 Ah! Gondolkodhatol most azon? Midön én meletted vagyok, tsak a' te fürtös hajdrol gondolkodom. A' te édes mosolygásodrol.

BELLAMIS

Erdemes Leány, mikeppen jutalmaztathatom meg a' te szerelmed?

Nota: Erted égek

Te szereted Bellamisod, Mosollygás és szerelem
Repül diszes ortzád körül, midön nyakad ölelem,
Jol látom én szemedből, hogy te szeretz szivedből.

NAIDÉ

180

Ugy van, ugy van, szép Bellamis, a te oldalad mellett
Kresusal nem tserélném fel sorsomot és helyemett.
Nem kel akkoron széked, Tsak, Bellamis, te szived.

MINDKETTEN

Királyok, boldogságunk irigyeljétek sorsunk!

BELLAMIS

De szeretzé, szép Naidé, húségesen engemet?

163 gyötrelmét

164 tsokokall; hallani [Értelem szerint jav.]

178 midon

NAIDÉ

185 Igen — nem, igen — nem; pásztor, másnak adtad szived te.
Hűséges lettem volna, ha te a' lettél volna.
Vald meg te is, ha szeretné engemet, szép Bellamis.

BELLAMIS

Igen is, Naide, nem is, igen is, rosam, nem is.
Hűséges lettem volna, ha te a lettél volna.
190 De még is, rosám, igen is, igen is, rosam, nem is.

MINDKETTEN

Nem tsintalan Bellamis, ved vissza hát szived is.

BELLAMIS

Mi, Naidé? 'S te mást szerettél?

NAIDÉ

El hattál engemet, hite szeptet.

BELLAMIS

195 Én nem, Naidé, én téged most is olyan érzékenyül szeretlek. De egyszer, Te tudod, hogy Armide engem ezen környékből el vit. Azt akarta, hogy én téged el felejtselek. Halgasd meg tsak, miként fogott ahhoz.

Nota: Magos hegyek

Egy Arnyékos Bik fa alatt
Szerelmed el alutott;
Engemet egy Sárkany fel vet,
200 'S az öröm helyén le tett.

Egy virágos völgyben fekűt,
Rosával hintet ágyban
A Királyné, mély álomban
Amor körül repdeste.

205 Mirmide volt, virág fette
Hoszinü gyenge testét,
De egészen bé nem lepte
Ortzája ékességét.

190 meg
195 e<l>zen

203 mely alomban

210 Láttam, kitsiny lába ki ér
A' rosa levél közül,
Ortzája is mikent hevül;:
Egtem 's egy tsokot nyomtam.

NAIDÉ
Áh!

BELLAMIS
215 Mozgot teste, fel ébredett,
En tovab is tsokoltam,
Fenyeketet, Ismet késet
En tovabb is tsokoltam.

220 A tüzes kívánság miat éget piros ortzája,
Le hulott a' virág rolla,
Igy ki tettet, ki szerett.

Sok Holnapokig ezen helyen maradtam. A te képed újra fel ebredt szivemben. Kértem az *anyámat*, hogy vigyen el engem. Az én kéréseim meg hatották őtet; és az én hűséges sárkányom ma ismét hozad hozott. Engedj meg nékem, Kedves Léányka! A' részégségnek szempillantásai már oda vagynak, ismét egészen tiéd vagyok. De te is hűségtelen voltál hozzam?

NAIDÉ

Ah, nem. De Tudod te, Bellamis, valyon mi, leányok, midőn egy szép Pásztor egy magános helyen — Halgasd meg tsak! Még most is emlékezem, mint ha ma volna. Májusban volt.

Nota: ugyan azon

230 'S Monda egyszer *szép* Filiris,
(:'S azonban mosolygot is:),
Szép Pásztorné, kér pásztorod,
Telyesítsed fogadasod.
Meg ne szegjed nekem letet
235 Szoros fogadasod,
Ne légyen oly kemény szived,
Kőnyörűly már valaha!

221 holnapokik; fel ebred

222 a' Nyámot <de>hogya

226 [A sor előtt:] NAIDE

227 Meg

229 egyszer a' szép [A szótagszám miatt jav.]

232 Telyesi<d>tsed

Jo Filiris, ugyan mi kell?
 A kosár? Nesze, vedd el!
 A Pántlika? Ezt atta volt
 240 Mirifis, 's megis tsokolt.
 Es en, *tsintalan* pásztorné?
 A' tsok kel, Filirisnek,
 A' melyet te kérésének
 Igértél volt ez előtt.

 245 Tavoly légyen! Óh, nem, nem, nem!
 Sebeseb el siettem.
 Ő utannam futamodék,
 En a' bokorba érek.
 De oh, jaj, ott meg akadtam,
 250 Ő leg ottan meg fogott.
 Meg tsokolt és meg szoritott,
 Hijában sikoltottam.

BELLAMIS

Gyönyörű ártatlanság! O, Naide, újra egészen a tiéd vagyok. (*Meg öleli.*) Meg engetz é nékem? Merjek é? (*Meg öleli.*)

NAIDÉ

255 Miért ne? Tsokoly öröké, Bellamis!

BELLAMIS

Ne, Kedves Leányka, ne gondoly soha többé a' hűségtelességről egy szot is! Szinte gyűlölhetném az Anyámat, hogy engemet oda vit. Áh, Ármide, Kegyetlen! Lindortol is el ragadta Kedvessét!

NAIDÉ

A jo Ismenet? Szegény Lindor! Gondold meg tsak, Bellamis, újra, mit lattam!

Nota: Vald meg Filis

260 A Filemilék rengettek
 Engemet egykor, 's el aluttam meljen.
 Oh, mit lattam, nagy Istenek!
 (: Bátorityatok szivem, hogy ne féljen:).
 Kőnyveimet Zapor modjára
 265 Őntöttem sir halmára,
 Lattam, lattam Isménét is,
 Illettem gyenge kezeit is.

241 tsinálatlan [Értelem szerint jav.]

259 Is<tene>menet [A javítás részben a szóra írva, részben fölé beszúrva.]; Gondolt meg

Haját mirtus Zöldellő ág
Koszoruzta, fényességben volt feje.
270 Kőntösse volt világosság,
Előttem volt Eliseum mezeje.
El bámultam, 's vissza siettem,
De meg szólította engemet:
Ne fus, ne fus, Ártatlanság,
275 Nem lakozik it a' gonoszság!

Kedves Leany, Tudod, engem
Mint szeretett hajdon a' szelid Lindor.
Mint öntözte meg holt testem
Könyveivel az az érzékeny pásztor.
280 Mond meg, könyvét értem ne ontsa,
.S. magát azal ne rongta,
Rövid, rövid idő múlva
Meg éled újra pásztor néja.

(Meg tapogatya a sirt.)

Ah, Bellamis, ha en is meg halnék, nékem is egy sirt készítenének, meg siratnále
285 engemet?

BELLAMIS

Nem, nem, Gyönyörű Naidé! Te nem halsz meg, Te ne haly meg! Es ha az én
Karjaim közt halsz meg, leheld belem is az halált, és osztán a' mi hamvainkot
egyesítsék!

NAIDÉ (Örömel:)

Oh, igen, Bellamis, egyesítsék! Milyen szép lészen a' mi sirunk! A' pasztorok
290 Tavaszal ki mennek oda, es arra Könyvet öntenek, es violakkal koszoruzzák,
mint én most az Isméné sirját Koszoruzom. De áilly meg, Bellamis! Te az imént
engem meg tsokolál, 's akkor a Virágimott mind el vesztém. A' pásztorok
mindjárt eljönnek. Látam, az iment Litzidás a' Koszorut kötözte a' Kloé fejére.
Jövel, mennyűnk a' Kitsiny forráshoz, tudok én ott sok violatt.

BELLAMIS

295 Miert nem, kedvesem, a Mirtus erdőben?

NAIDÉ

De, Bellamis!

BELLAMIS

Mi? Kitsi hamis! *(El mennek.)*

MÁSODIK FELVONÁS

Első Ki-Jövetel

LINDOR, PÁSZTOROK, PÁSZTORNÉK

LINDOR

Bellamis nints itt? Eredj, Lysis, sies útánna, mond meg néki, hogy az ő Barátya akar vélla beszélleni! Siess!

(Az Isméne sírjára borul. A' pásztorok és pásztornék tanzolnak tsendesen mellette, es virágokkal be hintik.)

LITZIDAS

- 300 Szerentsétlen Lindor! A te Isménéd nints többé. Ah, borzaszto gondolatt! 'S hát azoknak is meg kellé halni, a' kik a' halhatatlanokkal sem tserélnek fel sorsokott? Isméné, Lindor, milyen boldogok valátok ti, midőn a' menyei balsamnál edesebb leheletekett lehelettetek egy másba az őlelgetések és a' tsokok között. Talám-talám az Istenek is irigyelték boldogságtokott, 's azért szakasztották félbe a' ti örömetekett. Egek, hulassatok bár egy nehány
- 305 erzékeny könyv tseppet az Isméné Sirjára, hogy az örökké virágozzék! Ti kijes mezők, Ti néma rengeteg erdők, Mellyeket Isméné a' Lindor Karjai kőzt mosolygásával oly sokszor vidamított meg, Felejtsétek az örömet, 's hullasatok fekete tzipros leveleket Sirjára! Nem Ekhoztok ti többé az ő kedves éneklésétől.
- 310 Fujjatok Keményen, ti is, Szelek, hogy az árnyékos élő fák, melyek bizonyágai voltak az ő nyajaskodasainak és enyelgéseinek, bus tsikorgásokkal ekhoztasák az hegyekett! Isméné, Isméné, Miért nem egyesülhet az én Szivem a' tijéddel? Milyen édes volna az halál véled együt. De fel kereslek, és az Éliséumban is a te kedves Filised őlelni fog téged baratságos Karjaival.

LINDOR *(Szomoruan:)*

Nota: Kegyetlen bál

- 315 Isméne, sirodra
Sűrű könyveim folynak.
Tekints Lindorra,
Egy ártatlannak
Oh, engedj meg!

320 **Meg bánva ölelem**
Imé, gyászos Sirodott.
Fogadd el tőlem
Áldozatomat,
Sirásomott!

325 **Az halál bár *minket***
Egyesitene örökre!
Ugy sziveinket
Boldog örömré
El jutattná!

Gyászos Nap, mely Kintsem
El ragadtad én tőlem,
Előttem szent léssz,
'S Aldoztatott véssz
Mind örökke.

A PÁSZTOROK KHORUSSA

Nota: Fatum, Fatum

335 **Az Isméné Sirjának**
Mondjuk ezt oszlópának,
Siralmas kő, mig elünk,
Mind örökké tisztelünk.

A PÁSZTORNÉK KHORUSSA

340 **Vénusnak szenteljünk,**
'S mind örökké tiszteljünk,
Szent léssen mi előttünk
Mind addig, mig elünk.

AZ EGESZ KHORUS

Szent léssen mi előttünk
Mind addig, mig elünk.

Második Kijövetel

ARMIDE az Elsőbbeniekkal

(Lindor ismét a' Sira borul. Zörgés esik, a' Pásztorok és pászturnék el szélyednek.)

ARMIDÉ

345 Esmérj meg engemet! Jövök, hogy Fajdalmod és Könyv hullatásid az Isméné haláláért, hűségedtől meg illetetvén, el végezzem. Szerettem. Semmi vétectől nem irtoztam akkor. Hald meg, halando és irtoz! Én vezérlettem Mérges dühösséggel telyes lévén, mint Zefir a' te Nyilad, 's azal edjűtt az halált az Isméné melyébe. Gyűlöltem ötett. Most a' meg bánás könyvei folynak
350 szemeimből. Oh, bár szabad volna, meg nyitnám Sir halmát! Erőtelen vagyok a' bölts Fatumok hatalmának ellent allani. Azt mondják, a Lindor Kedvese életben vann. Engedj meg a' Szerelem gyarloságának, és élj boldogul az én oltalmom alatt!

Harmadik Ki Jövetel

LINDOR *(egyedül)*

Köszönöm, Köszönöm neked, hatalmas Ármidé. Te meg elősz engem. Kész
355 valék Isménével örökre egyesülni. Az én halálom az Isméné élete? Áh, nem értem ezt. Elég nékem, az én halalom az ő élete. Vedd el ezt az áldozátott Menyei Kedvesem!

(Egy tört huz ki kebeleből.)

Ditsőséges halál, milyen örömel fogja nézni az én árnyékom!

Nota: Hat te is társa

360 Midön erejében sebes lángal
Ujj tűz éledvén, ujjra lángal,
Síromra bámulva tekint,
'S arra sűrű Könyeket hint
Keseregve.

(Be fedezi ortzáját és sir:)

365 Ez a te leg utolso hartzod, ember. *(Ujjra fel emeli magat.)* Hogy lássam még egyszer a' Mezőket, ahol ő élt. Bellamis nem jó. Minden szempilantást az Isméné életéből lopok. Bellamis, elj örökké, örökké boldogul!

Nota: Hat te is társa

370 Kedves Mezők, éljetez boldogul,
A hol jatszodtam ártatlanul,
A hol, Ámor, Te Lindorod
Kinoztad, vedd bé Barátod!

(Melyebe szurja a tört és a sirra esik.)

Negyedik Ki Jövetel

BELLAMIS *(Be rohan; Naide, aki ötet tartoztatni akarja:)*

LINDOR
Bellamis! *(Karjai köze esik.)*

BELLAMIS
Lindor, Lindor, mitsoda rettenetes tselekedett!

LINDOR
Ne nevezd úgy, én szerentsés vagyok, Barátom! Ély szerentsésen! Elly szerentsésen, Isméné!

BELLAMIS *(Leterdépél Lindor előtt. A' leg érzékenyeb fájdalommal:)*
375 Lindor! Ebredj Fel!

Ötödik Ki Jövetel

ISMÉNÉ. Az Előbeniek

ISMÉNÉ *(Egy ujj Zörgés, a sir eltűnik.)*

Nota: Arva Gerlitzének

380 Hol vagyok, hatalmas Istenek,
Mi fedezi gyenge fényét szememnek?
Melly tsendesen
Es édesen
Hat által egy tűz engem,
'S elesztgeti holt testem!

385 Melyik Istenségnek erejét
Imadjam, hogy az Etzaka kebelét
Meg szagatta,
És ki hozta
Isménét sir halmából,
Fel költötte álmából?

390 Ezek é az öröm Mezei,
Ahol vidám ifjuságom Napjai
Vigan töltek,
Mig öleltek,
Lindor, téged Karjaim,
'S Tsokoltanak ajakim?

BELLAMIS
Isméné!

ISMÉNÉ (*Meg látja Lindort.*)
395 Mit látok? (*Réá borul.*) Istenek, Lindor, az én Lindorom, meg holt? Miért élek
én, ha téged halni látlak? Kedves szerelmesem, ha én beléd lehelhetném az
életet, melyet az Istenek elébb adtak meg nekem! Ah, Lindor! Mindjárt,
mindjárt ismét hozád mégyek. (*Meg reten.*) Mit érzék? Az ő szive dobog.

LINDOR (*Fel ébred, ki nyitja a Karjait és meg öleli Isménét a' leg mélyeb
érzékenységgel és örömmel.*)
Isméné!

ISMÉNÉ
400 Lindor! Te élsz?

LINDOR
Szivemnek Kedvesse, Kedves, ohajtott leánykám, ismét birlak én Téged? Ismét
birlak téged! Semmi, semmi el nem választ már minket. Áh, Isméné, szeretze
még engem? Engem, a' Te gyilkosadott?

ISMÉNÉ (*leg nagyob örömmel:*)
Szeretlek é téged?

Nota: Érted égek

405 Kellemetes szép szeretőm,
Te szeréted Lindorod,
Jövel, tsokold az örömnék
Könyvét öntő Pásztorod,
Melyek érted omlanak
410 Szemeiből Lindornak.

ISMÉNÉ

Kedves Pásztor, bár a' tsokok
Édes lehelésivel
Egyesithetném szívemet
Örökre a' tiéddel!
415 Oh, milyen boldog lennék,
Ha szivedbe férhetnék!

LINDOR

Ármidé, Mesterségeddel
Te adad vissza nékem
Isménét, kit nem remélett
420 Soha tsüggedő szívem,
Köszönöm énekénnek,
Vagy Ámorja szivének.

ISMÉNÉ

Mosolygo ég, a' Napokért,
Melyeket nékem adtál,
425 Áldalak, de szövetnekem
Ha ki oltya az halál,
Lindorral együtt végy fel,
Szívemnek kedves felével!

LINDOR (*Bellamishez fut:*)

Bellamis!

BELLAMIS

430 Lindor!

LINDOR

Szűny meg többé anyád kegyetlennek nevezni! Ő, ő adta nékem vissza Isménét.

ISMÉNÉ (*Meg öleli Naidét:*)

Naidé!

BELAMIS

Lindor, milyen boldog vagy Te! Naidé, Te látod a' szerelem örömét, és Te követed Isménét. Telyesisd ígereted!

NAIDÉ

435 Te tudod, tsak a szivem vagyon, az a tiéd.

BELLAMIS (*Meg tsokollya:*)

Kedves Leányka!

Hatodik Ki-Jövetel

PÁSZTOROK, PÁSZTORNÉK, az ELEBENIEK

(Félelmesen néznek ki elsőben, 's midön tsak ezt a' két párt latyák, közelitnek lasan, lasan, el hamulván a' sirnak el enyészéssén és az Isméné látásán.)

LINDOR

Jösztetek, Barátim, örvendjeteK velem edjütt! Ármidé viszá ajándékozta nékem Isménét. Ez a' nap légyen Ti néktek és a' szerelemnek szentelve.

(A Pásztorok Isméné körül gyűlnek, tsudálkozván tapogatyák és ölelik.)

Gyönyörködés! Nota: Hives szellők

LINDOR

440 Kezemben vagy, drága Kintsem, ugyan lehetségesé,
Hogy szerelmes Karjaim közt légyen a' szép Isméné?
Tsuda é vagy Boszorkányság vagy tsupa álom látás
Ez a bennem levő édes érzékeny háborodás?

445 Isméné, Kedves Angyalom, mint magam, ugy szeretlek,
Ólelő Karjaim közül soha el nem eresztlek.
Az Ekho mondja, Légyenek egygyek a' mi sziveink,
'S mint egy Tavaszi Nap, olyak légyenek mi Napjaink!

A KHORUS

SzeresséteK egy mást, minden Napotok tündököllyék,
'S mint egy Tavaszi Nap, fénylék, holtig akkepen fenlyék!

ISMÉNÉ

450 Miként jutalmaztassam meg, Kedves pásztor, hűséged?
Melleled nem Kell Korona, beteseb a' te szived.
Az Ekho mondja, Légyenek egyek a' mi sziveink,
'S mint egy Tavaszi Nap, olyak légyenek mi Napjaink.

A KHORUS

Szeressétek egy mást, minden Napotok tündököllyék,
'S mint egy Tavaszi Nap fénylik, holtig akképen fénylyék!

BELLAMIS

455 Meg engedsz é, kedves Leány, hogy boszorkányságával
Ármide felvett és el uitt álnok Kuruslásával?
Az Ekho mondja, Legyenek egyek a' mi sziveink,
'S Mint egy Tavaszi Nap, olyak légyenek mi napjaink.

A KHORUS

460 Éllyetek boldogul, minden Napotok tündököllyék,
'S Mint egy Májusi Nap fénylik, holtig akképen fénylyék!

NAIDÉ

Ámor, Kedves Bellamisom, tüzével hűségedett
Jutalmaztassa meg, 's velem egyesitse szivedet!
Az Ekho mondja, Légyenek egyek a' mi sziveink,
'S Mint egy Tavaszi Nap, olyak légyenek mi Napjaink.

A KHORUS

465 Éllyetek boldogul, Minden Napotok tündököllyék,
'S Mint egy Tavaszi Nap fénylik, holtig akképen fénylyék!

LINDOR ÉS ISMÉNÉ (*A' Pásztorokhoz:*)

470 Melly edesen fizeti meg Ámor titkos fájdalmat,
Hidjétek, kik kostoltátok az ő mérges kinait!
A' Királyok .s. fejedelmek irigyelyék sorsotok,
Szeressétek egy mást hiven, Pásztornek és Pásztorok!

Szerentsések vagyunk; minden mi Napunk tündököllyék,
'S Mint egy Tavaszi Nap fénylik, holtig akképen fénylyék!

A' KHORUS

Szerentsések vagyunk, minden mi Napunk tündököllyék,
'S mint egy Tavaszi Nap fénylik, holtig akképen fénylyék!

A MŰ ADATAI

A játék szövegét arról a mikrofilmről közöljük, mely az MTA mikrofilmtárának birtokában van 184/V jelzet alatt. A felvétel a volt EM könyvtárának kézirataról készült, mely azóta a Román Szocialista Köztársaság KvEKvt-ába került. Jelzete: A 447. A szöveg a nyolcadrészt alakú kézirat 1—19. levelein olvasható. Utána *Wége* záradék és K. S. monogram áll. Nyomatásban itt jelenik meg először.

SZERZŐ

Szerzőjét nem ismerjük. Lehetséges, hogy a K. S. betűk mögött őt kereshetjük. Ezek a kezdőbetűk a játékban Bellamis szerepét alakító Kis Sámuel nevének kezdőbetűi is lehetnek. Lehetséges azonban, hogy a K. S. a szöveg másolóját jelöli.

JAKÓ Zsigmond — JUHÁSZ István, Nagyenyedi diákok 1662—1848. című kiadványa (Bukarest, 1979) 189. lapján olvasható, hogy egy Kis Sámuel nevű diák 1788-ban írta alá az enyedi iskola törvényeit. Ez az alumnus akadémiai éveit után Marosbogatiban lelkészkedett, 1816—1830 között a küküllővári tractus esperese volt.

A kézirat tartalmazza a szerepek alakítóinak a nevét. Közülük Ajtai József, Szöllösi István 1792-ben subscribált Nagyenyeden (Uo. 193).

FORRÁS

A kézirat nem ad tájékoztatást a forrásról.

A kolozsvári színtársulat 1794. szeptember 7-én, majd 1796. február 18-án „ismeretlen szerző, ismeretlen fordító” három felvonásos énekes játékát adta elő *Lindor és Ismene vagy A tündéraszony* címmel. (ENYEDI Sándor, Az erdélyi magyar színjátszás kezdetei. Bukarest, 1972. 124., 126. — Vö. LAKATOS István, A kolozsvári magyar zenés színpad (1792—1973). Adatok az erdélyi magyar nyelvű színház történetéhez. Bukarest, 1977. 16.) A szöveg hiányában is megállapítható, hogy a fenti zenés, énekes játék és a nagyenyedi kollégiumban 1795. június 29-én előadott darab ugyanazt a témát vitte színre. Lindor és Ismene az enyedi játék két főhőse: a tündéraszony pedig csak Armide lehet, aki szerette Lindort, és féltékenységből Lindor myilát úgy irányította „boszorkányi”, „istenasszonyi” — azaz tündéri erejével, hogy az Ismene mellébe hatolt. (Vö. az enyedi játék első fölvonása második kijövetelével és a második felvonás második kijövetelével!) Különbőség a szerkezeti felépítésben mutatkozik. A kolozsvári előadás három felvonásos, az enyedi két felvonásos játék volt. Feltételezésünk szerint az enyedi előadás rendezője, színre vivője rövidítette meg a kolozsvári előadást. Erre mutat az a körülmény is, hogy az enyedi darab cselekménye szerkezetileg széteső, hiányzik a játékból a logikus felépítés, első olvasásra csak nehezen hámozható ki a jelenetek közti összefüggés, hogy tulajdonképpen mi is történt Ismenével. A kolozsvári színtársulat és az 1791-ben Nagyenyeden létrejött Theátrális Társaság tagjai közt szoros volt a kapcsolat. A kolozsvári első színészek közt enyedi diákokat találunk, Fejér János éppen Enyedre ment, hogy a színtársulathoz tagokat toborozzon. A volt diák színészek darabokat is vittek magukkal Kolozsvárra. (VITA Zsigmond, Magyar színészet Nagyenyeden. ErdMűz 1940. 53. — Uő, A nagyenyedi iskolai színjátszás és a *Próba* című zsebkönyv. (IgSzó 1968. 129—130.)

Nem valószínű, hogy az *Árkádia* lenne az a „pásztori énekes játék”, melyről életrajzában Zeyk János azt említi, hogy Gyöngyösi József írta; a dalokat, a zenei kíséretet pedig Boros Nagy Gábor szerezte. Zeyk János 1795-ben, kilencéves korában került Enyedre, egy évtizedig tartózkodott ott. (VITA Zsigmond, Zenélő diákság a Bethlen Kollégiumban a XIX. század elején. Korunk 1972. 1556—7.) Zeyk adata valószínűleg egy későbbi időpontra, más darabra vonatkozik.

JORDÁKY Lajos sajtó alá rendezte Kotsi Patkó János munkáinak egy részét (Kotsi Patkó János: Régi és Új Theátrum Historiája és egyéb írások. Bukarest 1973). A 155—183. lapokon eredeti darabjaként *A havasi juhászleány* című munkáját közli. Ennek első felvonása csaknem ugyanazt a cselekményt tartalmazza, mint amiről az *Árkádia* szól. Adelhaid két éve halott kedvese sírján kesereg. Ő ölte meg véletlenül elsült pisztolyával. Aida és Thirsis szerelme az *Árkádia* másik szerelmespárjára emlékeztet. Ezek is időközben mással szerelmeskedtek, de most újra egymásra találhatnak.

ELŐADÁS

A kézirat határozottan megmondja: „Jázdodott el a' Nemes Nagy Enyedi Református Collégiumban Juniusnak 29dik Napján 1795. Esztendőben.”

Az 1790-es években bevett szokásként emlegetik az enyedi kollégium udvarán végbemenő szabadtéri színelőadásokat. (Vö. VITA Zsigmond, i. m. 1557. — BODOLAY Géza, Irodalmi diákársaságok. Bp. 1963. 700. — VITA Zsigmond, A Bethlen-kollégiumi színjátszás a XVII. és XVIII. században. ErdMúz 1943. 67., 74.) A rendszeressé vált enyedi előadások azonban már túlléptek a régebbi iskoladramák didaktikus és retorikai célkitűzésein témaválasztásban és játékmódban egyaránt. Az *Árkádia* érzelgős, zenés pásztorjáték, az új játékmódot képviseli, mely ugyan eltér a régi iskolai színjátszás hagyományaitól, de iskolai produkcióként játszott a ifjúság, a helybeliek és a környékről begyűlt közönség jelenlétében. A tanulóifjúság azonban most már a togátusokból tevődött össze.

ÉNEKEK, NÓTAUTALÁSOK

A szentimentális énekes pásztorjátékban a prózai részeket versekkel, énekekkel, érzelmes dalokkal tették változatossá. Az énekszámok hangulati nyitányai, összefoglalásai a dialógusban elhangzott prózai jelenségeknek; az *Árkádia*ban a betétek szükségesek a játék megértéséhez, előreviszik a cselekményt. Az általános hagyománytól eltérően azonban itt nem népies daitokat énekelnek, népzenei hatás továbbéléséről nem beszélhetünk.

Az *Árkádia* nagyszámú nótautalásának dallama kevés kivétellel nem azonosítható. A nyitó ariette nek nincs is nótautalása. Versformája egyedi (8 + 5 + 5 + 6 + 5 + 4), ilyen szerkezetű dallam mindaddig nem került elő.

Az első felvonás második kijövelete nyitó énekének: „Boldog környék” (91—100. sor) formája elég gyakori a kor dalköltészetében. BARTHA Dénes két ilyen dallamot közöl a diákmelodíariumok anyagából a 38., 39. szám alatt. (A XVIII. század magyar dallamai. Énekelt versek a magyar kollégiumok diákmelodíariumaiból (1770—1800). Bp. 1935.) Horváth Ádám ÖÉ-e tizenegyet. A német rokokó daloknak is kedvelt formája. Ha nem is teljes hitelességgel, még leginkább alkalmazható rá a **Veres Márton-ék** (1793) dallama. (33a lap — BARTHA 38. sz.) A ritmizálatlan lejegyzett melódiát a szöveg lejtésének figyelembevételével ritmizálva, ütemekbe osztva közöljük.

[Fél-re pár ta, konty he-lyé be, Pusz-tul bá nat fel-le-ge.]
 Bol-dog kör-nyék, mely ö rö mők Vár-ják bag-jat szi-ve-met!
 Mi-helyt Na-i dé-ra né-zek, Fel-de-rí ti ked-ve-met.

Szí-já-nak méz i-zű tsók-ja Mi-helyt né-kem e-gyet szóll.

Bá-na-to-mat el-osz-laty-tya, 'Sa fe-ke te gond o-szol.

A „Rettenetes éjj é, a' mely fenylik...” (97—106. sor) ismeretlen szöveg dallamára utal. Egyedi versformája (10 + 10 + (9) + 8 + 8 + 4) a harmadik sor kihagyásával alkalmazható egy XVIII. század végi dallamra. Vö. BARTHA, 96. és ÖÉ 255. sz.

A „Zéfir lábakkal futottam...” (129—152. sor), „Midön egy örömmel telyes...” (166—173. sor), „Kezemben vagy drága Kincsem...” (439—474. sor) kezdetű énekek dallamát nem tudtuk azonosítani. Mindhárom nótaultalása — „Hives szellők...” — ismeretlen.

„Te szereted Bellamisod...” (177—191. sor), „Kellemetes szép szeretöm...” (405—428. sor) nótaultalása: „Érted égek” — bizonyára azonos a **Kulcsár-melodiárium** (1775—1785) II. 83. „Érted élek, érted halok...” kezdetű darabjával. L. BARTHA, 149. sz. alatt. A dallam ezzel azonosítható; ritmizálatlan lejegyzését ebben a megfejtésben adjuk.

[É - ted é - lek, ér - ted ha - lok...]

Te sze - re - ted Bel - la - mi - sod, Mo - solly - gás és sze - re lem
 Re - pül di - szes or - tázád kö rül, Mi - dőn nya - kad ö - le lem.

Jól lá - tom én sze - med - ből, hogy te sze - retz szí - ved - ből.

Faludi Ferenc *Erdő* című versére hivatkozik az „Egy Arnyékos Bik fa alatt... (197—220. sor) és a „S Monda egyszer szép Filiris...” (229—252. sor) nótaultalása. Egy Faludi-verseket tartalmazó kéziratnak ilyen címe van: „Magyar énekek. Mindenikének meg vagyon az eő Nótája.” (Mikrofilmje: MTAK 1217/XV.) A fenti ének a 16. lapon található. A kézirat azonban dallamokat nem tartalmaz. Dallamát nem ismerjük.

„A Filemilék rengettek...” (260—283. sor) nótaultalása ismeretlen, dallamát nem tudtuk azonosítani

Nem volt megállapítható az alábbi énekek dallama sem: „Isméne, sirodra...” (315—334. sor), „A / Ismóné Sirjának...” (335—344. sor), „Midön erejében sebes lángal...” (359—363. sor), „Kedves Mezők, éljetek boldogul...” (367—370. sor), „Hol vagyok, hatalmas Istenek...” (376—393. sor).

SZÖVEGKRITIKAI MEGJEGYZÉSEK

A másoló kézírásának legfeltűnőbb sajátossága az *a* betűknek az *o* betű alakjára történő formálása. Ez olyan gyakori és minden rendszert nélkülöző írásmód, hogy nem kíséreltük meg a szövegkritikai jegyzetben való regisztrálását. A mai köznyelvi kiejtést vettük alapul, és ha az *o*-s alak nem rímhelyzetben volt, ezt a jelenséget figyelmen kívül hagytuk. Gyakran megfigyelhető a kéziratban a névelő, a mutató névmás összeírása az őket követő szavakkal (ate — a te, atied — a tied, alettél — az, illetőleg a' lettél stb.). Minthogy ez az eljárás sem rendszeres, nem következetes, észrevételezés nélkül a mai írásmód szerint közöltük az ilyen összeírásokat. A másoló néhány hibáját kijavítottuk, ilyenkor az eredeti szót a lap alján feltüntettük.

A versbetétek strófaszámozását kiadásunkban elhagytuk.

A különböző változatban előforduló szerepneveket első előfordulásukhoz igazítva egységesítettük.

NYELVI ÉS TÁRGYI MAGYARÁZATOK

5 *estét* — halálesetét

152 *Morfény* — olvasása: morféni, így kívánja a szótagszám. Az álomisten Morpheus nevű fiának nevéből származik. *pásint ágyom* — pázsintágyam

198 *el alutott* — elaludtatott

425 *szövetnekem* — életem fáklóját

31.

SZATHMÁRI PAKSI SÁMUEL
PANDORA

SÁROSPATAK, 1773

[A SZEREPEK:

ELŐL JÁRÓ BESZÉD	ASTREA
EPIMETHEUS	THEMIS
PROMETHEUS	GENIUSOK
PALLÁS	AESCULAPIUS
SÁROSI	BOLOND KEVÉLY
HEBE	PODALIRUS
MERCURIUS	NAGYRA VÁGYÓ
JUPPITER	MACHÁON
CLOTHO	RÉSZEGES
LACHESIS	SZERELMES
ATROPOS	SIKET
VULCANUS	LOTSFETS
PÁNDORA	FÉL SZEMŰ
A KEGYESSÉG GÉNIUSSA	HIMLŐ HELYES
AZ IGAZSÁG GENIUSA	LEÁNY
A MÉRTÉKLETESSÉG GENIUSA	ASZSZONY
A' SZÜZESSÉG GENIUSSA	HYACINTHUS
A' BÓLTSESSÉG GENIUSSA	VAD MŰSA
AZ EMBERSÉG GÉNIUSA	KATA
AZ ADAKOZÁSNAK GENIUSA	ERSOK
A BÉKESSÉGES TŰRÉSNEK GÉNIUSSA	MORIO
AZ IRGALMASSÁG GÉNIUSSA	CHORVS
AZ EGYENESSÉGNEK GENIUSA	MEG KÖSZÖNÉS]

ELÖL JÁRÓ BESZÉD

Mitsoda nagy roppant fel gyült sokaságot
Látok én! Szemlélni jöttetek újságot?
Ha úgy van, inditunk egy kis mulatságot,
Úzzük testünkből a' téli lankadságot.

Egy kevéssé tehát meg tsendesedjeteK,
Gyönyörködtessétek szemeteK, fületeK,
Ha az ülést s. állást meg únja testeteK,
Tsak tessék tántzolni, majd hegedülteteK.

ELSŐ RÉSZ

Első Szakasz

EPIMETHEUS (*Prométheushoz megy*)

10 Jöttem, Prometheus, látogatásodra,
Ha talám nem lenne az busításodra.

PROMETHEUS

Érdemetlen vagyok Atyafiságodra
És illy tisztelettel tett udvarlásodra.

EPIMETHEUS

15 Hiressé tettek a' virtusok tégedet,
Emlékezetessé mindenütt nevedet,
E' Világ bámúllya nagy böltsességedet,
Hogy ne tisztelném hát én is szemellyedet.

1—8 I [A sorok a szöveg végéről átemelve.] II
[Hiányzik.]

4 III Úzzunk ki testünkből téli lakadságot IV ki
testünkből téli

7 III ülés

9 II Prometheu

10 II [Hiányzik.] III—IV Ha tőlem

12 III—IV Ez illy tisztelettel lett

15 II A világ

20 Most is, amint hallom, embert készítetél,
Sárból élő remek munkát építettél,
Talám tám hatalmas Istené tétetél,
Vetelkedő Társa Jupiternek lettél.

PROMETHEUS (*meg mutattya a munkáját*)
Nezd meg ezt az tőled említett remeket,
Hogy raktam össze az emberi izeket!
De bezzeg életet s. érzékenségeket
Hogy öntsek már belé s több tehetségeket?

25 EPIMETHEUS (*csudállya*)
Istenek, mit látok, s. mitsoda állatot?
Emberi, de sárból készült ábrázatot,
Egy tsemő göröngyöt Bátyám meg ásztatot,
Nézd, belőle be szép Legényket alkatot.

30 Ha meg kell vallanom, bizony félek tőle,
És felette tartok, nem jó lesz belőle.

PROMETHEUS (*láttya Pallást jőni*)
Én magam résziről felelek felőle,
Hogy távozik minden sérelem mellőle.

35 Óh, Istenek, e' sár mivet ne bántsátok.
Ne érje ezt s véle engem is az átok!
Velem együtt ez is leszsz a' ti szolgátok,
De közelíteni mi felénk mit látok?

40 Mint látom kék villám szeme járásáról,
A puha bársonyhoz hasonló hajáról,
Válláról s. kezében fénylő paissáról
Pallás: már esmérem teste állásáról.

PALLÁS

Pallas vagyok, aki osztok böltsességet,
Ki neked is adtam olyan eszességet
S' Tehetséget, mellyel érnél ditsösséget,
Nyernel sokak előtt méltó kedvesseget.

17 III Most amint

18 II <ollyan> [Fölé írva egy áthúzált szó után
az *elő*] IV munkát készítetél

20 III—IV vetelkedő

21 III azt

26 III—IV sárból csinált IV Emberit

27 IV göröntsöt

28 II [A *szép* javítgatásként ráírva.] III melly szép;
állatott IV mily szép; állított

30 III—IV leszsz jó

31 I felélek II Én <ugy> magam

34 II s. talám engem

36 II kit III—IV mi hozzánk

38 III pársonyhoz

40 III teste járásáról

41 II a' ki adok [Föléírva] osztok

44 I [A sor a kézirat margójára írva.] II
[Hiányzik.]

45 De vallyon mit akarsz e' tsinos leplekkel?

PROMETHEUS

Egy embert készíték, s be fedtem ezekkel.

PALLÁS

Te készítél? Ne élj tréfa beszédekkel!

Élé? Te ruháztad fel élő Lélekkal?

PROMETHEUS

50 Meg vallom, hogy fúni belé lehelletet
Nem tudtam. Adj, kérlek, nékie életet!
Tőle s. tőlem várhatsz örök tiszteletet,
Hogy ha bóldogitod ez igyekezetet.

PALLÁS (*igéri igyekezetét*)

55 Jupiter teremthet Lelket hatalmával;
Az élő Teremtést böltsesség javával,
Égből eredt elme Sók ajándékával
Én aldok meg; nem ér semmit ez híjjával.

60 Im, veled is azt a jót fogom közleni,
Fel viszlek az Égben, hogy ha fog tettzeni,
Amivel lehessen mived segíteni,
Ott tőlem s. általam meg léhet szerzeni.

PROMETHEUS

Én, mí van a' magos Égben, nem tudhatom,
Annak tsak tsillagos fenekét láthatom.

PALLÁS

Az Ég Ditsőségét én meg mutathatom,
Kintsét rendről-rendre elő rakogatom.

PROMETHEUS

65 Rá vetem a' fejem, Pallas, kérésedre,
Követlek, vigyázván minden lépésedre.

45 II tzipra leplekkel

46 II [Az egy utólagos betoldás.] III—IV készíték
bé fedem ezekkel

47 III ne illy

48 II Élé <te> fel ruháztad azt élő IV ruházod

50 III—IV tudok adj néki kérlek te

52 II igyekezete<d>t

55 II [A sor mellett a margón:] sár gyurka

56 II [Csak a három első szó van meg a sorból.] III
semmit a

58 II <Jöjj> Fel

59 II <Val> Amivel <e mived fog tudom>
[Föleírva:] lehessen mived

63 II—IV mutogatom

64 I rendtől II—IV rendről II elő<dbe>
rakhatom

(*Epimetheúshoz*)

Bízom addig, Ötsem, gondviselésedre
E' sárt, úgy vigyáz rá, mint a' két szemedre!

EPIMETHEUS

70 Meg lesz. De ha talám Istené fogsz lenni,
Azt mennél hamarább meg fogod izenni,

(*Palláshoz*)

Vagy ha fog vétkéért pokolba pihenni,
Méltóztass, Minerva, izenetet tenni.

75 Én itt soká e' Sár Gyurkát nem strásálok,
Vigyázásom kevés korig nem sajnálom,
Nem vagyok száz szemü Árgus; ha az álom
Meg lepi két szemem, tovább nem próbálok.

80 Ugyan mi dolog ez, Jupiter tsúffá lett?
Ö minden lehető módot el követett,
Hogy szaporítsa az Emberi nemzetet,
Im, égy semmi Ember most rajta tsúfot tett.

Rendes Feleségét, Júnót meg vetette,
Az egész Világot már bé keringette,
Az sok Aszszonyokat teherben ejtette,
Prométhéus még is meg nem elégette.

85 Tiszta arany tseppé néhánykor változott,
Dánaë ölei közzé botsatkozott,
S. Véle kis ideig úgy meg barátkozott,
Acrisiusnak egy Unokát dolgózott.

90 Szemeit forditá majd Phoeniciában
Hol belé szeretett a' szép Európában,
Öltözött szép fejr bika formájában,
S. Tsak ugyan nem hagyta a Leányt pártában.

67 IV Epimethe addig bízom az eszedre

71 II <...is nek> [A fog ráírva.]

72 IV Méltóztassál Pallás

73—76 III—IV [A sorok 24 sorral hátrább olvashatók.]

78 III—IV lehető dolgott

80 I most [a sor fölé beszúrva] rajta <most>
II—IV rajta most

85 II változik IV néhányszor

86 II botsátkozik III Diánna ölében gyakran IV

Danae ölebe gyakran

87 II barátkozik

87—88 III [A sorok rendje felcserélve.]

88 I <A' Kr> Acrisiusnak II dolgozik

89 II fordítja

90 III—IV szeretet szép

91 II Öltözik

92 II leány pártába III—IV hagyá

95 Léda már az előtt hált vólt az Urával,
Cástort is viselte már Clytemnestrával,
Meg fordúlt Jupiter ott idő jártával
Polluxal négyet szült Léda s. Héléával.

100 Soha sem is akadt Jupiter meddőre,
Akár hol s akár mint tett szert szeretőre,
Kivel ő hált mindjárt hizott tekenőre,
Nem igen sokára meg feszült a' bőre,

Az én bátyám kap egy darab Sárt kezében,
És belőle embert tsinál hevenyében,
Bizony, ha Jupiter meg tudná, mérgében
Egy rosdás ménykövet kap, s. tsapja fejében.

Második Szakasz

105 PROMETHEUS *(szalad az égből)*
Félre, Félre, a' szép Nap tüzet loptam el!

(Sárosi prűszköl)

Prosit, Sáros Uram, be jött prűszszentettél!
Meg van az örömöm, mert Sárom éled fel,
Magátúl melly frissen meg mozdúl, lábra kel.

EPIMETHEUS

De érzékenysége van é, majd meg látom.

(Sárosihoz)

110 A fülét ki nyitom s. a száját fel tátom.
Botsáss tsak egy hangot, ha lehet, Barátom,
Addíg a' füledet mert el nem botsátom!

94 I viselte <js> II IV Cástort III már viselte is
IV viselte ismár

95 II Meg fordul III—IV [A 96. sor áll helyette.]

96 II szül III—IV A midőn Jupiter ismét hált
Lédával

98 I <feleségre> szeretőre

98—99 II [Eredetileg a sorok rendje felcserélve,
számozással javítva.]

99 II Ki<ert>vel III—IV Kivel hált hizott
mindjárt

100 III meg készült

101 III Azon Bátyám

103 I III—IV meg tudja

104 III—IV meny követ csap az ő

105 II—IV tüzet II [A sor utáni utasítás:] Pelos
sternuit.

106 II Putir Gyurka fiam

107 II éledt

110 III A szemét ki nyitom IV A szemét fel nyitom

112 IV Mert addig füledet én el

SÁROSI

115 Ki vagyok, nem tudom, s. magamat hol vettem?
Miképen, ki által és mi végre lettem?
De kik sereglettek itt annyin mellettem,
És ki s. ki népei vagytok környülöttem?

PROMETHEUS

Mi emberek vagyunk. Nézd az embereket!

SÁROSI

Emberek? Emberek, úgy hívnak titeket?
Mit látok?

PROMETHEUS

Világot látsz és egyebeket.

SÁROSI

120 Világot s. egyebet? Nem értem ezeket.

PROMETHEUS

A' tserép Caputba még gyenge az elme.

EPIMETHEUS

Semmi! Nevekedik idővel értelme,
Ha járul hozzájok Músák segedelme.

PROMETHEUS

Gyere velem, kezem szennye és fertelme!

MÁSODIK RÉSZ

Első Szakasz

HEBE

125 Mercuri, Te mindég jársz s. kélsz ide s. tova,
Valamerre nyargal Nap szekere s. lova.
Jupitert nem láttad, készült valahova?

113 III—IV magamat nem tudom

114 III Miképpen kiáltok és mivégre IV kiáltok és
miképen

115 III—IV sereglettek III ennyin

116 IV És ti ki

119 IV EPIMETHEUS Ugy bizony világot látsz és
egyebeket

123 II hozzája III—IV [Hiányzik.]

124 IV [A sor után új sorként:] SÁROSI: El megyek
ha vagyok én hozzám kegyelme.

126 I [A sort a másoló kifejejtette. + jel utal rá,
hogy két sorral lejjebb megtalálható.] II
[Hiányzik.]

127 II láttad <most ment> [Főlé írva:] készült
IV Jupiter

MERCURIUS

Nem láttam, s. nem is ment, gondolom, sehova.
Tsitt, itt jönnek!

JUPITER

130 Szórnom kell, látom, ménköveket
Mind agyon verem a' gonosz embereket.
Álj elő, Mercuri, és hald még ezeket!

MERCURIUS

Parantsoly, mint tettik, nékem mindeneket!

JUPITER

135 Nem türtethetem már fel forrot mérgemet,
Nagyon meg boszszontot e' Világ engemet,
Fel fegyverkeztetem ménykövel kezemet.
Ki hátráltattya meg igyekezetemet?

140 Te mennél hamarább hivd el a' Párkákat,
Hozzak el magokkal egygyütt a' tzérnákat,
A' guslyot s. orsókat és a' matóllákat,
Az ollót és minden egyéb portekákat.

Többét már nem fonnak, többet nem dolgoznak,
Pászma számlálásban már nem fáradoznak,
Az eddig font tzérnák mind el szakadoznak,
Most élő emberek mind meg haláloznak.

HEBE

145 Mint gerjedt fel búsult haragod ennyire,
Miért törekedel úgy a' föld Népére?
Egy kis nectárt töltök meg enyhítésére
És nagy indulatod tsendesítésére.

JUPITER

150 Meg ólthattya, igaz, ez a szomjúságot,
Le nem tsillapittya de a boszszuságot.

128 III láttam hiszem nem is ment el sehova IV
ment el hiszem

129 II lat<n>om IV JUPITER: Már látom
szórnom kell tüzes

132 III—IV mit teczik

133 I [Előbb:] türtetem [a *tet* szótag beszúrva.] III
forgott

134 II a világ

135 III—IV Fel fegyverkeztettem

138 IV Hozzák fel

139 III es a fonalakat

140 III—IV egyébberszszámokat

142 III—IV Pászma olvasásban

144 II Az élő

145 II—IV Mért

148 III—IV Ez nagy

MERCURIUS (*elő hozza a Párcaikat*)

El hoztam e' három durva Aszszonyságot,
Kik füstben hajtyák a' sok szép imadságot.

JUPPITER

Érkezétek iránt vólt parantsolatom,
Mert nékem, meg vallom, ez az akaratom,
155 Az élet fonalát hogy mind elszagगतom,
Ha mind el vész is az ember, nem szánhatom.

CLOTHO (*az első Párca*)

Rettenetes dolog, amit kell hallani,
Hogy tudtál Júpiter árra rá állani,
A' földet akarjad hogy el pusztítani,
160 És az embereket sirbe szállítani?

JUPPITER (*meg mondja haragjának okait*)

Hiszem mulattságból a földre szállottam,
A' széles Vilagot mind körül járkáltam,
Annak minden szegit, lyukát meg vizgáltam,
A Lakosokat mind gonoszba találtam.

165 Níntsen az Istennek sohol betsüllete,
Nínts a' kegyeségnek semmi tisztelete,
A' jó Törvényeknek nínts emlékezete,
Az igazság számkivetésbe küldete.

170 Az istentelenség regnal s. urálkodik,
Nöttön nő a' hiba, a bűn szaporodik,
Tsalárdság, erőszak tétel sokasodik,
Egyik ember másik után olálkodik.

Fordulék Lycáon Király Udvarában,
Ember húst pergelt ez akkor konyhájában.
175 Hát ezt tsak el nézzem, had múllyon magában?
Az Istenek vagynak e miatt lármában.

151 II e' <gr> három III e durva három

153 III—IV Érkezések

154 II—IV az az

159 III akarod

161 II—IV le száltam III—IV e földre

165 II—IV Nínts az Isteneknek III—IV semmi III
becsületi

166 II [A *tisztelete* javitásként ráírva az
olvashatatlan eredetire] III tiszteleti

167 III emlékezeti

168 II <tette> küldete III küldeti

170 I nőtt II—IV nő

171 III tétel munkálkodik IV munkálodik

174 II pergeltek éppen a konyhában III pergelnek
ebben a konyhában IV pergelnek éppen a
konyhában

175 III nézem IV néztem

Magamra, reátok, és a' Styx vízére
Esküszöm s. a' Ménkö hordó Sas körmére,
Pestist küldök a' meg veszett föld színére,
180 Lachesis add, kérlek, tzérnádat végtére.

LACHESIS (*a második Párca*)

Kérlek, engesztelnem ha lehet tégedet,
Változtassad kemény igyekezetedet,
Erezd meg még egyszer fel vont kéz ivedet,
Haragod szünyön, és mutasd kegyelmedet.

185 Ha akarod inkább tsumóba tekerem
E' fonalat, görtsős tsumbókokra verem,
Vagy pedig fekete festékben keverem,
Tsak hogy ne tépesd el egészen műszerem.

190 E' tsumók okoznak nyomorúságokat,
A' fekete festék, szomorú napokat,
Kik ellened vétnek, így büntesd azokat,
Ne kivánnjad egyrül egyíg halálokat.

Hiszem ha meg ölöd mind az embereket,
Kí tiszteli osztán a' nagy Isteneket?

JUPPITER

195 Meg kell lenni, véghez viszem mind ezeket,
Buslakodásomban végeztem mellyeket.

CLOTHO

Látom haszontalan fáradságot tettem,
Mikor újjaimon Orsómat pergettem,
Szöszbül ezt a' tsumó tzérnát egyengettem,
200 Bánom, hogy erőmet s időmet vesztettem.

Tsak ezt a kevés szösz enged el sodrani,
Guslyomat kezedben fogom ajánlani.

180 II add kézhez tzérnádat III czérnádat add
kézhez IV tzérnádat add elől

182 II Változtassad [Javitgatva!]

185 II <sz> tsumokba III immár csomokra IV
imár tsumókba

186 II [Hiányzik a görtsős szó, a helye üres.] IV A
fonalat

188 II [Csak a sor utolsó szava van meg, a
többinek a helye üres.] III—IV ne temesd el

189 II—IV A' tsumók

192 III égyrül egyre IV egytül

193 III—IV minden embereket

194 II osztán <ugy az> a

197 I <fáradságos> haszontalan

198 IV Midőn újjaimon

200 III—IV időmet erőmet

201 I enged le(fosztani) vagy sodrani II—IV
enged le sodrani

ATROPOS (*a harmadik Párca*)

Nem lehet e' dolgot már el fordítani,
Meg áll, amit szokott Jupiter mondani.

LACHESIS

205 Motollámat nyújtom hát kívánságodra,
Bízom tettzésedre és akaratodra.

JUPPITER

Atropós, vágd öszve, végy ollot újjadra!

ATROPOS

Meg tselekszem erőss parantsolatodra.

210 Nyiljatok meg Sirok, kriptak meg nyiljatok,
Temetőre, Vének s. Ifjak, toduljatok,
Férfiak s. rósa szín Szűzek, hervadjatok,
Sort fogott a' nem várt halál ti rajtatok.

215 Isteni végezes szörnyü keménysége
Akarja, hogy légyen élteteknek vége.
Készüllyön mindennek gyászos temettsége,
Nem lehet az ellen senkinek mentsége.

Emberek, már többé az élet hajnala
Nem virad fel, bomlik éltetek fonala.
Aki élt, majd meghal, nem lesz aki vala.

JUPPITER

220 Már elég! Elég már! Már elég meg hala!

Tartok töle, hogy ha mind sirba szállítom,
Azzal tsak a' Pluto népét szaporitom,
A' magam Országát rontom és pusztitom,
Azért haragomat kevéssé tágítom.

205 II Tehát motolámat <Parantsolatodra> [A
margón:] Nyujtom hát kívánságodra.

209 II meg sirok sirok meg

210 II indúljatok

211 III—IV mozduljatok

212 II <Erős volt> a' <gyászos> [Alá írva:]

Sort fogot [A *nem várt* hiányzik.]

213 III—IV végezett III kegyessége [!]

214 III hogy lenne

215 III mindenek

216 II ez ellen

217 II <Nem virrad fel> többé [Az *Emberek az*
áthúzgált rész elé, a *már* a sor fölé írva.]

218 III virradt fel

219 III él

220 I [A sor előtt:] JUPIT.

- 225 Akik még életben maradtak kevesen,
Tanúlnak a' példán s. élnek Istenesen,
Igazán, jámborúl és mértékletesen,
Istenekekhez léznek jók nevezetesen.
- 230 Fogd arany veszzödött, Mercuri, azomban,
A' kiknek testeket rakták sir halomban,
Lelkeket költöztesd a' nyugodalomban.

MERCURIUS

Hogy azt véghez vigyem, van hivatalomban.

Második szakasz

PALLÁS (*Jupiternek szól*)

Atyám, haragodat talám érdemlettem,
Hogy Prometheust az Égben fel vezettem.

JUPITER

- 235 Nem tudom, mit beszélsz, azt észre nem vettem.

PALLÁS

Mindent tud Jupiter, én úgy vélekedtem.

- Promethéust, már meg vallom, meg kedveltem,
Az Égre magammal egygyütt fel emeltem.
Már most látom én azt, hogy nem jól miveltem,
240 Hogy tsak kevélységét és szarvát neveltem.

Mert ő közel esvén az Nap szekeréhez,
Villámló szikrákat szóró kerekéhez,
Ertette a bottyát annak tengelyéhez,
A' meg gyúlt, s. le szaladt vele Nemzetéhez.

225 III éltekben
230 III A kik testeiket
232 IV viszem
234 III az égen
235 II sem
237 IV vallom hogy
238 I ég<b>re

239 II [Előbb:] kiért [A sor fölött elibe beszúrva:
én, kiért-ből *ezt* javítva, utána a sor fölé beszúrva:]
hogy: <tselekedtem> miveltem III jól neveltem
240 I [*<eme>Item*-ből javítva:] neuveltem III
emeltem IV kevélységét vagy
242 III—IV szikrákat hányó
244 III le szakadt [!]

JUPPITER

245 Ez hát oka, hogy a' nap fény setétedik,
Mint mikor homályos ködben ereszkedik,
A' nap golyobíssa mivel kissebbedik.
De hát az a tolvaj mire törekedik?

PALLAS (elől beszél az le lopott tűznek Prométheuson való segítését)

250 Rendel el beszéllek néked mindeneket.
Te el pusztítottad vólt az embereket,
Sirba szállítottad jobbára ezeket.
Te ölsz, elevenit mas ismét többeket.

255 A Jápes bölts fia Jupiter truttzara
És minden Istenek méltó boszszújára
A' Sarat kí nyomja emberi formara,
Lopott Égi tűzzel állattya lábára.

JUPPITER (hivattya Vulcanust)

260 Ály elő, Mercuri, vedd parantsolatom,
Általad Lemnusbol Vulcánust hívatom,
Égnek, Földnek Ura vagyok, meg mutatom,
Hatalmam sok képpen meg bizonyíthatom.

MERCURIUS (elő hívja Vulcanust)

A Sánta Mulciber itt van, beszélj vele!

VULCANUS (kérdézi Jupitert)

Mért hívtál? Műhelyem munkásommal tele,
Tseng, bong az ülő vas, zúg a' fuvók szele.
Dolgoztam magam is, ruhámon a' jele.

JUPPITER (parancsol Vulcanusnak)

265 Néked egy gyönyörű Aszszonyt kell tsinálni,
Akár Sárból, akár vasból kalapalni,
De mennél hamarébb ki kell azt formálni,
Majd valamit fogok általa próbálni.

246 III—IV mikor setétes

248 III—IV ez a

252 III elevenicz ma ismét többeket

254 II <nagy> méltó

256 III állittya

262 II Most az én műhelyem munkásokkal
III—IV munkásokkal

263 II [A sor a margóra írva.] bong a <kala> az
ülő vas<án> zúg

265 II Nékem

VULCANUS (*igéri fáradságát*)

270 Még a' sem tréfa ám, hogy Aszszonyt dolgozzam,
Vasból azt is hamar elődben fel hozzam,
Sok idő kell árra, hogy azt ki majmozzam,
Ráspollyal tsinosan hogy kistafirozzam.

De tsak ugyan, mihelyt mihelyembe hágok,
A' hireért egyet remekbe majd vágok,
275 Körülöttem Venus s. több szép Aszszonyságok
Formának jók lesznek, van friss nyájasságok.

Harmadik Szakasz

VULCANUS (*még készítvén az Aszszonyt, Jupiter eleiben viszi*)

Itt az Aszszony! Mint áll szája tsokolóra,
Ezzel biz akárki léphet kez fogora.

JUPPITER (*szól az Aszszonynak*)

280 Jőjj elébb, szerelmes Leányom, egy szóra,
Áldott légy, és légyen szép Neved Pándora!

PÁNDORA (*meg köszöni*)

Meg köszönöm ezt a' drága szivességet,
Tartok én is hozzád Leányi hűségét.

JUPPITER (*kéri Pallást*)

Önts szívében, Pallás, igaz böltsességet,
Az el hitetésre való tehetségét!

PALLÁS (*véghez viszi*)

285 Én tehát, Pándora, böltsé tézlek teged,
Vénus Isten Aszszony által lesz szépséged;
De az értelemmel külső ékességed
Nagyobb lesz; tőlem várd tökéletességed.

270 II Vasból és hamaris elő<b>dben

272 II Ráspollyal egészen ki ki III—IV Ráspóval

273 III műhelyt műhelyembe

274 III—IV majd remekbe

275 III—IV Vénus sok szép

276 II Formá<k>nak; [A sor három utolsó szavának a helye kipontozva.]

277 II <Jó Juppiter> Itt [Ráírva a *ter* szótagra.]

III—IV szája mint ál

281 IV azt a

282 II <Munat> [?] Tartok

283 I [A sor előtt:] JUPIT

286 II <Altalam l> Vénus Isten Asszony <meg> által

JUPITER (*Prometheushoz küldi Pandorát a nyavalyákkal
tele piksissel*)

290 Menny el Scythiának fagyos vidékére,
Ottan fogsz akadni Jápes Nemzetére,
És Prométheusra, annak gyermekére,
Ezt az ajándékot vidd kísirtesére.

295 Nyavalyák zarattak ezenn Skatulyában,
Tsömör, hideglelés, köszvény egy summában,
Minden betegségek vagynak átallyaban,
Reménség fél holtan fekszik az allyában.

300 Mikor a' nyavalyák az egész Világot
Meg lepik, szereznek sok nyomorúságot,
A' reménység nyújtson egy kiss vígasságot,
Enyhíttse az szívre tóldult bágyadságot.

PANDORA (*vonogattya magát*)

Ugy de hátha, mint hogy lészek esméretlen,
Magam s. ajándékom fog lenni kelletlen,
Hát ha, mi dolog, meg fejtí a' hitetlen,
Épen el szegyenlem magamat véletlen?

305 De hátha még meg sem találom hajlékát?
Fel tett szándékoknak látod haladékát.
Hát ezt úgy adjam mint Isten ajándékát?

JUPITER

Nem úgy, tsak mint tóled neki szánt portékát.

HARMADIK RÉSZ

PANDORA (*el viszi a Piksist Prometheusnak*)

310 Prométheu, hallom a te böltességéd,
Sarból embereket formált mesterségéd.
Mellyik Isten tett illy hatalmassá téged?
Kivánná munkádat látni újj vendéged.

291 III—IV annak is öcsére

293 II III ez eskatulyában IV ez kis Skatuly-
kában

294 II <Köszvény> [Az áthúzott szó elé írva:]
Csömör

295 II Minden <gonosz> betegségek

302 III—IV kedvetlen

303 II mi <lehet a> dolog III—IV meg tudja az

308 I [A sor előtt:] JUPITER II tóled készített IV
tóled említett

309 II Bámulva hallottam III—IV hallám

312 II e' vendéged

PROMETHEUS

Embert tsinálni, még tsak egyet próbáltam,
Holmi tetemeit már megínt szabdáltam.

PANDORA (*oda adja a piksist*)

315 Be jó, hogy e' dérék embert meg találtam,
Neki ajándékot hozni nem sajnáltam.

PROMETHEUS (*el nem veszi*)

Ládd, Sáros a kezem, azt el nem vehetem,
E szep ajándékot meg nem ferteztetem,
Vedd fel a' fedelét, mert én nem illetem,
320 Nem tudom, mi, addig meg se köszönhetem.

PANDORA

A fedőlekjet is? Valami van ebben,
Neked adom, végyed a'nnál szivesebben.

PROMETHEUS (*észre veszi a csalárdságot*)

Áspisi szemeim be látnak mélyebben,
Fürt tölem: másokat meg tsalhattz könnyebben.

PANDORA

325 Tsudállom, megvallom, hogy böltsséged nagy,
Még is olly durvátska, s. olly gyanakodó vagy;
Nem reméltem, hogy te nékem hitelt ne aggy,
Az illy duzmatságnak, kerlek, hogy béket haggy.

(*Pandora Epimetheust kinállya vele.*)

Hát, Epimetheu, te is gyanakodol?
330 Reménlem, te vélem így nem patvarkodol,
Hiv szivességemről ha jól gondolkodol,
E' szép ajándékkal tsak te gazdagodol.

EPIMETHEUS (*el veszi*)

Drága Szüz, kedvellem nyájjas beszédedet,
Ékes termetedet, tsudallom eszédedet,
335 Ollyan tsalokának nem tartlak tegedet,
El vészem s. köszönöm szép szivességedet.

314 II—IV tetemeket

315 III—IV De jó

316 II [A *Neki* javítva *Neked*-ből.]

317 II [Az *el* beszúrva.]

318 III A szép

322 II vehedd

323 I látnák II <De>áspisi III—IV látnak
mellyekben

326 IV ily durvátska

327 III reménytem; hitet

331 II [A *Hiv* egy oivashatatlanságig áthúzgált szó
elé írva.]

332 III—IV Ezen ajándékkal

336 I köszönöm

Fel nyitom, hadd lássam, hogy mit erdemlettem
Tőled, ajándékban illy szüztől mit vettem.
Jaj, jaj, mi dolog ez? Látom, tsúffá lettem,
340 Mert a' madarakat mint ki eresztettem.

Jaj, hogy tsalt meg az a Leány, az átkozott!
Jaj, együgyüségem be meg tsalatkozott!
E' sok madár pestist, s. nyavalyákat hozott,
Tolvaj, Bátyám, melly nagy siralmat okozott!

MERCURIUS (*Prometheus meg kötözésére küldettetik*)

345 Engem, Promethéu, meg kötözésedre
Kűttek az Istenek, veszély száll fejedre.
Hogy a' napot, meg lopd, hogy vetted eszedre?
Ládd, vég veszedelmet hoztál Nemzetedre.

350 Téged a' sívatag Caucásus hegyében
Fel kötlek egy kopasz kö száll tetejében,
Hol egy Sas ragadja májadat körmében,
El szaggattya újjobb újjobb növésében.

EPIMETHEUS (*kérdezi Mercuriust, hogy a piksisből kiszaladt madarak mit jelentenek*)

355 Ugyan mond meg, a' nagy Istenek követe,
E' sok el szált madár hogy mit jelenthete,
Félek, nem jó lesz a' dolog végezete,
Mindenik valami rossz Posta lehete.

MERCURIUS (*meg magyarázza*)

360 Nagy nyomorúságot azok jelentenek,
Azokkal nyavalyák a' földre jöttek,
Meg sanyargattya a' földet az Istenek,
Reá pestist s minden gonoszt eresztenek.

337 II [A sor mellett a margón áthúzgált négy szó
van.] II—IV ajándékul III ajándékbul

340 II Hogy a' madarakat

341 II Jaj <meg> [A *hogy* beszúrva.] III ez a IV
meg tsalt ez az

342 IV de meg

343 II <Tolvaj> E' sok III nyavalyát okozott

344 III siralmat rám hozott

347 III—IV meg lásd

348 II—IV veszedelmet vontál III Ládd még

349 II a' Caucasus sívatag

350 III kő fal

351 II IV Ött egy III Hogy égy sas majjadat
ragadja

352 II És szaggatja újjobb újjobb meg nöttében
[Az utolsó szó fölé írva:] nyövésében III És
szaggassa

353 II IV áldott I<n>stenek

357 I <sz>nyomorúságot

359 II—IV e' földet

360 III minden pestist

Promethéust holmi Sárt öszve tapasztott,
Belöle egy élő emberkét ragasztott,
A' Nap fényéből egy darabot szakasztott,
Reátok, ládd, vele mennyi bajt árasztott.

365 Ez léssen az oka szörnyü siralomnak,
Telni fog ürege a' sok Sir halomnak,
De már rég ideje itt mulatásomnak,
Kinja helyet meg kell mutatni rabomnak.

EPIMETHEUS (*búsul, siránkozik*)

370 Már az egész Világ engem fog vádolni,
E' dolog okának engem fog *gondolni*;
Nem lehet soha is ezt el palástolni,
Napjaimat bajjal s. jajjal kell számolni.

375 Mar én el bújdosom a' Világ végére,
Az azt meg kerülő tenger *közepére*,
Vagy valami setét barlang fenekére
Ereszkedem szívem örök keservére.

380 Vagy sűrű Ligetek közt léssen szállásom,
Hol a hangos völgyek hallyák zókogásom,
Patakok árjáva léssz köny hullatásom,
Siralmas Echóval *titkos mulatásom*.

Magam is e' Világ sorsán keserülök,
Minden embert már én féltemben kerülök,
A' méltán érdemlett halálhoz készülök,
Valamikor szőllok, jaj szóval zendülök.

NEGYESEDIK RÉSZ

JUPPITER (*hivattya a Geniusokat*)

385 Hivd elő, Mercuri, a' Génusokat,
Tanítani szokták kik a' virtusokat.
És jóra késztetni a' rosz gonoszokat.

364 III Reátok rád

365 II [Előbb:] Ez az oka <annak> a' <nagy>

[A léssen, sok beszúrva.]

366 III Félni fog

367 II De elkölt ideje

368 II mutatnom

370 I tartani II—IV gondolni

372 II IV jajjal s' bajjal IV kell potolni

373 III ez világ

374 I—II IV szigetére III közepére

375 III barlangnak helyére

377 I <sz>Ligetek III [Előbb:] lakásom [A
szállásom-ra a javítás ráírásént történt.]

378 II <görtsös> hangos

379 III—IV árjával

380 I léssz köny hullatásom II—IV Lásd a
főszövegben!

384 II [A kéziratban ez az utolsó sor.]

MERCURIUS

Fogom szállítani mindjára azokat.

JUPITER

390 Akarom küldeni a' földre ezeket,
Jobbítsák meg a' meg romlott embereket,
Tanítsák tisztelni a' nagy Isteneket,
Én nem akarhatom különben élteket.

Geniusok Éneke

395 Juppiter, Földet, az Eget ki bírod,
Ménkövel fénylik kinek a' jobb karod,
Királyi páltzád kezeden van balról,
Ékes is attól. *Ékes is attól.*

400 A' földet a' bün ha bé borította,
Hatalmad kezed ha bizonyította,
Jól van; mi néked énekeket mondunk,
Tégedet áldunk. *Tégedet áldunk.*

JUPITER

Pallás, mi légyen az Istenek tettése,
Beszöld el, miről lett mostan rendelése.

PALLÁS

Az apróbb Istenek fel gyülekezése
Nem kís okon esett öszve zendülése.

(*A Geniusokhoz szoll*)

405 Ti, óh természetet formáló Istenek,
A' nagyobb Istenek hogy mit végeztenek,
Hallyátok meg, majd a' Világra küldenek,
Hogy abban mindenek jó rendben légyenek.

(*Az elsőhöz:*)

Te a kegyességnek lészél tanítója.

389 III—IV a földre küldeni

396 I itt [A három szó megismétlésére /:/: jel mutat.] III is attól ékes is IV is [Az ismétlésre itt nincs jel.]

400 III Tégedet áldunk tégedet

409—418 I III [A sorok előtt csak sorszámok állnak.]

(A másodikhoz:)

410 Te az Igazságnak erőss őr állója.

(A harmadikhoz:)

Te a Józan s. tiszta élet javaslója.

(A negyedikhez:)

Te az Szüzességnek meg oltalmója.

(Az ötödikhez:)

Te taníts másokat igaz böltsességre!

(A hatodikhoz:)

Te a' tisztességre s. tsendes szelidségre!

(A hetedikhez:)

415 Te adakozásra, nem a' fősvénységre!

(A nyolcadikhoz:)

Te a békességes tüdő vitézségre!

(A kilencedikhez:)

Te gyakoroltassad az irgalmasságot!

(A tizedikhez:)

Te az hiv s. nem színlett igaz barádságot!

(A tizenegyedikhez:)

Ti hozzátok rendben az egész Világot,

(A tizenkettedikhez:)

420 Melly most üz halálos szörnyü gonoszságot!

410 III igazságnak egész

411 III—IV javallója

420 IV A' mely teszen mostan szörnyü

ELSŐ, A KEGYESSÉG GÉNIUSA

Kegyesség, kegyesség, melly ritka madár vagy,
Tiszteleted hogy már az embereknél nagy,
De ezeknek nagyobb része csak faltúl hagy,
A' buzgóság sokak szívében hamar fagy.

425   Astraea Saturnus arany idejében
Lakott az emberek gyülekezetében,
De mint hogy nem esett senkinek kedvében,
Viszsa ment az Égben kedvetlenségében.

430   Tudják az Istenek a' föld veszettségét,
A gonosz emberek szinlett kegyességét,
Szájjal, szóval kiki mutattya szentségét,
De követi titkon Istentelenségét.

435   Sokan a' kegyesség mellett perorálnak,
Mellyhez illő munkát magok nem tsinálnak,
Szép s. szent regulákat néha commendálnak,
Mellyektől magok leg hamarébb el álnak.

440   Sokszor, bár leg roszzsabb, sok azzal kérkedik,
Annyit vagy ámánnit hogy ő Istenkedik,
Sok az emberek közt jámbor, s. szenteskedik,
De áll ortzát visel akkor, s. szineskedik.

Jórol s. jól is beszél, gyakran fohaszkodik,
De akkor is esze roszzról gondolkodik,
Hol gonosz, hol tsalárd, hol tsak titkosodik,
Valamikor akkor ki világosodik.

445   Az álnok szivüek sokszor fel készülnek,
Hogy a' rendes időn a' templomba gyűlnek,
Meg esik gyakorta, hogy egyet kerülnek,
S' a Bachus Temploma felé tekerülnek.

450   Sok papol az igaz kegyesség mívéről,
Az Istenes élet drága Törvényéről,
A jó Lelkü ember kötelésségéről,
De nem ditsértetik maga efféléről.

421 I [A sor előtti szerepben:] GENIUSSA II [A szerepnév előtt nincs sorszám.]

422 III—IV embereken

423 I résztsak

425 III A Sirae (!)

428 IV kegyetlenségében

434 III—IV nem találak

437 IV azzal sok

438 III—IV Ennyit avagy annyit

443 III Ha gonosz ha csalárd ha csak titkosodik

449 III Sok papok

450 III drága élet

Gonoszba e' Világ, tudjak az Istenek,
Meg lepték és birják az Istentelenek,
455 A' sok titkon s. nyilván való hitetlenek,
Rövid szóval: bűnben merültek mindenek.

Terhes hát ennékem a' földre le menni,
Mert a' kegyességre kit tudok ott venni,
De tsak ugyan még is próbát fogok tenni,
460 Ha kik még elhetnek jobbak fognak lenni.

MÁSODIK, AZ IGAZSÁG GENIUSA

Ma az Igazságnak kevés betsületti,
Szemeit ha ki az, emberekre veti,
Gyertya világgal az Igazt keresheti,
Terhes s. kelletlen a' Themis tiszteleti.

Nézze el akárki a' Földnek Birajit,
465 Kik az igazságnak arany regulájit
Óltalmazták, s. láttya siralmas példajit,
Ezekben a' szinlett gonoszság munkáit.

Jutalomért tésznek már ma ítélletet,
470 Sok Biro árúl rosz Lelki isméreret,
Sok már sok ártatlant tömlöztbe vettetett,
Azé az Igazság, ki többet fizetett.

Sok Biró a' lántzot s. bilintsét készíti,
Az eleiben vitt bűnöst el rémiti,
475 De ha az ajándék markát nehezíti,
Már a' sententiát örömet *enyhíti*.

Egy két igaz Cato teng még e' Világon,
Aki még nem hagyott fenn az Igazságon,
A' többi patzkázik az ártatlanságon,
480 Hizlallya magát a' szokott gonoszságon.

Kevés igazakért de tarts meg másokat,
Jupiter, s. ne öld meg, kérlek, mind a jokat,
Ne kivánd mind egyről egyig halálokat,
Ha lehet, Themisnek meg nyerem azokat.

454 III sok istentelenek

457 III e földre

458 III tudok rá venni

459 IV még tsak próbát

460 I meg III A kik még IV még

461—701 III—IV [Minden szerep elől hiányzik a sorszám.]

462 III—IV ki ki emberekre

473 III—IV lántzok bilincset

476 I említi III—IV [Lásd a főszövegben.]

477 III—IV van még

482 III—IV mind azokat

483 III—IV égyről égyre

HARMADIK, A MÉRTÉKLETESSÉG GENIUSA

- 485 A' mértékletesség ma igen kelleetlen,
Az együgyü étel és ital izetlen,
Az élés modja már búja s. rendeletlen,
Nagy a' vesztegetés, s. épen kiméletlen.
- 490 Hol vagytok répával élt Fabriciusok,
Csupa sós kenyeren tengő Curtiusok?
Hol vagytok lentsével hizott Lentulusok,
Babbal s. paszulykával meg ért Fabiusok?
- 495 Nints ma semmi nyoma az együgyüségnek,
Meg rakott táblái a' sok vendégségnek,
Fényes óltárai a' gyönyörüségnek
Alkalmatossági a' rút fesletségnek.
- 500 Tettzenek már most tsak holmi nyalánkságok,
Meszsze földön készült entzem bentz újjságok,
A' szegény is így szóll, Gyükeret nem rágok,
Vannak kamarámban mis más ritkaságok.
- Sok a Compañia, hol bőven boroznak,
Bachusnak, Céresnek s. Vénusnak áldoznak,
Koppán az én szemem, mikór pohároznak,
Mértékletességtől ugyan szabadkoznak.
- 505 Sokszor olyan egyest töltögetnek tele,
Allig gondolhatnak, mit tsinálnak vele,
Be könnyen fel hajtyák, tsak el hülnek bele,
Mondhatom, hogy e nagy vesztességnek jele.
- 510 A' has most a' többi tagoknak Királlya,
A' kéz, száj, s. a' meg nyilt torok ezt szolgállya,
A józan életet ha kí commendállya,
Azt az eszem iszom ember meg útállya.
- 515 Bator javallyam a' mértékletességet,
Nem tudom, hogy nyerek vele kedvességet.
Zabolázni ezt az telhetetlenséget
Még is meg próbálok, ha érek jó véget.

486 III—IV ital kedvetlen

487 III bujás rendeletlen IV búja s.

496 I [A sor utolsó szavának olvasata javítgatás
miatt bizonytalan] III—IV tisztességnek

498 III—IV földről III ennemben [!]

500 III még most

504 III—IV Mértéklességről

506 III gondolhatnád IV gondolhatnak

507 IV De

510 III—IV A kész száj

515 III tehetetlenséget

516 III—IV ha érek

NEGYEDIK, A SZÜZESSÉG GENIUUSA

- Sok helyen épül ma a' Vénus óltára,
 Pompás tiszteletek készülnek számára,
 Cyprus szép szigete vidéke tájára
 520 Sűrű Sereg toldúl meg udvarlására.
- Az hármás Grátziák tündér seregével
 Ha Vénus el indul nyilas kisedével,
 Egy két kattsantással s. mézes beszédével
 Hódoltattya a' sok ifjakat ezrével.
- 525 Hamar szokott pedig Cupidó el jőni,
 Hamar szokta mérges nyilait el löni,
 El lötte, már szükség szerelemben főni,
 A' láng fog hirtelen a' szív alatt nőni.
- 530 Paphusban már is melly sok rabok vitettek,
 Minden karban, rendben *helyben* helyeztettek,
 Gyenge Ifiak is nagy sebeket vettek,
 Vénus hűségére le köteleztettek.
- 535 Hires az Acastus kurva Felesége,
 Péleust készítette volt szemtelensége,
 De előtte meg nem készült kedvessége,
 Tisztán maradt ennek szemérmetségére.
- 540 Hippolitus Phaedra hitegetéseit,
 Bellerofon Praetus hitvese leseit,
 Álnok Sthenoboea integetéseit,
 Útálta felette fajtalan szemeit.
- Most a tisztaságban ólly állandó szivet
 Hol találnak és a' Szüzességbe hivet,
 A' melly, ha Cupidó rántana kéz ivet,
 Soká titkolhatná a' sebet, mellyet vett?

517 I [A sor előtt:] GENIUSSA

519 I vidéki III—IV vidéke

522 III nyilas kezdetével

523 III mérges beszédével

524 III Hódolgattya III—IV az a szép ifjat eze-
 rével

527 IV Előtte

530 I rendben III nemben IV helyben

531 III—IV gratiákis

538 III hit viselését [!]

539 III—IV Álnokul mutatta IV hitegetéseit

540 III—IV rút miveléseit

542 III—IV találal

544 III e sebet

545 Él Lucretiának hire s. ditsőssége,
Kinek erőszakkal romlott szüzessége,
Ugyan erőszakkal lett eltének vége
Maga keze által, nem volt más mentsége.

550 Már a' Szüzességért kardot ki rántana,
Hogy ha dühös Ifjak tüze fel gyullana,
Fegyverrel ellent melly Leányzó állana?
Szám jót az illyeknek minek javallana?

ÖTÖDIK, A' BÖLTSESSÉG GÉNIUSA

555 Pallás, parantsolod, készittsek böltseket.
Úgy, de mond meg, hogy hol válaszsza illyeket,
Kiknek el foglallyam egészzen sziveket,
Széltől szabadittsam fel puffadt fejeket?

560 Hiszem minden böltnek akar ma tartatni,
És a' tudos Phoebus Fiának mondatni,
Pedig Aeolustol nemzetét húzhatni,
Király finak a' nagy szelek közt vattatni.

Sokan tanúlnak, hogy tudni láttassanak,
A' fő emberek közt helyet foglallyanak,
Mást, együgyüt füstbe s. semmibe hajtának,
A platzra s. a' póltzra tsak magok állanak.

565 Astýdamás régen irt Tragaediákat
És holmi verseket, nem igen tzifrákat,
Majd maga magának ígirt koronákat,
Zöldellő Laurusbúl füzött bokkrétákat;

570 Tsak ugyan oszlopot nyert vólt utólyára,
Inscriptiót maga tett az ódalára,
Mellyben sok titulust ruházott magára,
Mint egy ditsősséges ritka Poétára.

545 IV És Lucretiának

549 III Ha a

550 III—IV dühött

552 III illyennek mihelyt

553 I [A sor előtti szerepben:] GENIUSSA

III—IV parancsolád

555 IV egészben

556 IV fel puffant

558 IV Phoebus ifjának

559 I A(e)Colustól [Az e ráírva a C-re.] III—IV
nemzetét szállatni

560 I szélek III—IV szelek

563 III—IV Mas

565 IV Astisdamás

567 IV ígér

Ma is árt felette sok nemes elmének,
Hogy mód nélkül örül kis tehetségének,
575 Tzédrus s. márvány tablat simittat Nevének,
Réz oszlopot örök emlekezetének.

Tudomannya terjed, gondollya, szélessen,
Magát mások előtt viseli kegyessen,
580 Aprodék dolgotis beszell negédesen,
Holott pedig sokkal jobb volna tsendesen.

Vagy kell, vagy nem, mindég nagy dolgot feszeget,
Holott szót szaporit tsak, s. időt veszteget,
A' bolond nem gyözi tsudálni eleget,
Böltessége veri, gondollya, az Eget.

585 Aki magát ilyen szerfelett nagyozza,
A' ki tsillagok közt a' fejét hordozza,
Azt a' jó tanáts is könnyen fel porozza,
Még a tanátslótis, félő, fel pofázza.

HATODIK, AZ EMBERSÉG GÉNIUSA

Kevesen szoknak a' tsendes szelidségre,
590 Kevesen az igaz nyájjas emberségre,
Kevesen a' vidám s. tsínos tisztességre,
A' fel dúzzadt szívek vágnak kevélységre.

A' tekenös béka a' tekenőjében
Meg tér, és meg vonnya magát üregében,
595 Úgy a' szelid Lélek a' maga fészkeben
Egész tsendességgel nyugszik életében.

De az embereknek a' ma köz hibája,
Hogy mindeniknek szük a' maga ruhája,
S. nem férnek bőrökben. Ennek szép példája
600 A' magát fel fúvó Aesópus békája.

Most a' sorsal való szép megelégedés
Ritka, s bánt sokakat a' rút kevélykedés,
Kelletlen a' jámbor türés és szenyvedés;
Szerentsétlen pedig a fel emelkedés.

575 III—IV simított

579 III dolgain

587 III—IV Az a jó tanácsot

588 III—IV fel pofozza

589 III szálnak IV szólnak

590 III—IV nyájjas egyességre

591 III—IV tsínos emberségre

592 III vagynak

594 III—IV Meg fér

595 I [A Lélek szóban javítgatás van.]

597 I ama III az ám IV ez ám

602 I Ritkás bánt III [Lásd a főszövegben!] IV

Ritka bánt

605 Icarus szárnyával az Egeket verte,
Fel emelni magát az tsillagig merte,
De majd midőn tolla hullott szerinszerte,
Hogy veszedelmére szállt fel, meg esmérte.

610 Így ki vágyakozik Ditsösség polczára,
Eleintén ugyan könnyen szall szarnyára,
De erőtlen tolla nem birja sokára,
Le esik, s. úgy esik rettenetes kára.

615 Az illyeneknek ha mondanám elsöben,
Hogy ereszkedni ne merjen repülőben,
Mert meg esik és meg romlik jövendőben,
Én tudom, eredne velem feddőzőben.

HETEDIK, AZ ADAKOZÁSNAK GENIUSA

620 Telhetetlen épen a' pénznek szerelme;
Véghetetlen módot talált már az elme,
Hogy nyöjjön rakásra gyűjtött jövedelme,
Bár lész az emésztő rosdának elelme.

Számos a' sugori, sok a' fösvény Lélek;
Az aranyos Gangest meritted ki vélek,
Mondják, akárkivel könnyen meg tserélek,
Magam körül kevés vagyunkát szemlélek.

625 Puszták Templomai a' nagy Isteneknek,
Tsonkúlása sokszor van tiszteleteknek,
Űress a táskája a' sok szegenyeknek.
Hogy parantsollyak én az illy fösvényeknek?

NYOLCADIK, A BÉKESÉGES TÜRÉSNEK GENIUSA

630 Békével szenyvedni hideget, meleget,
Nap fényt, zúgó záport, havas ferrgeteget
Szép dolog; de nézd el bár a kerek eget,
Nem találsz a' virtust szeretöt eget.

605 III egeket érte

607 III midőn rólla hullott III—IV szélyyel szerte

608 I száll fel III—IV szállt fen

609 IV vágyakodik

610 III—IV könnyen két

611 III nem bizik

612 I kara III—IV kára

613 III—IV Az illyctének

615 III—IV Mert le

621 III Szamos a Sógori IV Törvény lélek

622 I gangost III—IV Gangest merited

625 III Pusztai

631 III—IV nezd el bár de a

632 III e virtust IV e virtust

635 Kevés Tanitványra Seneca akadna
Márma, nagy elméje kinek meg haladna
Minden bajt, s. panaszra szája ne fakadna,
Hanem halgatásban s. türesben maradna.

640 Sokan, ha valami kítsíny kárt szenyvednek,
Az Istenek ellen békételenkednek,
És zúgolódásra sokszor ereszkednek,
Nehezen s néhánykor nem is tsendesednek.

És amit fel tett vólt kevélyen magaban,
El nem érte, panasz van mindjárt szájában,
Amaz a' balfatum mostohaságában
Sir. Az illyennel mit tészek haragjában?

645 KILENCEDIK, AZ IRGALMASSÁG GENIUSA
A' másokhoz hajlo, de tiszta szerelem
Nem gyakoroltatik a' *tsendes* kegyelem,
Nintsen egymás iránt való engedelem,
A' kegyetlenektől méltó a' félelem.

650 Lycaon Királlya vólt Árkádiának,
A' kit rut farkasá el változtatának
Az Istenek. Ó, melly számosan vólnának
Most is, kik farkas bört méltán hordoznának!

655 Rakva van e Világ fene farkasakkal,
Tigrisekkel és vért szopó párdutzokkal,
Dühös indulattal tölt Oroszlánokkal,
Kik a bárányoknak legelnek húsokkal.

660 A' perpatvar szomszéd támad szomszédjára,
Az durva Atyafi az Attyafiára,
A' dér dúr Feleség sáról az Urára,
Amaz erre, e meg fenekedik arra.

A' mérges Fúriák a' házi Istenek,
Amellyek haragot s. tüzet gerjesztenek,
Sok ártatlanokat ezek el vesztenek.
Én, irgalmas Lélek, hogy állok ellenek?

635 III baj panaszra

639 IV emelkednek

644 III—IV Illyennek

646 I a' tiszta <szere> kegyelem III—IV a'
tsendes

652 III—IV hordanának

653 IV Rakván

657 III—IV Perpatra

659 I saról III dér dúl; savol IV javai

660 III—IV erre amaz

661 III mérges Fiúnak [!]

662 III—IV haragos

TIZEDIK, AZ EGYENESSÉGNEK GENIUSA

665 Momus az emberi formát hogy vizsgálta,
Töb ollyas hibáját épen nem találta,
Hanem hogy nints ablak a mellyén, sajnálta,
Ez hijjával hagyta, akárki tsinálta.

670 Bátor ablak vólna sokaknak mellyeken!
De azonn, mi vagyon, azoknak szivében
Nem lehetne látni titkos rejtekében,
Gondolat nem tűnik az ember szemében.

675 Tudják magokat sok Sinonok tettetni,
Mikor meg tsalnak is, szoktak ök nevetni,
Szemek tüköréből azt ki nem nézhetni,
A' mit forral szivek, s. a' mitől félhetni.

680 Ha a' tsalárd Siren énekét fúhattya,
Sokszor azt gondolnád, Alcion szozatja,
Az útast az álnok addig tsalogatja,
Hogy egyszer ki tertzik ravasz indulatja.

Számos barátokra találsz illyenekre,
Kik tudnak változni más meg más szinekre,
Készek az együgyük el hitetésekre.
Az egyenességet hogy toljam ezekre?

TIZENEGYEDIK, ASTREA *(küldi a Geniusokat, Jupitert kéri, hogy szüntesse haragját, s magais el megy a Földre az Embereket jóra tanítani)*

685 El borította az Világot az Átok,
Ó, apróbb Istenek, menyetek, lássátok,
A' nagy veszettséget meg orvosoljátok,
S' Leg alább, mint lehet, ugy tartóztassátok!

690 A' bünt az Istenek eléggé büntetik,
A' föld Népét pestis által vesztegetik,
Prometheus vétkét sok százan fizetik,
A' kevélyek szarva talám le töretik.

665 I [A sor előtti szerepben:] GÉNIUSSA

667 IV ablak mejjen azt

668 III—IV mejjében

670 III—IV vagyon Emberek

672 III—IV nem tűnnék III ember eszében

673 III sok színűnek IV sok színűre

679 IV utast a tolvaj

680 IV Mig nem egyszer tetszik

684 IV hogy tégyem

685 III—IV e világot

686 III apró

692 III—IV meg töretik

695 Jupiter, fel gerjedt haragod türtesse,
A' Világ Fiait mind el ne veszessed,
Irgalmas szemed a' puszta földre vessed,
A' tsapást, mellyet ki rendeltél, szüntessed!

Úgy még egyszer alá szállok a' Világra,
Oktatom jóra, kik szoktak gonoszságra,
Themissel tanítani fogjuk igazságra.

(Themishez)

700 Rá adodé magad ezenn fáradságra?

TIZENHARMADIK: THEMIS (*megfelel*)

Rá adnám. Nintsenek de már követőim,
El hullottak kevés számú *tisztelőim*,
Nintsenek Biráim és Tiszt viselőim,
Nem is akadnak már talám kísérőim.

705 El horta a' halál a' Prokatorokat,
Hagyott életben tsak holmi hitványokat,
A kik mindég nyitva tartják a markokat,
Enyimnek én nem is esmérem azokat.

710 De még is kész vagyok a Földre le menni,
Es az igazságról tanúságot tenni,
Ha talám Jupiter irgalmas fog lenni,
A' pestist a földről ha el fogja venni.

JUPPITER (*szünteti haragját*)

715 Már fogok engedni nyájjas kéréstekre,
Több veszélyt nem küldök már az emberekre,
Tsak hogy vigyázzátok hiven életekre;
Hebe, tölts tsak nectárt és köszönd ezekre.

HEBE (*véghez viszi*)

720 *Minek előtte hát innen el mennétek,*
A' halhatatlanság italat vegyétek,
Ha talám annyira meg izellitnétek,
Merkuriust hozzám maszszor is küldjétek!

697 I meg III—IV még; e világra

699 III—IV tanítani szoktunk

700 III—IV e szent fáradságra

701 IV Rá adnám de már most semmi követőim

702 I követőim III—IV [703. sorként:] El
hultanak; tisztelőim

703 III—IV [702. sorként.]

704 III—IV is maradtak már engem

708 III Enyimeknek én mind ismérem

712 III—IV el tudja

713 III kérés<tek>tekre

715 III gyakran éltetekre IV éltetekre

716 IV Tölts tsak nectárt Hebe és

717 I [Hiányzik.] III—IV [Lásd a főszövegben!]

JUPITER (*küldi Mercuriust Aesculapiushoz*)

Merkuri, menny s. végezz ez iránt Phoebussal,
Beszélly a Fiával, Aesculápiussal,
Apollo Apjától tanúlt Medicussal,
Szólj Macháonnal is s. Podaliriussal!

725 Készítsék el, mond meg, orvosló szereket,
Gyógyítsanak minden féle betegeket,
A' pestistől mentsek eszeket s. testeket!

MERCURIUS

Örömmel meg viszem ez izeneteket.

Geniusok Éneke.

GENIUSOK

730 Szállunk a' bűnben be merült rút földre,
Mert a' Világot kegyesebb életre
Kel vennünk, s. a' sok gonoszokhoz mennünk.
Noszsa, siessünk! *Noszsa, siessünk!*

735 Kegyesség, hűség ezután már helyt áll,
Astrea s. Themis az Egekről le száll,
Az Isteneknek erejét meg vallyák,
Mindenek áldják! *Mindenek áldják!*

ÖTÖDIK RÉSZ

AESCULAPIUS (*hivja a' betegeket*)

740 A' meg haragudott hatalmas Istenek
Undok nyavalyákkal *kiket* meg vertenek.
Ha még nem egészen s. épen erőtlének,
Én hozzam jőjjenek s. gyógyítást vegyenek.

724 III—IV is és Podalirussal

725 IV Készítsenek mond

727 III—IV ezeknek testeket

728 IV el viszem

729 I [A sor előtt nincs szerepnév.]

732 I [A két szó megismétlésére /:/ jel mutat.] III

siessünk, noszsa siessünk IV Nincs ismétlés

736 I [A két szó megismétlésére /:/ jel mutat.] III
áldják mindenek áldják IV [Nincs ismétlés.]

737 I haragutt [A sor fölé beszűrt *do* tag modern
javítás.] III—IV haragudott

738 I nyavalyákkal meg [A *kiket* újkori írással
beszúrva.] III—IV [Lásd a főszövegben!]

740 III—IV gyógyulást

I. Bolond kevély

BOLOND KEVÉLY

O, bölts Orvos, kérlek, gyógyíts meg engemet,
Rontya a' nyavalya testemet s fejemet.

AESCULAPIUS

Világosid bajod iránt értelmemet,
Fogod tapasztalni kész segedelmemet.

BOLOND KEVÉLY

745 Gyenge gyermek voltam, már bajom erzettem,
Miatta de még is le nem betegtettem.
Most ront meg, mikor már jól fel tseperkettem,
Már is felette el erőtelenedtem.

Ugy lattzik, eleven, vidam ábrázatom;
750 Minden tetememet birom s mozgathatom,
Épen hogy szeldellös fejem nem birhatom,
Máskeppen jó izün ehetem s ihatom.

Mi lelte fejemet, sokat gondolkottam,
Érzettem, hogy *dagad*, sokszor tapintottam.
755 Amivel lehetett, s tuttam, orvoslottam,
Mi bajom, sokakra osztan sajditottam.

Tudni illik ennek a' Tudos elmének
Kitsiny tagassaga fejem üregének,
760 Szoros quartély már is böv böltsességének,
Keskeny kamara sok tudomány kintsenek.

Melly már is ennyire ki sebessitette,
Ki tolta fejemet és ki feszitette;
A Jupiter feje Minervát ellette,
Ezt is a böltsesség nehézkessé tette.

AESCULAPIUS

765 Érttem már bajod, mint szavaidból hallom,
Ezt meg orvosolni nem kis baj, meg vallom;
Mellyet meg vallani épen nem átallom,
Egy kis nyilást tégyünk fejeden, javallom.

770 Pfüjj, mitsoda rút füst s szél jö ki belöle,
Böltesség egy tsepp sem fert bele felöle.

BOLOND KEVÉLY

Jaj, tsak egy ökölni, már álj el mellöle!
Magam is, mások is el ijednek töle.

PODALIRUS

Fogd a' recipéket és a' regulákat,
Ezek szerint folytasd mindég Diaetádat!
775 A' Cavét tejfellel nem jó ínnya.
A' tzitromos bor ártalmas.
A' Süveged nem art néha le venni.
A' Nyakadot nem kell meröen tartaní.
A' beszedet nem kell az orrodra venni.
780 A' ruhaszkodást hogy az erszényhez kell szabni.
Az Ujsagon, nyalánkságon nem kell igen kapní.
Az orrodát káros sokat fintorgatni.
Meny a Patikariushoz, aláztatosságnak hívják.

BOLOND KEVÉLY

Jól van, fáradságod e' jutalmát vedd el.

II. Nagyra vagyásnak betege

AESCULAPIUS

785 Mi lelt teged?

NAGYRA VÁGYÓ (*felel*)

Nékem nem volt nagy Nemzetem,
Együgyü hazból lett az én eredetem,
Szép Ifiúságra hogy jutott életem,
Nagy rangot mutatott kevély természetem.
790 Forraltam fenn hágó sok gondolatokat,
Igértem magamnak igen igen sokat,
Arany hegyeket s. fa és kő oszlopokat,
Pedig nem követtem a' szép virtusokat.

785 III Mi lelt nagyra vágyó [Feleletéből a *Nékem*
hiányzik.] IV [Az Aesculapius kérdése hiányzik.]
Drága doktor uram nem volt

787 III—IV Ifjuságra hogy jutott én
789—792 III—IV [Hiányzik.]

Véltem Philosophus tökéletes vagyok,
Minden böltsességben épületim nagyok,
795 Gondoltam, másoknak mind üress az agyok,
Én örök hirt, s. nevet magam utánn hagyok.

Phoebussal Laurusért mertem perlekedni,
Mertem Jupiterrel sokszor vetelkedni,
Vagy hogy Fía vagyok, azzal ditsekedni,
800 Már épen akartam Égbe emelkedni.

Oszlopokat vártam emlékezetemre,
Borostyán koszorút fűztem a' fejemre,
Országokat biznak, reméltem, kezemre,
Sok ilyen gondolat ötlött az eszemre.

805 De bezzeg meg tsökkent az én remenységem,
Porba dült magossan repült kevélységem,
Bolondságra vált el képzelt böltsességem,
Háborús elmemben nints már tsendességem.

810 Sokszor hivatalom fényes Királyságra,
Úgy képzelem, néha van Professorságra,
Egy szóval jutottam nagy nyomoruságra.
Ó, bár tsak találnék nálad orvosságra!

AESCULAPIUS

A! Jó, hogy nyavalyád magad meg ésméred.
Hogy gyógyulást vehess, amint tőlem kered,
815 Az orrod hegyin kell ki venni roszsz véred,
Kivánt egésséged másként el nem éred.

MACHÁON

Fogd a' Recipeket és a' régulákat,
Ezek szerint folytasd mindég Diaetádat!
Ne légy az Urnak majma!
820 A' nadrágot fel húzni árt.
Keveset tanúly, de jót s. jól!

797 I Laurussal III—IV Laurusért
798 III Mentem; vetekedni IV vetekedni
803 III—IV biztak
804 III ötlött a szivémre
807 III—IV válék képzelt
808 III nincsen csendességem
815 III—IV venni a véred

817 IV Recipédet és a Reguládat
818 IV minden
819 IV Ha ki telik tóled urak majma ne légy
820 III nadrágot nem jó igen fel húzni IV
[Hiányzik.]
821 IV [Hiányzik.]

825 Száz forintot is el végy, ha adnak, mert ritkan adnak ezret!
Míg Katona nem leszesz, tempora ne ragd a' lábad!
A' Fátzán húsrá ne vágy, mert az neked árt!
Az első ülésre ne vágy!
Mód nélkül tsinos ne légy! Sat.

NAGYRA VÁGYÓ

Jól van, fáradságod e' jutalmát vedd el!

III. Bor betege vagy Részeges Ember

AESCULAPIUS

830 Mi lelt, hogy úgy reszketsz, Barátom tégedet?
Hideg borzongattya talám tetemedet?
Mint az ázott kalász, lógatod fejedet.

RÉSZEZEGES

Jaj, beteg vagyok én, nyújtsd segedelmedet!

835 Meg romlott a' vérem, testem el senyvedett,
Szemem el sárgódott s. völglybe ereszkedett,
A' lélekzetem is már el nehezedett,
Nyelvem, lábam, kezem el erőtlenedett.

El száradt a' torkom, tsak allig nyelhetek,
Tántorog az inam, tsak allig lephetek,
Igen be dugódott füleim siketek,
Ha alszom, orromra allig pihegetek.

840 Kis étel, ital is büfög a' torkomra,
Kéntelen kelletlen von fejem álomra,
Otsmány émelygés jö s. korgás a' gyomromra,
Siettett a' nagy fő fájás halálomra.

822 III [Hiányzik.] IV [A sor előtt új sorként: A' fajin szarvasnak tagából kis részt végy] forintot el végy ha rá aplicálnak

823 III leszel tempora [!] IV [Hiányzik.]

824 III mert az árt IV vágy ha tsak nem kínálnak

825 III—IV [Hiányzik.]

826 III [Hiányzik a Sat.] IV [Hiányzik.]

827 III jutalmad IV [Hiányzik.]

828 [A sor előtt:] III Részeges Ember gyógyitattya magát

830 I lógattya III az ózott [!] kalász lógatod IV lógatod

831 IV [Szereplőként az egész jelenetben:] BOR-BETEG

832 I [Előbb a 833. sort írta le a másoló, majd áthúzgálta.]

835 I erőtlenedett III—IV erőtlenedett

837 III—IV Tántorgnak inaim

838 III be dugatot IV bedugodtak

839 III—IV orromon

840—847 III—IV [Hiányzik.]

845 Szédelgek, az egész Világ velem forog,
Agyvelőm e' gyenge főbe tsak nyomorog,
E' nyavalyás testben Lelkem tsak tsikorog,
Vérem hol fül, hol hül, szüntelen háborog.

ESCULAPIUS

Talám szoktál néha böven hörpenteni,
A' garatra többet, mint kell, fel önteni.

RÉSZEGES

850 Én mértékletesen szoktam hörpenteni,
Hanem ha akarom búmat felejtteni.

Meg szoktam én érni felette kevéssel,
Egy vagy két pohár bort délbe a' levessel.
855 Három vagy tiz ittzét utól a' bélessel
Meg iszom egy kitsiny két pintes egyessel.

Egy butykos bor épen elég osonnára,
De kettővel s. többel kérek vatsorára,
Majd köblös désa kell s. kupa éjtzakára,
Kivált ha akadok jó Companiára.

860 Lám, mint a' kotsonya olly igen reszketek,
Tele kotyogóssal de ha beszélhetek,
Már akkor Katona s. Legény is lehetek,
Nem bor beteg vagyok, hidje kigyelmetek.

AESCULAPIUS (*parancsol Podalirusnak*)

Ez jó orvossággal láss Fiam, hozzája!

(*Podalirus itattya az orvosságot a Részeggel*)

865 Ez a' józanságnak édes Tinctúrája,
Mértékletességnek jó Sirupotskája,
Tsak tiszta viz tseppek, Kostollya tsak szája.

849 I garadra IV mint kéne önteni

850 I [A sor előtt:] RÉSZEG IV szoktam köppen-
teni

853 IV pohárral délben

854 III—IV vagy négy

856—859 III—IV [Hiányzik.]

861 I kotyogással III—IV kotyogóssal

863 III—IV hidjék

864 I [Előbb:] E' jó [A z-t utólag szúrta be a
másoló.] III—IV orvossággal fogj

RÉSZEGES

Tiszta Víz? Roszszabb hát vipera mérgénél,
S. annak az italnak keserűségénél,
870 Mellyet a' Görögök ittak vólt Circénél,
Amaz boszorkányos híres Menyetskénél.

Jaj, meg nem kóstoltam, már is vonakodom,
Nem szoktam ez italt, tőle iszonyodom,
Ojjé, be izetlen jóság! Szomorodom
875 Tőle már is, vagy is inkább józanodom.

Úgy tettzik, a gyomrom nints már olly lármában.

PODALIRUS

Négyszer élj ez ital Nemével napjában,
Esztendeig ne végy részt Bacchus borában,
Gyakorold magad a' rendes Diaetában.

880 Fogd a' recipéket és a' régulákat,
Ezek szerint folytasd mindeg Diaetádat.
Nap közben vizet igyál!
Délben bort, de vízzel, két pohárral igyál!
Etzetest enni ártalmas.

885 Az égetett ital veszedelmes.
A' sert is meg lehet innya.
A' tzégerre nem kell bámúlni.
Ha zavaros lesz a' Bodrok, a' kútból igyál. Etc.

RÉSZEG

Soha biz el nem állom e' szoros Diaetát.

872 III—IV meg se IV iszonyodom
873 IV vonakodom
874 III izetlen tőle /iszonyodom/ szomorodom
875 III—IV Tőle vagy is inkább jobban józanodom
876 III már nints
877 I szapjában
879 III—IV magad már
880—881 IV [Hiányzik.]
882 IV Nap közbe kel tiszta vizet hörpentened

883 III vízzel egy pohárral csak IV Délbe pedig
vizes bort kel köppentened
884 IV [Egy sorral később jön.] Az etzetes neked
nagy károkat tehet
885 III éget bor IV [Hiányzik.]
886 IV A' sert mindenkoron innya jól meg lehet
887 III [A sor mellett # jel után egyetlen szó:]
Reszeg
888—889 III—IV [Hiányzik.]

IV. Szerelem miatt beteg

SZERELMES

890 Aesculápi, kérlek szépen, tégy jól velem,
Nagy az én szívemben belől a' Sérelem,
De nyavalyám jelét kívül is viselem,
Mi lelt és mi bajom, okát allig lelem.

895 Valami nyavalya mint meg sárgította,
Rósa szín ortzámat mint el hervasztotta,
Imé, látod, testem hogy meg fonnyasztotta,
Tsontomhoz bőrömet épen ragasztotta.

900 Ortzáimon költek rósák, s. Liliomok,
Már olyanok, mint a halovány tzitromok,
Vagy mint a' feketés és szintelen homok,
Mind öszve húsz, harmintz fontot allig nyomok.

905 Fogyok, mint a gyertyá, éjjel nem alhatom,
Nappal sohajtozom, soho nem nyughatom.
Nem tudom miből lett, de van nagy bánatom,
Szivem tsak allig vér, mikor tapogatom.

Sokszor a jaj szót is el ejtem kéntelen,
Mivelhogy másként is vagyok erőtelen,
Úszkál könyveimben a' szemem szüntelen,
Meg szorúlt szívemnek fájdalma szertelen.

AESCULAPIUS

910 A' szerelem lángja szivedet égeti,
Szinedet s testedet e' baj vesztegeti.

SZERELMES

Felölem, azt tudom, senki nem hiheti,
Az szerelem nem az illyeket illeti.

890 III [A sor előtt negyedik szóként:] gyógyi-
tattya III—IV szépen kérlek
896 III—IV testem mint
897 III—IV Bőrömet csontomhoz
898 IV Ortzámon keltek
899 IV halvány
902 III soka nem IV soha nem nyughatom

903—904 I. [A sorok rendje eredetileg fordított,
számozással javítva.]
903 III sohajtásom éjjel nem IV sohajtozom éjjel
nem alhatom
905 IV midőn tapogatom
906 III Sokszor o, jaj szót
911 III—IV Testedet gondolom IV a baj
912 III—IV senki sem vélheti

915 A' betses tsokokat Kláris ajakokra
Rákják a Leányzók, nem illy fonnyattakra,
Bátor tolnám magam én valami vakra,
Ha meg tapogatna, vágya furtsábbakra.

MACHAON

920 Néked is nyalták ám addig az ajakad,
Míg olly káka formán nem állott a' nyakad,
Ha a száj jaj szókra, nem hív tsókra fakad,
Úgy a' szerelemnek hámar nyaka szakad.

925 Én azt commendálom, kerüld a' tsókokat,
Most is halálosan meg sinled azokat,
Azok gerjesztettek olly sebes lángokat,
Mellyek meg emésztk benned a' tsontokat.

930 Fogd a' Recipéket és a' réguladat,
Ezek szerint folytasd mindég diaetádat.
A' Léányokat úgy nézd, mint egy darab fát!
A' tsókokat kerüld, mint a' vípera mérget!
A' fonóba ne járj!
Algebrát tanulj!
Tsak a száraz lótzán hály!
Ha Leánnyal kell beszélned, nézz el a' feje felett!
Ha mosolyog, dugd bé a szemed!
935 Ha rád katsint, köpj a szemébe!
Az ablakon, az utzákon ne átsorogj!
Szint úgy izzadj bele, úgy tanulj!

SZERELMES

Meg próbálom, talam, talam hogy ha lehet.

915 III—IV leányok

925 III a csókokat

926—927 III--IV [A sorok helyett:] Ha vissza akarod nyerni egésséged // Halgas rá e léssen a kötelességed

928 III lányokat; mint egy egy darab fákát IV jányokat; mint a darab fákát

929 IV [Hiányzik.]

930 IV járj sőt tanuld az ákat

931—933 IV [Hiányzik.]

932 I lókán [Főle írva:] lótzán

934 III mosolyog rád dugd bé a füledet IV [Itt ez az utolsó tanács:] Ha mosolyog reád sugj egyet fülébe [Utána új sorként:] MORIO: Osztan nyisd ki a seggedet

935 IV [Utolsó előtti tanácsként:] Ha rád katsint a jány köpj annak szemébe

936 III Az ablakon ne nézeges ki / Az úczákon ne ácsorogj

938 III talam talam tám ha IV [Hiányzik.]

V Siket

SIKET

940 Doctor Uram, mind a két füleim be dugodtanak, úgy hogy
Nem hallok semmit, kérem gyógyítsa kegyelmed.

PODALIRUS

Ily siket voltále már gyenge korodban?

SIKET

Ónodba kell mennem? Nints Doctor Ónodban.

PODALIRUS

Vagy siketültél meg azután sokára?

SIKET

Kassára? de minek utazól Kassára?

PODALIRUS

945 Erte füled mi baj, vagy mi veszedelem?

SIKET

Telem jó vólt. Tavasz de mit tsinál velem?

PODALIRUS

Talám hallottal sok puska ropogasát?

SIKET

Pogatsát? Melegen nem ettem, sem kását.

PODALIRUS

Vagy talám trombiták harsogó szozatit?

SIKET

950 Katit? Nem esmérem sem Marist, sem Katit.

PODALIRUS

Valami a' füled dobját meg sértette?

SIKET

Szú étte? Nem étte azt, a' terengette!

PODALIRUS

Nehéz a' siketet igen orvosolni.

SIKET

Borsolni? Tsip a bors, tessék mast gondolni.

PODALIRUS

955 Olykor olykor, siket, két füled nem zúgott?

SIKET

Lúgot? Kérlek, belé ne tölts hamvas lúgot.

PODALIRUS

Valaki valamit beléjek nem Dugott?

SIKET

Ki súgott? Énnékem hijjában suttogott.

PODALIRUS

Ez a siket ember tsak olyan bolondos.

SIKET

960 Rongyos? Mert az Anyám nem igen volt gondos.

PODALIRUS

Készítettsek mitsoda forma recipéket?

SIKET

Tzipéket? Vagy talán mondottál tzipóket?

PODALIRUS

Recipéket hald meg, szegény, recipéket.

SIKET

Korpa ciberéket? Vagy apro tsirkéket?

AESCULAPIUS

965 Már nem hall. Fülében tseppents orvosságot!

SIKET

Meg rágod? De biz el nem ragod!

PODALIRUS

Hogy ki nyiljon egy két tseppet töltök belé.

SIKET

Bene, Bene, tsak hogy ne tölts igen tele.

970 Mar úgy tettik, fogok valamit hallani,
Kézd mind a két fülem tsengení, bongani,
Mít kíván az Uram, tessék meg mondani.

PODALIRUS

Mi barátom, ingyen szoktunk gyógyítani.

VI. Lotsfets Ember

LOTSFETS

975 Meg dagatt a' nyelvem, nézze kegyelme-
Allig fordul szamban, allig beszélhetek,
Allégis rághatok, allig is nyelhetek,
Noha én lotsogní másként sem szeretek.

MACHAON

980 De bíz a' sok lotsfets szokta azt okozni,
Abba szokott a' nyelv így meg dagadozni.
Jobb volna erőssen azt meg kö porozni,
Vess ki tsak, ha lehet, fogom helyre hozni.

(*Locsfets ki nyujtja*)

Phú be útállatos, rágja meg a' féreg,
Egészlen el folyta a' fekete méreg,
Olyan, mint a kémény feliben tett kéreg,
De hegyes a' végi, mint egy nyil vagy egy szeg.

985 Egy éles ráspollyal kék meg simítani,
A' genyetség fogna úgy ki szivárgani,
Valahogy valamint meg kell lohasztani
Tiz nap nem szabad lész azután szóllani.

973 I [A szerepnévben még:] EMBER III [A sor előtt a főszövegen túlmenőleg:] gyógyíttattya magát IV nézzék

974 III [A következő sorként.] IV [A következő sorként:] Alig fordul a szám alig

975 III—IV [Megelőzi a 974. sort:] Alig is rághatok alig

977 III—IV A sok locs fecs Ember szokta ezt

978 III ugy

979 I kö pörözni III Jó volna

980 III—IV Vess ki; fogom orvosozni

981 III Juj de

982 III Egeszen

983 I mint kémény [A szótagszám miatt jav.]; méreg III a kerék fölében tett kéreg IV Olyan tsuda mint a csizmadia kéreg

984 III a nyil vagy a szeg IV mint a fel nőtt béreg

985 III—IV ráspóval meg kell simítani

986 III—IV [Következő sorként.] III ugy fog mind IV ugy fog majd [Helyette mindkét forrásban:] Egy hegyes vas szeggel ki kell lyukasztani

987 III—IV [Helyette a 986. sor áll.]

988 III—IV ezután

LOTSFETS

990 Hatalmas Jupiter, tiz nap hogy halgatok?
Nintsen nagyobb kinom, mint ha nem szólhatok,
Ugy halgatnak csak az okatlan állatok.
Valami más módon meg nem gyógyúlhatok?

MACHAON

995 Nohát, látok hozzá már gyengébb szerekkal,
Balsamom olajjal s más gyenge kenetekkel,
Értetem egynehány borbéli tseppekkel.

LOTSFETS

Úgye, Doctor Uram, leg jobb lesz ezekkel.

A' bor drága kenet, nints nála hasznosabb,
Balsam olajjánál kedvesebb, szagossabb,
A' Kásia illat nem kívánatosabb.
1000 Tsak bort tölts nyelvemre, a' foganatosabb.

MACHAON

Vesd ki az álladra fél singes nyelvedet,
Majd enyhitem egy két tseppel sérelmedet.

LOTSFETS

Többet tölts, ne kiméld olly igen szeredet!

MACHAON

No, már most indítsd el sebes kerededet.

LOTSFETS

1005 Bargara, Kergera, dirgira, forgora, gurgura, lörgő
Mürmüra, Nurmura, löpp, pürmüra, kirmüra, köpp.

Jól forog a' nyelvem úgy é, Pajtás Peti,
Mikor Doctor Uram borral kenegeti?
A' meg gyógyításnak árát *eb* fizeti,
1010 Ditséreteteket nyelvem ki hirdeti.

994 III—IV Balsamom olajjal más drága kenettel

995 III—IV borbélyi

996 I Úgy Doctor [A szótagszám miatt jav.]

III—IV Úgy é; hogy jobb

998 I [Hiányzik] III—IV [Lásd a főszövegben.]

999 III—IV A kassai illat sem

1001 III—IV válladra

1004 I kerededet III—IV Nohát most; kerededet

1005 IV Barbara; körgő

1006 III Murmura, mürmüra IV [Hiányzik, helyette ez a két sor olvasható:] Largara, Mergere, Nirgire, Porgora, Rurgura, Sörgő // Targara, Xergere, Zirgira, Jorgara, Vurgura, Zörgő

1009 I el III—IV eb

MACHAON

Jól lesz, jó, de attól meg kel óltalmazni
Magadat, ne próbálj senkit rágalmazni,
Ha nyelveden e' baj el fog hatalmazni,
Ki vágjuk, nem lehet többé irtalmazni.

VII. Fél szemű

FÉL SZEMŰ

1015 Minap hogy hánytattam nagy vitezségemet,
Egy szál kardra mentem, meg sérték szememet,
El vesztettem egyik kedves fő kintsemet,
Gyógyítsatok, kérlek, ha lehet, engemet.

1020 Akí bir kettővel, bóldognak mondhatni,
Bizony egyel s féllal keveset láthatni;
Kí balról vak, jobbról azt pofon tsaphatni,
Aki jobról nem lát, balról tsufolhatni.

1025 Ha ugyan Árgus birt száz szemekkel régen,
(Noha nints a dolog kívül a' kétségen),
Bóldog vólt. Nem kapnék én illy dítsösségen,
Tsak kettővel látnám a' napot az Égen.

PODALIRUS

Jöszte, szemeidet majd meg kenegetem,
Hogy láss vele, véghez viszem, ha tehetem.

FÉL SZEMŰ

1030 Már is látok vele, már fel emelhetem,
Érdemlett jutalmad imé, le fizetem.

PODALIRUS

E' fájós szemeddel de ne nézz mérgesen,
Ne nézz mint az Áspis olly igen élesen,
De nyájasan, szépen s. épen szemérmesen,
Az Égre kevélyen ne hányd s. negédesen.

1011 III—IV jól de

1013 III nyelveden eb raj [!]

1015 III [A sor előtt még:] gyógyittattya magát;
hogy hántottam nagy

1016 III—IV menek

1017 III egyik jó kedves

1021 III—IV pofon vágthatni IV ezt

1025 III kapék

1031 III—IV Fájós szemeiddel

1034 IV Az egekre ne hánd igen

VIII. Hímlő helyes ember

HIMLŐ HELYES

1035 Nékem, Esculapí, vóltak szép ortzáim,
Pariumí márványt mutató pofáim,
Ki ültek rajtok Két gyönyörű rósáim,
Ragyogtak felette villogó fáklyáim.

1040 Az hólyagos hímlő mint el rútitotta,
Szép ábrázatomat el undokitotta,
A' bibirtsós szeplő, nézd, mint el futotta,
Tükörét homályal hogy bé borította.

1045 Vóltam a Leányzók egy gyönyörűsége,
Mig vólt személyemnek illendő szépsége,
Már most mindeníknek lettem nevettsége,
Egynek sints irántam hajló szívessége.

1050 Tölök régen melly sok tsókot érdemlettem,
Melly sok szívem-Lelkem nevezetett vettem,
Hogy illyen róstélyos ábrázatú lettem,
Már most gúnyolódva mennek el mellettem.

Még a' leg *rútabb* is beszélí felőlem,
Mitsoda darabos Frater lett belőlem,
A ki sok galambom titulust vett tőlem,
S Dörgölődött hozzám, az is fut előlem.

1055 Útálja ortzáman e' rút seb helyeket,
E' lyúkakat vagy is setétes vőlgyeket,
Ugyan töltsétek be, Orvosok, ezeket,
Planirozzátok ki e' nagy üregeket!

AESCULAPIUS

1060 Ezzel a' kenötstsel kell meg kenegetni,
Azután motskait mind le törülgetni.

PODALIRUS

No, szép vagy, már reád szép szemmel nézhetni,
Fognak a' Leányok s mások is szeretni.

1035—1082 III—IV [Hiányzik.]

1051 I lustább [Értelemszerűleg jav.; vö. a 33. sz.
alatt közölt darab 834. sorával!]

1065 De ne kedvellyed e' külső ékességet,
Ne ez által kívány nyerni kedvességet,
Hanem a' virtusból keress ditsősséget,
Ez ádhat igazabb s. állandóbb szépséget.

IX. Egy jó mellyes Leány

LEÁNY

1070 Én, mi lelt engemet, épen nem tudhatom,
Nyavalyámat nyilván de tapasztalhatom,
Nőtön nő mellyemen két nagy daganatom,
El ijedek tőle, mikor tapogatom.

PODALIRUS

Tapogatom bizony, s más is tapogatja.
Krisz-Aszszonynak azért nő a' daganatya.
Sok Doctor Curállya s talám marisgatya.

LEÁNY

Akinek baja van, másnak is mutatja.

PODALIRUS

1075 Én azt Commendálom, nem kell tapintani,
A' kötölékeket nem kell tágitani,
Meg gyógyulsz, szajhatska, azt tudom mondani,
Ha az Szüz életet fogod gyakorlani.

LEÁNY

1080 Korántsem vagyok én olly igen szemtelen,
Amint Doktor Uram gondollya, éktelen,
De már ma sok Doktor van az Istentelen,
Vagy hivatom, vagy nem, rám járnak szüntelen.

X. Aszszony, kinek a' Fija meg hólt

ASZSZONY

1085 Óh, melly szörnyü sebet és siralmat vettem,
Egyetlen egy szülött fijam el vesztettem,
Meg hólt édes Fijam. Még el nem temettem,
De gyászos házamnál már ki teritettem.

1080 I Do(c)ktor

1083 III [A sor előtt még:] megy Aesculapiushoz

hogyan támaszsa fel a Fiát

Niobe, Fijai s. Leányi számával
Mivel hogy kérkedett familiájával,
És vetélkedésre ki szált Látonával,
1090 Méltán büntettetett azok halálával.

Nem lehet mondaní kevélynek engemet,
Nem hánytorgattam én egyetlen egyemet,
El vitte az halál még is gyermekemet,
Enyhíttétek, kérlek, szörnyü keservemet.

ESCULAPIUS
1095 E' szegény Aszszonyság esetét sajnálom,
Hozd ide a' holtat, majd körül vizsgálom,
Talám tám a' lelkét még benne találom,
Mít tehet orvosi eröm, meg próbálom.

ASZSZONY (*el hozattya a holtat*)
1100 E' testetskét imé, elődbe hozattam,
Sűrű könyveimmal, mélylet meg áztattam,
Már ugyan kevéssé magam ki sirattam,
Még meg éled talám, szívemet biztattam.

ESCULAPIUS (*a Legényeknek parancsol*)
Kenjétek meg drága kenettel szemeit,
Orrát s az homlokát s. mind a' két füleit.

PODALIRUS
1105 Véghez viszem, érzem már verni ereit.

MACHAON
Én is melegülni szívét s több részeit.

ESCULAPIUS
Már meg él bizonynal, tsak fel kell óldozni.

ASZSZONY (*örül*)
1110 Meg éledt a Fijam, nem kell Siránkozni,
Kezd hyacinthusom ismét virágozni,
Óh, mely nagy örömet fog nékem okozni!

1089 III—IV vetekedésre
1092 IV hantorgatom
1093 III halál kedves
1095 IV Oh szegény; eseted

1097 III—IV Talám talám lelkét
1100 IV a kit meg
1102 IV magamat biztattam
1104 III—IV két kezeit

Fijam, Fijam, o, hadd hallyam szózatodat,
Beszélj elől rövid szóval haláloedat,
És haláloed után vólt állapotodat,
Kinodat, bajodat vagy bóldogságodat.

HYACINTHUS *(elől beszél)*

1115 Mikor jutott éltém utólsó estvére,
Lelkém Elysium kies mezejére,
Költözött a' bóldog Lelkeknek helyére,
Hidegült testembe vissza onnan tére.

1120 Láttam s eljártam én már a' más Világot,
Kí nem beszélhetem azt a' bóldogságot,
Sem azt a' rettentő bóldogtalanságot,
Melly követi a' jót vagy a' gonoszságot.

1125 Az Öröm s bóldogság ottan véghetetlen,
Annak aki jó vólt; de szenyvedhetetlen
Az a' kín, a' mellyet várhat a hitetlen.
S az Isten törvényí eránt engedetlen.

1130 El fogódott szívem, allig beszélhetek,
Csak épen ez egy szóm vagyon még veletek,
Mig időtök vagyon s. mig fen ál éltetek,
A halálról sokszor meg emlékezzetek.

ASZSZONY

El mégyünk már töled.

ESCULAPIUS

Én sem mulathatok,
Ti pedig az ajtó eliben áljatok,
Minden betegeket tölem el tiltsatok,
Estve van már, többet ma nem gyógyithatok

1111 I szózatodat

1118 III—IV onnan vissza

1119 III—IV Láttam és el jártam én a

1122 II jót és a

1124 III—IV 'A kín `s a győtrelem ki beszélhetetlen

1125 III—IV Örök tűzben vagyon minden hihetetlen

1126 III—IV törvénye

1128 III az égy IV egy egy szóm

1130 III—IV gyakran meg

1131 IV [A sort ESCULAPIUS mondja:] Az Aszszonyt itt hagyom mert nem mulathatok

1132 III ajtók

1133 I betege<d>ket III—IV embereket tölem

1134 III többet én nem IV többé én nem

HATODIK RÉSZ

Vad Músa

VAD MÚSA (*versifikál*)

1135 Mondják, hogy sok arany volt Ámerikában,
Tzifra szár s tsutora kell tajték pipában.
Minek meleg bunda a' fütött szobában?
Sok tokot és vizát fognak a' Dunában.

1140 Szenyedett sok ágyu lövést Múnkáts Vára,
Nem minden ember kap az ugorka fára,
Most egy itcze bornak négy krajtzár az ára,
Nehéz fel ülni a' datzos paripára.

1145 Igen nagy *becsi* van a' jó pályinkának,
Nézd meg tsak, be veress, körmét a' Vargának,
Ékessége *hosszú* farka a' rókának,
Minuetét járni nehéz a' Sántának.

1150 Sok baj van ezekkel a rossz *legényekkel*,
Szoktam beszélgetni néha a' Szüzekkel,
Teli volt a' hordó, már fel ál fenékkal,
Semmit sem gondolok a' kofa nyelvekkel.

Nem lesz fa karika a' vas karikából,
Egy két pintet ittam, fejem már is kábúl,
Fő, Vic Ispány ritkán lesz a' kis biróbol,
De derék Menyetske vált, nézd el, Kriskából.

1155 Lásd tsak, Komámnak be félre ál a' szája,
Húgomnak be piros alól a' tsizmája,
Talám le is szállott allól a' mádrája,
Olá országi ló, mint vagon formája.

1135 I IV [A sor előtt nincs újabb részre tagolás.]

III [A sor előtt:] ÖTÖDIK RÉSZ

1137 III—IV a meleg szobában

1138 I a' dunnában III—IV Sok hartsát; Dunában

1139 III ágyút s, lövést

1140 III—IV minden kaphat fel

1142 III—IV a magas paripára

1143—1146 IV [Hiányzik.]

1143 I szeszi III becsi

1144 III melly veres körme

1145 I farka farka III [Lásd a főszövegben!]

1146 III Ugrós táncot nehéz járni a sántának

1147 I Lengyelekkel III—IV [Lásd a főszövegben!]

1150 III nem gondolok

1153 III leszsz aki Birából IV Palatinus nem lesz a törvény Birából

1154 III—IV menyecske lett

1155 III—IV Nézd csak a; ál szája

1156 III mi piros IV de piros

1157 I Talám ugyan le III—IV A' sogor aszszonynak melly szép a pófája

1158 III—IV mint van a

1160 Szén égető szemét tsak tőkére veti,
Hogy ki józanodtam, allig van egy heti,
Tsitt, egy szépet mondok, eb aki neveti,
Nints esze, ha bor van, ki a' sert szereti.

1165 Be hitván, be rosszszúl telett ez a söre,
El szalad a' kutya ha téssen a' köre,
Többet perorálok mához esztendőre,
E' versnek jutalma lész egy gatya löre.

Két kófa őszve találkozik

KATA

Ó, édes Komám Asszony, be régen akarok kegyelmeddel szóllani. Ez az én bajom, édes, drága Lelkem.

ERSOK

El hiszem, édes Komám Asszony.

KATA

1170 Bizony pedig az a' duzmadt Uram is tsupa Isten ostora a' nyakamon; most is három egész póturát vesztegett el a 'Sidónál.

ERSOK

1175 Ó, halgass, jo Koma! Hát én tsak a' Lelkem veszttem azokkal a' téntás seggü Diákokkal; gondolja meg, Komam Asszony, azok az eb ágyába születt haramia mendikások tegnap is el törték a' főséges jó kétfülü fazekamat. Még azt mondták rá, a' fertelmesek: Kurvanya, tserép vólt, el tört. Senki fiának nem adtam volna egy ujj petáért. De hiszem meg tagolom őket.

KATA

Hát kintsem, Komam Asszony, mit mondok? Láttáé kend, be tzifra a' szomszéd Asszony Lyánya?

ERSOK

Úgy a' lustos, pedíg a' Kenyérbe se eszik eleget.

1160 IV két heti

1163 IV Be motskos ennek a Vargának a' bőre

1166 III—IV E' versek IV pendel löre

1167 III [A sor előtt:] két kofák együvé találkoznak [Az első kofa neve az egész jelenetben:] KATÓ kegyelmeddel beszélteni

1167—1192 IV [Hiányzik.]

1170 III pedig az uramat az uram is tsak olyan Isten

1171 III három poltrát

1173 III kend komám

1173—1174 II ágyába lakott mendikások a jó két fülü fazekamat; mondták rá

1175—1176 III Senkinek nem adtam; dejszen

1177 III kend ami tzifra

KATA

1180 De bizony Isten, ma is egy kis málét sütöttem, mindég ott leste az éhel hótt kutya, míg egy karajt nem adtam.

ERSOK

Hogy vette Kend ezt a' szép rákot?

KATA

Jaj, Lelkem, bizony drága ez! Bizony, vagy hiszi, Kend, vagy nem, egész kilentz pénz ára. Ezt is tsak a' Diákom kedveért vettem.

ERSOK

1185 Gyere, jó Koma, igyünk meg egy meszszykét! Ollyan jó ember a' bor Praebitor, az Isten áldja meg.

KATA

Szégyenlős vagyok én *Komám* Asszony. De jó emberem kedveért tsak bé megyek, egy vagy két ittzétskét meg ihassunk.

Morio

MORIO

1190 Fel akarnék házasodni,
De nem tudok kit el venni,
Eb a' talpa, nagy Leányi,
Nem akarnak hozzám jönni.
S. Ugyan tsak, nem érdemlemé meg már én is a' házasságot?
Bizony pedig úgy kívánom a' nyalánkságot,
1195 Hiszem én is igaz Magyar meg vagyom.
Úgy é elég nagy kamasz vagyok?
De tsak vagyok, a' mi vagyok.
Akárki mit mondjon. Akárki mit beszéljen,
Elég az, mi tagadás benne, hogy én házasodhatnám.
1200 De bár nézzétek meg tükör homlokomat,
Itéljétek meg prádés termetemet,

1181 III adtam belőle

1182 III ezeket a szép rákokat

1183 III ez és bizony

1184 I diako(k)m III kilentz poltra és csak

1185—1186 III Gyerünk; igyunk egy; az a bor;
áldja meg majd egy kis bőrös pecsenyét viszek néki

1187 I K Asszony III én édes jó komám

1188 III hogy égy a vagy két meszszejkét

1189 I [A sor előtt nincs szerepnév.] III [A sor előtt:] MORIO beszél

1191 III—IV Eb a lábú nagy Lányai

1193—1204 IV [Hiányzik; illetőleg így folytatja:]

Már a Kriskát meg kérttem // De tőle kosarat
nyertem // Nints kurási, nints parúgel // Jo Kriska
te úgy fogyól el

1193 III érdemlenémé

1196—1200 III [Hiányzik.]

1201 III tetemet

- Tékinsetek gyönyörű barnaszeg bajúszomat,
Lássátok tők fejemet, Bársony üstökömet!
El adó Leányok, az én fa fa fa farkas marta,
1205 Igaz nem sima, de rövid nap bé vakoltatandó ortzáimat!
O, melly igen lel a' hideg a' házasodhatnam miatt!
Mint izzadok, mint hevülök! Majd meg fagyok szomjan,
Ó, be fáj! Jaj! Hová légyek, mit tégyek? Hol egy tükör?
No bizony, nints nálam szebb rajkó az Ég alatt.
1210 Csapjunk kezet, Kriska!
Hol egy varga? Hadd varratok egy piros liba bőr tsizmát!
Hol a' Szabó? Hadd szabatok egy ipsilom állású veres nadrágot,
Hol a' Kováts? Hadd reszeljen egy nyusztos kalpagot.
Iti piti Coppensus, humillimus Servus.
- 1215 A' parádás ruhám majd el készül.
De jaj talám, el is lopták a' szűrömet?
Mivel takarózzunk, Katyi, ha úgy van?
Jól van, be takarodzunk a' himes ebek farkával,
Vagy a' jó Aszszonyom dunnájával.
- 1220 De mit beszéllek? Ehon meg se fogtam, már mellyesztem,
Gatyát varratam, pedig még egy tsepp nadrágom sints.
El mégyek az Óperentiás tengeren is túl.
De hol a' talyigas? Mert gyalog bizony nem mégyek.
Méltán is, mert az Apám se járt lovon.
- 1225 Azért, hogy el ne fáradjak, majd egyet iszom.
Be jó Fija vagyok az Apámnak,
Ő is torkával kereste a mije nínst,
Meg tartom a' kulatsát, Betsüllöm a' kotyogóssát,
Soha el nem adom a' veres gyurkáját,
- 1230 Mint járék tegnapelőtt, meg ma?
Menék a' Templomban. Le kapom a' süvegem,
Hát a' Kortsmára tévedtem.

1202 III gyönyörű szép

1204 III én Fa Fa Farkas

1205 III orzámat

1206 III hideg házasodhatnám miatta

1207 III fagyok szörnnyenn

1208 I fáj <f> Jaj III bé fáj fáj hova

1211 III hadd varratok

1213 III nüstös

1214 III coppensus et

1215 III már majd

1217 III [Hiányzik: *Katyí*]

1218 III himesek farkával

1220 III ihol még meg; máris

1221 III pedig egy

1222 El mégyek még az

1223 III talyigas [Több nincs.]

1225 III Téhát hogy

1226 III De jó; édes apámnak

1227 III [Hiányzik.]

1228 III Meg tartom kulatsát becsüllöm a kotyogóssát

1230 III tegnap tegnap előtt

1231 III le kapám a süvegemet

1232 III [Hiányzik.]

Oh, be bántam, Majd a' korsóba vertem az orrom.
 Le düllök az Asztalra, hogy már imádkozni,
 1235 Akkor serkentem fel, Mikor már három pint bort meg ittam.
 Tapintom véress veritékemmel, úgy mint lópásommal
 Tele gyűjtött erszényemet. Hát tsak a' sok nints benne!
 Nézem az arany gyűrűmet. Hát nints!
 Kapok az ezüstös kardomhoz, Hát a' sints!
 1240 Nyúlok az arany órához. Hát nem is vólt.
 Iti piti Coppensus, humillimus Servus.

Be jártam Tornat, Baranyát,
 Be kalandoztam Ungot berket,
 Mindenütt a' Birónál szállítottak A' Hajdúk.
 1245 Készen várt a sok szolga, Ha tsapni kellett. A' Hajduk.
 Mindég vizgálták a' Nemes Levelemet.
 Meg is korámizálták fa petsétekkel.
 Nem hiszed, hogy én Nemes ember vagyok?
 Hát az én Apám nem igaz Sáfrány hordozó Magyar Tot meg vólt?
 1250 Tudják azok, a' kiknek sokszor óltsón adta a' fa nyelvü bitskákat.

Édes Apám, Gubits Tamás,
 Be Nagy Ur lettem utánnad!
 Enyim a' Nyársi praedium,
 1255 Senkinek semmi részei a' kereki várban,
 Engem illet az égető promontorium,
 Senki nem parantsol a' fő vételi possessióból.
 Iti piti Coppensus, humillimus Servus.

Várjatok tsak várjatok, várjatok, hadd mondjam el a' letzkémet!
 1260 1. Suspicione si quis errabit sua,
 2. Et rapiet ad se, quod erit commune omnium,
 3. Stulte nudabit animi conscientiam;
 4. Neque enim notare singulos mens est mihi,
 5. Hunc excusatum me velim nihilominus,
 6. Verum ipsam vitam et mores hominum ostendere,

1233 III [A sor elejéről hiányzik három szó.];
 orromat

1234 III imádkoznám

1235 III pintet meg ittam

1236 III Tapintám véress verejtékkel

1239 III Kapék

1241 III coppensus et

1242 III Tolnát

1243 III Ugocsát berket

1245 III [Utolsó szó a sorban: *kellett*]

1246 I visálták III Mindetig

1247 III meg is káromlották még is koramizálták

40 50 fa

1248 III hiszem

1249 III én atyám; hordozó Tóth volt é

1252 III De nagy urrá [A sor után új sorként:] Én
 fogom birni az Akasztói birodalmat

1255 III Engemet illet Égetői

1256 III parancsol az Égetői possessióból

1257 III coppensus et

1258 III Várjatok tsak várjatok majd el mondom
 a leczkémét. Caeteraque. Iti piti Coppensus et Hu-
 millimus Servus.

1259—1265 III [Hiányzik.]

- 1265   A mint Aesopus Uram mondotta,
Tám meg rugta a' tsikó.
Iti piti Coppensus, humillimus Servus.
- Aló mars, be szarom a' bótót. Finis.

CHORVS

Ad Not. Sirasd meg azt az

- 1270   Immáron el végeztük a' mí mulattságunkat,
Szégyenellyük magunk is sok fogyatkozásunkat.
- Ha betsünk el nem vész, Májd maszszor többet tész,
Légyen Lúd ez ha köver, egy tál túrót meg ér.
- Most az apró gyerközték Páston tarbutzkazzanak,
A' jó suhantz Legénykek a' plattzon láptátzanak.
- 1275   Oszollyon a' köszvény, Hállgasson a' Törvény,
Meg ne bomollyon a Tor, még vagyon elég bor.

Vége

MEG KÖSZÖNÉS

- 1280   Végi van mindennek, már el oszollyatok,
Nem kíványuk, hogy Ti nekünk tapsoljatok;
Mí, hogy békességes türéssel vóltatok,
Köszönnyük, tsak rólunk rosszszúl ne szólljatok.
- Ha vólt valakínek valamí véttsége,
Meg engedheti az Nézők szívessége
A' kinek ha itten vólt gyönyörűsége,
A' fáradságúnknak kívánt vége, Vége.

1266 III Talám meg

1267 III [Hiányzik.]

1269—1276 III—IV [Hiányzik a Chorus.]

1277 IV [A sor előtt:] Epilogus

1278 IV Sót hogy

1283 III—IV A kiknek

1. Legteljesebb szövegét a Tiszáninneni Református Egyházkerületi Könyvtárnak a 745. számú kéziratos kolligátuma, a Kazinczy Ferenc hagyatékából Sárospatakra került gyűjtemény tartalmazza (43a—62b). A gyűjtemény első levelén az alábbi tájékoztatást olvashatjuk: „Carmina maximam partem Autographa Szathmáridum Michaelis Theologiae Professoris, Pauli Philosophiae Professoris, Samuleis juvenis mortui Michaelis filii Poetarum 1772 et 1773 Praeceptoris Publici in Schola Sáros-Patakiensi. Aeternae nocti eripuit Samuelis discipulus Franciscus Kazinczy.”

A 4° alakú kézirat 2—63. levelei Szathmári Paksi Sámuel három iskolai színjátékát tartalmazzák. A 2—14. leveleken olvasható a latin nyelvű *Philomusus*, melynek címe alatt „1772 Die 20. Martij”, a szöveg végén „Descripti versus ipsos ex originali Manuscripto S Patakini temporis publici Examinis 1779. Franciscus Kazinczy” megjegyzést találunk. Három üres levél után cím nélkül következik a *Pandora* latin nyelvű fogalmazványa Szathmári Sámuel autográf kézírásában (18a—29b). A szöveg élén „Feci Die Domini 11. Februarii Anno 1773.”, a 22a lapon „Die 23. Februarij”, a 26a-n „Die 4. Martij” feljegyzések olvashatók. Ezután (34a—41a) Szathmári kézírásával a *Pandora* I—III. részének (1—384. sor) magyar fordítása következik. A dráma teljes szövegét más kézírással a kolligátum 43a—62b lapjai tartalmazzák — cím nélkül, illetőleg a *Pandorának Historiája XX. századi eredetű* címmel.

Néhány üres levél után Vadászi László 1773. május 23-i datálású halotti versét követőleg a 73b lapra Kazinczy 17 különféle címet jegyzett fel. Köztük *Phil.* (*Philomusus*). A *Prometh.* cím a *Pandora* darabot jelölheti. A kolligátum második részében halotti búcsúztatókat, névnap-i köszöntőket, költői leveleket, ajánlásokat, diák búcsúzókat találunk 1771—1773-ból.

A kolligátum mikrofilmje a MTAK 3225/IV. szám alatt található.

2. A dráma szövegét megőrizte az OSzKKt Oct. Hung. 517. jelzetű kéziratos gyűjteménye is a 49—69. lapokon. Itt a címe *Tragico Comoedia*, mely alatt az „Opus Humanissimi Domini Szathmáry” megjegyzés olvasható. A *Külömb különb drága Kedves illatokkal bővülködő VIRÁGOS KERT MDCCXCII (1792) Esztendőben* címet viselő kéziratot valamely református család ismeretlen tagja írhatta össze Losoncon vagy Sárospatakon. A nagy oktáv alakú kötet 286 levelet tartalmaz. Több színjátékon kívül (vö. kötetünkben a 23., 31—34., 41—44. szám alatt!) különféle alkalmi versek (latin és magyar nyelven), epitáfiumok, anagrammák, paszkvillusok, lakodalmi és vizsgaversek, erkölcsi regulák, verses geográfia, könyörgések, szerelmes versek alkotják az anyagát a XVIII. század utolsó negyedéből. Név szerint is ismert szerzők pl. Faludi Ferenc (az 1777-ből való írásával, melyet gróf Nádasdy Ferenc koporsója felébe írt: „Amíg engedte, ki számba vette...”); Fehér Antal (a füredi savanyúvízről szerzett versével); Gyöngyösi János, Vattay György, Erdődy László, Nagyváti János, aki Tóthfalusi állítása szerint 1786-ban Losoncon színre vitte Szathmári Paksi Sámuelnek *Elvádolt ártatlanság* (lásd kötetünkben a 33. sz. alatt!) című tragédiáját. (Ő egy 1783-ból való névnap-i és egy 1787-ből származó menyegzői verssel is szerepel.) A gyűjteményt ERDÉLYI Pál ismertette (A Virágos Kert című kézirát a Nemzeti Múzeum Könyvtárában. MKsz 1890. 91—103).

Ez a másolat adja a legtöbb tájékoztató utasítást az egyes szerepekhez. De ebben van a legtöbb hiba is, számos értelmetlenség, mint pl. *meg készült* — meg feszült (100. sor), *ne temesd el* — ne tépesd el (188. sor), *meg lásd* — meg lopd (347. sor), *hitviselésit* — hitvese leseit (538.), *törvény lélek* — fősvény lélek (621. sor), *a kassai illat* — A' Kásia illat (999. sor), *szántottam vitézségemet* — hánytattam ...vitézségemet (1015. sor) *szörnyen* — szomjan (1207. sor), *himések* — himes ebek (1218. sor) helyett, stb., stb.

Ebben a kéziratban a szöveg élén így olvashatók a szereplő személyek.

„A' Jádzó Személyek

1° Epimetheus 2° Prometheus 3° Pallas 4° Sarosi 5° Hebe 6° Mercurius 7° Jupiter 8° Clotho 9° Lachesis 10° Atropos 11° Vulcanus 12° Pandora 13° Kegyesség Geniussa 14° Igasság Geniussa 15° Mértékletesség Geniussa 16° Szüzesség Geniussa 17° Bölcsesség Geniussa 18° Emberség Geniussa 19° Adakozás Geniussa 20° Békesség túsérnek Geniussa 21° Irgalmasság Geniussa 22° Egységnek Geniussa 23° Astrea 24° Themis 25° Aesculapius 26° Nagyravágyásnak betege 27° Részeges Ember 28° Podalirius 29° Machaon 30° Szerelme betege 31° Locsfecs Ember 32° Fél szemű 33° Aszszony, kinek a Fia meg holt 34° Hyacinthus 35° Vadmúsa 36° Kató Kofa 37° Ersók kofa 38° Mório”

3. A *Pandora* szövegének harmadik lelőhelye az 1787—1795 közötti években Losoncon tanuló Tóthfalusi József kézirata. Gyűjteményének ez a második darabja. Sárospatakon játszott drámaként *Pandorának Historiája Sárosinak története* címmel másolta bele gyűjteményébe. *Pandorának Historiája* címmel közzétette BERNÁTH, 1903. 83—125. Lapalji jegyzetekben, illetőleg függelékben közölte a fentebb elsőként említett

sárospataki kézirat változatait. A század elején a Tóthfalusi-gyűjtemény a kunszentmiklósi református gimnázium tulajdonában volt. Néhány évtizede azonban nyoma veszett, a kézirat ma is lappang.

A darabnak egyedül ebben a kéziratban van címe. A szöveg előtt felsorolja a játszó személyeket is. A játékot azonban nem tagolja részekre. Ebben a forrásban még több maradt ki a dráma szövegéből, mint a *Virágos Kert* című gyűjteményben. Míg azonban a fentebb említett két forrás prózai részeket is tartalmaz (pl. Aesculapius valamennyi recipéjét), itt minden versben szólal meg, igaz, hogy rövidebben. Elhagyták pl. a hatodik rész két utolsó jelenetét.

Bernáth közlése alapján a kéziratban így festett a darab címe: *PATAKONN producaltatott Tragædiá<k> Pandoranak Historiája Sárosinak története*. Tóthfalusi az alábbi szerepeket sorolja fel:

„JÁDSZÓ-SZEMÉLLEK

PROLOGUS	THEMIS
EPIMETHEUS	AESCULAPIUS
PROMETHEUS	NAGYRA VÁGYODÁSNAK BETEGE
PALLÁS	RÉSZEGES EMBER
SÁROSI	PODALIRUS
HEBE	MACHAON
MERCURIUS	SZERELEM BETEGE
JUPITER	LOTS FETS EMBER
CLOTHO	FÉL SZEMŰ
LACHESIS	ASZSZONY, KINEK FIA MEGHOLT
ATROPOS	HYACINTHUS
VULCANUS	VAD-MUSA
PANDORA	MORIO
10 GENIUSOK	EPILOGUS”
ASTREA	

Tartalmát tekintve a dráma két részre tagolódik. Az első fele (I—IV. rész) komoly hangvételű moralitás, mely antik mitológiai elemekre épül. A második rész komikus jelenetek sora. Ezek mindegyike egy-egy közjátéknak is tekinthető. Aesculapiusnak tíz beteggel való esete a gyógyító személyek állandó jelenléte miatt kis vigjátéknak is felfogható. A hatodik rész szerkezetileg lazább. A Vadműzsa a halandzsálói diák verselő ismert alakját képviseli. Közjátékokból jól ismert a bort sem megvető, urukat szidalmazó, pletykálkodó kofák szerepeltetése. Morio az iskolai színjátás kedvelt alakja: nagyokat mond, vaskosan beszél, szinte minden mondásával megnevettet. Ilyen monológszerű, hosszú jelenete azonban újszerű.

A darab e második fele miatt lehetett kedvelt. Szathmári fel is használta több jelenetét a Phaedráról és Hippolitusról szerzett drámájában (lásd a 33. szám alatt!). Az Aesculapiusról és betegekről szóló felvonást jórészt áttemelte ebbe a darabjába. Nemcsak a helyzet ugyanaz, hanem a szereplők szavai is.

SZERZŐ

A *Virágos Kert* „Opus Hni [!] Dni Szathmáry” megjegyzéssel tartalmazza. Kazinczy Ferenc, akit Sárospatakon Szathmári Paksi Sámuel is tanított, úgy emlegeti a gyűjteményt mint a három Szathmári autográf kéziratot tartalmazó írást. A *Pandora* magyar szövege előtt olvasható a darab latin nyelvű feldolgozása, fogalmazványa. Ez Szathmári Paksi Sámuel keze írása, ugyanúgy, mint az utána következő magyar fordítás, átdolgozás egy része.

A Kazinczy-hagyaték első levelének verzójára Harsányi István jegyezte be Szathmári életének néhány adatát. Eszerint II. Szathmári Mihálynak a fia volt. Meghalt 1774. február 17-én, 25 éves korában. 1771 júliusától 1773 júliusáig Sárospatakon a poéták praceptorja volt, a „primarius diák” korai elhunytát 14 pataki diák siratta részben latin, részben magyar nyelvű gyászversben. (Tiszáninneni Ref. Egyházker. Nagykönyvtára Kt. 1124.)

FORRÁS

A darabot Szathmári Paksi Sámuel először latinul írta meg. Nehezen kibetűzhető, javításokkal teljes fogalmazványa 1773 tavaszán készülhetett el. Szinte egyidejűleg hozzáfogott munkájának magyar átdolgozásához is, mivel ennek élén az 1773. márc. 8-i dátum szerepel. Hogy már a latin nyelvű kidolgozás közben tervezte a magyar átültetést, az is mutatja, hogy a latin változatot eléggé elnagygyázta, mintha már akkor a magyarul való megszólaltatásra gondolt volna. Amikor pl. a különböző betegségekben szenvedő személyek gyógyulásért Aesculapius elé járulnak, az elsőnél Cholericus, (magyarul: Bolond kevély) megjegyzi: „Mindenik végire recipét!” (26a. levél). A latinban csakugyan egy betegnél sem olvashatunk egészségi regulákat, a magyar átültetésben viszont mindenütt megtalálhatók.

A magyar változat nem nevezhető fordításnak. Szabad átdolgozás, mely felépítésében a latin nyomán halad. A latinnál jóval bővebb. A Félszemű 20 soros jelenete a latinban mindössze 8 sor, a Himlőhelyes jelenetének 32 sora a latin változatban 12. A latinból teljesen hiányzik az „Egy jó mellyes leány” szerepe, és véget ér Aesculapius rendelkezésével, hogy beesteledvén, többeket nem gyógyít. (Ez a magyarban a 1134. sor.) A latinból hiányzik tehát az egész VI. rész. Nincs Prologus, Epilogus, Chorus, a Geniusok nem énekelnek.

Az azonban kétségtelen, hogy a magyar kidolgozás alapja a latin darab volt.

ELŐADÁS

A dráma latin változata, annak magyar átültetése 1773 tavaszán készült. Joggal feltételezhető, hogy a poétai osztály tanítója ebben az esztendőben a darabot elő is adatta.

Sárospataki bemutatását dokumentálja a Tóthfalusi-gyűjtemény megjegyzése. Évet azonban nem említ.

Valószínű, hogy nemcsak Sárospatakon játszották, hanem Losoncon is. A drámának három kéziratban való előfordulása arra mutat, hogy népszerű volt. Mivel a másolatok közül egyik sem származik közvetlenül a másiktól, egyéb kéziratok létezését is fel kell tételeznünk.

ÉNEKEK, NÓTAUTALÁSOK

A *Geniusok Éneke* („Juppiter, Földet, az Eget ki bírod...” 393—400. sorok) nótajelzés nélkül olvasható. A korabeli népszerű szapphikus dallamok egyikére énekelhették. Szóba jöhet a nyomtatásban is megjelent *Gamelion melographicum* (Kolozsvár, 1702) dallama, a gyulafehérvári kollégium üdvözlő éneke Székely Ádám és Bánffy Anna lakodalmára. (Közlí Szabolcsi Bence, A XVII. század magyar világi dallamai. Bp. 1950. 84. sz.; újabban A magyar zene évszázadai. I. Bp. 1959. 352.) A XVIII. század folyamán alkalmi szövegekkel többször megjelent különböző aprónyomtatványokban (1759, 1760, 1761). Ez a dallama az „Oh, mi szent Atyánk, kegyes gondviselőnk...” kezdetű református dicséretnek is. (Debrecen, 1774. 1778) Lásd RMDT II. 305. sz.

Ugyanerre a dallamra énekeltek a Geniusok második énekét is („Szállunk a' bűnben be merült rút földre...” 729—736. sorok).

Jup - pi - ter, Föl det, az E - get kí bí rod
Mén - kő - vel féry lík kí nek a' jobb ka rod

Ki rá - lyi pál tzád ke - zed - ben van bal - ról

É kes is at tól.

A darabot befejező *Chorus* nótautalása a „Sirasd meg azt az időt, melyben barátá lettél” kezdetű versre utal. A szöveget dallammal együtt lásd a debreceni református kollégiumban összeírt és a sárospataki Református Egyházkerületi Könyvtárban őrzött *Kulcsár-melodírium*ban (II. rész 78. 1.). Ritmizálatlan dallama: BARTHA, 136. sz. A dallam eredetileg 14+14+13+10+13 szerkezetű. A *Chorus* szövege viszont 14+14+12+13 tagolású. Alábbi közlésünkben, amely Tóth István *Áriák és Dallok* (1832—43) II. rész 52. sz. pontos ritmusát veszi alapul, a 10-es sort elhagytuk.

[Si - rasd meg azt az i - dőt...]
 Im - má ron el vé - gez - tük A mi mu - lat sá - gun - kat,
 Szé - gye nel - lyük ma - gunk is Sok fo - gyat - ko zá - sun - kat.

Ha he - tsünk el nem vész, Máj d más - szor töb - bet té sz,
 Lé - gyen lúd ez, ha kö - vér, Egy tál tú - rót meg ér.

SZÖVEGKRITIKAI MEGJEGYZÉSEK

Szathmári Paksi Sámuel iskolajátékának eddig ismert három teljes és egy töredékes magyar nyelvű kéziratból kiadásunk Kazinczy másolatából veszi a főszöveget. Ezt a forrást I-gyel jelöljük. Az ugyanebben a gyűjteményben a szerző keze írásában ránk maradt szöveget azért nem választottuk alapul, mivel az nagyon töredékes, a darabnak bő negyedrészt tartalmazza csupán. Ezt az autográf forrást a II-vel jelöljük. A Kazinczy-féle teljes másolat (csaknem) híven követi a szerző autográf szövegét, hívebben, mint a másik kettő. Helyenként mégis változtat rajta, a hiányzó sorokat pótolja, kiegészíti. Feltehetően ismeretlen leírója egy olyan másolatról készítette a szöveget, mely Szathmári Paksi eredeti fogalmazványára nyúlt vissza. Erre mutat az is, hogy mint a fogalmazványban, itt sincs a szereplők neve után tájékoztató megjegyzés, utasítás, kivéve azt az egyetlen esetet, amikor Prométheusz sárembere életre kelve eltüsszenti magát. (Az I-ben: Sárosi prűszköl, a II-ben: sternuit.)

Közvetlenül nem származhatott az I. forrásból a *Virágos Kert Tragico Comoedia* címet viselő másolata, mely szövegében a Tóthfalusi-féle gyűjteményhez áll közel. A továbbiakban az előbbi III-mal, az utóbbit IV-gyel jelöljük. E két utóbbi kéziratot jellemzik a szerepneveket sűrűn követő utasítások. Különösen a III. forrás gazdag ilyenekben. Legkésőbbi lejegyzésnek a IV. forrás szövege tetszik. Az „átdolgozás” itt figyelhető meg leginkább, elsősorban a prózai sorok versbe való átültetésében és az utolsó (prózában szóló!) jelenetek megrostálásában. Közel hozza egymáshoz a III. és IV. forrást az a körülmény is, hogy az Aesculapius és a betegek felvonásából mindkettő ugyanazokat a részeket, jeleneteket nem tartalmazza: a Részeges Emberéből a 840—847. sorokat, a Siket (939—972. sorok), a Himlő helyes ember (1035—1066. sorok), az Egy jó mellyes Leány (1067—1082. sorok) jelenetét, valamint a *Chorust* (1269—1276. sorok).

A variánsok tekintetében mind a négy forrás szövegét figyelembe vettük. A töredékét azért, mert autográf szöveg; a III-ét azért, minthogy ez tartalmazza a legtöbb utasítást, igazi sűgőpéldánynak tetszik; a IV-ét pedig, mivelhogy ez az egyetlen forrás, mely szerint a darab „Patakonn producaltatott”. Az utasításokat a III. forrásból vettük át, de a lapalji jegyzetekben az átvételekre külön nem hivatkoztunk. A IV. forrás rendezői utasításait figyelmen kívül hagytuk, ezek ugyanis egyeznek a III. forráséival, bár helyenként annál rövidebbek.

Az I. meg a III. forrás öt részre tagolja a drámát. Az I. azonban csak a Geniusok második éneke után, amikor Aesculapius és különböző betegek közjátékszerű fellépése következik (736. sor), különbözteti meg az új, ötödik részt. A III. forrás viszont Aesculapius elvonulása után (1134. sor) kezdi az ötödik részt. Kiadásunkban hatodik részként elváltottuk a Vadműzsával kezdődő jelenetsort az előzőtől.

Az I. forrás nagy tarkaságot mutat a mellékjeles *s* betűk írásában. Ahol mellette bármilyen mellékjel van ('*s*', '*s*., *s*., *s*., *s*.) kiadásunkban *s*-tal írtuk át. A kis és nagy *a*, *A* betűk szintén váltakozó mellékjellel írását pedig egységesen *a*', *A*'-val írtuk. Nehézséget jelentettek a kézirat ékezetjelölései az *i*, *ö*, és *ü* betűk felett. Az *i* felett jobbra vagy balra dülő vesszőt (*i*, *i*) a hosszúság jelölésének vettük, de a pontból megcsúszott vonalkát (*ī*) rövid *i*-vel írtuk. Az *ö* és *ü* feletti kettős ékezetek legtöbbször hullámszerű vonalkával vannak jelölve. Ahol azonban a hosszú vesszőket kapcsolja egybe a vonalka (*ū*), ott hosszú magánhangzókat írtunk.

A szerepnevek helyesírásmódját egységesítettük, az eredeti írásmódot lapalji jegyzetben jeleztük. A rövidített neveket azonban jelölés nélkül oldottuk fel.

NYELVI ÉS TÁRGYI MAGYARÁZATOK

- 85 *arany tseppé* — aranyesővé
 121 *tserép Caputba* — agyagfejben
 139 *A' guslyot* — a guzsalyt (Erre volt feltekerve a fonnivaló.); *matóllákat* — motollákat, azaz a rúd alakú fonalgombolyító eszközt.
 142 *Pászma* — fonálköteg
 152 *füstben hajtyák* — meghiúsítják
 201 *szösz* — kócot, csepűt
 263 *ülő* — üllő; *fuvók* — fűjtatók
 271 *ki majmozzam* — megmintázzam
 324 *Fürt töllem* — el tölem
 328 *duzmatságnak* — felfuvalkodottságnak, haragnak
 498 *entzem bentz* — encsembencsem, haszontalan
 505 *egyest* — köszöntő poharat (egy ivásra itták ki!), áldomást
 523 *kattsantással* — kacsintással
 597 *a' ma* — az ma
 659 *sárol* — sárt szór, befeketít
 673 *sok Sinonok* — a ravasz hazudók, mint amilyen Szinón volt, aki a falovat a trójaiakkal a városba vitette.
 872 *vonakodom* — a halállal tusakodom
 977 *lotsfets* — locsogás
 983 *kéreg* — fahasáb
 1073 *marisgatya* — tapogatja
 1157 *mádrája* — méhlepény és magzatburok
 1163 *söre* — söre, hizlalni való szarvasmarha, ökör vagy tinó
 1170 *duzmadt* — felfuvalkodott, nyakas, haragos
 1171 *póturát* — polturát, kis értékű pénzt
 1179 *lustos* — mocskos
 1186 *Praebitor* — sáfár
 1201 *prádés* — parádés, azaz diszes, fényes
 1210 *Kriska* — lánynév, előfordult már az 1702. sorban
 1218 *himes* — tarka
 1220 *mellyesztem* — koppasztom
 1229 *veres gyurkáját* — boros kulcsát
 1247 *Meg is korámizálták* — megkorámozták, azaz hitelesítették
 1255 *promontorium* — hegyfok
 1256 *possesióbból* — jószágból
 1259-1264 A sorok értelme: aki saját hite szerint téved (hazudik!), és magához ragadja azt, ami mindenkié (lop!), oktalan módon kivetkőzik lelkiismeretéből; nekem pedig nincs szándékomban, hogy egyeseket figyelmeztessenek, annál kevésbé akarom ártatlanként az életet és az emberek erkölcsét megmagyarázni.

A *Pandora* latin fogalmazványának a szövege igen nehezen olvasható, helyenként kibetűzhetetlen. Javítgatások, áthúzások, gyakori utólagos betoldások is fokozzák áttekinthetlenségét. Nehezíti az olvasását a

Szathmári Paksi Sámueltól használt egyéni rövidítések serege, melyeknek alkalmazásában nem is mindig következetes. Sokszor rövidít szavakat: *o* = *omnis*, *qq* = *quoque*, *tta* = *tanta*, *ht* = *habet*, *dq* = *denique*, *nr* = *noster*, *nm* = *nomen*, *cāā* = *causa*, *go* = *ergo* stb. Szótagokat is rövidít: *γ* = *ter* (pl. *γras* = *terras*, *ppty* = *propter*); *ζ* = *-um*, *-cet* (pl. *coelζ* = *coelum*, *scilζ* = *scilicet*); *δ* = *bus* (pl. *liniò* = *linibus*) stb. Sebtcében papírra vetett betűi összerosódnak; a *t* összetéveszthető az *r*-rel, *l*-lel; a *g* a *p*-vel; a *v* az *r*-rel; az *e* az *a*-val, olykor még az *i*-vel is. Stb. stb. Néha bizonyos hangokat (th, ph) görög betűkkel ír.

További problémákat okoz, hogy a kézirat egybekötésekor sok sornak a vége a gerincke került, máskor sorvégeket, egész sorokat vágtak le a lapokból.

A fogalmazványban Szathmári Paksi a darab egyes részeit csak a dráma első felében tünteti fel úgy ahogy. Később a sorok közé húzott elválasztó vonalak látszanak részekre tagolni a szöveget, de később ezek csak a szerepeket választják el inkább kevesebb, mint több következetességgel.

Az alábbi latin szöveget betűhíven közöljük, a központosásban azonban nem követjük a kéziratot. A kipontozott helyek, megkérdőjelezett szavak a kibetűzhetetlen passzusokat, bizonytalan olvasatokat jelölik. A kézirat fogalmazványpiszkozat lévén, fogalmazásbeli hibák, értelmetlenségek eleve lehettek benne. Valaki az olvashatatlan szavak fölé kikövetkeztetett olvasatokat irt javításképpen. Ennek ellenére sem vált a szöveg mindenütt olvashatóvá, érthetővé.

EPIMETHEUS

Salve, sublimi coelo dignande Prometheu,
Sanguine et aeterno foedere iuncte mihi!

PROMETHEUS

Chare, salutatus pergratam reddo salutem.
Quid venias, memora, denique quidque feras!

EPIMETHEUS

- 5 Allegit tua, si fatear, late inclyta virtus,
Jam nota Eois Hyperisique plagis.
In meritos laudes studiis concordibus itur,
Ingenium celebrant comperta cuncta tuum.
Orbi miraclo est: Divos horrore verendo
10 Concutit ingenii visque vigorque tui.
Nunc quoque moliri te prorsus nobile plasma
Audio. Vis ipsis aemulus ire Diis?

PROMETHEUS

Inspice, quam finxi de terra virginem mixtam,
Effigiem modico rore recentis aquae.

EPIMETHEUS

- 15 Diique Deaeque omnes, rudis et sine imagine tellus
Summorum vultus induit anne Deum?
Ah, vereor fervens, ne magni exaestuet, atque
Rumpat opus immisissis ignibus ira Jovis.

PROMETHEUS

20 Certa mihi spes est leniri Numina posse
Illis devotum se modo surgat opus.
Quam vero video? Lumina caesia
Divam caesarie aurea Palladem
Ostenduntque humeri portat et aegidem,
Collo purpura defluit.

PALLAS

25 Sum Pallas, soleo quae sapientiam
Largiri meritis dotibus ingenii

Mactum te quoque feci memorabilem
Ferme Diis superis parem.
At nunc, Mysta meus, omne mihi quid struis?

PROMETHEUS

30 Mi Pallas, hominem struo.

PALLAS

Me falles! Homo, qui sis, hominem struis?
Vivit? Tu potuisti dare spiritum?

PROMETHEUS

Vivet, spero, tuo munere; fac Deus,
Vt vitam tibi Debeat!

PALLAS

35 Ast illam, scito, deberi Jovi *satiare*,
Non mihi, cuius est vitam mox ejus
Concessam, sed dotibus aliis *lubens*
Ornabo coelorum largiar. . .
40 Mentisque sive virtutem augebo dotis
Pluribus. Aras nunc sublimis *Olympi*
Intrabis propior Diisque Deabusque.

PROMETHEUS

Muneribus coelum sed quibus *adfluentibus*
Solo satus haud equidem scio. *Post scientiam*
Prometheu, praei, tam tremulis passibus te. . .
45 Interea cures udum hoc fragmentum *lutum*.

35—38, 40, 42—47, 49—51 [Szavak, betűk a gerincbe kerültek, a kötés miatt olvashatatlanok.]

EPIMETHEUS

Curabor, si forte immiscebere Dei,
Nunciet hoc mihi. Fac nunc . . . ista Domine!
Sive eum tristes Erebi detraxerunt ad undas?
Millenis isthaec mortibus aura lues . . .
50 Fac! Veniat Maja genitus Divus Deisque,
Huic Argus spiritus non ero, crede, curas.

Scena secunda

EPIMETHEUS

Quid hoc? Juppiter omnem movet lapidem,
Volens, ut multum crescat hominum genus.
Omnes ergo errat spreta Junone plagas:
55 Aulas regum vilesque casas pauperum.
Nunc Danaem deludit auro decorante
Nepotem regis procreans; it *crisi*. . .
Mox Europam faecundat Cadmi *sororem*
Ipsam praegnantem magis impiis *ignotis* Laedam
60 Sterilem nunquam nacta plures creavit
Liberos, permagno Saturnino malo.
Meus nunc homines en ex primo frater
Labore nullo producat. Ah, metuo
Isti ne res haec mala ceptum trahat.

(*Morio aspectat.*)

Scena tertia

PROMETHEUS

65 Cedit Phoebeum, nactus sum, cedite, lumen.
(*Prosit. Reficiam.*)
Res salva est, en video iners, sed semina moles
Successu meae non caret artis opus.

EPIMETHEUS

70 Num verbo spiritus aliquos concepit an audit
Ore Vnum, luteo hoc pote mitte sonum!

51 [A sor után a szerepnév hiányzik.]
57—59 [A szavak a kötés miatt olvashatatlanok,
kikövetkeztetések.]

66 [Ezt a két szót a magyar fordítás szerint a
PLASMA tüszentésére mondja PROMETHEUS.]

PLASMA

Quis [?] Quodubi, quibuscunque aut quoque
Factus sim, nondum scio, qui vos estis.

PROMETHEUS

Nos? Homines.

PLASMA

Homines! Homines! sed nescio qui sim.

Quid video?

PROMETHEUS

Lucere lucem, sed nescio, quid sit.

EPIMETHEUS

75   Huic equidem mens est, est interpresque loquela,
Sed nondum doctae munera mentis herent.
Accedat, tauro sollers cultura nostra est
Formandis Musis, intacendus eris.

PROMETHEUS

Me sequere et spisso mox pectoris tegente nube.

ACTUS SECUNDUS

HEBE

80   Jovem vidistine, Mercuri volucer?
Potus abiit celeriter ex coenaculo.

MERCURIUS

Num et fratres pererrari, perpeti volunt?
Jovem non vidi, coelis inclusus latet.

HEBE

Nunquam credendum, sed reliquit regiam.

MERCURIUS

85   Sed nunc redit.

JUPPITER

Dextram lubenter osculabor ipse
Res insalubris est, vado prope modum.
Ades dum, Mercuri? Paucis te nunc volo,
Audi mihi, in pectore consilii quod est!

MERCURIUS

Modo tu quid me facere vis, fac, sciam!

JUPPITER

90   Lubet mihi prius malam rem cavere
          Pestiferrum quod latius serpet virus
          Nefariis mortales funditus volo
          Deletos, iubenti mihi Parcas truces
          Adesse, quo fieri potest ocijus,
95   Vt stamina huc secum adferant fatalia:
          Colum, fusos et forcipem peracutam,
          Negotiis semper sedebant molestis
          Lusora humanam filamenta mortalem.

HEBE

100   Eu, noster Pater primus effer tuum dolorem
          Remitte, quaeso, aut pone minaces iras!
          Has molliat sacri dulcedo nectaris.

JUPPITER

Sitim potest, meam non iram restingvere.

Scena tertia

MERCURIUS

Adsunt Divae, Pater inexorabilis.

JUPPITER

105   Adesse vos iussi levandas onera
          Nendi ducendique filo et sortiendi.
          Omnia dirumpas Atropos Stamina . . .

ATROPOS

Eat pessum, volo, totum humanum genus!

CLOTHO

In hanc, o Pater, quod sententiam
Venisti duram atque nimium severam?

99, 106, 110—112, 115 [A sorvégek bekötve a gerincbe, olvashatatlanok.]

102 [A margón a sorral egy magasságban.] Scena III.

JUPITER

110 Descendi in terras summo delapsus Olympo
Totum qua late Nereus circumfluit orbem
Lustravi, sed mersa malo scelerata, Deis
Contentis, ausis tellus atrocibus omnem
Eiurat legem, rectum, sanctumque pudorem
115 Omnia sinceri sunt rupta repagulae juris.

Omne nefas regnat, miserum verumque fides
Exulant, in pretio sunt nefas, fraudesque dolique
Insidiaeque; solo pudicitia est Astraea, Quid o . . .
Parrhasias memorem, regionem Me . . .

120 Foeda Lycaonia refertur conjuria mersa a
An possunt hi ferre nefas crimenque potentes
Coelicolae, postme vos estis Iudices palam
Horrida missurum de caelo fulmina iuro.
Porrigite nunc isthaec Lachesis mihi h . . .

LACHESIS

125 Parce, quaeso, lenire possem furorem
Haud equidem justa sperare possum. Tonent
Ingentes, fateor, sed dignas concipis iras
Innodare; jubes quae tortis stamina tri . . .
Qvilibet ut secum funesta picula tr . . .
130 Adferre, an potius nigro tingere colore
Praecipies, ut tristi praenuncies omina
Densa nube dies infausta que terra visa?
Hoc jubeas per rotas mortales extinguerem?
Non patitur pietas et quam hinc gloria Divum,
135 Cultores eadem se sors inopina manebit?

JUPITER

Sed d . . . volo stare sententiam nostram.

CLOTHO

Arte igitur frustra digitis et pollice . . .
Vsa frustra lana, quam trahebam.
Poenitet infandum, fateor, formidasse laborem
140 Hanc tantam, promitte Pater, devolvere lanam,
Ipsa colum vacuum deducto stamine pono.

118—120, 122, 128—130, 132 [A
bekötve a gerinche.]

szóvégek

136—137, 142 [Kibetűzhetetlen szavak.]

ATROPOS

Flectere fata nefas Divum . . . perorando,
Imperiis parere Jovis monitisque necesse est.

LACHESIS

145 Ergo quam tereta subtilia stamina filo
Duximus, illa tibi iam modo dono, Pater.

JUPPITER

Atropos extemplo haec irarum stamina rumpe!

ATROPOS

150 Fiet, si jubeas, mihi nisa capessere fas est.
Ite graves ad busta senes, iuvenesque tenelli,
Venit summa dies, claudenda est summula vitae,
Corripuique gradum lethi sors tarda remoti.
In tumulum lugubre, mores, roseaeque puellae
In tumulum gelido descendite corpore, vitam
Debetis, morti non eluctabile fatum
155 Vos vocat et cunctos extremo funere mergit
Humanam plectens gentem miserabilis hora.

JUPPITER

160 Jam satis est, metuo ne sors Plutonia vincant
Regna meum, Stigiis omnes si inmittimus undis,
Quos superis passim nunc vita manebit in oris
Discent justitiam moniti et non temnere Divos.
Carcere nunc animas foedo vincisque solutas,
Corporis aurata, Mercuri, collige virga
Pallentesque umbras ad Tartara squallida deduc.f

Scena quinta

PALLAS

Pater, in iustas ne tuus turgescat animus
Iras, elevarim quod in Coelos Prometheum.

JUPPITER

165 Fabulam mihi narras, capitis proles mei.

PALLAS

Cuncta, fateor, summum scire credebam Jovem.
Japetidem non putabam tibi fore
Injurium, consulto, mecum sustuli
Ad sedes superas per viam lacteam
170 Promittens dona proinde coelestia
Ille corusco proximus tactus. . .
Ferulam igneis admovit rotis sacram,
Igneum de polo sufferens lucidum.

JUPPITER

Et hoc est, nigra cur Titan caligini
175 Obductam lucem . . . sciamus quippe,
Defectus patitur orbis flammiferi.
Sed fare lux haec raptori cui rei?

PALLAS

Rem totam, si nescis, pater, expediam.
Callidus et vafer Japeti filius
180 Totum reparere vult hominum genus,
De terra tingens homines recenti
Illos aethereis animat ignibus,
Gentis humanae subitam ruinam
Sarcit ludibrio Jovis ac Deorum.

JUPPITER

185 Nuncie volucer, ades dum Mercuri?
Huc generosissimum Dominum siste Lemnium,
Demonstratum volo, quis quantus vesanus.

VULCANUS

Nunc nostras probus urit officinas
Labor; quod, Pater, impellas sudantem?

JUPPITER

190 Venustam volo fabricari mulierem,
Aut ferro aut limo experimentum ductili.
. . . amabo: hanc sed aetatem sistas.

170, 192—193 [Kibetűzhetetlen szavak.]

171 [A sor vége és az utána következő sor levágva.]

188 [A *probus* későbbi írás a sor felett.]

VULCANUS

195 Lepide . . . succedit sub manus negotium
Et mea iam fabrica feminas cudet?
Insignis scilicet machinator *fiam*,
Nolitis me ipso iudice malleator
Coelo dignandam si tornabo virginem,
Id est Jove subeunte, tam nunc faxo.

Scena sexta

VULCANUS

200 Femina de domito surgens super incude *ferreo ad est.*
/:Si bene cessit opus:/ sat cito cernis.

JUPPITER

Huc ades, innumeris donis ornanda Deorum
Virgo et Pandora tu modo nomen habe!

PANDORA

Sum tua, tu meus es, sum filia, tu Pater es,
Imperiis adsum non inimica tuis.

JUPPITER

205 Coelica sublimem firmet sapientia aiantem
Et pectus, Diva Pallade dante meum.

PALLAS

En niveos, Pandora sinus in mollia corda
Non parca funda munera sancta manu.

JUPPITER

210 Perge, sagax, scythica quaerens regione Prometheum,
Hac illum dona pyxide, virgo, virum!
Informa necem, tabes febresque mali gravent,
Vase sub sed clausum ferres genus omne mali,
Sed tamen in fundo inaneis spes pyxidis
.....dubiis nigro illa modis.

195 siam [Értelemszerűleg jav.]

200 [A sor mellett:] Act. VII. [A sor vége bekötve
a gerincbe.]

214 [Kibetűzhetetlen.]

PANDORA
215 Quid, si me ignotam suspectaque dona ferentem
Temnat, id insoliti causa pudoris erit.
. . . atram quis sit? Quibus aut querendus in oris,
Haud scio! Ni ducat nuntius iste Deum.
An Deum, Jovis lege minuscula missa favore,
220 Anne meo tanto nomine danda?

JUPPITER

Tuo.

ACTUS TERTIUS

PANDORA
Audio Te tenero mortalia pectora limo
Finxisse, et vitam conciliasse luto.
Ah, quis te Divum tanta virtute te, Prometheu,
Onerarit? Liceat plasma videre tuum?

PROMETHEUS
225 Vnus adhuc tantum nominat fratres et alter
Hic, iungenda tamen plurima membra, vides.

PANDORA
Pro tanta virtute tibi minuscula, Plastes,
Dis, summoque Jovi proxime pauca fero.

PROMETHEUS
230 Coeno foedatas nolo admovere manus
Pulcro donario. Deme velamentum
Et istud opusculum crepundiorum.

PANDORA
Tibi dono lubens corticem et nucleum.

PROMETHEUS
235 Aspis sum, quid lateat penitissime,
Videre me credas tuas insidias
Persentisco, licet nunc, ludas alios.

217 [A sor első szava ráírt javítgatás miatt olvashatatlan.]

PANDORA

Et suspicans hic me sinceram frustra sevis.
An et tu sic iurgiosus, Epimetheu,
Consanguine tui fratris metuis malum?
Cum pace veni, sic pacem ad vos affero,
240 Quantulacunque res haec est, dono tibi.

EPIMETHEUS

Blanda lascivis oculis virago,
Tene ludam? Splendida dona spernens
Tene plenam deliciisque iocisque
Fallere credam.

245 Quidquid inclusum lateat recludam
Pyxidem, donum lepidae puellae.
Hem, quid est monstri? Volucres micantes,
Omnia nigra.

250 Ecce portendunt mala quanta nobis
Sic scelus luimus Prometheu,
Sorte pensantes misera superba
Crimina furis.

MERCURIUS

Te satus Iapeto duris constringere in *vinculis*
Sum jussus iustas desumere denique poenas,
255 Jam te, qui coelum spolias, qui Numina temnis,
Caucaseae rupes et inhospitalia saxa tenebunt
Aeternum et Scythica fixi convalle tom . . .
Armiger, ore jecur tenerum depascent adunco . . .

EPIMETHEUS

260 Nuncie supremi Jovis interpresque Deorum
Dic, age, sunt faustae volucres aut tristes, *sinistrum*
Augurium; felices an tristes nunciet iras.

MERCURIUS

265 Omnia crudeli mergendum funere mundum
Monstrant morborum, vis terras occupat omnes,
Ales quaeque luem, febres contagia portant
Langvorem, mortes ex anima densa *dolorem*.
Scilicet egregios bibulo de pulvere Plastes
Tentavit plures iam iam formare nepotes

253—254, 257—258 [A sorvégek aláhúzott betűi
bekötve a gerincbe.]

260, 264—265, 271—273 [A gerincbe kötött sor-
végek olvashatatlanok.]

Atque Jovi suppar titulo gaudere Creantis.
Hinc illae lacrymae. Brevis est iam summula vitae.
270 Gressus corripuit tardos violentia fati.

EPIMETHEUS

Causa mali tanti iam nunc ego postularer,
Audacis facio poenas consangvine posu.
Mortales miseri, nam quid mihi denique resta?
Nunc ego iam patriis ex torris finibus exul
275 Intrabo terras alio sub sole calentes;
Aut latebras tutas scopulis nostrorumque tenebris
Flebilibus implebo sonis; abstrusa fatigans
Quaestibus Oebalii roboris vallibus antra
Pestem, quam advexi, fugiam, fugiam hic usque
280 Illa tamen tristi onerant funere caput.
Vosque tamen fugiam sed
Strangulat inclusus dolor!
Oceani fines ultra. etc. etc.

JUPPITER

Mercuri, genios adesse iube tot bonos!

MERCURIUS

285 Facesso lubens id negotii.

JUPPITER

Mittam bonos genios, curent homines
Superstites. Arcebo protinus malos,
Vel sapiat vel totus pessum eat mundus.

(*Cantant Genii.*)

JUPPITER

290 Mi Pallas, tutelares hos doce Deos
Potens, quid velit . . . Deorum.

PALLAS

O Genii, . . . latis qua . . . aether
Servat . . . ore Diis
Accipite . . . ineant sed tarde reverti
Corpora concretae . . .

281 [A sor negyedik szava után megfejthetetlen — gyorsírás? — jelek állnak.]

284—314 [A margóra utólag betoldott, igen nehezen olvasható, illetőleg olvashatatlan sorok.]

- 295 1. Tu Genius pietatis eris, tuque impia flectes
Pectora, quae summis sunt aliena Diis.
Tu prohibe luxum, casti notator amoris,
Scaeva pharetrati tela rotunda Dei.
- 300 2. Tu iuras sanctas leges . . . et aequi.
3. Tu dum qui temidos copula . . .
Tu doceas homines quatenus vivere parvis.
4. Non ultores Divi sobrietatis amant.
5. Tu fatuis . . .
Nomini, insanos erudias viros.
- 305 6. Tu placido vultui sis svasor, blandus honori
Actibus hominis denique pone modum.
7. Tu Mecenate formato Maronibus et . . .
Munificus miscuis fac . . . bonam opem.
8. Tu molles firma; tu fortia pectora hominum.
- 310 Adde animos lapsis edoceasque pati.
9. Tu pacem Maesto mundo Clementem Martem
. . . et bella fulmina pace preme
10. <Tu . . . mortales . . . redde beatos
Placidis redeunt . . . . . >

JUPPITER

- 315 Mercuri, arcebis venientes! Lumina somnus
Occupat, excubias non abiturus ages.

MERCURIUS

Ast tutelares Genii post fata suorum
Ad te iterum redeunt, iterum tua Numina poscunt,
Iam quos tutent, vacuus nullos habet orbis.

JUPPITER

- 320 Quid veniant inane est scitari et quaerere causas.

(Genii cantant.)

JUPPITER

Mi Pallas, scias, quinam sint, quidve ferant?

PALLAS

In speciem putem vos bonos Genios.

GENII OMNES
Nos sumus illi.

PALLAS
Agite causam vestram, sed brevi voce.

GENIUS SECUNDUS

325   Justitiae Genius sum Justorumque satelles,
       Si tellus iustos improba ferre queat,
       Justi Saturno surgebant rege, recessit
       Jam Vindex juris Justitiaeque Themis.
       Rarus juris honos, non jure petuntur honores,
330   Injusti affectant columnia summa viri.
       Ipse equidem longa terras vertit [?] frequenter.
       Ingenuina genius . . . atque dedi. [?]
       Quos mihi tutandos in terris fata dederunt,
       Non potui a Genio continuisse malo.
335   Antistes juris sic consultissimus aeqvi,
       Cui fueram fatis additus, ille fuit.
       Justitiae praeses, cultu vultuque verendo,
       Adductos saevus terruit ante reos.
       Mitior at subito subitoque faventior illis,
340   Si potuit numos annumerare, fuit.
       Juratam temerare fidem sanctorumque Deorum
       Nomen mentitae religionis erat.
       Censu spectandi aures utrasque reclusit,
       Surdas pauperibus clausit utrasque viris.
345   Saepe graues eam sed propter terra . . .
       Et sibi cultores iuveni clementia . . .
       Vnius ob noxam veri justique tenaces
       Plectri illamque horum morte piare grave est.
       Juppiter omnipotens, tandem miserere piorum,
350   Jam jam omnes saevae victima mortis erunt.

GENIUS TERTIUS

Crede, viros Docui parvo Vixisse paratu
Quisque quibus vitam temperet atque modis.

PALLAS
Tu Genius fuisti, tempera omnes,
At temperantem fors fecisti tamen neminem.

325 [A sor előtti szerepnévből csak II van meg.]
328—337 [Utólag a margón betoldott, nehezen
olvasható sorok.]
345—346 [Utólag a margóra beszúrva, a sorok
vége olvashatatlan.]

351 [A sorral egy vonalban a margón: III.]
354—358 [A sorok a margón.]

GENIUS

- 355 Sobrietas frugi mensaeque modestia rara est,
Saepe cibos, quorum mole fatiscat, habet.
Gemmata in lautis ponuntur pocula mensis,
Portat succinctus fercula plura puer.
Implent auratas fuso crateres baccho
360 Sortiri tali regna solentque meri.
Munificus latices hospes tum libat honores
Quisque suae Divum munera partis habet.
Vina Patri Libero Cereri Cerealia dona,
Atque eorum Genio dant sua liba malo.
365 Thura mihi nemo, nemo libam praebet,
Spumea propinat pocula nemo mihi.
Saepius illius violenter ab ore retorsi
Pocula qui plenis tangeret ante caedis
Ille tamen multo venas inflatus baccho,
370 Semper inxpletam vult satiare gulam.
Ast eadem pauci Curio paucique Camillo
Sunt incorrupto Fabricioque pares.
Quos aptos patria, paupertas saeva parant
Et modicus tenui cum lacte fundus alit,
375 Qui poterant castae metas producere vitae.
Anne illis eam, primus cuius [?] adest.

GENIUS PIETATIS

- Heu pietas, pietas, quam rarum sancte perorant,
Nomen habes, caelis reddita, linque solum!
Neglecta nigratas terras ast reliquit!
380 Et mores hominum defugit illa feros.
Haec castae vagit semper pietatis amorem,
Vnum vix potuit demeruisse virum.
Mortales, testes voco conscia Numina veri
Mendacis fucos relligionis habent.
385 Ore loqui falso . . . arcana Deorum
Impia Lermaeum pectora . . . habent.
Prima luce statim Divum delubra, salutem
Sordida professo sole taberna tegit.
Sunt plures casta qvi pro pietate perorant,
390 Illud nempe sui muneris esse sciunt.
Culpa tamen crebro Doctores arguet ipsos,
Arguit amores . . . crebro sors.
Saepius inflato vel pessimus intonat ore
Audet vel Dorio Crantore digna loqui.

374—375, 380—381 [A sorok a margóra írva.]
380 [A sor előtt a szerepnév helyett I. szám áll.]

385—396 [A kipontozott helyeken a szavak
kibetűzhetetlenek.]

395 At simul insolitas poterit penetrare latebras
 Personam ponit proiicit atque suam.
 Quid moror?
 Heu pietas, ubi nunc, nunc ubi prisca fides?
 Neglecta ingratas terras Astraea reliquit,
 400 Et mores hominum defugit illa fides.
 Dique, Deaeque, omnes iamdudum sumite poenas
 Et tam dira morte piate scelus!
 Haud equidem supera dignum est Descendere arce.
 Quin, potens mittis tela trisulca, Pater?
 405 Impietas regnat sceleratis protinus orbis,
 Ejurat summi Numina summa poli.

CASTITAS

Nunc redeo ex terris, tota est iam terra lupana,
 Nullaque sinceri signa pudoris habet.
 Jura pudicitiae spernit temeraria tellus,
 410 Mentibus illudit coeca libido piis.
 Sacra Dioneae florent foedissima matris,
 Suspicit Idaliam turba profana Deam.
 Hanc Charites cingunt, cingunt risusque iocique
 Et Cnidus torquens spicula saeva Deos.
 415 Inde pudor datus manibus post terga revinctis
 Insequenter saevus quando triumphat amor.
 Laeta Venus magna juvenum stipante caterva
 Complures mittit sub iuga blanda viros.
 Femina, vir iuvenis, pueri innuptaeque puellae
 420 Vngvibus a teneris, quid sit amare, sciunt.
 Sprevit formosam Peleus Crethoida quondam,
 Vna in amore fuit caerulea mater ei.
 Dum Proeti conjunx dulces exposcit amores,
 Spreta a constanti Bellerophonte fiat.
 425 Paucos aut nullos praesentia secula nostra
 Purpureos quos non vincat et urat amor.
 Victor Alexander Darii conjuge capta,
 Non violat casti iura pudoris amans.
 Quis sic furtivos nunc pectore supprime ignes,
 430 Ne vires praedat fervida flamma suas?
 Morte pudicitiam servat Lucretia. Quis nunc
 Morte pudicitiam vellet habere sibi?
 Vt nos diligitis, nobis ita parcite Diis,
 Et finite in vestro semper adesse choro!
 435 Scilicet in terras frustra descendimus illas,
 Quae tremunt magni iussa verenda Jovis.

397 [A sor csak két szóból áll.]

403—404 [A sorok melletti számozás mutatja a sorrendet.]

SCIENTIA

Anne igitur nescis, Pallas doctissima, nescis,
Qvam prorsus paucis munera nostra placent?
Obtinet augustum praeclara scientia nomen,
440 Sed Tantalus tantum et nobile nomen habet.
Se sophicus qvavis eductum iactat in ultris,
In tenero totum Palladis atque sinu.
Sed sincera tamen rara est sapientia, ratis
Finxit corda Deus de meliore luto.
445 Scire volunt multi, sit ut ista scientia laudi
Scire, scientes mox esse sciantur, amant.
Laudes si proprias tragici more Astydamantis
Inflati in medio plebe subinde eant.
Pythagoras magnus quid scripserit, aut quid acutus
450 Chrysippus, si vis discere quae res scient
Priscus Anaxagoras, Zenoque Platoque disertus;
Quae praecepta dant, aut documenta scient.
Quid quid humus, pelagus, coelum mirabile numerat,
Vnde, si hoc vel quo denique fine scient.
455 Res quaeris gestas abstrusi temporis omnes
Temporibus longa reddere voce scient,
Quae sunt, quae non sunt, nec erant, nec erunt tamen illos.
Ne nescire putes, tu modo disces, scient
Et non quae siti tumido saepe ore perorant,
460 Runarum plenis quae didicere crepant.
Vera tamen non est illis sapientia cordis,
Sed tantum ventos atque putamen amant.
Errantes illos recto deducere clivo.
Hoc opus, hic labor est.

MODESTIA 6.

465 Exsulat e terris Divina Modestia
Coelis, mortales nil moderare iuvant.
Immoderata placent, rarus qui seque suosque
Metiri modulo sitque soletque suo.
Rarus vel nullus, qui nosset vivere casum
470 In proprium placide, qui spernat atque sinum.
Tecum Latita vetus est ast aurea regula, vela
Contrahe, qvam paucos tam pia dicta movent!
Ipse sibi monitor, fert legem iusque modestus
Et propriae dotis conscia corda gerit.
475 Hic se ipsum norit, nimios non poscit homines,

465 [A sor előtt a MODESTIA 6. után *Kallos* név olvasható, bizonyára a Modestia megszemélyesítőjének a neve.]

In pelliculam clausus agitque suam.
 Dentur Olympicae generis hinc praemia palmae,
 Immodicis non vult laudibus esse nitens.
 Non patitur grandes tolli super alta colores
 480 Sidera, sed modico sufficit aere coli.
 Haec iuvenum laus prima foret moderatio paucis,
 Sed cordi est: horum spiritus alta sapit.
 Icario tolli laetans ad astra volatu
 Squallorem spernit sordida terra tuum.
 485 His anne igitur mansveta Modestia jura
 Ponat, quos nulla lege crescet honos,
 Si sumsit fulgens cristata superbia sceptrum,
 Qvis Divam turbet deiiciatque throno?

MUNIFICENTIA 7.

Auri sacra fames mortalia pectora torquet
 490 Et qui conquirat plurima, plura petunt.
 Excellens virtus pia munificentia rara est,
 Congestas tenebris damnat avarus opes.
 Est qui se Gangem vel totque hauserit Hermum,
 Se misera dicat conditione frui.
 495 Longinquo Divos thuris dignatur honore
 Dona Sabaea manu et Praebet Parca.
 Pauperies quos saeva premit vel tristis egestas,
 Hos vero nulla mactat avarus ope.
 Sordida turba mihi qua tandem lege regenda est?
 500 Obsequium negat haec sordida terra mihi.

TOLERANTIA 8.

Pectore constanti duros tolerare labores
 Est non postremo laus numeranda loco.
 Vsu qui summo debetur jure Catoni,
 Actaeo non est atque neganda seni.
 505 Hos praeter paucos pulerat patientia cordis
 Sollemne est igitur fata severa queri.
 Excidit hic votis, illi fortuna noverca est,
 Dicere iam nullos audet uterque Deos.
 His quisnam Genius nulla nonne tuta redemptis
 510 Mitius ingenium conciliare potest.

CLEMENTIA 9.

Deseruit terras clementia comis atroces,
 Effera corda virum saeva tyranni habent.
 Sunt uno generis mortales sanguine creti
 Crudeles, se ipsos cenzetur at esse lupos,
 515 Et patrum et matrum, fratrumque gratia rara est;

505 paucis [Értelemszerűleg jav.]

Hos igitur regnant nam libido, furor.
 Nunc rigidi peracerba cient hinc jurgia patres,
 Toxicamiscet mox inde noverca furens.
 Dilacerant fratres consangvinitati propinqui,
 520 Nec pasci illorum viscere lupa putant.
 Orbis alit tigres, pardos rabidosque boves,
 Excussusque hominum pectore mitis amor.
 Eumenides pacis Genios arcere paratu
 Adstant, ignivomas nuper perarantque faces.

ASTRAEA 10.

525 Ah, Genii, tutela quibus conceditur orbis,
 Mentibus hominis solidae virtutis amorem
 Instillate, hominis iam corda ferocia duri
 Ponant et monitis dejiunt parere Tonantis.
 Foeda lues, pestis, fati vehementia Divum
 530 Leniri forsitan poterit tollique favore.
 Juppiter, imperio cuius tellusque polusque
 Clauditur, tanto dignissima nata parentis
 Pallas et absentum Coelis inclusa Deorum
 Concio, vos sequor rotis manibusque supinis.

535 Obtestor supplex precibus pia Numina, posco,
 Parate iam terris; ignoscite sensibus iras
 Ponite ferventes, blanda indulgentia fare,
 Molliat immiti grassantem lege furorem
 Vnius ob noxam tot plecti millea, quaeso,
 540 Ne sinite, infandos terris arcete labores.

Aquas nuper terras Astraea reliqui,
 Jam reputarem terris modo voraces, hic pestem,
 Aetherea mihi nunc tamen quoque Diva renovo
 Adjunge comitantem te venus, Themis.

530 [Ezen az 508—530. sorokat tartalmazó lapon a szöveg mellett a margóra szorítva az alábbi sorokat találjuk:]

Candor 10. Intemerata fides puri candoris imago
 In turpi densa nube teguntur humo.
 Qvam impiger voluit esse adepta manu praecordia
 Momus
 Cujusquisque oculis corda patere viri.
 Per pellucens animi . . . fenestras
 Inspicere et cordis tot mali [?] nomina nefas.
 Nunc ludit verbis cannis simulator amicis
 Optimus auditi perfidus atque cupit

Iucundo nostram fraudem protexere risu.
 Artes perjuri saepe Simonis habent
 Saepius Alcyonen mentitur ut impesta
 Coeptis et fingere se fore tristis ave avem.
 Fingunt verba mali pariter lacrymasque evectas [?]
 Fundunt. Hi copiunt credulam lubam dolis
 Comoedis mundus nimius levibusque refertis
 Histrio non mihi non mihi sentire placet.
 537—540 [A sorokkal egy magasságban a margón:] Astraea olvassa. Astraea lanceam.
 541—544 [A sorok betoldva a margón.]

THEMIS

545 Eheu, justitiae pereunt et juris amantes,
Turba sacrata mihi colles camposque frequentant
Elysios, Judex observatissimus aequi,
Post fixam fati legem nullius habetur
Pensi. Causidicos pariter sors plectit acerba,
550 Sunt exhausta viris, sunt clausa forensia claustra,
Exitium crudele fero contagia foeda
Morborum, Themidos votis; conpescite sinum,
Diligitis Divi; sic rem et iuris amorem
Firmabo in terris aequam moderando bilancem.

JUPPITER

555 Annuo, Diva, tuis precibus, do danda peccatis
Et pariter votis annuo, Diva, tuis.
Stat mihi mens tantae pestis sarcire furorem,
Effera ne cunctos fors Libitina trahat.
Nunc liquidum per iter terras lustrate recentes,
560 Erigite afflictos spe meliore viros!
Interea infundas his ambra nectaris, Hebe!

HEBE

Nectareum vobis igitur propino liquorem,
Atque simul moneo, cum vos sitis uret in oris
Terrarum, Maja gemitur; volucreas pennas.
565 Mittite, . . .coelestia pocula mittam.

JUPPITER

Mercuri, nostin, Aesculapium clarum,
Arte medendi pergratus in Epidaurō
Phoebo patre, matre nymp̄ha Coronide.
Illum iube meo et patris Apollinis
570 Nomine terras omnes afflatas peste
Sanare, morbo gravi fractis mederi!
Paeoniae ducat secum artis Doctores,
Mentem sanam sanis reddat emptoribus!

545 [A Themis után: a Nagy név bizonyára a szerepet játszó személy neve.]

565 [A sor második szavát áthúzták -(lega-

tum>-, az alá írt javítást a lap alján háromnegyed részig levágták, olvashatatlan.]

MERCURIUS

Nuncia laeta feram terris, Rex summe Deorum.

AESCULAPIUS

575 Quos infestat noxia pestis et lues
Morborum fatali lege grassantium,
Huc, huc, si possint, adsint aegro corpore.

CHOLERICUS

Poenia vir arte potens, succurre dolori!
Qui gravat hoc corpus, qui gravat hocce caput?

AESCULAPIUS

580 Expedias prima repetens ab origine causas
Morbi, deducas et genus omne mali!

CHOLERICUS

Malum meum mecum natum est, volo, scias,
Sed virus latuit venis et ossibus
Clausum tenellis, Nunc juveniles annos
585 Frangit, aetatis pestis adurens florem
Color gratus, vividus. Corpus vegetum
In capite sedem grande fixit malum.
Praeveniri prius quam latius serpat, debet
Mentem cognatam polo caput, non capit,
590 Tantae doctrinae incapax thesaurus
Exantlat in longum et latum sua promocio,
Jam mea mihi sapientia oneri est.
Aretum est hoc tantae menti domicilium.
Jovis caput Divam peperit Palladem,
595 Ipsam parturio sed sapientiam
Ego futurus orbi miraclo, cuius
Festivos iam saepe promerui plausus.

AESCULAPIUS

Sentio quod morbi quis est. Lenire dolorem
Me non exiguo posse labore, scias,
600 Inflatum capitis tumidumque incidere tuber,

574 [A sor a lap negyedéig terjed. A folytatás a következő lapon található. Az 574. sor után az alábbi ide nem illeszhető sorokat találjuk:]

/Primae regulae Diaetae:/

Cofeam bibito sine flore lactis,

Absque uero pomi hinc bibe egregi.
[értelemszerűleg jav. egregi h.]

Aperi saepius caput et libenter

Procedas, obstipa nunquam fores certiore

Citis potu; verbis abstineto raris.

Sanguinem tentabo venas aperire tumentes,
In naso multa est nam pila suo,
Hoc bene; habe vitae ducendae regulas.

/Ambitur./

[A magyar változatban Aesculapius a nagy-ravágyótól vesz ki vért az orrán keresztül. Viszont az első latin recipe azonos a bolond kevélynek adott első magyar recipével.]

575 [A sor fölött:] D. 4. Martij.

577 [A sor mellett:] αψταρξικ

Proderit, inflicto sic relevare malum.
Pfuj, mittit quantos tenuis fissura vapores
Quantus in hoc vacuo ventus, funus erat!

CHOLERICUS

Excado, fecisti mi senem urceum
605 Monstrum est isthoc κεφαλιδιον pressum.
Mercedem laboris habere simul vult.

AESCULAPIUS

Quid tibi mali est? Quid sis tumultu truci?

AMBITIOSUS

Ego fui, fateor, non de stemmate,
Humili loco natus, neque molliter
610 Eductus. Ultra mox molles juveniles
Serpere per malas ceperat lanugo,
Fastuosus altos sumebam spiritus;
Montes promittens mihi spiritus aureos,
Maior famae sitis torsit, quam virtutis.
615 Omnibus Numeris absolutus salsus
Volitare alias in umbras credebam.
Aleis archo [!] more in solem effugi volens
Et esse Jovi suppar commemorato [?].
Deo, de lauro litem movens Delio,
620 Amplas fovebam spes deridendus Thraso.
Statuam Magnus frequentator Poeciles.
Luderam solus mos, proles Mnemosynes,
Novem sororum soter unicissimus,
Clavum regnandae Pansophos reipublicae
625 Augurio certo mihi praesagius,
Tangere sed non potui hanc, vulpes, uvam,
Delusa sic spes ad querelam recidit.
Sic me nimio plus sapere, quam Thalem,
Crederis Strabone, stultior Politia
630 Factus sum. Vana nunc me laedunt somnia:
Saepe rex potentes . . . Teleboas,
Saepe Stagyriten silentiarium reddo.
Saepe ipsi Phoebos vates secundus,
Aeternam mereor laurum aeternum decus.

603 [A sor után:] Mindenik végére recipét. Vale!

604—606 [A sorok a bal margón találhatók.]

607 [A sor magasságában jobbról a lap szélén:
Morosophos, a bal margón ugyanebben a magasságban kezdődőleg egymás alatt: μικροφιλοτιμορ, φιλοδοξος]

634 [A sor alatt a kolligátum összefűzésekor egy teljes sort levágtak, csak a betűk legeteje van meg. Olvashatatlan.]

AESCULAPIUS

635   Signa tua nosti. Narras quoque plurima morbi,
          Haec est infandi prima medela mali.

AESCULAPIUS

Vir bone, quam tremulis titubas
Gressibus? Excruciat tene maligna febris?

EBRIOSUS

640   Adfer opem! Medica, nam potes arte,
          Exaudi meas passiones miseras!
          Caput est tumidum, putidum, mucosum.
          Oculi liventes, ut vides, optime.
          Spiritus gravis. Lingula balbutiens.
          Infirmi pedes, in puerorum morem
645   Instabiles; nimium trement manus.
          Fauces siccata sicciore lagena,
          Oculos habeo, sed aegre video.
          Aures habeo, sonos non percipio.
          Pedes habeo, sed crebrius offendo.
650   Somni sunt graves, vix respirantes, prope
          Suffocantes, ac vere morbi vicini.
          Cerebrum vacillans capiti dolorem
          Parit intolerabilem prorsus, ex quo
          Caput recte supra humeros consistere
655   Non valens, dissolutum hic illuc iactatur.

PODALIRIUS

Forte nonnumquam bibis liberalius?

EBRIOSUS

660   Prudenti puer duos, tresve cotylas
          Implet Falerno, totidemque coenanti,
          Quas singulas singulis ex sicco haustitur.
          Dum adsunt potentes de nocte conbibones,
          Amplona si tamen sedo congiaria,
          Sicco mihi cuncta dura proposuit
          Deus, si plena me solentur otiosa,
          Mordaces fugiunt sollicitudines.

636 [A sor alatt: *Helleborus, Auricipus, praesumptio* szavak olvashatók.]

639 [A sor magasságában oldalt: *πολνεθη* ebriosus]

646 lagona

AESCULAPIUS

665   Potionem isthanc propines huic viro.

PODALIRIUS

Haec est mixtura dulcis temperantiae,
Infusis guttulis parcae abstinentiae,
Aqua mera est potio sobrietatis.

EBRIUS

670   Aqua mera? Dixisti mihi venenum.
Lernaeae sanitatem hydrae pocula Circes
Ad insolitos haec haustus contraria.
Styx, infundam palam potionem.
Sed aestus ecce stomachi deferbuit.

PODALIRIUS

675   . . . sed careo munere Liberi,
Nympharum donis utere liquidis.

AMATOR

680   Aesculapi, feras opem pallidulo,
. . . si inanis morbus regius
Roseas vides quantum foedari malas?
Fugit purpureus color ore molli,
Macies tenellos artus depascitur,
Nescio quis pestis ebibit sangvinem,
Nec somni faciles et nox est annua,
Saepe nullo laesus dolore gemisco.

AESCULAPIUS

685   Est tibi, num nescis? Mollissima flamma medulla.
Spicula sub tenero pectore fixit amor.

AMATOR

Pallidior buxo, nec amo, nec amor, nec amavi.
Purpureos iuvenes mollior urit amor.

MACHAON

690   Te quoque dilexit florentem Cypria, nunc iam
Purpureis spoliat flaccida labra rosis.
Oscula sumpsisti, sumpsisse in pectore flammam
Intima decoxit viscera flamma recens.
Salvus si esse velis, coepto pugnabis amore,
Saevus amor tanti est proxima causa mali.

674—677 [A kipontozott szavak kibetűzhetet-
lenek.]

676 [A sor előtt az AMATOR szó áthúzva.]
692 [Alatta egy teljes sort levágtak.]

SURDUS
 695 Surdas et obstratas has meas aures
 Recludas, quaeso, potens filius Phoebi.

AESCULAPIUS
 An es primis surdus incunabilis?

SURDUS
 Tintinnabuli sonitum? Neque tympani.

AESCULAPIUS
 Aut vero quo tandem oclusas habes fato?

SURDUS
 Cato, quid preces scribat, haud equidem scio.

700 AESCULAPIUS
 Fuisti fors . . . tubarum clangores?

SURDUS
 Cantores me nil iuvant suis cantibus.

AESCULAPIUS
 Audisti in proelio bombos tormentorum?

SURDUS
 Ventorum nunquam percipio murmura.

AESCULAPIUS
 Intra aures aliqui nonne sunt fremitus?

705 SURDUS
 Gemitus multos habeo, mihi ciet malum.

AESCULAPIUS
 Difficilem totum surdis mederi.

SURDUS
 Heri vel cras nil interest, me nunc salva!

AESCULAPIUS
 Hic non modo surdus, sed est quoque stultus.

SURDUS

Vultus liberales. Sed aures obtusae!

AESCULAPIUS

710 Huic quamdam tandem parem surdo potionem.

SURDUS

Lotionem?

PODALIRIUS

Potionem, potionem!

SURDUS

Titionem? Ardentem feres titionem!

Auribus meis inures titionem?

PODALIRIUS

715 Qvam nimis ex verbo nunc surdo canorus.

SURDUS

Caminus? Quid, cui rei vobis caminus,

Fuliginem vultis dare de camino?

AESCULAPIUS

Infundas auribus has guttulas, sodes!

SURDUS

Rodes? Meas, Hercle, aures tamen non arrodēs?

PODALIRIUS

720 Sine me, guttas infundam tuo bono.

SURDUS

Jam satis est, aures tinniunt apertae

Leva, vobis dono munusculum. Vale!

LALIAS

Intumuit me lingula, medica,

Et satis capaces ita complet buccas

725 Vt aeqve liceat eloqui, quae vellem.

723 [A sor előtt a szerepnév így:] Morbo Λαλια

AESCULAPIUS

730 Nimius loquacem prius, ad silentium
Te morbus vocat. Exsectam ostende mihi
Lingvam! Pfuj! Tota suffusa est nigro vino.
Eliminanda est aspera et dentata lima.
Tacere debes demum diebus decem.

LALIAS

Nisi dormientis momentis non tacui.
Oceperit a quo lingua loqui blandiens.
Vis tacendo sim? Incurvi [!] cervicum pecus.
Hominem exuam, cui loquela data est.

MACHAON

735 Sed mitioribus utendum mediis.
Nardo inungam lingulam amomo et balsamo
Vel ut licenter possis garrere vino.

LALIAS

Vinum, balsamum, nardum et amomum
Ungventi genus optimum, vinum volo.

(Sorbillat.)

MACHAON

740 Diaeta lingulam, Lalias, plus infunde medica!

(Largius infundet.)

Bargara, kergera, dirgira forgora gurgum, lorgum.
Murmura, nurmura, lopp, purmura dormura kopp.
Lingva sonos fundit faciles, quae praemia poscis
Ore tuas laudes uberiores conari.

COECUS

745 Cyclops uno tantum felix oculo
Alter caligat, altero non video.
Argus vivebat, audio, centoculus.
Dicerem felicem me ter et amplius
Vt possem bonis si modo duobus.

AESCULAPIUS

750 Huic, Machaon, properes collyria!

MACHAON

Resumito dulcem dulcis lucis usuram!

COECUS

Vitam mi fecisti laetiozem. Vale!

VARICOSUS

755 Variclae vultus ut variant meos
Et vari ut pulcras variarunt genas,
Aesculapi vides, et videtis omnes,
Me fugiunt bellae varium virgines.
Nulla mihi figit dulcia basia,
Nulla mihi imponit cerea brachia.
760 Et sum ludibrium praetereuntibus,
Excipior quorum sibilis et sannis,
Tenebrosis ora nigritia vallibus
Vtinam vestra possent ope poliri.

AESCULAPIUS

Fili mi, sumas isthaec abstisoria!

PODALIRIUS

Jam finitus eris roseis gratusque puellis.

MULIER

765 Cum lacrymis opem imploro tuam, fili
Apollinis magne. Meus filiulus
Hyocapithus fato nimium praecoce
Exspiravit magno piaae matris malo.
770 Superba Niobe, Tantali filia,
Orba suis merito facta est prolibus,
Titanne infelix aemulla Latonae.
Vnum ego natum qvin imo unicessimum
Nil miserante dedi victimam morte.
775 O, multum potente sanes Apolline
Vitam, namque potes, redde filiolo.

(Spiritus recens deficit eodem.)

AESCULAPIUS

Artis periculum fodiam medicae.
Huc mihi tenellum, sistite cadaver!

MULIER

Adest ter lacrymis madens corpusculum.

AESCULAPIUS

Inunge filii tempera, nares, aures!

PODALIRIUS

780 Id facio, palpitant iam venae frigidae.

MACHAON

Calorem pristinum, corculum resumit.

AESCULAPIUS

Totus quantus redibit ad vitam puer.

MULIER

Mi fili, fili mi, vivis, vivis, fili?

Incontinenti cor subsilit gaudio.

785 Vidi, tuos fatum detinuit manes.

Edisseras et quae sors mortuos monet.

FILIUS

Ipse equidem Elysei campi laeta arva tenebam,

Inde animas felices foedoque solutas

Corpore, sed aedes illas et amoena vireta

790 Pingere si conor, me vox et deficit hora.

Quid Phlegentontaei vobis ergastula magni regni

Aut inaniorum poenas tristes, quos sontibus atroces

Tysiphone intentat vittis horrenda cruentis!

Mortales miseri, castae pietatis amorem

795 Cordibus et sanctas Divum concludite leges!

Infanda exsacerat sceleratos poena Prometheus

Atque pares illis. Rhadamantus si movet animum

Spiritus ecce recens iam deficit unica mille

Pro vobis vox est: mortis meminisse . . .

AESCULAPIUS

800 Ecce puer salvus, iam tu quoque, femina, salva es.

Insolitas salvi fas est discedite sedes,

Nunc vos advertantes alios arcete Nimphi,

Vesper adest, nulli iam nunc apotheca patebit.

783 filime

787 [A sor előtt nincs szerepnév.]

799 [A sor utolsó szavát nem tudtuk elolvasni.]

32.

PROSERPINA

SÁROSPATAK, 1773 KÖRÜL

[A SZEREPEK:

PLUTO
LACHESIS
MERCURIUS
IUPITER
VENUS
PALLÁS
DIÁNNA

PROSERPINA
ELECTRA
CERES
AESCULAPIUS
MINERVA
DEARUM UNA]

TARGOEDIA DE RAPTA PROSERPINA

in Actibus 5. Carmine Latino

PROLOGUS

Mense suo radiens ab aperto dicto
Fulget odoratis Cypria Diva rosis.
Squalida per brumam vestitur cespite tellus,
Pullulat arbustum, laeta vineta nitent.
5 Stridula tinnit avis volitatque per Aëra passim,
Haec socium, sociam quaerit at ille suam.
Ut volucres quaerunt socias per frondea rura,
Sic Phlegetonteus quaerit et ille Deus.
Vult volucris nidum componere tertius haeres
10 Saturni quoque iura merita tori.
Ardet et indomitas pridem surrexit in iras
Et nollet vacuo ponere toro.
Hinc Maiiae genitus, Lachesi mandante, tonante
Deferet irati iussa tremenda Dei.
15 Ille aderit cantus inter Comitante Cythera
Et dabit adventus signa superba sui.
Tandem dum votum censebitur, ille recedet
Auleo claudens se famulamque suam.
Arte Dioneae Matris Trinacria virgo
20 Sentiet infensi brachia nigra proci.
Deferet hoc raptae nutrix Electra parenti,
Gestiet haec natam mille referre modis.
Dum jam jam ferret, tum Nimphae Filius Orpheus
Ex Acheronte satus non sinet ille Deam.
25 Matris Eleusinae Lethea papavera luctus
Crudelis tollent, sic moderante Iove.
Castaliae claudent haec tristia fata sorores,
Sic maesti lusus postea finis erit.
30 Haec dum decurrent, lingvis animisque favete,
Postea conjugium quale sequamur, erit.

ACTUS PRIMUS

(Plutonis indignatio orta ex eo, quod saepius optata Coniuge frui illi non liceat.)

PLUTO

Iam satis est, a quo tumidas impellor in iras,
Nunc velanda mei causa furoris erit.
Praelia cum superis gesturo Tartara flammis
Mittite, Tisiphone, saeva Megea veni!
35 Eumenides Acheronte satae properate sorores,
Flebiliter stygiis exululate modis!
Solus an optata tantum modo Coniuge privor!
Hoc qui fit prorsus, nescio, scire volo.
Nec video quare sterilis consumere soles
40 Debeat Inferni Rex sine luce loci.
Conjugis intenerae gratis amplexibus haerent
Dii, quorum Imperium terra polusque tremit.
Taenarium gremio reficit Neraeja Glauco,
Solus ego viduum debeo ferre torum.
45 Non patiar nescire thorum, cognoscere nomen
Dulce patris, stygius vellet et ipse Deus.
Dispeream subito ni coelum fratris et aequor,
Ni superum terras subruat illa manus.
Ergo ego iam nullo solabor pignore curas,
50 Ergo ego tam maestos cogor habere dies!
Omni sub tristi latitant quae monstra baratro,
Rumpent ad iussum claustra reclusa meum.
Obducam tenebria lucem, patefacta ciebo
Tartara, ut Eumenides carmina laeta canant.

LACHESIS (*sedare concitat Plutonis furores:*)

55 Eia, minas moderare tuas, o maxime noctis
Arbiter et fratrum foedera sancta cole!
Antiquas noli pacis dissolvere leges,
Qvas dedimus, praesens ne vitet ille colus.
Posce Iovem, dabitur Conjux speciosa petenti,
60 Subscribet votis Iupiter ipse tuis.

PLUTO (*ad Lachesim:*)

Una trium nobis semper dilecta sororum,
Indocilis flecti, precibus mens flectitur illis,
Nec tamen in totum furiosa retunditur ira,
Horrescunt oculi, maestum cor palpitat intus.
65 Interea curato Iovem.

31 [A sor előtti szerepnév a rendezői utasításból kiemelve.]

LACHESIS

Cyllenius ales

Iusa Iovi fratris rapido cum flamine porta.

PLUTO (Plutonis nuntium ad Iovem:)

70 Dic fratri nostro mea talia iussa superbo,
In me quod possit juris habere nihil,
Illi sidereum quamvis fortuna tribunal
Cesserit et nobis invidiosa fuit.
Attamen et mihi sunt vires, est robur et arma,
Nec putet ignavas nos habuisse manus.
Hinc Thalamum prohibere nequit, se sistat ut aether
Intactum maneat, sponte feratque rurum[?].

MERCURIUS

75 Hic erit exemplo.

PLUTO

Pergas properantibus alis!
Adventa est rabies exsaturanda mihi.
Cur ego non qvereor? Iusta est mihi causa qverendi,
Non foveat in gremio me tua Iuno suo.
80 Horrendae testor stagna intemerata paludis
Ni fecerit, totam cinget Avernus humum.
Quid sibi vult Lachesis, vocum discordia concors
Qvea resonant aedes aëreaeque domus.

LACHESIS

Ni fallar, magni Iovis est comitatus ab astris,
Nunc venit ad iussum, Rex venerende, tuum.

PLUTO

85 Ille, vides, quali pompa delabitur ad me.

LACHESIS

Fert secum Comites ex Helicone Deas.

PLUTO

Hoc me (crede mihi) mordet; ducitne puellam?
Inspice, nam claudio, non placet ire pede.

LACHESIS

Egregiam ducit.

67 [A sor előtti szerepnevet az utasításból emeltük ki.]

PLUTO

Taceamus qualiter ille Chorus.

IUPITER (Iovis verba, quando cum Venere ad Plutonem venit)

90 Rex Erebi, salve, Fratrum charissime, salve!
Non caret eventu causa morosa suo.
Atlantis, tua vota, nepos, commune profundis
Et superis numen, iam mihi nota dedit.
Interea deflecte parum, praesentia nobis
95 Non ingrata licet, sit tua, caede tamen!

ACTVS SECVNDVS

(Consultant Iupiter atque Venus amoto Plutone.)

IUPITER

Nescio, chara Venus, quid agendum. Nulla Dearum
Sors, quod coniugium quale sequamur erit.

VENUS

Ignoro pariter, stygios pro Sole recessus
Quae Dea, quis Divum vellet habere magis.

IUPITER

100 Amica, ni Cereris proles Acherontis atros
Iam matura viro gestiet ire locos.

VENUS

Illa quidem vicina toro est virgo mihi nota,
Cuius culta suis personat aula procis,
Nubere sed prorsus non vult, tentamina quaeque
105 Respuit auricomae casta puella Deae.
Inclitus armorum pater ambiit eius amores
Et Rhodopen dotis detulit illo loco.
Non Amphitrite fuerat constantior illa,
Aequorei fugiens basia svava Iovis.
110 Ipse Lares, claros et Delon Phoebus amanter
Obtulit, ast rotis excidit ipse suis.
Alma Ceres certos horum despexit amores,
Non est tentandus virginitatis amor.

90 [A sor előtti szerepnév az utasításból van kiemelve.]

IUPITER

115 Qvamvis despiciat thalami socialia iura,
Aeneae Soboles unica cura Deae,
Ast ego iam tandem mentis penetralia nudo,
Tartareo Cereris danda puella Deo est.
Perge tuis armata dolis, Cytherea virgo,
Inclusam valido quaere repente loco.

VENUS

120 Expediam mandata, Pater, feliciter, oh si,
Hoc Maiiae genitus fac comitetur iter,
Vt referanda[!] tibi referat tentamina nostra.
Qvis finis rerum nunc tibi notus erit.

(Venus dum iter agreditur, sic exclamat)

125 Óh, bár csak szerencsés lenne utazásom,
Akaratom ellen fel vett indulásom,
S. járna szerencsével; vissza fordulásom
Lenne, s. lehetne is titkos ujulásom.

130 De félek dolgomnak kimenetelétől,
Bizonytalan sarkon forduló végétől,
Jaj, hogy is foszszam meg egyetlen egyétől,
Ki most Phrigiában nem fél esetétől.

Bár csak Pallás volna együtt Diannával,
Talám többre mennék hármás praktikával.

PALLÁS ÉS DIANNA

135 Itt vagyunk, virágot szedünk égy Nymphával,
A Ceres eladó, pompás Leányával.

VENUS *(ad Mercurium)*

Postám, minden jól van, meny vissza örömmel.

MERCURIUS *(redit ad Iovem)*

Nuntia laeta tuli, voto Cytherea potitur,
Decidit in casses virgo petita suos.

IUPITER

140 Inspice, quid faciant, utinam feliciter iret
Inceptum gratae Cypridis illud opus.
Illa equidem vigili cura mea iussa tuetur,
Sunt etiam ad fraudes ingeniosa suas.

MERCURIUS (*redux*)

Iam violas aliosque legunt ex ordine flores,
Qvos redimita rosis rustica cloris habet.
145 Gaudet et exultat venturi nescia fati,
Veris opes virgo mox rapienda leget.
Iam veniunt et dulce melos, mox triste futurum
Aequali cantant voce sonoque Deae.

IUPITER

Audi, Atlantiades, iubeas vigilare profundi
150 Regem, ne votis excidat ille suis.

MERCURIUS (*ad Plutonem*)

Invigila Lethe, ducunt teneram tibi sponsam,
Proxima erit Veneri, Viridem nectetque corollam.

ACTVS TERTIVS

(Venus, Pallas, Dianna procedunt cum nova Sponsa.)

VENUS

Contio grata mihi, sociis quoque grata Deabus.
Salve,serta manus nostra datura venit.
155 Eia, agite, o Comites, flores intexite sertis,
Stringat purpureas candida Vana rosas.
Vt video, praesens haec vellet habere inventus,
En tibi, ne sertum respue, quaeso, meum.
Cynthia, da Iuveni, quem formae gratia magna
160 Comendat.

DIANNA

Violas accipe, quaeso, meas!

(*Haec dum agunt, rapit Pluto Proserpinam sic querulantem*)

PROSERPINA

Hei mihi, quo rapier? quis me rapit? Eia, Sorores,
Auxilium miserae, si pote, ferte mihi!
Dic mihi, quod genus es, quo me rapis? Improbe, dicas!
O, mea perniciēs, crux mea, morsque mea.

(*Electrae Verba*)

160 [A szerepnév a kéziratban így:] CYN, [Az
egységesítés végett változtattuk meg.]

161, 165 [A sor előtti szerepneveket a rendezői
utasításból emeltük ki.]

ELECTRA

165 Óh, álnok és csalárd Vénus bokretái,
Óh, tőkéletlen szív tündéres próbái,
Óh, szomorú óra szomorú munkái,
Szollyatok, ugyan mik s. lehettek hibái.

Hát ezt érdemli az tiszta szűzesség?
170 Ez é a jutalmad, ó ritka kegyesség?
Oh, szép képen lévő fris kellemetesség,
Hová lettél, s. hol vagy, szólly, ha szólhatnál még!

El bádjadt társai, kérlek, keressétek!
Bár ég, pokol tarcsa, vissza szerezzétek!
175 Lábárol szűzemet mint hogy le ejtétek,
Még ha tsak égsyszer is, látnom engedjétek!

Jaj, hogy mennyek már én annak az anyyához?
Oda van a Léány, ez ám hív dajkához
Nem illik. Nem illik kivált Electrához,
180 Kihöz Ceres bizott mint erős bástyához.

DIANNA

Dic mihi raptoris nomen, Tritonia, saevi,
Dic Venus, arbitrio facta rapina tuo?

PALLAS

Igaz, hogy keserves véletlen esetünk,
De minthogy így történt. róla nem tehetünk,
185 Szánnyuk, mint oly személyt, kit nem felejtethünk,
Esetén halgatni kéntelítettünk.

Mi haszna, őrzötte példás kegyességét?
Im' el nem érhetette anyya s. maga végét.
Kormos ajak nyallya orczája szépségét,
190 Mejjén fel domborult páros ékességét.

Én tőlem Ceresnek nem esik tudtára,
Mert nekünk, néki is lenne nagy kárára,
Nem jön szajainkból hideg, meleg pára,
Ez a sziv s. amaz is Harpocrates Vára.

195 De minthogy mételye az Emberi nemnek
A fecsegés, talam esete szüzemnek
Tudtára van eddig az én kedvesemnek,
Mostan Phrigiában lévő Céresemnek.

200 Ha más nem is, tudom, jelenté Dajkája,
Ki is keservessen el indult hozzaja,
Pityergőre állott szegénynek a szája,
félő, hogy most mindjárt ne légyen lármája.

DIÁNNA

Squalidus ex Erebi tenebris forsan venit ille,
Cur Styx, cur Phlegeton, non oppressistis? Eamus,
205 O, Comites, reddet prece sollicitatus ademtam;
Audi, Tartareis nunquam flectende querelis.

Vota, precesque meas, audi communia vota,
Coelicolam reddas nostram, tremebunde, sororem!
Sunt tibi deformes Furiae, te coniuge dignae,
210 His fruire, hanc reddas, si non, Acheronta movebo.

IUPITER (*revocat Deas frustra lacrymantes Proserpinam*)

Cur frustra vanas effunditis ore querelas?
Clausam tenet praedam Regia nigra suam.
Non prece, non pretio, non ullis fletibus inde
Regressum speret raptam puella suam,
215 Sunt caritura suo taentamina vestra triumpho.
Quid pulsasse juvat, voce gemente fores?
Iram nil metuit vestram, nec flectitur aegra
Voce cerebrigenae[!] Rex Stygis ille Deae.
Ergo redite statim vester superabitur omnis,
220 A Iove sollicitus maeror inersque dolor.

(*His auditis, valedicent raptae et regredient.*)

PALLÁS

Esto memor nostri, Stygio spoliata Latroni,
Elisiys jam jam praeda dolenda ducis!
Obstitit auxilio Patris reverentia nostri,
Majus erat nostris viribus illud opus.
225 Pyeriae dulces lugebunt montis alumnae,
Lugebit Cynthus tristia fata diu.
Ergo vale, Cereris nostrumque decus, vale! Nostris
Nil lacrymis prodest lavare fores.

ACTVS QVARTVS

(Jupiter severe mandat, nequis Cereri Fata suae puellae aperiat)

IUPITER

230 Non jam Plutonis furor est metuendus Averno,
Non est Tartarei vis metuenda chori,
Non tenebris faciem nostrae telluris opacis
Obducat tumidas, nec spuet ore minas.
Non jam deserta moerens inglorius aula
Exstat, quod viduos cernat habere dies.
235 Hoc fuit in votis, jam possidet et sibi dando,
Basia dat sponsae vix rehabenda suae.
Raptae mille modis vexant in somnia Matrem,
Qvaelibet ingeminat nox reditura metum,
Umbrantem thalamos, laurum de stirpe recisam,
240 Ima saepe videt flava ruisse Ceres.
Qvare si veniet Phrigia de sede, cavete
Dicere, qua periit virgo pudica manu.
Oceani nymphas inter notissima nutrix
Fratrem Electra meum scit rapuisse Deam.
245 Vidi ego quum miserae raptum deflebat alumnae,
Fors etiam retulit nuntia moesta Deae.
Haec igitur mandata dabo, ne prodere tentet
Raptorem Careri conscia turba mali.
Obtestor Coelos, natus licet ille soror ve,
250 Vel Coniux fuerit, fulmine strata cadet.
Hoc factum nullo velandum tempore dictum
Sit tenebris, ne fors resciat alma Ceres.

MINERVA *(respondet ad mandatum Iovis)*

Nos, quia jam fallax terris fortuna supernis
Surripuit voto, Rex venerande, tuo,
255 Postremum longumque vale jam diximus illi,
Lingva mali nobis nil taciturna feret.
Forsitan et scit jam nutricis ab ore puellae,
Qvae fugit rapta virgine maesta statim.

VENUS *(ad hoc sic)*

260 Si foret hoc verum Phrigia tellure morari,
Non posset natae, jam studiosa Ceres.
Qvam video lucem, strepitus quis venit ad aures?
Huc properat nata fors viduata Ceres.
Inspicias Maiiae Soboles.

MERCURIUS

Venit, ah venit aegra,
Hae serunt lacrymae, pes titubat Deae.

ACTVS QVINTVS

(Prodit tandem Ceres cum Electra et miserrimas fundit querelas, quaerit raptorem:)

CERES

265 Qvo leges cecidere Poli? quo Jura Deorum?
Nonne movet superos virginitatis amor?
Crudeles Divae atqve hominem sitientibus aris,
Numina digna poli, quae mea culpa fuit?
Dicite, quam, vel qvem laesit mea rapta puella?
270 Te ne tuis pepulit Delia virgo iugis?
Dic, tibi quod nocuit bello metuenda virago,
Num rapuit pugnas virgo tenella tuas?
Quid latuisse juvat? Deserta Trinacria quare
Incoluit multis invidiosa procis?
275 Nulla potest praeclara dies acerba meroris
~~Insanam~~ rabiem tollere, nulla potest.
Dicite raptorem, Deus an Dea, dicite, quaeso,
Ut gemitus miseros mitiget aegra Ceres.

DEARUM UNA

Nescio, quid faciam, prohibet reverentis patris.

CERES

280 Duxistis clarum Cereris de stirpe triumphum.
Iam scio, dulce meum vos spoliasse decus.
Sedula nam natae nutrix Electra nefandum,
Hoc scelus ad nostras pertulit aegra domos.
Nunc tantum liceat sortem cognoscere raptae,
285 Ut sequar, ut quaeram virginis ora meae.
Nam si dixeritis, pelaga terraque requiram,
Indefessa petam devia quaeso loca,
Non requies, non somnus erit, carpendus ocellis
Ne videam natae tristia fata meae.
290 Stat finis penetrare noti lacrymando protervi,
Stat facibus Boreae, stat penetrare domos,
Ut vestigantem videat per rura, per Urbes,
Iupiter et casum defleat ille meum.

265 [A sor előtt nincs szerepnév.]

(*Procedit Ceres et quaerit*)

295 O, Iuvenes, raptam viduae mihi reddite natam,
Dicite, sub vestro syrmate nonne latet.
Una fuit mea spes, Sobolem Latona secundam
Non dedit, et vobis hanc rapuisse iuvat.
Reddite! Cur cupitis luctu tabescere Divam?
Reddite, si vestra rapta sit illa manu!

IUPITER (*alloquitur Cererem*)

300 Exanimata Ceres lacrymis mea magna voluptas,
Filia Turrigerae semper amata Deae.
Expediam tristes animi cordisque querelas,
Huc adsis, verbis exhilaranda meis.

CERES (*ad Iovem*)

305 Non opis est vestrae tantos placare dolores,
Exsuperant vires haec mea fata tuas.

IUPITER (*ad Cererem*)

310 Nil vereare soror soboles Saturnia duri,
Compos eris voti forsitan alma tui,
Haec equidem mandata dabam Dis atque Deabus,
Ne referant natae fata dolenda tuae.
Sed quae nutricis raptum iam cura fidelis
Detulit, exponam mentis et artis opus.
Rapta Iovis Stygii manibus Proserpina, terras
Deseruit Veneris viribus atque meis.
315 Iam fateor, dilecta nurus, tibi cuncta fatenda,
In Thalamos Stygii rapta puella Dei est.
En causam raptus: ursit precibusque nimisque,
Vt queat amplexu Coniugis ille frui.
Consului Paphiam, retulit te nolle Himeneae
Virginis arreptae Cypria Diva mihi.
320 Non aliter fieri potuit, iam regnat in aula
Plutonis cupida, basia datque viro.
Ludunt ad Cyathos vel Bachanalia cantant,
Oscula vel labiis dantque feruntque suis.
Hac tenuis est illi statio gratissima, nigri
325 Colligit Elysii candidaserta iugi.
Demulcet Phlegeton flammis crepitantibus ardens,
Miratur nigrae sulphura tetra Stygis,
Si vel, chara parens, ab Averno sola vocares,
Non tamen Infernas linqueret illa domos.

CERES (*ad Iovem*)

330 Hanc mihi da veniam, linquet mea foeda
Tartarei subito sordida tecta Dei.

IUPITER (*ad hoc Cereris votum sic*)

335 Conditione data poteris tentare regressum,
Ut pote, si stygias non tetigisset aquas.
Vel si Plutonis bellaria salgama, vel si
Non dum gustasset, virgo redire potest.

CERES

340 Vix et iam gustasse puto, quid tangeret illa
Foeda nimia stomacho nem bene cocta suo,
Inspicias, proles Cyllenias! Tartara sponsum
Inspice, fer natae nuntia laeta meae!
Dic, Pluto, quae sit superi sententia Fratris,
Te sequar et tetri Regna vibedo Dei.
O, utinam mea spes, mea cura, meum decus unum,
Nullas gustasset Filia rapta dapes!
345 Sic reditus votis a me iam mille potitus
Natae non durus difficilisque foret.

MERCURIUS (*redux ad Cererem*)

Alma Ceres, exulta animo, tua Filia vivit,
Vivit, nec stygias attigit ore dapes.

CERES (*ad Raptorem*)

350 Rex Erebi, residens tristes Acherontis ad undas,
Non Rex, sed raptor perfide, pande fores!
Redde meam sobolem dulcem, tibi reddi rapinam,
Nam non est vestro digno puella sinu.
Basia da Furiis, iussu mea nata tonantis
Coelo, Tartaream desere digna domum.

(*Amplectitur Ceres inventam Filiam.*)

PROSERPINA

355 Perpetuis optata venis genitrix pia votis
Gratulor adventu sollicitata tuo.
Anne ego regrediar?

CERES

Sic est, dulcissima proles,
Si licuit stygiis abstinuisse cibus.

PROSERPINA (*ad Matrem*)

O, me felicem, nil haec tangere labella.

CERES

Ergo veni matris cura salusque tua!

(*Impediat Cererem Aesculapius, dicens se vidisse Proserpinam in pomario Plutonis gustasse pomum.*)

AESCULAPIUS

360 Sta, nova iam rapta, nutrix temeraria sponsa!
Redde Iovis Superi, mater iniqua, nurum!
Vidi ego, dum septem decerpsit ab arbore poma,
Redde Iovis Superi, mater iniqua, nurum!
Nam nisi reddideris, tecum referetur et illa,
365 Qvam nunc insidiis surripis inde tuis.
Redde statim, redeas contemtrix sedis Averni,
Pessima vade Ceres, dic tua fata Iovi!

(*Sic denuo rapitur Proserpina. Ceres vero resolvitur in novos fletus.*)

CERES

Cur ego non perii, cur non vel terra, vel aequor
Absorbsit, tum cum dulce pendit onus.
370 Nunc tales gestare tibi, Proserpina, foedas
Sperabam, quales orba parente geris.
Cingebar studiis nuper sine fine procorum,
Ah, periit multis una petita procis!
O, decus, o, requies, o, matris chara voluptas!
375 Qvo raperis viduae grande parentis onus?
Causa mali tanti, Iovis Venerisque voluntas,
Mater eram titulum, deprecor aegra nurum.

IUPITER (*accurrere volens toto dolore dicit*)

Somniferum confecta gravi maerore papaver
Accipe, sit luctus haec medicina tui.

CERES

380 Da requiem, si forte daret morbumque fugaret.

IUPITER

Plaudite musae!

CHORUS

EPILOGUS

Cur sopor hanc fessam Divam maerore ligavit,
Quaeritis. Insano vincta dolore cubat.
Materies tanti non est repetenda doloris,
385 Cognita iam patulis auribus esse potest.
Inde Dioneae thechnas mala minia cocca,
Qvilibet et quivis discat, acerba foret.
Et qvae virgo semel contempsit amoris honores,
Non est haec votis sollicitanda tuis.
390 Par aetas adsit, par votum, par qvoqve stemma,
His et enim fidus conciliatur amor.
Si nec sponsa gemet tensis ad sidera palmis,
Nec sponsus tristes mittet ab ore sonos.
Nec socer, humentes lacrymis sine fine papillas,
395 Deterget Lacrymis ora riganda suis.
Qvae rite coniugium concors aetate vocante
Sponsus cum sponsa ne fleat ipse sua.
Interea nostri petimus censura Hymenei,
Ne sit iudicio pensiculanda gravi.
400 Acceptate Patres, tentamina nostra benigne,
Sit Fratrum supplex lingua modesta, rogo.

A MŰ ADATAI

Lelőhelye a *Virágos kert* 69a—76b lapja. (OSzK Oct. Hung. 517. A kézitról lásd a 31. szám alatti jegyzetet!) A gyűjteménynek ez az egyetlen drámája, melyet nem találunk meg a Losoncon, illetőleg Sárospatakon játszott darabok társaságában, sem Tóthfalusi gyűjteményében, sem a *Gyűjteményes Veteményben*.

A dráma szövegének mindössze bő egytizede szól magyar nyelven. (A 124—136., 165—180., 183—202.sorok.) A szöveg után „Finis” záradék olvasható.

A szöveg nyomtatásban itt jelenik meg először.

SZERZŐ

A kézirat másolója semmit sem mond a darab szerzőjéről. Abból a körülményből, hogy a gyűjtemény negyedik darabjaként Szathmári Paksi Sámuel szerzeményei után a *Pandora* latin fogalmazványát, illetőleg annak magyar fordítását követi, gondolhatunk arra, hogy ez is tőle származik. Bizonyítani azonban ezt nem tudjuk. Kevés bizonyíték, hogy ebben is szerepel Aesculapius, akárcsak a *Pandorában* és Szathmári másik drámájában.

FORRÁS

A dráma keletkezéséről, forrásáról a kézirat semmit sem mond. Kétségtelen azonban, hogy szerzője Claudianus Claudius *De raptu Proserpinae* című munkája alapján írta meg darabját. Nem ragaszkodik szorosan forrásához, sokat elhagy Claudianus művéből, részben át is szerkeszti annak meséjét. A cselekmény menete, a darab nyelve azonban világosan azt mutatja, hogy a latin költő művéből szerkesztették össze.

Sokkal kevesebb jele van annak, hogy az Ovidiustól is feldolgozott témából (*Fastorum Libri IV.* 390—618. és *Metamorphoseon Libri V.* 343—572) vett át részeket. Bizonyára Ovidiusra megy azonban vissza Aesculapius alakja, aki tanúskodik, hogy Proserpina gyümölcsöt evett az Alvilágban. A *Metamorphoses*ben is Ascalaphus a tanú. Az Aesculapius név vagy nem közvetlenül Ovidius munkájából származik, vagy — ha Szathmári Paksi Sámuel volt a szerző — a *Pandora* hasonnevé szereplőjének hatásával magyarázható. Az a körülmény, hogy a drámában nem esik szó róla, hogy Proserpina az év egy részét az Alvilágban, más részét Ceresnél, az anyjánál töltheti Jupiter engedménye értelmében, azt bizonyítja, hogy a dráma írója is megállt a cselekményben annál a pontnál, ahol Claudianusnál véget ér Proserpina története, mivel a harmadik rész 448. sorával műve megszakad.

A szerző jól válogatta ki Claudianus művéből a színpadon megjeleníthető mozzanatokot. Mellőzte az egyes részek bevezetőit, a reflexiókat, a vallásos vonatkozású helyeket, elhagyta mindazt, ami Ceres életéből, Proserpina történetéből a rablást megelőzte. Ceres nem kutatja mindenfelé Proserpinát. Az utolsó felvonás hatásos jelenetében az istenek, Jupiter előtt önti ki minden keserűségét. Itt találkozik Proserpinával, és a mitológiai mondáktól különbözőleg kapja Jupitertől az álomhozó mákot.

A dráma szerzője nemcsak értelmileg követi a latin szöveget, helyenként szó szerint átvesz fordulatokat, szavakat, mondatszakszokat emel át. Ennek bemutatására néhány példát idézünk. A latin költő harmadik személyben beszél Plutóról:

Dux Erebi quondam *tumidas* exarsit in iras
Proelia moturus *superis*, quod solus egeret
Conubiis *sterilesque* diu *consumeret annos*
Impatiens *nescire torum nullasque mariti*
Incelebras nec *dulce patris cognoscere nomen*. (I. 32—36.)

A drámában Pluto mondja:

Iam satis est, a quo *tumidas* impellor in iras,
Proelia cum *superis* gesturo Tartara flammās..
Nec video quare *sterilis consumere* soles...
Non patiar *nescire thorum, cognoscere nomen*
Dulce patris... (31, 33, 39, 45—46.)

Claudianusnál Lachesis így csillapítja Plutót:

Ne pete firmatas *pacis dissolvere leges*
Quas dedimus nevitque colus, neu foedera fratrum
Civili converte tuba...
Posce Iovem, dabitur coniunx. (I. 63—65, 67.).

És a drámában:

fratrum foedera sancta cole,
Antiquas noli *pacis dissolvere leges,*
Qvas dedimus, praesens ne vitet ille colus.
Posce Iovem, dabitur Conjux... (56—59.)

Jupiter ezekkel a szavakkal fenyegeti meg az isteneket, ha Ceresnek megmondják Proserpina sorsát:

Quodsi quis Cereri *raptorem prodere divum*
Audeat, imperii molem *pacemque profundam*
Obtestor rerum, natus licet ille sororve
Vel coniunx fuerit naturamve agminis una (III. 55—58.)

A drámában így:

Haec igitur mandata dabo, ne *prodere* tentet
Raptorem Cereri conscia turba mali.
Obtestor Coelos, natus licet ille soror ve,
Vel Coniux fuerit, fulmine strata cadet. (247—250.)

A fentiekhez hasonló nyelvi, stilusegyezéseket számos helyen találunk. Ceres kesergésében pl. ilyeneket:

Quam mea vel tenui dicto Proserpina laesit (III. 287.) —
Dicite quam vel qvem laesit mea rapta puella (269.)
Quin potius natam pelago terrisque requiris, (III. 315) —
Nam si dixeritis pelaga terraque requiram (284.)
Non requies, non somnus erit (III. 318.)
Non requies, non somnus erit. . . (288.)
Stat finem penetrare Noti Boreaeque nivalem
Vestigare domum. . .
Impius errantem videat per rura, per urbes (III. 323—324., 326.)
Stat finis penetrare noti lacrymendo protervi, —
Stat facibus Boreae, stat penetrare domos,
Ut vestigentem videat per rura, per Urbes. (290—292.)

A mese egész menete, a szereplő személyek azonos volta, a dráma nyelvezete egyaránt azt igazolja, hogy a darab szerzője Claudianus költői elbeszélését dolgozta át.

ELŐADÁS

A „Prologus”-ból és az „Epilogus” utolsó soraiból kitűnik, hogy előadásra szánták. Eljátszásának idejét és helyét azonban nem ismerjük. A lelőhely alapján feltételezzük, hogy Sárospatakon (esetleg Losoncon) játszották. Nincs rá adatunk, hogy 1773 után Sárospatakon latin nyelvű drámát adtak elő. Mivel a kéziratban közvetlenül a *Pandora* után áll, és utána csak magyar drámák olvashatók, valószínű, hogy 1772-ben vagy 1773-ban játszották. Ilyen alapon soroltuk be kiadványunkba.

SZÖVEGKRITIKAI MEGJEGYZÉSEK

A másolat néhány rövidítést feloldottuk. A szerepneveket egységesítettük első előfordulási alakjukhoz igazodva. Több ízben a rendezői utasításból emeltük ki a neveket. A latin szavaknak a jelenleg szokásos írásmódtól való néhány eltérést a közszavakban is meg a tulajdonnevekben is megtartottuk.

NYELVI ÉS TÁRGYI MAGYARÁZATOK

8 *Phlegetonteus. . . Deus* — Pluto, az Alvilág királya

13 *Maiiae genitus* — Mercurius

19 *Trinacria virgo* — Proserpina, akit Pluto Szicília egyik ligetéből rabolt el

25 *Matris Eleusinae* — Proserpina anyjának, Ceresnek (Demeter!)

27 *Castaliae. . . sorores* — a múzsák

35 *Eumenides. . . sorores* — a jó akaratú furiák, illetőleg nimfák

65 *Cyllenius ales* — a szárnyas Mercurius

131 *Phrigiában nem fél esetétől* — *nem fél a bajtól.* Ceres a 203. sor tanúsága szerint is Phrigiában volt Proserpina elrablásakor.

193 A sor értelme: szívünkéből nem jön ki szájunkon át a titok. Harpocratest a rómaiak mutatóujját a szájára szorító istenként ábrázolták.

338 *proles Cyllenia* — Mercurius

33.

SZATHMÁRI PAKSI SÁMUEL
ELVÁDOLT ÁRTATLANSÁG

SÁROSPATAK, 1773 KÖRÜL
LOSONC, 1786. MÁJUS 26.

A' JÁDZÓ SZEMÉLYEK

1	THESEUS, A KIRÁLY	14	PODALIRUS
2	ELŐL JÁRÓ BESZÉD	15	BOLOND KEVÉLY
3	HYPPOLITE, A KIRÁLY FELESÉGE	16	NAGYRAVÁGYÓ
4	HYPPOLITUS, A KIRÁLY FIA	17	BOR BETEG
5	PHAEDRA	18	SZERELEM BETEG
6	PHILLIS, A PHAEDRA FRAUCZIMERE	19	SIKET EMBER
7	HIR	20	HIMLÓ HELYES
8	NÉGY CONSILIARIUSOK	21	NAGY HASÚ LEÁNY
9	KAPITÁNY	22	HIDEGLELES
10	HÁROM KATONÁK	23	ASTROLOGUS
11	DIANNA	24	IRIS, A JÚNÓ FRAUCZIMERE
12	AESCLAPIUS	25	MORIÓ
13	MACHAON	26	BE REKESZTŐ SZEMÉLY

Hippolitusnak Mostoha Annyának hamis Vádjára lett meg öletése.
Szomorú Játék ött Jelenésekbe, melyet A' Lossonczi Reformata Oskola
Tagai eljádztottak Nagyvátj János Poëtak Praeceptora alatt
MDCCLXXXVI Esztendő 26. Májusban.

ELŐL JÁRÓ BESZÉD

Urak, Aszszonyságok, Szüzek, szép termetek,
Tisztességes hely ez, a hova jőrtetek,
Mert még illy Királynét tán nem tiszteltetek,
Annival is inkább el nem temettetek.

5   Phaedra isméretes talám az hirébe,
Meg mondjuk, hogy esett szerelem törébe,
Hogy viselte magát kinos győtrelmébe,
Hogy akasztotta fel magát kécségében.

10   Mostoha Fiába nagyon bé szeretet,
A ki a szüzesség ólébe születet,
Phaedra hát ő tőle rútul meg vettetet,
Noha szegény érte halállal fizetet.

15   Mert Phaedrá Attyának eképpen vádolta,
Hogy őt erőszakkal szeretni unszolta,
Bujaságát ilyen szinnel palástolta,
Theseus el hiven, fíját fel konczolta.

20   De ezzel nincs vége a Tragoediának,
Mert bár nem kedvezett Théseus fiának,
De kedvébe lévén a Nagy Diánnának,
Diánna s egy borbély életre hozának.

Cím: II öt meg jelenésekbe; oskolának kisebb
tagai: esztendő ben 26 Majj III *Faedrának*
szomorú története [Hiányzik:] Lossonczi;
MDCCLXXXVI Eszt.

1 III [A sor előtt:] PROLOGUS

2 I jőjjetek II ahova gyűltetek III jöttetek

3 II nem szemléltetek

13 II—III attyánál

15 II szinnel tapasztolta

20 I Diánna egy borbély II—III Diánna s' egy
borbély

- Látván az orvosnak illy nagy tehetségét,
 A Fel támasztásban való mesterségét,
 Igen sok beteges kéré segítségét,
 Hogy gyógyicsa kinek kinek betegségét.
- 25 El jött a kevélység, Laxativa nyelvés,
 Nagyra vágyó, erős hurut, hideglelés,
 Szerelem betege, siket, tűzes kelés,
 Bor betegség, kőszvény, nehezen szelelés.
- 30 Phaedra is meg lakolt fájtalanságáért,
 Bujaságból került árulkodásáért,
 Lelki esmérete ra támadt Fiáért,
 Sirját el cserélte egy akasztó fáért.
- 35 Ezeket tanullyuk mi Déák versekbe,
 Még is semmi zavárt nem tett a szivekbe,
 Most már elől adjuk Magyar beszédekbe,
 Mint mászszor is, most is igen csekélyekbe.
- 40 Azért hát kegyesen kérünk, halgassatok,
 Ne légyen rantzokkal komor az orczátok,
 Így illő tisztelet hárámlik reátok,
 És mászszor többet fog tudni Poétátok.

ELSŐ JELENÉS

Beszellő személyek: THESEUS, PHAEDRA, MORIÓ, HIPPOLITE, HIPPOLITUS.

THESEUS (*őszve esküszik Phaadrával*)

- Ki voltam, ki vagyok, jól tudják mindenek,
 A kik segítettek, tudják az Istenek,
 Kik az Amazonok, hogy mentem ellenek,
 A Centaurusok is miként el vesztenek.
- 45 Amaz Vitéz Aszszony népét el vesztettem,
 És Királynéjokat Feleségül vettem,
 Kivel esztendeig hogy együtt élhettem,
 A szép Hyppolitust általa nemzettem.

31 III Lelke esmerete

34 II tész

37 I halgatátok II—III halgassatok

40 II [A sor után a beszélő személyeknél:] Morio
 v. Bolond III [Hiányzik a jelenetezés és a
 személyek felsorolása.]

41 II [A sor előtt a szereplőknél:] MORIO vagy

BOLOND III [A sor előtt:] Thaeusus Faedrához

41—42 I [A sorok mellett:] Ov. Metam, Libri VII.
 Fab. XI.

44 II A Centaurusok miként

- 50 Kardom ama disznót ketté hasította,
Mely a Cremioni határt pusztította
Osztán Periphétát éltétül fosztotta,
A ki Epidaurus várát kóborlotta.
- 55 Procrustes bojnyiknek ki omlótt a Vére,
Sok gyilkosságáért meg adodot bére,
Ez minden vendégnek, ki hozzá be tére,
Lábát el vagta, ha az ágybol ki ére.
- 60 Jártam Crétában is Minos fogságában,
Egek, ne vigyetek több ilyen próbában,
Ott a Minotaurus Labirintusában,
Eltemmel jadzottam meg gyilkolásában.
- Ez Pasiphaének ostoba fajtája,
Felig ember, felig bika volt formája,
Bika csinálmány ez, a Világ csudája,
De félig Minosnak tulajdon munkája.
- 65 Én a vad Bikának fejét át szegeztem,
Egy erős vas szöggel hogy fel fegyverkeztem,
De hogy életemet ott el nem végeztem,
Phaedrámnak köszönöm, s. véle így egyeztem,
- 70 Hogy ha engem meg ment a Fene Bikátul,
Érdeméért ötet elveszem sajátul,
Ő atta a czérnát, s. azt kötöttem hátul,
Midőn meg indultam a Vár ajtajátul.
- 75 Ugyan ez a czérna onnan ki vezetett,
Bár sok tekervénnyel a Vár építettett,
De mert egyik vége a zárhoz kötöttem,
A sok szövevényből éltem meg mentetett.
- 80 Sokak hát érdemi az ilyen Dámának,
A ki éltet adott halálos rabjának,
Vélem el jött, hirt sem adott az Attyának,
Méltó, hogy égy Király el vegye Társának.

53 I III Procustes II Procuses [?]

54 II—II adatott

56 III ki tére

61 II Pasithénak

62 II volt bika

65 II Én ez

68 II véle igyekeztem

76 II ki mentetett

77 II Sokak érdemei

79 I Vélemel

80 II [A sor után:] Hippolitéhez fordul III

Theseus Hippolitéhez

(*Hyppolitéhez szól Theseus*)

Tudom, Hippolitém, kedves Feleségem,
Hogy örökös véled az én szövecségem,
Ne légy hát ez okon az én ellenségem,
Hogy Phaedra leszz egyik Fele segicségem.

HIPPOLITE (*a Király első Felsége réá áll*)

85 Kedves Theseusom, tudom hívségedet,
Esmérem erántam tiszta szerelmedet,
Azért hát ajánlhad annakis szivedet,
A ki szerelmessen tartja jobb kezedet.

90 Tudom, hogy engemet még meg nem vetettél,
Azért hogy Phaedrának ígérertet tettél,
Tudom, nem vagy buja, hogy belé szeretted,
Hanem jó tétére érzékennyé lettél.

95 De hát az országlás kire szál végtére,
Ha a te életed el jutt estvéjére?
Enyimre é vagy a Phaedra gyermekére?
Felelly a Királyné ezen beszédére!

THESEUS (*le kőti az országot Hippolita fiának, Hippolitusnak*)

Hippolitus első szerelmem sengéje,
Együtt élésünknek kedves csemetéje,
Ő rá hagyom tehát én a Királyságot,
100 A Phaedra fiának veszek más jószágot.

HIPPOLITUS (*Lábához borul az Attyának, meg köszöni*)

Felséges méltóság, életem reménnye,
Ki vagy az Országnak kedves szeme fényne,
Ha ez Felségednek felőlem törvénnye,
El oszlik szivemnek kinos kelevénnye.
105 Én két lábaidat csókossal ásztatom,
Gyenge kezeimmel porát tisztogatom,
Most magamat bezzeg boldognak mondhatom,
Hogy Théseus Királyt Atyámnak hívhatom.

84 III [A sor után:] Hippolite Theseushoz

86 II erantam valo

88 II ajánljad másnak is

96 III Melyik el végtére jóságbol kedvére [A sor után:] Thaeusus vissza

97 III szerelem

100 II [A sor utáni utasításban:] Lábához borulvan meg köszöni az Attyának III [Csak szerepnév van.]

102 III Ki az Országnak vagy

THESEUS (*Phaedrával kezét fog*)

110 Hogy egyéb nincs hátra, láthat, kedves Lélek,
Hanem hogy te nékem, én tenéked élek,
Melletted szerencsés napokat reméllek,
Hogy másért meg utály, én attol nem félek.

115 Itt van hát job kezem szerelmem jeléül,
Két égygyé lett szívnek emlékezetéül,
Hid el, hogy mig vérem szívemben meg nem hűll,
Más személy tűzétől vesém, lépem nem füll.

PHAEDRA (*is kezét adja a Királynak*)

120 Óh Király, el vészem örömmel kezedet,
Job kezeddal együtt igaz hűségedet,
Mind holtig szeretem kedves személyedet,
Szívem fel tseréli mejjedből szivedet.

Én el hagytam érted Földemet, Hazámat,
A mi nagyobb, az én meg venült Atyámat,
Tsókold meg, én tartom kedves két orczámat,
Én is meg csókolom szerelmes mátkámat.

(*A Mório belészóll*)

MÓRIO

125 Meg ály, Palya, ne hidj annak a Dámának,
Mert ő majd más Legényt választ rudasának.

A Crétai Lyányok felette tűzesek,
Nezd csak, a szemei millyen szerelmesek!

130 Ha te vadászni mégy egyszer a mezőre,
Addig majd más kakas ül fel az üllőre.

THESEUS (*levonattya a Móriót*)

Huzd le! Ha ugy leszs is, mi gondja van ára?
Vágj erős hármát a beste kurvanyára!

109 I [A sor előtt:] THESEUS II látod

111 II <sz> napokat szemlélek

116 III [A sor után csak szerepnév van.]

118 II hivségeket

124 [A sor után:] II A Bolond belészol III Mório
oda

125 I [MÓRIO a rendezői utasításból kiemelve] III
Meg ály papa

128 II millyen szemérmesek III melyen
szerelmesek

129 III mégy egykor

130 [A sor után:] II Le vonattya a Bolondot III
[csak szerepnév van.]

131 III ugy van

132 I Vágj II—III Vágj

MÓRIO (*le fekszik*)

Én nem igen vágyok az ily portekára.

(*Útik*)

Ne üsd olyan nagyon, te akasztó fára.

(*Fel kelvén sirva panaszkodik.*)

135 No, nekem meg esett Diószeg Vására,
De hiszem, el jutok még én az órára,
Hogy Theseus rá ún arra a szajhára,
'A mostani öröm rá *forr* a torkára.

140 Hiszem, amelly Leány szőkik Hazájából,
Nem sok jó lesz abból a Kutya fajából,
Semmi! Jó ez nekem csak úgy bolondjából,
De soha szalonna nem lesz a Kutyaból.

MÁSODIK JELENÉS

Beszéllő személyek: PHAEDRA, PHILLIS, HIPPOLITUS, THESEUS

PHEDRA (*hivattya Hippolitust*)

Eredj, Phillis, frissen a Király Fiához,
Mondjad, ne sajnállyon le jönni Phaedrához,
145 Ugy, de ha majd el érsz az Ház ajtajához,
El ne felejcsd, eléb borully a Lábához.

PHILLIS

Felséges Aszszonyom parancsolattjára
Repülök, nem megyek, sebes szél módjára,
De mondja meg eléb, jöjjön melly órára,
150 Hogy osztán ne vessen hiv szolgálójára.

PHAEDRA

Mondjad, hogy ha lehatt, othon ne mulasson,
Hogy engem sokáig ne várakoztasson.

133 [A sor előtt:] II A Bolon [!] mikor vágják; [A sor után hiányzik az *útik* szó.] III Mório fekszik

134 I Neüsd [A sor után:] II Fel kél a Bolond sirva panaszkodik; Ne üss III fel kel

137 II arra a kurvára

138 I forra II—III forr a

140 II kutya fajtaból

141 II—III jo énnékem III így

142 III [A sor után hiányzik a jelenetezés és a személyek felsorolása. Csak szerepnév van.]

145 II háza ajtajához

149 II elsőbb

150 II hu [!] szolgálójára

152 III [A sor után:] Fillis menve.

PHILLIS (*érte megy*)

Gut, gut ich werde Ihn höflich einwitieren
Sie können noch mit Ihm genug karusieren.

(*Phillis el érkezik a Herczeghez*)

155 Az Hertz eget az ujj Királyné hivattya
Hozzája, most magát ha meg alázhattya.

HIPPOLITUS

Jaj, de a hajam sincs jól fel frizérozva,
Sem pedig a Csizmám nincs ki staférozva.

(*El megy a Herczeg*)

El jöttem felséged patancsolattyára.

(*A Herczeg a kezét akarván csókolni a Királynénak,
az orczáját tartya a Királyné, a Herczeg el vonja magát.*)

160 Érdemetlen vagyok ilyen gratiára.

PHAEDRA

Úllyön le a Herczeg ide a párnára,
S. Légyen badjadt szívem vigasztalására.

HIPPOLITUS

Hát mi Felségednek ugyan csak panasz?
Ha merem kérdeni, mondja, ne halaszsa!

PHAEDRA

165 A Hazam s az Atyám forognak szememben,
Több más ilyen dolog őtlenek eszemben,
Nincs, ki olajt tóltne eleven sebembe,
Minden vissza teczik epekedésemben.

153 II ein Wüthiren [!]

154 I—II Ihn III Ihm

155 [A sor előtt:] II Hozzá érkezőn így szoll III
Fillis Herczeghez

157 II [A sor előtt nincs utasítás, a sor a főszöveg

160. sora előtti rendezői utasítás után áll, mely a II.

forrásban így olvasható:] Érkezőn kezét csokolni
akarja s' ortzáját tartya a Királyné

159 III [A sor után:] meg csokolja

160 II vagyok ezen III [A sor előtti tudósítás
hiányzik.] III [Ezt a sort PHAEDRA mondja.]

161—162 III [Hiányzik.]

163 I [A sor előtt: HERCZEG] III ugyan is

165 I eszemben II—III szemembe III Az Atyám s.
az anyám

170 A Király is othon nem tölti kedvemem,
Tsak remeteségbe töltöm életemem,
Nincs ki mulattatna az Háznál engemet,
Nekem ezek győtrik szomorú szívemet.

HIPPOLITUS

Az Atyámnak igen sok az ellensége,
De kevés azonban a Haza hűsége,
175 Maga megy az Harczra, nincs is csendessége,
És így csak maga van ithon Felesége.

PHAEDRA

Semmi, Hippolitus, csak mi ithon légyünk,
El múlik az idő, ha sétálni mégyünk,
És így hogy ebédet job izűen égyünk,
180 Ha tetzik, itt kívül égy sétálást tégyünk.

(El mennek sétálni, s. a Sétálás közben így beszélgetnek.)

Én a Király fiát felette szeretem,
Meg vidulok, ha csak nevét említhetem,
És hogy életemet véle nem lelhetem,
Kinomat magamban meg nem emészthetem.

HIPPOLITUS

185 Én is a Királynét becsülöm s. tisztelem,
Minden mulacságom ő benne fel lelem,
Ezt a napot ugyan holtig meg szentelem,
Mert ma jó izűn fog esni az ételem.

MÓRIO

Ejnye, fosom az útytát.

PHAEDRA

190 Tegnap, midőn sirnék kinom keservében,
Míntha Biblist láttam volna könyveztében,
Szegény, hogy fogyott el könyve őzönében,
Caunusért való szerelmes tűzében.

169 II ithon

173 [A sor előtt:] I HERCZEG II HIPPOLITUS III
HIPPOLITUS HERCZEG

176 I hogy II—III így

180 [A sor után:] II [Hiányzik az utasítás.] III
sétálva Faedra.

181 I [A sor előtt a felesleges PHAEDRA nevet
elhagytuk.]

183 II nem tölthetem

184 II nem epeszthetem

186 III meg lelem

188 I MORIO

189 II—III [Hiányzik]

193 II szerelme tűzében

195 Didót is láttattam látni nagy kinnyába,
Hol az székre, hol az ágyra borultában,
Aeneásért égő szerelme lángjába,
Egek, ne tegyétek Phaedrát illy próbára!

(*A sétálásból haza érkeznek.*)

HIPPOLITUS

200 Ennye, be jól esett, ki jártuk magunkat,
Mellőztük egy kicsint fájdalmas gondunkat,
Pihentessük meg itt, ha teszik tagunkat,
Majd jobb kedvel fogjuk azután dolgunkat.

PHAEDRA (*el fordul Hippolitustól*)

Mást beszél Bodóné, midőn a bor ára
Kéretik, nem hajt ő a Phaedra szavára,

(*Hippolitusra mutat, hogy nem hajt szavára.*)

205 De már nem álhatom, fel tészem chártára,
S. magyarán meg mondván, adom a szájára.

HIPPOLITUS (*Haza megy*)

Adieu, Király né, magam commendálom,
Szives barátságát majd vissza szolgálom.

PHAEDRA (*Levelet küld Hippolitusnak, mellyben meg
vallyá, hogy őtet halálba szereti.*)

Vidd el, kis Philliském, ezen czédulámat,
Köszöncsed nevemmel Hippolituskámat.

MÓRIÓ

210 Talán meg gyulladt a Királyne pendele,
Hogy illyen sietős levele vitele.

PHILLIS (*elviszi a Levelet Hippolitusnak*)

Egy levelet hoztam a Herczeg számára
Phaedrától, csókollya mint két orczájára.

194 II sok kinyában

196 III szerelmes

197 [A sor után:] II [Hiányzik az utasítás.] III ülve
Hippolitus

201 II [Csak szerepnév van.]; mikor III [A sor
után:] Faedra el fordul

202 II mikor a bor

203 I [A sor utáni utasítás jegyzet formájában a
lap alján.] II—III [Utasítás nincs.]

205 II meg mondom s' adom

206 II [A sor előtt csak szerepnév van.]

207 II [A sor után következő utasításban hiányzik
az *őt*; halálból. III [A sor után:] Faedra levelet
küld.

210 II [A sor előtt:] BOLOND

211 II Hogy olyan

212 II—III [A sor előtti utasítás hiányzik.]

213 III mind a két ortzája

HIPPOLITUS (*el olvassa a Levelet*)

215 Küldök néked, de úgy ha adsz egességet,
Ha nyujtasz Phaedrának bizo reménységet.

Olvasd el, mit irtam levelem hátára,
Talám lesz szivednek vigasztalására.

Ezt a titkot sem Föld, sem tenger nem tudja,
A nap is, ha mondja, hogy tudja, hazudja.

220 Egy ellenség *a más* levelét meg nézi,
Sokkal inkább, hogy ha kedvese intézi.

Háromszor akartam veled beszélni,
Háromszor szerelmem néked jelenteni;

225 De szómat meg fogta a szemérmetség,
Nyelvém meg kötötte a Félelmetesség.

Most már nem szégyenlem néked meg fejteni,
Mivel a szeretet nem tud szégyenlenni.

Két orczád rósai egetnek engemet,
Ezek buzdították fel bennem véretem.

230 Bár nem akarnám is, tégedet szeretlek,
Bár távol vagy tőlem, még is ölelgetlek.

Nem vagyok én kurva, ne hid azt felőlem,
Nem ugrattak még fel senkit is mellőlem.

235 Tejébe van gyenge szerelmem rósája,
Rád gyuladt fel elsőbb lángoló fáklájája.

Jupiter Európát midőn meg szerette,
Egy Bika formába magát öltöztette.

Te, ha bagoly formát veszel is képedre,
Nem bánom, csak juttass engem szerelmedre.

214 I [A sor felett forrásjelzet:] Epist. Heroid IIa
— helyesen: IVa! — Ovidij. [A sor előtt:] II [Az
utasításból hiányzik az *el.*] Küldöm III Hippolitus
olvassa

220 I amás
221 II ha kedvére
234 II Fejébe III szerelem
238 II <T> De [A D ráírva T—re.]

- 240 Abba is látom én szemed ragyogványát,
Felette szemeid kettős szivárványát.
- Hogy én ezt szeretem, én nem véték vele,
Mert engemet erre szép orczád emele.
- 245 Ha vasbol volna is szivemnek Táblája,
Még is által járná két szemed szikrája.
- Vagy szeress, vagy pedig őjjél meg engemet,
De ugy sem oltod meg hozzád szerelmemet!
- Nints itthon a Király, most batran itt hálhatz,
Phaedránál, mint teczik, csak ugy musikálhatz.
- 250 Lád, hogy Pirithous kedves az Attyádnál,
Fellyeb szereti azt az édes Anyádnál.
- Mi két Feleségi ithon epekedünk,
Hogy ki, kit szeressen azon vetekedünk.
- 255 Néked sints előtte semmi kedvességed,
Ne sájnáld hát tőlem gyenge szüzességed.
- Nem vétkezel, ha te véle hálsz Phaedrával,
Mert semmi verséged nincs a mostohával.
- Aztat tsak az öreg Saturnus tiltotta,
De bezzeg Jupiter maga javaslotta.
- 260 Ő bátran véle hál *a maga* Húgával,
Senki sem vádolja valami hibával.
- Ha ki meg láttya is, hogy mi együtt hálunk,
Az atyafiságra menten apellálunk.
- 265 Szabad az Annyának a Fiát szeretni,
A Fiúnak sem kell az Annyát meg vetni.

240 II láttam
241 II Felettek
246 III pedig jőjj el még engemet [!]
247 II hozzám [!]
249 II Faedrával
250 I[Az *Attyádnál*ban a *d* utólag beszúrva.]

251 II Fellyebb betsüli
254 II sint előttd [!] III nints
255 III semmi szüzességed
257 I mostohánál II—III [Lásd a főszövegben!]
260 I amaga II halt
264 II—III anyának a fiút

Ugy is ritka példa az a Mostohákba,
Hogy gyönyörködne a szegény árvákba.

Igy ha én, mostohád, szeretlek tégedet,
Meg dicsérik az én, te szeretetedet.

270 Nem vagyok Királyné, szeretődde lettem,
Tégedet ölelni kezem készítettem.

Óh, kedves Angyalom emészt a Fájdalom,
Piros két orczádat, míg körül nem nyalom.

275 Jőjj hát, ne mulatoz, hád félben munkádat,
Szánd meg kinnyai közt siro mostohádat.

(Hyppolitus őszve szaggattya a Levelet.)

Isteni végezés, ellene hogy álljak,
Illy tüzes Aszszonnyal ugyan mit csináljak?

El vész, ha nem megyek, élte virágában,
Mert nagyon kinlódik szerelem lángjában.

280 Vész, nem vész, ennékem szükségem engedni,
Illy nagy gonoszságra nem kell vetemedni.

(A Frauczimert seggbe rúgja.)

Te szajjha, lódully ki, ilyen szette vette,
Az Aszszonyodat is hét ördög béllette.

HIR *(beszélli, hogy a Királyné az ő Mostoha Fiat szerette,
de az őtet meg vetette)*

285 Én Hir vagyok, a Föld anyámtól születtem,
Szemmel, füllel, szajjal felékesítettem,
Nem alszóm, miolta e Világra lettem,
Mindent tudok, látok mert úgy teremtettem.

267 III gyönyörködjenek
276 [A sor előtti utasítás:] II H. a levelet őszve
tépi. III [Csak szerepnév van.]
280 II—III engednem
281 II—III vetemednem
282 II [A sor elől hiányzik az utasítás.] III [A sor
előtt:] a' Frauczimerhez

284 [A sor előtt:] II A HIR meg beszélli mindenütt
hogy a királyné mostoha fiába szerete, de az őtet
meg vetette. III [Csak ennyi:] Fama hír
286 III a világra jöttem
287 III mert így

290 A mit csak hallok is, mindég beszélgetem,
Sebes járkálásból ál egész életem,
A mi szép, rút szinnel mindjárt be festetem,
A hazugságot is igaznak hirdetem.

295 A meg esett dolgot szüntelen nagyitom,
A mi csak *egy* ujjnyi, őlnyire toditom,
Az igasságot is szászszor fel forditom,
Azt osztán hirtelen, ugy előmozditom.

Most Phaedra Királynét hordom minden felé,
Mostoha Fiába hogy szeretet belé,
Szerelmes levelét hozzá el rendelé,
De meg haragitá, nem meg engesztelé.

300 Rút dolog Aszszonynak a Legényt meg kérni,
Mostoha Fiának szerelmet ígérni,
Ugyan, jó Aszonyok, még mit fogunk érni,
Ha a szemérem nem fog Törvényt esmérni.

PHAEDRA (*fut a Királyhoz, el vádollya Hippolitust, hogy rajta erőszakot akar tenni*)

305 Lator, Lator, Lator, ejnye gonosz lélek,
Azt tudja, hogy Kurva vagyok, abba élek.

A Mostoha Fiaid rá jött az Házamra,
Erővel fel mászott mellém az ágyamra.

Ha a Frajczimerem ott ben nem lett volna,
A Mostoha rajtam szégyentis tett volna.

THESEUS (*meg ijed*)

310 Egek, vallyon mit kell már ma reményleni,
Ha az Fiútól kell az Annyát örzeni?
Ilyen boszúságban ugyan mit kell tenni,
Phillis, hát te elől tudnád beszélteni?

293 I csak ujjnyi II egy unyi III egy ujjnyi egy őltre
295 I hirtelen II hirtelen III hirtelen
303 II fog szégyent
304 [A sor előtt:] II [Az utasításból hiányzik az *el*.]
III [Csak ennyi:] Faedra a' Királyhoz.

306 II bé jött a házamba
307 II Erővel bé feküdt mellém az ágyomba
310 III [A sor előtt:] Thaeus ijed
311 II—III anyát
312 II buszuságba vallyon mit

PHILLIS (*hatalmassan bizonyítja*)

315 A biz, Uram, úgy volt, bé jött a szobába,
Egyszerre bé fekütt a nagy nyoszolyába,
Én is az ágyból ki ugrok hamarjába,
Megyek, hát ő fülel ottan a dunnába.

(*Theseus el indulván, a Mórió utánna kiált.*)

MÓRIO

Megáll, megáll! Nem is hallya beszédemet.
De csitt, pitzi, majd meg verik a seggemet.
320 Pedig bolond, részeg, a gyermek amit túd,
Igazán meg mondja, senkinek nem hazud.

HARMADIK JELENÉS

Beszéllő Személyek: THESEUS, TANÁCSOSOK,
HIPPOLITUS, HIPPOLITE, KAPITÁNY, KATONAK

THESEUS (*tanácsot kér Tanácsositol*)

325 Sok terhes útamnak el jutván végére,
Ugy véltem, hogy jövök öröm estvéjére,
De ügyem terjesztem az Egek Egére,
Mert hoznak illy nagy gyászt Theseus népére.

Négy holnapja annak hogy en ki indultam,
Háromig népemmel ellenséget dúltam,
Nagy örömmel vissza Hazámba fordultam,
Midőn ujjab bánat árjába borultam.

330 Csak alig állék meg Királyi Hazamba,
Hát a Feleségem borul a nyakamba,
Buja szeretet van, mondja, a Fiamba,
Tsak hogy szégyent nem tett az ágyas Házamba.

314 II—III [Csak szerepnév van.]; III uram igaz

316 II ugrom

317 [A sor utátn:] II [Csak a BOLOND szerepnév áll.] III Morio Thaeuseushoz.

318 II Nem úgy nem úgy nem is hallják

319 II pitzi mert nem verik [!]

321 [A sor után] II [Hiányzik a beszélő személyek felsorolása.] III [Nincs jelenetezés, hiányzik a szereplők felsorolása. Az utasítás:] Thaeus Tanácsosihoz.

323 III örömet végére

325 II Mért hoznak

328 III örömben

335 El hitette az az gaz Fattyú magával,
Egy cseppet sem vétek hálni mostohával.
Azis, mint hogy hozzá hajlott szép szavával,
Véle akart hálni tegnap az Annyával.

340 A Királyné, lévén tellyes nyájassággal,
Kezdett véle bánni egész barátsággal.
Ő gondolta, hogy az tellyes bujasággal,
Tsak karazirozta egész bátorsággal.

345 Annyira megy égsyszer a vakmerőségbe,
Törvényt nem esmérvén az esmerecségbe,
Hogy ha Leány nem ment volna segítségbe,
Nagy háborút szerzett volna a kösségbe.

350 Én már, mint hogy mindég ithon nem ülhetek,
Soha nyugott szívvél soha nem lehetek,
Feleségimmel is tisztán nem élhetek,
Mivel az illy Lator Fiútol félhetek;

Azért mit itéltek, immár ti lássátok,
Hogy pedig a dolgot jobban fojtassátok,
Ótet előtőkbe vasba hozassátok,
De végre halálra Sententziázzátok.

(Hippolitust vasba viszik puska közt a Katonák a' Tanács eleibe.)

AZ ELSŐ TANÁCSOS (*Hippolitust pirongattya*)

355 Itt vagy te országunk meg háborítója,
A Szent Házasságnak fájtalan rontója!
Hova lett Fejednek akkor cogitója,
Hogy akartál lenni Anyád meg bántója?

360 Tudod é, hogy vétek olyyat cselekedni,
A vér ellen való bűnbe keveredni?
Hiddel, hogy meg nem fogsz mostan menekedni,
De gonoszságodért rút halált szenvedni.

334 III ez az gaz

346 II nem lehetek

347 II szívvél én már nem III soha sem

348 III feleségemmel

349 II Mint hogy az

353 II [A sor után csak ennyi:] Iső tanáts szol

Hippolitusnak III [A sor után:] Hippol. vasba
puska közt viszik

354 I [A sor előtt:] A. Iső II Szol Hippolitusnak III
[A sor előtt nincs színi utasítás.] III országnak

361 II Sőt gonoszságodért fogsz

365 Inkáb, ha nem birtál volna szerelmeddel,
Az Atyádat kérted volna kérésseddel,
Meg engedte volna, hogy hály cselédeddel,
Tsak hogy bűnbe ne ess tulajdon véreddel.

Im, bujasággal hired el temetted,
A Mostohádat is kurvának képztetted,
Meg jó Atyádat is hogy fel ingerletted,
Ugy, hogy az életből magad ki vettetted.

370 Nincs már az országnak hozzád remensége,
Eltemette mind azt szived *feslettsége*,
A barmoknak vagyon ilyen közössége,
A Galambnak Fia leszs a Felesége.

375 Ha mi az Herczegnek kegyelmesek lészünk,
Igy az Igasságnak nagy csónkúlást tészünk,
Szép Feleségeket Fiainknak vészünk,
Igy a koporsóba sirva léssen részünk.

380 Más az, hogy a köznép menten azt követi,
Amit a Királlya, s. vérét fertézteti,
Jó hát, ha a Tanács őt meg büntetteti,
Három golyóbissal halálra löveti.

A MÁSODIK TANÁCSOS (*sajnállya Hippolitust*)

385 Szemem a sirástol nem tartoztathatom,
Midőn az illy dolgot elmémbe forgatom,
Sőt két kinok között szorongattatom,
Majd elő beszéllem, ha meg halgattatom.

Athenae Városa hires nagy nevében,
Sok ki ontott vérrel nyert dicséretében,
Hires Királlya is vitézi szivében,
Sok Historicusok fel tett jegyzésében

390 Csak a Hippolitus maga egy magzattya,
Már pedig meg vénült Theseus, az Attya,
Ugy hogy más gyermekét a nép nem várhattya,
Ez, ami énnékem szivem szorongattya.

366 I temeted II—III temetted

368 II Még jo

369 II ez életből

371 I feslett ége II—III feslettsége

375 III igazságban

379 II A mint a királly a

381 III agyon lövetteti

382 II—III [A sor előtt csak szerepnév van.] II

2DIK TANÁTS

384 II sok kinok

385 III Majd elől

387 II nyert ditsőségében

392 II hogy már III nép meg [!] várhatja

395 Ha ez égy Fiút is agyon lövettettyük,
Fényes országunkat magunk el temettyük,
S. Nyakunkban idegen Király jármát vettyük,
Ezt hát meg gondollyuk, mig nem meg ölettyük.

400 De ha más oldalrol a dolgot visgálljuk,
Ezt a gonoszságot olly nagynak találljuk,
Hogy *ha* magunk a bünt önként nem plántálljuk,
Hogy meg ne büntessük, soha ki nem álljuk.

405 Mert ha ött meg tarttyuk az ország kedvéért,
Jupiter meg büntett minket a bünéért;
Akár hogy törődjünk tehát éltéért,
Ki törlik az Egek cselekedetéért.

És így hát mind egy lész, akar ki büntesse,
Jupiter avagy mi, a Tanács fel vesse,
Tisztit ezek szerént folytassa, kővesse,
Vagy meg kegyelmezzen, vagy agyon lövesse.

410 A HARMADIK TANÁCSOS (*nem enged*)
Én csak úgy itélek, hogy meg ölettessék,
Teste az ebeknek ételül vetessék,
Mert hogy a nép érte meg büntettettessék,
Inkáb ő mint lator agyon lövettessék.

415 Elöttünk a példa Mýrha gonoszsága,
Akit annyira vitt rüt fajtalansága,
Hogy az Attyával lett undok bujasága,
Cynyrást el veszté, s. gyászol az országa.

420 Sőt, hogy az Istenek a bünt meg büntetik,
S. a vér ellen való vétket nem nézhetik,
A Mýrha Fás erdők vélünk el hitetik,
A' mellyekben Myrha mindég gyóttrettetik.

425 Biblis Caunusba hogy belé szeretet,
Mint hogy véle vérrel őszvekótttetett,
A nagy Istenektől úgy meg bünttetet,
Hogy egybe sós forrás vizzé teremtetett.

396 II Nyakunkra

397 II meg fontoljuk

400 I Hogy magunk II Hogy ha magunk önként a
bünt III meg plántálljuk

401 II meg se; ki sem III büntessék

403 II miket [!]

407 II mink

410 II—III [A sor előtt csak szerepnév van.] II

3DIK TANÁTS

411 II itélem

417 I III Cynarast II Cinaras

422 III Caulusba

423 II vérrel vele

Ha mi engedjük is Hippolitust élni,
Bizonyommal mondom, attól lehet félni,
Minket az Istenek meg fognak ítélni,
S. az ő nagy bűnéért egyig ki metélni.

430 Jobb lesz hát, ha magunk önként meg büntetjük,
Mert így az Istenek Törvényét követjük,
Inkább Theseust is magát meg kérdehetjük,
Lesz-e még más Fia, miből reményelhetjük.

435 Hát sok beszédemnek e legyen a vége,
Hogy az Hippolitus nagy vakmerősége
Lakollyon puskával, legyen temecskéje,
Thészeus jó Legény, van még tehetsége.

A NEGYEDIK TANÁCSOS (*menti Hippolitust*)

440 Ha így van a dolog, én ellent nem állok,
Szembe az Herczegért senkivel sem szállok,
De míg meg öletnénk, ez egyért instállok,
Hallyák meg beszédem, másként protestállok.

445 Már ily történetek mászszor is estenek,
Ambár a Crónikák meg nézettessenek,
Az aszszonyok sokszor buján szerettek,
Még meg haragudtak, ha meg vettettek.

Tudjátok, Peleus hogy meg ölettetett,
Midőn Acastusné tőle meg vettetett,
Még is szegény, ily rút hirbe kevertetett,
Hogy ő erőszakos szerelmet követett.

450 Egyiptomban éppen égy 'Sidó így jára,
Kinek minden szépség omlott orcájára,
Szolga volt, nem vágyott Pótifár Társára,
Még is azt mondta, hogy rá ment az ágyára.

455 A Szegény Ifjú tömlőczbe vettetett,
Artatlan voltáért vasba verettetett,
De mert az Aszszonynak szava el hitetett,
Ez szegény érette rabsággal fizetett.

427 II Bizonyommal mondhatom lehet attól

431 II—III törvényét III Mert úgy

434 II Hát csak

438—473 II [Hiányzik.]

438 III [A sor előtt csak a szerepnév áll.]

439 III senkivel nem

442 III máskor

452 III Potifár sorsára

460 Ne hidjük a Phaedra szavát egy szeribe,
Mert álnok az Aszszony, fel gyúlad mérgébe,
Nem szánnya keverni kezét más vérébe,
Csak hogy boldogullyon rossz fel tételébe.

465 Meg lehet, hogy Phaedra ez ifjat szerette,
Buja szerelmére ő maga készítette,
De hogy ebbe czélyát éppen nem érhetette,
Ellene a Királyt fel fegyverkeztette.

Nem kell hát sietni gyászos halálával,
Nem kell gondolni a Phaedra haragjával,
Nézzük, ha az Ifjú egy kis irásával
Nem tudná é magát menteni szavával.

THESEUS

470 A' mit kelmed beszél az csupa semmiség,
Az én Feleségem csupa szemérmesség,

Más az, a Frautzimer a Factumon érte
Meg is eskütt rajta, lakollyon hát erte.

HIPPOLITUS (*menti magát*)

475 Terjesztvén kezemet az Egek egére,
Esküszöm az erős Istennek nevére,
Soha nem készültem Phaedra szerelmére.
Oh, Egek, ez e az artatlanság bére?

480 Én az édes Atyám ithon nem létébe
Jártam a Diánna vadas erdejébe,
Egyszer haza jővén igen idejébe,
Magához hivatott Phaedra hevennyébe.

485 El mentem, az igaz, parancsolattyára.
De nem úgy, mint az én Atyám ágyására,
Hanem, a mint mondá, vigasztalására,
S. az unalmas idő mulatozására.

Azután ki mentünk mind ketten sétálni,
Ebédig a kertbe fel alá járkálni,
De még nem késztetett ekkor véle hálni,
Azért hát nem lehet azt contravertálni.

459 III fel gyuladt

464 I [A sor mellett:] (a Herczegbe)

474 III [A sor előtt csak szerepnév van.]

475 II Istenek

483 I agyására II—III ágyására

485 II—III idő el mulatására

489 II—III ezt

490 Azután idővel egy Levelet ira,
Melyet amidőn irt, láczott, sokat sira,
Irtá, hogy szívének nincs gyógyító ira,
De ezzel engemet tűzére nem bira.

495 Sőt a Frajczimerét még kitaszítottam,
A Seggibe rugtam, el is szakasztottam
A levelet, ezzel de nagyot botlottam,
Szerelmes Levelét hogy meg nem tartottam.

500 Jaj, de már mi haszna, hogy itt beszélgetek?
Ezekkel kegyelmet, tudom, nem nyerhetek,
Inkább halálomhoz lassan készülgetek,
Az édes Anyámtól ha búcsút vehetek.

(Az édes Anyától búcsúzik.)

505 Oh, jaj, kedves Lélek, csokolom orczádat
S. engem sokat csókolt kisded szájacskádat,
Imé, el szakasztod kedves Fiacskádat,
Zokogva számlálod le folyó órádat.

510 Artatlan halok meg, semmit nem vétettem,
De mert a szüzesség Törvényét követtem,
A buja Királyné tűzét meg vetettem,
Gyászos halálomra azért ítéltettem,

515 El viszem magammal sok szivességedet,
Zokogva köszönöm hű szeretetedet,
Temettesd el, kérlek, kedves gyermekedet,
Ne szányd tőlem, ne szányd végső kölcségedet!

HIPPOLITE (sirattyá a fiát)

515 Oh, kedves gyermekem, fő gyönyörűségem,
Világi éltemben leg főbb dicsőségem,
Ki fogyot belőlem már érzékenységem,
Mint Niobét kövé formál nagy ínségem.

496 II levelét

497 I levelet II—III levelét

501 [A sor után:] II [Hiányzik az *édes* szó.] III az anyához.

504 II el szalasztod

505 III számlálod te

509 III ezért

511 II Zokogva szeretem hű

513 II szánd kérlek ne

514 [A sor előtt:] II [Az utasítás:] H. sirattyá fiját, a Királyt kéri, hogy kegyelmezzen meg néki. III H. a fijához

517 I kövé II—III kövé

520 Ugyan, mindent túdo egek, mit vétettem,
Hogy ostorotoknak tárgyul ki tétettem?
Hiszem én Aszszonyi tisztem el követtem,
Mihelyt Hippolitust töletem el vettem.

525 Boldogok az Anyák, akik nem nemzettek,
Mert illy kisértetett soha nem szenyvettek,
Bóldogok a méhek, mellyek meddők lettek,
Az emlők, amellyek tejet nem önthettek.

Veszszem el az a nap, amellyen születtem,
Az Ejczaka, mellyen én Aszszonnyá lettem,
Atkozott az óra, mellyen le fektettem,
S. a holnap is, mellyen terhem megéreztem.

530 Nem hagylak, nem hagylak téged kivégezni,
A Királynál addig fogok esedezni,
Mig, Fiam, meg nem fog néked kegyelmezni,
Utolsó véremig foglak védelmezni.

(Hippolité a Királyhoz megy, kéri, hogy kegyelmezzen meg Fiának.)

535 Oh, Király, nem szánod kedves Gyermekeidet,
Sem Feleségedet, sem magad véredet,
Hogy konczolhatod fel tulajdon testedet?
Oh, hát változtasd meg tett igéretedet!

Bszellek én néked, látom, csak hijába.

(Theseus rá se halgat.)

540 Nem Anya szült téged Athenae Várába,
Hanem a mord tenger ki kőpött kinnyába,
Tigrisek szoptattak volt Hircaniába.

545 Vagy szült a Caucasus kemény kősziklája,
Mert nem lehet másnak illy csuda fajtája,
Azért is ez a hegy a menkő csatája,
Hogy mert téged szülni, természet csudája.

526 II nap mellyen én

528 II mellyben

529 II Az a nap is mellyben

533 [A sor utáni utasítás:] II A királyhoz megy.

III a' Királyhoz, de nem hallgatja.

536 II kontzoltatod

537 II végezésedet

538 II—III [A sor után nincs utasítás.]

540 II kőpött habjában

541 II Hyberniába

542 II szült Kaukázus

544 II az a hegy

Már nem titkolhatom többé haragomat,
Imé, maga látta könyhullatásomat,
Még sem siratta meg illy gyászos sorsomat,
Sőt még sietteti gyászos halálomat.

550 Kérlek a magas Ég sok csillagaira,
Gyenge szerelmemnek édes csókjaira,
Essen meg a Lelked Társad szavaira,
Ne juttas halálom mérges óraira.

THESEUS (*nem kegyelmez*)

555 Amit el végeztünk, annak meg kell lenni,
A Királynénak hát el lehet már menni,
Mert ha mi nem fognánk ilyen példat tenni,
Fognánk az Istenek haragját ránk venni.

(*Büntetik Hippolitust.*)

AZ ELSŐ TANÁCSOS

Hát a gonosztévő meg büntettessék!

A MÁSODIK TANÁCSOS

Az Isten haragja hogy el kerültessék

A HARMADIK TANÁCSOS

560 A vesztő helyreis menten ki vitessék!

A NEGYEDIK TANÁCSOS

Három golyóbissal agyon lövettessék!

A KAPITÁNY (*kimondja Hippolitus Sentenciáját*)

Halli, halli, mint a picsiletes filák,
Én most mek montani szomorú nat ujság.

565 *Exempli gratia* Hippolitus mek főlt,
A ki most majt mintárt kolopissal mek holt,
Mert csuszik az Anát meleg tunnájápa,
A szopaban ott mek kapni a szopápa.

546 I többi II—III többé

549 II sietteti az én

550 II—III magaság sok

551 II szerelmimnek

552 III Éljen meg

553 I THESEUS

554 III [A sor előtt csak szerepnév van.]

557 II Fogjuk

558 [A sor előtt:] II Hippolitusnak sentenciáz-
totása III Négy Tanácsos

558—561 [A szerepek elé az egységesítés miatt
kitettük a névelőt.]

561 II [Ezt itt a KIRÁLY mondja.]

562 [A sor előtt az utasítás:] II Halálos rabnak
sentenciája III Kapitány mond sentenciát.

564 I III *Exempli gratios* II *Exempli gratia*

567 II mek kapik III leánod meg kapni szopába

No hát ne sinálik ketek illy gonoság,
Három Flinétával Herr bey Katonasák!

HIPPOLITUS (*utólyára intést tesz*)

570 Csaloka az *Orca* sikamló márvánnya
Es a két szemöldök barna szivárvánnya,
Ha nem néked való, akar ki Leánnya,
Vesd meg azt, jollehet a szived kívánnya.

HIPPOLITE (*is agyon akarja magát lövetni*)

Már én minek élek . . . . .
575 . . . . . Meg kell halni, látom.
. . . . . Óh, kedves Gyermequem!

KATONA

Mennyen a Királyné innen már dolgára,
Ne nézzen fiának gyászos halálára!

(*It a Kapitány bé kötözi a szemét, egy székre ülteti, s. azután durr, meg lövik.*)
Relatio in Consilium

Schon aus, es hat auf link Seit kommen,
580 Hat So geschossen gleich ist gefalt. Teremtette!

NEGYEDIK JELENES

Beszéllő személyek: DIANNA, AESCULAPIUS, MACHAON,
PODALIRUS, MÓRIO, HIPPOLITUS

DIANNA (*meg szánnya Hippolitust, keri Aesculapiust,*
hogy tamaszsa fel)

Tudom, Esculapi, nagy tehetségedet,
Es a gyógyításba való értékedet,
Most ugyan csak jól meg vesd mesterségedet,
Támasz fel égy holtat, hozd el műszeredet!

568 III tsinálik kérek ily

570 I az ország [A sor előtt:] II H. utójára intést
tészen. III H. vég szava. II Csaloka az ortza III
Csaloka az világ

573 III ezt

574 III [A sor előtt csak a szerepnév áll.]

574—576 I—II [Félsorok.]

574 III [A sor előtt csak szerepnév áll; félsor.]

575 III [Az 575—576. félsorok összevonva egy
sorrá.]

578 II [A sor után csak így:] Relatio III [A sor
után:] Akkor meg lövik. relatio in consilium.

579 III Schön aus

580 II ist als III ich gafalt

581 [A sor előtt:] II [A szereplők nincsenek felsorolva; az utasításban többletként:] Más betegeket is gyógyít. III [Hiányzik a jelenetezés, a szereplők felsorolása, az utasítás:] Diana Aesculapiushoz; Tudom Esculape

585 A' gonosz Theseus Fiát meg ölette,
Még pedig mit csinált, azt meg sem kérlette,
Holott velem együtt a vadat kergette,
És így szüzességben éltét el végzette.

590 1 Mégis égy rossz Aszszony vádoskodására,
Nem nézván az Ifjú ártatlan voltára,
Sem az édes Anyja könyve hullására
Meg lövését bizta három Katonára.

595 Én a szüzesseget felette szeretem,
Egyedül a tiszta szüzet kedvelhetem,
Doctor Uramat is azért kéregetem,
Mert az Ifjú éltét tőle meg nyerhetem.

AESCULAPIUS (*igéri Faradságot*)

600 Én mesterségemmel valamit tehetek,
Ez meg ölt Ifjúért mindent el követek.
Ti a Patikába azomba mennyetek,
Lebens Essentiát, fajinát vegyetek!

Én addig a Testet előmbe hozatom,
El hullott tetemet őszve rakogatom,
Pulsusát, a szívét majd meg tapogatom,
Osztán az Anyjának eleven meg adom.

(*Aesculapius a Legényeknek parancsol.*)

605 Kennyétek meg drága kenettel szemeit,
Orrát, az homlokát, mind a két füleit.

PODALIRUS

Véghez viszem, érzem már verni ereit.

586 I Meg II—III Még II azt nem is kérlette III
kérdézte

588 II éltét el veszette

589 I Megis II—III Még is II asszony
viaskodására

590 III nézván a fiú ártatlanságára

591 III anya viaskodására

592 I Még

594 I atiszta

597 [A sor előtti utasításban:] II igéri szolgáltyát
III [Csak szerepnév van.]

598 II A meg ölt [A sor után:] Szoll a Fiainak
Podalirus, Machaon Doktor Legényeknek

599 II ezennel menyetek

600 I [A sor mellett utalás van a lap alján
olvasható megjegyzésre:] a) Tudniillik Machaon
és Podalirus, a doctornak két fiai

602 II rakogatom

604 I eleve [Értelem szerint jav.] II—III élve meg
adatom

605 III [A sor előtt:] a' Legényekhez

607 III [A sor előtt:] P. 1-ső legény

MACHAON

Enis melegülni szivét, töb részeit.

AESCULAPIUS

Már meg él bizonynal tsak fel kel oldozni.

HIPPOLITE (*örül, hogy Fia meg éledt*)

610 Meg éledt a Fiam, nem kell siránkozni,
Ezért Diánnának fogok imádkozni,
Mig e gyarló testben fogok mulatozni.

Fijam, Fijam, óh had hallyam szózatodat,
Beszéld elől rövid szóval halálotdat,
615 És halálotd után lett állapotodat,
Kinodat, bajodat vagy boldogságotdat!

MÓRIO

Könnnyű ő Kelmeknek kopaszt borotválni,
Az élő emberből elevent csinálni.

HIPPOLITUS (*elől beszélle állapottyát.*)

620 Mikor jutott éitem utolsó estvére,
Lelekem Elýsium kies mezejére
Költözött a boldog Lelkeknek helyére,
Hidegült testembe onnan vissza tére.

Láttam és el jártam én a más Világot,
Ki nem beszélhetem azt a boldogságot,
625 Sem azt a rettentő boldogtalánságot,
Melly követi a jót és a gonoszágot.

Az öröm, boldogság ottan véghetetlen,
A kin s. a győtrelem ki beszélhetetlen,
Órök tűzben vagyon minden hihetetlen,
630 Az Isten Törvénye éránt engedetlen.

El fogódott szivem, alig beszélhetek,
Csak éppen ez égy szóm vagyon még véletek,
Mig időtők vagyon, mig fen ál éltetek,
Az halálról gyakran meg emlékezzetek.

608 III [A sor előtt:] Machaon 2-dik legény

610 [A sor előtti utasításban:] II H. örül hogy a
Fia él III H. örül

614 III elől szóval gyászos

616 [A sor után:] I MORIO II BOLOND

617 I III He könnnyű II Könnnyű

619 III [A sor előtt csak a szereplő neve áll.];
Midón

623 III Láttam el is

624 I Kinem II kinek beszélhetem

631 II El fogatott

DIANNA (*el küldi Hippolitust Olasz Országba*)

635 Hippolitus, tarcsd meg, amit mondok néked,
Az atyád földébe többé nem leszsz széked,
Mert Pluto s. az Atyád lenne ellenséged,
Ha hamar meg tudnák lett elevenséged.

640 Olasz Országba kell tenéked hát menni,
A hol én rendeltem, Királlyá is lenni,
De a Hippolitus nevet le kel tenni,
S. a Virbius nevet magadra fel venni.

645 Hogy oda bátran juss, bé fedlek felhővel,
Őrizlek mindenüt Isteni erővel,
Hogy az Atyád meg ne ismérjen idővel,
Meg tarkázlak téged ennehány szeplővel.

HIPPOLITUS (*el megy Olasz Országba*)

650 Én hát Felségednek parancsolattyára
Rá sem nézek többé az Atyám Házára,
Inkáb kel hajtani az Isten szavára
Mint az itt bűnhődő Atyára s. Anyára.

(*Aesculapiushoz Betegek mennek, hogy őket gyógyicsa meg.*)

BOLOND KEVÉLY

Oh, bölcs orvos, kérlek, gyógyics meg engemet,
Rontya nagy nyavalya testemet, Fejemet!

AESCULAPIUS

Világosicsd bajod eránt értelmemet,
Fogod tapasztalni kész segedelmemet.

BOLOND KEVÉLY

655 Gyenge Gyermekek voltam, már bajom érzettem,
De még is miatta le nem betegettem,
Most *ront* meg, már mikor jól fel cseperettem,
Mar is igen nagyon elerőtlenettem.

635 I [A sor előtt:] Ovid.: Metam: Libr. XV. Fab:

XI. III [A sor előtt:] D. Hippolitushoz

636 II Atyád hazában III anyád földében

637 III anyád lenne

639 II—III menned

640 II—III lened II A hol el rendeltem

641 II—III tenned

642 II kell venned III venned

647 [A sor előtt:] II [Csak a szerepnév áll.] III H. vissza.

649 III hajtani egy

650 [A sor után az utasításban:] II Aesculapiushoz betegek mennek, meg gyógyitya III [Csak az első mondatot tartalmazza.]

654 I segedelmedet II—III segedelmemet

657 I—III ránt meg [A Pandora alapján jav.] III mikor már

660 Ugy láczik, eleven s. vidám abrázatom,
Minden tetemimet birom s. mozgathatom,
Eppen hogy szedelgős Fejem nem birhatom,
Másképpen jó izűn ehetem s. ihatom.

665 Mi lelte Fejemet, sokat gondolkottam,
Erzettem, hogy dagad, sokat tapintottam,
A mivel lehetet s. tudtam, orvoslottam,
Mi bajom, sokára osztán sajditottam.

670 Tudni illik ennek a tudós elmének,
Kicsiny tagassága Fejem üregének,
Szoros qvártély már is bőv bölcsességének,
Kis kamara illy sok tudomány kincsenek.

Melly már is enyire ki *sebesitette*,
Ki tolta Fejemet, és ki feszitette;
A Jupiter Feje Minervát ellette,
Ezt is a bölcsesség nehezkesse tette.

AESCULAPIUS

675 Fogd a recipéket és a régulákat,
Ezek szerint fojtasd mindég diétádat!
A Kávét téj fellel nem jó innya.
A süvegedet *nem árt* néha le venni.
A ruházkodást csak az erszényhez kel szabni.
680 A nyakadat nem jó merően tartani.
Tanult emberek közt forogj!
Az orrodát káros sokat fintorgatni.
Menny a Patikáriushoz, alázatosságnak hívják!

MÓRIO

685 Jobb vólna baltával ki nyitni a Fejét,
Ha terhese, meg kék nézni agyvelejét.

662 III izűt

664 II dagatt

665 II A miv el lehetet III s. tudom

668 III tágasságu

671 I—III szélesitette [A Pandora szövegből jav.]

II annyira

676 III minden diétádat

677 III [Négy sorral lejjebb olvasható.]

678 I nemárt III [Hiányzik.]

679 III [Két sorral lejjebb:] A ruházkodást az
erszényhez

680 II nem kell merőn III [Egy sorral lejjebb:] nem

jó merőn tartogatni

681 III [Hiányzik.]

683 III [Hiányzik.]

684 [A sor előtt:] I MORIO II BOLOND

685 II nézni a veléjét III meg kel

(Nagyra vágyó gyógyittattya magát)

AESCULAPIUS

Mi lelt, nagyra vagyó?

NAGYRA VÁGYÓ (felel)

Nem volt nagy nemzetem,

Együgyű házból lett az én eredetem.

Kedves Iffjuságra hogy jutott életem,

Nagy rángot mutatott kevély természetem.

690 Forraltam fel hágó nagy gondolatokat,
Igértem magamnak igen igen sokat,
Arany hegyeket, fa és kő oszlopokat,
Pedig nem követtem a szép virtusokat.

695 De bezzeg meg csökkent az én remenségem,
Porba dült magossan repült kevélységem,
Bolondságra válék képzelt bölcsességem,
Haborús elmémbe nincs már csendességem.

700 Sokszor hivattatom én Vicz Ispányságra,
Sokszor úgy képzelem, hogy Professorságra,
Egy szóval jutottam nagy nyomorúságra,
Oh, bár csak találnék nálad orvosságra!

AESCULAPIUS

Az orrod hegyin kell ki venni a véred,
Kivánt egességed másként el nem éred.

705 És imé, éretted mindent meg próbálok,
A mit jónak latok, olyyat praescribálok.
Ne légy az Urak majma!
A szarvas tag nem néked való.

MÓRIO

Hanem inkább meg fordítva, a vastag szar.

686 II [A sor feletti utasításban:] orvosoltattya magát III [A szerepnév és a sor első fele hiányzik.] II—III [A sor második felére vonatkozó utasításból a *felel* hiányzik.] III Drága Uram nem volt nagy

687 I az eredetem II—III az én eredetem

691 III magamnak iszonyú sokakat

694 II meg tonkult az én természetem

699 II képzeltem

700 II jutottam a

704 I minden II—III mindent

706—707 III [E sorok helyett az alábbiak olvashatók:] Ha ki telik tőled urak majma ne légy // A fajin szarvasnak tagából kis részt végy // Száz forintot el végy ha véle kínálnak // Tanító is légy ha arra aplicálnak

708 I MORIO II [A szerepnév:] <MOR>BOLOND

AESCULAPIUS

710 Száz forintot is el végy, ha adnak, mert ritkán adnak!
Az első ülésre ne vágyj!
Ha az Abecisták Praeceptorának tesznek, azt is fel vállald!

(*Borbeteg gyógyittattya magát.*)

AESCULAPIUS

Mi lelt, hogy ugy reszkecz, Barátom, tégedet?

BOR BETEG

Jaj, beteg vagyok én, nyujcsd segedelmedet!

715 Kis étel, ital is bőfőg a Torkomra,
Kéntelen kelletlen *von* Fejem álomra.
Ocsmány émelygés jön gyakran a *gyomromra*,
Siettet a nagy fő fájás halálomra.

720 Szédelgek, az egész Világ velem forog,
Agyvelőm e gyenge Főben is nyomorog,
E nyavalyás testben Lelkem csak csikorog,
Vérem hol fül, hol hüll, szüntelen háborog.

AESCULAPIUS

Talám szoktál néha bőven hörpenti,
S. a garadra többet, mint kell, fel önteni.

BOR BETEG

725 Én mértékletessen szoktam hörpenti,
Hanem ha akarom bumat felejteni.

Egy *butykos* bor éppen elég Vacsorára,
De kettővel s. többel kérek usonnára,
Majd köblös désa kell, kupa ejczakára,
Kivált ha akadok jó Kompaniára.

709—711 III [Hiányzik.]

709—711 I—II [A sorokat Aesculapius mondja,
de a sor előtt nincs szerepnév.]

709 II [A sor után új sorként:] A nadrágodat nem
jó igen fel huzni.

711 II Ha abecisták III [A sor után nincs utasítás.]

712 III [Felcserélve a 713. sorral.]

713 III [712. sorként] Beteg vagyok doctor
nyujtsd

715 I vont II—III von

716 I—III az orromra [A Pandora szövegéből
jav.]

719 II főben tsak III a gyenge főben tsak

724 I horpenti II—III köppenti

726 I putykös II—III butykos

728 III köblös vagy akós désa éjszakára

730 Lám, mint a Kocsonya, ugy igen reszketek.
Teli kotyogóssal de ha beszélhetek,
Már akkor Katona Legényis lehetek,
Nem bor beteg vagyok, hidjék kigyelmetek.

AESCULAPIUS (*parancsol Podalirusnak*)
E jó orvossággal fogj, Fijam, hozzája!

735 PODALIRUS (*itattya az orvosságot*)
Ez a józanságnak édes tinctúrája,
Mértékletességnek jó szirupocskája,
Tsak tiszta viz cseppek, kostollya csak szája!

BOR BETEG (*iszonyodik tőle*)
Jaj, meg se kóstoltam, már is vonakodom,
Nem szoktam ez italt, tőle iszonyodom,
740 Óh, je, be izetlen jószág, szomorodom,
Tőle vagy is inkább jobban józanodom.

PODALIRUS
Köz beszédbe, igaz, azt szokták mondani,
Hogy szeget szeggel kell mindég gyógyítani.

BOR BETEG
Hát osztan a Torkom nem fog szomjúhozni?

745 PODALIURS
De bizony végtére mankó fog hordozni.

Fogd a Recipéket és a Régulákat,
Ezek szerént folytasd mindég Diétádat!
Nap közbe vizet igyál!
Délbe bort, de vízzel, égy pohárral csak!
750 Etzetest enni ártalmas.

730 II—III oly igen

732 II legény jo

734 II [A sor előtt hiányzik az utasítás.] III

Aesculapius Podalirushoz

735 II [A sor előtt csak szerepnév van.] III Podali-
rius itatja

736 II jo ézü poshája

737 II kostollya a

738 II—III [A sorok előtt csak a szerepnév áll.] II
is iszonyodom

739 II tőle vonakodom

740 II de izetlen

744 II a torkom osztán

747 III minden diétádat

748 II Nap közben kel tiszta vizet köpöntened

749 II de tsak egy pohárral vízzel elegyest III

Délben pedig vizes bort kel hőrpöntened

750 III [A tanács utolsó soraként:] Az etzetes
neked nagy károkat tehet

Az Eget bor veszedelmes.
A Sertis meg lehet innya.
A czégérre nem kell bámulni!
A Kis Karsába ha kínálnak, ne mindég igyál.
755 Ha zavaros a Lossoncz vize, Kútból igyál!

BOR BETEG

Jaj, soha biz *el nem* állom a szoros Diétát.

MÓRIO

De csak igyon, kend, János Uram, kend kereste azt!

SZERELEM BETEGE (*gyógyittattya magát*)

Aesculápi, szépen kérlek, tégy jól velem,
760 Nagy az én szívembe belől a sérelem,
De nyavalyám jelét kívül is viselem,
Mi lelt és mi bajom, okát alig lelem.

Orczáimon költek rósák, Liliomok,
Már olyanok, mint az halovány czitromok,
765 Vagy mint a szintelen és fekete homok,
Mind őszve húsz, harminc fontot alig nyomok.

AESCULAPIUS

A szerelem lángja szivedet égeti,
Testedet, gondolom, e' baj vesztegeti.

SZERELEM BETEG

Felőlem, azt tudom, senki sem vélheti,
A szerelem nem az illyeket illeti.

MACHAON

770 Néked is nyalták ám addig az ajakad,
Mig olly káka formán nem állott a nyakad.
Ha a száj jaj szókra nem hiv, csókra fakad,
Ugy a szerelemnek hamar nyaka szakad.

751 II [Hiányzik.]

752 II inni III [A tanácsok utolsó előtti soraként:]

A szert [!] mindenkor innya jól meg lehet

753—757 III [Hiányzik.]

754 II kínálnak mindég

755 II zavaros a patak viz

756 I elnem II Soha *el nem* állom e

757 II [A sor előtt:] BOLOND Igyon kend János
gazda kend

758 [A sor előtt:] II beteg III [Csak a szerepnév
van meg.] Aesculapé; tégy jo

759 II félelem III szerelem

762 II Orczáimonn nőttek

767 II a baj

770 III nyalták adig

772 II Ha szája a szokra

775 Ha vissza akard nyerni egésséged,
Halgass rá, e léssen a kötelességed:

A Lyányokat úgy nézd, mint égy egy darab fákát!
A csókokat kerüld, mint a Vipera mérget!
A Fonóba ne járj!
Algebrát tanully!
780 Csak a száraz Padon hály!
Románákat ne olvass!
Ha Leánnal kell beszélni, nézz el a Feje felett!
Ha mosolyog rád, duggd bé a füled!

MÓRIO

Osztán nyisd ki a segged.

MACHAON

785 Ha rád kacsint, köpj a szemiben!

(*A Morió belé szóll*)

MÓRIO

Bizony, kár ő kemének, hogy olly beteges, már a Franczba
is jó formán belé esett, pedig csak harmadnapig volt
Búdán a Ferdőbe, he, he, he, he!

(*Egy Siket Ember gyógyittattya magát.*)

SIKET

790 Doctor Uram, nekem mind a két fülem zúg,
Ha ló jön, sem hallom, mig csak farba nem rúg.

AESCULAPIUS

Igy siket vóltál é már gyermek korodba?

SIKET

Ónodba mér mennék? Nincs Doctor Onodba.

775 II reá e' léssz fő

776 II mint a darab fát III mint egy darab fát

777 II—III [Hiányzik.]

779 III járj sőt tanuld az ákat

779—782 III [Hiányoznak; de új sorként a 785.
sor változata:] Ha rád kacsint a Jány köpj annak
szemébe

783 III reád súgj egyet fülébe

784 I Nyicsd II Segged nyisd ki III [Hiányzik.]

786 I [A sor előtti szerepnév az utasításból való.]

786—788 III [Hiányzik, a 788. sort követő uta-
sítással együtt.]

787 II belé kapott

788 II Fördőbe [A többi hiányzik.]

789 II [A sor előtti utasításban:] Egy siket
gyógyitattya magát. III [A sor előtt szereplőként:]
Siket ember

791 I [A sor előtt:] DOCTOR II [A sort PODALIRUS
mondja.] Illy siket; még gyermek

792 II Onodba nints doktor Onodba

MÓRIO
Szarom az orrodba.

AESCULAPIUS
Vagy siketültél meg azután sokára?

795 SIKET
De ne halaszsa kend, ha lehet, sokára.

MACHAON
Mi baj érte füled vagy mi veszedelem?

SIKET
Telem jó volt, Tavasz de mit csinált velem?

MACHAON
Talám hallottál sok puska ropogását?

SIKET
Csak egyszer küldött még a 'Suska pogácsát.

800 PODALIRUS
Valami a Füled dobját nem sértette?

SIKET
Szú ette? Nincs esze, inkább tetű ette.

PODALIRUS
Nehéz a siketet igen orvosolni.

SIKET
Borsolni? Nem hagyom kendnek *be* borsolni.

MACHAON
Olykor olykor, siket, két füled nem zúgott?

805 SIKET
Lúgott? Hogy őrdögbe töltesz belé lúgott?

793 [A sor előtt:] MORÍÓ II—III [Hiányzik.]

794 I [A sor előtt:] DOCTOR II [A sort PODALIRUS mondja.] III Ugy siketültél még azután

795 I Sokára de II [Lásd a főszövegben!] III Sokára kérem ne halaszsa sokára

797 II tsinál

799 III Pogácsát, csak egyszer küldtek még pogácsát

800 II dobját meg

801 II—III eszed

803 I kendnek borsolni II—III kendnek beborsolni

804 III siket füleid nem dombolt

805 III Drombólt hogy véled hogy fül valaha drombólt

MACHAON

Ez a siket Ember csak olyan bolondos.

SIKET

Rongyos? Mert az anyám nem volt igen gondos.

PODALIRUS

Halgass csak, majd adok néked recipéket.

SIKET

Tzipéket: Hogy varnál a fülnek czipéket?

MÓRIO

810 Hiszem, Bolond, 'Samoly Uram a Hold Világnak is tudott
Nadrágot szabni, s. a fél poltorának Kártony szoknyát varni.

AESCULAPIUS

Már nem hall, fülibe tölcsél orvosságot.

SIKET

Meg rákod? A Fülelem *de* biz el nem rágod.

PODALIRUS

Ejj, Bolond, csak vagy két cseppet töltök belé.

SIKET

815 Bene, bene, csak hogy *ne tölcsd igen* telé.
Már úgy teczik, fogok egy kicsint hallani,
Mind a két Fülelem kezd csengeni, bongani.
Mit kíván az Uram, tessék meg mondani!

MACHAON

820 Mi, barátom, ingyen szoktunk gyógyítani.
De hogy ne recidivasz, a Templomban nem árt járni,
ott nem szoktak kiabálni.

807 III Atyám

808 II majd tsak adok

810—811 III [Hiányzik.]

810 II [Hiányzik a két első szó.]

811 II szabni még a fél poltrának is

813 I fülelem biz II [Lásd a szövegben!] III rágod de
fülelem bizony te nem

814 II Fél bolond III tseppel

815 I hogy igen nagy ne töltsd II—III [Lásd a
főszövegben!]

817 I füleim II Kezd mind a két fülelem

818 II kíván hát az vt tessék

819 III [A sort AESCULAPIUS mondja]

820 II hogy reá vigyaz a templomba

820—823 III [Hiányzik.]

SIKET

Ugy, de Kántor Uram nagyott szokott kurjantani:
Háborúsága Davidnak Királynak

HIMLŐ HELYES (*gyógyittattya magát*)

825 Nékem, Aesculápi, voltak szép orczáim,
Pariumi Márványt mutató pofáim,
Ki ültek rajtok két gyönyörű rósáim,
Ragyogtak felettek villogó Fáklyáim.

830 Az holyagos himlő mind el rútitotta,
Szép ábrázatomat el undokitotta,
A bibircses szeplő, nézd mint el futotta,
Tűkőrét, homályal hogy bé borította.

835 Voltam a Léányzók égy gyönyörűsége,
Mig volt személyemnek illendő szépsége,
Már most mindeneknek lettem nevetsége,
Egynek sincsen hozzám hajló szivessége.

Még a leg rutabbis beszéli felőlem,
Micsoda jég verte Frater lett belőlem,
A ki sok galambom titulust vett tőlem,
Ragyámat útálván, el szaladt mellőlem.

840 Utállya orczamon e rút seb helyeket,
E Lyukakat vagyis setétes vőlgyeket,
Ugyan tölcsétek bé, orvosok, ezeket,
Planirozzátok ki e rút üregeket!

AESCULAPIUS

845 Ezzel a kenőcsel kell meg kegnegetni,
Azután rosdáit mind le törölgetni,

(*meg van*)

No, szép vagy, már reád szép szemmel nézhetni,
Fognak a Leányok azután szeretni.

822 II De kántor

823 II [Hiányzik.]

824 II Aesculape III [Csak a szerepnév van meg a sor előtt.]

827 III felette

829 III el undoritotta

831 I—II homályát III homályal

833 II volt szépségemnek

839 II el szalad

840 II ortzámot

841 II A jukakat

843 II e nagy üregeket

845 II—III [A sor utáni utasítás hiányzik.]

846 III már most rád

847 II—III ezután

850 De ne kedvellyed a külső ékességet,
Ne ez által kívány nyerni kedvességet,
Hanem a Virtusból keress dicsősséget,
Ez adhat igazabb állandó szépséget.

(Nevedékeny Léány gyógyittattya magát.)

LEÁNY

855 Én, mi lelt engemet, éppen nem tudhatom,
Nyavalyámat nyilván, de tapasztalhatom,
Nőttön nő mejjemen ket nágy daganatom,
El hülők beléje, hogy ha tapogatom.

AESCULAPIUS

Tapogatom, bizony, más is tapogattya,
Azért nő Kriskának ám a daganattya,
Sok Doctor curallya, talám marisgattya?

LEÁNY

A kinek bajavan, másnak is mutattya.

AESCULAPIUS

860 Én azt Kommendálom, nem kell tapogatni,
A Kötőlékeket sem kell tágitani,
Meg gyógyulsz szajháccka, el merem mondani,
Ha a Szűz életet fogod gyakorlani.

LEÁNY

865 Koránt sem vagyok én olly igen szemtelen,
A mint Doctor Uram gondollya éktetlen,
De már ma sok Doctor ollyan Istentelen,
Vagy hivatom vagy nem, hozzám jár szűntelen.

(Hideg lelős gyógyittattya magát.)

848 II—III e külső

850 II virtussal III Krisztusból

851 II s' állandó III Mert ez adhat igaz állandó
852 I [A sor előtti szerepnév az utasításból
kiemelve.]

852—867 II [Ebben a forrásban a leány szerepét
megelőzi a hideglelőség.]

852 II [A sor előtt:] Nagy hasu Léány gyógyi-
tattya ma III [Csak a szerepnév áll a sor előtt.]

854 III nőtt melyemen

858 I urallya II—III curálja

859 I [A szerepnévben:] LEÁNY

860 II—III Tapintani

861 II A főző galondot III nem kel

866 II De némelyik doctor

867 II [A sor után:] BOLOND: No szép vagy már
Kriska most egyszer el mehetz // Jabli do matyeri
holnap kontyot tetetz

AESCULAPIUS

Én szegényt, úgy látom, hogy a hideg leli,
Mert a szemeit is nehezen emeli.

HIDEGLELŐS

870 Az, Uram, még pedig nappali, ejjeli,
Déli, Délutáni, Reggeli, Estveli.

Nincsen égy órája, hogy mostis kirázott,
Először Tetemem, mint Télbe, úgy fázott,
Azután, hogy a nagy hőség el gyalázott,
875 A sok verejtéktől ingem mostis ázott.

Eleget próbáltam a sok orvosságot,
Nyakba kötött békat, több babonáságot,
Őszvejártam minden híres Doctorságot,
Azt mondták, hogy meg kell verni a nadrágot.

AESCULAPIUS

880 Talám a Leczkétől fáj neked a hasad?

HIDEGLELŐS

Sokszor az ütlektől a gatya is hasad.

AESCULAPIUS

Fogd a recipéket és a Régulákat,
Ezek szerint fojtasd minden Diétádat!

885 Végy vagy két font hájat, kend meg az Oskolát
Véle, had egyék meg a Mészáros Kuttyák!

Ne hidd, mikor azt mondja a Mamuskád,
Beteg vagy, édes Fiam!
Hazudj nagyokat a Praeceptoroknak!
Reggel és Estve a mezőn fel szóval tanulj!
890 Ne hidd a Praeceptort se ebédre, se Vacsorára,
el hágy a Czigány hideg!

868—893 II [Megelőzik a 852—867. sort.]

868 III [A sor elől az utasítás hiányzik.] II—III

Ezt szegényt

874 II hévség

877 I Nyak⟨r⟩ba [A b ráírva az r-re.]

878 III mind a híres

881 III nadrág is

883 II mindeg diétádat

884 III Két font hájjal kend meg az oskola falát

885 II Hadd egyék III A kutya meg eszi így
azonnal ha lát

886 II mamuskát [!]

886—887 III [Hiányzik.]

887 II [Csak ennyi:] hogy beteg vagy

888 II praceptorokra III [Egy sorral lejjebb:]

Tanítódnak hazudj meszsire hatóval

889 III [888. soronként:] Reggel estve mezőn

tanuly nagy felszóval

890 II Praeceptorodat

890—907 III [Hiányzik.]

Már több beteget bé ne bocsássatok,
Bé zárom a boltot, most nem gyógyíthatok.

ASTRONOMUS (*a' Csillagokból jövődől*)

895 Én, amint a Csillagokból látom, sokkal laposabb lesz
az idén a Lencse és a borsó.
Ha hó lesz, Fejér lesz, ha eső leszsz, sár leszsz.
Az Aszszonyok az idén sokkal többet fognak veszekedni
Férjeikkel, mint Tavaly.
900 No, hogy az eladó Leányok is vigasztalás nélkül ne ma-
radjanak, jót jövődőlnek a Csillagok, mind mind Férj-
hez mennek az jövő farsangon, ha veszik.
A Rapi és a Füleki szőlős gazdák jó remenségben le-
hetnek, mert a Lengyelek nem veszik az ő borokat
Tokajj bor gyanánt, meg marad Asztali bornak.
905 De hát az Urak csak nevetik, amit én beszélek, osztán
semmit sem adnak. Nem, no hát biz én Miksibe megyek,
ott keresem kenyereket.

ÓTÓDIK JELENÉS

Beszéllő Személyek: PHAEDRA, PHILLIS, THESEUS,
MÓRÍÓ, HIR, IRIS, BÉ REKESZTŐ

PHAEDRA (*meg bánya, hogy Hippolitus agyon lövetett*)

910 Óh, ké kellő Egek magas boltozása,
Oh, Fényes Csillagok s. napnak ragyogása,
Szomorú ennékem ezeknek látása,
Haborgó Lelkemnek nincs semmi nyugvása.

892 II [A sor előtt:] AESCULAPIUS

893 II [A sor után BOLOND:] Ha be szarod ki
kaparod

894 II [A sor előtt csak a szerepnév áll:
ASTROLOGUS]; látom az idén a Lentse sokkal
laposabb lesz mint a borso

898 II az vraikkal

899 II Hogy

901 II a farsangban

903 II lengyelek az ő borokat nem vészik

905 II Tehát vrak

906 I adnak <nem> nem II [Az *adnak* után:] No
Semmi tsitt egy szépet mondok. Nékem volt egy
világtalan öreg Anyám. Jo imádkozo Asszony
volt, közel már hetven esztendő volt, mégis egy
nap se mulatta el imátságában bé tenni, hogy az Is-

ten ötet ifju korában ki ne végye a' világbol.
Szegény, de sokat kérte az Istentől, hogy ötet
mentse meg a vesztegetéstől; de nem is volt ő
vesztegető, mert inkább meg itta, mint másnak
adta volna. De nagy Apám mindég haragudott
azért, hogy olyan fősvény volt, hogy mikor a
Koldus be ment hozzá, akkor, mikor bibliát
olvasott, felebaráti szeretetből a fejébe vágta.

906—907 II Látom hogy hijába van jövődőlé-
sem // El megyek kenyereket Máksibe keresem

908 II [A sor előtt a beszélő személyek:] Phaedra,
Fillis, Theseus és Bolond [Ez után nincs több.
Utasítás sincs, csak szerepnév.] III [Nincs
jelenetezés, hiányzik a szereplők felsorolása,
utasításként:] Faedra magában.

915 Jobb lett volna nekem soha nem születni,
A vagy a Kutya'knak ételül vettetni,
Mint magamat ilyen gonoszságra vetni,
Az ártatlan Ember vérét ki öntetni.

Óh, dühös fúriák mérges ostromlása,
Oh, Lelki isméret mérges kinezása,
Szűnnyetek, vagy tűzes mény kő csattogása
Ólly meg, mert már veszett számnak párolgása.

920 Oda Hippolitus, agyon lövettetett,
Vádomra ártatlan vére kiöntetett;
A Jupiter engem ugyan mér termetett,
Atkozott emlő volt, melly engem étetet.

925 Ördögök, Fúriák, mind ide jöjjetek,
Pokol fenekére engem levigyetek,
Ott nyakamban ilyen büntetést tegyetek,
Bűdös kővel égő üstbe füröszzetek!

930 Az én bűneimnek nincsen sohol mása,
Nints Isten az Égbe, ki ezt meg bocsása,
Óh, te gonosz Lélek, ördög sugárlása
Ne gyötörj, szívemnek had legyen nyugvása!

PHILLIS

935 Ugyan a Királyné miért atkozódik,
A magas ég ellen miért rugolódik,
Tán meg sértett Lelke Testében kinlódik,
Hogy helye Pokolban hamar nem adódik?

Majd rá mégyek, magát né hogy el veszcicse,
Inkáb gyötrődését egy kicsinyt enyhicse,
Kérje, hogy Jupiter ötet most segicse,
Lelke háborgását vagy le csendesicse.

(Phillis a Királynéhez megy s. vigasztallya.)

914 III ily nagy
915 II ontani
919 III meg már meg veszett
922 III teremtet
929 II égben aki ezt

930 III ördög fukarlása
932 [A sor előtt:] II FILLIS vigasztallya a király-
nét. III PHILLIS magába
933 II miért zugolódik III rugodózik
936 II—III ne hogy nagát

940 Óh, Felső Aszszony, halván beszédeit
Kinaiban való csüggendezéseit,
Ne folytassa tovább vétkes kéréseit,
Éleszse sőt inkább szive remenneyeit.

945 A midőn meg bántjuk *a nagy* Isteneket,
Vakmerőn át hágván rendelt Törvényeket,
Buzgó könyörgéssel kérlellyük ezeket,
Nyerünk kegyelemre hajlandó Füleket.

950 Irgalmas Jupiter felette kegyelmes,
A haragra igen igen késedelmes,
Ha látta a bűnön az Ember sérelmes,
Csak *a sziv* bánnya meg, léssen engedelmes,

955 Ceres Proserpinát pokolból fel hozta,
Mert *a nagy* Jupitert addig illatozta,
Mig Plútótól kedves Lyányát ki oldozta,
Az anyját ő véle meg ajándékozta.

PHAEDRA (*kétségbe esett*)

Nagyobb az én bűnöm, mint meg bocsáttatnék,
Bár csak egy heverő kötelet kaphatnék,
A mellyen egy szegre fel akasztattatnék,
S. bűnös életemnek vége szakasztatnék.

960 Teis távozz tőlem vigasztalásoddal,
Te segítél engem hited mondásoddal,
Vádaskodásomat bizonyításoddal,
Ne szaporicsd bűnöd tanács adásoddal.

965 Millyen volt Galanthis büne büntetése,
Mert hamis volt Júnó előtt esküvése,
Légyen testednek is olyan szenyvedése,
Apró kőlykeidnek szádon kőlykezése.

940 II [Utasítás nincs a sor előtt.]; hallom III
Phaedrahoz
943 III Sőt inkább élesze
944 I anagy
945 II Vak merőn ott hagyván III át vágván
947 III hajlandó sziveket
951 I asziv

953 I anagy
956 [A sor előtt:] II kétségben esik III [Csak a
szerepnév van meg.]
960 II [A sor előtt:] Phyllishez szol.
962 II Vádaskodással
966 III testednek olyan

THESEUS (*kérdezi Feleségét*)

970 Mi lelte szemednek ékes ragyogványát,
Azok felett kettős barna szivárványát?
Komor Ráncz borította homlokod Márványát,
S. ra tevé a halál sárga halaványát.

PHAEDRA (*meg vallyá gonoszságát*)

975 Jaj, nagyot vétettem, Fiaid meg ölettem,
Ótet én szerettem, ötöt én készítettem,
Haragra gerjettem, hogy meg vetttettem,
Bűnre vetemedtem, öt agyon lövtem.

MÓRIO (*a Királyhoz*)

Lám, meg mondtam, kurva lész a Felséged,
Még is igaz szómért érzem keménységed.

Montam, hogy a melly Lyány szökik Hazájából,
Nem sok jó leszsz abból a Kutya fájából.

PHAEDRA (*felakasztja magát*)

980 Már én minek élek? Magam fel akasztom,
S. buja életemnek így végét szakasztom.

HIR (*beszélli, hogy Phaedra fel akasztotta magát*)

Édes Komám Aszszony, vege van Phaedrának,
Kész hóhéra leve ő maga magának.

985 Bűnös Lelke még ben kinlódik testében,
Édes Komám Aszszony, nézzék hevenyében!

IRIS (*ki veszi a Lelkét Phaedrának testéből*)

En láczom az Égen sok féle szinekből,
Piros, kék, sárga és zöld öltözetekben.

A Felhő a napnak ha van ellenében,
Akkor vagyon Iris illy dicsőségében.

990 Vagyok Júnó Isten Aszszonynak postája,
Én akkor repülök, ha parancsol szája.

968 [A sor előtt az utasításban:] II kérdi III
Thaesus Faedrához.

969 III barna kettős

971 III halaványát [!]

972 III [A sor előtt csak szerepnév van.]

976 I [A sor előtt:] MÓRIO II BOLOND szol a
Királynak. III MORIO Thaeseushoz.

977 I—III érzem [Értelem szerint jav.]

980 [A sor előtt:] III FAEDRA végső szava.

981 II Így buja életemnek végét ma III végét úgy

982 II [Szereplőként:] A HIR beszél III FAMA
HIR [Itt nincs utasítás.]

986 [A sor előtti utasításban:] II IRIS a Juno
Frautzimere ki veszi lelkét és el vágja haját III IRIS
szava.

991 III akkor ha

Az Aszszonyok Lelkét ki veszem testekből,
És meg szabaditom haló tetemekből.

995 Én rendelek nékik állandó helyeket,
Már bölcsen meg tudván Világi élteket.

Jól készült óllommal el vágom hajokat,
És Plútónak viszem pokolba azokat.

Phaedra, mivel Júnó meg szánta kinódat,
Ime, sietteti gyászos halálodat.

1000 Azért a testedből ki veszem Lelkedet,
És pokolba neked ki jegyzem helyedet.

El meczem óllommal sárgáló hajadat,
Minden élet nélkül itt hagylak magadat.

1005 Én azt ajándékol Plútonak szentelem,
Mivel majd mindennap illyekkel tisztetem,

Már megszűnt, láttyátok laba rugódzása,
És ez eddig való szive dobogása.

Már élete Charon hajójába szála,
Bűnnel mocskólt Lelke testétől meg vála.

1010 Nem győtrődik többé buja szerelmével,
És kécségbe esett fértelmes Lelkével.

De az ő életét ti ne kövessétek,
Mert így kell meg halni, bizonynal hidgyétek.

BÉ REKESZTŐ

1015 Meghólt a' szép Phaedra, im el temettétek,
Képibe köszönnyük, hogy meg tiszteltétek,
De már halva mire tanít, meg értsétek,
Hogy a' temetését el ne felejtétek.

1000 III azért hát
1003 II Minde [!] erő nélkül
1007 II az eddig verő
1009 II mostkült III testéből

1010 II szerelmében
1011 II lelkében
1013 II halni néktek el
1014 III [A sor előtt:] EPILOGUS

1020 A' ki éltét adgya egyszer házasságra,
Es szert akar tenni egy szép gyöngy virágra,
Módi leszsz szorúlni annak imádságra,
Élete így nem jut illy nyomorúságra.

1025 Férjek, Kit vesztek el, jól meg szemléljetek,
Az Aszszonyt s. a posztót estve ne vegyétek,
Nem a' külső szépség kintseit nézzétek,
De benne a gyémánt Virtust tekintétek!

Tiis, Aszszony népek, rósák, szép termetek,
Ha egyszer valami Férjfihoz mentetek,
Aztat szeressétek s. megemlékeztek,
Őszve kelétekkor mire esküdtetek.

1030 Ti Mostoha Anyák, a' maradt árvákat,
Tisztán szeressétek az Illy magzatkákat;
Árvák, betsüljétek tiis az Anyákat,
De ne szeressétek, mint púha párnákat.

1035 Mostohák, az Arvát el ne árúlljátok,
Soha ártatlanul bé ne vádollyátok,
Mint a' magatokét úgy ápolgassátok
Így édes Anyai név háramlik rátok.

1040 Gyenge Szűzek, Kedves Lelkek, szép termetek,
Itt a' példa, a' mit mindég kövessetek,
Tisztán s. szűzen élni hóltig szeressetek,
Hippolitusról el ne felejtkeztek!

1045 Ha ki ostromollya a gyenge szíveket,
Meg ne motskollyatok ékes testeteket,
Ha olykor érzitek búja tüzeteket,
Az Égre nyújsátok sírva kezetekeket!

Lucretia tiszta éltét úgy szerette,
Hogy mikor egy Király őtt meg fertéztette,
Szűz szívét ez a' bűn annyira sértette,
Hogy a maga szívét kardal át verette.

1024 III Né
1027 III Hogy
1029 I Őszve; esküdtetek
1031 III magzatokat
1032 III ti is Anyátokat

1033 II De szeressétek is [Az is beszúrva.]
1042 II—III ostromolja gyenge szíveket
1043 III motskoljátok azért
1049 II által verte III át ütötte

- 1050 Xenocratest Phriné mikor ostromolta,
Midőn csak nem éppen meg is hódította,
Magának a nyelvét ketté szakasztotta,
S. a Phriné szemibe köpve hajította.
- 1055 Choldighámba olyan apácák laktanak,
Midőn a Katonák rájuk rohantanak,
Tőlők szüzességben hogy meg maradjanak,
Az orrokból égy égy iznyit el vágtanak.
- 1060 Jósef, isméretes az Isten könyvében,
Ki Pótifárnének nem feköd/ őlében,
Bizván az Istennek őrző erejében,
Inkáb Farahonak lement Tömlőczében.
- 1065 De ha ki esne is szerelem tőrébe,
Egyszerre ne essen kécségbe szivébe,
Mossa meg bűneit Kőnyve őzönébe,
Bizván a Jézusnak elég tételébe.
- Hogy ha nyavalyákkal látnak az Istenek,
Szenvedd el békével, ne morogj ellene,
Visgáld meg nyavalyád, s. mik, amik sértenek,
Hogy a jó orvosok irtet készicsenek.
- 1070 S. Hogy e temetésről meg emlékezzetek,
A' dologra, nem a munkára nézzetek,
Valamint kedves volt nálunk személyeket,
Minket Tanulókat szint ugy szeressetek.

1050 II mikor Phriné
1054 II Choldinchámban III Choldighámban
1056 II szüzességek hogy meg tartassanak
1059 I feküd II nem ült az

1064 III meg könyvei bűnét
1065 II S' bizzon a
1068 III s. mitsodák sértenek
1071 III E' dologra

A MŰ ADATAI

A drámának ez ideig három forrása ismert.

1. A *Virágos Kert* (OSzK Oct. 517.) 26b—48b lapjai a kiadásunkban közölt címen tartalmazzák. (A kéziratról lásd a 31. szám alatti jegyzetet.) A szöveg után „Vege” záradék áll.

2. Tóthfalusi József másolata, melyet (1787—1795 között) losonci diákként jegyzett le *Feadrának szomorú története* címmel. Kiad. BERNÁTH, 1903. 43—82. Tóthfalusi gyűjteménye ma lappang.

3. Egy más forrást GULYÁS József ismertetett az ItK 1939. évfolyamában (Egy pataki kézirat iskola-drámái. 296—297.) A kézirat a Református Egyházkerületi Könyvtárban (Sárospatak) 4305. sz. alatt található. (Mikrofilmje a MTAK 5070/III.) A 11 x 18 cm. méretű 301 levelet tartalmazó kézirat kötésének gerincén a *Gyűjteményes Vetemény* cím olvasható. A szakirodalom ezen a néven tartja számon. (STOLL 371.) A gyűjtemény az itt közöltön kívül a 23., 34., 42. sz. alatt kiadott darabokat tartalmazza. Egyéb anyagát alkalmi versek, búcsúztatók, lakodalmi, névnapki köszöntők képezik. 1786 táján kezdték a gyűjteményt összeírni, a végén azonban a XIX. század elejéről származó verseket is találunk, pl. Berzsenyi Dánieltől; az 1814-ben elhalálozott Csenkeszfai Poócs András halotti versét stb. Phaedra és Hippolytus történetét ugyanazzal a címmel adja, mint ahogyan az a *Virágos Kert*ből jelen kiadásunkban olvasható. Terjedelme a kéziratban a 391—438. lapok. A szöveg után „Vege” záradék áll.

SZERZŐ, SZÍNRE VIVŐ

Az *Elvádolt ártatlanság* feltűnő egyezéseket mutat felépítésben és szövegében a 31. szám alatt közölt „tragico comoediával”, a *Pandorával*.

Mindkét darab az antik hiedelemvilágból meríti tárgyát. A szerző az isteneknek, félisteneknek, a mitológiai hősöknek „deák versekből” tanult törtétiát több-kevesebb önkényességgel válogatja össze; „modern” szemlélettel, számos korvonatkozással tarkítja, hogy egyben tanulságokat vonatasson le belőlük a nézőkkel. Másrészt a szomorujátékot közjátékbetétekkel szereli fel, hogy a közönséget szórakoztassa. Mindkét játékot ugyanazzal a fogással változtatja komédiává. Az *Elvádolt ártatlanság*ban Hippolütosz feltámasztása után tódulnak Aesculapiushoz a Bolond Kevély, a Nagyravagyó, a Borbeteg, a Szerелеm betege, a Siket, a Himlőhelyes, a Nevedékeny Leány, hogy bajukra gyógyulást keressenek. A *Pandorában* Jupiter parancsára szólította magához Aesculapius a panaszkodókat. A Hidegtelek kivételével már ott megjelentek ugyanezek a betegek, illetőleg többletként Lotsfets, a Fél szemű, az Asszony, akinek a fiát Aesculapius feltámasztotta. A két darab közös szereplői ugyanazt a szöveget mondják szinte szóról szóra. Az *Elvádolt ártatlanságnak* több mint kétszáz sora tekinthető átvételnek. Ezenfelül Hippolütosz feltámasztása (605—610. sor) és az elysiumi mezőkön látottakról való beszámolója (613—616., 619—634. sorok) csaknem szóról szóra átvétel.

Ezek miatt az egyezések miatt, a játék módjának, szellemiségének rokonsága miatt tartjuk elfogadhatónak Bernáth Lajos feltevését, hogy ezt a darabot is Szathmári Paksi írta. Valószínűleg a *Pandora* után. (Életről lásd a 31. szám alatti jegyzetet.) Mivel Szathmári Paksi Sámuel Sárospatakon tanított, ott latin és magyar nyelven drámákat írt, még ha nem is tudjuk bizonyítani a darabnak Sárospatakon való eljátszását, szövegét a sárospataki iskolajátékok társaságában közöljük.

A darabban előforduló helynevek Losonc környékéről valók, ami némileg megingathatja Szathmári Paksi feltételezett szerzőségét.

FORRÁS

A kéziratok forrásra nem utalnak. A „Prologus”-ban szó van arról, hogy Phaidra történetét „deák versekben” tanulták. BERNÁTH ebből arra következtet, hogy nem Senecának „hasonló című darabjára van benne utalás, hanem egy már régebben előadott latin nyelvű iskolai drámára, melyről a magyar darabot átdolgozták” (i. m. Bevezetés 11.) Ilyenre eddig nem akadtunk.

A *Virágos Kert* szövegében három ízben találunk Ovidiusra, a *Metamorphoses* című munkájára való hivatkozást. A 41. sornál, ahol Thészeusz a tetteit kezdi felsorolni, a VII. könyv 11. fabulájára utal. Itt a 434—452. sorok említik valóban Thészeusz hőstetteit. A 635. sornál a XV. könyv 11. fabuláját idézi. Itt a 497. sort követően esik szó Hippolütoszról, mostohaanyjáról, Hippolütosz haláláról. Hogy hogyan rémíti meg a szörny Hippolütosz lovait, nem szerepel a drámában. Ovidiusnak egy másik munkájára utal Phaidra levelének az élen: „Epist. Heroid. Ila [helyesen IVa!] apud Ovidium.” Nemcsak a szerelmi szenvedély kifejezését és

példákat sugallt az ovidiusi Phaidra-levél szerzőknek. Sorokat, fordulatokat vett át. Ez a rész, a 214—275. sorok — kétségkívül erős Ovidius-hatást mutatnak.

Az *Elvádolt ártatlanságot* a *Metamorphoses*, Ovidius alapján mégsem lehetett megírni. Részben Ovidiusban sok minden nincs meg, ami a drámában előjön, részben meg több mozzanat nincs meg a darabban.

A Thészeuszhoz fűződő mondák jó részét ismerhette Szathmári Plutarkhoszból is. A *Párhuzamos életrajzok* első fejezete róla szól. Plutarkhosz említi, hogy az amazonok királynőjének a neve egyes források szerint Antiopé, más források szerint pedig Hippolüté, és hogy Hippolüté felesége volt Thészeusznak. Ez így van a darabban is. De nem tudjuk, honnan vette a szerző, hogy Phaidra adta Thészeusznak a fonalat, melynek segítségével boldogulni tudott a labirintusban. A Hippolütoszt halálra szentenciázó tanácskozást elfogadhatjuk Szathmári invenciójának. Ő gondolta ki bizonyára — már a *Pandora megírásakor!* — az Aesculapius személyéhez kapcsolódó jelenetet, mely itt a harmadik és a negyedik rész közé illesztve az interlúdium szerepét tölti be. A szerző „találmánya” lehet Morio is, az iskolai színjátékok kedvenc figurája. Szerepe végighúzódik az egész játékon, előre megmondja a jövőt, átlát a színleléseken, bírál, trágár közbeszólásaival megnevettet. Más iskolai színjátékokból is ismert anakronizmussal Szathmárinál is találkozunk. „Hippolütust vasba viszik puská közt a katonák a' tanács eleibe.” Ott arra ítélik, hogy „három Golyóbbissal agyon lövettessék”. Ki is végzik. („a Kapitány be kötözi a szemét, egy székre ülteti, s. azután durr, meg lövik”).

ELŐADÁS

A *Virágos Kert* és a *Gyűjteményes Vetemény* egybehangzóan állítja, hogy a darabot 1786. május 26-án Nagyváthy János, a poétai osztály praeceptorása alatt Losoncon eljátszották. A *Gyűjteményes Vetemény* másolója szerint az iskola „kisebb tagai” adták elő.

Tóthfalusi szerint a „Poéták Praeceptora” alatt játszották, akit Nagyváti János néven nevez meg.

Pontosan nem tudjuk róla, mettől meddig volt Losoncon praeceptor. Sárospatakon tanult. Ott 1781-ben Bátorkeszi Kis Pál feletti halotti versét említi a Egyházkerületi Nagykönyvtár Kt. 1124. számú kézirata. A *Virágos Kertben* is feljegyezték két versét.

További életrajza ismeretlen előttünk.

SZÖVEGKRITIKAI MEGJEGYZÉSEK

A szöveget őrző három forrás közül a *Virágos Kert* és a *Gyűjteményes Vetemény* másolata közel áll egymáshoz, és sokban eltér a Tóthfalusi-féle lejegyzéstől. Ez utóbbi a játékot nem tagolja részekre, illetőleg csak a „Prologus”-t és az „Epilogus”-t különíti el. A másik két kézirat öt jelenésre osztja a cselekményt. Tóthfalusi másolata a szereplők neve mellett csak ritkán ad tájékoztató, magyarázó (rendezői) utasítást. A másik kettő az ilyenekben bővelkedik, különösen a *Virágos Kert*. A fenti két gyűjtemény bővebb szöveget tartalmaz, mint a Tóthfalusié. Pl. Aesculapius beszéde általában hosszabb, de főként a recipék és a regulák bővebbek. Mindkét kéziratban ezekben sok prózában fogalmazott sort találunk, míg a Tóthfalusi-féle változatban a prózát versbe szedték. A közjátékbetétben Tóthfalusi másolatból hiányzik az asztrológus szerepe. Viszont a *Virágos Kert* és *Gyűjteményes Vetemény* szövege sem azonos mindenhol, pl. ez utóbbiban van néhány olyan (nem jelentős!) sor, mely a másik két forrásban nem olvasható.

Mind a három másolat tartalmaz elírásokat, szóróntásokat. Legtöbbet a Tóthfalusi-féle másolat, de néhányat a *Gyűjteményes Vetemény* összeírója is elkövetett.

Egyik ránk maradt másolat sem származik közvetlenül a másikból. A legjobb szöveget a *Virágos Kert* őrizte meg. Kiadásunkban ezt vesszük alapul, I-gyel jelölve a forrást, a *Gyűjteményes Veteményt* II., a Tóthfalusi-másolatot III. jelzettel idézzük.

Kiadásunkban a cím után közöltük azt a szereposztást, melyet a *Virágos Kert* a szöveg élén tartalmaz. Ez részben pontatlan (nem szerepelnek pl. a HÁROM KATONÁK), a 157. sortól több ízben előfordul HIPPOLITUS helyett a HERTZEG. A szövegben olvasható szerepnevek mind szóalakban, mind helyesírási módban többször különböznek. Kiadásunkban a szerepeket egységesítettük. Itt adjuk előfordulásuk rendjében a darabban fellépő személyeket.

THESEUS
 HIPPOLITE
 HIPPOLITUS
 PHAEDRA
 MÓRIO
 PHILLIS
 AZ ELSŐ TANÁCSOS
 A MÁSODIK TANÁCSOS
 A HARMADIK TANÁCSOS
 A NEGYEDIK TANÁCSOS
 A KAPITÁNY
 KATONA
 DIANNA
 AESCULAPIUS

PODALIRUS
 MACHAON
 BOLOND KEVÉLY
 NAGYRA VÁGYÓ
 BOR BETEG
 SZERELEM BETEGE
 SIKET
 HIMLŐ HELYES
 LEÁNY
 HIDEGLELŐS
 ASTRONOMUS
 HIR
 IRIS
 BÉ REKESZTŐ

A szerepneveket e szerint a jegyzék szerint egységesítettük. A HERCZEG helyett tehát HIPPOLITUST (157., 163., 173. sor előtt), a DOCTOR helyett AESCULAPIUST (791., 794. előtt) írtunk, a TANÁCSOK elé kitettük a névelőt, ahogyan a nevek első előfordulásánál láttuk.

A szerepneveket mindig teljes alakban adjuk. Nem jelezzük azt a kevés számú esetet, amikor fő forrásunk a neveket rövidítve írja.

A fő forrás másolójának írásában nemegyszer nehézséget jelentett következetesen megállapítani az egybe- és különírásokat. Ebben a tekintetben néhány helyen javításokat végeztünk, alkalmazkodva a mai helyesírási gyakorlathoz. A kézirat mellékjeles s betűit minden esetben s.-tal írtuk át.

NYELVI ÉS TÁRGYI MAGYARÁZATOK

25 *Laxativa* — hajtó

45 *Amaz Vitéz Aszszony* — Hippolité, az amazonok királynéja

49 *ama disznót* — Thészeusz egyik hőstette volt a crommyoni Phaea elpusztítása, aki a hagyományban hol disznóként, hol rabló nimfaként szerepel.

53 *bojnyiknek* — útonállóknak, rablónak

125 *Palya* — Pejorativ értelmű név, a III. forrás *papá*-ra értelmesítette.

135 A sor jelentése: Póru! jártam. Az NySz I. 699. két korabeli szólást is idéz: „Megesett néki a diósi vásár.” „Meg-esett neki a diószegi vásár.”

202 Ha valaki el akarja terelni a beszédet a számára kellemetlen tárgyról, akkor szokták mondani: „Másról beszél Bodóné, mikor a bor árát kéri.”

341 *karazirozta* — kísérgette

356 *cogitója* — gondolatja, gondolkodása

472 *Frautzimer* — három tagúnak olvasandó; *Factumon* — tetten

489 *contravertálni* — vitatni

564 *Exempli gratia* — példának okáért

600 *Lebens Essentiát* — életvizet, kivonatot

629 *hihetetlen* — hitetlen

731 *kotyogóssal* — a kotyogós szűk nyakú üveg

738 *vonakodom* — halállal tusakodom

754 *Kis Karsába* — kocsmá Losoncon

820 *hogy ne recidivásza* — hogy ne kövesse el újra

823 *Háborúsága Dávidnak Királynak* — Dallamutalás, Hartyáni Imre 51. zoltárparafrazisának dallama.

857 *Kriská* — leánynév, vő. a 31. szám alatti darab 1072., 1210. sorával

858 *marisgattya* — fogdossa, markolássza

902 *Rapp, Füle* — Helységek Nógrád megyében Losonctól délre, illetőleg délkeletre.

906 *Miksi* — Falu Losonc közelében; attól délre fekszik.

926 *Büdös kövel* — kénkövel

34.

ÁKÁB ISTVÁN

DIDO KIRÁLYNÉNAK AENEASSZAL ESETT TÖRTÉNETE

SÁROSPATAK, 1784

[A SZEREPEK:

**ILIONEUS
SZERGESZTUS
KLOANTUS
DIDO
ÉNEÁS
AKÁTES
ASKANTIUS (JULUS)
VÉNUS
KUPIDÓ
BÍCIÁS**

**A MUZSIKÁS KAR
ANNA
JÚNÓ
SZOLGÁK
A HÍR
JÁRBOS
JUPITER
MERKURIUS
IRIS
AZ ÉNEKLŐ KAR]**

Néhai ÁKÁB ISTVÁN' Poétai Maradványaiból az ÉNEÁS ÉS DIDÓ' KÁRTÁGÓI SZERELMES TÖRTÉNETJEK, SZEMÉLYES JÁTEKBANN, melyet a' szokott tavaszi Szerdai 's Szombati közönséges játszi Szünnepek [!] kezdetinn szokásbann vólt Poétai gyakorlásra állított-ki a' Szerző

S. Patak. 1784. Bika Hav. 25-dikénn.

ÁKÁB ISTVÁN' Maradványiból. A' KÁRTÁGÓI DIDÓ KIRÁLYNÉNAK ÉNÉÁSSAL ESETT TÖRTÉNETE, tavaszi játék kezdetire.

S. Patakonn. 1784-benn Bika' Hav. 26.

ELŐSZÓK

Urak, Asszonyóságok, kik ide gyűltetek!
Tiis szűzek, ifjak jól figyelmezzetek;
Királyné lész, a' ki megjelent köztetek,
A' mint előadják majd a' történetek.

5 Didó ösméretes talám a' hírében,
Megmondjuk mint ese a' Vénus törébenn;
Hogy viselé magát szerelmi tüzébenn,
Miként botsátkozott maga' fegyverébenn.

10 Éneás vezérrel, kivel mulatozott
Úgy mint vendégével, öszvebarátkozott;
De majd hogy ott hagyta őt ez az átkozott,
A' maga' vérevel érette áldozott.

15 Ösmérnek verseink szemérmertességet,
Másként itt tanuljuk mi a' kegyességet;
Azért megistartjuk az illendőséget
Játékunkbann, nyervénn figyelmetességet.

1 [A sor előtt:] II—IV Elöl járo beszéd III
Prologus II—IV Asszonyóságok szűzek s szép
termetek

2 II—IV Tisztességes hely ez a hova gyűltetek

3 II—IV Mert még illy Királynét tám nem
tiszteltetek

4 II—IV Annyival is inkább el nem temettetek

6 II—IV hogy esett a' szeretetébe

7 II—IV viselte magát kinos gyötrelmébe

8 II—IV gyilkos fegyverébe

9 II—IV öszve barátokozott III öszve botsátkozott

10 II—IV A ki mint vendége nála mulatozott

11 II—III hagyta Didót az IV hagyta Didó az

12 II—IV vérevel ő néki

15 II—IV Egy fülbe se szerzünk így kedvetlen-
séget

16 II—IV Halgassák hát tisztán kérjük a kösséget
[A sor után két új versszak következik:]

Ezeket tanultuk mi Deák versekbe,

Még se vetet závart a tiszta szivekbe,

Most már elől hozzuk illy öltözetekbe [A két
utolsó sor a III-ban felcserélve szerepel, *Most
már* helyett *Már most* áll.]

Tanulásunk jelétét ki adjuk ezekbe

Azért hát kegyesen kérjük halgassátok,

(III—IV: kérünk)

Ne légyen rántzokkal komor az ortzátok,

Igy illő dicséret háramlik reátok,

Es maszszor többet fog tudni Poétátok.

ELSŐ FORDULÁS

ILIONÉUS (*Didóhoz térvénbe, panaszkodik*)

Didó! kinek híred az Éggel határos,
Kitől építették e' fényyes, új város,

20 Mi a' kik Trójábann lenem vágattattunk,
Eddig a' tengeren szélyvel hányattattunk.

Most hozzád vetődvénn téged szívből kérünk,
Ne engedd földedenn hogy kiontsák vérünk',

Hogy Hajóink' a' tűz' lángja felprédálja,
'S a' hamvát elszórja a' szelek Királyja.

25 Nem úgy jövünk, mint egy rabló ellenséged,
Hogy ostrommal dúlnánk országodat 's téged.

Mínthogy megrontatott egészben hatalmunk
Meggyőzött szívünkben, nints illy bizodalmunk.

30 Olaszország hosszas útunknak határa,
Ott épülfel a' leomlott Trója' vára.

Isteni végezés, hogy még ott lakozzunk,
Erős lépésekkel oda szándékozunk.

Hogy jönnénk a' tenger' tajtékos mezejénn,
S úsznának hajóink a' vizek' tetejénn;

35 Sok felleg áll ellent szörnyű durrogással,
A' sok villámlások tzikázvánn egymással.

17 II—III [A sor előtt nincs *I. Fordulás*, nincs színi utasítás; a szerepnév: LION IV [Az első három szó kiszakadva. A szerepnévből: — NEUS olvasható már.]

18 III a fényes

20 II A Tengeren eddig (III addig) a széltől hányattunk IV hajtattunk

21 II—III Már most hozzád érven IV Most már érven hozzád

22 II—III Földedben

23 II—IV hajónkat

24 II—III S' a porát el hordja IV A porát el szórja

25 II—III Nem jöttünk ugy ide mint te IV jöttünk ide mint te

26 II—IV Hogy mi el raboljuk

27 II—IV egészen

28 II—III nintsen bizodalmunk IV nints is

30 II—IV le rontott IV épült fel

31 II—III hogy mi

32 II—III szándékozzunk IV lélekel

33 II—III jöttünk

34 II—IV Sok felleg elő III elől áll szörnyű ágyúzással

36 II—IV villámások tzikáznak

A' setétség a' nap' világát meggyőzi,
De néha a' ménkö eztis megelőzi.

40 A' zúgó szél gyengült hajóink' szélt hányja,
Éolus elveszszünk tsaknem azt kívánja,

Határodhoz vertek szél, habok, mindenek,
Tehát hozzád jönni vóltunk kénytelenek.

Mi itt vagyunk, de a' többek hol legyenek?
Élnek-e? halnak-e tudják az Istenek.

45 Ne kívánd óh Didó! végső veszedelmünk;
Légy inkább illy bajbann kívántt segedelmünk.

MÁSODIK FORDULÁS

SZERGESZTUS (*a' háborgó néphez*)

Hogy szenyvedhet a' föld illy durva népeket?
Hogy nézheti a' nap az illy embereket?
50 Talám a' vad tigris szoptatta ezeket,
'S mejjekben hordoznak vas vagy kőszíveket?

Mihelyt kievezénk a' tenger' partjára,
Sátorokat vonvann a' fövény' hátára,
Kél mindjárt fellegeként a' sok nép szárnyára
'S fegyverrel rohan ránk mintegy kész prédára.

55 Imé a' szárazra nem enged kiszálni,
A' fövényenn egy kis ideig megállni,
Hajónkra fáklyákat kezdett hajigálni,
'S javainkat tüzzel vassal felpredálni.

37 III világot

38 II—III azt is

39 II—IV szél hamar hajónkat el

41 II—III vertek az habok, s' mindenek

42 II—IV Te hozzád hát

43 IV hogy éllyenek [*Az enek kiszakadva.*]

46 II—IV e bajban

47 II—IV [*Csak szerepnév van.*] IV [*A két első szó kiszakadva.*]

48—49 IV [*A sorvégek szakadás miatt hiányoznak.*]

50 II—III hordoznak márvány IV hordozzák marvány

51 II—IV ki eveztünk

52 II—IV vontunk

53 II—IV Kél a sok nép mindjárt mint felleg

54 II—IV Ránk rohan fegyverrel

55 II—IV A szárazra nekünk nem enged ki állni

56 II—IV kevés ideig ki szállni (IV meg szállni)

57 II—IV Hajonkba

58 II—IV Jóságunkat tüzzel és vassal predálni

60 Ha nem féltek azért az illy emberektől
'S még boszszút állható éles fegyverektől,
Féjjetek az Égben lakó Istenektől,
Kik valaha számot kérnek az illyektől.

HARMADIK FORDULÁS

KLOÁNTUS (*Didó előtt*)

Éneás Királyunk, kinek kegyessége
Híres földönn mennyenn, mint a' vitézsége;

65 Kit a' jó Istenek hogyha még éltetnek,
'S az ő életébe minketis szeretnek,

Megvalljuk senkitől övéle nem félünk,
Te se bánod azt meg, ha jól tészel vélünk.

70 Engedd hogy elrongyolt hajónkkal kiszálljunk,
Óh Didó! 's erdődbenn újakat tsináljunk.

Ha megjő Királyunk, innen elevezünk,
Mert mi Olaszország felé igyekezünk.

Ha pedig meghóltál kegyes Éneásunk,
Szicilia felé léssen útazásunk.

NEGYEDIK FORDULÁS

DIDO (*elfogadja a' Trójaiakat*)

75 Trójaiak! féltek? de gonoszt rólam mire vélltek?
Nem vagyok ellenetek: zárt kezeimre vetek.
Új még e' város; sok rossz nép véle határos:
Vagnak fegyveresek 's őrizetére lesek.

60 II—IV És a boszszú álló

62 II—IV számot vesznek

63 II—IV [A sor előtt csak szerepnév áll.]

64 II—IV Földön Mennyen híres és nagy

65 II—IV A kit az Isten

66 II életében

67 II—IV senkitől semmit is III semmit is senkitől

68 III jó tészel

69 II—IV [A sor előtt az alábbi sorok olvashatók:] Itt Siciliában vagnak sok Városok // Acestes Trójából származott lakosok // Engedd meg hogy rongyos hajonkal ki álljunk

70 II És a te erődbe (III—IV erdődbe)

71 IV innét

72 II—IV Olasz ország felé mig belé érkezünk

74 II—IV [A sor után:] Acestes Királyhoz megint vissza mégyünk // Ahonnét (IV Ahonnan) eljöttünk hogy ismét ott légyünk

75 II—IV [A sor előtt csak szerepnév van.] féltek tám rolam rosszszat itéltek

75—76 IV [A sorok vége csonkulás miatt hiányzik.]

77 II ez <erős> város III az város

77—78 IV [A sorok eleje csonkulás miatt hiányzik.]

80 Bár kiki fegyverrel ránk rontson ezerszer ezerral,
 Egybe reájok akad 's a' feje öszveszakad.
 Az hova tsak nézek vagynak rendelve vitézek,
 Van fegyverbe kezek: érzeni készek ezek.
 Jó szívvel látom ha jön a' hazámba barátom:
 Láttamis útasokat már palotámba sokat.
 85 Tróját megvették hallám és porba temették
 Várait a' Görögök 's már palotái rögök.
 Vénus' magzatját a' kis Júlusnak az atyját
 Hallom jönni szegényt 's több fejedelmi legényt.
 Hogyha ti szolgálai vagytok, mind hív katonái;
 90 Míg kiki útra mehet, itt mulatása lehet.
 Vagyha akarnátok, hogy ez a' föld lenne hazátok,
 Imhol az engedelem! lakjatok ebbe velem.
 Én az alatt nyombann küldök keresőket azombann:
 Eneást ha lelik, kedvemis újra telik.
 95 A' kitis útjábann fellelvénn; e' pallotábann
 Jó szívvel fogadom 's váram' is általadom.

ÖTÖDIK FORDULÁS

ÉNEÁS *(azomba megérkezvén Didóhoz)*

En vagyok Éneás! a' tenger' habjától
 Alig menekvénn, most jövök partjától;
 Oh áldott Királyné! ki önnön magától:
 100 Illy jót közöl vélünk 's nem botsát házától.

Tsak te könyörülsz-e tehát esetünkönn
 Megesvénn hív szíved gyászos életünkönn,
 Sok bújdosásinkönn, hajótörésünkönn?
 És te segítesz-e illy nagy szükségünkönn?

79 II—IV Hogy ha ki fegyverrel rank (IV rám)
törne ezernyi ezer

80 II—IV mindjárt rajok III fejek

82 II—III örzeni IV Vág fegyverbe kezek örzeni

83 II—IV ha betér házamba

84 II—IV útasokat a

85 II—IV meg vették s' falait; II IV a földbe III a földre

86 II—IV Hallám a

87 II—III [Hiányzik.] IV magzattya s a kinekk
Anchises az Attya

88 II—III [Hiányzik.] IV Hallom draga legény jön
hogy az útba szegény

89 II—III Vagy ha ti szolgálai igazán vagytok IV
Hogy ha ti; vagytok s' igazán

90 II—IV mulatozni

92 II—IV Itt van az

93 II—IV Sőt majd küldetnek akik (IV kik is)
valamerre mehetnek

94 II—IV Aenéást keresik minden útkba lesik

95—96 II—IV [Hiányzik.]

97 II—IV [A sor előtt csak a szerepnév olvasható.]

98 II—IV Ki meg szabadultam

101 II—IV könyörültél a mi

102 II—IV Meg esett a

103 II—IV bujdosásunkon

104 II—IV Azért is segítesz illy

- 105 Ezt az egész Trója meg nem köszönheti,
Hanem hálaadó szívvel emlegeti:
De az Ég jóságod' tudom megfizeti,
Sőt sok javaival megiskettözteti.
- 110 Bódog atya kitől eredetet vettél,
Még bódogabb a' méh, melyből születettél,
Arany idő mellybenn e' világra lettél,
Nyomorúságinkon ki így könnyítettél.
- 115 Míg tsak a tengerbe a' vizek sietnek,
Míg az Égenn fénylő tüzek szemléltetnek,
Míg a' bükkös hegybenn árnyékok festetnek.
Jóságodért téged mindenek hirdetnek.

HATODIK FORDULÁS

DIDO (*fogadja Éneást*)

- Isten-aszszonynak fia Éneásom!
Tetszik e' város néked? e' lakásom?
Jőjbe! most készült palotámba készenn
120 Száz szoba léssen.

Énis! énis sok bal esetben forgék
És nem egy ízben magamis nyomorgék
Mint te 's ime már kiderülé fényem
'S él ma reményem.

- 125 Rátokis vígabb napokat deríteni
Kész vagyok; 's hívenn ha tudok segíteni,
Mint tapasztaltam magamonn, örülök:
Ah könyörülök!

108 II javaival azt meg III javaiddal az IV javaival
ezt meg kötözteti

109 IV [Az *Atya* szó csonkulás miatt hiányzik.]

110 II—III De boldogabb a Méh a melyből IV [A
sor eleje és vége kiszakadva.]

112 II Nyomorúságainkban ki felsegéllettél
III—IV Nyomorúságinkban ki meg segéllettél

114 II—IV az Egek fényes fáklyákat égetnek.

115 II—IV Míg a Bik fás hegyben (III—IV erdőn)
árnyékokot lehetnek

117 II—IV [A sor előtt nincs rendezői utasítás.]
III—IV aszszonjának

118 II IV néked és lakásom III néked s' lakozásom

119 IV Jőj mostan épült

121 II—IV Én is Olly számos esetekben jártam

122 II—IV Es kívánt nap fényt az egemre (III
egekre) vártam

123 II—IV Már derült s' vígan vagy on itt lakásom

124 II—IV És mulatásom.

126 II—IV hiven titeket

127 II—IV Sorsotok tudván

128 I könyörülök II—IV Hogy könyörülök

130 Minthogy erdőm 's fám van elég, hajókat
Itt lehet könnyen gajabítani jókat:
Jó hajókkal majd, ha előbb pihentek,
Útra mehettek.

135 Sőt ha tetszéd meglepedni vélem
Néktek ez hasznosbb lehet úgy reméllem:
Városom köz lesz! szabadonn jöhettek!
'S helybe lehettek.

140 Társaidnak most huszon öt bikátis
Küldök és ó bort, kenyeret, ruhátis
'S nyomva lágy túróval ezernyi tonnát
'S annyi szalonnát.

Most jövel 's üljünk az ebédhez enni,
Illik ott estig mulatozva lenni,
Borral altatvánn szomorú bajunkat,
'S bús panaszunkat.

HETEDIK FORDULÁS

ÉNEÁS (*Akátést küldi Askaniusért*)

145 Akátés hív szolgám menj nagy sebességgel!
Mondjad a' fiamnak jövjön sietséggel,

Itt egy Királynénál vagyunk, azt mondhatod,
A' ki már könyörült rajtunk, mint láthatod.

150 Azért őis jövjön tsinos köntösébenn
'S kedveltesse magát okos beszédébenn.

Szép ajándékokkal azomban tisztelje,
Hogy azokkal együtt még inkább kedvelje.

129 II—IV Fákka a sok hegy tele van
130 II—IV lehet mindjárt gajabítani
131 II—IV majd hamar útra mentek
132 II—IV Hogyha pihentek
133 II—IV tetzik
134 II—IV Hasznos ez néktek lehet úgy itélem
136 II—IV S' ebbe
137 II—IV S. Társatoknak most huszon egy
bikákat
138 II—IV S ruhákat
139 II—IV És ezer túrós teli nyomva tonnát
141 II—IV Mi gyerünk frissen az

142 II—IV ott nekünk nagy örömbe
143 II—IV Borral enyhítsük
144 II—IV S' állapotunkat
145 I sebességgel II—IV [Csak szerepnév van a sor
előtt.]; sebességgel
145—146 IV [Az utolsó szavak csonkulás miatt
hiányoznak.]
146 IV Mondják
147 II—IV meg mondhatod IV a' királynénál
148 II—IV És könyörül rajtunk mint magad
149 II jöjjön is ő [!] III—IV jöjjön ő is
152 II—IV Hogy ajándékával ötetis

Igy lész kedvessége a' Király-aszszonynál:
Hamarább vidd véghez a gondolatomnál.

NYOLCADIK FORDULÁS

AKÁTES (*Askaniusnál*)

155 Askanius! Készülj! öltözzfel módosann,
Tsináldfel fekete hajadat tsinosann,
A' ruha jól álljon rajtad nem rántzosann,
A' szókat meggondold és úgy szóllj okosann.

160 Atyád' egy Királyné Didó mulattatja
Kinek Istenaszszonyt mutat ábrázatja.
Igen gazdag, a' mint a' vára mutatja:
Ehez jövsz! atyádnak e' parantsolatja.

165 Üres kézzel menni de nem tisztességes,
Ajándékot vinni hát lészen szükséges.
A' Királyné aszszony felette felséges,
Azt hozd, a' mi legszebb 's éppen ditsőséges.

170 Itt van Helenának legszebbik ruhája,
Melly Léda anyyának volt remek munkája,
Arannyal varrván ki bársonyt tett alája,
'S ez az Ilioné' Királyi páltzája.

E' korona, melly van aranyból öntetve,
Mellyen a' gyöngy kétszer van körülhelyetve,
Egy arany lántzis van e' mellé tétetve,
Ezeket kell vinni minékünk sietve.

175 Az asztalhoz talám még lenemültenek,
De láttam, hogy hozzá máris készültenek;
Az asztalonn drágák voltak mindenek,
Azt gondolám mellé ülnek az Istenek.

153 II—IV Igy grátiát nyerhet e (IV a)

154 II—IV [A sor után két új sor:] AKHATES: Meg
lész meg kel ódni most a Kerekeket // Hogy
hamaráb véghez vihessem ezeket

155 [A sor előtt:] II Askaniushoz elérkezik III
Askaniushoz érkezik IV [Csak a szerepnév van
előtte.]

156 II—IV Fekete hajadat csináld fel

158 II—IV A szókat jól meg rágd (IV rágd meg)
hogy beszély (IV szólhass) okosan

159 II—IV Égy Királyné Didó Atyád

160 II—IV Isten Aszszonyt mutat ennek

164 II—IV lesz tehát IV lészen hát

166 II—III legg szebb a leszsz IV hozz

167 II—IV van a Heléna

169 II—III Aranybol varta ki IV Arannyal varta
ki

170 II IV És az

171 II—IV Egy Korona

173 II—III van a mellé IV melléje téve [!]

174 IV vinnünk

175 IV le sem

176 II—III hozzája már hogy IV [A két első szó és
a sor utolsó szavának vége csonkulás miatt
hiányzik.]

178 II—IV gondoltam hozzá

180 Elefánt tsontokból készült az asztala,
Mellyet a' tudós kéz aranyba foglalta,
Majd minden pohara metszetett általa:
Tál, kés, tányér tsaknem aranybánya vala.

ASKANIUS

185 Fogjabe már száját! inkább készítse tuluját
Melyet fog hozni. Inasom! hajam' álljki porozni.
Ah Inasom félek, hogy tám az ebédre sem érek.
Jaj hogy elérhessük nosza rajta! sietve siessünk!
Akhátes! menjünk Dídóig megse-pihenjünk!

KILENCEDIK FORDULÁS

VÉNUS (*Azomba Vénus Kupidót Júlus vagy Askanius'
képibe feltseréli 's oktatja*)

Kupidó! én fiam! erőm 's tehetségem!
Hatalmas követem és gyönyörűségem!

190 A' ki ha szórja is Jupiter nyilait,
Felse-vészed annak szikrázó lángjait.

Menjel Kártágóba de nem illy formába,
Hanem változtasd meg ezt tsak hamarjába.

195 Öltözd fel magadra az őtséd' ortzáját,
Viseljed tsak ez nap' a' Júlus' formáját,

Most Éneás bátyád mulatoz kedvére
Didónál; Júnónak nints ez öröme.

Félek, hogy a' szállás ne forjon torkára;
Mert Júnó leginkább most vigyáz magára.

179 II—IV állott az

181 II—III pohár volt ki metzve IV [A három
utolsó szó helye üresen hagyva.]

182 II—IV kés csak nem annyi

183 II—IV száját szaporán; ruháját

184 II—IV hozni fejemen [!] (IV fejemet) fel fogi
porozni

185 II—IV Friss inasom félek, hogy majd az
ebédre nem érek

186 II—IV Hát hogy elérhessünk oda menni
felette

187 II—IV [Hiányzik. De négy új sor áll helyette:]

Itt van arany láncza az anyámnak drága zománcza

// Itt van (IV itt a) pálczája, a szép Heléna ruhája //

Egy koronát adjon gyöngyöst az is itt ne maradjon

// Hogy kedves légyek mikor a Palotába be
mégyek

188 II—IV [A sor előtt csak szerepnév van.]

189 II—III Hatalmam követem s' fő IV
Hatalmam követóm

191 II—IV Még is fel se vészed sebhétó [A sor
után még:] Imé kérlek Téged (noha nem illene)

//Inkáb parantsolni fiamnak kellene

192 II Meny Chártágóba III Menny el

193 II—III változtasd el

194 II—III őcséd formáját

195 II—III Julus orczáját

197 II—IV e nincs

200 Tudod, őtet eddig hogy mint nyomorgatta,
A' tengertis érte tsaknem felforgatta.

A 'nagy szelek által hajóit elhányta,
Őtet a' vizekbe veszteni kívánta.

205 Te a' Királynénak szívét gyújtogassad,
Mit tehetsz? őbenne erőd' megmutassad.

Hajtsad tüzes íveddel szívét Éneáshoz,
Hadd viseltessenek jó szívvel egymáshoz.

KUPIDÓ

210 Elmégyek örömet, kapom a' nyilamat,
Majd megditsőítem benne hatalmamot,
És ha titkolomis más színbenn magamat,
Még jobban megérzi sebhető lángomat.

215 Júnó a' bátyámnak milly nagy ellensége!
Jól tudom: nyilván van az ő színessége:
De meghódol nekem Júnó istensége,
Mit tehet ellenem? lássa őfelsége!

Ha Júnóval megyis Didó a' templomba,
Ha áll, jár, vagy fekszik 's lesz nyugalomba,
Mégis felvigyázok 's ott lések azomban,
Sértegetem tüzes nyillal alattomba.

220 Lángaimmal szívét mind addig égetem,
Míg bátyámat véle megnemszerettetem;
Ki légyen Kupidó? ezt megösmertetem,
Junótis ővéle így megbékéltetem.

200 II—IV Tudod hogy Aeneást eddig nyomor-
gatta

201 II—III A Tengert érette IV tsak fel nem

203 II—III a Tengerbe IV A vizekben őtet

205 II—III erőd ki mutassad IV tehet

206 II—IV tüzes nyiladdal

210 II—III És noha tettem más

212 II—IV mely nagy

213 II az ő színessége

217 II—III Ha jár kél vagy

222 II IV azt

TIZEDIK FORDULÁS

KUPIDÓ (*Július Didónál, vagyis az ő képibe*)

225 Királyné élj soká kívánom szivemből,
És hallj valóságot szíves beszédemből:
Im' ez ajándékot veddel a' kezemből,
Mellyet néked hoztam értékemből.

230 Mikor az ellenség hazánkat égette,
Minden kintseinket magéává tette;
De a' prédáló kéz ezt elnemnyerhette,
Mivelhogy az atyám hajóra vitette.

235 E' hát a' felprédált Trója' maradéka:
Illyen a' változó szerentse' játéka!
Ha kegyelmet nem nyêr szolgád' ajándéka,
Talám kedvet talál szive' jó szándéka.

DIDÓ (*viszont Kupidóhoz*)

Kedves óh Július! gyönyörű személyjed:
's hogy ne kedvellném ezeket ne véljed,
Tetszik, óh tetszik nékem illy ajándék
'S jókori szándék.

240 Úljbe, (ím e' szék!) ide ülj helyedbe!
Kést kanált tányért adok a' kezedbe . . .
Jól van! örvendjünk! poharunk merüljön!
Sorba kerüljön.

245 Biciás! Bélus' poharát tegyedfel,
Töltsd meg és osztánn köszönetre veddfel:
Menjen így másokra sietve sorral
Töltve de borral.

224 II—IV [A sor előtt nincs szerepnév.] soká ély

225 II—IV Mig ki nem költözik a lélek testemből

227 IV tsekély értékemből

232 IV el prédált

234 II—IV Ha gratizat

236 I gyöoyörű II—IV [A sor előtt csak szerepnév van.] II óh Julis

237 II—IV Hogy ne venném el ezeket

238 II—IV Tetzik énnékem ez igen jó szándék

239 II—IV S' Mind az ajándék

240 II—IV szék szaporán helyedbe

242 II—IV Minden örvendjén II poharunk kerüllyön

244 II—III [A sor előtt utasítás:] Bitiášhoz II—IV poharát keresd fel

245 II—IV és frissen örömmünkre kôpd fel

247 II Töltve be

BÍCIÁS (*az ital közbe*)

Jupiter! ki őrzöd a' víg vendégeket
És szabtal számokra némelly törvényeket.

250 Tedd víggá e' napot a' Trójaiaknak
'S a' Kártágóbéli vitéz férjfiaknak.

Erről maradékink megemlékezzenek.
Ezt hirdessék a' kik Trójából jöttenek.

255 Légy jelenn óh Bakkhus vígasság szerzője
'S Júnó a' kit tisztel sok pár' menyegzője. . .

Így kell! itt a' pohár! a' sor tirajtatok,
Újra tele töltöm; már tiis igyatok.

De az tzimbalomhoz Jópásunk készüljön,
A' muzsika-szerszám kedvünkre rendüljön.

260 Jópás! társaidat nosza úgy nóggassad,
Hogy kiki, mit tehet? együtt; megmutassad.

A' MUZSIKÁS KAR

265 Hogy a' jó bor jó légyen, senkise tagadja,
Bakkos' illendő betsit akárki megadja.
Jó a' bor kivált mikor a' szomorúságot
Üzvénn tőlünk keresünk teljes vidámságot.

Éljenek a' felvidult Trója' vitézzei
Didó szép királynénknak kedves vendégei.
Soha többé szivekben új bánat ne sértse
És a' gonosz szerentse őket ne kísértse.

270 Éljen az egész sereg Didó királynéval
Ennek népe egy formánn az Éneáséval.
Éljen! éljen! és a' jó szerentse mellett
Strázsáljon 's a' nap vígann ragyogjon felettek.

248 II—IV [A sor előtt csak a szerepnév olvasható] II—IV [Ezt a sort megelőzik az alábbiak:] E' Bélus pohara már tele töltöttem // Bachus Tiszteleti, amit ki öntöttem. // Meg iszom de illik el köszönni szépen // Azért el köszönöm szolván ilyenképen II—III őrzöd a sok
249 II—IV számokra igaz
250 IV Tebb [!]
251 II—IV béli nemes Ifjajknak

254 II—III Jelen légy; II igasság III <v>igasság [A v beszúrva.]
256 II—IV Meg ittam jól esett már ti is igyatok
257 II—IV Meg töltöm (IV töltve) a pohárt, a sor ti rajtatok.
259 II—IV Még (III—IV Míg) mi itt mulatunk társa hegedüllyön
260—273 II—IV [Hiányzik.]

TIZENEGYEDIK FORDULÁS

DIDO (A' vendégség meglévén Didó Énéáshoz)

275 Mint midönn elviszi a' szél a' felleget
'S fénylő tsillagokkal hintimeg az Eget;
Igy a' ki az előtt szenyvedett eleget,
Víg napja szolgálja szívére meleget.

280 Vigann emlékezik az előbbiekre,
Bátran tekint-viszsa a' szenyvedésekre;
Azért ha nem lések ezzel terhetekre,
Én alázatossann kérellek ezekre.

285 Rövidedenn nékem hogy lebeszéljétek
Mint omlottle Trója melly volt a' tiétek?
Erről emlékezni szép, azt elhídjétek:
Ne késsetek véle azért hát kezdjétek.

ÉNEÁS (kezdi)

Nagy dolgot kívánsz tőlünk és egy iszonyító
Bús fájdalmat akarsz bennünk újítani királyné.
Hallani kívánvann tőlünk a Trója veszélyjét;
Melly által lerogyott 's hamvába temettete fényes
290 Vára; de minthogy most te vagy a' ki parantsolod, ímé
Én fogom azt rövided' renddel lebeszélni, tsak éppenn
A' velejét, minden környülállásai nélkül
Említvén, legyetek kérlek figyelemmel ezekre.
A' hadat, a' mellyben Trójának tornyait annyit
295 Vívták a' Görögök, tized esztendőre megúnvann
Hogy haza menének tetteve hajókra kelének
Ott nem meszsze pedig Tenedos' szigetébe vonultak.
Mink kimenénk véllvén 's örvendvénn hogy menekedtünk,
Tőlök 's a' tábor-helyeket szemléljük örömmel,
300 Mellyeket ott hagytak 's őket bámulva tsudáljuk,

274 II—III [A sor előtt csak a szerepnév van.]

Mint mikor el úzi

275 II—IV ki rakja az

276 III ez előtt

276—277 IV [A sorvégek kiszakadva.]

277 III szívére szolgált

279 II—IV A Jajra, a bajra

280 III Azért hát

281 II—III instálók

282 II—IV nékem azt le

283 II—III Hogy romlott el IV Mint romlott el

285 II—IV véle csak hamar

286—293 II—IV [Hiányzik.]

294—295 II—IV [Összevonva egy sorba:] A hadat a Görög (III—IV görögök) tíz esztendőre meg únván

296 II hajora (III—IV hajókra) ülének

297 II—IV Ott vala nem meszsze Tenedus sziget abba (IV ebbe) vonultak

298 II—IV [Két sor áll helyette:] Es ott el rejték magokat. Mi Trója vitézi // A Várbol ki megúynk örvendünk meg szabadúlván

299 II—IV A Tábor helyeket szemléljük, mellyeket ottan

300 II—IV Hagytanak a Görögök őket

Mint takarodtanakel. Majd egy nagy lóra találunk,
 Mellyet tserfából Épéus az Égig emeltfel.
 A' kapuinknál volt magasabb a' termete annak,
 Senki se tudta pedig hogy ezek mit akartanak ezzel?
 305 Mígnem azombann ott egy olly emberre találtunk,
 A' kinek a' neve volt Színon, ki nekünk egyebek között
 Kezdte hazudni, hogy ő kém volt és a' Görögöktől
 Úgy szöke-el mint rab, mint a' ki halálra kirendeltt
 310 Áldozatúl lett volna, hanemha tsudálatos égő
 Jelt látvánn éjjel fenn a' levegőbe felettek,
 Mind elrémülve nagy hirtelen elfutamának.
 Ő mondá azt is ravaszúl, hogy az a' különös ló
 Olly tzélből készült, hogy majd ugyan általa Pallást,
 Őneki szentelvén, engesztelnék kegyelemre.
 315 'S hogy csak azért vagyon olly nagy termettel kifaragva,
 Hogy ne vihethénk azt Trójába szorosbb kapuinkonn.
 Ez 's több illy ravaszul költött okokonn ez az ember
 Rávett hogy bevigyük falainkat előtte kibontvánn.
 Vólt az igaz köztünk, ha eszünk lett volna, ki annak
 320 Bévitelét szörnyenn ellenzé 's monda: barátim!
 Félek igen netalám e' lóba bezárva tsalárdság
 Lappang, illyen okonn jobb a' tengerbe taszítsuk.
 Más ha kifúrhatná 's ha belénézhető szeretné.
 Harmadik azt, ha tüzet rakhatna hasának alatta
 325 'S porrá égetvén, hamvát a' füstivel egygyütt
 Szélnék ereszhetné, teljes szándékkal akarta.
 A' negyedik bévinni szeret majd tégedet óh ló!
 És a róka-eszű Színon vállalta magára,
 Hogy, valamint rávett bennünket, béviszi könnyenn.
 330 Mink is azért bátrann rontjuk falainkat előtte,
 Majd kötelet vetvén lábára, nyakára bevonjuk.
 És mikor a' kapunál betsúszamlott tsörgeni kezdett,
 Mert sok fegyveresek kebelébe bezárva valának;
 Még se hittük el azt, úgy összevalánk eszelődve.
 335 Majd vatsorára menénk 's tüstént örömmükbe boroztunk,

301 II—IV Hogy már el mentek. Majd II cserfákból

303 II—IV A Kő falnál volt fellyebb építve magossan.

304 II—IV tudhattya ók hogy mit

305—330 II—IV [Ezek helyett a sorok helyett a következőket olvashatjuk:] Némellyik azt mondja hamar a Tengerbe bocsassuk // Más ha ki fúrhatna sok ezerszer ezerre becsülne // Harmadik olly szakadás melly (IV melyt) porrá tenni szeretné // A Negyedik bé vinni szeret majd Tégedet (IV majd vinni szeret bé téged) óh Ló // Egy Sinon Görög

Ember azért vállalta (III vallata) magára // Hogy majd bé vitesi mi vélünk s' a Várba be húzzuk // A (IV E) minket rá vett falaink rontattyuk (III falainkat rontyuk) azonnal

331 II—IV És kötelet kötvén; be vontuk

332 II—IV Sőt mikor a Kapukon be csúszamlott tsörgeni

333 II—IV fegyveresek előban

334 II—IV [Hiányzik.]

335 I örömmükbe II—IV Mi Vacsorára megyünk mindjárt örömmükbe

'S mint ha bajunk sem vólna, tovább álomba merülve
 Széllyel mint valamelly hólttak nyújtózva hevertünk.
 Színon azomba lovát megnyitván 's a' katonákat.
 Mind kieresztgetvén őrállóink' megölette.
 340 Tróját felgyújtá. Mi felébredvén hadakoztunk
 'S óltalmára valánk; de mivel Tenedos' szigetéből
 Készenn volt a' nép ennek segedelmire jönni,
 Hirtelen ott termett Tróját feldúlni serényenn,
 Tűzzel vassal; azért mit vólt mit tenni? valóba
 345 Engednünk kellett a' már győzetlen erőnek.
 Óh szörnyű romlás! szakad a' ház, omlik az Éggel
 Játszadózó torony is 's vérrel tajtézkik az útsza.
 A' Priamus' palotája megég, megölettetik osztánn
 Egy dühös ellenség önnön vérebe feresztvénn.
 350 Ötven szép fiai 's ugyan annyi leányi valának,
 Mégis ezekből jéh! életbe tsak egy se maradtmeg.
 A' feleségem' is ott egynek szablyája megölte.
 A' mi nagyobb egymástis ölénk el-lónn elegendve
 A' nagy füst 's láng között Trójai mind Görög együtt.
 355 Három hólnapigis lángolt a' város: azomba
 Ellátvann immár hogy többé nints mire mennünk
 Ellenségünkkel; kifelé kezdtünk takarodni.
 Én hátamra vevém a' már igen élttes atyámat
 És kihozám görnyedtt derekammal alatta pihegvén,
 360 'S Júlus mellettem nyomaim' pityerege követte.
 Éjszaka nagy tűz láng 's fegyver közt hogy mi kiszöktünk,
 Lappangtunk elrejtve magunkat az Ída' hegyébenn.
 Ott fákat vágtunk 's osztánn számunkra hajókat
 Készítvénn, ezekenn jöttünk földedre Királyné!

336 II—IV nem volna nekünk el aludva nyugottunk

337 II—IV [Hiányzik.]

338 II—IV Hát Sinon (III Silon) meg nyitva lovát s' a sok Katonákat

339 II—IV ki eresztette s' a strásákat

340 II—IV Fel gyújtá Tróját. Mi ugyan gyorsan hadakoztunk

340—341 IV [A sorok eleje kiszakadva.]

341 II—IV valánk Tenedus szigetébe (III szigetbe) azomba

342 II—IV Kész vala a sok nép s' nekik (IV néki) segedelmet ajánlott

343 II—IV Mindjárt ott toppant (III toppan) s Tróját prédálta keményen

344 II—IV Tűzzel meg vassal: szakad a ház; romlik az Éggel

345—346 II—IV [Hiányzik, illetőleg a 346. sor második részét lásd összevonva a 344. sorban.]

347 II tajtékozik

348 IV palotója mig ég

349 II—IV ellenség maga rút vérebe keverte

350 II—IV Fiai voltak neki s' annyi Leányi

351 II—IV ezek közül Életbe

352 II—IV A Feleségemet is égynek

353—354 II—IV [Hiányzik.]

355 II—IV holnapis (III holnap) is lángolt a Trója piattza

356—360 II—IV [Hiányzik.]

361 II—IV Éjszaka tűz láng és fegyver (IV a tűz láng fegyver) közt mind mi

363 II—III Ott lakván fákat számunkra hajókat is ottan IV látván fákat vágtunk számunkra

364 II—IV Készíték

- 365 Már Olaszországbann kell mennünk (Isteni végzés)
Ott új városokat szükség építeni magunknak.
Ott lészen a' mi hazánk ugyanott örökös maradásunk.

DIDO

- Isteni Mennyeknek 's így kellett lenni ezeknek?
Óh be' siralmas eset Trója minőbe esett!
- 370 A' nap' ságára de reménylem még valahára
Rátok is újra derül 's gyásztok örömmre kerül.

BÍCIÁS

- Sorsotokat szánjuk bizonyos! sőt annyira bánjuk,
Mindenikünk kesereg 's két szeme' könnye pereg.
- 375 Úgy de ha majd ennek forgásai jóra kimennek;
Vége, ha tsendesedik, vége megédesedik.

ILIONÉUS

Miis jobbúlását várjuk dolgainknak,
Hogy vége szakadvánn sok utazásinknak
Tsendes part jutalma lész fáradságinknak,
'S víg hajnala derül gyászos napjainknak.

SZERGESZTUS

- 380 Énis azt várom hogy az Isteneknek,
Jobb kezek véget vet az ilyeneknek,
A' ti jóságtok jel-adó kezekkel
Biztat ezekkel.

366 II—IV És ujj Városokat kell ott építeni (III építeni)

367 II—IV Itt lész szálásunk nekünk örökös

368—371 II—IV [Hiányzik.]

372 II—IV szánom fordullyon jora (II kívánok)
kivánom

373 II—IV kesereg könyve csorogva pereg

374 II—IV Vége ha lész ennek ezekis tám jóra
kimennek

375 II—IV A nap hogy ha kerül víg örömmünkre
derül

376 II—IV varjuk bajainknak

377 II—IV Vége szakad talám nyomorúsá-
ginknak (III szomorúságinknak)

378 II—IV Csendes rév partya lész sok utazá-
sinknak

379 II—IV S. öröm lész jutalma gyászos

381 II—IV Jó szivek

382 II—IV Már is ez helyben szemeink vidúlnak

383 II—IV Kőnyvei múlnak [A sor után a II—IV-
ben:] CLOANTHUS: Te is óh jó Didó hogy sorsunk
siratod // Jószágodat hozzánk gazdagon mutatod.

// A Szerentsétlenség el mult az átkozott // Szom-
rú siralmunk (IV sírásunk) jó kedvre változott

384 II—IV [A sor előtt csak szerepnév áll.] Én is
jószágodat Királyné köszönöm

TIZENKETTEDIK FORDULÁS

KUPIDÓ (*Júlus' képibe*)

385 Királyné! hogy azzal kedvedet találjam,
Szót nem lelek mellyet Joságod' háláljam.

Mondhatom, hogy a' míg nyúlni fog életem,
Ezt a' kegyességet én nem felejtetem.

DIDO

390 Óh Júlus! különös a' te ajakadnak
Beszéde és hangja mindenik szavadnak;

Azért akármibenn kedvedet találni
Tudhatom, kívánok és neked szolgálni.

Nemis tudom miért kívánna az élni,
A' kinek kész szive nintsen mást segélni;

395 De már fellehetne kelni, úgy ítélem,
Kimehetnek mások te maradj itt velem.

KUPIDÓ

Óh Didó! Kész nálam az engedelmesség,
A' mellyis irántad legfőbb kötelesség.

DIDO

Kedves fiam! óh be ékes tekinteted!
Mint atyád-uradé olyan lész termeted.

400 Feküdjle! pihenny itt hímes nyoszolyámonn,
Aludj vélem együtt ölemenn 's párnámonn.

385 II—IV Hogy ezt meg szolgáljam az (IV e)
lész nagy ósztónóm

386 II—IV Mert te kegyességed el nem felejt-
hetem

387 II—IV Ezzel adós lészek mig foly (IV nyúl) az
életem

388—389 II—IV [Hiányzik.]

390 II—IV Óh Julus szeretek ti néktek szolgálni

391 II—IV Jo tétemmel lehet ha kedvet találni

392 II—IV Mert nem tudom

393 II—IV A ki nem kész mástis gyakran fel
segélni

394 II—III kellene kelni

394—395 IV [Hiányzik.]

395 II—III Mások ki mehetnek te itt maradj (III
maradsz) vélem

396 II—IV Én szivből hálálom Didó gratziádat
(IV gratziáját)

397 II—IV Csokolom kezdet (IV kezeit) mind a
két orczádat (IV ortzáját)

398 II—IV Óh melly ékes kedves (III—IV kedves
ékes) Fijam tekinteted

399 II—IV Mint Atyádnak éppen olyan a
Termeted

400 II—IV Te ez Házban mulas ne meny el
mellőlem (IV előllem)

401 II—IV Itt járj itt beszélhetz (III beszélgetz IV
beszélgess) nem távozhatz (IV távozhasz) tőlem —
[A sor után a II—IV-ben:] CUPIDO: Nem mégyek
kész nálam az engedelmesség // A melly te irántad
(IV melly is irántad) leg főbb kötelesség

TIZENHARMADIK FORDULÁS

DIDO (*felébredvénn álmából*)

Reszketek! im' minden tsep vérem tűzbe van! óh jaj!
Óh Egek! óh mit talált? szívemis óh be dobog!

405 Gyúladok! Óh szerelem! szerelem! te tűzelsz kebelembenn.
Olly igen és nagy erőd' érzi minden erem.

Borzadoğ! ah soha még a' szív-gyötrő szerelemnek
Élve nem érzettem ennyire 's ennyi tűzét,

Óh különös szerelem! hogy esett ez rajtam az éjjel?
Ah ez az Énéás! ah ezis! e' kis alak!

410 Ez! kit az atyának képében kezdtem ölelni!
Ez bizony ártatlan! bezzeg az atya! az! az!

Kedves Júluskám! tsak aludj te magad, nekem egy tsepp
Álom jól nem esik! mit tselekdjek Egek?

415 Titkoljam! jaj nem lehet; a' szív engem elárul,
Óh kinekis kell hát elpanaszolnom ügyem',

Nem másnak, neked azt, Énéásom! neked: óh de
Bezzeg az ám! hol 's mit? és mikor? oh be gyötör!

Ah tsak Annához menek elsőbb és, mi találá
Szívemet álmombann; tsak neki mondom előbb.

420 Tsak neki mondom előbb. . . De miként kettőzik előttem
A' dolog! — Anna, te légy Anna! tanátsot adóm.

TIZENNEGYEDIK FORDULÁS

DIDO (*Annához*)

Anna kedves néném! alszol-é? óh keljfel,
Beteg a' te Dídód! jövel és emeljfel! —

425 Lásd mi történt rajtam imé tsak az éjjel!
Nem alhatok! küzdvénn iszonyú veszélyjel.

402—421 II—IV [A XIII. fordulást adó sorok
hiányzanak.]

422 II—IV [A sor előtt csak szerepnév van.];
Néném azt ki nem mondhatom

423—429 II—IV [A sorok így összevonva:]

Mennyi látásokat látok nem álhatom (IV
hálhatom!) // Mindig e Vendéget szívembe
forгатom // Hogy már ki nem (III—IV ne)
mondjam neked nem álhatom

Mennyi látást láttam azt kinem-mondhatom!
Jaj mert már úgy gyötör forró indúlatom,
Hogy azt, ha továbbis tart, kinemállhatom!
Szívemben szüntelen vendégem' forgatom.

430 Milly' nagy a' Királynak hadi vitézsége!
Milly' mézes beszéde' kellemetessége!
De kivált Eget ér az ő Kegyessége;
Elhiszem igazánn Isteni vérsége.

435 Ha megnem-esküdtem volna egy szavambann,
Hogy soha többé férjfi nem fekszik ágyamban,
Miólta Szikeust megölték házambann,
Ehhez hozzá mennék, feltettem magambann.

440 De a' föld megnyílvánn nyeljebe életemet,
Vagy a' dörgő villám öljön meg engemet,
Mint megváltoztassam itt feltételemet,
Eltemettem vele minden szerelmemet.

ANNA

Hát ötsém tsak te nem látsz-e víg napokat?
Nem tserélnéd-e fel e' magánosokat?
Éltted' virágjábann vetnédmeg azokat,
445 A' mik ajánlnának kedves magzatokat.

Ha férjhez nem menél Zsidon' városába,
Ha sokat megvetél itt már Libiába;
Ha Járbós 's több vezér elment haragjába,
Énéást kedvelljed szerelmes vólttába.

430 II—IV Melly nagy e (III a) Királynak
431 II—IV Melly gyönyörű piros orczája szépsége
432 II—IV [A főszöveg 431. sorának változata:]
Melly mézes beszédje...
433 II—IV Micsoda nemből van hallád (III hallod) ő Felsége [A sor után új versszakként:] El hiszem hogy Isten Aszszonynak magzattya // Mert láthatod Istent mutat ábrázattya // Melly (IV Mert) bátor mindenütt magát hogy forgattya // Ah nincs nyelv igazan amely (IV aki) kimondhattya
435 II—III több Férjfi soha IV férfi többé
436 II—IV meg ölték Zicheust
437 II—IV Éhez tán el mennének [A sor után új strófaként:] Miulta Zicheus Férjem meg öletett // Meg vallom a szívem másét meg nem szeretet // De ettől olly nagy tűz bennem gerjesztetett // Hogy a más (III mais IV a maz) ez által csak nem meg (III meg nem) győzetett

438 II—IV nyelje el testemet
439 II—IV a tüzes ménykő üssön meg
440 II—IV tett ígéretemet
442 II—IV [A sor előtt új strófaként:] Életemnél kedvesb öcsém hát sirásod // Örökké tarto lesz és (III ez) hervadozásod // Szomorúra valik olly sok mosolygásod // Nem azt javasollya az álom látásod.
442 II—IV Csak te nem fogsz látni szép olaj ágokat
443 II—IV Vénus ajándékit kedves magzatokat
444 II—IV meg vetnéd
445 II—IV Ne gondold hogy tudnák ezt a halottakat (III hallottakat)
446 II—IV mentél Sidonnak (IV Zidónnak) Várában
447 II—IV Meg vettettél sokat itt
448 II—IV Járbás és más vezér
449 II—IV szerelmed lángjában

450 Milly sok ellenséged van; vedd gondolóra,
A' bátyád ellened jön 's már ül hajóra,
Járbós 's más nemzetség figyelmez a' szóra:
Nem tudod mit szülhet ez vagy amaz óra.

Jóbb lész ha Énéást szívedbe szorítod,
455 'S a' Trójaiakkal néped' szaporítod:
Így ellenségedet tudom meghódítod,
Ha Kártágót 's Tróját öszveházasítod.

Ez ugyan gondolom Júnó' kedvezése,
Hogy Énéásnak lett ide érkezése,
460 'S a' több Isteneknek kegyes végezése:
Mit tehet az ellen szádnak esküvése?

Gondolj hátt okokat hogy a' vendégeket
Megmaraszd 's magadhoz hódítsd a' sziveket:
Szívesenn lásd, beszélld a' zúgó szeleket,
465 Mellyek most forgatják a' sík tengereket.

Míg az idő javúl addig ne menjenek,
Új hajókis addig hadd készíttessenek,
Tsakhogy e' mostani napok enyhüljenek,
Ám majd jobb útazást adnak az Istenek.

470 Engedelmet nyerhetsz sok áldozatokkal,
Meghízaltt ökrökkel 's kövér báránnyokkal,
Légy jelen magad az áldozó Papokkal,
S e' felől nyájjasann beszélhetsz azokkal.

Hódítsd Énéástis édes beszédeddel,
475 Kötelezd magadhoz hív szereteteddel,
Egyél igyál vígann e' szép vendégeddel,
'S mutogasd mindened vezetvénn kezdeddel.

450 II—IV Melly sok

452 II—III Jarbás és más nemzet figyelmez e szóra

456 II ellenségedet

458 II—IV Én

459 II—III Aeneassal

461 II—IV az (III—IV ez) ellen szádnak meg esküvése

462 II—III e vendégeket

463 IV hódítsd sziveket

468 II—IV Majd mikor a napok már meg enyhültenek

469 II—IV Akkor jobb

471 II—IV Áldoz hát ökrökkel

472 IV Jelen légy

473 II—IV beszélges

474 II—IV nyájjas beszédeddel

476 II—IV vígan egyél s' igyál III vendégekkel

480 Megúnta már őis hosszas útazását,
A' tengerenn a' sok szeleknek zúgását,
Roszsz szerentséjének várja jobbúlását,
Talám megkedvelli az itt lakozását.

DIDO

485 Hogy igazat beszélpsz, azt én megösmerém,
És hogy hozzá mégyek im' aztis ígérem,
De mivel igen nagy bennem a' szemérem,
A' szememis kiég mikor erre kérem.

ANNA

Bátor a' szeretet; bátrann beszélgeti
Bajait, a' midőnn erősen égeti
A' szívet, és nintsen tűzinek szűneti;
Azt talám senkiis elnem fedezheti.

490 Ne fély, tsak vetkezdle e' nagy szemérmedet,
Majd én kijelentem nêki szerelmedet,
Megmondom mi nagy tűz égeti szívedet,
'S majd talánn megszeret Énéás tégedet.

495 Még szépen lobognak a' Dídó' fáklái,
Pirossak ortzáinn künn ülő rózsái
Nem vóltak mindennek illy gyenge ortzái,
Ezek a' szerelem' kegyelmes póstái.

DIDO

Jó lesz holnap tehátt szerentsét próbálok,
Reménylem előtte kegyelmet találok.

ANNA

500 Én pedig előre ötet megkisértem,
'S mi lesz a' szívébenn megtudom és értem.

478 II—IV Ő is meg únta már
482 II—IV én azt még
483 II—IV mégyek én azt is
485 II—IV ki Ég majd ha
486 II—III batran emlegeti
487 II—IV A kinek a szívet tűzes láng
488 II—IV [A következő sor áll helyette.] Ezt talám
489 II—IV Ki tetzik a szóból a sziv szereteti [A sor után új versszakként:] Szerelemmel égnék a szemnek (IV szemek) lámpási // Ki magyarázzák azt a szájnak szóllási // Az orca gyakorta való pirulási // Sohajtás rá nézés s ezeknek pajtási

490 II—IV Ne fély és vetkezd le e (III a)
491 II—IV ki beszéllem
492 II—IV Melly nagy tűz égeti érette
494 II—III Míg szépen villognak
495 II—III Pirossal II—IV ortzáján ki ülő
497 II—IV szeretet
498 II—IV Már meg bátorodtam szerentsét
499 II—IV Hogy ha ő előtte [A sor után:] Te elébb jelentsed (IV jelentsd ki) néki szándékomat // S' Javára czélozo jó akaratomat
500—503 II—IV [A sorok helyett ez a kettő áll csak:] Én ezt véghez viszem ne fély hamarjába // Nem leszsz semmi hiba szived szándékába

De már most még engem az édes álomnak,
Édes lehelleti az ágyamhoz nyomnak.

DIDO

505 Majd megfogom énis még egyszer próbálni,
Ha tudnék magamnak álommal használni.

Altató Ének a' Grátziák által.

Alunna már Dídó ágyában,
Alunna menyaszszony formában;
De álmában sem nyughatik,
A' szerelemtől bántatik.

510 Ti kis szerelmek repdessetek,
'S körülé szellőt lendítsetek,
Gyengén suttogó szárnyakkal,
Ót altassátok ollyakkal.

515 Ne sürgesd olly igen Kupidó,
Hadd alugyon gyengénn szép Dídó
Melletted, mignem álmából
Felébred, 's felkél ágyából.

520 Szollj teis, óh Vénus Júnóval.
Engedje Énéást Dídóval
Vigan tölteni idejét,
Kebelébe hajtvánn fejét.

TIZENÖTÖDIK FORDULÁS

JÚNÓ (*Vénussal Énéás felől*)

Dídót sajnálom sorsát bámúlva tsudálom;
Óh Vénus könyörülj rajta; baján ne örülj,
Mint meghódulttnak kedvezzél e' nyomorulttnak;
525 Lásd majd szíve reped, bús szerelemmel eped.
Vedd-el kezívét Kupidónak; az égeti szívét!
Énéásra vagyon gyúlva szerelme nagyonn.
Ég! igen ég Dídó: ez okonn mire sérti Kupidó?

504—521 II—IV [Hiányzik.]

522 II—IV [A sor előtt csak a szerepnév olvasható.] sajnálom esetét

523 II—IV Koczkát a szeretet hogy neki vakra vetett

524—529 II—IV [E sorok helyett:] E' most sérel-

me szívét hogy epeszi szerelme // Az soha nem keresett nagy szerelembe esett // Vénus azért kérem im hív segedelmem ígérem // Aenéás kegyese légyen az ő jegyese // Mért is akarnátok hogy az átok szálna reátok // Most a sárگا halál hogy ha reája talál

530 Úgy örülve megyen hogy felesége legyen.
 Kis nyereség lészen elveszteni ötet egészen,
 Nagy két Isteni kéz közt neki vesztte ha lész.
 E' lesz jó vége legyen Énéás' felesége,
 Városom, azt fogadom, véle fiadnak adom.
 535 Mink megbékéllvénn haragunkat örömmre tserélvénn,
 Bút 's bajt félre tegyük 's őrizetekre legyünk.

VÉNUS

Én ugyan Junó! szavadonn megállok,
 'S Énéás' sorsánn örömet találok,
 Hogyha ér hoszszas bajos útja véget,
 'S nyer feleséget.

540 Múljonel hátt már haragunk 's ne járja
 Szíveink' a' vér' zavarékos árja,
 Őszvebékéllvénn az egyenlő párral,
 Béke-pohárral.

545 Jupiternek más akaratja nem lész?
 Néki mert másutt adatottki a' rész:
 Hátt ha felbomlik hamar esküvések
 'S őszvekelések?

550 Mert tudom hogy bár tsikorogva múlnak
 Föld 's Egek 's nap, hold, közelebb lehúlnak;
 A' miket feltett az Egek' Királyja,
 Szíve megállja.

531 II—IV [A sor után:] Vedd el kéz ivét
 Cupidonak az Égeti szivét // Majd hozzája
 mégyen, hogy Felesége légyen // Most neki kárt
 tesztek de reménylem s' (III—IV így) orvosi lésztek
 // Mert (IV Majd) el költőnőzött (III—IV
 költőnőzött) sokszori csókja között.

532 II—IV vége Dido legyen a Felesége
 533 II—IV fogadom a Te Fiadnak [Ezután két új
 sor következik:] E föld Környéke hogy így őket
 (IV: ötet) urallya vidéke // Ó ha hogy (III de ha)
 (IV Óha hogy) erre mehet két birodalma lehet
 534 II—IV bajaink vigsagra cserélvén
 535 II—IV Minden bajt le tegyük

536 II—IV Ugy légyen nékem örömemre lészen
 537 II—IV Hogy Fiamnak már Palotája lészen
 538 II—IV Es ha ér hoszszas utazása (IV
 utazásra)

540 II—IV Mullyon el régi

541 II—III Szíveink a nagy siralomnak

542 II—IV Őszve békélljünk ez

544 II—IV tán akaratya más lész

546 II—III És ha

548 II—IV Mert az Ég el vész hegyeink le húlnak

549 II—IV Csillagok nap s' Föld (IV nagy hold)
 csikorogva múlnak

550 II—IV A mit ígért volt az

JÚNÓ

Már az az én dolgom: lehet a' dolgon tekeríteni:
A' mi nekem tetszik férjemet arra veszem.
Énéásis majd meghódol az Anna' szavára,
555 'S a' dolog így ha megy, jól fog az esni neki.

VÉNUS

Nem bánom legyen úgy a' mint felséged akarja:
Én az arany lántztzal szíveket öszveköttöm.

TIZENHATODIK FORDULÁS

ANNA (*Reggelre kelvénn, Anna megy Énéáshoz*)

Ahol a' szív sebes kikell azt vallani,
A' szerelem tüzét nints mód elfojtani.

560 Szólom hátt ezeket most kéntelenségből,
Oh Énéás! a' te jódat néző végből.

Ímé azén Dídóm értted emésztődik,
S' szereteted miatt a' szíve vesződik.

565 Elhidd alig költfel a' hajnal' pirossà,
Már könyhullatással a' párnáit mossa,

Forgatvánn változó sorsát elméjében:
Te vigasztalhatd meg elbúsult szívében.

ÉNÉÁS

Holvan a' Királyné? mellyik szobájában?

ANNA

Itt vagyon nem meszsze a' háló házában.

570 A' kis Júlusis még tám fekszik mellette,
Mint tulajdonn fiát szereti felette.

552 II—IV gondom lehet a

554 II—IV Aenéas mindjárt meg (IV az anyja)
szavára

555 II—IV megyen ő neki Férje legyen IV Ez
dolog

558 II—IV [A sor előtt csak a szerepnév áll.] IV
[Az első három szótag kiszakadva.]

559 II—IV Annak tüzét a száj szokta ki mondani
[Utána két új sor:] És azt tellyességgel nem lehet
titkolni // Míg a szívről a tűz el nem fog oszolni [A
IV. forrás szövege ezzel a sorral véget ér.]

560 II—III ezeket csak

561 II—III De mind azon által jódat

562 II—III Aenéas éretted Dídó

564—573 II—III [Hiányzik. Helyette az alábbi
szöveg áll:] A gyenge s' emesztő tűz rongállyá
mejjét // Hol fekszik hol járkál alig leli helyét // En
altalam imé beszélget most veled // A ki az ő baját
oránként emeled // Nem kér ő Tégedet buja szere-
tetre // Hanem Házassági szűz tiszta életre.

Azért én általam beszéll ő most veled,
Mint a' kinek baját óránként neveled.

575 Miértis vetnédmeg fényes palotáját?
A' fejedre tészi majd a' koronáját.

Tenêked ajánlja magát és városát,
'S ezen új Kártágó, mindenik lakosát.

E' mind a' tiéd lész, te az övé leszel,
'S ím' kész birodalmat ez aszszonnyal veszel.

580 Nem mégy a' tajtékozó tengernek hátára,
'S életedet többé nem veted kotzkára.

Tetőled vett sebnek te adj orvosságot,
Ő adna éretted eggy egész világot.

585 Ha kedves előtted sok jótéteménye,
Ha tetszik városa, országa 's törvénye,

Ha aző életét hogy nyúljon kívánod,
Ha illy gyötrelmi közt szíved szerént szánod;

Téged általam kér, hogy légy nêki férje,
Hogy az elaléltt szív életét elérje.

ÉNEÁS

590 E' szép Királynéért vérem' kiontanám,
Ha tudnám hogy azzal őt megorvoslanám;

De a' nagy Istennek más az akaratja,
A' ki dolgainkat szabadonn forgatja.

595 Az Istenek, kiket énvélem tiszteltek
Tiszta szívből nekem más lakást rendeltek.

Olaszország lészen Énéás' hazája,
Ott épít ő várost, ott várja mátkája.

574 II—III meg az ő Palotáját

576 II—III S a Városát

577 II—III És az újj

580 II—III Tengernek tajtékozó

582 II vett sebett III vett sebet [Föle írva: nek]

583 II—III Odadná éretted az egész

591 II—III meg gyógyitanám

593 II—III szabadon folytattya

594 II—III nekem más lakást rendeltek

595 II—III Kiket tiszta szívből én velem tiszteltek

597 II—III várat

Viddmeg azért néki egész szándékomat,
'S ezen szerént mondmeg azén válaszomat,

600 Hogy az egybenn éppenn én nem szolgálhatok,
Küldnek az Isteni nagy parantsolatok.

TIZENHETEDIK FORDULÁS

ANNA (*Didónál*)

Didó! már én tudom szívét Énéásnak:
Ő azt, a' mint vészem eszre, tartja másnak.

605 Ő Olaszországot emleget szavábann,
Nints, úgymond, maradás más egyéb hazábann.

Az Istenek, kiket (mond) tiis tiszteltek
Vélem együtt, nekem más hazát rendeltek.

Olaszország lészen Énéás' hazája,
Ott épít ő várost, ott várja mátkája.

610 De ezt egyedül tsak Annának feleli:
Tám Didó szép szava jobban megkémeleli.

Azért minthogy van most magános órája,
Ne késs; ezen nyomonn tüstént menj hozzája.

DIDO

615 Jól van! én a' királyt magam megkémelem
Szemtül szembe; de légy, Annám! teis velem.

Ahol nem jól jönki a' Didó' beszéde,
Te lehetsz hibázó nyelvének segéde.

ANNA

A' mint tetszik, Didóm, nyomdokid' követem,
Mint lehet a' tört 's tsel majd énis megvetem.

TIZENNYOLCADIK FORDULÁS

DIDÓ, ÉNEÁS és ANNA együtt.

DIDO

- 620 Küszködök már régen égő szerelmemmel,
De látom nem bírok felgyúladt tüzemmel.
Énéá! mit tégycs szerető szívemmel?
Hallgass rám míg szólok rebegő nyelvemmel.
- Hogy már kijelentsem kéntelenítetttem,
625 Tűzbe jött éretted egész természetem;
Ha betses előttd világi életem,
Légy férjem, azt kérem, hogyha kinyerhetem.
- Ha nem engedsz ebbenn a' kívánságomnak
'S nem vetsz véget magad siralmas gyászomnak,
630 Keserves óráját várom halálomnak:
Ha te temeted-el jól esik poromnak.
- Te eleveníthetsz ölhetszis engemet;
Hidd-el úgy szeretlek mint saját lelkemet,
Azért ha megölsz, ám temesd-el testemet,
635 De fejem' felibe írd eme' versemet.
- "Énéás, a' kihez férjhez szándékozott
Menni Dídó, imé illy halált okozott,
Hogy ez annak önnön vérével áldozott;
Mert férje nem akart lenni az átkozott."

ÉNEÁS

- 640 Már nekem ezt Anna által jelentetted,
Azén személyemet hogy megkedveltetted;
Mindeneket véghez viszekis éretted,
Mert minden felette rút személy melletted.

620 II—III [A sor előtt csak a szerepnév olvasható.] régen a szeretetemmel

621 II fel gyulladt szívemmel

622 II—III Nem tudok mit tenni sérelmes tüzemmel

623 II—III Halgasd meg mig (III mit) szólok

625 II—III Te eretted lángos (III lángol) forro szeretetem

628 III ebben én

629 II—III Nem vetz véget e sok gyászos siralomnak

632 II—III meg ölhets engemet

633 II—III szeretlek én mint a Lelkemet III [634 sorként.]

634 II—III Ha meg ölsz temesd el Te III [633. sorként.] magad

635 II—III A Fej fámra írd fel szépen e versemet

636—637 II—III [A sorok felcserélve:] Aeneás Didonak im halált okozott // Kihez férjhez menni szivből szándékozott

638 II—III [A következő sor helyén:] Azért is ő néki vérével

639 II—III [Az előző sor helyén:] II De nem akart férje III De férje

640 II—III Már Anna által ezt (III azt)

643 II—III rút aszszony

645 És megvallom aztis, hogy téged szeretlek,
'S mindenütt barátim előtt emlegetlek,
Milly' jó milly' kegyes légy! beszéllek hírdetlek;
De ebben a' mit kérsz felnem segíthetlek.

Látom hogy hajnalbann, nyílt rózsák közt lettél,
'S arany vólt az idő a' mellybenn születted,
650 Látom hogy miattam millyen sebet vettél!
De még sem szeretem hogy így megszeretted.

Mert noha arannyal folynakis óráid,
'S szerelemmel égnek bájoló fákyáid
Jatszó Kellemekkel teljesek ortzáid:
655 De még sem maradnak itt a' te szolgáláid.

Sokkal erősbbs annak ám az akaratja,
A' ki a' tsillagos Egeket forgatja:
Hogy innen elmenjünk e' parancsolatja,
Életünk' folyását mert ő igazgatja.

ANNA

660 Ne kívánd ötsémnek végső veszedelmét,
Orvosold véremnek halálos sérelmét
Kinyerjük Júnónak tám ezt a' kegyelmét,
Hogy közli véletek kívántt segedelmét.

665 Ó majd öszveköti a' ti szíveteket,
Máskéntis e' várbann ő bír mindeneket;
Igaz egygességre vezérel titeket,
Megis-engeszteli a' több Isteneket.

644 II—III Azt is én meg vallom hogy Téged
645 II—III Mindenütt mindennél mindég beszél-
getlek
646 II—III Melly jó, melly kegyess légyg erről
emlegetlek
647 II—III segítgetlek
648 II—III hajnalba sok
649 II—III idő mellyben születtedél
650 II—III [A következő sor helyén:] Es For-
mámrol nem várt nyilakat te

651 II—III [Az előző sor helyén.]
652 II folynak az óráid III folynak az ortzáid
653 II—III égnek sebheto
654 II—III grátziakkal II tellyenek orczáid
655 II—III Még sem marathatnak itt
656 II—III erősbbs ám annak
660 II—III az öcsém
661 II—III Orvosold kegyesen
667 II—III Es meg engeszteli

DIDO

670 Nézz legalább engem mint feleségedet,
Míg itt mulatsz; lásd hogy szeretlek tégedet!
Hív sziveddel váltsd fel az én szívemet:
E' szerentsés légyen kérem Istenemet.

ÉNEÁS

675 Annyi mint a'! légyen szíves kívánságod,
Engedek! engedek! mert meggyőz jóságod,
Kikérem hátt belső tiszta barátságod;
Légyek a' mint tetszik legfelsőbb jóságod.

TIZENKILENCEDIK FORDULÁS

DIDO (a' Szolgákhoz)

Ti szolgák! szaporánn mindent készítetek,
Lakodalom lészen! süssetek főzettek.
Semmit semmi kintsnek most ne kedveztetek,
Sok asztalt királyi módonn terítetek.

680 Azon boldog órák áldottak légyenek,
Mellybenn palotámba ezek érkeztenek.
Szerentsés Királyné! kiáltsák mindenek,
Kihez illy felséges vendégek jöttek.

HUSZADIK FORDULÁS

SZOLGÁK (A' Szolgák asztalt készítnek)

685 Ezek a' Didónak teljes edényei,
Arany poharai, fényes tüzerei!
Ezekből igyanak Trója, vitézzei,
A' magas Kártágó' kedves szerelmei.

668 II—III Addig tarcs ugy engem mint

669 II—III mulatz aki

670 II—III Ha nem közlöd velem titkos szerelmedet

671 II—III Meghalok temesd el hiv Er'sébetedet.

672 II—III Légyen úgy bé adom imé a kezemet

673 II—III Én téged szeretlek szeres te engemet.

674 II—III Hiv sziveddel válcsd fel az én hiv szívemet

676—687 II—III [Hiányzik.]

HUSZONEGYEDIK FORDULÁS

BICIAS, JULUS, SZERGESZTUS, ILIONEUS,
KLOANTUS, ANNA az asztal felett.

BICIAS

Énéás és Didó sokáig éljenek,
Boldog légyen e' pár kiáltsák mindenek.

JÚLUS

690 Én ugyan virradtam szerentsés órára,
Sok szerentse szálljon e' jó Élizára.

SZERGESZTUS

Vígasság! boldogság a' Trojaiaknak,
És azoknak a' kik Kártágóban laknak.

ILIONEUS

695 Ezt mi öregebbek be! nemis ígértük
Magunknak így a' mint irányunkat értük!

KLOANTUS

Júnó a' ki öszve-kötöd a' szíveket,
Szorosann kösd-öszve e' két személyeket.

ANNA

Éljen Didó ötsém e' Király-férjével,
Tzikázzon életék a' jó szerentsével.

688 II—III [A sort megelőzőleg csak a szerepnév olvasható. A sor után két új sor következik:] Szerencsés életet nékik engedjenek // Az Egekben lako a Földi Istenek

690 II—III [A sor után új sor következik:] Aki szert tehettem illy édes Anyára

691 II—III A szerencse szerentse I [A sor után új sorként:] Az Atyámra eszép asszony hiv párjára

692—695 II—III [A szerepek rendje fordított, beszédük más:] ILONEUS: Mindenféle vigság szálljon a szívünkben // Mit tegyünk nem tudom illy nagy örömünkben // Mert im (III mi) ezt

öregék nem vártuk éltünkben // Hogy így mulatozzunk kész lako helyünkben. SERGESZTUS: Meg töltöm már én is e nagy poharamat // Meg iszom el mondván jo kívánságomat // E (III Egy) gyönyörű szép pár szerencsésen élyen // Még unokákat is hazában szemlélyen

697 II Szaporán; II—III [A sor után két új sor következik:] Az öröm és vigság nálok mulatozzon // S' ez két Fa idővel gyümölcsöt is hozzon

698 II—III a király

699 II—III Járjon az életék

HUSZONKETTEDIK FORDULÁS

A HÍR

- 700 Én Hír vagyok! a' föld-anyámtól születtem,
Szemmel, füllel, szájjal felékesítettem,
Nem alszok miólta e' világra lettem,
Mindent tudni látni mert én teremtettem.
- 705 A' mit tsak hallokis mindég beszéllgetem,
Sebes járkállásból áll egész életem;
A' mi szép 's rút, színnel mindjárt lefesthetem,
A' hazugságotis igaznak hirdetem.
- 710 A' megesett dolgot szüntelen nagyítom,
A' beszédet minden helyenn szaporítom,
Az igazságotis szászszor elfordítom,
Azt osztán hírlelem 's meg elébb mozdítom.
- 715 Mind élő mind meghólt emberre vigyázok;
Ha úgy tetszik nekem, mindent legyalázok,
Vagy szép dítséretet reája ruházok,
Mégis hisznek nekem ámbár így hibázok.
- Most Didó-Királynét hordom mindenfelé,
Énéas vezérbe hogy szeretett belé?
Addig kéregeté míg megengesztelé;
Férje lett 's országánn Királyá rendelé.
- 720 Rút dolog aszszonynak a' legényt megkérni,
Bujaságból néki országot ígérni!
Ugyan jó aszszonyok! még mit fogunk érni?
Ha mer a' szemérem törvényt nem ösmérni.
- 725 Járbos már ez előtt ötet megkérte.
Mégis e' hatalmas Királyt megvetette,
Ki a lakozásra a' földet engedte:
Imé egy jövevényt fogadbê helyette!

700 II—III [A sor előtti szerepnév:] Hír
702 II—III Nem alszom
703 II—III tudok látok mert úgy (III ugy)
704 II—III beszélgetem
705 II egész termetem
706 II—III bé festetem
710 II fel fordítom III szászor szaporítom
711 II így eléb III hirdetem s' így elő

713 II—III meg gyalázok
715 II—III nekem noha
717 II—III Aenéas Királyba
718 II—III kéregette hogy meg
719 II—III királynak
722 II jó Aszszonyunk
723 II—III Ha a szemérem nem fog törvényt
724 II Járbás II—III az előtt

Járbos! ne szennyvedd-el e' nagy kisebbséget;
Ne engedd önéki e' szép feleséget;
730 Aző szerelmének vess siralmas véget;
Vérrel fesdbe e' rút buja vendégséget.

HUSZONHARMADIK FORDULÁS

JÁRBOS, JUPITER, MERKURIUS

JÁRBOS

Hordott Garamantis Nimfa a' méhében,
Kit Jupiter tartott önnön szerelmébe,
Nagy országot adott által a' kezébe:
735 Im' itt uralkodik az átyja' helyébe.

Jupiter apámnak sok száz templomokat
Országom épített 's fényes óltárokot.
Mindég égő tüzellel tisztelt azokat,
Mert megöldös néki sok kövér barmokat.

740 Egy jövevény aszszony mégis így megvetett,
A' kinek éntőlem ország engedtetett;
Egy semmi Énéás feljebb becsültetett,
A' kihez férjhez ment, kit inkább szeretett.

745 És mit? tehát már most Didó Énéással
Töltik a' nagy telet csak bujálkodással?
Szerelmeteskednek kedvekre egymással,
Róllam emlékezném nagy hahotálással?

750 Jupiter jó Apám! elnézed ezeket?
Hát hiába tartasz villámló tüzeket?
Bolondjába szórod a' sok menyköveket?
Már nem bünteted meg az illy embereket?

728 II—III Járbás III ezt a kisebbséget
729 III a szép 730 II—III szerelmeknek
732 II—III [A sor előtt csak a szerepnév áll.]
733 II—III tartott vala
734 II—III adott a Fia
736 II—III Atyámnak
738 II—III tisztelte
739 II—III És meg ől ő neki sok

743 II—III akit meg
744 II—III Már most a Királyné Didó
746 II kedveken egymás<nak>sal
747 II—III emlékeznek
748 II—III jó Atyám
749 II—III hijjába csinálisz
751 II—III Mért meg nem bünteted az

755 Nagy darab földemmel megajándékozom!
Oltalmazására gyakrann hadakozom!
És nékedis mindég gazdagonn áldozom!
E' nagy gyalázatot mégis így hordozom?

Lásdmeg édes Apám e' méltatlanságot,
Te magad szolgáltatass köztünk igasságot.
Írtogasd kifelé az illy gonoszságot:
Tanítsd igasságra az egész világot.

JUPITER

760 Tudom Énéásnak oda érkezését! —
És Didónak véle tett öszvekelését! —
Hallom a' fiamnak buzgó könyörgését! —
'S elkell-e hallgatnom e' helyes kérését? —

765 Merkuri! héj! hamar kapjad a' páltzádat,
Ékesítsd szárnyakkal vállaid' 's bokádat,
Szorítsd derekadhoz aranyos ruhádat!
'S mit parantsol? hívenn hallgasdki Apádat.

770 Hívd elé szaporán a' sebes szeleket,
És ezekenn futván hasítsd az Egeket:
Keresdfel az útas Trójabêlieket!
'S vigyed Énéáshoz az üzeneteket:

775 "Ki merte ökemét ott megházásítani?
"Mi szükség önêki Kártágót építeni?
"Olaszország! — ott kell várakat készíteni!
"Népét 's birodalmát karddal ékesíteni.

Nem illyeket ígért Vénus öfelöle;
"Hanem Híres Olasz-Király lész belöle:
"Hadja hátt ott Didót! — lokhesz-el mellöle...
"Másként Láviniát más kapja-el töle.

754 II—III Néked is szüntelen
756 II—III Atyám
757 III szolgáltatd ki az
759 II—III e széles
761 II—III véle lett
763 II—III Nem kell el halgatni e III jeles kérését
764 II—III Mercurius hamar
765 II—III Szárnyakkal ékesítsd vállad s' a
766 II—III Derekadhoz szoricsd

767 II—III hald meg az Atyádat
768 II Hívd elől
769 II—III ezeken menvén
771 II—III És vid
774 II—III Olasz Országba kell Varosát
775 II—III kardal szélesíteni
777 II—III Olasz híres
778 II—III ott hát Didót menyen el
779 II—III Mert más Laviniát el kapja előle

- 780   "Ha nem vigyáz semmit Énéás magára,
               "'S az ott neki jutó szép birodalmára;
               "Nézzen az egyetlen egy Júlus-fiára.
               "A' kinek sors szerént ott épülfel vára.
- 785   "Egy szó annyi mint száz, soká ne készüljön,
               "'Mindjárt seregével a' hajókra üljön,
               "'Ha sajátját látja majd annak örüljön. . .
               "'Menjen és Országa 's vára ott épüljön.

MERKURIUS

- 790   Oh Papám! én vagyok máris útra készenn,
               Fellelem Énéást akárholott leszen,
               Megis mondom neki ezeket mérészenn;
               Tudom azt hogy nem vártt üzenetet vészen.

HUSZONNEGYEDIK FORDULÁS

(Ugyan ő midőnn Kártágót meglátná)

- 795   Ezek a' Kártágó' magas kőfalai. . .
               Ez a' Didó háza. . . szépek ablakai. . .
               Sok részre feloszlók tsinos hajlékai. . .
               Ez lehet Énéás. . . Ollyak a' szavai. . .

(Énéáshoz ugyanaz)

Hát te itt várakat építeni érkezel?
 Énéá! — magadról hátt nem emlékezel?
 'S már Olasz-országról úgy elfelejtkezel? —
 'S azt se tudod hová 's merre igyekezel?

781 II—III neki adott
 783 III épült
 784 II—III száz útna
 785 III hajóra
 786 II—III Ha országát
 787 II—III és hirtelen Vára
 788 II—III Édes Atyám vagyok már az
 789 II—III ő akar hol leszen
 790 II—III Es meg
 791 II—III [A sor után új versszaként:] E levegő

Égben jártam már eleget // A veszszömmel verem
 széllyel a Felleget // Szenyvettem itt záport kő essőt
 meleget // Még is fel kerestem meg jövén az Eget.
 792 [A sor előtt a II—III-ban nincs utasítás.]
 794 II fel oszlott III fel osztott II—III szines
 hajlékai
 796 [A sor előtt a II—III-ban nincs utasítás.]
 797 II—III Aeneás magadrol meg sem
 798 II—III Hát Olasz Országról így el
 799 II—III Nem tudom mit akarsz mire

800 Nem gondolt Jupiter ilyen Katuskának
Tégedet, hogy várat építs egy Dámának . . .
Már látom felőled igazat mondának.
Illyennek kell lenni a' Vénus' fiának! —

805 És te csak nem gondolsz szebb ditsőségeddel?
Nem akarsz országot nyerni fegyvereddel? —
A' mi a' Júlusé legalább ne vedd-el! —
Érdmeg a' jövődő szép feleségeddel.

810 Elmenj innen . . .! — ez a' Jupiter' mondása,
Mellynek soha! soha nints megváltozása . . .
Olaszországba lesz Éneás' lakása!
'S miért hátráltatja az itt mulatása? —

HUSZONÖTÖDIK FORDULÁS

ÉNEÁS (*elhallgatkozván beszélt magábann*)
'S hogy kell már Didónak ezt kijelentennem?
Nem hiszi ha kezdem magamat mentenem . . .

815 Isteni végezés! — ellene hogy álljak? —
E' tüzes aszszonnyal ugyan mit tsináljak? —

Elvesz, ha elmenek, élte' virágjábann! —
Kivált most vagyok jobb szerelme' lángjábann! —

Vesz! — nem vesz! — de nekem szükséges engedni! —
Hah? már tudom véle mit kell tselekedni,

820 Készítem hajóim' titkonn 's alattombann;
Mikor elmenésem' nem várna azombann,

Bemêgyek és tőle téltúl bútsút veszek . . .
Tsak jó időt nyerjek, énis bátrabb leszek.

803 II—III lenni egy

804 II—III Ha magad nem gondolsz a dicsősé-
geddel

805 II—III Országot nem akarsz; II fegyverekkel

806 II—III Julusé tőle azt ne

807 II—III meg az ott levő szép

809 II—III A melynek nem lehet soha változása

811 II—III Mert hátráltatja ezt az

812 II—III [A sor előtt csak a szerepnév áll.] ki
jelenteni

813 II—III ha fogom magamat menteni

815 II vallyon mit

817 II—III Kivált hogy most vagyok szerelme

818 II—III vész ennékem

819 II—III Már tudom mit kellyen véle

822 II—III tőle frissen

823 II—III időt várok

HUSZONHATODIK FORDULÁS

ÉNÉÁS (*Szergesztushoz*)

825 Szergeszt! hajóimat titkonn készítsétek!
Mert megyünk majd mikor eszre se vennétek.

E' parantsolatjok a' nagy Isteneknek,
'S ugyan ezt a' dolgot mondmeg a' többieknek.

SZERGESZTUS

830 Kész vagyok engedni 's szaporánn fogom ezt tselekedni.
E' lesz fő gondom: nekik e' fertályba kimondom,
Hogy kiki készüljön 's titkonn tengerre kerüljön.

HUSZONHETEDIK FORDULÁS

(*Ugyanaz a Trójaiakhoz*)

Míg jó napfények vagynak, nosza rajta legények,
Készítsünk jókat hamar a' tengerre, hajókat:
Mert elkell mennünk, 's már e' városba pihennünk
Nem lehet: úgy mondja nagy urunknak mostani gondja.

HUSZONNYOLCADIK FORDULÁS

ILIONÉUS (*társaihoz*)

835 Hátt erdőre siessünk?
Jó fákat kikeressük.
Fúróval, faragóval,
Vésővel, kivonóval . . .
840 Kell készülni szorosann,
Titkos gonddal okosann,
Mígnem rajta lehessünk,
Hogy tzélunkra mehessünk.

824 II—III [A sor folytatólagosan következik tagolás, rendezői utasítás nélkül.] Sergestus a hajót

826 II—III parantsolatya

828 II fogom cselekedni

829 II—III főb

830 II—III Es majd készülünk mivel a Tengerre kerülünk [Utána folytatólagosan, tagolás és tájékoztatás nélkül jön a 831. sor.]

831 II—III Most jo

833 II—III Majd el kell menni már e Városba pihenni

834 II—III azt mondja az Urunk e mostani

835 II—III [A sor előtt csak a szerepnév van.] Hát munkára

836 II—III fákat mi

837 II—III Fejszével

838—842 II—III [Hiányzik, helyette a következő sorok állnak:] Menny az Hegybe Fúróval // Vágjad roncsad az Erdőt // Fuss dolgozni ki híd őt // Készics már te lapátot // Jót fogsz kapni ha fát ott // E fog vágni gerendát // Ő készíteni deszkát // Tiz száz mennyen ezerrel // S' jöjjön vissza teherrel.

HUSZONKILENCEDIK FORDULÁS

KLOÁNTUS (*a' kész hajókról társaihoz*)

Már mi vagyunk készenn minden munkánkkal egészen,
A' mire vólt szükség útra valónkis elég.
845 Már lehet indulnunk; kell a' gallyákra szorúlnunk,
Mert in' rakva hajónk mind, sok az útra valónk.
Útra buzog vérünk: hol késhetik a' mi Vezérünk?
Kedvünk útra vagyon; várja hajója nagyonn.

HARMINCADIK FORDULÁS

A' Hír

Nem tudod Dídó? szökik Éneásod!
850 'S nem lehet többé vele már lakásod!
Innen egyenként katonája tódúl,
Népe kilódúl.

HARMINCEGYEDIK FORDULÁS

DIDO (*Éneás utánna*)

Hát szökik a' tigris-fajzotta kegyetlene tőlem?
Merre megyen? hol van? hol van? utánna menek!
855 Megragadom, meg! meg! bár nyúl módjára szaladjon:
Hopp nekem! itt van még 's szinte előmbe kerül.
Mint gondolkozik ő! — megvárjam-e hogy maga szóljon
Nékem előbb? hogy mit fogna hazudni viszont?
860 Nem! — Dídó! te fogod támadnimeg ötet először
Mint ellenséged: jöszte tsak óh te tsalárd.
Majd megadom legalább szóval neked. Óh be nagy álnok!
Óh de minő búsnak tetteti lenni magát! —

843 II—III [A sor előtt csak szerepnév áll.]

843—844 II—III [Hiányzik.]

845 II—III indulni kell a Ladiókba szorulni

846 II—III Tér alig a sok nép mert sok az Emberi
kép

847 II—III Ugy ma hova érünk jó hogy ha sokára
vezérünk

848 II Kedvünk menni III Kedvünk mennyi

849 II—III [A sor előtt:] Hír

850 II—III véle mulatásod

851 II—III Innen Aeneas

853 II—III [Csak szerepnév van a sor előtt.]

853—864 II—III [Hiányzik.]

HARMINCKETTIK FORDULÁS

DIDO (*Énéáshoz*)

Hová? hovâ? meddig? állj meg drága legény!
Énéá! állj meg tsak egy szóra te szegény!

865 Azt gondolád úgy-e hogy eltitkolhatod
Dolgod, és városom' titkonn elhagyhatod.

'S nem tartoztatnameg azén szeretetem?
Béadott jobb kezed 's enyészô életem?

870 De hogy indúlnál-e' szeles időbe,
Mikor a' síró nap jár a' vízöntôbe?

Ha mennél a' fenn állt Trója'-városába,
Mégse kén' indulni illy idő' járttába.

Kérlek én tégedet könyhullatásimra,
És e' véled közlött minden javaimra,

875 Kérlek a' hitedre, kérlek én magamra,
Nézz e' nállad nélkül elveszô házamra.

És ha még van helye az instántziának
Tégy le szándékról, engedj Élizának.

880 Te értted eloltám szemérmességem,
'S csak temiád támadt ennyi ellenségem.

Pigmalion bátyám már készül ellenem,
Járbosis fenyeget; mit tégyek Istenem?

Ez a' városomat majd tûzzel prédálja,
Mivel sok nemzetség' hatalmas Királyja.

885 Engem pedig viszen magának szolgálni,
Holott az illyeket nem szoktam próbálni.

865 II—III Azt gondoltad gonosz

866 II—III Es titkon Városom majd ide
hagyhatod.

867 II—III Meg nem tartoztatna ez

868 II—III s' el múltó életem

869 II—III hogy is indúlnál e

873 II—III Kérlek azért téged

874 II—III És te véled [A sor után még:] Ha
ugyan valami jót közlöttem veled // Mert mint
Dido Férje magad úgy viseled

876 II a nála(m)d III a nálam

877 III ha van még

878 II—III le e szándékról

879 II—III oltám el

880 II—III Te éretted támadt

882 II—III Járbás is

885 II—III Magam pedig

886 II—III olyakat

Tám még sem bálnám úgy elmeneteledet,
Ha egy szép fiadbann látnálak tégedet.

890 Ha tóled egy férjfi gyermekem lett vóna,
A' ki éppen, mint te, úgy nézne 's úgy szólna.

ÉNEÁS

Vélem oh Királyné! mennyi sok jót tettél.
Érdemenn kívülis milly' igen szerettél!

Mivel lehetetlen, én felnem-számlálom,
Mert a' tsillagoknál többeknek találom.

895 Míg a' vér fel 's alá jár 's forog erebenn,
Dídó Királyné lész emlékezetembenn.

Nem akartam (ne költsd) elmeneteletem
Titkolni; ne tarts olly kábának engemet.

900 Ha hagynák az Egek magam' tetszésére,
Éljek ahol tetszik szívem' örömére;

Az elromlott Tróját ismét felépítném,
'S mint az előtt állott jobbann elkészítném,

De Olaszországba küldnek az Istenek:
Oda menni azért vagyunk kénytelenek.

905 Mostis Mercurius éppenn fényes délbenn,
Hozzám ereszkede mintegy zúgó szélbenn.

Megmondta: már többé itten ne portázzak,
Hanem Olaszország felé hajókázzak,

910 Láttam ezt az Istent, hogy jött, szemeimmel;
És hallám szavait e' két füleimmel.

Mennék kész akartva én Olaszországba? — —
Nem! — ne epezsd magad' illy szomorúságba.

887 II—III Még sem bálnám tán

890 II—III Aki mint te épen úgy

891 II—III Én velem Királyné mely sok jókat

892 II—III Érdememen kívül mely

894 III azt többnek

895 II—III Míg eszemen lészek s' a vér foly
testembe

898 II—III olly bolondnak

902 II—III fel készítném

904 II—III Ide

907 II—III mondta hogy többé én itt ne

909 II—III e nagy Istent

910 II—III szavait mind két

911 II—III Nem önként megyek hát én Olasz
országba

912 II—III Ne epezsd magadat e

HARMINCHARMADIK FORDULÁS

DIDO (elfordulva-formánn)

- 915 Beszéllek én néked látom tsak hiába,
Nem szült téged Vénus atyádnak Trójába,
Hanem a' mord tenger köpöttki kinjába,
'S szoptattak tigrisek vad Hirkániába.
- Vagy szült a' Kaukazu' kemény kösziklája:
Nem! — nem lehet másnak illy tsuda fajtája.
920 Azértis ez a' nagy menykövek' tsudája,
Miért szült tégedet? milly' nagy a' hibája!
- Mert nem titkolhatom tovább haragomat!
Imé maga látta könyhúllatásomat,
Még sem könnyeztemeg illy gyászos sorsomat,
Sőt még sietteti azén halálomat.
- 925 Mikor kivettetett a' tenger' partjára,
Magamhoz fogadám 's valék óltalmára,
Már elveszett volna éppen nem sokára
Nékem vala gondom népére, magára.
- Ugyan mit tsináljak illy nagy haragomba?
930 A' nagy Istent veti okúl a' goromba! —
Mert néked az Égből lejött a' potomba! —
Ez? — van az átkozott tsendes nyugalomba . . .
- Már nem tartóztatlak: menj Itáliádba,
Lakj az építendő tzipra palotádba;
935 Szeress ott a' híres szép Láviniádba,
Elmehetsz előlem pokol-kurványádba.
- Reménylem elborít a' habok'ezere,
Megöl Neptúnusnak háborgó tengere;
Kétségbe fog esni a' hajók' mestere:
940 Didó kéne akkor, kit szíved ösmere . . .

913 II—III [Csak a szerepnév áll a sor előtt.]

915 II—III ki köpött

916 II—III S. Tigrisek szoptatták volt

917 III szült Caucasus

918 II—III Mert nem lehet

919 II—III ez a hely a menykö csatája [!]

920 II—III Hogy mert Téged szülni Természet
csudája [!]

923 II—III Még se siratta; III gyászos voltomat

925 II—III Mikoron vettetett a

926 II—III fogattam voltam

931 II—III [A következő sor helyén:] Te érted az
Égből nem jó el potomba

932 II—III [Az előző sor helyén:] E' van mindég
csendes jó nyugalomba

935 II—III Szeress belé ott a szép

936 II—III Még sem mégy előlem

937 II—III a hab sok ezere

938 II—III ől a Neptunus

HARMINCNEGYEDIK FORDULÁS

DIDO (*Annához*)

Anna te! szólj velem még vagy kettőt, szólj mivel engem
Elfojt a' keserű méreg: nints haszna szavamnak.
Jaj mert a' szóis velem együtt elhagyna: Jaj mert!
Jaj mert a' szívem! jaj mert mint elhala bennem!
945 Óh ártalmas két Isten Vénus Kupidóval! —
Óh Júnó! Júnó mért hagyhatod Élízádat.

HARMINCÖTÖDIK FORDULÁS

ANNA (*Éneáshoz*)

Éneá! lásd Didó vesződik éretted,
Hogy illy kínba legyen azt csak te szerzeded.

Ha te itt nem maradsz jelenn a' halála,
950 Kevés örvendetes napokat számlála.

Maradj itt! ne menj-el! maradjmeg jó vitéz!
Kire illy nagy város mint Királyára néz!

Tartoztasson téged Didó' szeretete:
Megéled halállal küszködő élete.

955 Máskéntis ő népet nem küldött Trójára,
Nemis esküdt-öszve a' lerontására.

Sem az atyád' tsontját földből kinem-hányta,
Sőt kegyes szívéből javadat kívánta.

Nem tarthatod hátt úgy mint ellenségedet.
960 Mint a' maga' lelkét úgy szeret tégedet.

Ne okozz hátt végső romlást életének,
Engedj e' dologbann szíves kérésének.

941—946 II—III [Hiányzik.]

947 II—III [A sor előtt ANNA szerepnév és a négy sor:] Megint az öcsémnek lángol szereteti // Megint Aeneássat általam kéreti // Mégyek s. alázatos beszédemmel kérem // Nem menjen el talám szándékom elérem; — Aeneás az Öcsém vesződik

948 II—III legyen ezt te tseleketted

949 II—III Hogy te itt nem maradsz jelen van

951 II—III itt meg enyhül dühös szeretete

952—953 II—III [Hiányzik.]

954 II—III élled most halált szenvedő

955 II—III is sereget nem küldte

956 II—III És nem esküdt

957 II—III A Földből az Atyád csontyát ki

961 II—III végső gyászt az

962 II—III dologban az ő

ÉNEÁS

Jól tudom elmenni hogy nekem illetlen,
De hogy itt maradjak, látod lehetetlen.

965   Hogy innen elmenjek Istenek' végzése:
Mit tehet ez ellen a' Didó' kérése?

Köszöntsд ötet mert én már útra indúlok,
Még meglátogatom ha itt megfordúlok.

HARMINCHATODIK FORDULÁS

ANNA (*Didóhoz*)

970   Mint a' fa, a' mellynek lenyúló gyökere
A' nagy kősziklák közt mélyenn helyet vere.

Nem enged a' nagy szél' sebes zúgásának,
Noha levelei húllnak az ágának.

Éppenn így Éneás könnyeit húllatja,
De a' feltételét megnem-változtatja.

975   Te pedig jó ötsém! ne epeszd magadat,
Töröld-le szemedről sűrű siralmadat.

Ha szerentséd nem volt e' rossz Énéáshoz,
Hiszeny, ha úgy tetszik, férjhez mehetsz más hoz.

980   Nyugtasdmeg Éneás' sorsábann magadat,
Soha a' föld, mint ő, nem szűltt olyan vadat.

963 III hogy nekem el menni

965 II—III Isten végzése

966 II—III az ellen

967 II—III Köszöncsd Didót mert

969 II—III [Csak szerepnév van a sor előtt.]

974 II—III feltételit

975 II—III De te édes Öcsém ne

976 II—III el szemedről minden

978 II—III Ha néked ugy

979—980 II—III [Hiányzik.]

HARMINCHETEDIK FORDULÁS

DIDO (a boszszúság és fájdalom közt)

Ha megy, országomat a' ki megsúfolta,
Égig érő hírem rútol bémotskolta;
(Ezt a' dolgot még ám senki se gondolta! —
Isteni nemből van 's hitit megmásolta . . .)

985 Utánna sietek sok fegyveresekkel,
Űzöm a tengeren ezernyi ezekkel:
A' vizet megfestem kiontott vérekkel:
De tám megse-tudnék ütközni ezekkel! —

990 Ugyan a' házamnál, míg itt múlatának,
Mért nem tekertemki nyakát a' fiának?
Ételte főztem volna abból az apjának,
Innét tám halála jött volna magának.

995 Kell vala népének vérit kiontanom,
És az ő vérebenn fegyverrel mosdanom:
Hajh be! késő már most ellenek morgantom!
Akkor kellett volna bése-botsátanom

1000 Istenek! kérésem' mert meghallgassátok,
Országjokba őket bène-botsássátok.
Hajóit népestül öszveszaggassátok,
És nékem azután azt hirül adjátok.

Ha valami módonn oda bévinnétek,
Tsudálatosképpenn ott megbüntessétek:
Másoknakis tárgyul őket kitegyétek:
Ezen könyörgésem' elne-felejtsétek.

1005 Népem ellenkezzen örökké népével,
Ne kössön frigyétis az ellenségével,
Nagy haragban légyen vizem a' vizével,
És kikötöm aző kikötő helyével.

981 II—III [A sor előtt csak a szerepnév van.]II
Hát mégy

983 II—III dolgot ugyan senki sem (III nem)

986 II—III Tengeren ött száz ezerekkel

989 II—III Házamba

991 II—III belőle Atjának

992 II—III Azután halála lett volna

994 II—III vérekbe kell vala

995 II—III Jaj de késő; III ellene

996 II—III bé nem

997 II kérésim ti III kérésem ti

998 II—III Országába ötet bé

999 II—III Népével hajóit

1000 II—III És azután nékem ezt

1005 II—III ellenkezzen mindég a

1006 II—III És frigyét ne kössön

1008 II—III ki kötő helyem kikötő

1010   Vajha tőlem eggy olly férjfiú születne,
A' ki nêkik ezért méltánn meg-fizetne!
És birodalmoknak rútvól véget vetne!
Már akkor Éliza meghalni szeretne.

1015   De mit beszéllek én? megkell halni látom! —
Megúntam életem! — halál a' sajátom! —
Eredj! eredj! lódúlj Éneás barátom! —
Én magamat e' te kardodba botsátom. . .

1020   Nem hiába éltem várost építettem,
Mellyet kőbástyákkal körülkerítettem:
Bátyámat férjemért midőnn megbüntettem,
Férjfiakhoz illő dolgot tselekedtem.

Ha Trója' hajói a' tenger' partjára,
Nem érkeztek volna Didó' halálára,
E' nêki lett volna nagy bődögságára:
Most ez a' kard menjen szíve' tájjékára.

HARMINCNYOLCADIK FORDULÁS

A' HÍR

1025   Hallj szót világ! Didó' magát elvesztette,
Éneás' kardjába melyét eresztette;
Hogy ötet itt hagyta, így hóltmeg érette.
Már lelkét kiadta gyötrődvénn felette.

1009 II Vagy ha III Vaj ha tőle

1010 II ezért nêkik III azért nêkik

1013 II—III [Két fêlsorba írva, ezeknek második fele kipontozva.] De jaj mit beszéllek

1014 II—III [Hiányzik.]

1015 II—III [A két fêlsorba írt, második részében kipontozott szöveg bizonyára idevaló:] Jó lesz a kardjával ... Édes Aeneásom ...

1016 II—III [Hiányzik. Ez után a sor után így következik:] El végeztem immar életem folyását //

Meg futotta lábam a pálya futását // Meg únta a

szemem a napnak látását, // Ohajtya a Lelkem meg oszlattatását.

1018 II Mellyet is kő fallal környül III is kő fallal én környül vétettem

1019 II Bányámat Férjemért hiven meg

1024 II a szíve tadjára III a szíve társára [!]

1025 II—III [A sor előtt szerepnévként:] HIR; A Királyné Didó magát

1028 II—III Most sok kinjai közt gyötrődik felette

HARMINCKILENCEDIK FORDULÁS

ANNA (*Didó felett*)

1030 Óh halált hozó kard! óh vért ontó kezek!
Hátt a' Didó kifolytt vérárjai ezek?
Az övéi: látom szemei nehezek!
Mit segítek rajta! bel' későnn érkezek!

1035 Dídóm! édes Dídóm! nézzfel utóljára,
Vesd szemeid' im' e' kesergő Annára! —
Figyelmezz ha lehet hív nénéd' szavára! —
'S illy gyászt kellett hozni Kártágó várára?

1040 Könnyeim árjai folytatok! folytatok!
Mint a' sebes esső alá tsorogjatok!
Óh szörnyűség! Égre! Égre kiáltatok,
Didó tsepp vérei! — Egek! boszszúljatok...

NEGYVENEDIK FORDULÁS

JÚNÓ (*Irishez*)

Íris! látod Didót fetrengni vérébenn,
Kínlódik mert lelke alig van testébenn.
Eredj! a' Kartágó' téres mezejébenn,
Vidd a' böldegoknak, a' lelkét, helyébenn.

IRIS

1045 Mégyek nagy aszszonyom' parantsolatjára,
Tekintek a' Didó' méltatlan kinjára:
Előszóllítom a' Párkát halálára:
Vesse az ollóját élte' fonalára.

1029 II—III [Csak a szerepnév olvasható a sor előtt.] II vért öntő

1030 II—III ki folyt rút vérei

1031 II—III Az övé már látom

1032 II—III Hadd mosom ki sebét ha hozzá férkezek.

1034 II—III Vessed szemeidet Nénédre Annára

1035 II—III [A következő sor áll helyette.]

1036 II—III Mért hagyál el hívtál volna e' munkára

1037 II—III árjai szüntelen

1038 II—III Én is ez életbe már miért mulatok

1039 II—III Bitiás és mások engem meg fogjatok

1040 II—III Keserűségembe mert alig álhatok

1041 II—III [Csak a szerepnév van a sor előtt.] II Didó fetreng a vérébe III Juno[!] fetreng a vérében.

1042 II—III Kínlódik a Lelke még is a

1043 II—III Eredj meny sebesen ő (III a) lakó helyébe

1044 II—III S. Vidd az Elýsium kies mezejébe.

1045 II—III El megyek Aszszonyom

1046 II—III Tekintén a

1047 II—III Kapom szárnyaímat és éles (III széles) ollómat

1048 II—III És meg szabadítom e kintol Didómat

1050 Én látszok az Égenn sokféle színekben;
Piros, kék, sárga, zöld 's más öltözetekben.

A' felhő a' napnak ha van ellenébe,
Akkor vagyon Íris illy ditsősségébe.

A' Magyar nagy Nemzet, minthogy essőt jegyez,
És hírdet látmányom, szívárványnak nevez.

1055 De én vagyok Júnó Istenség' postája,
Ki mindjárt repülök ha parantsol szája.

Az aszszonyok' lelkét mondtam testekből,
Hajdan hogy kivêgyen jönni az Egekből,

1060 'S jó atzél ollómmal elvágván hajókat,
Plútónak pokolbann megadni azokat.

Dídó! mivel Júnó megszánta kínodat,
Elközelítettte a' te halálodat.

Elmetszem ollómmal szép sárga hajadat,
Minden élet nélkül elhagylak magadat.

1065 Én ezt ajándékul Plútónak szentelem;
Mert őt mindennaponn illyekkel tisztelem.

Már megszűnt látjátok élete' folyása,
És elállott végképp szive' dobogása,

1070 Nem gyötrődik többé boszszús szerelmével,
De fog mulatozni Szikéus férjével.

1049 II—III látszom

1050 II—III és zöld öltözetekben.

1053—1054 II—III [Hiányzik.]

1055 II Vagyok Júnó Isten Aszszonynak postája

1055—1056 III [Hiányzik.]

1056 II Én akkor repülök

1057 II—III Lelkét ki veszem testekből

1058 II—III Es meg szabadítom halo tetemekből

[Utána két új sor:] Én rendelek nékik állandó

helyeket // Már bölcsen meg tudván Világi élteket

1059 II—III Jól készült ollómmal el vágom

1060 II—III És Plútónak viszem Pokolban
azokat

1062 II—III Imé sietteti a [Utána két új sor:]

Azért a Testedből ki veszem Lelkedet // Es
pokolba néked ki jegyzem helyedet.

1063 II—III sárgáló

1064 II—III itt hagylak

1065 II—III azt

1066 II—III Mivel majd mindennap

1067 II Már meg láttyátok a Vérefolyása III
Láttyátok már megált a vére

1068 II—III És az eddig verő szive [Utána két új
sor:] Már élete csendes révparrta talála // És

ártatlan Lelke Testétől meg vála

1069 II—III többé szokott

1070 II—III Hanem örvendezik Sicheus

Ám aző szerelmét ti ne kövessétek,
Másként így haltokmeg tiis elhidjétek.

AZ ÉNEKLŐ KAR

Jertek könnyeztetek És keseregjeteK,
Ti szerető szépek Még eleven képek.

1075 Vége van Dídónak! E' jó Királynénak,
Énéás' szerelme Vólt vég-veszedelme.

Ez őtet szerette, De az megvetette,
A' mellyért érette, Életét letette.

1080 Imhol a' példátok! Óh bár tanúlnátok,
Hogy így ne járnátok Kupidót ójnatok.

Mondjátok népével Bús temetésével,
Nyúgodjon békével Szikéus férjével.

BÉFEJEZÉS

1085 Megyhólt a' szép Dídó im'eltemetétek,
Képibe köszönjük hogy megtiszteltétek.
De már halva mire tanít mgérsétek.
Hogy a' mi tisztetek elne-felejtsétek.

1090 Kettős a' tudomány ez Istoriábann,
Ez a' legényekre tzéloz egyy sommábann,
Amaz a' szúzeket inti valójábann,
Tanulhat itt kiki eleven formábann.

Tsalóka az ortza' sikamló márványja,
És a' két szemöldök' barna szivárványja.
Ha nem néked való akárki leányja,
Vesd meg bár a' szemed akármint kíványja.

1071 II—III De az ő szerelmét

1072 II—III Mert így kel meg halni néktek el

1073—1082 II—III [Hiányzik.]

1083 [A sor előtt:] II Epilogus III Be rekesztő

1086 II—III Hogy a Temetését el ne

1087—1090 II—III [Hiányzik.]

1094 II—III meg jöllehet azt a szived kíványja
[Utána egy új versszak következik:] Ugyan mire
mehet a szived szándéka // És a kezed gyemánt s.
arany ajándéka // Ha a szivnek nincsen ollyas
hasadéka // A hol meg álhasson a Virtus árnyéka

- 1095 Bár ez vagy az előtt kedvesis személyjed,
 Hogy párja légy te azt mégis nereményljed;
 Hogy ez tsak Istentől függjön úgy ítéljed,
 Imé Éneásbann példáját szemléljed.
- 1100 Ahol a' szíveket bírják az Istenek,
 Ők tudhatják azt jól kik 's kit szeressenek?
 Két nem egyenlőt hátt bár öszvevessenek,
 De ki reménylheti hogy ők jól éljenek?
- 1105 Be! sok szűz vágyott már Énéás' mássára!
 De mivel az alatt nem talált párjára,
 Midőnn adta magát szerelem' lángjára,
 Jutott a' nemis véltt Dídó' siralmára.
- 1110 A' ki hátt életét adja házasságra,
 Szent akarvänn tenni illy szent párosságra,
 Ha nem akar jutni siralmas aggságra,
 Módi lesz szorúlni annak imádságra.

A MŰ ADATAI

Lelőhelyei:

1. *Gyűjteményes Vetemény* 457—95 (STOLL 371). (A kéziratról lásd a 33. szám alatti jegyzetet!) A dráma címe: „Dido Comédiája.” A címen kívül a másolat nem tájékoztat másról. A darabot nem tagolja, csak az „Elöl járo beszéd”-et és a „Be rekesztő”-t választja el a cselekményt tárgyaló résztől. Színpadi utasítás alig akad. Az ismeretlen másoló néhány helyen elrontotta a szöveget.

2. A *Virágos Kert* 99b—116a. A cím itt: „Specimen Poëtarvm exhibens REGINAE DIDONIS Tragicum exitum Hungarica veste indutum. Ex Virgiliū Aeneidos Libro IV Anno 1784. Per Publicum Praeceptorem Poeseos Stephanem Akáb.” Terjedelme 1123 sor. Részekre itt sem tagolódik a szöveg a „Prologus”-on és az „Epilogus”-on kívül. Több rendezői utasítást nyújt, mint az első forrás. A szöveg helyenként itt is romlott.

Mindkét kézirat néhány olyan versszakot, verssort tartalmaz, mely nincs meg a nyomtatott kiadásban. A két kézirat szövege között csak csekély eltérés van, közvetve ugyanahhoz a forráshoz nyúlnak vissza.

3. JATE K. K. Kézirattár Szeged, Dézsi Lajos hagyatéka. Negyedrét alakú, XVIII. század végi írással egy lapszámozás nélküli füzet 2—21. levelein. Címe azonos a *Gyűjteményes vetemény*ben lévővel, csak az évszám (1784) után tér el kissé: „Sub Praeceptore Ste. Akáb.”

1095 II—III De jo légy s. más előtt kedves szép személyed

1096 II—III Még is hogy párja légy te azt ne

1097 II—III ez az Istentől függ tsak azt

1098 II—III E Gyászos Pédában azért ezt

1100 II azt meg kik meg <ők> kik III azt meg s. kik

1101 II Két nem egyezőt hátt bár öszve kössenek

III Két meg [!] egyezőt bár hátt öszve kössenek

1102 II—III Azt nem reménylhetem, hogy

1103—1106 II—III [Hiányzik. Helyette:] Soknak

Kebelébe forgott már Susanna // Soknak

Er'sébethe Klára (III soknak) Julianna Midón az Úr nékik illyet adni szána // Sok a Legény aki el veszett utánna.

1108 II—III És szert akar tenni egy szép gyöngy virágra

1109 II—III [Helyette a 1110. sor áll.]

1110 II—III Így nem fog el érni illy nyomorúságra [Utána egy új versszak következik:] Ha e nem igaz is engedelmet kérünk // Mászszor sok ezerszer többeket ígérünk // Meg csak a testünkben fel s' ala foly vérünk // Instálunk légyetek a mi hiv vezérünk

Mindhárom másolat néhány olyan versszakot, verssort tartalmaz, mely a nyomtatott szövegben nincs meg, másrészt helyenként sorokat hagy el, von össze. A kéziratok között csekély eltérések vannak csupán.

4. Csak az 1—558. sorokat tartalmazza az OSzKkt Oct. Hung. 39. jelzetű colligátuma, a *Collectanea poetica* (STOLL 271.) A gyűjtemény utolsó füzetében olvasható (103a—111b) az első forrásban szereplő címmel. Csupán a szerző teljes neve helyett áll annak kezdőbetűje: S. A.

A *Collectanea poetica varii argumenti* címet viselő gyűjtemény egyéb XVIII—XIX. század eleji írásai nem szolgáltatnak támpontot a másoló személyéről, illetőleg a másolás körülményeiről, annak ellenére, hogy iskolai oktatással kapcsolatos alkalmi költészeti anyagot, ezen túlmenőleg két színjátékot is találunk köztük. (Vö. a 49. sz. alatti jegyzettel!)

A fentebbi másolatok szövegével összevetve néhány olyan sora van, mely azokból hiányzik. Közvetlenül nem származik tehát belőlük, mint ahogy azok is csak közvetve kapcsolódnak egymáshoz. A darab nincs részekre tagolva, nem tartalmaz rendezői utasításokat. Ez utóbbiak hiánya miatt a három kéziratos másolat nem tekinthető rendezői példánynak. Olvasásra készült másolatok.

4. Ákáb István iskolajátéka 1806-ban Pozsonyban látott nyomtatásban napvilágot „Néhai Ákáb István’ Poétai Maradványaiból az Éneás és Didó’ Kártágói Szerelmes Történetjek, Személyes Játékbann, melyet a’ szokott tavaszi Szerdai ’s Szombati közönséges játszai Szünnepek [!] kezdetinn szokásbann volt Poétai gyakorlásra állított-ki a’ Szerző S. Patak. 1784. Bika Hav. 25—én” címlappal. A kiadvány elején az alábbi előszót olvashatjuk.

„Jegyzés az Olvasókhöz.

Némellyek igen szoros Krizis alá kívánnak venni minden munkákat és mindég tökéletest óhajtanak. Énis azt óhajtok: de Ákáb’ Versei nem illyen Krizis alá valók. Ő megholt S. Pataki Deák korábann életének a’ javábann 30-dik esztendőt számlálvann 1786-bann, a’ mikor még a’ Magyar Poézis füvibenn volt, és tsak valamitsodás aratást sem igért; nemis irt olly tzélből, hogy világ’ eleibe botsássza, hanem Oskolai gyakorlásból. Én pedig a’ többi közül ezt, úgy a’ mint tőle leírtam, minden változtatás nélkül kívántam kiadni tanítványi hűségem ’s szeretetem’ tanújára, hogy ebbennis lássa a’ világ a’ bennem sátorozó léleknek igaz és tiszta tűzü tsillámjait, a’ mellyek állandóul tartják fel a’ magok fényjeket ’s elaludni nem tudó gerjedelmeket azok iránt, a’ kiket egyszer szeretet’ tárgyává tett a’ Virtus változni nem kívánó szívemnek. Ne botránkozzmeg hátt K. O.! ezekbenn, sőt hidd-el, hogy szép dolog az illy elmét emlékezetibenn felmarasztalnunk, mint az övé volt, a’ kit én holtta utánnis szeretni ’s kívánni megnem-szünhetek.

A’ Kiadó.”

A címlap és az előszó tájékoztat bennünket a szerzőről, a darab írásának, eljátszásának idejéről, helyéről. Az előszó szerint a kiadvány „minden változtatás nélkül” tartalmazza Ákáb munkáját. A nagyszámú rendezői utasítás, a cselekmény részekre tagolása, a kórusbetétek arra vallanak, hogy a kinyomtatott szöveg előadásra szánt játék. Bár néhány sorral rövidebb, mint a két teljes szöveget adó kéziratos másolat (terjedelme 1110 sor), több olyan jelenetet tartalmaz, mely amazokból hiányzik, melyeknek köszönhetőleg a darab szerkezetileg logikusabb felépítésű. A kiadó nyilatkozata ellenére fel kell tételeznünk, hogy a nyomtatvány nem nyújtja teljes mértékben a szerző eredeti munkáját. Azok a passzusok ugyanis, melyek Szathmári Paksi Sámuel Elvádolt ártatlanság című drámájából kerültek át a darabba (lásd a Forrás c. alatti jegyzetet!), az egyes átemelt részekben több olyan sort tartalmaznak, melyek szervesen összetartoznak, és ezekből a kiadvány mintegy 12 sort mellőzött. Az eredeti szerzői szövegben bizonyára benne voltak ezek a sorok, s nem a kéziratos változatok másolói toldották őket bele.

Annai kétségtelen, hogy Dido és Aeneas históriája abban a formában, ahogyan 1806-ban kinyomtatták, alkalmasabb volt a színpadon való eljátszásra, mint a kéziratos másolatok szövegei.

A nyomtatott szöveget kiadta BERNÁTH, 1903. 373—409.

Egyik kéziratos szövegben sincs ének, ami szintén arra mutat, hogy nem történt „minden változtatás nélkül” a darab kinyomtatása. Arra kell gondolnunk, hogy 1784-ben nem volt szándékában Ákábnek, hogy énekeljenek, csak a kiadáskor bővítették a darabot a három kórus beiktatásával.

SZERZŐ

Ákáb Istvánról nem sokkal tudunk többet, mint amennyit a dráma kiadásakor mondott róla egykori ismeretlen tanítványa. 1756-ban született. 1778-1785 közöttől több latin és magyar nyelvű gyászversét őriz a Tiszáninneni Ref. Egyházker. Nagykönyvtárának Kt. 1124. számú kéziratos gyűjteménye. Ugyanitt fennmaradt annak a nyolc pataki diáknak a gyászverse is, melyet temetésére, 1786. június 3-ára írtak. Egy gyászverse nyomtatásban is megjelent drámájának a végén „Halotti versei Ákáb Istvánnak N. Szűz Dobai Zsuzsánna teste felett” címmel.

FORRÁS

Két kéziratós másolatában is találunk forrásra való utalást: Vergilius *Aeneis*ének IV. éneke. Ezt követte Ákáb, de csak a XIII. Fordulástól, a 402. sortól. Ettől kezdve a darab szinte minden mozzanata az *Aeneis* negyedik énekeiből való. (Elhagyta azonban a vadászást, Mercuriusnak másodszeri megjelenését, Didonak a máglyahálálra való készülődését.)

A dráma első részének is az *Aeneis* szolgált forrásul. Az Iliónéus Didóhoz intézett szavaival induló cselekmény az első énekből ihletődött. Az 520—560. sorokat felölelő beszédét azonban Ákáb darabjában hárman mondják (16—74. sor). Dido kedvező válasza (75—96), Aeneas és a közte folyó beszélgetés (97—144) forrása az első ének 595—630. sora. Ákáb leleménye, hogy Dido megengedi a hajók kijavításához szükséges fák kivágását, élelmet küld a parton tartózkodó trójaiaknak (129—144). Az ének 643—656. soraiból készítette Ákáb Achatés követségét Ascaniushoz (145—187). Ennél a résznél jobban megközelíti a latint a Venus és Cupido közt lejátszódó jelente (188—207. sorok az I. 657—688 alapján). Arról a darabban nem esik szó, hogy Venus az igazi Ascaniuszt Ídaliüm csücsára viszi fel, és a lakoma sem úgy folyik le, mint az eposzban. De Dido szívét lángra gyullasztja Cupido-Ascanius; szóba kerül Bitias, Jopas a drámában is. A muzsikuskok karának szerepeltetése Ákáb invenciója. Dido felhívása Aeneashoz, hogy beszélje el Trója elestét, az első ének 753—756. sorainak felel meg. Érdekes, hogy a nyomtatványban ez az elbeszélés a második ének 13. sorának megfelelő szavakkal kezdődik, míg a kéziratokban olvasható szövegek ezt az elejétől fogva adják, tehát a II. 3. sorától kiindulva. Az egész második éneket kitöltő történet a darabban a 286—367. sorokra terjed. Természetesen sok mozzanat maradt el, amely a latinban szerepel. De szóba kerül az Ida hegyén kivágott fákból épített hajók dolga (III. 1—12) és a trójaiak küldetése, hogy Itáliában (a darabban következetesen Olaszországról van szó!) kell új hazát keresniök. Nincs az *Aeneis*ben megfelelője a dráma 368—400. sorainak.

Ákábnek kétségkívül Vergilius *Aeneis*e szolgált forrásul. Mikor azonban a témát formába öntötte, felhasználta a sárospataki iskolajáték-hagyományt. A Fama vagy Hír úgy mutatkozik be (700—711. sorok), mint Szathmári Paksi Sámuel *Elvádolt ártatlanság*ában tette (284—295). Ugyanúgy beszél Didóról, s inti az asszonyokat (716—723), mint Szathmárinál olvashatjuk (296—303). Aeneas ugyanúgy dilemmázik (814—819), mint Hippolütosz (277—281). Dido ugyanazokkal a szavakkal tesz szemrehányást Aeneasnak (913—924), mint Hippolüté Thészeusznek (538—549). Irisz szavai azonosan hangzanak Ákábnál (1049—1052, 1055—1057, 1059—1072) és Szathmárinál (985—1012). Szokás volt az iskolai színjátszásban, hogy azok szerzői, kompilátorai más darabokból átvett passzusokkal fejezték ki a hasonló helyzetbe került szereplők mondanivalóit, és gyakran egész jeleneteket vettek át egy másik darabból. (Vö. a 31. és 33. számú drámák jegyzetével!) Ehhez hasonlólt cselekedett Ákáb is. Az imént említett átvételeken kívül az „Előszó” 1—8. és a „Befejezés” 1083—1086, 1107—1110. sorai is hasonlóságot, szóról szóra való egyezést mutatnak az *Elvádolt ártatlanság* „Prologus”-ának 1—8., illetőleg „Bérekesztő-jének 1012—1019. soraival. A szövegszerű egyezés jobban kitűnik a kéziratós másolatokból, mint a nyomtatványból. Pl. az „Előszó” 1—4. sora a kiadásban kissé távol áll Szathmári szövegétől, a kéziratokban egyetlen szóban különbözik tőle. A kéziratok előszava hosszabb két versszakkal, ezek is átvételek Szathmári Paksi darabjából (33—40. sorok). De más helyeken is a kéziratokban közelebb állnak az átémelt sorok Szathmári drámájához. És számszerűleg is nagyobb mérvű a köztük lévő egyezés. Míg a kiadásban 74 sorra, a kéziratokban ez 82-re terjed.

ELŐADÁS

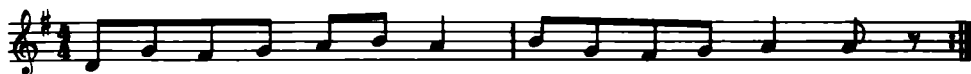
A nyomtatott kiadás címlapjából arra lehet következtetni, hogy a darabot 1784. Bika hava (március) 25. napján Sárospatakon eljátszották. Általános szokás volt a sárospataki iskolában tavasszal iskoladrámát előadni. Ilyenekkel kötetünkben többször találkozunk. Vö. a 35—38. szám alatt közöltekkel.

ÉNEKEK

Ákáb darabjának nyomtatott kiadásában több éneket találunk.

Az elsőt Dido lakomáján énekli a muzsikuskok kara (262—273. sorok). Nótautalás nincs. Énekelhető valamelyik korabeli 4+13 (7+6)-os kanásztánc ritmusú dallamra. Több ilyen ismeretes. Köztük a legnépszerűbb volt az „Adversa sustinere labor amantium...” — „Sokat túrnek, szenvednek...” kezdetű dalé, melyet P. Horváth Ádám a száz esztendősnak vélt darabok közt említ. (ŐÉ 189. sz.) Az 1770 óta ismert diákmelodiáriumok majd mindegyikében megtalálható dallama. Lásd BARTHÁNÁL a 163. sz. alatt.

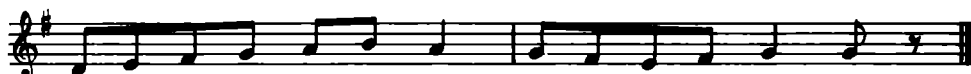
Az alábbiakban rekonstruáltuk:

Hogy a' jó bor jó lé - gyen, sen - ki se ta - gad ja,
Bak - kos' il len - dő be - tít a - kár - ki meg ad ja.

Jó a' bor, ki - vált mi - kor a' szo - mo - rú sá got

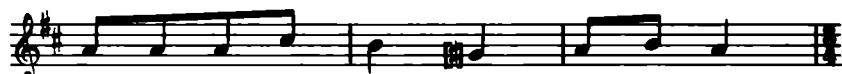
Üz - vénn tö - lünk ke - re - sünk tel - jes vi - dám - sá got.

Egy másik éneket a gráciák énekelnek Dido ágya felett (506—521. sorok).

Az altató éneknek (506—521) nincs nótautalása. Versformája (9+9+8+8) alapján BARTHA kiadványának a 81. és 82. számú dallamára gondolhatunk. Valószínűbb, hogy az utóbbira készült, minthogy annak forrása a sárospataki eredetű *Szkarosi—Járdánházi melodiárium* (249.1.). A lejegyzés ritmust nem közöl. Rekonstruálása a szöveg figyelembevételével az alábbi kottán látható.

A lun na már Dí do á gyá - bann,

A lun - na meny asz szony for má - ban,

De ál má bann nem nyug - ha tik,

A' sze re lem - től bán ta tik.

Az 1073—1082. sorokban a kórus Dido halálát siratja. Nótautalást itt sem találunk. Népi eredetűnek látszó dallamát az 1798-ból származó *Pataki-melodiárium* (szöveg nélküli ritmizálatlanul lejegyzett dallam a 180. lapon) alapján BARTHA, i. m. 2. szám alatt közli. A szövegre alkalmazva:

Jer - tek köry - nyez ze - tek És ke - se - reg - je tek,
Ti sze - re - tő szé - pek, Még e le - ven ké - pek.

SZÖVEGKRITIKAI MEGJEGYZÉSEK

Kiadásunk szövegét az 1806-ban megjelent nyomtatványból vesszük. Valamennyi változat közül ez a szöveg látszik legalkalmasabbnak az előadásra. Ezt a forrást I-gyel jelöljük.

Lapalji jegyzetben három kézirat szövegváltozatát tüntetjük fel. A *Virágos Kertére* II-vel, a *Gyűjteményes Vetemény* szövegére III-mal, a *Collectanea poetica* csonka szövegére IV-gyel utalunk.

Közlésünkben hűen követjük a nyomtatványt, bár az az egybe- és különírás, valamint a központozás tekintetében a mai szokástól lényegesen eltér. A *fordulásokra*, azaz a jelenetekre való tagolást a kiadvány az első előfordulástól eltekintve csak római számokkal jelzi. Kurzíválás és lapalji megjegyzés nélkül mi betűkkel mindig kiírtuk mindkét szót. A szerepeveket a nyomtatvány a lap közepén hozza, éppenúgy, mint a rendezői utasításokat. Mint más daraboknál tettük, itt is a lapszélre, a szöveg elé emeltük át őket. Mindig teljes szerepeveket adunk, a rövidített forma feloldását külön nem tüntetjük fel. Feltüntetjük a szereplőket olyankor is, amikor azok az utasításban szerepelnek, de a nyomtatványban nincsenek kiemelve a sor elé.

A nyomtatványban a szerepevek változó alakban fordulnak elő. A neveket egységesítettük, de a felesleges ismétlések elkerülése végett a nyomtatványtól való eltérést a lapalji jegyzetekben nem szerepeltetjük, de a főszövegben kurzíválással jelöltük. ILIONÉUS-t, (néha ILIONEUS helyett), DIDO-t (DIDÓ, DÍDÓ helyett), ÉNEÁS-t (ÉNÉÁS helyett), JULUS-t (JÚLUS helyett), BICIÁS-t (Bicias helyett), JÁRBOS-t (JARBOS helyett) írunk.

NYELVI ÉS TÁRGYI MAGYARÁZATOK

82 *érzeni* — örzeni, örizni

130 *gajabíni* — összeűtni, csinálni

183 *tzuláját* — holmiját

210 A sor értelme: és ha titokban más színben jelenek is meg

446 *Zsidon* — a. m. Szidon

448 *Járbós* — Iarbas

554 *Anna'* — sajtóhiba *annya* helyett. Így van a IV. forrásban. (Venus volt Aeneas anyja!)

691 *Élizára* — Elissára; Elissa volt Dido eredeti neve.

736 *szász* — a. m. száz

777 *Olasz* — itáliai

778 *lokhesz-e* — hordd el magad

800 *Katuskának* — pipogyának, gyámoltalannak

870 *vízöntőbe* — vízöntő havában, azaz januárban

1006 *kössön frigyet* — ti. Aeneas; azaz ne békülhessen meg az ellenségével.

1019 Vergilius nem beszél arról, hogyan büntette meg Didó bátyját, Pygmaliont.

35.

GARAS ISTVÁN
EMBERT UTÁLO TIMON

SÁROSPATAK, 1786. ÁPRILIS 24.

JÁDZO SZEMELYEK:

TIMON	A HIR
LEÁNY, TIMONY SZERETŐJE	KOLDUS
SÁRI, ANNAK SZOLGÁLOJA	UTAS
JUPITER	GNATÓ
MERCURIUS	FILIADES
CERES	DEMEAS PROKÁTOR
JUNO	KÉT ZSIDÓ
PALLAS	TRASIKLES PHILOSOPHUS
THEMIS	BLAMSEAS
NEMESIS	VÁRASI LAKOSOK
PLUTUS	A SZEGÉNYSÉG
A MORIO VAGY BOLOND	

[Mivel a szövegben egy szereplő néha két-három más névvel is előjön, és a névsor nem is tartalmazza az összes szereplőt, itt felsoroljuk őket első előfordulásuk névalakjában, melyet kiadásunkban következetesen meg is tartunk.

KURVA	SZEGÉNYSÉG
ÖLTÖZTETŐ LEÁNY	HIR
TIMON	KOLDUS
JUPITER	UTAS
MERKURIUS	GNATÓ
EGY ISTENNŐ	FILIADES
JUNO	DEMEÁS
PALLÁS	TRASIKLES
NEMESIS	BLEPSIÁS
THEMIS	ELSŐ SIDÓ
VALAMELLY ISTEN ASZSZONY	MÁSODIK SIDÓ
PLUTUS	MORIO]

EMBERT UTÁLO TIMONNAK ISTORIAJA,

mellyet Beszédbeli Vig Játékban elő adott és a' Sáros Pataki
Refor(mátus) Collegiumbann el is mondattatott közönséges nező helyen
Garas Istvány akkori Poéták Tanítója 1786-bann, 24. Apr(ílis).
Mostan pedig a' mennyire lehető és illő vala, ki pallérozván kibocsátott Édes Gergely.

A JÁTÉK MAGYAR ELŐ BESZÉDJE

A pihenés után minthogy jobban lobban
A vér, a' Virtus-is ki tettik nagyobbban.

Mint a' pihent vizéz a' hartzon erősebb,
Ugy a' dolgot üzö elme tehetősobb.

5   Hartzra Akhilles-is gyorsabban ugratott,
Egy Királyi szüztöl hogy el sirattatott.

A szantók s' az igás ökrök ha pihennek,
Azután munkára mind könnyebben mennek.

10   Ha a' szántó földet néha pihentetik,
Termékenyebb leszén, a' mikor bê vetik.

Miis, kik szüntelen egyébkor tanulunk,
A tanulás után gyakran meg lustulunk.

Azért szoktuk néha elménk pihentetni,
És illy szép tavasszal gondunkat szünntetni,

15   Hogy annál könnyebben viseljük munkánkat,
Ha egy kis játékkal ujitjuk Musánkat.

Azért mig előre egy szépet igérünk,
Kedves Halgatoink, tsendességet kérünk.

20   Egy Görög Dús, Timon majd elsőbbis mordul,
Mint Koldus e' Nézöszinben elő fordul.

Ki, minthogy először rosszul adakozott,
A tékozlás által el pankrotirozott.

De viszont a' midőn majd meg gazdagodott,
Még tsak emberreis nézni utálkodott.

25 Azértis egy büntől esett a' masikbann,
A mint meg haljátok mindjárt e' Játékban.

ELSŐ SZÍN

Közbe hozott Fordulás

(Egy Timonhoz készülő kurva beszél az öltöztető Leánnyal)

KURVA

Te Lán, azt a' Klárist add ide sietve,
Melly jóféle gyöngyből vagyon készítettve.
Apro gyémántokkal el elegyítettve,
30 Két arany-karika közé helyeztetve.

Kössed a' nyakamra hamar, de okossann.
Egy kitsint tágítsd-meg, mert így van szorossann.
Ostoba, már igen tág, s' áll így tsúfossann!
Most jól van, tsak kösd meg rósára bokrossan!

35 Pirosítsd meg ebből mind a' két ortzámat,
Tedd-fel a' fejembe már a' bobitámat,
Szedjed hamar tsinos rántzokra szoknyámat,
A faromhoz illesd jól a' bufánámat.

ÖLTÖZTETŐ LEÁNY

A' Kis-Aszszony készül ki Lakodalmára?

KURVA

40 Magához engem hiv Timon vatsorára,
Hogy egynehány tsokot vessek ortzájára,
A' szegény Leánynak tsak ez a' vására.

26 II [A sor után:] Első rész. Első Jelenes.

GALATEA DORKAS

28 II gyöngyel van őszve fűzetve

29 II egyelítetve

32 II mert <így még> így

33 II <már> már igen tág <már így és ál így>
és ál tsufosan

34 II kösd már

35 II [A sor végén * utal a lalajji jegyzetre:] A
pirosito Pixist mutattya.

40 II Timonhoz: ki régen nem hivt vatsorára

42 II Lyánynak <tsak ez> [Fölé írva:] <ilyen>
ilyen

45   Soha sem fogta meg hijába kezemet;
              Valamikor alá-tette a' testemet,
              Mindég tele hoztam tőle erszényemet,
              Tsak ezzel keresem én az élelmemet.

ÖLTÖZTETŐ LEÁNY

              Kis-Aszszony, Timonnál nem lesz kereseti,
              Űres erszényének minden szegeleti,
              Az harapásátis tsak alig eheti.

KURVA

50   Azt néked, jó Sári, az Ördög hiheti.

ÖLTÖZTETŐ LEÁNY

              El-hidgye! Nékem azt olyan beszéllette,
              Ki felől tudom azt, hogy nem fillentette.

KURVA

              Hátha ezt az is tsak hazug hirtől vette?

ÖLTÖZTETŐ LEÁNY

              Nem, mivel kapálni mára meg bérlette.

55   Aztis mondta, ennek a' Kamarájába
              Tiz é, húsz-é vagy is-száz vasas ládába,
              Mellyek egy más mellett állottak sorjába,
              Vóltak az aranyak karika formába.

KURVA

              Az igaz! Hát ugyan hogy pankrótirozott?

ÖLTÖZTETŐ LEÁNY

60   Hogy? Ugy, hogy hetekről hetekre bálozott,
              Még a' patkojais vólt meg-aranyozott.

KURVA

              Engem bolondittasz most tsak, te átkozott.

43 II Az mióta neki adtam a' szivemet

44 II Soha <sem> nem fogta meg hijába kezemet

45 II <Mindég tele hozta tőle> [Fölé írva:] Jó szive meg tólté mindig erszenyemet

46 II < S az konnyebite meg gyakran élelmemet> [A sor alá írva:] S. ez menté meg [Olvas-hatatlanságig áthúzgált szavak] eddig szűkségtől életemet

47 II Timonnál ezt most nem érheti

50 II Jó Dorkás

51 54 60 63 I [A sorok előtt eredetileg:] SZOL-GÁLÓ

52 I tudom <azt> hogy II Aki felül tudom hogy

53 II hát ha <azt> [Fölé írva:] azt az—is <azt>

54 II Nem mert mára maga kapálni bérlette.

55 II mondta: Hajdan a'

58 II Tsupa arany pénz volt sok féle formába [Eredetileg:] <Vóltak az aranyak> [Fölé írva:] <tümentelen volt> sok féle formába

62 II most te tsak <te>

ÖLTÖZTETŐ LEÁNY

65 Nem, énis láttam a' kapát a' kezébe,
Mellyel kapálni ment a' Nénem Kertébe;
Ma, hogy fel költem-vólt jókor reggelébe,
Egy ki tűrött hoszszu süveg vólt fejébe.

A HISTORIA KEZDETE

Első Fordvllás

TIMON (*boszszonkodik az ő mindenkötől meg vettettett állapottyán*)

Jupiter, a felhönn ki tüzelt, villámmal eresztgetsz
Gerjedező lángot, s' rettentő ménköveket szorsz,
Gyors nyilakat vallyon hajigálsz é hiába, s' az Ég közt
70 Menydőrgő tüzeid tekeregnek semmire kellő
Morgással? Te Királyi botod vétkes szemeikkel
Meg-vetik embereid, sött mindent, ami tilalmas,
Bátran meg-tésznek; a' nagy bün-tételek Égi
Boszszulo nyilaid nevetik, tartják tsak el-oltott
75 Füstölő roszsz gyertyabeleknek lenni, mivelhogy
Jobb karod a' szentség rontokat nem zabolázza,
És meg emésztő tüz-űszögöt nem ereszt az igazság
Hátra-vetőire; tsak feketéllöt füstbe lobogtat.
Innét lett, hogy az Ég-zengést majmolni szeretvén,
80 Négy Lovakonn nagy réz-hidonn nyargalva vitetvén
Merészlett Szalmoneus a' nagy Jupiter ellen
Lángokat és fáklyákat elé készíttetni bátrann.
Mellyeket, Isteni tiszteletet fent látva kívánván,
A' Görögös nép közt s' Élis-Város sorainn ő
85 Jobb kézből hajigált. De nemis tsuda, mert vagy az álom
Nyomta el a' szemeid, hogy ama hamisokra ne néznél,
Vagy meg-apadták már azok, és nem bünteted, akik
Vétenek, avagy meg lankasztván már az öregség
S' el menvén az erőd, nem övedzhetd már Magyarossan
90 A' derekadra vasad, s' nyilaid henye módra gyakorlod.
Másként a' törvény s' hit-bontók ostoridat jól
Éreznék, mint rég amaz Égi magas palotákat
Sérteni mérészlő, dölfös, nagy, erős Oriások,
S' mint az özönbe merült föld-szine, midön egyedül tsak
95 Pirha maradt élvén s' Deukálion a' nagy özöntől.
Most pedig e' földönn szabadon kiki vétkézik. Imé,

63 II Nem mert magam láttam kapát

65 II Ma is [beszúrva] hogy fel költem <v>lt>
hajdan derültébe;

66 II Egy <ki> fel [Föle írva:] tűrött

67 I tüze<n>s [ráírva] el [!] villámmal

81 I Méreszlett

Nints kegyes, a' vétek táplálja az emberi szivet;
 Nints hűség, a' jó tételnek nints ma jutalma,
 A' földet végkép Asztrea no már ide hagyta.
 100 Im, én, mint másonn könyörült sziv, mennyi szegenyt már
 Tettem gazdaggá; vették hány száz adományim
 A szükség-látok, kiket im, ma szerentse vagyonnal
 Téve kevélyekké, kiknek mégis tsali szivek,
 Sok jó tételémért, oh fájdalom, oh keserűség,
 105 A' feledékenység mély örvényébe merült már!
 Osztogató kezeink adományait aki nem érze
 E' városba, ki az? S' ki az, aki ma vissza fizetné?
 Mig boldog voltam, a' gazdag javaimba szerentsés,
 Hirt, nevet és fényenn tartott diszt hordoza vállam,
 110 Házamis a' népség tisztelte bizony vetekedve,
 És kezeimhez az ő kezeit kaptsolni szerette.
 Most, hogy eme' bal sors vete kotzkát, senki nem esmér,
 Mindenek utálnak, nints egy jó-féle barátom.
 Jóltévő kezeim meg-telnek az illy adománnyal,
 115 Hogy már mindenféle szerentse javától el-esvén,
 Imhol alábbra valo legyek a' ki vetett ruha rántznál.
 Egy s' két fillérenn munkára akarki fogadván,
 A' gypet, a' rögöket turkálom, eröm valameddig
 Engedi, két águ kapatsokkal s' vas gerebelyel.
 120 Részem, mégis-lám, illy sok törödelmek utánn-is
 Sokszor alig vagyon egy száraz darab árpa kenyérbenn.
 Annakokáért már keresem kegyes Isteni vóltod,
 És ha vagyon valamelly, leg-alább tsak annyi kegyelmed,
 Mint egy kis mákszem, nyujtsd oh, Te Saturnusi magzat!
 125 S' mind ezeket ha hibás szemeiddel látod az Égből,
 Hirtelenül küldvén boszszuló gyors nyilaid, jer,
 S' mord haragod boszszúlja-meg e' gonosz emberi népet!

JUPITER (a' Timon kiáltásánn haragra indul)

Isteni létemet ki ez, a' ki bolond panaszokkal
 Sérteni mérészlé, káromló szókat okádván
 130 Fertelmes szájjal? Tsak ringy-rongy sunda ruhábann
 Es borzas fővel? S' az Eget fárasztya hatalmas
 Szó-szaporittással föld mivbe kapája tsőrögvén?
 Hát így meg-vettetnek eme dörgő nagy Atyának
 Villámló kővei, hogy semmibe hajtsa vagy egy roszz
 135 Föld pora közt nyögvést hempergő féreg egészszenn?
 Nem nagy é hát Jupiter mint Istenek, emberek Attya?
 Őt de minek késnék Jupiter lét-taszitni pokolra
 Zugo fellegből sebesenn repülő nyilazattal?
 Mercurius, menny Etna hegyére sebes Suhogással,

140 Ott a' tűzi-kementzéből mindenbe meg-edzett
Új kőveket melegébe ragadj, s' ide hordj hevenyébe,
Mellyekkel leg elől Timon Feje lágya lakoljon!
S' hogy mi legyünk valami, s' mély álomtól ne nyomassunk,
Ezt érezze meg, és nyelvéért élte fizessen!

Második Fordulás

MERCURIUS

145 Imhol, Atyám, hozom a' szikrázó fegyvereket már.
Etnai nagy vulkán Ur adományi ezek,
Illyeket a' Jupiter számára, tudom, a' kalapáttsa
Még soha nem faragott. Ebbe ki tette magát.
A te kemény haragod de miért hogy el annyira gerjed?
150 A Jupiter vereses két keze merre siet?
Ménkövező jeleit vetkezd le kemény haragodnak,
Illy dühös indulatod szünjön el, édes Atyám!
Jól meg nézd, kit akarsz ellenség módra meg őlni!
Aki talám adományt olly gyakor izbe hozott?
155 Nemde nem a' nyomorult Timont akarád-é nyilakkal
Lőni, ki szüntelenül tiszteletedre vala?
Ez, kegyes oltárodra ezer meg ezer gödölyét ölt,
Most vesztére kinek száz nyilakat köszörülsz.
Nemde sok annyi nagy érdemeiért akként fizeted-le
160 Béreit, ezt ha szegént küldi pokolra tűzed?

JUPITER *(tsak abban áll meg, hogy Timont tűzével meg
ölje)*

Nem lehet illy szájnak meg nem büntetni keményen
Káromló szavait, ki motsokkal sérteni mérész
Minket. Ez a' több Isteneken mit nem fog ezentul
Vinnie végben? Ki hoz majd oltárunkra sohajtván
165 Tömjént és szép szót? S' ki kiált Jupitert segedelműl,
Hogyha marad kiki büntetlen, ki bolond lotsogással
Nagy Jupitert motskolja? De miért szűnnek kőveim már
Timonnak gonosz agyvelejét szét verni tüzekkel?

(Valamelly nem ismért Istenné közben jár a' szegény Timonért)

EGY ISTENNŐ

170 Égi fegyverrel kit akarsz meg-ólni
Jupiter? S' fénylő vereses tűzekkel
Fellegid dörgő nyilakat botsátván
Kit fenyegetnek?

Tán a' ma Timont? Atya, jobb-karodnak
Fegyverit szüntesd, s' tüzelő szívednek
175 Bánatit tiltsd meg, s' könyörülve nézzél
A' nyomorultra!

Nem szidá várát ez az Isteneknek,
S' nem hozott téged soha leg nagyobbnak
Lenni kétségbenn, se le nem gyalázta
180 Isteni vóltod.

Sótt könyörgően az Eget hasittyta.
Jupiter! Még sok nyomorúlt ügyének,
Mellybe sinlődik, soha nem hozál
Édes segedelmet.

185 Rakd le már mérgit tüzesült szívednek!
Őlni illy hoszszas rabotával egyszer
Már elég. Illő, szabadítsd meg a' sok
Roszsz Haza Tagtól.

Jól tudod, melly sok bika vért fel áldott
190 Bársony Oltárod küszöbén. Tehát illy
Sok kegyes tettitt, kegyes Égi Biró,
Nem fizeted meg?

JUNO (esedezik Timonért)

Oh minden Mennyenn s' földönn lakozo seregeknek
Minden karjaival biró Fejedelme, Királlya
195 S' Istene, Felséges Jupiter! Tellyes hatalommal
Végbe vihetsz mindent, valamit te magadba előre
Fel tettél; haragos fáklóját a' te karodnak
Rettegi minden test. Mikoron bóbólve dörögnek
Ménköveid s' lángal lobogo villámokat adnak
200 A kerek Ég boltján tüzeid. Vallyon ki lehetne
A ki tagadhatná Jupitert egy Égi Királynak?
Arra bizony méltán busult haragodba ki sütnéd
Ordito nyilaid fényes szikráit. Azomba

Hányhoz vóltál már kegyelemmel, már ki Tenéked
205 Orrod alá borsot tört, oh hány ezreket el nem
Süllyesztett haragod, kik méltok voltak arra,
Hogy kezeid Pluto poklos várába taszítsák?
Mert irgalmad nagy, Könyörülsz Te az emberi Renden,
Bár meg boszszontson, s' néhánykor betstelenítsen
210 Tégedet, irgalmas szívvél bíro Fejedelmét.
Most pedig olly szörnyű méreggel forr az epéje
E' másszor szívét könnyen lágyítani tudo nagy
Istennek. Mérge szívében annyira dül fül,
Hogy dörgő kőveit ropogo markába szoritván
215 Már tüzesenn ragyogo szikrázást téznek az Égenn.
Már ágyuja ropog, tsikorog felhős palotája,
Ing a' föld, haragod minden reszketve tsudálja
Vég pusztulását s' veszedelmét várja fejére.
A' mikor a' Titán ezer uju őrdögi fattya,
220 Égeon száz-száz kösziklát tsapdosa hozzád,
Igy fel nem forrot véred, soha nem vala ilyen
Rettentős ortzád. De tegyük fel, hogy vala; úgy de
Ő szemben szállott Jupiterrel, akarta le vetni
A' Mennyből; haragod méltán gerjedhete hát rá.
225 A' nyomorult Timon tsak szóval vétkeze. Még is
Sokkal rettenetesb tüzeket készülsz hajigálni
Ellene. Oh, lágyítsd mérgét szivednek éránta
Én édes Férjem! Méltónakis ötet egészszenn
Nem látom pokolig sujto haragodra. Meg esne
230 A' földön minden lakozoknak, hogyha reájok
Mindjárt ménköveket szornál, mihelyest valamitskét
A' feledékenység, a' sok terhes nyomoruság
Szájokból ki fatsart; úgy élni tsak egy se maradna.

PALLÁS (esedezik)

Édes Atyám, szüntesd haragod Timonra, ne büntesd!
235 Már-is elég nyomorult, élte hományba borult.
Lásd-meg igasságát, panaszának mindenik ágát
Meg fontold okosann, vélle ne bánj szorossan.
Vélle ne szállj perben, mert nem kapsz egyet ezerbenn,
Hogy soha bünt ne tegyen, s' élte hibás ne legyen.
240 Hogy valamely szókkal kissebségedre valókkal
Vélled szemben szált, s' nyelve hibázni talált,
Nem tsuda! Mert todult rá sok baj, s' abba bolondult
Fővel jár, kesereg, két szeme tseppje pereg.
A kikkel jól tett, kiket ő mindenben segített,
245 Fel se veszik bajait, tsak nevetik jajait.
Pénzei mig pengtek, arany és sok ezüstjei tsengtek,
Sok tsokolta kezét. Tölle ki szánja rezét,

A kit pénzével hajdon s' táplált kenyérével?
Tőlle ki-el szaladott, és néki hátat adott.
250 Mindenek érzették jóságát; észre vehették,
Mindeneken könyörült, senki baján nem örült.
Mindenek utálják: valakik szemközbe találják,
Gúnyolják, nevetik, rá szemeket se vetik.
Nints oka hát nézzed, hogy terhét rajta tetézzed,
255 Hogy dördittse kezéd rája lobogva tűzed.
Sótt inkább szived könyörüljön rajta, Te hived!
Légyen igaz szerelem benned eránta velem.
Hány száz tsordákat vágott számodra gulyákatt!
Még-is ez a' jutalom; élete gond, siralom.
260 Klastromot épített nékem is, mellyben telepített
A tanulásra szegént, Köz-Nemes, Uri Legényt.
Miglen Aténébenn seregem ragyogott erejébenn;
A kebelébe vevé, s' paplanos ágyba tevé.
Volt Métzenásom, házánál volt lakozásom,
265 A tudományt nevelé, Ifjaimat legelé.
Hát haragos szived enyhítsd, és ménköves ived,
Kérlek, rája ne süsd, a' pokolig le ne üsd.

(Esdekel valamelly Istenné)

THEMIS

Óh, ditső Úr, a ki Űlsz a' szép Egekenn,
S' hatalommal regnálsz földön s' Tengerekenn,
270 Ropogo karodnak tüze miért dörög,
Rettenetes szavad, óh, mire mennydörög?
Timonnak nem olyan igen nagy vétsége,
Hogy őt el süllyeszze nyilad dühössége.
Nem hozta kétségbenn ő Istenségedet,
275 Sótt inkább isméri s' kéri Felségedet,
Hogy meg szánván szegény sorsát, valáhára
Derüljön napjának rá fényes sugára.
Ne légyen annakis a' lába kaptzája,
Aki az előtt volt ő néki szolgája.
280 Szegénynek egyedül tsak ez a' hibája,
Hogy illetlen szókból áll estantziája.

De mihelyt szemessen ezt is meg vizsgálod
Meg engedhetőnek vétségét talárod.

285 Atol félt, hogy ha szép szoval esedezik,
Hozzá segedelmed még el nem érkezik.

Nyoltz esztendeje már, miolta könyörög,
Mégis ménkövező karod rá mennydörög.

Száját haszontalan szókkal fárasztotta,
Mert azokat addig füled nem hallotta.

290 Nem tsuda hát, ha ki fakadott sokára,
Magad attál néki okot e' hibára.

Azért haragodat illő enyhíteni,
Ha el nem akarod idegeníteni

295 Magadtól egészszen az esedezőket,
Könyörgésekben meg kell halgatni őket.

Ha meg nehezited rajtok ostorodat,
A mikoron várják a' te áldásodat,

Ugy felette igen kevés találkozik,
Aki Jupiternek tulkokkal áldozik.

300 És ha azok léznek méltok haragodra,
Kik tömjént s' bikákat visznek oltárodra,

Senki sem tiszteli úgy a' te nevedet,
Mivel méltatlannak itél rá tégedet.

NEMESIS (*boszszú-állás Istene esedezik*)

305 Óh, Jupiter, ki vagy e' világ Birája,
Mikoron fel lobban haragod szikrája,
Csikorog az Egek fényes Palotája,
Ing a gömbölyü föld forgo karikája.

310 De ropogo bombid tsak arra puskázik,
A ki tetemessen ellened hibázik;
Akiben a' kevély dőlyfősség pompázik,
Kiben mindenféle gonoszság tanyázik.

- 315 Azokra nem rázod tűzes ostorodat,
Akik gyakorlották a' te oltárodát,
Sótt, inkább ezekkel közlöd jóságodat,
Mert nemis érdemlik szórnyü haragodat.
- Igazságod nemis hozná azt magával,
Hogy azokat ölnéd meg kezed nyilával,
Ha néha vóltakis valamelly hibával,
E' meg nem egygyezne a' Biro páltzával.
- 320 A' Biro páltzája azokat bünteti,
Kiknek bolondsága a' törvényt meg veti:
Ki parantsolatod meg tartja s' szereti,
Annak érdemeit jutalom követi.
- 325 A' szegény Timonra mégis menykövekkel
Villogtatod karod tsillámló tűzekkel,
Ah, kérlek ne bány igy a' jó emberekkel,
Ne számláld egy sorba a' hitetlenekkel.
- 330 Te néked ő sok szép templomot épített,
Oltárodra sok száz bármokat készített,
Adakozo keze sok szegényt segített,
Soha egy embertis meg nem keserített.
- 335 De ötet tsufolják, nevetik mindenek,
Azok akik tőle sok jokat vettenek,
Most háládatlanok, s' olyan szemtelenek,
Hogy bajába még tsak rá se tekintenek.
- E' nem elég; te is már készülsz reája,
Már fel vagyon-vonva jobb kezed dárdája,
Már ki nyílt számára a' pokolnak szája,
Hogy lêgyen nyomorúlt iszonyú predája.
- 340 Hol van az igazság mérő serpenyője?
Sir a' Jupiteri névnek tisztelője.
Nevet s' Uralkodik e' világ seprője,
Erre nem fuv mérges haragod szellője.
- 345 Hát a' jóért nem kell soha jót fizetni?
A' Virtust nem szokta jutalom követni?
Mi okonn kell tehát tegedet szeretni
Ha te nem tudsz semmit, hanem tsak büntetni?

350 Én inkább Királyi páltzámat le vetem,
Mert az ilyen dolgot éppen nem nézhetem;
A' jókat illendő jókkal kísértetem,
A' rosszakat méltó-képpen meg-büntetem.

Vagy hát hivatalom nem folytatom,
Vagy tőled ez egybenn én meg halgattatom,
Hogy Timont az Égig magasztalhatom,
355 S' minden gyűlölőit földig alazhatom.

JUPITER (*az Esedezőkhöz Timonért*)
Hát az a Timon ez, ki minket szeretett
S' oltárunkra sok száz barmokat öletett?

JUNO
Az, de mégis, látod, a porba ültetett,
Reá gyámoltalan szegénység vettetett.

JUPITER
360 A kapára szegényt hát mi szoritotta?

PALLÁS
Ez, hogy a vagyonyját mindennek oztotta,
S' az Hazafiait pénzel ő tartotta.

THEMIS
A' szives barátság végre meg rontotta,

Mert sokan ő hozzá tsak azért jártanak,
365 Mig élés házai meg töltve vóltanak,
Hogy tőlle mindenkor valamit vártanak,
A kik már most még tsak reá sem hajtanak.

A mig zsiros füstel füstölt a konyhája,
Egy Ura bättya volt, más vólt kész szolgálja;
370 Ugy ki sipoltatott minden vagyonkája,
Hogy alig maradott a' testi ruhája.

VALAMELLY ISTEN ASZSZONY (*az Esedzők közt*)
Bé zárva kezei soha nem valának,
Vége hossza nem vólt sok ajándékának,
Nem tudta, kőrülte hogy Hollók állnának,
375 Mellyek tőle mindég valamit várnának.

Egy szóval koldussá tette a' szeretet,
A mellyel mindenek aránt viseltetett,
Mivel szoros marku soha nem lehetett,
Prédává jószága azért tétetett.

JUPITER

380 Már tsak könyörülök rajta érettetek,
Menykövet reája nó, már nem pergetek,
Noha még mostanis szinte ugy reszketek,
Ugy meg boszszontott ez a' ti emberetek.

JUNO

De nem elég léssz, még tsak meg nem büntetni.

PALLÁS

385 Ebből a gubából le kell vetkeztetni.

THEMIS

Aranyos ruhákba testét öltöztetni.

NEMEZIS

Hajdani Sorsába vissza helyeztetni.

JUPITER

390 Ez is meg fog lenni, nyilván meg látjátok,
Kedvet talált nállam az estantiátok,
Szivemet egészen hozzá hajtottátok,
Jó, hogy virtussait elé számláltatok.

Harmadik Fordulás

JUPITER

395 Mercurius Fiam, készülj hamarjába,
Eredgy a gazdagság aranyos várába,
Onnan ide Plutust hivd kutya futtába,
Jó csomó aranyat hozzon a' markába!

MÁSODIK SZIN

Első Fordulás

MERKURIUS (*Plutust hívja Timonhoz*)

Sárga értzekkel karikázva járo
Drága gyöngyöknek Kapitánnya, Báró
Plutus, öltözzél szaporán ruhába,
Most tafotába.

400 Egy rakás Császár aranyat kezedbe,
Vönn; ezüst lántzot szuszakolj sebedbe,
Általam hirül ezt adatja
E' gyerek Attya.

PLUTUS

405 Meg vagyon? Vallyon tselekedni véllem
Mit fog?

MERKURIUS

Ijj, tsak jőj hamar, el beszéllem
A menés közben; lehetetlen álnom,
S' úgy perorálnom.

410 Esméred Timont? Oda fogsz ma menni,
Nálla állandó lészel és pihenni
Fogsz; kapájáért aranyat kezébe
Adsz tenyerébe.

Második Fordulás

MERKURIUS (*Jupiterhez*)

415 Égi fő Szultány! Az arany találo,
Gyöngy s' ezüst kristály palotába háló
Plutus el jött már Eged ép egébe,
Szeked elébe.

Harmadik Fordulás

JUPITER és PLUTUS

JUPITER

Hát hol vagy aranyim sáfára, Kasznárom?
Érkezésed régtől fogva alig várom.

PLUTUS

Itt állok előtted. Hová fogsz küldeni,
Kinek tárházába kell kintset gyűjteni?

JUPITER

420 Egy jó féle ember lakik Aténébenn,
Ahhoz kell tenéked menni hevenyébenn,
Nézzed, amott kapál a' Húmettus alatt
Éhenn; még ma nem vólt szájába egy falat.

PLUTUS

425 Timon az! Jupiter, én ahoz nem mëgyek;
Ő nem méltó arra, hogy véle jót tēgyek.

JUPITER

Miokon nem akarsz, Plutus, oda menni?
De én parantsolom, meg kell annak lenni.

PLUTUS

430 Hajdan már ő nála laktam egy tsatábann,
Annyi pénzt tepertem kintstarto Házában,
A mennyi csillaggal ragyog az Ég bóltja,
Mikor a nap égető lámpássát el oltja.

435 Mennyi fővény van a' tenger fenekébenn,
Annyi arany volt már az ő erszényébenn,
De füstnek ereszté azt dőlős pompája,
Minek menne Plutus tehát ő hozzája?

JUPITER

Az ő költségének volt talám mértéke,
Ha még akkor olyan bőven volt értéke.

PLUTUS

440 Volt, de meg kellett vólna azt gondolni
Nêki, hogy a pénznek könnyű el-oszolni;

Ha valaki hozzá ment, azt vendéglette,
Mind addig, mig csak le nem-részegitette.

Ebéd után fel költ, s' le üle kártyázni,
El hidd, nem akarnék előtted hibázni,

422 I [A sor végén * utal a lapalji jegyzetre:] „Hümetteus vagy Hymetteus hegye.”

445 Ha tsak ezer sárgát vitt a manilia
 El tölle egy órann, vólt bakatélia.

Nálla minden hétenn nagy bálok voltanak,
 A mellyekbe minden felől tódultanak;

Mikor tsak száz személly ült le asztalához,
 Még azt nem tartotta illőnek rangjához.

450 Az a' farsáng tegyen erről bizonyásgot,
 A mellybe vendéglett két száz Aszszonyásgot.

Még is azt mondotta, koldus lakodalom,
 Ez a' temérdek szép Uri sokadalom.

455 Mindennap a' karján Dámák fityegtenek,
 Kik hozzá hijába egy szót se tette nek.

Akiknek illendő frontot kellett tenni,
 Magára egy köntöst kétszer kellett venni.

A hintót tartotta még tsak taligának,
 Ha abba nem drága aszturkok valának.

460 Egy szóval Timonnak minden arany bányá
 Kintseit kebléből haszontalan hánnya.

Ugy nézi aranyim, mint aki markába
 Tűz vagyon, és szórja mindenütt hiába.

465 Hogy öt a' pézz soha nem fogja állani:
 Azt neki előre meg-tudom mondani.

JUPITER
 Ne kételkedj, Plutus, hozzája el menni,
 Már ezután sokkal okossabb fog lenni.

A két águ kapa adta ezt eszére,
 Hogy szemessebb szemmel nézzen erszényére.

470 Téged s' kintseidet majd úgy bê lakatol,
 Hogy sehová tölle nem szaladhatol.

444 I [A lapalji jegyzetre utaló csillag áll a sor után:] „Manilia Játéknak neme a kártyán.”

De ugyan mond meg, jó Plute, honnan vagyon,
Hogy panaszkodol mindig igen nagyon?

475 Mikor a' fősvénynek marka közé szorúlsz,
Azon panaszkodol, hogy tsak majd meg-nem fúlsz.

Ollyan igen szoros helyre rekesztetel,
Csak a' nap fényreis ki nem eresztetel.

Epeszted magadat a' záros ládába,
Noha a' sok kints van körülted sorjába.

480 Éjjel nappal mindig nyughatatlankodol,
Szomjan majd meg ólnék, koplalsz, tzu darkodol,

Mikor pedig annak akadsz a' markába,
A ki meg engedi, hogy jársz szabadjába:

485 Akkoris sápitasz, töröd a' kezedet,
Hogy nem olyan, aki imádná kintседet.

PLUTUS

Ha ugyan már, hozzá, muszaj, el kell menni,
El mégyek; ámbár ez tsak annyit fog-tenni,

Mintha a' Danaus ötven Leányával
Viz'-hordanék lyukas hordoba rostával.

JUPITER

490 Ha ugy léssz, illendő-képpen meg büntetem,
A kolduló táskát a' nyakába vetem.

Csak te most a' kintsből böven vigy hozzája,
Már továbbá nem kell haragudni rája.

495 Aranyid előtte a földbe bujtassad,
A hol léssz, a' földet véle ott ásassad.

Vezesd, Merkurius, Plutust hát sebessen,
Timonhoz menjetek ingyen egyenessen!

HARMADIK SZIN

Első Fordulás

A' Lakosok, MERKURIUS, PLUTUS, SZEGÉNYSÉG.

MERKURIUS

Hánnyad lábaidat utánnam szaporán,
Hogy el érkezhessünk Timonhoz jó koránn.

PLUTUS

500 Mégyek, jól láthatod, amint tsak mehetek,
De futni te véled én nem érkezhetek.

Második Fordulás

(*Plutus meg-állapodván*)

PLUTUS

A, mitsoda kapa-zörgés hallattatik?

MERKURIUS

Látod, hogy a' szegény Timon kinoztatik!

505 Két águ kapával a' földet vagdalja,
A te füled annak a' tsörgését halja.

PLUTUS

Hát a' mitsoda nagy sereg körülötte,
Amelly minden felől öt bê keritette?

MERKURIUS

Azok a' Virtus-nak kedves vitézei,
Akiknek szüntelen dolgoznak kezei.

510 Elől az a' czudar, maga a' szegénység,
Kinek társa lett sok parádés Legénység;

A dolgozo Munka áll a' háta mellett,
Aki sok napokat s' éjjeket egyé tett,

515 Hogy leg-is leg-alább annyit kereshetne,
Amin a' szegénység népe tengődhetne.

Ezek a' Vitézseg hűséges szolgálói,
Azok a' Böltesség okos katonái;

Az a' száraz, a ki hátul ásitózik,
Az Éhség; e' Sereg mind annak dolgozik.

520 Ez a' Generális, ennek a' szavára,
E' mindenik oszol kaszára, kapára.

PLUTUS

Ha ennyid magával szokott Timon járni,
Ugy kevés kintset fog ládjába zárni;

525 En e' sok embernek nem lészek hasznára,
Drága aranyimat nem vetem prédára.

MERKURIUS

Meg kell ennek lenni, mert a' parantsolja,
A kinek a' szavát semmi nem gázolja.

SZEGÉNYSÉG

Merkurius, menni kihez szándékozol?

MERKURIUS

Ehez a' Timonhoz, kínél mulatozol.

SZEGÉNYSÉG

530 Talám még Plutus is oda jön te veled?

MERKURIUS

Igenis, Te magad innen el tzepeled!

SZEGÉNYSÉG

Oh, Te, tsunya, pokol pozdorjája,
Minden gonoszáságnak tápláló dajkája!

535 Arra méltatlannak itéllek tégedet,
Hogy e' jó Timonnál helyheztesd székedet.

Mert minek utánna ötet el rontottad,
Szegényt mindeneknek tárgyúl állítottad,

Én hozzám akadott el alélt sorsábann,
Dámák helyett kapát adván a' markábann.

- 540 A rut heverésről munkára szoktattam,
Szemből a' déli álmot ki ugrattam.
- A te kezed alatt vólt mindég latsuha,
De már én alattam nem ollyatén puha;
- Nem nyujtozik délig a' selyem párnába,
545 Jokor fel kél, szegez nyelet kapájába.
- Ki megyen a' kertbe, szüntelen dolgozik,
Éltének lehető modján gondolkozik.
- Nem kártyás, nem korhely, nem kurvás; egy szóval
Nem gondol semmit a' hiába valoval.
- 550 Mert a' Böltességnek le telepitettem,
Meg-tompult elméjét meg élesitettem.
- Már láttya, hogy azok voltak ártalmára,
Azok szoritották szegényt a' gubára.
- Életét a' jóban foglalta egészszenn,
555 A rosszra már, mint vólt, nintsen ollyan készszenn.
- De mihelyt te lészel mellette, oda lész,
Ismétlen a' régi vétkeire léssz kész,
- Azért lépni hozzá közelebb ne merj már,
Mert az a' nagy sereg, látod, hogy közel vár.
- 560 Csak edgyet lépj, Plutus, mindgyárt le fogatlak,
Egy páltzával segbe jól meg dolgoztatlak.
- Nem az mindétig a' szegénység munkája,
Hogy kiket el rontott a' Plutus sárgája,
- Ő nagy mesterséggel azokat tanította,
565 Hogy ismét a' gonosz Plutus el tsábította.

MERKURIUS

Igy téttszik a' dolog a' nagy Jupiternek,
Ma Timonnak lenni kell gazdag embernek.

Azért, óh, szegénység, neis durtzáskodjál,
Innen Timon mellől hamar vakarodjál!

SZEGÉNYSÉG

570 Ha Jupiter haggya, én el takarodom,
És többé Timonnal már nem társalkodom.

Ti, Munka s Böltesség, utánam jőjjetek,
Sótt mind, kik itt vagytok, engem kövessetek!

575 Rövid idő múlva Timon majd meg látja,
Az szegénység neki vólt millyen baráttya.

Mert mihelyt Plutussal őszve barátkozik,
Meg látjatok, egy gaz emberré változik.

MERCURIUS

Látod-ê, Timontol hogy mind el mentenek,
Kik elébb teged ugy meg rettentetnek?

580 Lépintsünk közelebb már mi most hozzája,
Ruházzunk aranyos palástot reája!

NEGYEDIK SZIN

Első Fordulás

A LAKOSOK, TIMON, MERKURIUS, PLUTUS.

TIMON

Tálám Pluto hozott ide benneteket,
Hogy késleltetnétek a' jó embereket?

585 De ha a' földről egy követ fel ragadok,
Meg-látjátok, véle tinêtek mit adok.

MERCURIUS

Timon, ne mérészelj hozzánk hajítani,
Mert Istent, nem embert fogsz azzal bántani.

Én vagyok a' magas Istenek postája,
E pedig a' kintses tárházak gazdája.

590 Jupiter meg hallá sok kiáltásodat,
Meg elégelte már nyomoruságodat.

Te hozzád mind ketten ő tőle küldettünk,
Igen sok aranyat néked készítettünk.

595 E' két águ alatt nem fogsz kinlodani,
Mert Plutus számodra kintset fog hordani.

TIMON

Loduljatok innen, ne tsufolódjatok,
Mert még ma veletek ördögöt fogatok.

Szinte uggy gyűlölöm én az Isteneket,
Mint a' háladatlan lelkü embereket;

600 Kivált azt a' vaksit ha meg kaparitom,
Ezzel a' kapával majd jól meg tanitom.

PLUTUS

Annyi nintsen ennek, a' mennyi kellene,
Csak egy pertzet múlt el, hogy jól meg nem kene.

605 Hadgyuk itt, még jobban meg nem tész bennönket,
Erővel ne kössük reá a' kintsünket.

MERCURIUS

Csendessebben, Timon, szüntesd haragodat,
Imhol a' sok arany, nyujtsad a' markodat.

Maga kínálkodzik a' szerentse néked,
Még ma Aténében lészen első széked.

610 A koldusságnál jobb sokkal az Uraság,
Magadrol magadnak le rázni bolondság.

TIMON

Ha közelébb felém egy lépést sem tészen
Lábatok, leg nagyobb szerentsém uggy lészen.

615 Meg érem én holtig ezzel a' kapával,
Neis kínálkozzon senki aranyával.

Egy mákszem szükségem sínts éppen reátok,
Azért magatokat előlem hordjátok.

MERCURIUS

Hát az emberségnek ez a' regulája,
Csak illy betsben van a' Jupiter postája?

620 Oh Timon, nem marad már ez büntetetlen,
Már magamis látom jól, hogy vagy eszetlen.

Mikor ellened tsak emberek vétének,
Az Isteneknekis te állaszsz ellenek?

TIMON

625 Téged én, Merkuri, mindig szerettelek,
Jupiternek mindgyárt utánna tettelek.

Köszönöm, hogy rólam ilyen igen nagyon,
Nyomorult emberről most gondotok vagyon.

De azt az őrdögöt éppen nem szeretem,
Azért magam előtt nemis szenvedhetem.

MERCURIUS

630 Miért nem akarod Plutust el szenyvedni?
Hiszen most jót akar véléd tselekedni.

TIMON

Ugy, de ő az oka, hogy nyomorgattatom,
Hogy mindenek előtt szemétnek tartatom.

635 A hizelkedőket mind rám ingerlette,
Minden vagyonkámot rájok fetsérlette,

Irigy embereket támasztott fejemre,
Kik görbe szemekkel néztek sok kintsemre,

Midőn minden felől a' baj reám todult,
Töllem reméntelen a' huntzfut el lodult,

640 Soha életében egy jóra sem tanított,
A mi rosszsz, szüntelen tsak arra uszitott.

De hogy a' szegénység kórme közé estem,
Az olta dolgozom, s' már nem rest a' testem.

645 Költségem nem megyen holmi pepérére,
A modi Lelkemnek vagyon nagy terhére.

A' parádé, pompa többé nem kenyerem,
Egy szóval a' roszszra már nem for az erem.

Nagyra nem vágy szívem, meg érem kevésel,
Nem töltöm éltemet részegeskedéssel.

650 Naprol napra annyi ételt kapogatok,
Amennyitől lassan-lassan dolgozgatok.

Csak olyat tselekszem, a' mi tisztességes,
De olyat soha nem, a' mi nem szükséges.

655 Azért, jó Merkuri, tsak térj vissza tölem,
Ezt a' hitvány Plutust vezesd el előlem.

Hogy rajtam könyörült Jupiter, ditsérem,
Adja látni nékem, ezt az edgyet, kérem,

Hogy ordítson minden egész életébenn,
Mint a kinek féreg vagyon a' fejében;

660 Éjjel nappal uj-uj kínokkal gyötressen,
Hogy soha a' bajtol meg ne pihenhessen.

MERCURIUS

Ah, de képtelenség illy dolgot kívánni,
Jupiter mindennel nem akar így bánni;

665 Sött inkább fel lobbant haragod szüntessed,
Olyan igen nagyon Plutust meg se vessed!

PLUTUS

Szabad-ê előtted magamat menteni?

TIMON

Szabad, ha két szóval meg tudod ejteni.

PLUTUS

Hajdan a' házadba sok kintset takartam,
Boldogulásodat mindenbe akartam.

670 A gyönyörűségek halmára tevélek,
És mindétig têtbe vajba főrösztélek.

Én általam lettél híres, nevezetes,
Aténásban minden előtt ismêretes.

675 Már hogy az irigyek, a' sok hizelkedők,
Aranyaid után vóltak leselkedők,

Miért têszel annak engemet okául?
Magad tselekedtél inkább ostobául.

Azt, Timon, tudhatod, hogy mindég a' Nagy Ur
Mindenütt felette sok szemeket ki szúr.

680 Minden gazdagoknak vagynak irigyei,
Kik az ő kintseknek mérges mirigyei.

De az böltsességnek az itt a' munkája,
Hogy ne árthasson az irigyek kaszája.

685 A hol a' két színűk látnak sok jószágot,
Ottan mindgyárt kötnek szines barátságot.

De a' Jószágosnak kell lenni szemesnek,
Egyébbként kintsei könnyen porban esnek.

Ha tehát tenêked ilyenek ártának,
Köszönd azt az eszed ostobaságának.

690 Így magad űztél-ki magadtol engemet,
Mivel nem tuttud jól őrizni kintsemet.

Engemet igazán soha nem szerettél,
Ilyen meztelen tehát azért lettél.

695 Egész életemben mindég boszszantottál,
A két színűk lábok alá taszítottal.

Mostis a' Jupiter parantsolattyára
Hoztam igen sok pénzt tárházad számára.

Én ugyan soha sem vágytam személyedre,
Mivel úgy néztél rám, mint ellenségedre.

MERCURIUS

700 De már meg változott egészen, jól látod,
Ezután tenéked leszen jó barátod.

TIMON

Merkuri, én Plutust tehát be fogadom,
Imhol a' jobb kezem, fogd meg, néked adom;

705 De vajmi nagy nyügbe veted ma lábamat,
Ha mindgyárt be töltöd arannyal házamat.

Ejjel nappal mindig csak azt kell strásálni,
Nem lehet ott hagyni, ki jönni kapálni.

MERCURIUS

Lész, Timon, lesz kevés alkalmatlanságod,
Ha Plutussal leszen egész barátságod;

710 De jó baj kinlódni a' tele erszénnyel,
Boldog a' kinek van pénze egy szekrényel.

Már én ti veletek tovább nem lehetek,
Békével légyetek, öszve ne veszszetek!

ÖTÖDIK SZIN

Első Fordulás

PLUTUS (*ásatja Timonnal az aranyat*)

715 Égi Kurir, Atlás szárnyas unokája,
Merkuri, hatalmas Istenek postája,

Hol vagy, a' ki engem Timonhoz vezettél,
S' mind eddig nyajasonn vélem beszélgettél?

Ki ezt, hogy gazdaggá légyen, reá vetted,
S' habzo indulatit le tsendesitted.

720 Talám a' szikrázó tsillagok várába,
Viszsa ment Jupiter fényes udvarába?

Ugy kell lenni, mert én szélnek a' zugását
Hallottam és sebes szárnyak tsattogását.

725   Ollyan szelet hajtott susztogo subája,
Majd le hasadt mind a' két fülem gombája!

Ugy van e, hogy el ment Jupiter lokajja,
Timon?

TIMON

Beszélhetsz már néki, mig meg halja.

Én magam sem tudom, hova lett a' kőbe,
Olly hirtelen el tűnt az a' levegőbe;

730   Csak fel kántározta mind a' két bokáját,
A' fejébe tette tollas koronáját,

Aranyas szárnyain fel emelte tagát,
Azonnal sebessen utnak vette magát.

735   Kérdeztem is, hová hordod az irhádát,
Merkuri, itt ne hadd valami ruhádát.

Tartottamis, mikor repült mint egy golya,
A nyakamba vissza hull a' bugyogója.

De a kérdésemre még nemis pillantott,
Elöllem minden szó nélkül el illantott;

740   Mert minnt a' nyúl tsak a' hátulját mutatta.
A' látásomatis végre meg haladta.

Már most hol van, hova lett, én nem tudhatom.
Itt nints, innen el ment, ez egyget mondhatom.

PLUTUS

745   Jól van, nemis lész már ő reá szükségem,
Véghez viszem én itt a' kötelességem;
Nem lészen hiába nállad követtségem,
Meg lasd, majd meg vetem minden mesterségem.

750   Csak te meg ne szűnjél a' földet kapálni,
A temérdek kincsre ugy fogsz rá találni;
Én pedig azomba fére fogok állni,
Majd meg fogok néked mesterség tsinálni.

A' Tágus, a' Ganges vizét meg szollitom,
Onnét az aranyat mind ide *inditom*;

TIMON

755   Én hát ezt az kapát markomba szoritom,
De várakozz addig, míg jól ki tisztítottom.

PLUTUS

Már ne kése delmezz, láss hamar hozzája,
Szerentsés lészen ma a' Timon kapája,
Mert az értz-nemeknek a' java sárgája
Azt tselekszem, hogy mind akadjon alája.

TIMON

760   De hogy kezdgyem ásni, meg se mutathatod?
Hova jőjjön a' kints? Vak vagy, nem láthatod.
Ugyan szegény fejem hát hogy biztadhatod?

PLUTUS

Hát az én szavamat kétttségbe hozhatod?

TIMON

765   Ki tudja? Hát ha tsak elbolondítottál,
Hiszem ilyen dolgot soha se hallottál.

PLUTUS

A hová én küldöm, az arany tsak ott áll,
Kezdj ott gödröt ásni, a' hol meg állottal.

TIMON

E' munka éppen nem rendivel fog esni,
Virgával szokták az aranyat keresni

PLUTUS

770   Hadj békét, jó Timon, nem kell itt virgázni,
Én a' pénz lelésben nem szoktam hibázni.

TIMON

De nékem a' virga bizonyosabb vólna,
Mert a' hol a' kints van, az oda hajolna.

753 I [Az *inditom* szó első betűinek olvasata bizonytalan.] Oriditom?

769 I [A sor végén csillag utal a lap alján olvasható

jegyzetre; lásd a Nyelvi és tárgyi magyarázatokban.]

PLUTUS

775 Ejj, tsak arra kérlek, hogy ne kötődj vélem,
A mit meg ígértem, már azt meg-müvelem.

TIMON

De jó Plutus gazda, ha még tsak virgád sints,
Igerhetsz te, de ugy bizonytalan a' kints.

Már tsak annyi mint a'. Még-is meg-probálom,
Parantsolatodra a' földet áskálom.

780 Plute, ha pénz nem léssz, léssz disznó halálad!

PLUTUS

Csak ássad a' földet, ne félj, meg találod.

TIMON

De az arany nekem sok légyen, szertelen!

PLUTUS

Számát ki se tudom mondani hirtelen.

TIMON

785 Már hogy sok kintset adj, Pluté, van rá okom
Mert látd, érte miként izzad a' homlokom.

PLUTUS

Csak ássad, ne kiméld magad a' munkától
Mért a' pénz nem szokott ki jönni magától.

Rá halgas, és mihellyt a' kapa meg tsendül,
Az arany alatta azonnal meg pendül.

TIMON

790 Már eleget ástam! Alább mit keresek?
Mindjárt itten lésznek az Antipodesek.

Már a' kerek földet majd átal-lyukasztom,
Még is az erőmet hiába fogyasztom.

Második Fordulás

A' HÍR és TIMON

Hír

Jó szerentsével, Koma! Mit kapálgatsz?

TIMON

795 Csitt, ne lármázz most ide; jobb ha halgatsz.
Majd köszöntlek tégedet én botokkal,
Balta fokokkal.

Hír

800 Bátya, lassabban, ha talám tiedis
A diófaág! Begyesenn de még-is
Mit zórógsz, mint a' fa-tarisznya?

TIMON

Mondom,
Nints oda gondom

805 Dolgaim vagynak, tenéked felelni
Nints időm. Sok pénzt akarok ma lelni.
Fére, mig nem kapsz sebeket ma tőlem,
Félre előlem!

Hír

810 Pénzt akarsz lelni? Ha, ha, ha, bohokas!
Nem sül el; nem hág te nyakadba rokas
Mente a' meg lelt sok ezernyi kintsből,
Mint tsupa nintsből.

Ugy ne járd, mint egy bizonyos megyébe,
Áki pénzt ásott az Avas hegyébe,
Czedulát vátván az előkelőktől,
Tisztviselőktől.

815 Én vagyok gyorsan futoso valóság,
Hír harang nékem nevem, és a' kórság
Tudja, hol voltam, s' hová megyek osztánn
Szél-kotsi Postánn.

805 I ebeket

811 I [A sor végén csillaggal utal a lapalji jegyzetre, lásd a Nyelvi és tárgyi magyarázatokban.]

816 I kóság

820   Meg lotsogtam már az egész világnak,
Kik lyukat pénzért az Avasba vágnak.
Eztis el kell hordani szerte-széllal
              Még ma s' az éjjel.

Harmadik Fordulás

A' MORIO VAGY BOLOND

Nékemis szabad már talám egyget szólni,
A kinek mi baja, most kell panaszkodni.

825   Legény tó, úgy ê hát Magyar Országábann,
Toldás sints, látjátok, az uj Nadrágábann.

Én ha ezt a' tarka ületem meg rázom,
Az egész világot ki komédiázom.

830   A fejér cselédnek bezzeg most meg esett,
Mert, mind el vesztette, a' mit nem keresett.

Nékik a' kotsibann bal felől kell ülni,
Husz esztendőn felül pártábann kell sűlni.

Igy végezték ezt a' legények várában,
A házasulando Ifjak udvarába.

835   De talám azt mondja valaki, hazudok,
Mert még, e' világban Németül se tudok.

Ki mondja? Hát Német nem vagyok én fáin?
Ich werde gelobet, huntzfut worden zain.

840   Mitszóljak Timonrol? Ő van a' kérdésbe,
Hamar belê esik a' gyerek a' késbe.

Oh, ti köztetikis be sok Timont látok,
Ezzel most maradok köteles szolgátok.

Negyedik Fordulás

(Plutus parantsolja, hogy jöjjön az arany Timonhoz)

PLUTUS

Minden arany-bánya most ide figyelmezz,
Plutus parantsolja, hát ne kesedelmezz!

845 India, ki fészke vagy az értz nemeknek,
Honnan osztogatom azt az embereknek,

Küldj Timonnak a' föld alatt siettséggel
Ki tisztított helyes aranyat bövséggel.

TIMON

850 Oh, kapa, ne rongáld többé már karomat,
Már alattad alig birom a' faromat,

Hozd ki az aranyat már a' föld gyomrából.
A kívánság miatt az fejemis kábúl.

Ötödik Fordulás

(Timon bámul a' sok aranyon)

TIMON

Jéh, iszonyu tsuda dolgoknak szerzője, hatalmas
Jupiter! O Koribantesek! Oh arany osztogatója,
855 Mercurius, hol vette magát e' rettenetes sok
Finom arany? Timon nétalántán álmodozik most,
És felserkenvén képzelt sok arannya helyébenn
Holt-szeneket fog az ő szomorú markába találni?
Úgy, de arany, látom, gyönyörű szép sárga, nehéz, és
860 Játtzodtatja szemem, mikor a' színére tekintek.
Oh, szivek nyugodalma, kinek nevető kebelébenn
Tellyes öröm mulatoz, kit az emberi nemzet ohajtva
Kiván, és érted majd lépje-szakadva lelédzik,
Lábait és kezeit törvén te miattad! Ugyan te
865 Kedves arany, te vagy itt? Régen várt drága reményem!
Most hiszem el minden ki fogás nélkül, hogy arannyá
Változtatta magát egy szép Fejedelmi Leányért
Jupiter, és aranyul hullott Danáének ölébe,
Mert sok ezer között egy olyan Dámát látni szeretnék,

870 Melly meg-nem nyitná kebelét illy szép szeretőnek.
Midás és Krezus, titeket ki katzagva nevetlek,
Timonhoz képest mert semmi se vóltatok. Ugy-e
Úgy é, tsak egy gazdag vagyon a' kerek Egnek alatta?
Timon az, ő egyedül! Timon biz az! Ő keme gazdag.

Hatodik Fordulás

(A Hír el horgya, hogy Timon igen sok aranyat lelt)

HÍR

875 Haljatok újságot, köz nép, Uraság, Fejedelmek!
Hirlelek egy titkonn meg esett történetet. Olly sok
Kintsre talált az nap tsak Timon, Aténe lakósa,
Hármas arannyának hevenyébe helyét se találja.
Menjetek, és ingyen, ha lehet kiki tőle tsikarjon,
880 Vagy soha meg nem adom (mint némelly szokta) fejébe
Csalja ki, és költsönn Timontól kérje-fel a' pénzt.

Hetedik Fordulás

(Timon tanátskozik magában mit tsináljon a sok kintsel)

TIMON

Mit művelek már én ez ezernyi temérdek arannyal?
Mind kiadom költsönn. Nem jo, nem láthatom osztánn,
Nem hizlalja szemem, s' az enyimnek más veszi hasznát!
885 Jobb fog lenni talám, aranyim ha viszontag el ásom.
Nem bátorságos, mert más ha találkozik illyen
Kintset kurdászo, ki-veszi, s' Timon szeme lobban.
El megyek és lakozom valamelly barlangba, magammal
El-viszem e' kintset, s' ülök untalan a' tetejébe.
890 Vagy valamelly záros kamarát készítettetek, és azt
Jól meg-erősitem pántokkal vas küszöbökkel,
Persia pléhekkal, s be vonom magam a' közepébe,
És élvén egyedül e' kedves kintsnek örülök.
Szüntelen azt nézem, nem kell már semmi barátság,
895 Sem gyönyörűség! Más nem kell, ez aranyba találom
Főv boldogságom. Nem leszsz neki, fel-fogadom már,
Hijja tsak egy pénzis. Mellette kopározok inkább,
Éltemet éh-koppal töltöm, szomjuhozom ejjel;
Nappalis éhezek, im tsak enyim legyen a' teli satsko.

900 A meg gazdagodott Timon hát így tselekedjék!
 Most valamint helyesenn s' okosann végezte magábann,
 Mindentől meg-vonja magát, s' légyen remetévé,
 Mindeneket fő gondja legyen gyűlölni gyomorbol!
 Már ezután nem kell Timonnak semmi barátság,
 905 A nyomorult ember sorsán könyörölni bolondság.
 A ki szegény, szánni s' mással jól tenni gonoszság.
 Égre kiálto nagy vétek koldusnak is adni.
 Mint komor erdei vad farkas, külön élni magamnak,
 Virtus ez, utálok mindent; ez elég, ha magamnak
 910 Jó akarója lészek, massal tsak szembe sem állok.
 Bé dugom a' fületem, szememet bé hunyom; az a' nap
 Átok alatt legyenn, mellyenn emberre tekintek,
 Vagy hozzá szólok vagy hallok szózatot attol!
 Minden Atyámfiat, rokonim s' a' Hazámba valokat
 915 Semminek állitom, s' végképpen meg vetem őket,
 És egyedül magamat fogadom jó szivvel. Ez a' név
 Embert-utáló kedvesb lész holtig előttem.
 Durva kegyetlenség, haragosság és fene mordság
 Czimereim lésznek; lészek egy embertelen ember.
 920 Történhet, valamely embernek háza ha meg-gyúl,
 Engem hogy kérénd mint hajdoni jó akaróját;
 Édes Timon Vram, vizet a' tüzet oltani hordjon.
 El-megyek én, ugyan-el, de tüzet neki oltom olajjal,
 És mikor a' vizbenn haldokló félben kubuczol
 925 Hajdoni jó karom, s' töllem segedelmet ohajt s' vár,
 Két kezeit nyujtván, mélyebb örvénybe taszitom.
 Így leszsz jó! Így kell, így illik bänni ezekkel,
 A kik mindenemet meg emésztették vala hajdan.
 Tromfal tromfot ütök. Ezt így végezte magábann
 930 A meg gazdagodott Timon. Megis állja szorosann,
 Mert ugyanis ha midőn szorosan fel gondolom én azt,
 Melly jól esne nékem, ha az én jó régi temerdek
 Kintseim egy sorbann most itt volnának előttem,
 S hizlálnák szemeim bővebb mértékbe rakásom,
 935 Mellyeket én tőlem hajdan ki tsikartak az álnok,
 Más vagyonánn hizo tsapodár sokféle barátok,
 Annyira fáj szivem, ki se tudja jelenteni nyelvem.
 Mert tsak ez is melly nagy nyugalom nékem, hogy ez a' szép
 Summa rakásonn van, s' szemeimnek előtte ragyoghat.
 940 És már azt se tudom, mit szoljak az illy örömmőben.
 Oh, be szeretném én, az aranynak szaggja ha vólna,
 S' mindenek éreznék, s' tudnak a' Timon aranyját,
 S' őket szüntelenül hogy kívánsága gyötörné!

945 Ugy tettik valakit látok közelíteni hozzám.
Ez pénz kérő lesz. Jupiter, be hamar ki tanulták,
Nékem ajándékol hogy pénzt Plutussal adattál;
A széllal járo s' fetsegő hir mondta ki nyilván.
Jöjj ide tsak közelébb! Te, akár ki vagy, engemet uttse
Mondhatom el-nem fogsz én töllem menni kenetlen.

Nyolcadik Fordvlas

KOLDUSOK és TIMON

KOLDUS

950 Aldja meg Jupiter az urat sok jokkal!
Alkalmatlanságra nem lészek sok szökkal.

Édes Tekintetes Uram, szegény vagyok,
Sokféle szükségim mondhatatlan nagyok.

955 Segittsen meg, kérem, vagy egy pénzetskével
Avagy egy hányt-vetett hitvány ingetskével!

Az Ég meg fizeti az alamisnáját,
Meg áldja érette két kezi munkáját.

TIMON

Kő hányon meg, bizony hamar meg tudtátok!
(Majd enis hamar jó sort verek rátok.)

960 Hogy éreztétek meg az én pénzem szagát?

KOLDUS

Nem, mi tsak az Urat láttuk itthon magát.

TIMON

No, mentül hamarébb el takarodjatok,
Szinem előtt tovább meg ne maradjatok!

KOLDUS

965 Hiszem, Uram, tudom az Ég meg ígérte,
Hogy amit nekünk adsz, száz annyit ád érte.

Ha most sok pénzt léltél, száz annyit fogsz lelmi,
Minden üres ládád meg fog véle telni.

TIMON

Illyen s' illyen! majd meg telik a' te vállad
Ütlekekkel, s' majd meg rázom a' szakállad!

970 Nêh, nêked egy arany, váltsd el a' kotsmába,
Ezt a' másikatis tedd a tarisznyába!

KOLDUS

Jupiter ezértis ezer annyit adjon,
Házadnál az ilyen pénz meg-ne szakadjon!

Kilencedik Fordulás

UTAS és TIMON

UTAS

975 Édes Uram, én most igen meg szorultam,
S' ez egyet-meg-esett káromon tanultam,

Hogy keves költséggel nem jó utra menni,
De már benne vagyok, nem tudok mit tenni.

Igen meg terheltem az új szekeremet,
Igy törtem el a' két első kerekemet.

980 Nêkem, hál-Istennek, van othon költségem,
Előmbéis tám majd küld a' feleségem.

Nem utolsó vagyok én is a' faluba
Azért, hogy most rajtam van tsak egy roszsz guba.

985 Szánjon meg, kegyelmed, illy állapotban,
Szívességét én se kívánom potomba.

Hanem meg igyekszem mindenben szolgálni,
Ha fogok előtte grátiát találni.

Adjon az Ur nêkem, nem is kérek sokat,
Két vagy három napig kilentz forintokat.

TIMON

990 Elég már, ne beszélj, értem a' szándékod,
Nêkedis készszen van, itt az ajándékod.

Majd ki elégítlek egy lapos kapával,
Ha meg kullanthatom hátad a' fokával.

993 I kullantho [A szótagszám miatt jav.]

UTAS

995 Uram, én kelmednek semmit se vétettem,
Meg esett szükségem hogy ki jelentettem;

Azért ilyen választ én nem reménylettem,
Ezt nagy jó Uramtól nemis érdemlettem.

TIMON

Érdemen kivűlis fogsz te botot lelni,
Ha meg-nem szünsz vélem még tovább perelni.

UTAS

1000 Attol a' hatalmas Jupiter mentsen-meg,
Hogy kegyelmed engem botokkal intsen meg!

TIMON

Őrdög szánkázzon-meg, neszsze, ha nem hiszed,
Épen a sódarod innen el nem viszed.

1005 A ki kérni meri Timon aranyait.
Igy vészi ki egyszer apait, anyait.

UTAS

Veszsz pénzeddel edgyütt, pénzednek bolondja,
Sobrák, tudd meg ezt a' Baksi Biro mondja.

TIMON

Igy kell nekik, kettőt immár ki fizettem,
Kiváltt ezt a' Birót magam is nevettem.

1010 Még hogy fenyegetém, nem akarja hinni,
Már a' tört kerekenn léssz mit haza vinni.

Várj tsak több sas is fog még jönni e dógre,
Nem akasztom-még fel e' kapát a' szőgre.

1015 Ihon jó Gnatois, beh várom magamhoz,
Ki sokszor a' késit fente asztalomhoz,

Sok boros hordomat fenékre fordított,
Többek közt kapára engem e' szoritott.

Jókor jönn, ki adom az övêt nekiis,
Hogy meg emlegetik a' maradékiis.

Tizedik Fordvlas

GNATO és TIMON

GNATO

1020 A kék Eg karikáján
Csillagzo ragyogással
Járo tüzi seregek
Töndöklö fejedelme,
A nap drága világát
1025 Szived vig örömére
Szemléltesse szemeddel,
Timon, hogy soha a' bús
Gondok fellege lelked
Kedvét meg-ne zavarják!
1030 Nem meg mondtam é régen,
Hogy még leszs Jupiternek
Rád nagy gondja? Mutasd tsak,
Melly formán heverészik
A' Kufferbe rakáson
1035 A Mammon sokasága.

TIMON

Mind a' két szemed inkább
Körömmel ki kaparnám,
Mint meg nézni tenéked
Kedves kintsemet adnám.

GNATO

1040 Esmérem Kolerádat.
Tiz, husz, szaz ezer apro
Gömbörgő karikákban
Vert értz annyi tenéked,
Mint egy poltura másnak.
1045 Nem tsak meg mutatod ma
Féltő kintsed égészsen,
Sött, markomba kilentzvent
Perditsz kész aranyidbol.

TIMON

Majd im e' kapa fokkal!

GNATO
1050   Illy sok tréfa szokásod
          Volt mindeg tenéked. De
          Vallyon hol vatsorálsz ma?
          Eggy új modi kozákat
          Majd fuvok.

TIMON
                  Siralommal!
1055   Fuvod, s' ugraniis fogsz
          Mindjárt, tsak közelitts még!

GNATO
          Hát illy gyilkosi kezzel
          Hohérolsz, te kegyetlen?
          A Biróhoz idézlek.

TIMON
1060   Itt álsz még is előttem?
          Már apró darabokra
          Rontom, pénz-kunyoráló,
          Csapzis lelked egészszen.
          Tartsd a' homlokod!

GNATO
                  Ejnye,
1065   A hohér kerékébe
          Törjék a' kezed öszve,
          Minden pénzedet a' tűz
          S' a' rosdák meg emészsziek!
          Lábad szárait edgyütt
1070   Fősvény gazdagokéval
          Kőszvény tegye nehézzel!

Tizenegyedik Fordvlas

TIMON, GNATO, FILIADES.

TIMON
          Ahonn, megint felém billeg egy tsapongó,
          Hogy marná ki mind a' két szemit a' dongó!

          Csak jőjj közelébb, még ha szerit tehetem,
1075   A minapi tetted majd vissza fizetem.

GNATO

Filiades, hová sietesz olyan nagyonn?

FILIADES

Timonhoz: Nem tudod, Pajtás, ő hol vagyon?

GNATO

Amott ül a' kujonn, nekem ugy be tsapott,
Hogy alig láthatom szememmel a' napot.

FILIADES

1080 Igy kell meg büntetni a' szemteleneket,
Kik más konyhájához fenik a késeket.

Aki tsak azoknak vágy barátságára,
Kiket a' szerentse ültetett szárnyára.

1085 Mihelyt pedig arról a' földre le veti,
Már utálja, fel se vészi, tsak neveti.

Éppen így bánt Gnato a' szegény Timonnal,
Mig háza környéke volt gazdag vagyonnal.

Mig a' szerentsének lovain nyargala,
A két színű nálla minden napos vála.

1090 De mihelyt nékie meg tsókkent kedvezni,
Még tsak a' nevétis szégyelte nevezni.

Most ismét, sejdítvén, hogy arannya vagyon,
A földet körülte már taposta nagyon.

1095 Csapodár nyelvével ámitni kezdette,
De bezzeg lábáról most le nem vehette.

Mert a' kapa fokkal ugyan főbe tette,
Betsülóm az eszt, mig élek, érette.

De az én ortzámhoz az soha nem férne,
Hogy nyelvem valakit tsak pénzért ditsérne.

TIMON

1100 Mi haszna beszélleszsz előttem illyeket?
Szőrőkről ismêrni lehet az ebeket.

FILIADES

Ki szol itt? Oh Timon, észre nem vettelek,
Bár majd ki meredt a' szemem, úgy néztelek.

1105   Hallám, jól bē tsapott a' kapa Gnátonak,
Csak úgy kellett annak a' tanyér nyalónak.

De én téged, tudod, mindég szerettelek,
Nyomoruságodba meg nem vettelek.

TIMON

Hiába simított előttem dolgodat.

FILIADES

Csendesítsd arántam, Timon, haragodat!

1110   Én hozzád nem kintset kérni szándékoztam,
Hanem a' számodra sok aranyat hoztam.

De amint hallottam, nints reá szükséged,
Már gazdag vagy, el mult régi szegenységed.

1115   Azért teís hozzám mutass emberséget,
Csináltass számomra egy jó vendégséget!

TIMON

Készszenn a' vendégség, szivessenis vészlek,
Ha ezzel a' vassal jól homlokba tészlek.

FILIADES

Hát aki tenéked hajdani barátod,
Embertelen, aztis illy durvaul látod?

TIMON

1120   A mint teís láttál a' minap engemet,
Mikor őszve törted minden tetemetet.

FILIADES

Jaj, gyilkos!

TIMON

Ne kiálts! mindgyárt agyon váglak,
Fogaimmal apro darabokra ráglak!

1125   Jó szerentséd, töllem hogy el szaladhattal,
Mert te még emberre soha nem akadtál.

Hús aranyat attam ennek bolondgyába,
Lévén Leányának a' Lakodalmába.

Soha többé rajta azt meg nem vehettem,
Sött a' midön kértem tőlle, meg verettem.

1130 Hát ezt a' Prokátort Plutó hol hordozza?
Hamis leveleit hona alatt hozza,
De a' buksiát még jobban fel porozza,
Ha azt akarja, hogy pénzem el-orozza.

Tizenkettedik Fordvllás

DEMEÁS, PRÓKÁTOR vagy ÜGYÉSZ és TIMON

DEMEÁS

1135 Demeás jó napot kívánn a' bátyának,
Az ő leg kedvesebb, leg jobb barátjának,
Kit tart Görög Ország maga oltalmának,
Aténás városa erős oszlopának.

1140 Mint az Angyal, úgy vár a' köz nép tégedet,
Nyeréségnak tartja látni személyedet,
Ma fel magasztalja magasan fejedet,
Helyheztetvén legis-leg fellyébb székedet.

1145 A fő tanáts regenn fel-tette magábann,
Hogy Timon öltözvén aranyas ruhábann,
És királyi páltzát vévén jobb markábann,
Regnáljon a' Görög Nemzet Országábann.

Ebben már mindenek megis edgyeztenek,
Hogy e' tisztességre mindjárt emeljenek,
De minek előtte azt látnák mindenek,
Halgasd meg, felőled amit végeztenek.

(Deméás a' végzést olvassa)

1150 Minthogy Timont a' nép ollyannak találta,
Midőn érdemeit szemessen vizsgálta,

A kinek nagyobbak sokkal virtusai,
Mintsem martzonghatnák Zoilus fogai,

1155 Emberség az egész élete folyása,
Angyali böltsesség minden mozdulása.

A' jóság, jámborság eleven tzimére,
A tsunya tsalfaság éppenn nem kenyere.

Az egész Görögök híres Országábann,
Nintsen olyan, aki hághatna nyomábann.

1160 Sok izben hasznátis vette már Hazája,
Midőn bizta magát egészlen reája.

Vitézi vallakkal bajait viselé,
Siralmas terhéből mindig ki emelé.

1165 Még Olympiais azzal ditsekedett,
Hogy egy nap háromszor győződelmeskedett.

Egy naponn birkozott, futott s' lovagola,
De minden bajnoka nêkie hodola.

TIMON

Olimpia, azt se tudom, merre vagyon,
Tehát miért hazudsz rollam ilyen nagyon?

DEMEÁS

1170 Hát osztán? Ezután meg fogod tanulni,
És fellyül fogsz mindent a' játékba múlni.

De minek olvasom tsak e' kitsinyeket?
Halld meg töllem a' nevezetesbeket.

1175 Egyszer olly vitézül hartzol Szittyiábann,
Hogy noha három nyil lőtt a' jobb karjábann,

Mégis minden, aki vële szemben állott,
Máris erejétől a' pokolra szállott.

E' hartz ollyan hasznos volt a' Hazájának,
Hogy azzal Szittyiát têvé jobbágyának.

1180 Peloponezuszis bizonyóságot tészen,
Hogy a' vitéz Timon maga Márs egészenn.

E' Görög Országgra ütött két sereggel,
Nyilait meg kenvén halálos méreggel.

1185 Timon ment ezeknek egyedül elébe,
De senki belőlük nem nézett szemébe.

Mindenütt a' merre kardját botsátotta,
A Legényt a' földre százával ontotta.

Előtte mind a' két sereg meg szaladott,
Látván, hogy nem bolond emberre akadott.

TIMON

1190 Soha még tsak kardot sem fogtam kezembe,
Katonai süveg nem vólt a' fejembe.

DEMEÁS

Te ugyan, hogy nem vagy ezekkel begyessen,
Bizony tselekeszed felette kegyessen;

1195 De mi, ha azokról meg nem emlékezünk,
Háládatlan szivet *mellyünkön* fedezünk.

Továbbba, mivelhogy minden tanátsait,
A Hazának mintegy annyi támaszszait,

Mínhogy a' hartzotis igen jól folytatta,
Mikor a' sereget maga igazgatta,

1200 Innen el végezték minden tanátsosok,
Felsőbb, közep-szerű és Alsobb lakosok,

Hogy Timon ma Király legyen Aténébe,
Hét Arany koronát tégyen a' fejébe.

1205 Demeástol ment ez a' sententia,
Attol, ki Timonnak igaz atyafia.

Ihol, fityég a' nagy petsét is, láthatod,
Azért ezt kétségsbe éppen nem hozhatod.

Én nêked ezt azért akartam el hozni,
Magadrol előre hogy tudj gondolkozni.

1210 Kár, hogy a' Fiamis, a' kutya született,
A ki a' nevedről kereszteltetett,
A kis Timon, vélem ide nem jôhetett,
Majd meg látnád, millyen nagyra teremtetett.

1195 *melly-ünkön*

1170

TIMON

Ugy, de feleséged sints, fiad hogy lehet?

DEMEÁS

1215 Tám a' jövő télen az ember nem vehet?

Attol egy fiam fog nôkem születettetni,
És a' te nevedről fog neveztetteni.

TIMON

Én nem tudom fogsz e' feleséget venni,
Ha ezzel-elsőbe föbe foglak tenni.

DEMEÁS

1220 Mit akarsz? Nem szabad verni másokat.

TIMON

Szabad a' pennával lopo tolvajokat.

DEMEÁS

1225 Te hazafi sem vagy, hogy mertél bántani?
Én ezt a' Tanácsnak bê fogom mondani,
Ezért majd fel fognak téged akasztani,
Hát még hogy a' várat fel merted gyujtani.

TIMON

Híszem nem égett meg a' vár, te szemtelen,
Aki ezt el hinné, nem léssz olly esztelen.

DEMEÁS

Ugy, de azért lettel gazdag olly hirtelen,
Meg ástad a' kintszes-házat, Istentelen.

TIMON

1230 Itt is utol érnek, mihelyt meg vizsgálják,
Mert minden részeit igaznak találják.

DEMEÁS

Ezután, én tudom; tsak ugyan fel vered,
Mert a' pénzért a' te szemed majd ki mered.

TIMON

1235 Tartsd tehát a' vállad, ha a' tárház volna,
Hadd nézzem, a' kapa benne miként szólna.

DEMEÁS

Jaj, el tört az egész vállam lapotzkája,
Enné meg a' kezed a' világ kutyája.

TIMON

Majd kapsz még — tsak orditts — egy olyan ütleget,
Mellytől el hagysz minden hazug beszédeket.

1240 Ugyanis a' nekem igen szégyen lenne,
Ha egy selma tőlem épségbe el menne.

Holott fegyver nélkül két roppant sereget,
Mellynek nyila reám sűrűen peregett,

1245 Meg rémitvén, sebes futásra inditék,
Mihelyest feléje közelebb lépinték.

Tizenharmadik Fordvllás

TIMON és TRASIKLES BŐLTS

TIMON

Jéh, Trásikles, te is itt vagy? beh szeretem,
Mert a te hátadis mindjárt meg dőngetem.

TRASIKLES

ÉN, Timon, azt neked éppen nem hihetem,
Mert meg-bántásodra nints igyekezetem.

TIMON

1250 Azzalis felette meg bántaszsz engemet,
Hogy-ha személyyeddal ingerled szememet.

Pluto ragadja el testemet, lelkemet,
Ha meg nem siratod még ma a kezemet.

TRASIKLES

1255 De az én elődbe lett érkezésemnek
Nem tzélja, hogy pénzét a jó emberemnek
Kivánjam, leg kisebb ágába eszemnek
Nints. Nints, Timon, kérlek, hidgy a' beszédemnek.

1260 Minden kints, a' mellyet oltalmaz erős vár,
Gyémánt s' ezüst olyan előttem, mint a' Sár,
Mellyen a' láb minden kiméllés nélkül jár,
Hogy a' te szivedis azokra vágy, nagy kár.

1265 Sok az alávaló pénznek köszönheti,
Hogy szörnyü kinjának nem lehet szüneti,
Még itt e' világon szive érezheti,
Megéra korbátsát, hogy hátán tsörgeti.

Timon, tégedetis ettől féltettelek,
Ez az oka mostan, hogy meg tiszteltelek,
A kintses ládáknak erős vas fedele
Artalmasok, hidd el, Timonom, íntelek.

1270 Sokkal jobb mindég tsak szegénységben élni,
Mint a' nagy rakás pénz kőről ülve félni,
Ez, mikor az ember nemis tudja vélni,
Örömét bánattal szokta el tserélni.

1275 A kintsbe nem lehet hát gyönyörűséged,
Hamar meg tsalhatja képzelt reménységed,
Sokkal siralmassabb lehet így a' véged,
Még pokolra vihet a' roszt Plutó téged.

1280 En azt tanátslanám, osztogasd mindennek.
A setét ládába minekis pihennek?
Mindenek, kik tartják a' Mammont Istennek,
Követ hőmpörgetni Zizifushoz mennek.

1285 Ennek egy aranyat adj, hármát amannak,
A ki betsületesb, többet adj olyannak,
Kinek kinek, amint virtusai vannak,
Ugy oszd, semmit ebből ne oszsz méltatlannak.

De nêkem, minthogy van egy kevés érdemem,
A' könyvön apasztom mindenkör két szemem,
Sem éjjel, sem nappal nem nyugszik tetemem,
Nem kémélhedd töllem pénzed, Timonom, nem.

1290 Mindaz által töled kívánok sokat,
Imé, jól láthatod e' keskeny Sákokat,
Csak ezeknek töltsed tele a' hasokat,
Azt is azért tsak, hogy tarthassak másokat.

TIMON

1295 Gyere elébb! A' hátad mingyárt töltöm tele.
Neh, nêked, Trásikles, el mehetsz már vele.

TRASIKLES

Jupiter azt adja, hogy pénzed estvére
Mind egy láb big birjon tolvajok kezére!

Tizennegyedik Fordulás

TIMON, BELAPSZIÁS és mások

TIMON

Vally kik azok, kik ott felém kudorganak?
Azok bizony, mindjárt sirva ordítanak.

1300 Te már, kapám, pihenj, eleget dolgoztál,
Számomra a' földből sok kintset ki-hoztál.

Hanem amott látok alkalmas köveket,
Azokkal verem ki ezeknek szemeket.

BLEPSZIÁS

1305 Jobb, ha a' seggeden ülsz, te embertelen,
Aki hozzád menne, nints ollyan esztelen.

Közbe való fordulás

(Két Sidó Timonhoz mennek arany-váltani)

ELSŐ SIDÓ

Szomszed Uram, kennek vagyon sok arannya,
Nékem meg ezüstöm van, az eb az anyya.

Váltson kend egynehány ezer forintokat,
Hoztam kennek sok szép uj Kron-tallérokat.

1310 Sok ollyan van közte, nem látta kend mását,
Felül-is meg adom még az áldamását.

Gyöjjön-bé, kend hozzám egy kis pálinkára,
Csak váltsa-meg, nem lesz kennek abba kára.

TIMON

1315 Nem igazánn mondják. Kitől hallottátok?
Majd őszve hordom mind Apátok, Anyátok.

MÁSODIK SIDÓ

Az Ur most mivelünk tám tsak tréfáلودik,
Vagy pedig haragszik? Majd meg juházodik.

Ihonn, egy vég kartont hoztam ajándékba,
Ezt tsak adjuk váltás toldalékba.

ELSŐ SIDÓ

1320 Meg azután, Uram, többel is szolgálunk,
Ha most az Ur előtt gráziát találunk.

Nem kell félni, mert mi azt ki nem beszéljük,
A pénzt tsak hármunk közt titkossan tseréljük.

TIMON

1325 Minek váltanám én a' sárgát fejérre?
Azért, árendások, oszolatok férre!

ELSŐ SIDÓ

Nem kell haragudni, én régen esmérem
Az Urat, és tölle bátran azért kérem.

MÁSODIK SIDÓ

Hát hisz én az Urnak nem kívánom kárát,
Az Aranyak riktig meg adom az árát.

TIMON

1330 De tudom én! Nékem hijába beszéltek,
Timontol aranyat nem tsereberéltek.

Ti szoktátok a' sok aranyat nyirbálni,
Azért hibáz osztánn, ha szokták próbálni.

ELSŐ SIDÓ

1335 Édes szomszéd Uram, nem kell azt beszélni,
Mert így szoktak azzal az okosok élni.

Meg mutatom ittis majd a' mesterséget,
Csak mutassa hozzánk ezt a' szivességet,

Hogy kell az aranybol sokat el reszelni,
És minden szó nélkül még is el fog kelni.

MÁSODIK SIDÓ

- 1340 Csak a karimáját meg kell-tzirádázni,
A mértéken ugyan fog kitsit hibázni;
- Azt olyan szorossan nem szokták vizgálni.
Kivált a' parasztra rá lehet tukmálni.
- 1345 Lássuk tsak, ha van ê sok Hollandiai,
Az a' leg-fainabb, mert mind Indiai.

TIMON

Timon egy aranyat majd fustellyal adat,
Hogy Hollandiába szeded-fel magadat.

MÁSODIK JÁTÉK

Morio vagy Bolond versei

MORIO

- Szép dolog a' sok pénz, azt mindnyájan tudjuk,
Ha nints kedvünk adni, nintsen, azt hazudjuk.
- 1350 A dolgot tsak stricté kiis kell mondani,
Mert a' pénzt hirtelen el szokták hordani.
- A minap hozzám jó egy Uri Aszszonyság.
Véle volt hugomis, ám légyen bizonyság.
- 1355 Költsőn interesre a' pénzemet tsalta,
Ugy tsokolt, hogy kezem majd hogy be nem falta.
- De énis igazán nêki meg vallottam,
A mit én még a' nagy apámtól hallottam,
- Hogy egy garassa se vólt semmi fajtámnak,
Csak a' nagy hire vólt a' falamiámnak.
- 1360 Satskom meg ütötte hogy a' lapos guta,
Az olta s' a' miatt vagyok ilyen buta.
- Én pedig külömben elég okos vólnék,
Ha sok pénzem vólna, majd nemis így szólnék.
- 1365 De tsak bolondság ez, mert el ne hidgyétek,
A mi a' földőn van, mind fel ne szedgyétek.

Mert a' nem mind arany, valami sárgállik,
De félek, hogy még má a' hátam meg pállik.

Egyet ugrom, azzal itt hagyom a' népet,
Ide nézzen, a ki látni akar szépet.

(Más ugyan azé)

1370 Most jövök Párisbol, mondhatok ujságot,
Ott tanítják ám jól az udvariságot.

Hogy ott volt szerentsém lenni egy Losiba,
Az ulta parádét tudok valodiba.

1375 Szivessenn szolgálók a' Magyar hazának,
Már sok Urfiakat hozzámis hozának.

Majd megis tanítottok az Udvariságot,
Mert itt tsak tanitnak holmi bolondságot.

Öket először is arra kell szoktatni,
Hogy senki ajtajánn nem kell kopogtatni.

1380 Sokkal jobb az ajton vakarni körömmel,
Az ilyen vendéget fogadják örömmel.

Hogy kell meg hajolni, köpni et caetera.
Ki illyeket tanitt, hát nem jó mester a'?

1385 Mire valo Timont s' Plutust emlegetni?
Illyen nagy dolgokat kéne feszegetni.

A bolondot, ha nem vetik, még is terem,
De én azért ám a' Császártis ismérem.

Engemetis ismêr az én Uram, tudom,
Én pedig ezt nem leg először hazudom.

1390 Valamit beszéltem, eb aki elhiszi,
Egye meg a' követ, ha innen ki viszi.

Pokolbais szokott egy vásár meg esni,
A mi el nem veszett, nem szükség keresni.

A MŰ ADATAI

Garas István darabja nem eredeti alakjában maradt ránk, hanem Édes Gergely (1763—1847) átdolgozásában. Amint Ráday Gedeonnak Édes Gergellyel folytatott levelezéséből kitűnik (Figy. 1878. 347), ez utóbbi azzal a céllal küldte meg Rádaynak a kéziratot, hogy az a dialógust kinyomtassa. Ráday nem idegenkedett a munka kiadásától, de annak „kipallérozását” kívánta. „Ha csakugyan Garas Uram azt ki akarja nyomtatni, reményelem, módját fogom találni költsége nélkül való kinyomtatásának: csakhogy némely aprólkos változásoknak szükségesképen meg kellene abban esni...” (uo. 350). A Ráday-levéltárban (K. I. 302.) található kézirat — egy negyedrért nagyságú levelekből álló füzet — szerint Édes Gergely a „kipallérozás” munkáját elvégezte, erre világosan utal a tervezett kiadvány címlapján. Hogy az eredeti dialógust milyen mértékben dolgozta át Édes Gergely, nem állapítható meg. De hogy Ráday Gedeon további finomításoknak érezte szükségét, mutatja az az Édes Gergely kézírata előtt található néhány levél, mely a 27—66. sorokban a „füleket sértő terminusok” kiiktatásával adja az I. szint. Eltűnt a Kurva szerepnév, helyette Galatea nevet visel a Timonhoz készülődő „Kis-Aszszony”; az Öltöztető lányból Dorkas lett. A szövegben is megfinomdtek egyes „szemérmetlen”, „füleket sértő terminusok”, sőt egész sorok.

Kiadásunkban az Édes Gergelytől átdolgozott szöveget I. számmal, a Rádaytól átiratott kéziratot II. számmal jelezzük.

A darabot, a kifogásolt helyeket Ráday átdolgozásában közölve, kiadta MOLNÁR János „Garas István «Emberré-utáló Timon»-ja” címmel (ItK 1909. 97—120., 218—234).

A SZERZŐ

Garas István születési helyét, évét nem ismerjük, azt sem, hol kezdte iskoláit. Tanulmányait a sárospataki kollégiumban folytatta, azok elvégzése után 1785-ben a poétai, 1786-ban a retorikai osztály praefectora volt. 1787 első felében is a rhétorok osztályában tanított. 1790-ben contrascriba, a következő esztendőben pedig seniori tiszteletet viselt. További sorsáról nincsenek adataink. (Vö. SZOMBATHI János, A sárospataki ref. kollégiumnak rövid története. Sárospatak, 1827. 61; MOLNÁR János, i. m. 98.)

Mint ahogy Garas a darabot 1786. április 24-én a „közönséges néző helyen” „el is mondatta”, keletkezését ez előttre kell tennünk.

FORRÁS

Garas István forrása Lukianosz, latinosan Lucianus Samosatensis egyik dialógusa, a *Timon sive Misanthropus* volt, ahogyan erre Molnár szövegkiadásának bevezetőjében utalt. A főhős nála is Timon. (Történeti személy volt, Athénben élt a peloponnészoszi háború idején.) Jupiter ellen háborog, mivel nem sújt le a bűnös emberekre. Lukianosznál azonban Jupiter emiatt nem gyullad Timon ellen haragra, nem akarja őt elpusztítani, hanem a gazdagság istenét küldi el hozzá. Garasnál Jupiter haragját csak az istenek hosszas könyörgése oszlatja el. Nemcsak a magyar „Elő beszéd” és az első szín (1—67. sor) szerzőnk önálló szerzeménye, hanem az istennők, Juno, Pallasz, Themisz, Nemeszisz és a Jupiter közt lejátszódó „fordulás” is (169—391. sor). Más jelleget nyer Garasnál Plutosz (Plutus) alakja. Nem a vak szerencseisten, mint Lukianosznál. Szavai szerint Timon kezéből egy XVIII. századi magyar gavallér módjára folyt el a pénz (437—465. sor). Attól a mozzanattól kezdve, hogy elérkezik Timonhoz (502. sor), Garas megint szorosabban kötődik forrásához. De Timon hosszabb engesztelés után békél csak meg Plutosszal, nehezebben szánja rá magát a kincs kikapálására. Garas itt is új alakokat léptet fel, a Hírharangot, a világot kikomédiázó — az iskolajátékokból jól ismert — Moriót (823—842. sor). Végre előbukkan a töméntelen kincs. Mint Lukianosznál, Garas játékában is Timon fő boldogságát az jelenti, hogy senkit sem részeltet belőle, embertelenül elkerget magától mindenkit, legnagyobb számmal régi „barátait”, akik most sorban megjelennek előtte: Gnátót (Gnatonidész), Filiadészt, Demeászt, Trasziklészt, Blepsziászt (1020—1305. sor). De Garasnál a kérelmezők sorát új alakok nyitják meg: egy koldus (950—973) és egy szerencsétlenül járt utas (974—1019. sor), és új vállalkozók rekesztik be: a két aranyváltó zsidó (1306—1345. sor). Természetesen egyikük sem jár szerencsével. Végül önálló szerzeménye Garasnak a darabot befejező „más játék”: Morio vagy a bolond versei (1348—1393. sor). Garas átdolgozása az önálló részek beleszövése, a szerkezeti változtatások miatt fordításnak korántsem nevezhető. Az idegenből vett témát az iskolai színjátszás hagyományainak felhasznál-

nálásával (a játék magyar előbeszéde, Morió epilógusszerű rögtönzése, a két aranyváltó zsidó interlúdiumra emlékeztető realiztikus színre vitele, Timon szeretőjének a szolgálóval folytatott beszélgetése, hangneme stb.). egy-két hazai vonatkozás belevitelével sikerült közel hoznia a XVIII. századvég iskolai játékokat hallgató, néző közönségéhez.

ELŐADÁS

Ránk maradt színjátékok, számos utalás bizonyítja, hogy a XVIII. század második felében a sárospataki kollégiumban bevett szokás volt a tavaszi színjátás. 1786-ban április 24-én az „akkori poéták tanítójának”, Garas Istvánnak „adatott elő és a sárospataki Református Collegiumban el is mondattatott közönséges néző helyen”.

Molnár János szerint Garas munkáját a debreceni diákok is ismerték. Azzal azonosítja ugyanis a Virág Pál mindenes gyűjteményében a „series Librorum quos legi Comoediarum, quarum productionem vidi et quas legi” címet viselő felsorolásban a 9. szám alatt szereplő *Ember gyűlés és meg bánás* című komédiát (i. m. 99). A jegyzéket Virág a debreceni tanulóéveiben írta össze. (Vö. a 14. sz. alatti jegyzettel!) Az *Embergyűlés és megbánás* azonban Kotzebue darabja, melyet Pest-Budán németül 1790-ben játszottak, de ugyanakkor megjelent magyar fordítása is Koré Zsigmond tollából. (Megjegyzendő, hogy Virág lajstromában a címben az *és meg bánás*, és a jegyzetben az *aud. 2.* betoldásnak látszik. de ennek ellenére sem gondolhatunk arra, hogy Virág Garas *Timon*járól beszél.)

SZÖVEGKRITIKAI MEGJEGYZÉSEK

A darabot „komédia módon” szakaszokra, színekre Ráday Gedeon titkára osztotta. (Lásd. Figy. 1878. 347.) Valószínűleg innen a játék szerkezeti sémájában az a zűrzavar, hogy az előbeszéd után az I szín „Közbe hozott Fordulás”-sal indul. Ezt követi „A história kezdete” I., II., III.[!] Fordulással. A II. színt a III—V., a III. színt a VI—VII., a IV. színt a VIII., az V. színt a IX—XIV. Fordulás alkotja. Ezután „Közbe való fordulás”-ként a két pénzváltóval való interszcéniumszerű jelenet következik, majd „Más Játék” Moriónak két rövid monológiával. A kéziratban Morió egyébként nem szerepel a játék elején felsorolt játszó személyek között.

Kiadásunkban a színeken belül a fordulásokat következetesen újrászámoztuk. A kiadványban színenként nem kezdődik a számozás, hanem folyamatosan halad I—XXII-ig, majd ezután „Közbe való fordulásként” Timonnak a két zsidóval való jelenete és „Más játék”-ként „Morio vagy Bolond” versei következnek. A számokat mi kiírtuk betűvel, de megváltoztatásukat csak a szövegben jeleztük kurzivalással, lapalji jegyzetben nem. A kiadványban több esetben nevek, szavak, egész sorok aláhúzva találhatóak. Ezt nem vettük figyelembe.

Itt adjuk a Ráday-féle változat (II. forrás) szerepneveit.

JÁDZÓ SZEMÉLYEK

1 TIMON	12 A' HIR
2 GALATEA, TIMON SZERETŐJE	13 KÓLDUS
3 DORKAS, ANNAK SZOLGÁLOJA	14 UTAS
4 JUPITER	15 GNATÓ
5 MERCURIUS	16 FILIADES
6 CERES	17 DEMEAS PROKATOR
7 JUNO	18 KÉT ZSIDÓ
8 PALLAS	19 TRASIKLES PHILOSOPHUS
9 THEMIS	20 VÁROSI LAKOSOK
10 NEMESIS	21 A' SZEGENYSÉG
11 PLUTUS	

NYELVI ÉS TÁRGYI MAGYARÁZATOK

- 22 *el pankrotizozott* — tönkrement (vö. az 59. sorral!)
- 36 *bobitámat* — fejdíszemet
- 38 *bufánámat* — A buféna párnaszerű tömés volt, mellyel a szoknya hátsó részét emelték meg.
- 109 *fénnyen* — fennen
- 119 *kapatsokkal* — kétágú kapákkal; *gerebelyel* — gereblyével
- 130 *sunda* — ocsmány
- 265 *legelé* — legeltette, táplálta
- 281 *estantziája* — instanciája, kérése (vö. a 389. sorral!)
- 308 *bombid* — bombád; a bombi robbanó harci eszközt jelentett.
- 370 *ki sipoltatott* — fortéllal kicsalták
- 401 *szuszakolj sebedbe* — gyömöszölj zsebedbe
- 444 *manilia* — egyfajta kártyajáték
- 445 *bakatélia* — semmi (bagatell) dolog
- 459 *aszturkok* — borító anyag, szövet
- 497 *ingyen* — azonnal
- 537 *tárgyul* — célul
- 542 *latsuha* — lusta, dologtalan
- 563 *sárgája* — aranya
- 588 *postája* — követe
- 594 *E' két águ alatt* — ti. a kétágú kapával
- 644 *pepérére* — piperére
- 724 *susztogó* — suhogó
- 725 *fülem gombája* — fülcimpám
- 726 *lokajja* — a. m. lakája, inasa, komornyikja
- 769 *Virgával* — vesszővel. Ehhez kapcsolódó megjegyzés a kéziratban: „Paskilizáltatik az a' Magyaroknál, nehai Babonás virga vagy két águ vessző, mellyel az eszelősök szokták a' pénzt keresni, melly végire mind két ágán egy nyomásu onat szoktak tenni, és tzövöket ütven rá teszik, s' a' mellyre hajol, ott volna a' kints. Nevettség.”
- 791 *Antipodesek* — A lábbal felénk fordult népek.
- 812 *Avas hegy* — A kéziratban az alábbi megjegyzés olvasható: „Borsod Vármegyébe Miskoltz névű Városban némely emberek akkor esztendőben, mikor ez a' Játék iratott, neki estek az Avas nevű hegynek, hogy ök az Elökelök engedelméből bizonyos arany Bányát fognak keresni, melly akkor az újság levelekben is emlékezetes volt, de talám semmisse lett belőle.”
- 825 *Legény tó* — értelmetlen; talán: legény, te?
- 854 *koribantesek* — Cybele (Kübelé) phrúgiai istennő papjai. Az istennő a természet életető erejének volt a megszemélyesítője.
- 887 *kurdászó* — keresgélni járó, kóborló
- 892 *pléhekkal* — zárákkal
- 897 *kopározok* — éheznek
- 924 *kubuczkol* — fuidokolva lubickol
- 993 *meg kullanthom* — megütöm, megkólintom
- 1003 *sódarod* — vállad, oldalad
- 1007 *Sobrák* —fukar, nagyon fősvény
- 1035 *Mammon* — vagyon, tulajdon; az Újtestamentumban egy ízben Jézus úgy beszél róla, mint valami személyről, démoni hatalomról (Mt. 6,24.)
- 1040 *Kolerádat* — haragodat
- 1053 *új módi kozákat* — egy új kozák táncot
- 1063 *Csapzis* — csalárd
- 1132 *buksiát* — nagy buta fejét
- 1241 *selma* — gazember
- 1309 *Kron-tallérok* — krómtallérok
- 1318 *kartont* — kelmefélét, vásznat
- 1346 *fustéllal* — furkósbottal
- 1350 *stricté* — pontosan
- 1373 *Losiba* — színházi öltözöben, páholyban (vö. a francia *loge* szóval!)

36.

LÁCZAI JÓZSEF
ÉVA ŐSANYÁNK BŰNE

SÁROSPATAK, 1788. ÁPRILIS 14.

[A SZEREPEK:

SARKOTHEA
VIRTUS
ERTELEM
IGAZSÁG
SZERETET
ANTITHEUS
HALÁL
BETEGSÉG
VÉNSÉG
SZEGÉNYSÉG
TSALÁRDSÁG
MENNYEI SZÓZAT
REMÉNYSÉG
ANGYAL
ÉHSÉG
NEPTÚNUS

JUNÓ
VÁNUS
APOLLÓ
JUPITER
FILAUTUS
PLUTÓ
VULKÁNUS
MERKURIUS
KEVÉLYSÉG
FÖSVÉNYSÉG
ELSŐ BÁLOZÓ
MÁSODIK BÁLOZÓ
HARMADIK BÁLOZÓ
GYULÓLSÉG
HARAG]

LAPSUS PROTOPLASTAE

Ortus Vitiorum in Mundo, et Certamen Virtutis cum Superbia, Avaritia, Ira, aliorumque Vitiorum sequacibus. Poëticè adumbrata per Josephum Látzai pro Exercitio Poëtarum Vernali, in Illustrissimo Collegio Sáros Patakiensi

Anno 1788. die 14-a Aprilis.

Difficile est propriè communia dicere, tuque
Rectius Iliacum Carmen deducis in Actus¹
Quam si proferres ignota indictaque primus.
Horatius de Arte Poëtica.

PROLOGUS

Rursus odoriferum Ver temporis ora serenat,
Quae fuerant frigido squalida facta gelû.
Campus ater proprium gaudet renovare colorem
Et ridet viridi veste ager.
5   Lympha fugax celeres stimulat de montibus amnes
Mulcentes strepero Florida prata sono;
Caelituum pennata cohors nova gaudia captat,
Cantañs blandisono gutture dulce melos.
Omnia post longum carpunt nova gaudia somnum
10   Et recreant solito pectora maesta modo.
Non licet ergo etiam segnes torpescere Musas,
Sed decet asvetas rursus vias.
Dignum est, ut, quantum valeant vigeantque Camoneae
Exhibeant vobis experimenta palam;
15   Id facere est animus, bona si fortuna secundet
Hoc opus, et faveat Gratia Larga Patrum.
Materiam Protoplastum homo Nostri dabit actus,
Qui nunc Sarcothae Nomine notus erit.
Haec Paradisiacis, decepta, fugabitur Arvis,
20   Discet et innumeris subdere colla Malis.
Taenariûm Procerum tandem, sibi fraude Philautus
Conjugio stabili consociabit eam.
Ex hoc connubio tum Large seges Vitiorum
Proveniet, Terrae plurima damna creans;
25   Donec eam intrepido perimat pede Masculina Virtus,
Ac homines miseros ad meliora trahat.
Ast haec Nativo producent Carmine Musae
Oreque de patrio patria verba dabunt.
Ex quo Pannonicum der die das terret Olympum,
30   Libera vix audent verba Latina loqui,

¹ Actus

Hâc igitur Patraes! veniam vos parte daturos
Dum Laeti sperant, agreiduntur opus;
Quod dum praestamus, Lingvis animisque favete,
Hoc merces nostri, Lausque laboris erit. Tantum.

ELSŐ ACTUS

mellybenn a' Paraditsomban vigadozo Sarkothea meg tsalatik, ki üzetik, az Ehségtől
mardostatik, végre nagy nehezen szállást talál magának Czibelénél.

Első Scéna

(A' Theatrum a' Paraditsom kertje)

Személyek:

SARKOTHEA (vagy Test Isten Asszonya) VIRTUS, ÉRTELEM, IGAZSÁG,
SZERETET, a' kik a' Theatrum közepin így énekelgetnek.

SARKOTHEA
35 Ó melly boldog vagyok!

VIRTUS
Az Úrnak melly nagyok

(Mind ketten)

Jósága 's Irgalma!

(Ugyanazok és)

ERTELEM
Mint az hegyek halma.

(Mind az öten)

Mindenik munkája
40 Egy remek tsudája

A' bölts Természetnek,
Mellyet ékesgetnek
A' mennyei Úr kezei.

SARKOTHEA
45 Ez hát a' boldogság! Ez az örök élet!
Boldog a' ki ebben részesülővé lett;

Szent, Ártatlan, igaz Lelkem, ép a' testem,
Miólta Teremtöm' kezéből ki estem.

Készek minden élő 's éltető állatok
Tselekedni mind azt, a' mit kívánhatok;

50 Az ártatlan élet tsendes folyamatja
Tsergedez itt, 's szívem' örömbe úsztatja.

Bár merre fordítsam szemem' két lámpását,
A' víg Természetnek látom mosolygását;

55 A' szűz Virágszálak' bal'samos illatja
Még veséimnek is ereit meg hatja;

Nints itt dühössége a' fagyaló télnek,
Itt a' piros rósák örök időt élnek.

Nem kell föld hasgató eke a' mezőnek,
Mert minden áldások abból önként nőnek,

60 Ó Virtus! Értelem! Igazság! szeretet!
Kikkel barátságba örökös frigy vetett,

E' boldog életet ti tapasztaljátok,
Kérlekis, hogy végig meg óltalmaztatók,

65 Jertek, telepedjünk e' pásit színére,
'S Nyiljon szánk az ISTEN szent tiszteletére.

(Mind az öten)

Serkenj Lelkem a' Mennyei
Felség tiszteletére
Mert nagy jó téteményei
Halma az égig ére.

70 Ah! ez Urat tiszteljük,
Ditsősségét neveljük,
Mert tsak ő a' mi ISTENŰNK,
Atyánk, Jól tévőnk 's mindenünk.

ÉRTELEM

75 O' Ember! bár végig álhatatos lennél,
Boldogságod fellyebb haladna mindennél;

Halgass rám! én vagyok a' tiszta Ertelem,
Járj velem, nem követ semmi veszedelem.

Mig az igaz Virtus hág labad' nyomába,
A' fő boldogságnak leszel birtokába.

80 Igazság, Szeretet, e' két Ég magzatja.
Mig hajló szivedet gyengén apolgatja,

Fogod ugyan, Fogod a' Földet szeretni.
De az égieknek alá fogod vetni;

85 Ezek az Eg előtt tesznek szerelmessé,
A' Föld lakosinál betsessé 's kedvessé;

Az Ur reád szórja áldásit Egéből,
Kinntseit Fel hozza a' Föld üregéből,

Az Élőfák, Fűvek, Barmok és mindenek,
Hasznodra valókat gazdagon termenek.

90 De mint ezekre is nem lesz nagy szükséged,
Mert kevés is bőven meg elégít téged.

VIRTUS

Nossza, Szerelmesim! ama' fákhöz menjünk,
Szellős árnyékokba nyájason pihenjünk,

95 Vagy tépjük alattok szagos violákat,
Hiatzintot, nártzist, piroslo rósákat,

'S Kötözzünk azokból ékes koszorúkat
A' szép Sarkothea fejére valókat.

*(Mig a' virágokat tépnék, a' paraditsomnak egyik
szélin madarak zengése 's filemileszó hallatik)*

SZERETET

100 Halljátok, melly szépen zengedez az ének
Szájában a' hangos filemilétskének,
Ez esik felette a' Piskon vizének,
Mely tsergedez szélin az Éden kertének.

88 Élőfák

91 [Előbb:] Mert <a gyönyöködés lesz kész
eleséged> [A javítás a sor fölé írva.]

IGAZSÁG

Menjünk oda, hallyuk Angyali énekét
Imádjuk benne a' Teremtő remekét

105 Hol tér illy tehetség illy állatotskába!
Nagy a' mi Istenünk minden munkájába.

(*El mennek*)

Második Scéna.

ANTITHEUS (*maga; a' ki az elébbieknek boldogságokat
kivülről leste, már bosszonkodva fel emelkedik és így
szóll*)

Hát már tsak ki tsaptak méltatlan az Égből,
A' Jus szerint nekünk jutott örökségből?

Holott, mi vagyunk az Ég örökössei,
A' Menydőrgő Isten első szülöttei.

110 Hát a' бүdös sárnak utólsó darabja
Lesz a' Világ' Ura? és én az ő rabja!

Ez a' bolond barmok' hitván Unokája?
Viszsa fordúlt Világ' képtelen tsudája!

115 Hogy nem hűll ménykövünk szörnyű ropogással,
Hogy ölné a' földnek lakosit rakással.

Mi vagyunk közelebb az Isten fiai,
Minket formáltak a' Bóltssesség ujjai.

Nagy erőm', neveim', és Nemes nemzetem',
Országom', Hatalmam' minek emlegetem?

120 A' kegyetlen égből egyszer ki kergettek,
'S A' föld alatt égő pokolba vetettek;

Igy rendeltetett ez', igyis mene végbe!
De el felejtkeztek róllunk már az Égbe.

125 Otsmány féreg turkál a' paraditsomba,
Mi, az Ég magzati kinzatunk azomba

102 men<ny>jünk [A javítás ráírva.]

A' kénkövel égő Akheron tavába
Számkivettetésünk kinzó barlangjába.

(Sir mérgében.)

O' fájdalom!! Egek' méltatlan végzési!!!
Nyiljanak a' földnek szörnyű repedési;

130 Süllyedjen e' Világ, bomollyon törvénye.
Váltsa fel a' régi semmiség örvénye,

A' föld' romlásait a Stix vize nyelje.
Még az Egekkelis ugyan ezt mivellye!

135 Hát! mi kinoztatunk? 's Sarkóthea él e?
Él? sőt az Istennek kegyelme van véle?

Pfi! Szégyen a' Stixnek 's örökös gyalázat!
Veszzen el! ejtsük el ezt a' lelkes vázat',

Vigasztaltatásom kinom közt tsak a' lesz,
Ha Sarkotheais mint én pokolba vesz.

140 Mit kések? Tsalárdság köszörűld fegyvered,
Az együgyűséget te könnyen le vered;

Rajta! a' Pokolnak minden Lakossai!
A' Stix táborai! Megera tarsai!

145 Alectó! a' kinek enged a' bujaság,
'S az otsmánykodásra tsábitó torkosság

Gond! Halál! Szegénység! fájdalma' serege!
'S minden nyúzó fosztó táborok fellege!

Rajta! jertek elől!!!

Harmadik Scena

ANTITHEUS, és HALÁL, BETEGSÉG, VÉNSÉG, SZEGÉNYSÉG,
TSALÁRDSÁG, (kik egymás után bujnak ki a föld alól.)

HALÁL

Én vagyok az Halál;
Mindent egyre aprit kaszám a' mit talál.

BETEGSÉG

150 Rű, köszvény, frantzú, rák, tályog, 's más fájdalom
És nyavalyák felett, enyim a' hatalom.

VÉNSÉG

Jaj annak, kit kinez kezeimnek sullya,
Mert annak erejét kinja felül müllya;

155 A setét barázdák ortzáit be írják,
Reszkető inai tagait nem birják.

Szeme, okuláron általis kaprázik,
Két hónally mankónis lába botorkázik.

Illyen kinok között halálát óhajtja,
De ezis tsufosan magától el hajtja.

SZEGÉNYSÉG

160 Én születtem egy nagy mélység' barlangjába,
Hétszer fürdöttem meg Kotzitus tavába;

Az én hatalmamis messzire ki terjed,
Mert a' kire mérges haragom fel gerjed,

165 Azt az emésztő gond, bú, bánat epezti,
Ugy hogy majd a' kinok méllyébe süllyeszti;

Lankatt testét gyakran sós tseppek áztatják,
Elméjét síralmas nyögések szaggatják,

Síralmas homlokát setét felhő járja,
Tekinteti merő iszonyúság párja.

170 Mégis sokszor nintsen egy falat kenyere,
Egy pokrótz darabnak gyakran nem embere,

Mellyel mezitelen testét fedezgetné,
Hogy a' rá törhető bajjoktól menthetné.

TSALÁRDSÁG

Látod Antitheé! ezek készen vannak!
175 Tsak parantsolj, engem tégy köztök Hadnagynak

Esküszöm a' Stixre hogy le kell omlani
Annak, a' mi ellen ki fogunk szállani,

Ha mindjárt fejével az eget furjais,
Lábával az alsó poklot tapossais,

180 Meg száz annyi erő termetéhez járúl,
Mégis le fogjuk ma ejteni lábárúl.

VÉNSÉG

Tsak parantsolj!

HALÁL

Tsak szólj, már az a' mi gondunk,
Ha végebe nem viszzük valamit meg mondunk.

ANTITHEUS

Poklok erőss várába lakó fejedelmi vitézek!
185 Kiknek erőss karotok még esmeretes nem igen vólt
Mert tsak az ördögi tűz vala gyötrő kinja fejünknek,
Noszsza ne respedjünk többé here módra pokolba!
El ragadá töllünk az Egek fényes palotáját
A' felső hatalom, 's minket bosszontani már más
190 Módokatis, gondolt, a' föld színére teremtven
Embert, a' ki szegény fejeink esetének örüljön,
És a' róllunk, rá maradott prédába kevélyen
Fel fúvalkodjon; jár, kél, ezt bántani senki
Nem meri, bír mindent, mindent hatalommal igazgat
195 Szégyen ez, és tsúfság mi nekünk, ezt szenyveded é el
Ritka vitézi sereg! mégis nem dül e pokolba.
Altalad a' magas Ég minden seregével egyembe?
Kérlek! Sarkotheát széditsük el, ebbe vezértek
Én leszek, és tsak rám halgassatok, ördögi szómra
200 Fel fogadom, hogy majd rabszjira kötözzük az embert.

*(mindnyájjan fegyvereket tsattogatva fogaikat tsikorgatva,
a' Paraditsomba rontani igyekeznek)*

ANTITHEUS

Tsak lassan! tsendesen! rám figyelmezzetek,
Mindenbe én magam lések vezérek
És mikor egy almát véle meg étetek
A' léssen a' hartzra legelső jegyetek,

205 Tsalárdság! leg elől te kerülj elibe,
Meg lásd legg kisebbet se hibázz semmibe!
Van egy fa a' kertnek kellő közepibe
Melly tarjagos testem' árnyékkal fedj be;

210 Sarkotheát épen ez alá vezeted,
Ditsérd ajándékim valamint teheted,
Mig a' mérges almát véle meg eteted,
Tsak menj! mesterséged' tudom hogy meg veted.

*(Antitheus a' fa alá vonja magát, Társai a' Theatrum alá,
Tsalárdság hátra marad.)*

Negyedik Scéna

TSALÁRDSÁG, SARKOTHEA, TÁRSAIVAL és ANTITHEUS

*(SARKOTHEA és Társai a' kertnek szelín lépegetnek; TSALÁRDSÁG sok tsapodár maga
hajtogatásai közt közelit feléjük, 's végre így köszönt:)*

TSALÁRDSÁG

O' szerentsés Nimfák! Ó ti kis Istenek!
O' szép Sarkóthea! kinek föld 's mindenek

215 Engednek a' földön és a' vizekbeis
Sőt még a' felettünk fel vont egekbeis:

A' föld 's Tenger kintse van szolgálatodra,
Még az úszó halis hasznót hajt számodra.

220 A' Tigris, oroslán, te néked szolgáljak
Az Egek tsillagi melletted strásálnak;

Érted a' világos Hóld az eget rójjá,
Futkároz a' fényes Nap' arany hintójjá.

Temérdek kintsednek nintsen száma szeri,
De betsit azoknak elméd nem esmeri.

225 Mert éhséged üzöd tsak egy két almával,
Holott birsz ez egész kert gazdagságával.

Egy Fa ama' részin van a' szép Edennek,
Melly gyönyörúsége az élő ISTENnek.

230 Arnyékos leveli a' szemnek kedvesek,
Drága gyümöltsei szagosok, 's édesek;

A' ki ebből eszik, tudja jó előre
Azokat, a' mellyek lesznek jövendőre.

Sőt a' ki ezzel él, mondhatom felőle,
Hogy végre majd Isten változik belőle.

235 Még te ezt nem tudtad. De mért utálod meg
Az Ég ajándékait, mért nem kóstolod meg?

Hiszen nagyobb részint e' kert gyümöltsei
Meg rothadva lesznek a' föld szemetjei

240 Mikor még általad megsem kóstoltattak;
Élj vélek szabadon! ám azért adattak,

SARKOTHEA

Nekem minden gyümölts vagyon hatalmomba,
Valamellyet láthatsz e' paraditsomba,
Ez az egy fa van tsak kemény tilalomba,
Ezt ha meg kóstolom, meg ői az Ur nyomba...

245 E' tanátsod tehát Barátom helytelen,
Ha az ISTEN kapna e' gyümölcs ételen.
Emésztő haragja meg ölne hirtelen
Hogy lennék hát ilyen vakmerő 's szemtelen!

TSALÁRDSÁG

250 Vesd el az illetlen gyanús félelmedet,
Soha a' Jó Felség nem kegyetlenkedett,
Ne mond kegyetlennek hát jó ISTENedet,
Van más oka, miért tilt ettől tégedet.

255 De ha szeretsz lenni boldog valójába
Részt venni az Isten fő boldogságába,
Mindezt által látni 's tudni egy summába,
Ne gantsolj Barátod tanáts adásába.

260 A' föld adományi mért illy betstelének?
Birják a' tsillagos eget az Istenek!
Tiéd a' föld, 's a' mík a' földön termenek,
Hát szolgálatodra légyenek mindenek.

A' jó Természeten gyalázatot tennél
Ha' minden javának részese nem lennél,
De ha e' szép fának gyümölséből ennél,
Tsak magánál lennél kisebb az Istennél.

*(Ezek alatt közelebb haladnak a' tiltott Fához;
Antitheus le szakasztja a' gyümölsöt és nyújtja)*

265 SARKOTHEA *(iszonyodva)*
Jaj! meg halok!

ANTITHEUS

Ne félj! nem halsz kedves Lyányom!
Vedd bizvást Isteni szíves adományom.

(Sarkothea hozzá nyúl, de vissza rántja kezét)

VIRTUS

Jaj! Fussunk el innen Lelkem kedves fele!
Ez valami álnok kísértetnek jele,

270 Vigyázz, az Ellenség ne keverjen bele
Ne légyen e' méreg szádnak eledele.

SZERETET

O' jaj! Szerelmesem! ha ebbe részt veszel,
Ugy a' mélyl tengernek örvényébe veszel,

Tudod, a' vétekért hogy halált ígére
Az UR, hogy álnál hát szavaitól fére?

IGAZSÁG

275 O' hogy fogadnál szót e' ravasz kigyónak,
Inkább engedj kérlek, a' Mindenhatónak.

ÉRTELEM

Ugyan! hogy nézheted illy félve a' napot?
Egy almát meg enni nem derék állapot,

280 Körül veszen minden boldogságok halma,
Ha lesz eledeled ez a' kitsiny alma

'S Tsak magánál leszel kisebb az Istennél,
E' tsuda gyümölből hát miért ne ennél?

(Virtus, Igazság, Szeretet, el hagyják Sarkotheát)

Én ugyan mérgetis kész vólnék meg enni,
Ha ilyen boldoggá tudnám magam' tenni.

TSALÁRDSÁG

285 Már te boldogságod épen nem szereted,
Ha ennek illy könnyű eszközt meg veted.

SARKOTHEA *(El veszi a' gyümölből, meg törülgeti)*
Ah melly gyöngy szine van! hát kedves illatja!

(szagolja)

Érzékenységimet melly gyengén bizgatja.

290 Illy szép fa gyümölbőlse hogy lenne ártalmas!
Ah nem azért, bizony, nem azért tilalmas.

(Kostolgatja)

TSALÁRDSÁG *(egy nyíllal Sarkotheát oldalba lövi)*
Edd meg! ne kostolgasd!

(Sarkothea meg eszi a' gyümölből, ekkor ellenségei rá rohannak)

ANTITHEUS

Vigyétek fogságba.

VIRTUS *(a' maga Társainak)*
Jertek! ne hagyjuk illy boldogtalanságba.

(Virtus Antitheussal, Társai Társaival szállanak szembe Antitheussal.)

Hát te! rút pokolnak füstös pozdorjája!
Az Istentelenség iszonyú példaja

295   Hogy mersz monstrumiddal minket rettegteni!
Lábaidat e' kert küszöbére vetni?

El ejtéd az embert, de mi hasznod ebből,
Győtrő kinod ezzel koránt sem kissebbül.

300   Tisztúlj innen, hagyd el ezen szent helyeket!
Bird a' pokol körül koválygó Lelkeket,

A' бүdös Akheront rontsad hatalmaddal!
Még sem mégy! No! ha nem, lakolj haláloddal!

*(El üti fejét. A Virtus Társait, több ellenségei meg gyözik.
Igazság fegyverétől 's koronájától meg fosztatva indul az ég felé.)*

IGAZSÁG

Ó, Isten! e' Világ hatalmas Királya!
Mindeneknek igaz ítélő Birája!

305   Kinek, ördög, pokol, hatalmad' rettegi,
Ránk törtek a' pokol rettentő seregi,

A' föld színét egész pokollá tsináltak,
Eröss hatalmadat Uram! meg utálták.

310   Az ördög szent Neved bosszúval illetve,
Részedről az embert mert el szeditette.

Nezzél kegyelmesen, nézz Sarkotheára
Ki halgatván ama' tsábitó szavára,

A' tiltott étkekhez hitetlenül nyúla,
S' Ezzel az ördögnek minket el árúla.

315   Mit vádoljak? a' Test Isten Asszonyáté?
A' tsábitó ördög rút praktikájáté?

Az első vétkeesebb, de azért ne örülj
Vesztének, sőt inkább esetén könyörülj.

320 Én hadd mennek hozzád, az Eget érettem
Nyisd meg! mert e' földről jaj ki üzettem.

(El tűnik.)

Ötödik Scéna

MENNYEI SZÓZAT, es az előbbiek.

(menydörgés hallatik)

MENNYEI SZÓZAT

Hol vagy ember? mi lelt?

SARKOTHEA *(Értelemnek)*

Ah hallod engemet

Kérdez; jaj haragja tám egybe eltemet.

(Ellensegeinek)

O, Sokáig gyötrő ellenséges Lélek!
Illy terhes kinok közt vallyon minek élek!

325 O' Halál! ha egyszer kötött rabod Lettem,
Tomba kaszád' miért késleled felettem,

Üsd el fejem', vagy ha nem bizol hozzája
Nyelleyen el a' mélység füst okádó szája.

330 Süllyeszd el a' földet, rakj reám hegyeket
Hozd felül azokra a' mély tengereket,

A' hol ki okádott téged a' föld gyomra,
Hogy engem be nyelleyen, nyillyon meg számomra.

Sőt gyűljön Fejemre minden veszedelem,
Tsak a Teremtő ne légyen szembe velem.

(Rejtezni akar)

MENNYEI SZÓZAT

335 Mit bújsz Sarkothea? mi bünt tselekedtél?
Tám a' tiltott fának gyümölsébtől ettél?

SARKOTHEA

Jaj! szégyen borít el hogy látok Világot,
O' Ejj! rejtsd el ezen szörnyű álnokságot,

340 Vesszen ki az a' Nap a' Napok számából,
Mellyen részesültem a' meg tiltott fából.

Nekem bajt a' könnyen hívésem okozott,
De e' kigyó többet vétett az átkozott.

A' tiltott almátis ez adá kezembe,
'S hogy megis tanátsát nehezen vettem be

345 Álnok tsalárdsággal addig kénszerített,
Valamig e' titkos törbe nem kerített.

És ha e' dologba valamit vétettem,
Néki százszor nagyobb vétke van felettem.

MENNYEI SZÓZAT

350 Hát ez é? nyomorúlt! engedelmességed,
A' mellyre tilalmam köteleze téged.

A' gyönyörűségek országa egészen
Kívánságod szerint nem szolgálté készen?

Tám hogy tengerébe usztál minden jónak,
Azért fogadál szót e' ravasz kigyónak;

355 Mind ketten tetemes vétekbe bukátok,
Ez hát mind két részről a' Szententziátok:

Te Kigyó! ki eddig magasra emeltd
Déltzeg fejed', 's magad' kevélyen viseltd,

360 Az egész Föld előtt útálatos leszel,
Le esik meredek nyakad és port eszel.

'S Votzolod tsavargo lantzokkal kötözött
Tested' porba, ezer veszedelmek között.

A' melly vermet másnak ástál, abba veszel,
Prédaja tulajdon fegyverednek leszel.

365 Az Asszonyt ejté el tsalárd mesterséged,
Asszonyis fog vetni járom alá téged,

Amaz Asszony magva, melly ártatlan lészen
Fejedet tapodja, 's meg rontja egészen.

370 Ti pedig! Erebus egyéb pestisei!
Gond! Fajdalom! Vénség! Test betegségei!

Nyögés! és Siralom! e' földön lakjatok,
Terhellye az embert örökös jármatok.

A' szülés kinozza, a' munka izzaszsza,
A' Halál rontsa le, a' Sir meg rothaszsza,

375 Ki! e' Zöld mezőkről sietve fussatok,
Szállást ama sovány Földnél koldúljatok.

(Leragadják Sarkotheát ellenségei; Társai tavol kísérik)

SZERETET *(Leg utól)*

Hát én kövessemé? vagy hagyjam magának?
Ki illy rontója vólt szerető társának,

380 Tsak követem, ámbár sok sebeket vettem,
Nem hagyom el veszni, mert igen szerettem.

(Le mennek; a' kert el záratik)

Hatodik Scéna

Az előbbiek, REMÉNYSÉG, ANGYAL

REMÉNYSÉG

O' kies Édennek szelid Élő fái!
Édes gyümöltsei! szagos bokrétai!

Tölletek örökre meg fosztattatunké?
Az Édenbe többé nem botsáttatunké?

385 Ah kérlek ez helyről el ne távozzatok,
Tám könyörül az Ég még rajtam, ' s rajtatok.

ANGYAL

Hát ezen szent helyre még vissza térnétek?
Mellyet illy álnokúl meg fertéztetétek,

390 Nints itt semmi helye már a reménységnek,
Ha illy bántására jártatok az Égnek;

Távozz hát Reménység! Külömben fegyverem
Elivel szivedet mindjárt által verem.

Hetedik Scena

SARKOTHEA, REMÉNYSÉG, EHSÉG

(Sarkothea Reménységgel indul Czibeléhez, Utjokban közelgett feléjük az Éhség)

SARKOTHEA *(Reménységnek)*

Jaj! nézd mi rémitő tsuda igyekezik
Felénk!

ÉHSÉG *(Messziről)*

De megkeserülöd ha hozzád érkezik.

(közelebb)

395 A' ki tudni Nevem' s' Nemzetem' kívánnya,
Én vagyok az híres Erebus Leannya

Testvérem az Halál, Anyám a' Vén Ejjel,
Valamint a' Bátyám járok szerzte széjjel;

400 Szolgaim az etek, és a' körmös sasok,
Kiknek ritkán tellyes éhen korgó hasok.

Nevem pedig Éhség, se főre se szemre
Nem nézek, de gyötröm a' ki jut kezemre;

Ha én könnyíteni kinjait akarnám
Tantalusnak, 's belső részeit nem marnám,

405 Régen nem kapkodná a' tündér almákat,
A' tsaló Pástétom és étel formákat.

Neked is ki tépem még ma veséidet,
Többül ki szagatom belső részeidet,

410   Ki szopom véredet, májadat fel falom,
Eh gyomrom lesz téged el temető halom.

(Meg támadja Sarkotheat)

SARKOTHEA

O' reám tólduló fájdalmak gonossza!
Leszszé gyötrelmimnek már vége vagy hossza?

Jaj a' kinek az ÚR fel támad ellene!

REMÉNYSÉG

Könyörül még rajtad tám az Ég Istene!

415   Talám jóra fog még fájdalmad fordúlni,
Nem fog szemeidből több könnyű tsordúlni.

Tám e' kinzó tsuda tóllünk majd el tűnik,
Nem kinoz örökké. Látod maris szűnik.

420   Szedd öszve erődöt, 's Czibele elibe
Menjünk, ez be fogad talám kegyelmibe.

Nyolcadik Scena

SARKOTHEA, REMÉNYSÉG, CZIBELE.

SARKOTHEA

Hatalmas királyné! a' kit az Istenek
Az egész föld színén leg főbbé tettek,
Hogy valamelyeket a' mezők termenek,
Mínd azok számodra adót fizessének.

425   Mennyei hazánkból mi ki üzettettünk,
Mivel az ördögnek engedelmeskedtünk.
Már a' sok gyötrelmek halmazván felettünk
Kegyelmet instálni hozzád törekedtünk.

430   A' kegyetlen Ehség mardossa testünket,
'S már majd el fogyasztja kinos életünket
Könyörüld hát kérünk szörnyű esetünket,
Fogadj be hogy leljük nállad elemünket.

CZIBELE (*Komor tekintettel*)

A ki az Ég ellen sarkát fel emeli
Az Isten ostorát méltán érdemeli,
435 Az menedék helyét nállamis nem leli,
Mert ellene szívem méreggel van teli.

De mivel egy nemből velem származátok,
Nekemis, nektekis a' föld az anyátok,
Lesz talám előttem annyi grátziátok,
440 Hogy irgalmas szívet mutatok hozzátok.

A' mivel rajtatok most könyebbithetek
Tsipkét, Galagonyát, Makkot nevezhetek,
Itt vagynak. — ezektől enyhül éhségetek,
Majd lesz még továbbat egy kanta tejetek.

445 De ha kívánjátok hogy tovább légyetek
Palotám lakosi, 's földembe éljetek,
Asáté kapáte, szántsatok vessetek,
Igy lesz napról napra nállam élelmetek.

MÁSODIK ACTUS

(mellybe ANTITHEUS, magát JUPITERre, más pokol fejedelmeit egyéb Pogány Istenekké tész. Velek azon tanátskozik, hogy mi módon hajthassák SARKÓTHEÁT a' magok tiszteletire, és minden gonoszra? Végre azt állitják meg, hogy FILAUTUS-t (az embernek maga szeretetét) küldjék hozzá, a' kit JÚNÓ kevélységgel, VENUS szépséggel, APOLLÓ ekesen szolgálással, NEPTUNUS a' Vizeken való hatalommal, PLUTÓ gazdagsággal, VULKÁNUS tűzzel, 's a' t. meg ajándékoznak. Az így fel ékesített Filautus leselkedik SARKOTHEA után; és midőn ez egy forrásba a' maga Ortzájának 's teste állásának szépségét tsudálná; tölle meg tsalatik, feleségül vétetik, búja ételre, italra, 's ruházatra szoktattatik. És ebből a' házasságból származnak osztán a' hét főbb vétkek, mellyek a' Harmadik Actusnak elein fognak elő számláltatni.)

Első Scena

Személyek

ANTITHEUS, TSALÁRDSÁG. (*Theatrum a föld:*)

ANTITHEUS

450 Mind eddig jól folytak el kezdett munkáink,
El sültek helyesen okos praktikáink

447 kapáte <jól>szántsatok

448 [A sor alatti utasításban:] <gaz> hatalommal

De végire hajtom fel tett szándékomat,
A' világ négy része nyögje vas jármomat.

No hát fő rendeit a' Stixi Veremnek`
Gyűjtsd fel Fiam hozzám

TSALÁRDSÁG (*A' pokol ajtajába*)

Mindjárt itt teremnek.

455 Ti kik Elizium mezeit birjátok
Oly parantsolattal küldettem hozzátok,

Hogy minden dolgokat hát megé hagyjatok,
'S Mindjárt Antitheus előtt toppanjatok.

Másodidk Scena.

ANTITHEUS (ki magát Jupiterré teszi) NEPTUNUS, PLUTÓ, VULKÁNUS,
APOLLÓ, JUNÓ, VENUS, TSALÁRDSAG (a' ki Merkuriussá leszsz)

TSALÁRDSÁG (*Antitheusnak*)

Örömmel engedtek Királyi szavadnak

NEPTÚNUS

460 Parantsolj, 's szolgálid hiven szót fogadnak.

ANTITHEUS

Jertek, üljetek le, majd mindjárt fel fedem;
Miért hivattalak 's mire törekedem.

(*Le telepednek*)

Látjátok é hogy az Egeknek hatalma
Alatt nyög e' roppant földnek birodalma,

465 Az egész világon tsak egy Lélek sinszen,
Ki füstölgő temjént óltarunkra hintsen.

Próbáljunk valamit! — ha az Ég ki vere,
Nyögjön jármunk alatt a' földnek embere,

470 Ez pedig most Leg jobb móddal meg eshetik,
Mert az embert minden bajok kesergetik,

459 [A sor feletti utasításban:] leszsz <és Filatutus>

Vessük meg hát minden mesterségeinket,
Mert tsak így hagyhatjuk betsbe neveinket,

A' földet, melly eddig az Istent Uralá
Fogjuk a' pokolnak terhes hámja alá,

475 Én leszek Uratok 's erőss Jupitertek,
Ti pedig országot hatalmamtól nyertek;

Menydörgő Ágyúim az Egen bömbölnek
Tüzes ménköveim földön rontnak, ölnek.

480 Neptuné! te birjad a' duzzatt habokat
'S Ez hármas szigonnyal lapítsd dagályokat,

Hajtsad a' hajókat tsendes szél mentébe,
'S Merítsd végre a' mély tenger örvényébe.

Plutó! te légy Ura a' pokoli tóknak,
Es minden föld alatt 's pokolba valóknak,

485 Te bird, a sok vétket 's perlekedéseket
Gerjesztő gyöngy gyémánt és arany kintseket.

Apolló! légy böltsek s' orvasok vezére
Öntvén kevélységet azoknak szivére;

490 Vulkánus! parantsoly a' tüzes langoknak,
Lemnusnak, és ama szurkos Cyclopsoknak.

Kalmár 's tolvaj sereg! Merkuriust valljad
Uradnak; te pedig az erszényt hizlallyad.

Márs fegyver zörgéset, Bakhus bort szeressen
Mellyel bújaságot 's lármát éleszgessen.

495 'S Hogy az Asszonyok is, mint mi, Istenséget
Birhassanak, vegyünk egy egy feleséget.

Én Junót választom magam mellé társnak,
Febusnak Minervát, és Bellónát Marsnak,

500 Vénus a' szédelgő világot zablázza,
'S tilalmas lángokkal tüzeit duplázza.

Menjetek, szórjatok vétket 's álnokságot,
Hódoltassátok meg az egész világot;

Ezer kinjok légyen minden kegyeseknek,
'S Tsak a' bünt kerülni, tartasson véteknék.

JUNO

505 Megyünk Nagy Jupiter! parantsolatodra,
Hogy meg hódoltassuk e' földet számodra.

VENUS

Igenis, el megyünk, 's addig kerülgetjük
Mig lábaid alá egészen nem vetjük.

APOLLO

510 Azon felül, a' melly nevezett Istenek
Most velünk előtted meg nem jelentenek,

Meg fogjuk azoknak Végzésid mondani
Hogy tudják mihez kell magokat tartani.

JUPITER

De ha azt akarjuk hogy jól boldogúljunk,
Tsak titkos és ravasz eszközökhöz nyúljunk,
515 Gyakran nem ér semmit az erőss vakmerő
Ott, a' hol boldogúl az okos kis erő.

E' dolgot leg jobban végére hajthatja
A' Sárkótheának egy jeles magzatja,

520 Melly a' szüz méhében a' Le szakasztatott
Gyümölsnek magvából titkon fogantatott.

'S Az Éden kertéből mikor ki üzetett,
Ijedtébe tőlle ez akkor született,

El szülvén a' mezőn, el hagyta futtába,
Én fel fogtam, 's vittem a' poklok várába;

525 Tizifone mindjárt magához fogatta,
Szoptata, dajkálta, 's felis apolgatta;

Minden mesterségem nálla tudva vagyon,
Elmés, nagy reményű, szép termetű nagyon.

530 Még Sarkotheais tudom meg szereti,
Ez pedig az Annyát mindenre veheti.

Ha egyszer meg nyeri szivét e' Nimfának,
Hajtja a' mint tetszik szemének szájának,

A' vétket előtte az éig emeli,
A' Virtust gyalázza, 's bűnre ingereli,

535 A' bujálkodással mint lassú méreggel
Addig tsalogatja délbe, estve, reggel,

Mig végre az Eget épen el felejtí,
Igy ötet el rejtett keleptzénkbe ejti.

540 Így az áldozatok számunkra omolnak,
A' föld térdet fejet hajt a' Nagy pokolnak.

NEPTUNUS

Hatalmas Jupiter! bölts tanátsadásod,
Nínts az okoságba 's böltsességbe másod,

Leg alkalmasabb gonoszság nevelő
Lesz ez, parantsolj hát hogy toppanjon elő.

Harmadik Scena.

AZ ELŐBBIEK és FILAUTUS

JUPITER

545 Filaute! jőjj elő!

FILAUTUS

Im, Atyám! el jöttem,
Szólj, 's a' mit parancsolsz szent leszen előttem.

JUPITER

Ez Istenek velem ugy tanátskozáának,
Hogy e' földre minden vétket be hoznának,

550 Fiam! e' végezést te hajtod végére,
Siess hát e' földnek kerek térségére,

Tanúlt mesterséged ravaszon indítsd el,
Sarkoheat velek tsald meg, bolondítsd el.

Te dolgoz a' többi, menj, 's légy szerentséssé!

JUNO

Kérlek, ne menjen még, várjon egy kevéssé.

555 Még Tálentomait miis öregbítjük,
Ajándékainkal szívét ékesítjük.

(Filautusra legyez)

Fujjon fel a' kevély nagyra vágyás szele,
Irigy szived legyen gyűlölséggel tele.

VÉNUS

560 Én a' szépséget mint leg gyönyörűbb nyereséget,
Néked adom, 's kenetem' im te fejedre kenem;
Ortzád rósázzon, 'Aglája felette tzikázzon,
Grátzia Nénjeivel víg nevetéseivel;
Homlokod a' márványt simasággal győzze, szivárványt
Barna szemöldökeid 's buja galamb szemeid.
565 Légyen ezüst állad; nyakad és fel emelkedő vállad
Vénus alatt mulató hajnal egére ható,
Friss mozdulású derekadban kartsu szabasu
'S minden gyöngy tetemed vonszon ezernyi szemet.

NEPTUNUS *(Filautusnak)*

Álj odébb!

(Egy pohár vizet önt lábai alá)

570 Lépj vissza, így bird a' vizeket,
Mint általam lábad alá vettetteket.

Valami hasznokat azoknak veheted,
Parantsolj 's engednek úgy a' mint szereted.

PLUTO

A' föld kintsét birja hatalmas jobb karom,
Én osztogatom azt a' kinek akarom.

575 De néked, Filaute! tsak hogy szándékosba
Elő mehess, mindent vetek hatalmodba;

Az arany és ezüst, 's minden föld kő-tsontja
Kintseit számodra mint a' vizet ontja.

580 Sőt a' Furiákis, 's minden sértő sereg
Melly palotám körül pokolba tekereg,

Még a' Cerberusis dühös erejével
Vedelmez, tsak szállítsd a' Plutó Nevével.

APOLLO (*Egy darab mézet adván szájába*)

Ez által óldasson fel nyelved kereke,
Szád legyen Apolló kezének remeke;

585 Ugy folyon mint a viz szád' kedves szózatja,
És mint az olvasztott szín méz folyamatja;

Hóditó éneked, mint a' szép sirennnek.
Halálra készítő Mars legyen mindennek.

590 Nyelved legyen szazszor ékesebben szóló
Mint minden emberek, sőt maga Apolló.

VULKÁNUS

Én is segitelek, a' mint töllem telik,
A' tűz, láng, ménykövek azokat perselik

A' kikre én adok nekik tehetséget,
És kiket haragos búsulásom éget,

595 Tudja ezt Jupiter, mert régen az Éggel
Más birna, ha én nem tartnám segítségével;

Nekedis szolgálók, ha kell, mind ezekkel,
'S Még ez egy pár azon forró ménykövekkel;

600 Most verte Pyrakmon rajtok van a' neve
Ezekkel rontsd kikre forr haragod heve.

FILAUTUS

O, ezek nélkülis sokat reménylettem,
Ezekkel majd mindent tehetővé lettem;

Már megyek, 's lábaim vissza se fordítom
Mig nem Sarkótheát hozzátok hódítom.

605 MERKURIUS
Jer! kövess engemet.

Negyedik Scena

MERKURIUS és FILAUTUS

MERKURIUS (*az útba*)

Tudok egy forrását,
Hol pergeti gyakran sok könnyhullatását;

Sehol könnyebb móddal törbe nem ejtheted,
Mint ha leseidet e' kút körül veted.

610 Itt van, Ez az, tsak itt, itt vigyázz szemesen,
Itt mulat, itt búsúl sokszor keservesen,

Rejtsd magad valamely árnyékos bokorba,
Reménylj, mert szándékod nem fog esni porba.

FILAUTUS

Már tsak fordúlj vissza Jupiter elibe,
Mond meg, hogy nem nézek addig szemeibe,

615 Nem lesz nyugodalma semmi tagaimnak,
Miglen Sarkothea enged ostromimnak.

Ötödik Scena

MERKURIUS, JUPITER és a' több Istenek

MERKURIUS

Már fogja Filautus a' dolgot, 's Isteni
Nagyságtoknak töllem ezeket izeni:

620 Hogy nem enged semmi nyugtot tagainak,
Mig a' föld nem hodol tanúlt ostrominak.

617 [A sor előtt:] <Ne> ötödik [az utasításban:] több

JUPITER

Mi hát ne mulassunk e' föld színén sokká,
Vagy tegyük magunkat láthatatlanokká,

A' mint, 's mivel lehet, Filautust azomba
Segitse közöttünk ki ki alattomba.
(*El mennek.*)

Hatodik Scena

SARKOTHEA és FILAUTUS

SARKOTHEA (*a' Forrás felett*)

625 Isten legyen véled, szerelmes forrásom!
Ma újra árasztja vizedet sirásom.

De ugyan mitsoda természet tsudái!
Hogy jádzanak benne a' fák ágatskái!

630 A' zöld fa levelek egymást tsokolgatják,
Ezt, a' kristály habok hogy hogy mutathatják!

Hát a' viz alattis már zöld erdők lettek?
Ah hogy nem rejthetem magam' el köztetek!

De még nagyobb tsuda! ember abrázatja
A' mit mutat e' viz tükrök folyamatja,

635 Szellő fujdogálja gyenge hajatskáit,
Rósák pirosítják hó színű ortzáit;

Homloka a' márvanyt győzi szépségével
Szeme vetekedik Febusnak tűzével.

640 Tüzeslő tulipány gömbölyeg ajaka,
Sima elefánt tsont szín fejr nyaka;

Egy szóval, olly ékes angyali termeti,
Hogy a' kő szivetis tám meg széditheti.

A' nyájas madarkák párosan repesnek,
Mindenik kedvese egy egy szerelmesnek;

625 sze(l)relmes
627 Tsudá(ja)i
634 tükök

639 tulipány <gyöngy szín> gömbölyeg
640 tsont <gyöngy szín> tej

645 O, ha nekem ilyen szerelmesem lenne!
Melly kedves örömet találnék fel benne!

(Le hajól, hogy meg ölelje a'vizbe latszó képet)

Jaj ne fuss, ne tsalj meg engem szeretődöt,
Ne jádzottasd bennem igaz tisztelődet.

650 Add számhoz ortzádat, repülj az ölembe,
Lépj velem állandó frígyes szerelembe.

FILAUTUS *(rejtekéből ki ugrik)*

Hát engem hívtál é? szerelmes Angyalom!
Itt vagyok; im szívem szivedhez foglalom.

Éljünk, haljunk együtt frígyes szerelembe
A' halális tegyen azon egy verembe.

655 Tsak a' tiéd leszek, 's birja a' mig élek
Szivemet, a' benned parantsoló Lélek.

Akár merre fordulj, én követlek nyomba,
'S Tartanak karjaim erőss óltalomba.

SARKOTHEA

660 Téged mutatotté e' forrás Feneke
O' Leg szebb Anyának Leg gyöngyebb remeke?

Engedek örömmel mézes beszédednek,
Tarts leg drágább kintsem engem is kintsednek;

És enyhítsd szívemnek háborús habjait.

FILAUTUS

Jer, töltsük örömmel életünk napjait.

Hetedik Scena

FILAUTUS, SARCOTHEA

FILAUTUS

665 Így folynak minden baj 's gond nélkül napjaink
Tsordákra, Nyájakra tenyésznek barmaink,

655 birj<on> a

660 gyöngyebb <gyer>remeke [A re fölé írva.]

Bövíkődik földünk gazdag áldásokkal,
Éljünk hát kedvünkre kedvesem! azokkal.

670 Étél, ital, ruha, e' dolgok főképen
Ollyak, mellyek nélkül nem lehetünk épen.

Vagynaké mind ezek? mert ha még nintsenek,
Bőven, parantsolok, 's meg lesznek mindenek.

Hogy szoktad magadat ruházni, és mivel?

SARKOTHEA

Tsak így, a' barmoknak le nyuzott bőřivel.

FILAUTUS

675 Bolondság! vessük el, otsmány ez a' ruha,
Nem is alkalmas, a' testnek sem puha

Nyirjuk le, fonjuk meg, vessük motólára
A' szőřit, 's fessük be szebbnél szebb formára.

680 E' szalakból szőřjünk szép materiákat
Azokból szabdaljunk testünkhöz ruhákat.

Tsináljunk fejedre ékes frizurákat,
Azokra tsipkézett tornyos bóbitákat,

Nyakadra köss gyöngyöt, palástot válladra,
És más selyem ruhát, tzipellőt lábadra.

685 Hiszen a' Természet' gazdag adománya
Minden gyönyörködést bőven ontó bánya.

(El mennek)

Nyoltzadik Scena

FILAUTUS, SARKOTHEA (tzifrán fel öltözve:)

FILAUTUS

Ládd kintsem! melly szépen testedhez állanak,
Mind azok a' mellyek rád ruháztattanak,

690 Már most olyan szép vagy, olly tsinos, olly nyalka,
Mint egy fényes testbe öltözött angyalka.

SARKOTHEA

Mind arany! mind gyémánt! mind igen tetszenek!

FILAUTUS

De valóba! ugyan hozzádis illenek.

Látodé kedvesem! tsak bizd rám fejedet
Igy pótolom én ki minden szükségedet.

695 Hát mi ételekkel szoktál tápláltatni?

SARKOTHEA

Tsak a' mit a' mezőn könnyen találhatni,

Makkot, Tsipkét, szedret, kökényt szedegetek,
'S Néha juhaimtól tejet fejegetek,

700 Vagy gyökeretskéket a' földből áskálok;
Ehség úzó erőt ezekbe találok.

FILAUTUS

Hát innya mit szoktál?

SARKÓTHEA

Hideg forrás vizet.

FILAUTUS (*Tsudálkozva*)

Lásd! az együgyűség neked mivel fizet!

Hiszen a' baromis tsak azt issza eszi,
Eszének az ember hát mi hasznát veszi?

705 Szaggasunk a' mezőn búza kalászokat,
Törjük fejér liszté azoknak magvokat,

Ezekből készitsünk kenyért, 's kalátsokat,
Bélest, 's válogatott izű pástétokat.

710 Sűljenek Fátzánok, 's más szárnyas állatok,
Iny tsiklándoztató 's ingerlő falatok.

Nyúlak, Őzek, Tsigák, tengernek halai,
Ezek mind az ember torkának rabjai;

Bolondság volna hát ezeket meg vetni,
'S A' jó természetet e' ként vétkeztetni;

715 Italodra pedig szivet vidamító,
Búdat felejtető, Lelkedet ujító

Bor nektárját szerzek, a' bűdös viz tókat
Hagyjuk a' barmoknak, mint nekik valókat.

HARMADIK ACTUS

(Mellyben, 1. SZERETET elő beszéli: hogy származtak ezen Házasságból hét Leányok, mellyek ugyan annyi vétkek. 2. Vetekednek a' VIRTUSSal a' KEVÉLYSÉG, FÖSVÉNYSÉG, mellyek magokat meg makatsítván, meg utálva oda hagyják őtet. 3. A' BUJASÁG, RESTSÉG és TORKOSSÁG követői között egy néhányan a' VIRTUS beszédi által meg győztetvén, lesznek annak követőivé. 4. A' GYŰLŐLSÉGGel szembe száll a' VIRTUS: de az a' maga meg utáltatását nem szenvedhetvén, mérgébe el vesz. 5. A' HARAG támadja meg a' VIRTUST, de ettől meg vakittatik, azután vakon kóborol, ordítózik, és mindeneket unszol a' haragoskodásra, igazságtalankodásra, erőszaktételekre, 's a' t.!)

Első Scéna

SZERETET

720 Az Embert az álnok maga szeretete
Sullyok járma alá e' képen vettete,

Így lett annak vakon szót fogadó rabja,
Ettől áradt reá minden bűnök habja,

Az el vesztett épség' ki tzimerezője
A' ruha, ily leve bujaság fertője,

725 Az étel, az éhség olvasztó epéje
Lett a' finnyás hasnak nyalánk tsemegéje;

A' részegítő bor rendetlen itala
Lett, melly benne minden vétkeket forrala;

730 És midőn napjait így folydogáltatja,
Születék ő néki hét tsuda fajzatja,

719 [A sor előtti utasításban:] mergebe; Ember

730 [A hét ráírva egy kiolvashatatlan szóra.]

- Első a' másokat utáló Kevélység,
Második a' fonnyadt reszkető Fösvénység,
- Az otsmány Torkosság, Bujaság és Restség,
Az irigy Gyűlölség, 's Haragos Veszetség.
- 735 Ezek a' mint nőttek folyó idejekbe,
Nevedektek szintűgy, rosz természetekbe,
- 'S Végre mikor Férjhez mehetőkke lettek,
Külömb külömb Kérők esdektek érettek.
- 740 A' fényes Királyok a' szép kevélységnek
Hódolnak, 's szerelme tüzeitől égnék;
- A' rút Fösvényseget a' vének szeretik,
A' mérges haragot a' Gazdák kéretik,
- Tsak a' Torkosságot hiszik 's tartják szépnek
A' Gazdagok, azért véle frigybe lépnek;
- 745 A' Tehetetlenek Gyűlölség követők,
A' Katonák lusta Restséget szeretők:
- A' Bújaság otsmány kurvája mindennek,
Mert semmi bizonyos férje nintsen ennek.
- 750 Ez mindegyik meg meg annyi Istent hozott,
E' világra, kikkel a' föld bálványozott.
- Jupiter, Mars, Vénus 's más ilyen Istenek,
Isteni Felséget ezektől vettek.
- Mert mindenik véték volt egy egy Istené,
Ki azt óltalmazná, 's killyebb terjesztené.
- 755 O' igaz Istennek tsufos meg vetése!
O' emberi nemnek bolond pártütése!
- O' első emberek késő maradéka!
Ne legyen szivetek e' vétkek' hajléka,
- 760 Ha igaz szinekbe ezeket látnátok,
Tudom bizonyosan, hogy meg utálnátok:

Imé a' Filautus Leg első Leánya
A' Kevélység, fejét felénk amott hányta,

Nézzétek hát körül okosan 's szemesen,
Hogy megutálhassa szivetek nemesen.

Második Scena

KEVÉLYSÉG, VIRTUS, SZERETET

KEVÉLYSÉG (*gőgösen a' Theatrum közepire léptetve*)

765 Ti! szemet emberek', nekem hódoljatok,
Mint leg főbb Királynét engem imádjatok,

Mert ámbár e' széles földet fel járnátok,
Illy ditső felséget, tudom nem kapnátok.

770 Kinekis lennétek szolgái jobb jussal,
Mint nekem? ki bírok majd minden Tronussal;

Testvérim, 's férjeim voltak Asiába
Valakik fénylettek Királyok sorába;

Sőt az egész földet királyi nemzetem
El árasztá, minden helyen tiszteltetem.

775 Xerxes, Tzirus, Krésus, mind Atyámfiai
Vóltak, sőt tetszésem' kötözött rabjai,

Ama' fél világnak kitsiny hódítója
Nagy Sándor, nevemnek vólt vak imádója,

780 Hires vezérei Róma városának
Osztályos Atyafi-társaim valának;

Heliogaballus, Neró 's mas illyenek
Engem tsak nem Isten gyanánt tiszteltenek.

Hát ti! kis emberek! hogy ne imádnátok?
Ha szemem tsak egyszer vetnémis reátok.

VIRTUS

785 O' Kevélység! magad' miért hanyod veted?
Vak imádóidat minek emlegeted?

Hiszen mindeniknek, hányjuk fel bár sorra
Bolond tiszteleted torkárais forra.

790 Sándor, kinek e' föld birni kevés vala,
Még idő nap előtt el vesze, meg hala;

Hát a' szegény Xerxés mi hasznodat vette?
Szalamina partja feleljen érette.

A' tengert el lepték fegyveres gályái,
Egész vizeket fel ittak katonái.

795 Mint a' dühös medve, mindent ronta tépe,
Szökve bújt előtte a' föld félénk népe;

Mégis úgy el vesze sok népe 's hajója,
Hogy alig futa el egy két hirmondója.

800 Néróról 's más ilyen formákról mit mondok?
Kik tsak föld piszkai vóltak, 's kész bolondok.

De kérlek! miis van olly különös javad?
A mellyért illy fennyen tsavargatod szavad.

A' mellyet ha más is magába fel lelne,
Mint te, olyan kevély szarvakat emelne.

KEVÉLYSÉG

805 Nekem ugyan, Virtus! semmi osztó perem
Nints veled, mert soha nem vóltál emberem;

De mégis, mit bírok? meg mondom, ha kérded,
Hald meg, 's hajtsd meg teis nékem fejed térded.

810 Hát kinek Királyok 's Hertzegek Elei,
Nem méltán vagynaké fenn látó szemei?

VIRTUS

Koránt sem, ha ollyan kis Lélek van benne
Melly a' koronára érdemetlen lenne.

KEVÉLYSÉG

Te, hát Eleinkről álló Nemeinket,
Tám nem betsülöd úgy mint érdemeinket,

815 'S Azt mondod, hogy tsak az a' mi fel emelhet,
Ha kiki magába érdemeket lelhet;

Bennünk van a' szépség, fel magasztaltatom
Hát méltán, ha piróss rósa ábrázatom.

820 Ha testem tagjai olly gyönyörűk 's épek,
Hogy irigyen néznek reám minden szépek.

VIRTUS

A' szép ábrázat is magába nem érdem,
Mert mit ér szépsége a' rosznak? azt kérdem:

Veszsen el a' bibor, 's vénusi ábrázat,
Ha palástol otsmány ördög forma vázat,

825 Más az, hogy a' szépség, el vesz nem sokára,
A' kuttogó vénség ha hág a' nyakára.

De az halál gyakran még ezt nemis várja,
Hanem le tapodja 's bűdös sirba zárja.

KEVÉLYSÉG

830 Ugy de a' jószágon 's Attalusi kintsen
A' Vénség' 's Halálnak semmi Jussok nintsen.

'S A' kinek kintse van, az mindent meg tehet,
Jó hazafi, jámbor szent, és kegyes lehet.

Bólts hát az, ha velem lép egyenlő sorba,
Nem mász béka módra az alatson porba.

VIRTUS

835 Az kintset nem bántja, az igaz, az Halál,
De hát ellenseged? ha reája talál

Ugy tartom, nem hagyja nállad penészedni,
'S Akkor meztelen mivel fogsz kérkedni?

KEVÉLYSÉG

840 De a' bólts okosság 's az ész tudománya
A' tolvajnak tsak nem lesz ragadománya,

E' kintsüinktől minket senki meg nem mfoszthat,
Sőt hóltunk utánis jutalmat ez oszthat;

No hát, bóldog bóltsek! engem kövessetek
Az Egekig érjen fel emelt fejetek,

845 Mert tsak ti birhattok olyan bóldogságot,
A' melly után nyertek halhatatlanságot.

Nemis gondolok én e' föld szemetivel,
Tsak veletek birjak Világ gyöngyeivel.

VIRTUS

850 O' kevélység szele! nagy követ mozgatol,
Holott egy bóltsetis el nem hódíthatol;

A' gyöngytermő tsigák a' magos tengernek
Mélly fenekén laknak, nem felül hevernek,

Ellenben a' mibe semmi sints, vagy béka,
Ugy jár a' mint hajtja azt a' hab tajtéka.

855 Le süti a' kalász fejét ha van teli,
Ellenben az üres magasra emeli;

Igy kinek az Eget veri kevély feje,
Vagy nintsen, vagy száraz az agya veleje.

860 Mert a' ki kérkedik, bár akarmit mond az,
Nem tsak az hogy nem bólts hanem súlt bolond az.

KEVÉLYSÉG

Már te, Halálosan ellenkezel velem,
Többé rám okádott mergedet nem nyelem,

Ugy is mindég vóltál szerentsém irigye,
Fojtson meg Erebus' halálos mirigye.

865 Megyek oda, az hol a' Virtus nevezett,
Gyüölőséges dolog, 's útálatba vezet;

Tudom tisztelőket ott fogok találni,
Aljon a' borbélytzéh veled disputálni.

(*El megyen.*)

Harmadik Scena

VIRTUS, FÖSVÉNYSÉG

VIRTUS (*Fösvénység egy setét börtbe pislogó méts mellett számolgatja pénzét. Fösvénységnek*)

870 Hát te! mit törtetel ebbe a' barlangba,
Mit gyötröd magadat a' sok gond közt lángba?
Bujálkodva tsak az arany 's ezüst hangba,
Ember vagy, tartsd magad hát emberi rangba.

875 Hiszen ha testedet e' földből vettedis,
De van benne menyből származott Lelkedis:
Ne tsak földet túrjon hát földi testedis,
Sőt jusson eszedbe az Ég' 's Istenedis.

880 A' rád bizott jóknak legyél hiv sáfára,
Külömben azt mondják rólad bizonyára,
Ez olly eb, melly azért fekke a' szénára,
Hogy maga se, más se fordítsa hasznára.

FÖSVÉNYSÉG

Jó Virtus! mit papolsz olly fenyeen felettem?
Tudom nálad nélkül hogy honnan eredtem,
'S Hogy a' munkát 's kintset mindég kedvellettem,
Tudd meg, hogy illendő okból tselekedtem.

885 Mert a' kinek szükség kotorász 'sebjébe,
Nem mehet az nagyra sehol hevenyébe,
Bár sinór mértékül a' virtust venné be,
Hogy kövesse minden tselekedetébe.

890 Bár elibe hágnal a' bölts Apollónak,
De ha Plutus nem áll melléd kints hordónak,
Mindenek tartanak hijjába valónak,
'S Betsületi több lesz mint neked, egy lónak.

895 El lehet a' Virtus, 's Tudomány bőséggel
Bennünk, de ha a' kints nem lesz segítséggel,
Nem tisztel senkiis, tsak betstelenséggel
Küszködünk a' rongyos szőrú szegénységgel.

900 Szegénységgel élni pedig kész gyötrelem
A' királyok előtt sints ennek kegyelem,
Fojtogató porát tehát én sem nyelem,
A' szegény egy portán nem férhet meg velem.

Ezért szegődtettem három tselédekét,
Tsalást, Ragadozást, U'sorát, 's ezeket
Ki küldöm, 's bé futnak hegyeket völgyeket,
'S Tepernek házamba temérdek kintseket.

905 Ez három tselédim vedelmező keze,
E' rút szerzet ellen ugy beis fedeze
Mind eddig, hogy hozzám epen nem férkeze
Ámbár reám törni gyakran igyekeze.

910 Továbbis, Hiveim! ugy iparkodjatok,
Minden erőttökkel azon dolgozzatok,
Hogy a' rút szegénység nállam vagy nállatok
Hellyet ne találjon, ellene álljatok.

915 Hiszen bár nem szórjuk kintsünket bőséggel,
Nem vadolhat azért senki fősvénységgel,
Takarékosság az, 's mivel lesz jó véggel,
Epen meg egyezik az illendőséggel.

VIRTUS

Mit tetteted magad"? a' Varjat szavárúl
A ökröt meg lehet ismerni szarvárúl,
A' kullogó farkast ragadozásárúl,
920 Tégedis tulajdon mentséged el árúl.

Hát takarékosé az? Ki minden dolgába
Usorál, ragadoz, tsal mást szabadjába,
Tsak kintset gyűjthessen a tele ládába,
Sőt ez a' fősvényseg tulajdon formába.

925 Büntetésre méltóbb vetek talám nintsen,
Mint mikor a' fősvény, úr számtalan kintsen,
Megis azon van, hogy többekre lépintsen,
Kinek már Plútónál kén ülni bilintsen.

930 Mitis ér magába gyűtni gazdagságot?
Melly nem adhat semmi igaz boldogságot,
Sőt bennünk kint szerez, 's nyughatatlanságot,
És pénz szomjúsággal gyötrő viz korságot.

935 A' fősvényseg tsupa ostobává téssen,
Mert a' ki javával nem élhet merészen,
Az olyan Tantalus, vagy Midás egészen,
Kiknek a' kints között volt gyötrelem készen.

940 Az Arany és Ezüst vétkeknek műhelye,
Az elmét rongáló bűnöknek méteje,
Vétkek szemet dombja, 's olly bűdös gőz helye
Mellyen Titusnak is szédelgett a' feje.

Ezt a Nemes Lélek nemesen meg veti,
Vagy ha szeretiis, módjával szereti,
'S Ezt a' fő jók közzé más nem helyhezteni,
Tsak a' paraszt szivnek 'sobra'k természeti.

FŐSVÉNYSÉG

945 De papolhatsz nekem, mig más felé térek,
Tanátsot én tölled külömben sem kérek.
Sem arra hogy veled osztozzak, nem érek,
Tsak beszélj, de veled én nyelvet nem mérek.

(Ezzel, elébbi dolgához lát.)

Negyedik Scena

VIRTUS, SZERETET és egy sereg bújaság, torkosság és restség követői, a' kik műsika szó alatt esznek isznak, ujongatnak. 's a' t.

VIRTUS *(Szeretnek)*

950 Hallodé? Barátom! mitsoda tapsolás,
Hegedű, Tzimbalom harsog és tánczolás?

SZERETET

Hallom, de nem tudom hirtelen fel venni,
Kiknek kelljen ezen lármázóknak lenni,

És ha nem hallanak ott emberek hangját,
El hinném, hogy Plutó hagyta el bárlangját,

955 Sireni nótáját tsak azért fuvatja,
Hogy azzal az embert hozzá tsalogatja;

De emberek azok, és Bálba lehetnek,
Mert Kupidót, Vénust, Bakkhust emlegetnek.

VIRTUS

960 Ha emberek, szánom mert rosszszúl jár szájok,
Jer, ha nints terhedre, menjünk el hozzájuk.

Mert tám a' Bújaság' 's Torkosság ölébe
Hevernek a' szörnyű mélységnek szélébe.

Adjuk hát nékiek, ha Lehet, tudtokra;
Mibe vagynak? és mit várhatnak magokra?

SZERETET

965 Szívesen tselekszem, nem bánom, menjünkel,
'S Ha lehet, jobb útra hozzuk beszédünkel.

(Ajtajokon zörgetnek)

Nyiss ajtót!

ELSŐ BÁLOZÓ

Tsitt! Urak! az ajtón valaki.

MÁSODIK BÁLOZÓ

Hadd legyen!

SZERETET *(Ujra kopogtatva)*

Nyiss ajtót!

ELSŐ BÁLOZÓ

Tágasabb oda ki.

SZERETET

Nyiss ajtót, Barátom! ha van emberséged,

ELSŐ BÁLOZÓ

970 Ki vagy? mi a' forgó szélvész hord itt téged?

SZERETET

Nem tsak magam, hanem kettenis zörgetünk,
Priska 's Honoría a' mi nevezetünk.

ELSŐ BÁLOZÓ *(az ajtót ki nyitva)*

Jertek be, szép Lelkek! egy kís musikára?
'S Maradjatok osztán nallunk vatsorára.

SZERETET

975 Ugy de mivel fogtok minket mulattatni?

ELSŐ BÁLOZÓ

Három négy pár Valtzert majd fogunk vonatni,

Tántoljunk, vigadjunk, búsuljanak mások,
Kiket éhség gyötör, 's más ilyen tsapások.

980 Ha ezt meg unjátok más játékunk lészen,
A' szomszéd szobában van billiard készen

Jádzunk Quadriliát, Vojtát, vagy Tarókot,
'S Ollykor olykor hintünk rátok egy két tsókot.

Friss tsokoládéval 's kávéval szolgálunk,
Tsak a' Kis Asszonykák mulassanak nállunk.

985 Ha tetszik olvasni, itt van Propertzius,
Itt van Anakreon, Gallus, Ovidius,

Vultéjus és masok, kik a' Szeretetnek
Az ember szívébe puha ágyat vetnek.

'S osztán vigan fogunk együtt vatsorálni.

SZERETET

990 De ha kérdezhetem, hogy fogtok traktálni?

ELSŐ BÁLOZÓ

Az egész országnak nyalánk ritkasága
Füstölgő konyhánknak közepére hága;

Tok, viza, ketsege, tsiga, rák, pizstrángok,
S' Valami halnemmél élnek Úri rangok,

995 Lesz Vad ketske, Dám vad, óz az asztalakon,
Nyúl, szarvas, 's valamit terem a' Bikk 's Bakon.

Házi apró marha, galamb, fogoly madár,
Fűrj, fátzán, és egyeb készül számunkra már,

1000 Nyelv, Velő, Tsöröge, Tortáta, bélesek,
Tokaji máslások, jó félék 's édesek;

'S A' tsak az inynek ingerlője lehet,
Itt abba akarki gazdagon részt vehet.

Ne vessék meg tehát e' szivességünket!

VIRTUS

Nem tudnátok ti jól tartani bennünket.

ELSŐ BÁLOZÓ

1005   Hogy Hogy!!

VIRTUS

                  En a' Virtus vagyok, ő Szeretet,
Nem eszszük mi semmi finnyás ételteket,

Ott eszünk, ott iszunk, és tsak ott vigadunk,
A' hol hozzánk méltó társakra akadunk;

1010   Tsak ott lehet nekünk állandó szállásunk,
A' hol még nints tsufos meg utáltatásunk.

De ti! O' fájdalom! kik tsak most nem régen
A' Virtus szárnyain jártatok az égen,

A' Bujaság hámja már veté reátok,
Mézzele be kent mérges zablját rágjátok.

1015   De mig a' Bujaság gyenge fű bennetek,
Addig gyomláljátok 's körülte legyetek.

Mert, ha erőssödik, mély gyökeret ereszt,
Sok vétkeket terem, 's titeketis el vesz.

1020   Mig hát könnyen hajlik gyermeki szivetek,
A' munkára szokni addig siessetek,

A' heverés gyomját tépjétek belőle
Mert ha belé vénül, el fojtatik tőle;

De nem elég tsak a' heverést mustrálni,
Gyakran lesbe szokott a' Bújaság álai.

1025   A' munkás ellenis, mert a' Músák' sorát
Szereti, 's követi a' Pallás táborát;

Vénúsis Laurust köt néha homlokára,
Kupidó Fébusi nyillal jár prédára;

1030   A' Músák a' szagos szép virágszálaknak
Közzé, gyakran maró tsalánokat raknak,

Sokszor a' Poéták' be tzukrozott fánkja'
Béle tsupa mérges szerelem' fulánkja,

Ezektőlis szükség hát azoknak futni,
Kik Venus gyalmaiba nem akarnak jutni,

1035   Vagy a' ki szereti, szeresse okosan,
Hogy meg ne tsalasson általok tsúfosan.

HARMADIK BÁLOZÓ

Mind szent a' mit mondasz, o' Ég' szep magzatja!
Énis így lettem a' Vénus áldozatja,

1040   Az égig ért hirem, szerettek mindenek,
A' mig ösvényiden lábaim léptenek.

De a' búja Versek' mézzel elegy mérge
Lett szüzességemnek vesztegető férgé.

Ugy hogy, ha', mi voltam? most jut az eszembe,
'S mi vagyok? sir lelkem, kés forog szivembe

1045   Hát szemtelen versű könyvek veszszetek el,
Neveljétek pokol hamvát tüzetekkel.

(Tűzre vet egynehány poétákat.)

Füstötök kerengjen a' pokol füstébe,
Ne gerjesszen lángot több jámbor szivébe.

1050   Még aztis a' kitől kibotsáttatátok
Leg elől, boritsa örökös éjj 's átok

Tiis! buja Vénség tsalárd bokkrétái!
Veszszetek, nem vagytok szüzesség példái.

Én pedig, ha magam' még meg jobbithatom,
Eddíg tett vétkemet őrókké siratom.

1055   'S Hogy szives követőd lenni igyekezem,
Virtus! vedd jeléül ki nyújtott jobb kezem.

1031 Poéták' <<mézzel hintett> be tzukrozott
[Föle írva.]

1032 <Alatt lappang> [Föle írva:] Béle tsupa

VIRTUS (*vele kezét fogva*)

Örömet tselekszem, vigadok szívembe,
Mikor illy zálogot foghatok kezembe.

1060 De hogy végben vihesd hiven szándéodat,
Hald meg még röviden, mihez tartsd magadat.

Ne menj minden helyre, 's minden barátokhoz,
A' kik tsalogatnak nyájasan magokhoz,

Ha sok féle társak fognak veled kezét,
A' szabad barátság ujra törbe vezet;

1065 Ellenséged egyse, barátodis keves
Légyen, az is tsak ha jó erkőltsel nemes.

Elmédet fő képen a' testnek ostromja
Ellen őrizd, mert ez azt hamar el nyomja.

1070 Vigyázz, hogy a' strása, homlokod lámpássa
Ellenségeidet várba ne botsássa.

Sokan fenekére a' veszedelemnek
Estek, többet adván mint illet a' szemnek;

Dávid 's Holofernes a' Szem által lettek
Veszedelmes bűnbe 's bajba kevertettek.

1075 De ezeken kívül vagynak még sok rések
Lelkedhez testeden sok titkos törések;

Hol ellenségeid szivednek várába
Be lopodnak ha nem vigyázzsz valójába,

1080 Ne hajts Bakhusnakis tsalogatásira,
Mert a' bor kész olaj a' szív lángjaira;

Ihatol a' mennyit kíván természeted,
De többel tsak a' bűn tüzét éleszgeted.

Sokszor árt az titkos mérgű nyájas szó is
Gyakran füleidből válik áruló is.

1085 Egy szóval mindenre vigyázz jó előre,
Hogy dühösségre ne üssön jövendőre.

1083 az <nyájas édes> [Főlé írva:] titkos

Venusnak szolgálni sok költségbe kerül,
Azomban mit fizet? meg kinez emberül,

1090 Elméd' pokolbéli homállal lankasztja,
Testedet halálos sebekkel rothasztja;

Tehát igen böltsen 's nemesen tselekszik,
Ki a' bujaságnak ölébe nem fekszik;

Ez mézet azért ad hogy mérget nyalasson,
Ajándékot azért, hogy törbe foghasson.

1095 Friss baj, vig nyavalya, kedves bolondozás,
'S Halált siettető Sardói katzagás,

Itt a' test Tyrannus, Lélek a' szolgálja,
Ez minden gonosznak tenyésző Lernája;

1100 A' tavaszló élet' rontó komor tele,
Minden vesz ott, a' hol ez szarvat emele.

ELSŐ BÁLOZÓ

De, ha így, Jó Vénus! tsak veszz itt magadnak,
Mi közzülünk veled kevesen maradnak.

MÁSODIK BÁLOZÓ

Hogy meg is szegényits, nyomorékká is tégy,
Sok adó volna az! arra soha nem mégy.

Hatodik Scena

GYÜLÖLSÉG (*maga, egy barlang felett*)

1105 Már én sem nyughatom tovább barlangomba,
Vagy meg kell pukkadnom itt boszszúságomba.

A' Köz hir beszéli, hallám füleimmel,
Mint bána a' Virtus már öt testvérimmel.

(*Elindul*)

1110 Nem nyugszom hát, viszem ellene táborom,
Tudom elis veszti kegyetlen ostorom,

1093 mé<reg>zet

1104 Sok <tsak> [Főlé írva:] adó

1105 [Az ötödik scena jelzése hiányzik, a negyedik után a hatodik következik.]

Nosza Vitézeim! rajta hát serényen,
Kellyetek ellene, 's vijjatok keményen,

Rajta e' széles föld alaton köz népe,
Kikhez még a' Virtus lába bé nem lépe,

1115 'S Kiknek nyakatokat járma nem terheli,
KeljeteK ellene gyűlölséggel telí.

Én megyek rá elől, engem kövessetek,
Igy tsalhatatlanúl lesz győzedelmetek.

Hetedik Scena

(VIRTUS maga, azután GYŰLŐLSÉGis.)

VIRTUS

1120 Nemes szívű ifjak! kik eddig vóltatok
Hiveim! 's zászlóim alatt hartzoltatok,

De laurus koszorút még sem nyerhettetek,
Nem repes az égen hiretek, nevetek.

Egy könnyű 's bizonyos út a' ditsőségre
Most nyílt, hartzra menni kell a' gyűlölségre,

1125 A' ki ezzel hartzol úgy nyertes katona,
Ha tsak meg ált veszteg, 's rá kardot sem vona.

A' ki meg utálja, 's nem száll vele hartzra,
Tsak az győzi ezt meg, az előtt húll artzra.

1130 A' gyűlölségen ugy győzedelmeskedtek,
Ha ratok lótt tompa nyilain nevettek.

GYŰLŐLSÉG (*lassú lépésekkel hozzá érkeztén így tamadja meg*)

Hát te vóltál kedves testvérim hóhéra?
Kergetné ki Lelked testedből Megéra.

Szálj le most, hogy kardom' véredbe fereszszem,
'S Lelked kóvályogni Plutóhoz ereszszem,

1135 Ha bizhatol, most Jőjj egy szál kardra velem,
Most szálj le!

VIRTUS (*mosolyogva, és kardját magasról villogtatva*)
Nézd, mi ez!

GYŰLŐLSÉG (*Mérgelődve*)
Nyakad' azzal szelem,

Ha te e' Világot úgy el bolondítád,
Hogy épen a' magad pártjára hódítád,

1140 Énis meg mutatom neked, mit tehetek,
Majd meg ládd,

(*kapaszkodik hozzá, de felpuffadt hasa vissza rántja a' földre*)

mért óh hogy hozzád nem férhettek!

Jőjj le hamar!

VIRTUS (*mint fellyebb*)
Nézzed!

GYŰLŐLSÉG (*mint fellyebb*)
Azt verem szívedbe

Ezt meg

(*mutatja a' maga rosdás vaskóját*)
meg forgatom minden tetemedbe.

Tsak szálj le, de nem mersz, mert félsz hogy meg öllek
'S Éles fogaim közt hamuvá öröllek.

VIRTUS
1145 Mernék biz én, de illy otsmány vérrel karom,
'S Kardom fertéztetni éppen nem akarom.

GYŰLŐLSÉG (*boszsankodva*)
O' dühös furiák kinos áldozatja!
Hát még fertelmes szád rám azt okádhhatja?

1136 [A sor közötti utasításban:] kardját <mesz-
sziről> magasról

1140 mert

1146 [A *fertéztetni* szóban javítgatás van.]

Majd rád török hát én;

(emelkedik fel, de vissza esik)

Óh fertelmes féreg!

1150

Fel

(ismét)

nem lehet; fel kell,

(ismét le esik és a' földhöz vágja magát)

jaj meg öl a' méreg.

O' Éris! o' Harag! szerelmes testvérem!

Bosszúld meg halálom, 's rád kiáltó vérem.

(Ki fújja lelkét.)

Nyoltzadik Scena

HARAG maga, azután VIRTUS is.)

HARAG *(iszonyú ordítással kborolva)*

Jaj! fojtó bosszúság forr merges erembe,

Hol a' Virtus! hogy ezt szívébe verjembe,

1155

Ezt a' kardot, melly már annyi vért ki onta,
A mennyi Lelekre jobb karom fel vonta.

Nem nyugszom, valamig hasára nem ülök,
Tüzes mérgembe tsak dög testén enyhülök.

1160

Meg ölöm anyámat minden nemzetével,
El törlöm e' földről hirével nevével,

O' Akheron és Éjj hármás Leányai!
Pokol Istenei! 's Isten Aszszonyai!

Alektó! Megéra! Tizifone! Éris!
Follyon mint a' Bodrok az emberi véris,

1165

Gerjeszszetek hadat, 's háborúságokat.
Borítsatok tűzbe minden országokat;

Szolgák! uraitok ellen támadjatok,
Hazafiak! egymás véribé úszszatok,

1170 Ne legyen sem Király, földes Úr, sem szolga,
Fordúljon visszára az egész föld dolga,

Kivált ha valaki a' virtust követi
Ne légyen nállatok annak kiméleti;

De bártsak a' Virtust magát találhatnám,
Hogy méltó bosszúmat rajta pótolhatnám.

(ekkor szerentsétlenségéből a' Virtushoz közelít)

VIRTUS

1175 Hogy mered lábaid küszöbömre tenni?
Vakmerő! te tölled kellé ezt fel venni?

Anyádat 's nemzeted' minek fenyegeted?
Tám nem elég régen kinzod 's kesergeted?

1180 Azért hogy annyira győtréd testvériddel,
Az embert, tsűf féreg! magadat ne hidd el,

Mert ma jármaitok alól szabad léssen,
A' Virtus jobb karja meg menti egészen.

Hagyd hát ötet élni karom óltalmában,
'S Veszsz furiáiddal Acheron tavába.

HARAG

1185 Hát te vagy a' Virtus? Ég tsuda fajzatja!
Reád tátott számnak egy iznyi falatja;

Hol vagynak testvérim, mond meg hová tetted?

VIRTUS *(mutatván Gyűlölségre)*

Ott fekszik az egyik, láthatod, melletted.

HARAG

1180 Ezt látom, átkozott! de hát hova lettek?
A' többiek, a' kik szint illy sebet vettek.

VIRTUS

El mentek dolgokra.

HARAG

Nem gyilkos őketis
Méreggel fojtad meg valamint eztetis.

Rajtamis így akarsz gyalázatot tenni
De tudd meg, semmire sem fogsz velem menni.

1195 És míg a' lenneis, ne!

(hozzá vág)

VIRTUS

Ho hó! Barátom!
Nem jó neked nézni szemekkel, úgy látom.

Ne legyen hát szemed, homlokod gödrébe,

(Meg vakítja)

Menj már!

HARAG

Fojtson Kháron a' Stix örvényébe,

1200 Ne kinozz, botsáss el hadd menjek dolgomra
Jaj! hogy tapogatok vakon barlangomra.

(dühösködve)

Nem megyek; e' földön kobarlok ordítva,
Míg csak éllel hegygel fel nem lesz fordítva;

Igazságtalanság, erőszak, boszszontás
Lesz kezem munkája, öldöklés vér ontás.

1205 Míg úgy ki nem fogom sarkából rontani,
Hogy semmi formája nem lesz a' mostani,

Végre romlásnak tetejébe ülök,
'S Győzedelmem után vakonnis örülök.

EPILOGUS

- 1210   Ti! pedig o' Egek! kiknek szerelmetek
Még ég hozzánk, rajtunk már könyörüljete,
- Ne engedjete több erőt a' Sátánnak,
'S A' vetkekek, mellyek utánnunk lest hánnak,
- Kedvezzetek kérünk végre az Emberi
Nemnek, midőn jajja az egeket veri
- 1215   A' dühös Erinnist pokolba zárjátok,
Hol kinozza örök gyöttelelem és átok.
- Igy ISTEN! nevednek egy óltárt emelünk
Szívünkbe, melly jární és kelni fog velünk.
- 1220   Téged magasztalunk 's tsak neked szolgálunk,
Míg sirba nem temet gyászt hozó halálunk.

A MŰ ADATAI

Az MTA Kézirattárának MS 199. jelzésű nyolcadretű kéziratot kötetet tartalmazza Lácza Józsefnek 1787. szeptember 7-ével kezdődő költői gyakorlatait. Verselési feladványok kidolgozását (pl. arról, hogy csak az Istenben bizzunk, ne a Jupiter-, Mars-, Bacchus-féle bolondságokban; hogy csak a jóság, virtus, barátság, tudás tesz boldoggá); Horatius ódáinak utáinzatait; alkalmi szerzeményeket stb. A kötet címe: *Exercitia poetica incepta 7a Septembris Anno 1787 per Josephum Látzai mpr.* A kézirat 49. lapján kezdődik és a 85b-n végződik a *Lapsus Protoplastae*, változatos versformákban írt moralitás Éva anyánk bűnbeeséséről, antik mitológiai köntösben az erényeknek a hét főbűnnel való certamenjéről. A szöveg után „Vége” záradék olvasható a D. L. (= Dixit Lácza ?) betűtől követe. A füzet teljes egészében Lácza kézírása.

A szöveget kiadta SZILÁDY Áron, Egy sárospataki iskolai dráma. ItK 1905. 66—103.

SZERZŐ

Lácza József, aki néha Lácza Szabó Józsefnek írja nevét, 1764-ben született Sárospatakon. Tanulmányait Kassán, majd szülővárosában végezte. 1784-ben főiskolai alkönyvtárnok, az 1787/88. iskolai évben aa poétai osztály praceptor. 1789-ben külföldre ment, előbb Utrechtben, majd Göttingenben iratkozott be az egyetemre. Hazatérve 1791-ben az újrakedő pápai főiskola hívta meg tanárnak. Innen 1805-ben Lepsénybe távozott lelkésznek. 1808 tavaszától Sárospatakon lelkészkedett, egyszersmind a gyakorlati teológiát tanította a kollégiumban. 1728-ban halt meg Sárospatakon.

Főleg egyházi természetű könyvei jelentek meg nyomtatásban. Ezeket SZINNYEI (Magyar írók VII. 611—612), ZOVÁNYI (Egyháztörténeti Lexikon. Bp.³ 1977. 360) felsorolja. Kőlteményei részben különböző kéziratokban maradtak fenn, részben egykorú hirlapokban, folyóiratokban láttak napvilágot.

FORRÁS

Forrásra a kézirat nem utal. SZILÁDY szerint a moralitás „mintája bizonyosan a comico-tragoedia volt” (I. m. 66). A névtelen *Comico-tragoedia* azonban forrásként nem jöhet szóba, mintaként csak olyan értelemben, hogy Lácza is az erényeket és a bűnöket szerepelteti darabjában. Az első actus forrása

legnagyobbbrést a Biblia, a bűnbeesés története és annak következménye. (I. Móz. 3.) Miután a Sátán lépre csalta Évát, saját fiát választja eszközül, hogy elcsábítsa és buja életre vegye rá. Kapcsolatukból születik a hét főbűn. Ehhez a felvonáshoz a mintát Lácza az *Ördög Házasságáról való Fabula* valamelyik változatából vehette. (Vö. SCHEIBER Sándor, *Az Ördög Házasságáról való Fabula* forrása. MKsz 1973. 85–86.) A harmadik actus a Virtus és a Szeretet harca a hét főbűnnel; egyféle certamen, amilyennel az iskolai színjátásban sokszor találkozunk mind a XVII., mind a XVIII. század folyamán. A dráma műfaj tekintetében a paradicsomi játék és a moralitás keveréke. Közvetlen forrásait nem tudtuk felderíteni.

ELŐADÁS

A kézirat szerint a Sárospatakon tavasszal szokásos költői gyakorlatként 1788. április 14-én adták elő. A latin nyelvű prologus kiemeli, hogy olyan időben játszották nemzeti nyelven, amikor a német nyelv ijedségben tartotta a pannon Olümposzt, és még latinul is alig mertek beszélni. Nyilvánvalóan a német nyelvnek 1784-ben elrendelt tanítására utal itt Lácza. Ez év május 11-én rendelte el II. József, hogy az oktatásban három év alatt át kell térni a német nyelvre; a tanári állások, közhivatalok elnyerésének feltétele lett a német nyelv ismerete.

ÉNEKEK

A 35. sort megelőző utasítás szerint a szereplők „énekelgetnek” Lácza azonban nem ad nótaulást. Ennek hiányában a dallamot nem tudtuk megállapítani.

Az énekelgetésre utaló utasítás valószínűleg a továbbiakban is érvényes, pl. amikor a 66–73. sorok előtt „Mind az öten” mondják a „Serkenj Lelkem a’ Mennyei...” kezdetű fohászt. Ez a 42. genfi zsoltár ritmusában készült („Mint a szép híves patakra...”). Dallama az alábbi:

Ser - kenj lel kem a' Meny - nye - i Fel ség tisz - te le - té re.
Mert nagy jó té te - mé nye - i Hal ma az é - gig é re.

Ah, ez U rat tisz - tely - lyük. Di tsős - sé gét ne - vely - lyük,

Mert tsak ő a mi Is - te - nünk, A tyánk, Jól té - vönk s min - de - nünk.

SZÖVEGKRITIKAI MEGJEGYZÉSEK

Mint hogy a szöveget a szerző autográf kézírásából közöljük, kiadásunk betűhív. Így a kézírást követtük pl. az egyes jelenetek élén álló szereplők felsorolásában, amikor néhányszor itt olyan szerepnév is olvasható, melynek viselője nem fordul elő az illető jelenetben. (Vö. I. 8-ban Reménység, II. 2-ben Plutó, III. 2-ben Szeretet.) Nem egységesítettük a nevek változó írásmódját, a névrövidítéseket azonban feloldottuk. Megtartottuk a szerző központozását, írásjeleit is. Csupán a harmadik actus negyedik scenájában írtuk a bálózók sorszámaát szám helyett betűkkel.

NYELVI ÉS TÁRGYI MAGYARÁZATOK

A szereplők egy részének beszélő neve van, értelmüket Lácza részben maga megmagyarázza. Sarkothea = a test istenasszonya; Antitheus = Isten ellenfele, a sátán; Filautus = az embernek maga szeretete.

A darab címe magyarul: „Az első teremtetett asszony vétke, a bűnök eredete a világon és a Virtusnak certamenje a Kevélyiséggel, a Fösvénységgel, a Haraggal, valamint a más bűnökre könnyen hajlókkal. Költői módon, a poéták tavaszi gyakorlására lerajzolta Lácza József a neves sárospataki kollégiumban 1788. április 14-én.” A cím után Horatius *Ars Poeticájának* 128—130. sorait idézi Lácza.

1—34 (A „Prologus”) magyarul: „A jó illatot terjesztő tavasz újra felderíti az időt, melyet a kemény fagy tett gyászossá. Örül a fekete föld, hogy megújul a színe, és mosolyog a szántóföld, hogy zöld ruhába öltözik. A siető patak arra készíti a hegyekből érkező gyors folyókat, hogy a virágos réteket csörgedezésük hangjával elbájolják. Az istenek szárnyas csapata újra vigadozik, mikor behízelgő hangon lágy dalt énekel. A hosszú álom után minden új örömöket élvez, a szokásnak megfelelően a szomorú szívek újra vidulnak. Nem lehet hát visszatartani a kesedelmeskedő Múzsákat sem, hanem illik újra bejárni a szokott utakat. Méltó, hogy a Múzsák bemutatásuk nyilvánosság előtt próbálkozásait erejük és képességük szerint. Megvan a bátorság ezt cselekedni, ha a jó szerencse kíséri ezt a munkát, és az atyák bőséges szeretete sem marad el. Az actusunk tárgyát az elsőszülött ember szolgáltatja, aki most Sarcothea néven lesz ismeretes. Rászedve menekül a paradicsomi mezőkről, és tapasztalja, hogy mérhetetlen baj nehezedik majd vállaira. Az alvilági fejedelmek celszövésével tartós házassággal társává teszi őt Philautus. Ebből a házasságból születik majd a bűnök hatalmas sokasága, mely majd igen sok kárt okoz a földnek. Mígnem rettenthetetlen lábával eltiporja ezt a férfias Virtus, és a szerencsétlen embereket jobb sorsra vezérli. Ezeket pedig magyar versben adják elő a Múzsák; hazai szájból honi beszéd szól. Az ebből hangzó der die das elijeszti a pannon Olümposzt, alig mernek szabadon latinul beszélni. Tehát, atyák, míg azt remélik, hogy megbocsátotok emiatt, munkába fognak. Míg ezt nyújtjuk nektek, csendben és nyugodtan figyeljetek. Ez lesz a mi bérünk és munkánk dicsérete. Ennyit mondtam.”

100 *Pison* — helyesen *Pison*, *Phison*, *Pishon* a Bibliában a Paradicsom négy folyójának egyike. A név lehet a *Pison* és a *Gichon* névből keletkezett szó.

137 *vázat* — rémalakot, bábót

150 *frantzú* — vérhaj

174 *Antitheé* — az *Antitheus* vocativusa, mint a 480. sorban *Neptuné*, 546. sorban *Filaute* stb.

187 *ne respedjünk* — ne henyéljünk

191 *esetének* — bukásának, elesésének

208 *tarjagos* — vörös foltos, szederjés

212 *tudom hogy meg veted* — értelem szerint *tudom, meg nem veted* kellene

367 *Amaz Asszony magva* — Krisztus a héber szöveg szerint; Mária a latin fordítás szerint. (Vö. I. Móz.

3,15.)

448 *Asáté, kapáte* — Latinosított imperativusok: ássatok, kapáljatok!

453 *a' Stixi Veremnek* — az alvilágnak

678 *motólára* — A motolla fonalgombolyítására szolgáló eszköz

827 *kuttogó* — bujkáló, kullogó

885 *'sebjébe* — olv. zsebjebe, azaz zsebében

897 *rongyos szőrű* — talán rongyos szűrű

902 *U'sorát* — uzsorát

944 *'sobrak* — fukar, fösvény, aljas

972 *Priska* — a *priscus*³ = tiszteletre méltó, régi; *Honoria* — a *honorus*³ = tiszteletetszerző, tisztességes szóból alkotott név.

981 *Quadriliát, Vojtát, Tarókot* — kártyajátékokat

996 *Bikk 's Bakon* — a Bükk és a Bakony

1000 *Tokaji máslások* — tokaji aszúborok

1034 *gyalmába* — hálójába

1096 *Sardói katzagás* — hitszegő kacagás; a *Sardi* — Szardínia lakói — hitszegésükről voltak nevezetesek.

1142 *vaskóját* — vasdarabját, rossz kését

1164 *Bodrok* — Bodrog

37.

JÁTÉK A BESZÉD NYOLC RÉSZÉRŐL

SÁROSPATAK, 1790

[A SZEREPEK:

PROLOGUS
LARVATUS
FURIA
NOMEN
VERBUM
PARTICULA

FRAJLEIN
DOMINA
HAJDU
ANCILLA
EPILOGUS]

LUSUS DE OCTO PARTIBUS ORATIONIS

PROLOGUS

Egy kis tsendességet instállok tőletek,
Vraim, adjátok parolás kezetek,

Mig a' Deák nyelvet vennénk a' Mustrára,
Hogy miként tapodtunk köszvényes nyakára.

5 Le festyűk, melly kevés volt ez eleinte,
Míg nem a' Furia közzé tőmjént hinte,

De osztán lett annyi apró ága buga,
Hogy Bucefalus-is tám annyit nem ruga.

LARVATUS

10 Ha én Király vonám, túros bélest enném,
Jó Tokai kávé~~t~~ mellette meg innám.

A' mint hallom, ezek a' Diák Királyok.
Mér nem raktok tojást kötteni alájok?

Egy kitsit Deákul én is talám tudok,
De ne gondollyátok, épen hogy hazudok.

15 Est mihi pariter eqvus, erat colorem sicuti
Inclytus Vice comitatus parpa, qvi mihi
Jllum interemit, dabo ipsi suspensio.

Tsak azt bánom Német Instructorom hogy vót,
Hogy ette volna meg az idetlen tsikót.

FURIA

20 Felséges Királyok, engedelmet kérek,
Hogy palotátokba illy bátran bé térek.

9 béles
10 kávé

15 parit
16 comit

NOMEN

Hozott a' szerentse, ha igaz magyar vagy
Külömben, ha szemed nézzük, van elég nagy.

FURIA

25 Az én Atyám igaz Magyar születés volt,
Mellyet meg bizonyitt a' Duna mellett Solt.

NOMEN

Hát, édes barátom, mi újságot hozol,
Ha bárány kép alatt farkast nem hordozol?

FURIA

Nem illenék ez egy Magyar Gavallérhoz,
Nem fér a' szinesség a' magyar gallerhoz.

30 Én, hogy az igazat adjam tudtotokra,
Nem terjeszkedem ki sok féle dolgokra.

Hanem az igazat igazán ki mondom,
El vonván a' költött rosz hirektől gondom.

35 Én Eliziumban jártam mostanába,
A' hol ez a' betses hir foly divattyába,

Hogy a' Deák nyelvnél nints kellemetesebb,
Se Német, se más nyelv ennél nem nemesebb.

Mellynek hogy végire járjak valójában,
Nem akartam lenni rest ezen munkában.

40 Úgy igazgatának pediglen engemet,
Hogy Felsőgeteknél el-érem végemet.

Hadd legyek hát méltó azon gratiára,
Hogy deák szót hallyak fülem hallatára.

45 És tudjam meg, hogy mi teszi azt betsessé,
Az Eliziumi völgyön is hiressé.

LARVATUS

Az Eliziumi szín láttzik kepeden,
De vagy is Ördög vagy, vagy az ül szemedben.

23 ha <bajszod> [a szemed föléje írva.]
33 költött

45 is <kedvesé> hiressé

NOMEN

Nos sumus Latinae Lingvae tamquam fomes,
Nomen, Verbum atque Particula Comes,

50 Nobis debet Solum suam Originem
Haec Lingva, ex nobis haurit sanguinem.

Atque ego Nomen Musas declinare,
Per genus movere atque comparare

55 Doceo, jaciant, ut sic fundamenta
In hac lingva utque sciant rudimenta.

A' mellyet igy adok teneked eszedre,
Ha meg a' Deák szó nintsen értésedre;

Mi, Nomen és Verbum a' Particulával
Bírunk ama híres Deák nyelv pontyával.

60 Egyedül mi tölünk véssen eredetet,
Egyedül mi bennünk talál végezetet.

És én a' Musákat Declinatioa,
A' Motióra és Comparatióra

65 Tanitom, mellyekbe ha sarkok megvetik,
Bóldogulásokat könnyen reménylhetik.

VERBUM

Conjugationem ego Musis trado,
Per Tempora Modos et Personas vado,

Actiones atque Passiones rado
Hominum, et saepe in neutra cado.

70 Én az embereknek tselekedeteket,
Külömb külömb féle sok szenyvedéseket,

Azoknak módjokat, rendes idejeket
Tanitom, oktassam hogy a' gyermekeket.

PARTICULA

75 Quae Nomen et verbum pandunt simpliciter,
Ea ego reddo cum licet svaviter,

Aut augendo, aut minuendo,
Aut, ubi patet, defectus supplendo.

A' miket a' Nomen 's Verbum magánosan
Ad elől, azokat, ha szükség, tsinosan

80 Vagy kisebbé tévén, én ki pallérozom,
Vagy nagyobbá, vagy, ha hijjános, tóldozom.

FURIA

Szív tsiklandoztató a' Deák nyelvetek,
Szép dolgok körül jár kötelességetek,

85 Úgy, hogy hamarjába nem tudom mondani,
Mellyiteket lehet nagyobbra tartani.

De tsak ugyan még is én úgy judicálok,
Hogy felségedbe leg több virtust találok.

VERBUM

Lódully, bárány börbe bút Órdög, előlem,
Mindjárt kontzrul kontzra vagdaltatol tőlem!

90 Hát te vagy é, Nomen, én nállam az elsőbb,
Te vagy é a' Deák beszédbe a' felsőbb?

Nesze, az elsőség, hasznát veszed ennek,
A' te belőled ki vágott Pronomennek.

NOMEN

95 Tsak hogy egy vágással nyakamra nem hágtál,
Ha te én belőlem már Pronoment vágtaal.

Itt vagyon a' költsön, fogat fogért vegyél,
Párticipium ez, hogy magad ne legyél.

FRAJLEIN

Kintsem, kis aszszonykám, láttam egy újságot,
A' midőn a' kerbe kötőznék virágot.

DOMINA

100 Mond el tsak szaporán, hadd hallom mi lehet.

FRAJLEIN

Két vitéz Királyok egy másba kapának,
'S a' midőn ott nézném, úgy öszve tsapának,

Hogy egy másból olyan darab húst vágának,
Hogy két Tótnak elég lenne vatsorának.

DOMINA

105 Vallyon lehetne é még valamit látni?

FRAJLEIN

Ha úgy tetszik, gyerünk vissza még a' kertbe.

DOMINA

De eredj tsak frissen, hivd el a' Hajdút is,

FRAJLEIN

János, a' Kis aszszony hivattya kelmedet.

HAJDU

Tessék parantsolni a' Kis aszszonykának.

DOMINA

110 A' virágos kerbe kísérj ki bennünket,
Hogy valami veszély ne érje fejünket.

HAJDU

Szivesen tselekszem parantsolattyára,
Kész vagyok mindenkor oltalmazására.

DOMINA

115 Gyerünk hát; te pedig, szolgáló, itthon légy,
Lássál a' konyhához, a' tűzhöz vizet tégy!

ANCILLA

Érttem, Kis aszszonykám, kötelességemet,
Véghez viszem, hogy bú ne érje fejemet.

FRAJLEIN

Jaj, még is ott vagynak, és most is tzivódnak.

DOMINA

Hadd nézem, juj, juj, juj, ugyan min kotzódnak!

PARTICULA

120 Ugyan mért nem tudtok magatok rangjával
Meg elégedni, mint kell, annak módjával?

Egy máshoz mért vagytok olly pulyka méreggel?

LARVATUS

Hát a' hideg őszve fér é a meleggel?

A' matska álmokba meg kartzolta reggel,

PARTICULA

125 A' bolond beszédet, lám, én fel se veszem,
Jobb, addig ha alszom, halgatok vagy eszem.

VERBUM

Tsak olyan ötődik kerektse ökeme,
Még is miként fel nyilt ellenünk a' szeme!

130 Minket akar mint fő inteni, dorgálni,
Holott nálunk nélkül nem lehet használni.

Üssük ki a' piszkot a' pisze orrábul,
Fejtsük, forgassuk ki minden kis rántzábul,

Hogy többé ne légyen emlékezete is,
Veszsen el magával együtt a' Neve is!

135 Ne neked, e' tsapás Adverbium léssen,
A' melly többé rajtad segítést nem téssen.

NOMEN

Itt a' második is, e' Coniunctio lesz,
Még tsak a' Deák nyelv örökre el nem vesz.

VERBUM

Itt a' harmadik is, e' praepositio.

LARVATUS

140 Nints jobb bor kortsoja, egy egy, mint a' dió.

NOMEN

Ez a' leg utolsó már, Interjectio,
Ezen végeződjön az insurrectio.

LARVATUS

Ha, ha, ha, ha! Nintsen többé particula!
A' kinek hasa fáj, kell annak pilula.

123 <Mert> [Fölötte beszúrva:] Hát; [őszve fő-
léje írva az <együtt nem > eredeti szövegnek.]

124 [Előbb:] <Azért hogy az ágybul ma kőttek
fel seggel>

145 Nekem a' hasam fáj, pilulára valót
Adjatok hát, néktek hogy kívánhassak jót!

EPILOGUS

Láttatok, Uraim, hogy a' Deák szónak
Volt tsak három része. De miként a' hónap,

150 Mikor a' földre száll a' téli napokba,
Láttzik a' formája apró darabokba,

A' viadal után el oszlott 8 részre,
Igy a' Deák nyelv is, még pedig egészre.

154 Hát még a' 8 résznek mennyi rintze rántza,
De ez már az egész seregnek a' tántza.

A MŰ ADATAI

Lelőhelye a 8r alakú 222 levelet tartalmazó **Szkárosi—Járdánházi-melodiárium** (STOLL 375) 194—200. lapja. A szöveg végén „Finis” záradék olvasható. Kiad. HARSÁNYI István, ItK 1914. 334—337.

A játékot a kéziratba a melodiárium első tulajdonosa, Szkárosi István írta be. Ugyancsak ő másolta le a kéziratban található másik két darabot is. (Lásd a 38., 40. szám alatt.) Szkárosi István 1785. február 3-án subscribált a sárospataki kollégiumban. 1787—1792 közt az énekkar vezetője volt. A gyűjtemény a sárospataki kollégiumi énekkar anyagát tartalmazza, melyet különböző alkalmakra énekeltek. A halotti énekeken kívül vegyes vallásos énekek, vizsgák alkalmával előadott énekversek, halotti búcsúztatók, zeneelméleti jegyzetek, iskolai versek alkotják a melodiárium tartalmát. A három iskolai játékot is tartalmazó kézirat 1787—1792 közt készült. Szkárosi azonban csak a lejegyzője, és nem a szerzője a daraboknak. (Vö. HARSÁNYI István, Három ismeretlen sárospataki iskolai vígjáték. ItK 1914. 333.)

A Larvatus azt emlegeti, hogy német instruktora volt, de a latin nyelv a legnemesebb. Ezek az utalások az 1790-ben hozott nyelvi intézkedésekre célozhatnak. A játékot ebben az évben irhatták.

SZERZŐ

A játék szerzője ismeretlen. Tárgyánál fogva valószínű, hogy a gimnázium I. vagy II. osztálya játszotta el, íróját pedig ezeknek az osztályoknak köztanítójában kereshetjük. Mindhárom darabban vannak olyan vonások, melyek amellett szólnak, hogy ugyanaz a szerző írta őket. Különösen a 38. és 40. szám alatt kiadott szövegek mutatnak egymással rokonságot. Mindháromban szerepel az álarcos Larvatus, aki odamondásaival bírálatot gyakorol, megnevetteti a hallgatóságot. A leginkább visszafogott hangon ebben a játékban beszél.

FORRÁS

A kézirat nem ad forrásutalást. A kezdetleges tárgy miatt írott forrásra nemigen gondolhatunk. A beszéd-részek egyszerű vetélkedésével állunk szemben. Ahogyan az „Epilogus” összefoglalja: valaha a deák szónak csak három része volt, de a viadal következtében nyolc ágra oszlott.

A darab címe emlékeztet jezsuita iskolákban játszott előadásokéra, pl. a Selmecbányán 1718-ban bemutatott *Concilium octo partium Orationis de Concordia et pace invicem stabilienda in Augustum stabilis in Hungaria pacis futurae* címűre. Igaz, hogy csak a cím hasonlatos, a tárgy más. (Vö. még STAUD Géza, A magyarországi jezsuita iskolai színjátékok forrásai I. 1561—1773. Bp. 1984. 137., 146., 181., 323.)

ELŐADÁS

Feltehetőleg a Szkárositól történt összeírás éveiben (1787—1792) játszották.

SZÖVEGKRITIKAI MEGJEGYZÉSEK

A kéziratban az egész szöveget, annak minden egyes lapját kereszt alakban két vonással áthúzgálták. A szerepnevek első előfordulásukkor teljes alakban, egyébként legtöbbször csak a kezdőbetűvel vagy rövidítve vannak feltüntetve. Kiadásunkban mindig teljes alakot adunk, kurziválás, lapalji jegyzetben való észrevételezés nélkül.

NYELVI ÉS TÁRGYI MAGYARÁZATOK

A játékot nyitó „Prologus”-on és az azt befejező „Epilogus”-on kívül a már említett Larvatus mellett a többi szerep is latinul van megnevezve. Furia (= szerencsétlenséget, veszélyt hozó lény) kíváncsiskodásával, hogy ti. mi teszi a deák szót becsessé, indul meg a certamen. A Nomen (= névszó), Verbum (= ige) és a Particula (= részecske, módosítószó) öndicsérő szavai főleg a Verbum és a Nomen haragját váltják ki. Az előbbi, hogy kisebbitse a Noment, „kivágja” belőle a Pronoment (= névmást). A Nomen viszont a Verbumból a Participiumot. Legrosszabbul a Particula jár, mert csillapító, békéltető szavaira a Verbum az Adverbiumot (= határozószó) és a Praepositiot (= előjáró), a Nomen pedig a Coniunctiot (= kötőszó) és az Interiectiot (= indulatszó) iktatja ki belőle. Így szűnik meg a Particula, és válik érthetővé a játék címe: a nyolc beszéd-résztől szóló játék (Nomen, Verbum, Pronome, Participium, Adverbium, Praepositio, Coniunctio, Interiectio). A nehezen értelmezhető, érdeklődést nem keltő veszekedést megszemléli a Frailein, a Domina (= úrnő) egy Hajdú kíséretében.

15—17 A kevéske „deáktudással” szerkesztett latin sorok nehezen értelmezhetők. A parpa talán *paripa*, az előtte álló Comitatum meg *comitatus* helyett áll. Értelme: van nekem egy lovam (utalás Bucefalusra!), amelynek olyan a színe, mint a megye messze földön híres viceispánjának, aki nekem azt megöli, felakasztatom.

48—45 A sorok nem szó szerinti fordítását lásd az 58—65. sorokban!

66—69 A sorok magyar értelmét lásd a 70—73. sorokban!

74—77 Fordításuk a 78—81. sorokban.

99 *kerbe* — a. m. kertben (vö. ugyanebben az alakban a 106., 110. sorban is!)

38.

ISKOLAJÁTÉK A TANULÓÉLETPÁLYÁRA VALÓ

TÖREKEDÉSRŐL

SÁROSPATAK, 1790—1791

[A SZEREPEK:

PRAECURSOR
LARVATUS
ZINGARA
MUSAE
DEIOPEJA
CLIO
CALLIOPE

MNEMOSINE
EUPHROSINE
CLIMENE
PATER
FILIUS
FILIUS
VALEDICTIO]

LUSUS SCHOLASTICUS
PRO CAPESSENDO CURSU SCHOLASTICO

ELSŐ JELENET

PRAECURSOR

Jó napot ez Háznak 's valakik ez Házra vigyáznak
Adjon Halbikter, a' bajuszos Jupiter.

Én vagyok Pallásnak a' Kengyel futója,
Minerva istennek leg jobb szoszóllója,

5 A' ki azt akarom adni tudtotokra,
Ha nem lennék véle boszszantásotokra,

Hogy akarja Pallás Saturnus szájától,
Mindent meg-emésztő éhel holt hasától

10 Meg-tartani kedves Músa gyermekeit,
Két tsetsén fel nevelt gyenge kisdedeit.

De hogy ezt egészen által érthessétek,
Avagy tsak bővebben eszre vehessétek,

Mindjárt jön utánnam egy vén öreg Atya,
A' ki a' fiait puttonba hordattya

15 A' szolgálójával a' Pállás házába,
A' böltsesség tejét adó Oskolába;

A' kit egynehány szép Nymfák is kísérnek.
Ha hát házatokhoz majd ezek el érnek,

20 Fogadjátok őket midnyájan szivesen,
El ne botsássátok töletek üressen.

Nékem pedig a' Mars a' szomszédba vagyon,
Kívánom véletek az Isten maradjon.

MÁSODIK JELENET

LARVATUS (*in itinere*)

Ki a' Legény Kis Várdaba? had nézek szeme gombjába!

25 Igaz Magyar fitzko vagyok, reám ugy nézzetek,
Familiám, nemzetemre bár figyelmezzetek!

Bizonyos, Apám volt, kiről Anyam így szolt,
Aratáskor a jég alatt meg-holt.

Eszem iszom Vármegyéből származtak eleim,
A' kortsmákon bizonyittyák adós leveleim.

30 Apám, akár hol járt, a' vízbe nem tett kárt,
Evelt, ivott, sok kínálást nem várt.

Melly töröknek hogy én vagyok egy jó igaz ága,
Bizonyittyá száraz torkom gyakor szomszúsága.

35 Ihatnám mindenkor, reggel és éjfélkor,
Tsak kaphassam, mindenkor jó a' bor.

Edes anyám előtt lettem e' világra,
Mindég fájt a' hasam a' katonaságra.

De már most el értem, vagyok egy Gavallér,
Egyik sebembe-is, masban is husz tallér.

40 A' ki még nem látott, nézzen a' szemembe,
Hogyha rajtam nem kap, bújjon a' seggembe.

Hopp, hopp, hopp, hajja hess, be hegyes, mint a' kis lipám kakája.

Haj rósám, Susikám, kellemetes Musikám,
Be szépen mosolyog, fogom a' tsetsit, ugyan lógg.

(*In Domo*)

45 Isten gyo Nap, szép aszszonykám,
Nyalom a' szád, galambotskám!

23 [A sor előtti Larvatust megelőzőleg:] 2° kis

25 Nemzetemre <ugy> [A bár a sor fölé be-
szúrva.]

Be régen keresek ilyen tsinos házat,
Még nints esztendeje tám, hogy kapott mázat.

50 Már itt pihentetem Músa seregemet,
A' kik mint Hadnagyot követnek engemet,

Úgyé, bizony barna bajszos legény vagyok.

HARMADIK JELENET

ZINGARA

Ollyan barna a' bajuszod, mint a' tavasz buza, szip
piros, Urfi. Egy kis buza viaszkot adnik rá, ha szükség vulna.

LARVATUS

55 Hat te, farahó fajtája, hol vetted magadat?
Hóhér seprüzze meg a' füstös jukadat!

Úgyé, galambotskam, nem kell ennek suartz,
Mert suvitzk nélkül-is es ist riktig sén svartz.

Németül is tudtam már én egy keveset,
De már a' Német szón rajta van az eset.

60 Nekem sem kell többé a' lántz teregette,
Egye meg a Medve, azt a' ki szerzette.

Magyar vagyok, magyar nyelvet-is szeretek,
De már Deákul-is egy két szót tehetek.

65 Sing. nom: Haec puella: ez a' lány párna,
Genit: hujus puellae, be szeretnék fekünni mellé.

Hát még majd ha többet tanúlok! Dejszen eleget tudnak már ezek a Músák,
mert már faunossok is van. Kezdjétek tsak el mit tudtok.

NEGYEDIK JELENET

(*Introitus Musarum.*)

MUSAE

Meg pendittyük tinéktek hárfánkat
Meg zendittyük Musikánkat,

70 A' mellyel virtusunkat mutattyuk,
Szivességtek tapogattyuk.

Légyen azért kedves, kérünk, itt lételünk,
Míg egyet kettőt felelünk,

LARVATUS

75 Ejnye, parantsolták, többet tudtok nállam,
De azért nem kopik még ám fel az állam,

Mert arany bányára az a' személy talál,
A' ki Tserepesi urfival vele hál.

Ez az én Nevem. Meg tévett, Húgom Aszszony, mikor ötözött, a' buffannyát előre kötötte. De a' mint látom, fázik a' lába. Ugórnunk egyet, majd meg-melegszik.

ÖTÖDIK JELENET

DEIOPEJA

80 Mi vagyunk a' Pallás nevendég plántái,
A' Minerva Isten aszszonynak Nymfái,
Az Apolló kedves szerelmes Músái,
Az Oskola ki nyilt szép piros rósái.

85 A' mi leg-főbb tzélunk ez, hogy a' számunkat
Szaporítsuk, 's fogyni ne hagyuk magunkat.
Félbe ne szakassuk szép virágzasunkat,
Folytassuk tovább-is tanittatasunkat.

90 Mellyre nézve, ha van ebbe a' szobába
Olyan fiu vagy lány, a' ki már magába
Járkálni tud, adják fel az Oskolába,
Hogy ithon köszvényes ne legyen a' lába.

68 [A sor előtti utasítást megelőzi:] 4° [A Musae hiányzik.]

70 A' mellyel <itt magunkat> [A *virtusunkat* főlé írva.]

80 [A Deiopeja előtt:] 5°

105 A' melly dologra hogy jobban rá léphessünk,
És instanziánkért ki ne nevetessünk,
Olyan útat, módat tsinállyunk 's keressünk,
A' melly által erre mindent rá vehessünk,

Kezd el azért, Clio, folytasd beszédedet,
Indítsd a' szállásra szaporán nyelvedet,
Beszélj el, mi bántya szerelmes szivedet,
Miért hajtod olyan búnak a' fejedet!

110 LARVATUS
Azon búsul, hogy a Mészáros kutyája egy szál gyertyát
el nyelt. Igyál ki a' seggiből.

HATODIK JELENET

CLIO
115 Egy szükséges dolog, a' kis gyermekeket,
Mihelyt a' szállásra indittyák nyelveket,
Oly módon nevelni, hogy gyenge eszeket
A' Tudományokra adják 's értelmeket.

Ahoz képest mindjárt Scholába jártatni,
A' jó tanítókkal hiven taníttatni,
Kegyességre 's a' jó erkölcsre szoktatni,
Mihelyt valami kis eszeket láthatni.

120 LARVATUS
Nem szoktatni, hanem szoptatni.

CLIO
Igaz, hogy sok jó szülék élnek olly órában,
Hogy nem jártathattyák fiokat scholában,
De ha nem volnának restek e' munkában,
Lehetne, meg tettzik a' mint e' példában.

125 LARVATUS
A' desaba, nem üthettz ki a' nyers fába.

110 <m> Mészáros

112 [A Clio szerepnév előtt:] 6°

118 erkölcsre

121 [A sor előtti Clio ráírva <Deiop>=ra.]

122 S<k>cholában [A javítás ráírva.]

123 De <nem> [ráírva:] ha

125 <Mi tettzik a' gatyában hiszen nints neked gatyád> [Fölé írva:] a desaban nem üthettz ki a nyers fába.

CLIO

130 Vala egy Saturnus Király régenében,
A' ki hogy fiai királyi székében
Ne üllyenek, mindjárt éltek kezdetében
El nyelte éhel holt gyomra üregében.

Melly dolognak midőn Kedves felesége
Mind halalig volna dühös ellensége,
Hogy már egy fiának lehetne mentsége,
Mire viszi ötet gondos eszesége.

135 Tudnillik a' midőn Jupitert el szülte,
E szülött magzattyát annyira betsülte,
Hogy addig nem vala se nyugta, se ürte,
Mig kedves szülöttét szemlélte körülte.

140 Hanem mig az Ura járta az Országot,
Visgálta, szemlélte a' széles világot,
Hogy már meg tarthassa ezt a' kis virágot,
Addig othon tsinált ilyen tsalárdságot.

LARVATUS

Boszorkányságot.

CLIO

145 Hogy egy darab követ szépen be polázott,
A' mint tsak lehetett gyoltsal fel ruházott,
Kendővel, kötővel, ingel ki tzifrázott,
Pántlikával 's mással ki tarka barkázott.

'S a' midőn az Ura haza jött úttyából,
Viszsa tért sokáig tartó futásából,
150 Mivel még fel nem költ a' gyermek ágyában,
Ezt vetette néki enni haragjában.

Azomban a' fiút más felé iktatta,
Az Oriásokkal erdőben tartotta,
Kikkel a' dobokat mindég ropogtatta,
155 Mikor a' kis gyermek az annyát siratta.

Azért hogy Saturnus a gyermek sírását
Meg halván, más felé a' gondolkozását
Ne venné, 's ekképen annak maradását
Ki tsinálná, 's látná élte ragyogását.

160 E badjaztya az én szomorú szívemet,
Ez epesztí búval mind a' két szememet,
Ki *ne* szanna azért most méltán engemet,
Ki *ne* halgatná meg gyászos beszédemet.

LARVATUS

De nagy panaszod van, tám *ferjhez* mehetnél?

HETEDIK JELENET

CALLIOPE

165 Már én tudom, hová tzeleznek szavaid,
Mit akarnak szólni gyenge ajakaid,
Mi dolgon hánykodnak gondolkozásaid,
Mitsoda árbotz fát mozgatnak vállaid.

170 Tzelezás van a' te Sima beszédedbe,
Más dolog, nem a' mit beszelsz, van eszedbe,
De igen frissen foly a' pulsus testedbe.
Midőn illy dolog van igyekezetedbe.

175 Tudnillik Saturnus néked időt téssen,
A' melly minden dolgot meg emészt, meg észen,
E lesz hát értelme mesednek egészen,
Ha talám beszédem unalmas nem léssen.

LARVATUS

Tsak az ebet el ne ereszd a' lántzáról, deákul el-ne
fingd magad.

NYOLCADIK JELENET

MNEMOSINE

180 Mond el, galambom, mond, mit akarsz mondani,
Szóly, ha szerettz engem és akarsz szóllani

LARVATUS

Óh édes galambom, tapogasd meg a' tzombom, jobb
ám ez a' nyúl husnál. Majd én is vissza adom a köttsönt.

162-163 Kine

164 *fejrhez* [!] mehetnél [Fölé írva:] <nem ropog
a' tököd vagy fel akadt a' vized vagass arany eret
majd el indul>

179 [A Mnemosime előtt:] 8°

185 Dulcius est melle pectus tractare puellae:
Édebb a méznél szép lyán tsetsit fogni.

ZINGARA

Ködökin? Derekalynak volna az jó, piros Vrfi.

LARVATUS

Igaz é a', hugám Aszszony?

CALLIOPE

Már tsak el végezem, a' mihez kezdettem,
Félbe nem szakasztom, a' mit számra vettem,
190 Én a' példázathoz illy formán vetettem,
Ha a' Clio szavát helyesen értettem.

LARVATUS

Ne fély, ne, ha el akadsz, majd én is segitlek ütni!

MNEMOSINE

Igen jól kezdetted a' magyarázatot,
A' mellyre akárki ha reá halgatott,
195 Nem tehet ellene egy tsep kifogást is,
A' mi hátra van, végezd el még azt-is.

LARVATUS

Úgy, úgy bíztasd, a' kutya-is jobban ugat, ha huszittyák.

CALLIOPE

A' Saturnus, a' ki gyermekit meg-ette,
200 Kedves felesége mihelyt el-szülhette,
A' mostani idő a' veszet szülte,
Melly szűk volta mia eztet tselekedte.
Hogy az Oskolától sok szép gyermekeket,
Kik othon heverve töltik idejeket,
205 El-rekesztett, 's mint egy megette ezeket,
Hogy nem folytathatták lelki életeket.

LARVATUS

Ejnye, be találtad szarva közt a' tőgyit,
Harapnád ki a' kis kutya tőki vőgyit.
Tudnak-is ám azok a' lelki élethez,
210 Mint a' vén kotlós tyúk a' gatyá ülethez.

KILENCEDIK JELENET

EUPHROSINE

Mind igen igazak a' te beszédeid,
Nem tők észtl jöttek szép feleleteid,
Igen messze látók két szőke szemeid.

LARVATUS

Mint a' füles bagolynak a' melly ejtzaka jár.

EUPHROSINE

215 Jó tsetset fogdostak valaha kezeid.

LARVATUS

Azt, azt. Már azt magam-is szeretném fogdosni, kivált
ha valami szép domború farú Lyán volna.

EUPHROSINE

220 Mert a' szükség miá sok szegény Atyáknak,
Úgy hasonlóképen sok jámbor Anyáknak
Nem volt abba modjok, hogy tsak tíz petáknak
Fülét fogták volna, (nem hogy aranykáknak).

225 A' mellyen fioknak egy pár tiszvátskára,
(Mínt hogy még tél-is volt), vagy egy sipkátskára
Szeret tehetek volna, hogy így Oskolára
Fel küldhették volna a' magok javára.

De már ez a' kérdés, hogy kell orvosolni
Ezt a' fogyatkozást, 's hogy kell ki gondolni
Azt a' módot; (valymi illő meg fontolni,
Mivel ebből igen nehéz ki gázolni),

230 Hogy miként járjanak sok fiak scholába
Az időnek ilyen szörnyü szük voltába,
A' midön sem padon, sem a' kamarába
Nintsen mit vetniek az éh tarisznyába.

LARVATUS

Nyallya a' talpát, mint a' Medve télbe; nem éhezik meg.

TIZEDIK JELENET

CLIMENE
235 Igen jó az öreg mindenkor a' háznál.

LARVATUS
Ha egy tsepp esze sints-is.

CLIMENE
Leg alább többet ér egy akasztott váznál.

Bizzuk azért eztet az öreg Aposra,
Mint már az illetén bajba járatosra.

LARVATUS
240 Hol van kend, öreg Apó? Égetni viszik kendet.

CLIMENE
No, öreg Apotskám, mit vethet a' fontra?

TIZENEGYEDIK JELENET

PATER
Ne bizzátok már azt ilyen aggott tsontra.

Ti még Ifjak vagytok, frissen foly véretek,
Én már az illyekről szólni se szeretek.

LARVATUS
245 A' vén ketske-is meg-nyallya a' sót.

CLIMENE
De mi, mint Apánktol, tsak kelmedtől várunk
Feleletet, tudjuk, benne nem lesz kárunk.

PATER
No majd meg mutatom a' magam fiain,
Az eb ágyából lett hunder gaz fattyain.
250 Igaz, a' Saturnus okos felesége,
A' kinek igen nagy vala eszessége,

235 [A Climene előtt:] 10°

242 [A Pater előtt:] 11°

247 lest

Egy kis útat nekünk már ebbe mutatott,
A' melly által, a' ki akart, tanulhatott,

255 De nekünk tsak ugyan egy kitsit más képen
Kell a' gyermekünket meg-tartani épen.

Az az, hogy a' lelki éltek meg-maradjon.
A' szük idő miá, melly most rajtunk vagyon,

Vessünk mi is követ e' sovány időnek,
Miként Saturnusé a' meg öszült főnek.

260 Az az, fel se vegyük az idő szük voltát,
Hanem gondollyuk meg az Isten jóvoltát.

A' verebeket is a' ki úgy táplállya,
Hogy azt a' természet bámulva tsudállya,

265 A' midőn azok sem szántanak, sem vetnek,
Még is az Istentől meg elégítettnek.

Bizzuk azért mi-is Istenre magunkat,
Fiainkat 's minden némű jószágunkat.

Zörgessünk a' jókért néki könyörgéssel,
Keressük szent színét szívbeli kéréssel.

270 Igy el jártathattyuk kedves magzatinkat
Az Oskolába, mint leg jobb jószáginkat.

No, édes fiaim, álljatok már elől,
Egyitek jobb kezem, másitok bal felől!

275 Ha már fel-köttétek, mindjárt meg-mosdjatok,
Meg-fésülködjetek, 's' úgy imádkozzatok.

LARVATUS

Be szent az öreg a' boros kantsó mellett,
Addig addig nyögött, egy egeret ellet.

TIZENKETTEDIK JELENET

FILIUS PRIMUS

Meg-is fésülködtünk, már meg-is mosdottunk,
Már Miatyánkot-is az elébb mondottunk.

PATER

280 Mennyetek, fiaim, hát már Oskolába,
Netek egy kis kenyér az éh tarisznyába

TIZENHARMADIK JELENET

FILIUS SECUNDUS

Hogy mennyünk el, mikor meg-fázik a' lábunk,
Se szűrünk, se tsizmánk, se pedig nadrágunk.

LARVATUS

Épen ma vette el két lónak a' szarvát a' hideg.

PATER

285 Tavasz van már, mezitt láb-is el-mehettek,
De nekem biz itthon nem-is korhelykedtek.

FILIUS PRIMUS

Istenem, hogy mennyünk mezitt láb a' sárba?
Hiszen majd rá érünk még az egész nyárba.

LARVATUS

290 Majd el-vez a' szolgáló a' puttonba, hogy a'
lábatok meg ne sárosodjék.

PATER

Nem, kutya születtek, nekem most mennyetek,
A' mint parantsolom, úgy tselekedjete!

FILIUS SECUNDUS

Jajj, jajj, Apám Uram, itthon hadd maradjunk,
Mert ki tsúfolnak, hogy illy rongyosok vagyunk!

PATER

295 Nem, kurvazanyátok! Ott egy mást gúnyolni
Nem szabad, annyival inkább meg tsúfolni.

Azért van a' Mester, hogy azt ne engedje,
Hanem az ollyakat meg-verje, meg-fedje.

278 [A sor előtt:] 12° <Puer> Filii 1. <No hát
mar fiaim>

282 [A Filii 2 előtt:] 13° [A továbbiakban is mindig
Filii olvasható a szerepnevekben. Javítottuk.]

FILIUS PRIMUS

300 Bizony, de minket-is, ha panaszra megyünk,
Kegyetlenül meg-vér; ugyan hát mit tegyünk.

LARVATUS

Hazudtok, üssön meg a' kő benneteket!
Ki tsábitott immár ezzel el-titeket?

Ne higye kend, apó, hazud, a' ki mondja,
Matska lába közzül szabadult bolondja.

305 A' jég hátán soha olyan ember nem kell,
Mint a' mi Mesterünk, úgy hidje kend ezt el.

Kivált mikor alszik.

PATER

Nem, kurvazanyátok, ha jók lesztek, nem bánt,
Ha meg-vér-is, árkot hátatokon nem szánt.

310 Hozd elő szolgáló a' puttont, tedd bele
Őket, s Oskolába egybe lóduully vele!

Puttonba mennyetek szaporán, hunderek,
Mert a' nadrág szíjjal egybe ratok verek.

VALEDICTIO

315 Megengedjete már, ha vétettünk,
Ellenetek ha mit tettünk.

Köszönnyük mi-is szivességteket,
Isten szeressen titeket.

Minden jóval e' Világi éltetekbe,
Végre vigyen a' Mennyekbe.

A MŰ ADATAI

Lelőhelye a **Szkárosi—Járdánházi-melodiárium** (STOLL 375) 410—422. lapja. A kéziratról lásd az előző szám alatti jegyzetet. A szöveg után „Finis” záradék olvasható. Kiad. HARSÁNYI István, ItK 1914. 337—342.

A keletkezés időpontjára Larvatus szavaiból következtethetünk. Azt mondja, hogy ő is tudott németül, „De már a' Német szón rajta van az eset.// Nekem sem kell többé a' lántz teregette” (60—61. sor). Majd arról beszél, hogy magyar lévén, a magyar nyelvet szereti, de deákul is ”tehet egy-két szót” Ezek az utalások az 1790—1791-es nyelvi rendelkezésekre vonatkoznak. II. József 1790. január 26-án vonta vissza a német nyelv

tanításáról, illetőleg a német nyelven való oktatásról szóló rendeletet. 1790. április 20-án a király elrendeli, hogy a Helytartótanács ügyvitelében a latint állítsák vissza. 1790. június 11-én az országgyűlés alsótáblája kimondja, hogy tárgyalásait magyar nyelven folytatja, a közügyeket magyar nyelven lehet intézni, de megengedi a latin nyelv használatát is. Az 1791. március 11-én szentesített törvények a gimnáziumokban, akadémiákon, az egyetemen magyar tanszék szervezését írják elő, meghagyva a latint a kormányzások hivatalos nyelvének. A darabot tehát minden bizonnyal 1790-ben vagy 1791-ben írták.

SZERZŐ

A szerző személye ismeretlen. A szerkezeti felépítése (mindkettőben (37., 38. sz.): a Praecursor köszöntése után jelenik meg a Larvatus, aki *in itinere, in domo* nótázik, beszél, halandzsázik; majd a Múza, illetőleg a Dux megmondja a játék célját: szaporítani akarják a tanulók számát), az azonos szereplők, a nyelvi sajátosságok (Larvatus szabadszájúsága; ugyanazok a szavak: buffánya, hunder gyerek, nyallya, csecs stb.) arra vallanak, hogy ennek a játéknak és a kéziratban utána következő *Lusus ad Alliciendos Musas futuros* című darabnak ugyanaz a személy volt az írója.

A másoló ugyanaz a Szkárosi István volt, aki a 37. és 40. számú darabokat is feljegyezte. Róla a jegyzetet lásd a 37. szám alatt.

FORRÁS

A kézirat forrásutalást nem ad. Tárgyát a mindennapi életből vette; a szülők idejekorán adják gyermekeiket iskolába, ott folytattassák velük tanulásukat, hogy jó erkölcsökre nevelődjenek. A gyermekeit felfaló Saturnus esete a darabban meglehetősen erőszakolt, a játék céljával nehezen hozható összefüggésbe. Végül is azonban Calliope és Euphrosine azt a tanulást vonják le belőle, hogy ahogyan Saturnus felesége kifogott urán, megmentette tőle Jupitert, ezekben a szűkös időkben is meg kell találni a szülőknek a módját, hogy gyerekeik iskolába járjanak. A Pater ezt meg is érti (vö. a 248—275. sorokkal!), fiait az iskolába küldi, bár csizmájuk nincsen, és a szolgáló szállítja el oda őket puttonyban.

ELŐADÁS

Valószínűleg valamelyik kisebb osztály növendékei játszották. Hogy mikor, nem tudtuk megállapítani, Szkárosi 1787—1792 közt működött az énekkar vezetőjeként. A játék bemutatása 1790-1791 táján lehetett.

ÉNEK

A Larvatusnak a darab elején álló szerepében többször úgy érezhető, hogy énekel. Mondókája tartalmilag nem összefüggő szöveg, összeénekelte dalok egyvelege, tréfás halandzsa. Nótának tűnik az indítás: „Ki a’ Legény Kis várdában? ” (23. sor). Dal lehetett az „Igaz Magyar fitzko vagyok ” kezdetű rész (24—35. sor). Alig eltérő szövegét ponyvanyomtatványról THALY Kálmán közölte a VÉ II. 377. lapján. Megvan több kéziratos énekes gyűjteményben, melodiáriumban, mint pl. a **Miskolci melodiárium** (27. sz. — Ismertette KILIÁN István, A Miskolci Melodiárium. Borsodi Sz 1963. 68—83); **Herschman István-ék.** (21—23); **Komáromi János-ék.** (3b, 4b) stb. Dalnak tetszik az „Isten gyo Nap, szép aszszonykám ” (45. sor). A dallamokat megállapítani azonban nem sikerült.

Nem tudtuk meghatározni az Introitus Musarum: „Meg pendittyük tinéktek hárfánkat ” kezdetű, bizonyára énekelte szövegének (68. sor) dallamát sem.

A hat sorból álló „Valedictio” (314—319. sorok) egy versszaknak tekinthető. Nótautalása nincs, de énekelhető a **Szkárosi—Járdánházi-melodiárium** 245. lapján lejegyzett 10. 8. 10. 8. 12. 8. strófaszerkezetű dallamra. Lásd BARTHA 99. sz. alatt. Az eredetileg ritmizálatlan dallamot TÓTH István pontos feljegyzésének (Áriák és Dallamok II. 294. sz.) figyelembevételével rekonstruáltuk.

Meg - en ged - je - tek már. ha vé - tet tünk,
 Kö szön nyük mi is szi ves - ség - te ket,

El le ne tek ha mit tet tünk,
 Is ten sze res sen ti te ket.

Min - den jó - val e' Vi lá - gi él - te tek ben,
 Vég re vi gyen a' mennyek be.

H

3/4 | 4/4 |

SZÖVEGKRITIKAI MEGJEGYZÉSEK

A szöveg jelenetekre tagolásának a nyoma megtalálható a kéziratban. Az 1., 23., 52., 68., 80., 113., 165., 179., 211., 235., 242., 278., 282. sor előtt a szerepneveknél 1-től 13-ig sorszám áll. Mindig olyankor, amikor új szereplő jelenik meg a színen. Kiadásunkban ezeken a helyeken feltüntettük az egymás után következő jeleneteket.

NYELVI ÉS TÁRGYI MAGYARÁZATOK

A szereplők neveit latinul adta meg a darab írója. Praecursor (előjáró) mondja a prológust. Larvatus (álarcos) ebben a játékban a más színjátékokban Morio néven szereplő bohócot, közbeszólót, csipős megjegyzéseivel bírálót, a nemegyszer a gorombább, sőt trágár hangot képviseli, aki mondásaival, közbeszólásaival, vaskos beszédmódjával megnevetteti a hallgatóságot. Úgy látszik, ruházatának piros volt a színe, ezért szólítja a Zingara (cigánylány) kétszer is „piros úrfinak”. A múzsák közül szerepel Clio, Calliope; Deiopea, Juno egyik nimfája; az emlékezet megszemélyesítője; Mnemosine; a Gratiák közül Euphrosine; Clymene; Pater (az apa), első és második fia (Fili). A darabot egy rövid „Valedictio” (búcsúszó) zárja. maguk a pusztá szerepnevek, de más mozzanatok is az antik mitológia ismeretét követelték meg a játzóktól, bár az előadással kapcsolatosan azt tételezzük fel, hogy egy alsóbb osztály növendékei (a poétai osztálynál alacsonyabb tagozatúak) játszották.

2 *Halbikter* — ? Talán a *bakter* = ör jelentés lehet benne

21 *a' Mars* = az *indulj* parancs

23 A sor előtti *in itinere* = útközben

42 *lipám* — libám

44 A sor utáni *in Domo* = a házban otthon

45 *Isten gyo Nap* — adjon Isten jó napot

56 *suartz* — fekete (schwarz)

57 A sor értelme: mert cipőkenőcs nélkül is igazán szép fekete (es ist richtig schön schwarz).

59—63 A sorokra vonatkozólag vö. „A német nyelv úgy gondoltatván, mint a magyar nemzet gyaláztatása, végeztetett róla, hogy többé azzal semmi dolgokban ne éljenek, hanem deákul vagy magyarul!” — írja a kortárs Keresztesi József. (Krónika Magyarország polgári és egyházi közéletéből a XVIII. század végén. S. a. r. HOFFER Endre. Pest 1868. 189.)

64 *Sing. nom.* — singularis nominativus; *Haec puella* — ez a lány

65 *Genit* — genitivus; *hujus puellae* — ezé a lányé

68 *Introitus Musarum* — belépnek a múzsák

77 *Tserepesi Urfival* — nem tudtuk azonosítani

78 *buffannyát* — A szoknya hátsó részét megemelő párnatömést hívták így

152 *iktatta* — szöktette

237 *váznál* — madárijesztőnél

238 *Aposra* — apóra

249 *hunder gaz fattyain* — kutyaházi gaz fattyain

274 *fel köttétek* — felkeltetek

306 *nem kell* — olv. nem kél, azaz nem terem

39.

SZABÓ JÓZSEF
JÁTÉK KULCSA

SÁROSPATAK, 1791. MÁJUS 12.

[A SZEREPEK:

BÉ-VEZETÉS
PÉLEUS
JUPITER
KERÍTŐ
PALLÁS
VÉNUS
KUPIDÓ
THÉTIS
MERKURIUS
A' MÚSÁK
IGASSÁG
SIREN
KLIÓ
KÁLLIÓPE

ÉRÁTÓ
CONCORDIA
JÚNÓ
PALLÁS
MÁRS
DISCORDIA
FURIA
APPOLÓ
DIANNA
CÉRES
VESTA
PÁRS
BÉ-REKESZTÉS]

JÁTÉK' KÜLTSA

az az:

Ollyan tréfa alatt valóságot elő-adó versek, mellyeknek játtzásával,
a' minden esztendőben tavaszi alkalmatossággal, Szeredán, és Szombaton,
dél után meg-esni szokott mezei mulattságra, a' nemes S. Pataki Collegiumban
vers írást tanulók által ajtót nyíttatott

Pümköst-havának 12-dik napján 1791. Esztendőben

SZABÓ JÓSEF.

BÉ-VEZETÉS

Szívem az el-keserült színt bár tagadja se tűröm
Terhes okát, valamint veszedelme vagyon ki beszéllem;
Érzem ugyan hogy eröm testembe fogyatkozik, és már
Tsak nem egészen az én nyugató partomra kerültem
5 Öszve szedem még-is ki-áltom, az Emberi nemnek
Hogy nyavalyámnak okát egyedül kebelébe találtam
Ó! föld színe setét iszonyú formája te rajtat
Kék szemeim zokogó sós könnyvei mind ki-buzognak
Akkor-is, a' mikoron méltó panaszomra fakadnék
10 Szívem ezer baja lett nyavalyám, O! Emberek, a' ti
Módi szokástok, ezen keseregni fogok valameddig
Rab' kötelen sokakat vezet a' sok féle gonoszság,
Melly fel-emelte fejét 's bír-is, felső hatalommal,
Hol vagyon a' szeretet? hűség, ki beszélne felől,
15 A' mai Emberek-é? Kevesen vóltak vele szemben,
Vólt szeretet; nints már, helyt áll a' bújá gonoszság,
Viszsa vonás vagyon, a' Város fala közt, az írigység
Lábra kapott; szabadon most rontya az ember az embert.
Sőt az Egek várát ostromlani kész; hegyeket hány
20 Fel-felé, annak urát le-taszítani onnan akarván
Hogy Bíró, a' ki bünt büntet, ne legyen sem az Egben,
Sem földön; szabadon mindent tselekedni lehessen.
E' tsuda melly az erős Várak falait le-szakasztja,
Sőt Országokat-is végső siralomra kerített;
25 E' tsuda melly az okos Lelket feketíti; az írigy
Viszsa-vonás, szeretetlenség melly sebheti szívem'
Köztünk léssen egész eleven formába le-festve.
Éles eszek kik az Ég bölts drága remekjei vagytok
Lássátok de tanúlyátok gyűlölni szeretni.

ELSŐ SZAKASZ.

Iső Jelenés.

Személyek:

PÉLEUS, JUPITER, KERÍTŐ, PALLÁS.

PÉLEUS

30 Oda az Oskola vallyon mit tsinállyak?
El tsüggedt elmémnek vallyon hol talállyak
Könnyebbülést; a' sok közzül mire álllyak?
Hogy bú nélkül-való napokat számlállyak.

Ugyan ki az, kinek így fájna a' feje?
35 Mint nékem? a' gondtól 's nyilna a' teteje
Mint érzem, tolódik az agyam veleje
Hogy szólhasson a' szám alig van ereje.

Minden teremtésnek vagyon egygy bálványa,
Akár Férfji légyen az, akár ki Lyánya;
40 Nints egygy Anya szült-is kit e' megnem hánya
Ez a' természetnek romlott maradványa.

Hogy élek tizenkét Esztendőt számlálok,
Már hát szeles Ifját társamnak talállok,
Sokszor nehéz töllök ha hamar el-válok;
45 Ha szintén semmi jót nem lelek-is nálok.

Mint szál a' sok galamb annak a' házára
Mellynek a' teteje fényes, nézz tsak ára,
Meg-látod, ha kerül a' Nap éjtszakára
El-repül, vissza-megy régi szállására.

50 Illyen állapottya épen a' Házamnak,
Sok talpal körültem fogadjam társamnak;
Mert érzik sokságát hagyott aranyamnak
Ha el-fogy; el-rugnak, el-hagynak magamnak.

Viaszszal egygyező gyenge természetem
55 Még hajtogatható, a' mint sejdíthetem;
De hogy a' jó nyomon járjak nem tehetem;
Mert a' jök intését alig szenyvedhetem;

60 Mivel ha tekintek a' házam tájára,
Akadok a' kopók tutzetes számára
Vetem kezem kutyát hívó trombitára
Meg-fúvom, megyek a' vad bosszontására.

65 Így mégy ez darabig, szokott ez tettzeni,
De ha lavaimat hallom nyeríteni
A' Lovaglás által kell kedvet szerzeni
Most így tettzik nékem az időt vesztetni.

Hamar meg-halhatok, élek a' mint lehet
Mankón járjon, a' ki másképen nem mehet
Vígágot szerezzen a' ki rá szert tehet
Tegye-el, vegye-ki, a' mit tsak ki-vehet.

70 Illyen vígan élem sokszor világomat,
Gyönyörűségekkel számlálom napomat,
Mi fogja bé-lepni hólnap asztalomat
Nints rá gondom; tsak ma vessem-le gondomat.

75 Hirtelen fel-forrok, gyakran jót keresek,
De olly hirtelenül ismét rosza esek
A' mik vóltak régen előttem kedvesek,
Nem kedvesek, újjak a' szerelmetesek.

80 A' hajós ha mégyen a' Tenger vizére,
Hogy indúlt, nem akadt a' szelek mérgére;
De ha verekedik bellyebb közepére,
Fel-támadnak, ásnak sirt veszedelmére;

85 A' meg vont kötelek akkor tsikorognak,
A' habok kegyetlen vad hanggal morognak,
A' hajósok bíznak, egyszer'smind dobognak
A' kétséges Tenger úttyán tántorognak.

Az illy, baj közt járó hajósnak a' mása
Én vagyok; dolgomat bár akár ki lássa
Víz-tseppekkel tsorog a' szemem forrása
Magam látom, veszett lábamnak járása.

90 Még az Édes Atyám véget alig ére,
Már fia a' régi jó útról el-tére
A' kétséges úton jár veszedelmére
Ezt hányom magamnak magam a' szemére

95 Mikor így van dolgom azon tusakodik
Elmém; van-é Isten? a' ki gondolkodik
Róllunk, vagy talán így tsak tsintalankodik
A' történet azért alig állapotodik.

100 O! bár tsak valaki rajtam segíthetne!
E' nyomorúságos bajból ki-menthetne
Ván Isten, a' ki én vélem így tehetne
Segítségé által dolgom jól mehetne.

105 Szánnyatok-meg azért hát minden Istenek,
Jupiter, és Pallás a' kikre mindenek
A' segedelmért sírva tekintenek
Ez által dolgaim jó végre mennyenek.

JUPITER

Meg-terhelve nyomnak a' sok hánykódások
Illyek az Ifjúi víg játtzódózások
A' kiknek kedveknek szabad a' folyások,
Igy járnak, dolgai nem megy úgy mint mások.

105 Ha háborodását hát tsendesíthetném
Elmédnek; kedvedet így tudom tehetném;
Hogy többet így ne járj ha tselekedhetném
Igy kezdem; bajodat ha most enyhíthetném;

115 Ollyan lépéseket látlak téged tenni,
Mint a' ki olly sáron akar által-menni
Melly a naptúl felyül száraz szokott lenni
Belől motsár, ha rá még ott fogsz pihenni;

120 Ha rá lép, le-süllyed alsó fenekére
Kiabál mennyenek a' segedelmére
Bánnya, nem vigyázott lába menésére
De itt is vet szemet még remenyegére.

125 A' ki az okosok intésein nem jár
A' minden bizonynyal épen mint te így jár
Ez az Ifjakban egy veszedelmes kár
Ez úton kik jártak, sokan el-vesztek már.

Egyszer Pándorátúl egygy Piksist küldtenek
E' földre, az eröss, hatalmas Istenek
Minden nyavalyakat belé szegesztenek
Ennek, mi vége lett tudhattyák mindenek.

130 Meg-nyíttya egygy gondos Aszszony hát belőlle
Minden rût nyavalyák mint mondják felőlle
Ki-szálnak; bár sokan fussanak-is tőlle
Veg-képpen nem futnak még-is el előlle.

135 Szállott a' Reménység annak fenekére,
Ez az egygy meg-biggyent a' szerentséjére
Az Embernek, 's e' van, még enyhítésére
Mikor láttzik jutni vég veszedelmére.

140 Ez így lévén biztasd magad reménységgel,
Mind addig, míg kezet nem fogol az Éggel,
Bé-fejezheted még dolgotat jó véggel,
Nem lesz hóltig bajod ezzel az ínséggel

145 Mint másnak néked is úgy el-kellett érni,
A' szeles Esztendőt; már hát meg kell érni,
Így ilyen baj hozzád soha sem fog-férni,
Jól tetted, hogy hozzám jöttél *intést* kérni.

KERÍTŐ

Bezzeg adának tanátsot ne neked fogd-meg fele
A' rossz útról a' jó útra, tsak menny-el mehetz vele

Ha téged meg-tekintelek állapotodat szánom,
Hogy elébb hozzám nem jöttél, azt bánhadd, én is bánom.

150 Hiszen én-is el-tudtalak vólna így vízre vinni
Nem kell mihellyt valaki szóll annak egyszerre hinni.

Ha dolgotokat meg-nézem, úgy akar véled báni,
Mint az a' Gazdag, ki így szóll mindent meg-tudok szánni;

155 El-megy hozzá egygy ifiú szükségében, hogy pénzt kér
Tőlle; fogadja keményen mindent meg-ád, a' mit kér;

Jönn egyszer pénzes házából, tartya markát dombosan
Azt gondolád, éllel verve, pénzzel meg-van szorossan.

Markát tsapja a' márkába, melly teli van nintsennel
A' ki mást nevetni akar így bánik az mindennel.

160 Téged ez a' tanáts-adód széllel akar tartani
Hogy a' reménység horgával meg-akar akasztani

Meg nem szünöm addig, véle míg őszve nem vesztelek,
Mikor osztán e' meg lészen jó útnak eresztelek.

PALLÁS (*a' Kerítőhöz*)

165 Te gonosz irígység mit mívélsz mérgeddel,
Sebes nyilaiddal meg-rakott tegzeddel,
Mit mívélsz átkozott sok mesterségeddel
Szégyent vállalasz minden igyekezeteddel.

170 Te vér-szopó ugyan a' jó jámborokat
A' kik ártatlanul viselnék magokat
Szeretnék mutatni ártatlanságokat
Öldöklöd; szomjúzod mindég halálokat.

175 Követed mérgeddel a' veszett ebeket,
Kik, ha nem marhatnak sohol embereket;
Mivel kapnak töllök erőss ütlekeket
Harapják a' nékik hajított köveket.

A' kit az irígység epesztő inségbe
Nem ejthet, keveri rút betstelenségbe
Addíg aláb nem hágy ebbe dühösségbe
Míg meg nem szégyenül e' gaz mesterségbe

180 A' jó Lelkü Ember oldalról neveti,
Magát a' gyűlölő miként vesztegeti,
Egyszer, a' nagy követ mikor emelgeti
El-ejti, 's a' maga lábaira veti.

PALLÁS (*Péleushoz*)

185 Barátóm! jól vigyázz, a' mikor meg ölel,
Ez a' veszett Aszszony, épen akkor öl-el
Mikor javadat akarja;
Akkor földíg nyom a' karja.

190 Én hát a' tanátsra most meg-nyítom számot,
De te, intésemre okosan tarts számot,
Tanátsom mindég tekintsed,
Meg-leled abba te, kintsed.

195 Ha egy dolgot mondok, nem lészek mérész én,
Mert olyan lész, a' mi történt a' föld részén
Tsak vedd tanátsom jó kedvvel,
Nem múlik azzal a' kedv-el.

Vólt egygy, gazdag Király, kinek vólt sok kintse
Vólt még egygy Fia is e' vólt még a' kints, e'
Bizta fiját két bölts főre,
Hogy-el juthasson a' főre

200 Ez nállok tanulni nem tartotta soknak,
Hogy hasznait látta lenni hasznosoknak
Bezzeg lett-is jóval tele,
Nem vólt végre komor tele.

205 Ha hát azt kívánod asztalod, víg asztal
Hogy légyen, beszédem ekképpen vígasztal
A' tudományt tartsad betsül,
Így meg lásd, minden meg-betsül.

210 Atyád helyett beléd e' tanátsot verem
Ezenn menny, ez úton, nintsen ásva verem
Ezt mondám, ha tettzik számmal
Te tartsd-meg bizonyos számmal.

PÉLEUS

Nem kell semmi tanátsod,
Látom vesztemet ásod,

215 Sejtem már hova nézel,
Illy szót senki se néz-el.

Hát majd annyi bajokra
Mennyek végre jajokra,

Mint vólt a' baja annak,
Kit követni magamnak

220 Hagytál; sirva tekintem,
Végét hogyha tekintem.

Vitték hányszor ez Ifjút
Fel-függeszteni; sok bút

225 Hányszor láta tekíntsd-meg,
Erról hát magad íntsd-meg

Ez nékem veszedelmes,
Ebból hát te tsak el-mess.

Bízom hogy ha ti rátok
Dolgom; meg fog az átok

230 Pénzem mind ki tsikarnák
A' *Böltsek ha* akarnák,

PéNZ kell a' tudományra
Bút meg jajt hoz a' hányra!

235 Nem kell semmi tanáts már,
Dolgom már szabadon jár.

Jöjjön-viszsa az Aszszony,
Kedves nállam az Aszszony

Kedvemnek ha kováttsa
Már meg tettze tanáttsa.

PALLÁS

240 Gondolom, azt véled fenekíg tej-fel, mikor éled
Szíved azon szaporán, mennyi hogy akár ki szaván.

Tettzik arany pénznek, bar szemléld a' tsupa réznek
Színe, de tsak rés lész, bár vegye nézni az ész.

245 Néked-is ugy sejtem, ha szavam terhedre nem ejtem
Készülsz arra megint, a' mire tégedet ínt.

Aszszonyod így meg ront minden dolgodba be-ront, ont,
Majd a' mit keresel' tudva beléje esel

Állapotod szánom siralomba *merülve be* bánom
Mért nem nézel elé, a' magad úttya felé

250 Társai, még vagynak, sokak e' veszedelmes Anyának,
Téged meg-nyomorít, sok nyavalyába szorít.

O' be-szegény lészel, dolgod mikor óltya egész, el
Lész fejedon sok gond, lészel akarva bolond

255 Intélek téged, hogy menjen jóra te véged
Én megyek, és maradok, már parolát-is adok.

IIdik Jelenés.

Személyek.

KERÍTŐ, PÉLEUS, VÉNUS, KUPÍDÓ.

KERÍTŐ

Fül-hegyen, azt hallám, ez előtt hogy lenni akartál
Vélem, azért jöttem, hogy légyek tiszteletedre.
Bóldog Egek! szánom nyomorúlt sorsod ha tekintem,
Egyszer'smind teneked meg-mondom dolgodat arra
260 Bízni ne merd, mindég, a' kit láttz szóllani kedvel.
Mond ki nekem végét dolgodnak, már mire bírtad

PÉLEUS

Jaj hova légyek,
Már mire mégyek

Azt akarod te,
265 Tudni felette

Dolgaimat még,
Zárja setéttség

Háborodásom
Szüntelen ásom,

270 Még se talállok
Hellyt, mire állók,

Tudva Keresztem
A' mibe estem.

KERÍTŐ

Mit tudsz a' kétséges állapotba várni?
275 Leg-jobb lesz tenéked Vénus utánn járni.

Könnyen lehet néki rajtad segíteni,
Ha kell, tud a' dolgon ő tekeríteni.

Most alkalmas vagy még a' szeretetre,
Menny minden nap újabb képhez tiszteletre,

280 Egygyet tzedulázz-ki, a' magad számára
Ez lészen szívednek vígasztalására.

Ha mégy valakihez, nem kell, forint, tallér,
Nem vagy te fa-gallér, hanem egygy Gavallér.

285 Tüzzel, vassal ályl hát az házasodásnak,
Igy vége lesz nállad a' bajoskodásnak

Úgy látom nints néked egyéb-féle bajod,
Innen fázol, innen származik a' jájod.

PÉLEUS

Magam házasságra nem határozhatom,
Önként, tudva rabnak soha sem adhatom,
290 Úgy óltom a' tüzet, a' mint el-ólthatom
Nagy baj lakik abba, a' mint gondolhatom;

Mert ha házasodom, úgy vagy szépet vészek;
Vagy rútat, így világ maskarája lészek,
295 Ha oldal bordámhoz egygy szép személyt tészek;
Küszöbön tapodni, sokan lésznek készek.

A' szépet rútat-is jobb lesz hát meg-vetni,
Ha ki nem akarom magam nevetetni,
Isten óltya belénk, hogy tudjunk szeretni
Ezt követem, talám nem fog meg-büntetni.

VÉNUS

300 Vagy akarod, vagy nem, ma lészel szerelmes,
Ha Vénus hartzra kél, mindég győzedelmes
Ifjú, minthogy önként nem vagy engedelmes
A' dolog részedről igen veszedelmes.

305 Én a' hól próbáltam, győzedelmet vettem,
A' várak falain könnyén-bé mehettem
Csatáztam, de munkám porba nem vettem
Nagy Királyokon-is győzedelmes lettem

310 A' nagy Palotákon alig kotzogatok,
Van Audentia, bátrán bé-vághatok
Hát egygy Ifjúnak nem parantsolhatok?
Száz nyilat szívében nem hajingálhatok?

315 Menny fiam Kupidó, szorj nyilat szivére
Míg sebessen nem forr, nem buzog a' vére
Parantsolom, ne hajts semmi kérelmére
Nékem rabom légyen ez Ifjú estvére.

KUPIDÓ

Ifjú az Anyámat nagyon meg sértetted,
Minden fortélyodat ellene vetetted
A' mellyel dolgodat, meg-nehezítetted
Páfus Királynéját ellenséggé tetted.

320 Ellenséged, néked, töllem ízent hadat,
Gyorsan ütközetre készítsd hát magadat,
Ez a' jele, szived fogja-el nyiladat
Hódolly, esmérđ Vénust, felejtsd hatalmadat.

325 Hó! meg hármaztatom sebes lövésemet,
Illy moddal küldöttek ellened, engemet
Nesze, járja szived; érezd-meg kezemet
Én Kupidó vagyok, tudđ meg a' nevemet

PÉLEUS

330 Jaj lángol a' vérem! nagyon meg sebhettél
Gonosz, olly sok nyilat reám mért vetettél,
A' leg elsővel-is halavánnyá tettél
Egész oda vagyok, nékem meg-fizettél.

Vagy akarom, vagy nem, már most meg-kell lenni
Kedv ellen kell nékem házasodni menni
Ha ugy van, indúlok, egy kis próbát tenni
335 Mindjárt a' társammal fogok meg-jelenni.

MÁSODIK SZAKASZ

Iső Jelenés.

Személyek:

PÉLEUS, THÉTIS, MERCURIUS, MUSÁK.

PÉLEUS

Bár az akármí légyen, de nagy kár,
Tsak néki hajtani, mit tegyen immár

A' Feleség veszem eszre mi légyen,
Látom az Őszve-keles mire mégyen.

340 Rangomat énekem a' meg-előzi,
A' mibe gondolatit süti, főzi,

Sokba telik nekem a' Lakadalma,
Meg-fizet, a' feleség hatalma

345 Bóltba 'Sidóhoz, egyéb helyekre
Jártam egész Nap, az öltözetekre

Pénzem egészlen adám, ma megint kért,
Lagzira, nints pedig engem igen sért.

THÉTIS

Ezt nem vélte felöllem,
Hogy tsúf lenne belöllem

350 Ember, jaj be meg-estem,
Sír fogd még ma be testem

Férjem, durva, szegény-is,
Vén-is, lusta legény-is,

355 Lyány pártába maradni,
Mint illyenhez akadni,

Jóbb lett volna Fejemnek,
Mint így égni tüzemnek.

Míg Lyány voltam, elég volt
Értem tsak nem egész hólt,

360 A' vásárfia Tallér:
Mert a' nyalka Gavallér

Egyszer jött az ölembe,
Már pattant tenyerembe.

365 Akkor házam egész Nap
Minden járta, ha nem Pap

Most szájára ha vészen,
Minden tsúfol egészen.

A' férjnek ha manéros,
Nem kell a' mi katzéros

370 'S Igy Vendég-is, az Apja.
Itt léssz a' falu Papja

Illy hangokra fakad-ki.
Jóbb pénzed tsuda tedd-ki

375 Még fordítok ezennel
A' dolgon, de te menny-el

Hívj száz Pár Lakadalmas
Vendéget, hogy unalmas

Nékem semmi se légyen,
Prádét trombita tégyen

380 'S más minden, ha pedig nem,
Vágj inkább agyon engem.

PÉLEUS

Kezdetin e' dolog, illy veszedelmes
Már pedig így megyen, o! be keserves,

385 Benne vagyok, feleségre tettem,
Szert, de magam nyomorúlt tsuda lettem.

Már legyen a' mit akarsz. Ide Merkúr
Hivd néki lagziba mind a' ki Fő Úr,

Mindeneket hamar egygy vatsorára
Isteneket be-kerítt ide mára.

MERKURIUS

390 Mi dolog, hát bánnya az újj pár dolgait?
Érzi a' házasság titkos unalmait?
Nem úgy; készítsék, az öröm óltárait
Mégyek; hívom az Ég' Isten-aszszonyait.

395 De elébb illetlek páltzámmal titeket,
Egygyességben bírjon e' pár mindeneket
Készítsétek gyorsan a szükségeseket
Mindjárt ide küldöm én az Isteneket.

A' MÚSÁK (*énekelnek*)

A' hűség, szeretet, szíveteken legyen
Minden dolgotok így könnyen elő-megyen
400 A' bánat meg-oszol, vissza se jó soha,
Jó lész a' mi *ma* mostoha.

A' rút vissza-vonás, sok bajokat szerez,
A' földhöz kegyelem nélkül üt, és ver ez,
405 El pusztit ha Király lészel-is, ellene
Még most állani kellene.

Légyen hát fejetek észszel egész tele,
E' szép öszve-került pár soha kétfele
El sem vályyon egész élete míg megyen,
A' Lyány jó feleség legyen.

IIdik Jelenés.

Személyek:

IGASSÁG, SÍREN.

IGASSÁG

410 Fülemet mitsoda hang gyönyörködteti?
Fel-buzdúlt a' vérem egész kerületi,
Maga a' természet azt nem mívelheti,
Istenek vagynak ott, egyéb nem teheti.

SIREN

415 Talám pokolbéli furiák lehetnek,
Már nem meszsze vagynak, erre közelgetnek,
A' kire haragos tekintetet vetnek,
A' velők tsontokban mind meg-emésztetnek.

IGASSÁG

420 Nem azok, ellenek számot fel-nem tátom
A' hangok másképen beszélnek barátom,
Vélekedésimet már én is fel-vátom
Músák, Mnemosíne Szűz leányi látom.

IIIIdik Jelenés.

Személyek:

(A' Músák renddel mennek tiszteletére az házásoknak.)

KLIO

Zöld hanttal, szépült Parnássus igen sokat épült
Újj fényel ki-derült, hogy bele Músa került

425 Nem betses, úgy de mit árt? nem teszen a' soha kárt.

A' madarak kúton, 's egyebűt járkálnak az úton,
A' gyönyörű kikelet, nem veszen észre telet.

Jól tudod ezt, láttad magad-is, valameddíg imádtad
A' Tudományt, ki-derült szíved, örömbbe merült.

430 E' napok el-múltak, látom millyenre szorúltak
Más tüztől melegülsz, Vénus ölébe repülsz.

Ám legyen úgy tessék szíved hálóba siessék
Egygy szótskát se vetek párosok ellenetek

435 Így megen ez nállunk, ellent ennek nem-is állunk
A' ki tanúlt, oda hágy gyenge Leányra ha vágy;

Söt ez okon látunk, hogy kedves régi barátunk
Részét örömödbbe vegyünk, tiszteletedre legyünk,

Dolgaidon véled minékünk szivünk repes, éled
Tiszteld Aszszonyodat, töltsd vele vég napodat.

KÁLLIÓPE

440 Az öröm csak árnyék ha főnyen épül
Az első kezdetin jegesedik, el hűl
Nézd az öröm szóra, az Ifjú-is kékül
Két részről az ortza bár ró'sákkal szépül.

445 Szomorú tekintet ült a' homlokokra,
Nem reménylek áldást az illy házásokra,
Önként veszedelmet, kárt hoznak magokra
Így kezdődött, így, jött a' veszély már sokra.

450 Segéllyünk ha, lehet noszsa szegényeken
Szánakozni tudok az illy eseteken,
Segítettünk már mi sok idegeken;
Mért nem segítenénk hát az illyeneken?

455 Szerelemről kell az illy párnak szólni,
Azt igen örömet meg-fogja hallani
Ebben Érátónak kell elő-álláni
Halgassuk-meg azért miket fog-mondani.

ÉRÁTÓ

El kezdem valamint kívánod egész nyereségem
Szólnani a' szerelemről, azért, hogy ezekbe nevellyem
A' Hűséget, örök jót szerző tiszta szerelmet.
460 Értsed azért újj pár, tudd meg, szeretet valahol van,
A' Bóldogságnak bimbój virágzanak ottan;
Istenek óltárán egyedül e' kedves, ezentúl
Semmi sem ér valamit, vagyon ennek haszna közöttünk;
Mert valahol ki-veszett, már ottan az Emberi nemzet
Romlik, húl, vész, dúl, keresett java, mindene pusztúl.
465 Bóldog lészel, azért gyönyörű férj, drága menyetske
Hogy ha tüzes szeretet lakik a' szivedbe, egyébként
Mind ketten, bizonyos, végső sirálomba kerúltök.
Istenek, egy sárból gyúrtak titeket, mi lehetne
Hát rútabb, mint e' párnak két szívet emelni?
470 Furtsa Menny-Asszony ez, ép ortzája piroslik, az érdem
Benne vagyon, bizonyos dolog az, méltó szeretetre.

PÉLEUS

Szívem el szántam szeretetre régen
Szent igaz már az, de talám az Égen
Hellybe nem hagygyák hogy el-is követtem,
475 Meg tselekettem.

Böls Ápolló hű Szerétője voltam
Eddig a' Lyányhoz vonakodva szóltam,
Senki, hogy még így legyek én körülte
Nem hegedülte.

480 Én reám mint tsak maga gyermekére
Gondja vólt, mindég az Egekre kére
Hogyha kints kell, böls tudományt kövessek
Arra siessek.

485 Jól tudom sokszor köteleztem árra
Mind azért hittel magamat, de már a'
Hit bomol, Vénus kötelét kerestem,
Im bele-estem.

E' miatt lelkem nyugodalma nintsen,
Éjjel, és nappal vagyok olly bilintsen
490 Melly nékem rontó, veszedelmes ívem
Sebbheti szívem.

Hallom Érátó szeretetre késztel
Már szeret szívem, de meg ölsz, 's emésztel
Hogy ha nem monddod mi kerül belőlle.
495 Szólly nó felőlle.

ÉRÁTÓ

Én a' mit meg-mondtam, abba meg-maradok,
Egyéb feleletet nem tudok, 's nem adok,
Sőt inkább ellened azért fel-támadok;
Hogy még sem szereted jól társad, borzadok.

500 Még-kérdhedd mi fog még belőlle kerülni?
Az, hogy a' Mátka-is meg-fog hidegülni,
Meg-fog idő előtt bújában vénülni
Ha így fog miattad gyakran szégyenülni.

Mint hogy hát oskolás korodban szeretted,
505 Mostani eszeddel pedig, el-jegyztetted
A' készülteket előre meg-tetted
Szeresd; mert örökös társúl hozzád vetted.

De mint hogy akarnál tudni jövődöket
Társam Klió szólly te, nézz-el sok időket
510 Nezz Eget, Tsillagot, 's a' terhes felhőket
Tanúld-ki, és mond-meg mi követi őket.

KLIÓ

Én szint úgy ha mi lészen
El-számlálom egészen

Mint szintén ha vetődött,
515 A' porban temetődött

El-múlt, újra ki-rántom
El-szórom ha ki-szántom.

Most már senki se tudna
Régit szólni, hazudna

520 Minden benne hitetlent,
Állítván lehetetlent

Ezt nézvén magam-is mint
Más, hogy van 's lehet a' pint

525 És hát helyes okokra
Jól vigyázok azokra.

A' tsislag mi kerül rád
Mindgyárt bölts tudományt át

Meg vizsgálom azért-is,
Úgy mondom-ki ha sért is.

530 Itt minden veszedelmes,
Mért vóltál te szerelmes.

Még a' gyereki korban.
Úlvén oskola porban

535 Hogy Vénusra neveltél
Mindjárt ostoba lettél

Ugy-é fogsz nyomorogni,
Holtig benne forogni.

Bölts nem vagy nem-is érted
Bölts véged, noha kéred

540 Meg-lásd egygy Feleséggel
Lenned, több tudomány kell

Mint egy, jó Regementtel.
Mindjárt hartzra ha mégyel

545 Ezt én Égi jelekből.
Mondom, lásd-meg ezekből

Mit kellyen tselekedned,
Hogy kellyen menekedned

Légy boldog ha lehetnél.
Tégy próbát ha tehetnél.

ÉRÁTÓ

550 Isteneket látok Isten-Aszszonyokat.
Nem egygyet, nem kettőt, egygy seregbe sokat.
Mi felénk intézik ezek járásokat
Hagygyuk-el az égi magyarázásokat.

555 Semmit szavainkban észre ne vegyenek
Haragos nyilakkal réánk ne löjjenek
Mint le-teperjenek, 's a' földre verjenek;
Jobb ha el indulunk, hogy itt ne érjenek

560 Mennyünk hát maradjon a' Gazda békével
Érjen víg Napokat a feleségével
Ne küszködjön többé a' bal szerentsével
Élet erét rontó keserűségével.

IVdik Jelenés.

VÉNUS, CONCORDIA, JÚNÓ, PALLÁS, MÁRS, PÉLEUS.

VÉNUS

Ifjú jól tetted, ki tanácsomat ebbe követted
Hogy feleségre tegyél szert, egyedül ne legyél;
565 Minthogy el-is vetted, magadévá tenni szeretted
Még ma kezemre kerülsz, tántzba, 's örömbbe merülsz
E' vígság mentül későbbre haladt, leve szentül
Zöld fársángba se kell, a' tüzet Óltanod-el
Kértibe Nap számost, télben számlalt vala számost
Vénus, elég hevesült tőlle sok-is sebesült
570 Most sokan el hültek, kik már szerelembe merültek
Szerzek végső kint, benne ezekbe megint
Újra nyilat hányok, sokak a' Tsere-háti Leányok
Mennyetek a' tüzelő, nyar közepébe elő
Kellene vígadnunk az igaz, kit vólna ki-adnunk
575 Márs, Pallás szomorít, engem az egybe szorít

Másként tzelom vár, sietek, ki-kiáltom-is immár
Hozzám a' követ ért, én ide jöttem azért

Házásokat hallék, ezen én örömembe rivallék
El-jöttem szaporán, még azon óra korán

580 Légyen azért nállunk kedv, míg vatsorára be állunk
Egygy szív, egygy akarat, melly diadalmat arat.

CONCORDIA

Jól szóll mindeneket Vénus igen nagyon,
Böls értelme vagyon; verjed azért agyon
Azt mindgyárt Jupiter, jó ki nem is lehet
585 Egygyességre nem-is mehet.

Egygyesség vagyok én, még se szerettetem
Minden helyre hamar bé sem eresztetem
Bé-vesznek de megint újra ki-vettetem
Tsúfságból ki-nevettetem;

590 A' város falait 's a' Birodalmakat
Én őrzöm; szeretem törni hatalmokat
A' rontóknak; azért a' Török-is maga
Esmér a' kopaszúlt Aga.

A' kis dolgokat én nagyra viszem hamar,
595 Nem vet, még-is arat, általam és takar.
Minden válogatás nélkül az a' kinek
Jól kedveznek az Istenek.

Nem méltó harag-é hát hogy az Emberek
Illy embertelenek? én velem a' gyerek
600 Igy nem bánna; de még sirva keresnek ők,
Már-is meg nyomorúltak ők.

Meg-tudják mi betses, drága dolog legyen
A' Concordia melly bujdoskodik a' hegyen
Meg-bánnják, hogy ezek bántanak engemet,
605 Kérik végre személyemet.

Sok helyekre midőn még alig érkezek
Már űznek szaporán, vernek ezer kezek;
Most-is szent oka, hogy őszve-szövetkezek
Az; mert Istenek itt ezek.

610 Én is hát veletek meg-maradok, leszek
E' nép tagja, 's igaz tiszteletet tesztek
E' párnak kiket-is Vénus igen szeret
Talpig lántzaiban veret.

615 E' pár dolgait én meszszi fel-viszem
Kedves lészek azért nállok, el-is hiszem
Vélek lakni fogok, holtig azon leszek
Egygy szívek, legyen egygy *eszek*.

JÚNÓ

620 Hallod-é mit ígér egygyesült pár néked
Concordia léssen maradandó széked
Reménységed felett fel-viszsi értéked
A' hányó habok közt léssen menedéked.

625 Ajánld hát magadat hű szolgálattýára
Mint jó vezéredre nézz Concordiára
Vigyázz intésire, figyelmezz szavára,
Meg-lásd szerentsédnek nem léssen határa.

Én-is azt tselekszem lészek ti veletek
A' nagy Jupiterrel szóllok mellettetek,
Ne busúlljatok hát, légyen jó kedvetek;
Midőn az Istenek magok vendégetek.

630 A' Paktolus-víze itt folyhat, 's mehet-el
Mellynek fővenyéből bóldog pár szedhetel
A' jó szerentsének tetején ülhetel
Az Emberek közt leg-gazdagabb lehetel.

635 Ha tettzik, meg-teszem mindgyárást ezeket,
Néked az Istenek adnak ilyeneket;
De te-is jól meg értsd minden beszédeket
Hasznosan bé-végyed minden intéseket

640 A' jó békességet egygy szívvel kövessed
Ma a' vissza-vonást mély sirba temessed,
A' szegénnyebb sorsú embert, meg-ne vessed;
Sőt fel-segíteni tanuld, és szeressed.

Igy lehet el-jutni az arany időre
A' mellybe tekintet nem vólt szemre, főre
Nem vólt még el-hányva Discordia töre
645 Ezt te-is el-érhedd nem sok Esztendőre.

Néked akkor Törvény nem lészen szükséges,
Önként tselekészed a' mi ditsőséges
Nyilván látod ujj pár ha lészel húséges
Földi életed-is lész gyönyörúséges.

650 Én már egygy országot formáltam, tzimere
Egygyesség, ez által annyi sokat nyere,
Hogy mind ez ideig vólt bőven kenyere
Pedig nem sok ízben tört-fel a' tenyere.

655 Aranyát, ezüstyét meg-nem számlálhattya;
Mivel az egygyesség vékával adhattya
A' Kinek tisztelni van ezt akarattya
Illy bőven meg-áldgya a' békesség Attya.

660 Légyen hát néktek-is, ekként egygy szívetek
Bizonnyal mondom, lész bőven mindenetek:
Külömben keserves időkre értetek,
Ha a' vissza-vonás vert fészket bennetek.

PALLÁS

Mellyet elébb mutatál az az Ország,
Sok Birodalmakat el-hagy, elébb hág,

665 Én tudom, én veszem eszre hogy egygyez
Dolgaiban be hamar mire ment ez.

Székemet egybe közikbe tsináltam,
Égből alá, mikoron le-száltam.

A' tudományt szeretőkre találtam
Bennek, elől magam-is tsúdáltam

670 Jól megyen a' dolog annyira, hogy már
Bé se rekeszheti a' leg-erősb zár.

A' tudomány folyamattya sebessen,
Hogy valamint akarom ne mehessen,

675 Ezt pedig a' szeretet tselekedte
Mert az előtt hogy el-üzte, nevette

Mint egyebek, nyomorogva lakának
Földökön éhel-is el-halának

Most pedig annyira mentek eszekkel
Semmibe senki se áll-ki ezekkel,

680 Pénzek elég, lehet-is mível egygy szív
Dolgozik, e' pedig olyan igen hív

Hogy soha már nem akar veszekedni,
Tudgya mi légyen azont tselekedni.

685 Szép dolog ez bizony ennyire menni,
A' tudományban-is ennyire lenni

Ezt teszi tzimere a' szeretetnek,
Emberek általa nagyra mehetnek

Érdemes arra tehát, hogy örömmel
Bé-vegyük, így nagyokat követünk-el.

MÁRS

690 Tudtokra vagyon az minden Embereknek,
Szeretet, egygyesség melly sokat tehetnek
Hogy tudgyák; de még is reá nem mehetnek,
Annak már bizonyos okai lehetnek.

695 A' köz-nép láthattya minden nap példában
A' midőn sok veszzőt vészen a' markában
Bár küszködgyék vele még-is hamarjában
Nem töri-el pedig erőtlen magában

700 Hát mért nem követi? azért mert szeretné
Hogy lábai alá más nyakát vethetné
Igy az Uraságot maga viselhetné
A' szép egygyességet egyébként követné.

705 Tudom tapasztalom én azt a' Táborba,
Igen kintsiny dolog látni minden sorba
A' kinek érszénye mint hogy hever porba
Ha van mód, a' Tábort viszi véres torba

PÉLEUS

Meg-halván meg-értém már beszédeteket
Illő köszönettel vészem mindezeket,
Szeretek ezután, Istent, 's embereket;
Ha így lehet véghez vinnem mind-eneket.

VÉNUS

710 Ne töltsük az időt illy hoszszas beszéddel
Régen váraoznak ottkin az ebéddel
Jó Gazdánk élyl holtig tellyes szerentséddel
Adj mindent, ály-elő borsoddal, lentséddel.

Vdik Jelenés.

DISCORDIA, FURIA.

DISCORDIA

Új házasok vagynak esett értésemre
715 De az, hogy meg-vallyam vagyon ellenemre
Hogy senki nékem nem jött tiszteletemre,
Nem hívtak oda, nem vígadok kedvemre.

Azomba azt mondgyák mind egygyüvé gyűltek
Az Istenek, és már asztalhoz-is ültek
720 Az Isten Aszszonyok vígságba merültek
Egyedül én vagyok a' kit el-kerültek.

Ha így van a' dolog a' szúrkot meg-eszik,
Mit tselekedtenek akkor észre veszik
A' tüzes Fúriák őket tsúffá teszik
725 Meg-tanítom többé ezt nem tselekszik.

De elebb mindennek kell járnom végére,
Ok nélkül nem leszek senki ellenére
Ha tsak ugyan úgy lész, ha lehet estvére
Meg-fog-hidegülni egynehánynak vére.

FURIA

730 Aszszonyom egygy tsúfot tettek te belölled
Az Isten-aszszonyok végeztek felölled;
Hogy kiki egygyenként el-szökjön elölled
Tégedet utálnak, sőt írtoznak tölled.

735 Nem ülhetnek ezek egygy asztalnál véled
Mind úgy van az, a' mint te magad beszéled
Egygyütt vagynak, esznek, isznak, szívek éled,
A' te betsülleted vész romlik el-széled.

740 Ha van Lelked, erőd, dühös indulatod,
Rút gyalázatodat még ki-potolhátod,
A' mivel tartozol tám meg se adhatod
De azt, hogy valami vagy, meg-mutathatod.

745 Nohát miért késel, indully meg-fizetni
Hát mindenek fognak már téged nevetni?
A' mit az életbe alig szenyvedhetni
Mindennek szabad-már rajtad el-követni.

Ragadj fel egygy hasáb-fát, verd a' fejekhez
Ne késsél, szaporán eredj-el ezekhez,
Mutasd meg, nem illik az, az Istenekhez
Hogy üllyenek nállad nélkül az étkekhez.

DISCORDIA

750 Mérgem epezt, ront-is senyved bele a' tsupa tsont-is
Boszsزút állani kész, míg meg-öl, és meg-emész

Hogy ne-is, én lennék egyedül tsuda ülve pihennék
Nem; sőt meg-fizetem, bús fejem arra vetem

755 Meg-mutatom káros, Lakodalmok lész igen áros
Konkollyt hintek azért, kész leszek ontani vért

Szerzek rút lármát, fogom ebben tölteni már mát
Ezt bús szívem egész, végire hajtani kész.

760 Nem tehetek noha mást, de teszek fejedelmi hasonlást
Míg ez az Égi sereg, öszve-vesz és kesereg
Könnyű-mód leszen mind öszve-zavarni egészen
Nem lehet engedelem, Furia jöszte velem.

FURIA

765 El-megyek örömmel tsak hogy erőt vegyél,
Az ideig semmit ne igyál, ne egyél
Szörnyű gyalázatott mindnyájokan tegyél
Ostorok az Isten-aszszonyoknak legyél.

Vénus, és Diánna bőrökben nem férnek,
De ha most házokhoz gyalázattal térnek
Igazán aszszonyom téged meg-esmérnek
Mátszor meg tisztelnek, térden állva kérnek.

VI dik Jelenés.

PÉLEUS, CONCORDIA, JUPITER, APOOLÓ, DIÁNNA.

PÉLEUS

770 Itt volt Discordia és szertelen morgott,
A' színe változott, szeme vérbe forgott
A' mérges izzadság ábrázattán tsorgott,
Igéerte mindnyájunk orrába vet horgot.

775 Nehezen szenyvedi, hogy nem hívattatott,
Diszes seregünkbe nem vígadozhatott;
Azt ítéli, töllünk ezzel tsúfoltatott
Mindgyárt meg-is fizet, hogy úgy meg-bántatott.

780 Alig-is hihetem, hogy nem vallyuk kárát
Bezzeg ha mi rajtunk veszi meg az árát,
Iszonyú mérge van ki-tudná határát
Tsak meg ne tsúfollya a' Vénus óltárát.

CONCORDIA

785 Helyes meg lehet az, bár mi sokan leszünk
Hogy míg itt maradunk, vígan iszunk, eszünk.
Fog Discordia lest hányini; nagyon buzog
Hogy nem jött mivelünk, duzog.

Esmérem, tudom én, hogy vala sok pere,
Tisztán mondhatom azt, töbnyire ő nyere
Tsuffá tett sokakat, mérges igen nagyon,
Mindent verne kivált agyon.

790 El-lódúlt bizonyos, hogy valamit kohol,
Nints köztünk a' ki meg győzze talám sohol
Meg-láttjuk mire megy, még ma biz itt terem
Vagy meg győz, vagy agyon verem.

795 E' mullyon, egyebet kell ma beszélni,
A' történeteket kellene kezdeni
Nem méltó, hogy igen dörmöl el-ejteni,
Víg szívünket epeszteni.

JUPITER

800 Ha a' történt dolgot fogjuk beszélni,
Leg-elsőben-is én fogom el-kezdeni,
Szörnyű dolgot tudok mindgyárt említeni
Nagy Jupiter ellen mi legyen véteni.

805 Szolgám Merkurius alig említette.
Mint hogy vélem igen nehezen hitette
Hogy a' földet a' sok rossz el-terítette
El-indulásomat e' rossz hír szerzette.

810 Repülő szárnyakon mentem mindenfele
Hát tsak ugyan a' nép gonoszszal volt tele
Hogy köztök jártam-is egy se gondolt vele
Az álnokság vala kívánt eledele.

815 Néztem egygy darabig de engem-is végre
A' kevély emberek tettek nevettségre,
De már akkor, nem volt semmi ok mentségre
Hívtam madaramat sebess követtségre.

820 Ki-is indult, meg-jött, hozott ményy-köveket,
Szortam, hánytam rájok sűrűen ezeket
Újra ismét hozott, meg újra többeket
Igy tanítottam-meg a' rossz embereket.

825 Leg sűrűbben ment a' Likáon házába,
De el-is temetve vagyon a' hamvába,
Nevethet ez után vad Farkas formába
Mért huzta két felé száját bolondjába.

830 Ezután pedig meg-mutatom ki vagyok
Meg-fognak ismerni kitsinyek, és nagyok,
Szoross Törvényemből semmit el-nem hagyok,
835 Szokjon böltsességre vén, tudatlan agyok.

APPOLÓ

A' ki meg tsúfollya a' nagy Felsőséget
Nem-is érhet ennél érdemesebb véget,
Ha az Ember nem tész nekünk tisztességet,
Már meg-rontotta az engedelmességet.

830 Ha pedig vakmerő, méltán büntettedik,
Rontó menny-kövekkel méltán verettedik,
Ha mindenképp tűzzel semmivé tétettedik
Az ilyenek, vallyon kinek köszönhetik?

835 A' fiam Faëton nagy szelességének
Mi haszna lett? leg-szebb virágzó életének
Rontására sebess menny-kövek jövének,
Gyermek kotsissa vólt a' nap szekérének.

840 Jól van ne kövessen haszontalanságot,
Ne vadászson erő felett méltóságot,
Fel-égette vólna az egész világot
Ha a' ménkő adott vólna szabadságot,

845 Hogy tehát balgatag eszét el-vesztette
Veszedelmét maga, nem egyéb szerzette
Fel-ült ugyan tudtam: de szívem sebhette
Hogy azt akaratom ellen tselekedte.

A' varga fonalat nyújtson a' tsizmához
Ha el unta magát, lászson a' kaptához
Sok pénzért se nyúllyon ő a' koronához
Mert félő hogy botot szabnak a' hatához.

850 Minden bölts a' maga dolgaiban legyen
A' ki sánta ugyan mit keres a' hegyen
A' ki vizen nem vólt, még-is úszni megyen.
Méltó, hogy különös tsapásokat vegyen.

855 Sem fiam Faëton, sem pedig másokat
Nem szánok, hásználják az illy példák sokat
Alázzák illendőképen meg magokat
Könnyen el-kerülük ekként romlásokat.

DIÁNNA

860 Tökén van a' szeme a' szén-égetőnek
Nállunk-is dívattya vagyson az erdőnek,
Ha viszontagsága nintsen, az időnek,
Ki-terült hálomba számos vadak jőnek.

865 Én a' vadászatban keresem kedvemet,
Más másban, az egész meg-frissít engemet,
A' midőn kürtökkel el-járom berkemet
Soha szomorúság nem sérti szívemet.

Vénusnak-is van a' vadászathoz kedve,
De ő néki nem kell sem róka, sem medve,
Ugy látom még most sints hálója fel-szedve
Benne van el akadt sok Dám vad epedve.

870 Nem bánom Jupiter szorja mennyköveit,
Ha agyon veri-is sok rozsosz embereit,
Tsak hogy én mindenkor a' hegyek völgyeit
Szabadonn járhassem, gyönyörűségeit.

875 A' szép mezőknek, zöld hant az ékessége,
Fel-emelkedett fa a' hegyek szépsége
El-ágazott fáknak setétes térsége
Az el-fáradt vadász fő gyönyörűsége.

880 Nem tudok gondolni életemnél szebbet,
A' gondtól pihenő szívnek tsendesebbet,
Az elme ott talál-fel leg-nemesebbet
Az erdei lakás formál leg-szentebbet.

885 Nem avatkozom más kötelességébe
Nem-is vet a' sebess ménny-kő ellenébe
Jupiter míg vérem folydogál érébe
Lakom setét erdő rengő kebelébe.

HARMADIK SZAKASZ.

Iső Jelenés.

DISCORDIA, CONCORDIA

DISCORDIA

Jó napot: egy tálból velem enni miért nem akartok
Istenek; ennek okát meg-mondjátok, hogy ezentúl
Én köztem, szintúgy, ti közöttetek, annyira mennyen
A' vért ontani kész indulat, az Isteni sorsot
890 Rontani, bontani, sótt azt semmibe hajtani indúlt
Írigység ezutan szabadon, valamennyire léphet.
Én tudom azt valamíg tsontom pora test melegétől
Hízik: erőm egyedül betsület keresésbe fogyasztom.
Azt ugyan egygy száraz perrel-be nem éritek, engem
895 Hogy meg-ölétek: azont ezer annyi se fogja-be-érni
A' mennyit ma velem tselekedtetek; én valameddig
Ronthatlak, rontlak; titeket betsületbe ha sértlek
Hízom, azért soha sem fogok én egyebet tselekedni,

900 Tsak titeket vesztő varsába keríteni, hogy meg-
Tudjátok mi legyen, mire megy Discordia, méltó
Mérge, mit ad, mit akar, ti kevély nyakas Aszszonyok ezt,
Értsétek ti tsudát, soha sem leszek én ezután már
Jót akaró szívvel ti irántatok; annyira mentem ezt
Meg-mutatom ki-vagyok; mért tettetek engemet ilyen
905 Tsúffá: semmit sem szóltam, de mit-is tselekedtem.
Most vagyon egy kis idő, most kell már szóllani; mert, vólt
Honnan eredt, ki tsinálta, hogy így piszkoltatok engem
Hiremben? te talám pímpós Concordia, hát már
Nem tudod, eb-rudom hányszor ki-vetettek, a' hól
910 Jobb vérű lakosok vagynak, nem aszszonyinemnek
Járma alatt piszegők; s őket süvegelve imádók
Mint itt már a' hol ül leg-felsőbb póltzon az aszszony
Meg-fizetem ma tehát valamit tselekedtetek, és én
Híreteket, valamint az enyim tik, betstelenítem.

CONCORDIA

915 Mikor szűnsz-meg mérged Hárpia ontani,
A' szép egygyességet közöttünk bontani
Látom azt, hogy te ezt ígykedszel rontani
De nem éred, véged meg-tudom mondani.

920 Miért háborgatod e' jámbor sereget?
Miért sérted írigy mérgeiddel az Éget?
Küszködtem ugyan már te veled eleget,
De mindjárt meg-iszod a' mérges selleget.

925 Menny töllünk békével intünk utóllýára,
Mert vakmerőséged van tested kárára
Mért vágysz te jámborok szép társaságára
Mind ördögre nézünk úgy Discordiára

930 Nem hívtak? 's hát azért alkalmatlankodol?
Hogy minket el-hívtak azért agyarkodol?
Ez már a' gyalázat ha jól gondolkodol
Jobb tehát ha innét haza vonakodol.

Híredet nevedet egész el-temeted,
Ílly szemtelenségre hogy magadat veted,
Ha mi meg-bántottunk, szabad keresheted;
De a' mit nyerni fogsz, azt meg-emlégeted.

DISCORDIA

935 Énnékem oly fenyeen Concordia beszél,
Talám vesztét érzi, hogy most tőlem nem fél,
Sok helyen miattam híred meg-hólt, nem él
A' nap még nekem-is más formába fel-kél.

Tudd-meg, a' többi-is írja homlokára,
940 Hogy sebhedett szívem, ha vissza-néz mára
Nem nézek, Vénusra, Mársra, Diánnára,
Mindenkinek ott lesz élete határa.

Addig-is én lészek híretek rosdája,
Ti pedig mindnyájan a' világ tsudája
945 Egyről, egygyik a' ki itt vala reája
Sok száz ezer átkot kiált minden szája.

Valamíg terjedhet betstelen életem,
A' rajtam tett boszszút-el nem felejthetem
Mint hogy most egészen meg nem fizethetem
950 Ezen almát néktek poszpászúl bé-vetem.

Dámák; egyről egygyik egyetek belőlle
Hogy mindenik tudgyon szóllani felőlle,
Ne rettegi, ne huzógy egygyik-is előlle
Tsak a' fogaitok fog-meg vásni tőlle.

955 A' ti fejeteken ezer átok légyen.
Praktikám e' világ tsúfjaivá tégyen,
A' ki nekem tromfot adott tromfot végyen,
Discordia innét vég képen-el mégyen.

II dik Jelenés.

JUPITER, VÉNUS, CÉRES, VESTA, JÚNÓ, PALLÁS.

JUPITER

960 Ezt az almát akár mesterség tsinálta,
Akar a' természet remekbe formálta,
Magát a' szépséget akkor meg-tsudálta,
Hogy illy igen tettzőképen el-találta;

Szép alma, egészen aranyból veretett,
Discordia szert rá vallyon hol tehetett?
965 A' fél-óldalára írás-is metztetett,
Ki fogja meg enni, kinek ígértetett?

VÉNUS

Ha ehető volna szeretném meg-enni,
Vagy pedig örökös kintseimhez tenni,
Meszsze országokba kellet ezért menni;
970 Mert itt drága áron sem lehetne venni.

A' fél-ódalára vallyon mi íratott?
Talán személyesen ajándékoztatott?
Olvassuk felőlle a' Szent akaratot,
Tugyuk-meg mindnyájan mellyiknek adatott.

JUPITER

975 Mennyen kézről kézre botsátom közzétek,
A' tiszta aranyból ki-veretett étek
Mit ád Discordia tinéktek nézzétek.
Mellyiteké légyen böltsen ítéllyétek.

980 Légyen a' leg-szebbé: azt írta reája
Az az Istentelen természet tsudája,
Nem esik a' porban ki-koholt munkája
Már látom mire megy gonosz praktikája.

CÉRES

Én vagyok leg-szebb, az ennyim az alma,
Illet e' szépség gyönyörű jutalma,
985 Azt tehát nem más teszi-el, kezemmel
Én veszem azt el.

A' mezőt bőven Tavasz, 's ősz vetéssel,
Én terítem-bé koszorú kötéssel,
Énnekem minden siet Innepemre
990 Tiszteletemre.

Most azért szintűgy ez az alma bérem
Légyen a' búzát mivel én ki-mérem
Mátszor-is bőven adom a' keresztet,
Pótolom eztet.

995 Senki vélem hát ne perellyen ebben,
Mert nem-is járhat veszedelmesebben;
Mint ha én rá bús haragom térítem,
Gyászba merítem.

979 [A *Légyen a' leg-szebbé* kurziválva.]

1000   Ezt az egygy almát ha nékem nem adgyák,
              Búza hét nyáron se terem; fogadgyák
              Mindenek, bár hogy soha senki sem sért
                  Szenyved az egygyért.

VESTA

              Nem rút senki magának
              Bár játéka tsudának.

1005   Leg-szebb azt kiabállya,
              A' próbát ha ki-állya

              Úgy kell mondani hogy szép,
              Másoknál betsebb kép.

1010   A' holló feketéjé
              Soknak semmi bibéje

              Céres sem veti fontba
              Hány gyöngy kép üti nyomba.

              Köztünk hány meg-előzi,
              Jól meg nem süti főzi.

1015   Légyen szép de ha más is.
              Én minden, 's a' kapás-is

              Köztünk szebbre találhat.
              Itt semmit se tsinálhat

1020   Hogy fárasztya magát szólt.
              Eddig bölts esze nem vólt

              Mások szebbek ezerszer,
              Almát hát soha sem nyer

              A' szépség az ennyim, nints
              Annál szebb, betsebb kints

1025   Most hát Vesta jutalma,
              Légyen szép arany-alma.

JÚNÓ

1030 A' szép arany-alma illet tsak engemet
Ki merné piszkolni az én szépségemet?
Ha már Jupiter-is kereste kedvemet
Elsőnek ítélte betses személyemet.

Ha hibás volna-is az én ábrázatom,
A' nagy ezüst fénnel inkább pótolhatom,
Szép vagyok, az almát tehát meg-tarthatom,
Hogy az enyim·légyen ez az akaratom.

1035 Céres, Vesta látom igen igyekezik
Hogy talám az arany-almához férkezik,
De tudgyák-meg, a' hol Júnó fegyverkezik,
Igen ritka erő a' melly meg-mérkezik.

1040 Javaslom senki se táttsa-fel a' száját,
Mert el-nem ragadja a' Júnó almáját
Ha tündér volna-is, lelem én hibáját
Mind addig vizsgálom kendőzött pofáját.

1045 Mindnyájan tehát már nékem engeditek
Az almát, szépségem ha jól esmeritek,
Ha pedig ellenem szöll valamellyitek
A' mit nem vártatok mindgyárt-meg lelitek.

VÉNUS

Júnó bár régen téged tisztelnek az Égen
Jussod elég soha sínts, szebb vagyok, erre tekints.

1050 Kíntsed elég hallom, de ne bízd magad arra javallom
Itt a' kínts kereset téssen igen keveset

Érdeme, színében, tsupa portzellán tetemében
Van Vénusnak azért; nem vesz egyéb vele, bért

Egygy Anya szültének még tiszteletet se tevének,
Mint nékem annyin egész föld kebelébe be vesz.

1055 Én vagyok a' szép kép a' mindenhez ragadó lép
Szépség a' szeretet fő-tetejére vetett.

Nékem azért almát, mint szépségem birodalmát
Adgyatok, én vészem-el, nyujtsd ide, hadd tegyem-el.

PALLÁS

1060 Az almát ha hagynám biz el-vennék töllem,
Hát tsak olyan alatt ítétek felöllem?
Igaz remek-munka tölt ki én belöllem,
Az almát ne vedd hát egygyik-is előllem.

1065 Júpitertől vettem én eredetemet
A' maga fejében hordozott engemet
Remekül formálta az én szépségemet
Szép vagyok, senki se végye-el béremet.

1070 Azt minden meg-tudja hogy nem engedhetem
Másnak, szebbnek nállam meg nem ismérhetem,
Sokkal örömebb el-vesztem életem;
Mint leg-szebb nem lévén, veszszem betsületem.

CÉRES

1075 A' dolog látod-é Vesta mire mégyen,
Azt véltük az alma, hogy a' miénk légyen
Több próbát javaslom egygyikünk se tégyen
Mert bizonyosan el-borítja a' szégyen.

Nagy Isten-Aszszonyok vágynak az almára,
A' szépséget varja mindenik magára,
Nem néz már Céresre, sem pedig Vestára
Nézzük-el bellőle, mi lesz útólyára.

IIIdik Jelenés.

JÚNÓ, VÉNUS, PALLÁS.

JÚNÓ

1080 Ez az arany-alma szállyon ki kezére
Mi magunk annak nem mehetünk végére,
Mindenik allegál díszes termetére,
'S azt mondja az alma szépségének bére.

Én azt egy potomban nem engedem másnak,

VÉNUS

Én nem, sem Júnónak, sem pedig Pallásnak,

PALLÁS

1085 Inkább illene az egy tanúlt kapásnak
Mint néktek, ha helye van igaz mondásnak.

Ti a' külső festett ortzát betsúlítek,
Változó szépségét annyira vizíték
Holott a' dolgot a' mint kell nem értitek,
1090 Az elme szépségét el-nem temetitek.

JÚNÓ

Hijában beszélünk meg-nem egygyezhetünk,
Ha nem Júpiterhez, ha tettik mehetünk,
Ígazán ő tőlle majd meg-ítélhetünk
Így az alma felől rendelést tehetünk.

VÉNUS

1095 Nem bánom Júpiter ítéllyen bennünket,
Próbályuk talám fel-vállallya ügyünket,
Ő meg ítélheti a' szépségünket,
El-igazíthattya egyszerre perünket.

PALLÁS

1100 Bár az én szépségem minden meg-ismérje
Nem bánom, légyen úgy, tsak hogy Júnó kérje
Júpitert; a' dolgot okosan meg-mérje
Hogy az érdemest bú és bánat ne érje.

IVdik Jelenés.

JÚNÓ, JÚPITER, MERKURIUS.

JÚNO

Júpiter mint jártunk a' Discordiával
Tudod, hogy hozzánk jött egygy arany-almával
1105 Mindenik szeretné el-vinni magával,
Ítéld-meg mellyikünk bír leg-szebb formával.

Mi egyedül azon fogunk meg-állani
Az arany-almát az fogja meg-tartani,
A' kinek Júpiter fogja-ajánlani
1110 Ítély hát; de meg lásd böltsen kell szóllani.

JÚPITER

Ha Júnót mondanám leg-szebbnek, sérténém
Kedves Leányomat, 's meg-kissebíténém,
Ha pedig fel-szóval én azt említeném
Pallás leg-szebb társam gyászba meríténém.

1115 Színt úgy Vénust épen meg-nem ítélnék
Almára méltónak soha sem tehetem,
Mert azt semmi módon el-nem kerülhetem
Hogy ne sértsek; pedig rá magam nem vetem.

1120 Én hát ítéletet néktek nem mondhatok
Engem Bíróknak nem jól választottatok,
De egy jó ítélet még-is mütathatok
Mert ebben ítélni magam nem-tudhatok.

1125 Az Ída-hegyében Párishoz mennyetek
Vagy pedig érette Követet küldjétek,
Meg-mondja a' mire én nem felelhetek
Mellyiteknek vagyon első szépségeitek.

JÚNÓ

1130 Jól van Merkurius menny érte sebessen,
Mond-meg néki: jöjjön, szaporán siessen,
Hogy véle szállani szerentsém lehessen
Még ma ítéletet közöttünk tehessen.

MERKURIUS

Örömet tselekszem parantsolatodat
Mégyek, tellyesítem minden szándékodat,
Ítt lesz Páris mindjárt meg láttya dolgodat
Nagy hűséggel tölti-bé akaratodat.

Vdik Jelenés.

MERKURIUS, PÁRIS, JÚNÓ, PALLÁS, VÉNUS, JÚPITER.

MERKURIUS

1135 Itt van Páris a' mint meg-parantsoltatott;

PÁRIS

Ítt vagyok; engemet Júnó mért hívatott
Merkurius által? mihellyt meg-mondatott
Jöjjelek, jöttem, lábam már alig tarthatott.

1140 Mi végre nem-tudom, légyen értésemre?
Mi szükség légyen itt az én személyemre?
Miért jöttek értem tsendes ligetemre?
Ennek okát alig vehetem eszemre.

JÚNÓ

1145 Egygy szép arany-almán meg-nem egygyezhetünk,
Kié légyen arra nehezen mehetünk
Úgy véltük benned jó Bíróra lelhetünk
Ezért hívtunk ez a' mi ígyekezetünk.

1150 Az arany alma a' leg-szebbet illeti,
Ki leg-szebb meg-mondja Páris ítéleti,
De tőlem az almát ő el-nem veheti,
Ha formám, termetem jól a' fontba veti;

Bírok én a' földnek minden aranyával
Minden kintseivel, sok ritka javával
Páris ha mellém álsz az arany-almával
A' sok pénzt számodra adatom vékával.

1155 Meg-lásd, meg-előződ a' nagy Királyokat
Adok én tenéked kintset igen sokat
Tsak hogy most meg-nyerjek általad másokat
Mond: Júnó a' leg szebb ne-is nezd azokat.

PÁRIS

1160 Már meg-hallottalak nagy Júnó tégedet;
Beszéld-elő Pallás te-is szépségedet
Mi ékesítheti meg-sápott képedet
Mond-el; mert rút maradsz ha nézem színedet.

PALLÁS

1165 Én a' nagy Júpiter homlokából lettem
Mint mások nem azon az úton születtem,
A' tsábító színnel frígyet nem vetettem
Magamnak más-féle szépséget szerzettem.

1170 Az igaz bőltesség szépít-meg engemet
Szüntelen kerestem abban szépségemet,
Hogy ki-pallérozsam főbb tehetségemet
Már minden tsudállya nagy bőltességemet.

Ha szépnek mondasz majd böltsé tészlek téged
Minden dolgaiban el-éred jó véged
De különben-is az fő kötelességed
Leg-inkább én hozzám mutassad hűséged.

1175 Ifjú ember vagy te Pallást kell követned,
A' tsábitó kintset csak meg-kell nevetned
A' tudományt szükség annyira szeretned;
Hogy nem kell a' múltó dolgok alá-vetned.

PÁRIS

1180 Bizony nagyon szép vagy azt meg-kell vallanom,
De mit mond Vénus-is szükség meg-hallanom,
Addíg ki a' leg szebb nem lehet mondanom
Az almát potomba néked ajánlanom.

VÉNUS

1185 Nézz hát engemet-is ítélly meg-színemről
Az egész világon esmérnek híremről
Bámulva beszélnek ritka szépségemről
Te se ítélly rosszszül betses személyemről.

1190 Czirus Királynéja vagyok, én veretem
Gyöngyből a' szerelmet, öszve-szerkeztetem
A' párokat, kedves rab-lántzokra vetem
A' szerető szívet egyedül vezetem.

Mindenek leg szebbnek tartanak engemet
Bár te-is jól meg-nézd Páris természetem
Pírosló ortzámat, két barna szememet,
Magad meg-alázva keresed kedvemet.

1195 Ítély hát leg szebbnek a' mint hogy ítélhettz
Júnótól, Pallástól, egygy tseppet sem félhettz
Ő nállok nélkül te mind holtíg el-élhettz
De töllem igen szép menyetskét remélhettz.

1200 Azt adom, Királyok a' kit nem nyerhetnek,
A' kit a' Grátziák vérben hempergettek,
Te, és az a' személly öszve-kerúlhettek
Ha almát adsz, egygyútt bölldogok lehettek.

PÁRIS

1205 Mind a' hármatoknak láttam már szépségét,
Bámúloom a' Júnó szörnyű tehetségét
Ígen tsudáloom a' Pallás böltsességét
De által nem látom tökéletességét.

1210 A' Júnó aranya nyárba tart meleget,
Semmit sem enyhíti télbe a' hideget,
Az ő kintse azért nem tészén eleget,
Az almától tehát engem nem emleget.

Pallás magát tartya mindennél böltsőbbnek
Hogy bölts, ez okon már mindeneknél szebbnek
Nem bánom, láttasson másnál eszesebbnek
Azért nem ítélem én érdemesebbnek.

1215 Nagy böltsesség nélkül az ember el-lehet
Ha tud egygy két nyelvet akár hova mehet,
Hogy bölts, arany almát ez okon nem vehet,
Ha nagyobb érdemre annál szert nem tehet.

1220 A' szép arany-alma tsak Vénust illeti
Ő a' leg-szebb, néki adom, el-veheti,
Aszszonyom az almát bátran el-teheti
Egyéb kigyelmednél nem érdemelheti.

1225 De a' mit meg-ígért, arról emlékezzen
Leg-szebb feleséget énnékem szerezzen
Arról semmi módon el-ne felejtkezzen
Hozzám pedig mennél előbb el-érkezzen.

VÉNUM

1230 Páris én meg-adom az ígéretemet,
Mivelhogy te-is meg-betsültél engemet
Az útolsó pontig töltötted kedvemet,
Tölled nem tagadom soha hűségemet.

JÚPITER

Köztetek a' pernek Páris véget vetett
Ugy tett ítéletet a' mint ki-telhetett
Sértett, szolgált, másként a' meg-nem lehetett,
Ezzel a' mulattság már bé-rekesztetett.

1235 A' Menny-aszszony menjen feküdni kedvére,
Vénus haza mehet tzéllýára el-ére,

JÚNÓ

Mennyünk, meg-fizeti sok száz ezer vére
Akkor fog Páris-is jönni az eszére.

BÉ-REKESZTÉS

1240 A rút vissza-vonás mire megy-ki, belőlle mi leszen
Láttyátok, zavar ez mindent, a' dolgokat öszve-
Szorja, hoz ez bizonyos veszedelmet az emberi nemnek.
Bár a' tsendes Egek tetején légyen a' lakozása,
Vagy pedig a' józan természet mondva nevellye
Azt, kinek egy kis rést lelhet Discordia szívéen
1245 Hogy be-mehessen ezer meg ezer nyavalyákba keríti
Júnót, és Vénust, Pallást, kiket éltete egy szív
Mennyire vitte, nehéz, lehetetlen-is azt ki-fejezni
Még a' földiekért mikor ítél részre tekergő
1250 Virtus ölébe kitsinyt múlatott rút ostoba bírót
Sem tegyük a' ragyagó tsillag tetejére; maradjon
Páris az Ida-hegyén, legyen élete pásztori bottya
Még ez-is egygy romlást szerez a' mikor a' tudományt és
A' virtust veti a' Vénus sárkának alája.
1255 Mind igaz a' mibe most vólt kedvünk játtzani ugy-é?
Minden azért ha igaz méltó szívére fel-írja,
Mink pedig a' fel-tett tzélnak végére kerülvén,
Jobb-kezet adni vagyunk készek, tik is, adjatok, és a'
Várakozást egygy ártatlan parolába köszönnük.

A MŰ ADATAI

Az 1792-ben megjelent nyomtatvány címlapjának a verzóján a következő sorok olvashatók:

E' kettőből álló hibátlan egygyesség
Tudván mi légyen az egygyes egyenesség
Nem retten-meg tőled, vélek a' kegyesség,
Bár itt Discordia lángol, dul, ful, és ég.

E' játék hát légyen az emlékezete,
Hogy szeretett, a' ki Pindusra vezete
Még most-is óhajtya e' párnak nemzete
Tartson, virágozzon soká nevezete.

Lehet, hogy a szerző, lehet, hogy a kiadó verselménye.
A játéknak a fentén kívül ez ideig nincs újabb kiadása.

SZERZŐ

A darab írójáról a nevéen kívül semmit sem tudunk. Következtetjük, hogy az esztendőnként megadni szokott tavasi mezei multságra 1791-ben is a poétai osztály tanítómestere írta a játékot, aki ebben az esztendőben Szabó József volt.

FORRÁS

Szabó József darabjának főhőse az antik hagyományok neves alakja, Péleusz. Nehézkesen indul azonban a játék. Péleusz iskolát végzett, tévovázó ifjúként kér tanácsot, segítséget az istenektől. De ahogyan a Keritó kiértékeli, Jupiter széllal akarja tartani, a reménységgel hitegeti. Pallasz a tudomány megbecsülését ajánlja neki. Ezt Péleusz elutasítja. Viszont a Keritó ajánlatával sem elégedett, hogy ti. házasodjon meg. Nem akar házasodni, a világ maskarája lenni. Venus azonban Cupidóval megsebezeti szívét, s így Péleusznak házasodnia kell.

Péleusznak Thetisszel való házassága előtti életéről szó sem esik a játékban. A második szakaszban az elégedetlenkedő, zsörtölődő házasságokat köszöntik a Múzsák. Végül is Concordia és az istenek egyezséget, szeretetet keltenek közöttük. Kezdődhet a lakoma, melyen részt vesznek az istenek. De Discordiát (Eriszt) nem hívták meg, s ő bosszúból az aranyalmát gurítja közéjük. A harmadik szakaszban az antik hagyományból másképen ismert Parisz ítélete szolgáltatja a tárgyát.

A darab írott forrását eddig nem sikerült megtalálnunk. Merésznek tetszik az a feltevés, hogy Szabó József szerkesztette össze a játékot az antik hagyomány elemeiből.

ELŐADÁS

A nyomtatvány címlapja arról tájékoztat, hogy a játékot „a minden esztendőben tavasi alkalmatossággal, Szeredán és Szombaton dél után meg-esni szokott mezei multságón” a „vers írást tanulók” előadták. A szabadban folyt játék 1791-ben, május 12-én ment végbe.

ÉNEK

A drámában a múzsák a 398—409. sorokból álló éneket éneklik. Nótatalás nincs. Strófaszerkezet 12. 12. 8. Dallama azonosítható a **Pataki-melodiáriumban** a 222. lapon olvasható „A rút visszavonás szivetecken legyen” kezdetű vers dallamával. A ritmizálatlan dallamot közli BARTHA, 114. A csillagtól kezdve a lejegyző eredetileg egy oktávval magasabbra helyezte az utolsó másfél sor hangjegyeit. Ez oktávttörés. Előfordul a népi éneklés gyakorlatában, amikor az énekes nem jól választja meg a kezdőhangot. Az ének ritmizálása az alábbi dallam szerint lehetséges. Az első három sor ebben a ritmusban is énekelhető:

A hú - ség, sze - re tet   szí - ve - tek - ben le - gyen,
Min - den dol - go - tok így   köny - myen e lő me - gyen.

A bá - nat meg - o - szol,   visz - sza se jő so ha,

SZÖVEGKRITIKAI MEGJEGYZÉSEK

A szöveget a szerzőtől ellenőrzött nyomtatványnak tekintjük, betűhíven közöljük. Csak a nyomtatványban itt-ott kurzivált szavakat nem hoztuk úgy, mivel a dőlt betűkkel szedés kiadásunkban a szerzői szövegtől való eltéréseket, a javításokat jelöli. Itt a szerepneveket nem egységesítettük, megtartottuk a nyomtatvány alakváltozatait, akárcsak a jelenetek eredeti számozásmódját.

NYELVI ÉS TÁRGYI MAGYARÁZATOK

59 *tuzetes számára* — nagy (tucat!) számára

126 *piksiszt* — szelencét

135 *meg-biggyent* — megbuggyant, megrekedt

143 *szeles* — kapkodó, szeleburdi

283 *fa-gallér* — faköpnöyeg

368 *manéros* — udvaros, modoros

526 *tsislag* — ? Talán *csiszló* (= a lakodalom utáni napon az új házaspárnál tartott kis multság; ÚjMTSz

I. 862).

567 *Zöld fársámban* — a húsvét utáni első vasárnaptól advent első vasárnapjáig terjedő időközben (TSz

II. 1051.)

572 *Tsere-hát* — a Hernád és a Bódva völgyei közt húzódó dombvonulat

758 *hasonlást* — meghasonlást

899 *varsába* — hálóba; a varsa vesszőből font, tölcser alakú halászó eszköz

908 *pimpós* — cicomás, cifrálkodó

950 *poszpászul* — utóételként

1081 *allegál* — hivatkozik

1083 *potomban* — vaktában, csak úgy, ingyen

40.

A LEENDŐ MÚZSÁKAT ÉDESGETŐ JÁTÉK

SÁROSPATAK 1791—1792

[A SZEREPEK:

PRAECURSOR
LARVATUS
DUX
MATER
ANCILLA
PUER
PATER
MENDICUS
MÚSA PRIMUS

LARVATUS SECUNDUS
LAUDATRIX
MÚSA SECUNDUS
CAMINARIUS
MNEMOSINE
MÚSA TERTIA
VIGIL
CONCLUSIO]

LUSUS AD ALLICIENDOS MUSAS FUTUROS

PRAECURSOR

Ellyetek egyenként sok időig az Úrba fejenként,
Légyen az Úr veletek, tartsa kezén fejetek!

Én vagyok a' Músák hír mondó követtyek,
A' kiknek általam ez az izenettyek,

5   Hogy mindjárt meg-fognak jelenni nálatok,
Nem vonogattyátok ha töllök vállatok.

Kérnek hát előre általam titeket,
Vegyétek kedvesen az ő személyeket.

10   Én pedig maradok hűséges szolgátok,
Vigyazzon tovább is az Úr ti reátok.

(In itinere.)

LARVATUS

Az én Kintsem arany tőke,
Szebb a' barna, mint a szőke.

A szőkétől vesznek vámot,
A barnára tartok számot.

15   De én tellyes életemben
Nem háltam barna személlyel.

O, mihi praeteritos referat si Jupiter annos.

Meg-érem még azt az időt,
Könnyü kapni só töröt,

20   Hajja tzitza kukoritza, édes lelkem Katitza.

13 vámot <a' barnára>

20 [Egy sorral lejjebb áll, ide tartozását + jelöli.]

Dinom, dánom, káka tő, koró billentyűje,
Az orrodnak Kis Katinal vagyon a' kesztyűje.

Esurio mendikas, ha meg szorul, tormát ás.

Ampulla tsets, amuletum kulats, hopp, hopp.

(*In Domo.*)

25 Akaka, bakaka, trüts, Komám aszszony,
Ik, vok, mox, stindirindi, konklaju.

Kis ház mellett nad ház, benne lakik ed kis Lán,
nem az a' piszkos, nem az a' motskos,
az szeretik én.

30 Soha se láttam szebb musikát, mint a kulats kotyogás.
Jó duda a' betegesnek a hortyogás.

Teritted alám a' nyeged, ha nincs majd leszsz meleged.

Majd el is felejtem, húzd rá, musikus, hopp, hopp.

Ide tekints, nem oda, nézd e' Legényt kitsoda.

35 Húgom aszszony, talám Venussal határos,
Olyan piros, mint az új húsz garajtzáros.
Hogy hamarébb eszre nem vettem, be káros!
Ha hármás a' tántz, úgy jó a' tsók, ha páros.

(*Pro salute.*)

40 O! sempiterne Bacche, qui humanam societatem in
bibendo constituisti, adsis nobis probitius, ut quae
capita hesterna comotatione adgravabantur, hodierna
levantur per pocula poculorum.

A' köpözte pohár, a kröppöly vakaró,
A' fogat piszkálni igen jó a' karó,

(*Prosit.*)

45 Száz esztendő's kan verebnek *hátul* a segge,
igyl belőle.

(Introitus ad notam Belgrad etc.)

Vig nótára musák indullyatok,
Arra az időre jutottatok,
Mellybe tábort járhattok,
50 Sereget újjat verbuválhattok.

Tegyünk próbát itten is,
Seregünkel gyerünk el ezenn is,

E Háznak lakosai, tölletek pardont kérünk,
Tudjuk, meg is nyerjük, mert ollyaknak esmérünk,
55 Kikbe a' szeretet Hadnagy. Nagy, nagy.

DUX

Mi végre kivántunk bé jönni hozzátok.
Nem kétlem, jó szülék, hogy már ne tudnátok.
De még is, hogy újra jobban meg tudjátok,
Imé, rövideden el-mondom, hallyátok.
60 Kisded seregünket mi szaporítani
Egy két új Músával akarjuk toldani,
Kérünk azért, hogy ha nem fogunk ártani,
Ne tiltsátok közzénk fiatok állani.

Jósi, Pista, Jankó, parolát tsapjatok
65 Szüz markomba, osztán Oskolát Járjatok,
A' suton az üstbe ne kandikállyatok,
Meg köszvényesedik itthon a' lábatok.

Nints szebb dolog semmi, mint az oskolába
70 Járnai a' gyermeknek még gyenge korába,
Mert osztán olly serény lészen e' munkába,
Hogy még éjjel is azt tselekszi álmába.

LARVATUS

A' Disznó is makkal álmodik.

MATER

Nézzed tsak te, Leány, a' kert ajtajából,
Jönnek é a' fiuk már az oskolából!

ANCILLA

75 A' mint hallom, nekik épen most tsengetnek.

LARVATUS

Könnyen gyógyúl, a' kit borral kenetnek.
Píped támadt, mutasd, le veszem én szépen.

MATER

Jaj, te, mit adjak hát a' fiamnak enni?
Nem tudtál a' tüzhöz egy kis vizet tenni?
80 Tudod, hogy mihelyt jön, azt mondja, ehetnék,
Nintsen pedig a' mit fogára vethetnék.

ANCILLA

Míg készül valami váraozzon ő is.

LARVATUS

Tubákolsz? Van nekem pixisem kettő is.

PUER

Bonam precor Matri Dominae vesperam,
85 Édes Anyám aszszony, ehetném, ihatnám.

MATER

Igyál fiam, ott van a' víz a' korsóba.

PUER

Ugy, de ehetném is; szarom az orsóba.
Mér nem teszi kend le, mikor haza jöttem,
Déltől fogva ételt, tudja kend, nem ettem.

MATER

90 Eb ágyából esett, hát még olyan rútat
Mondasz? Mindjárt egybe ki adom az útát.

PUER

Oh, Istenem, mikor én igen ehetném,
Bárcsak egyszeribe a számba tehetném.

LARVATUS

Edd meg a' négy lábú halat, a' melly ugat.

75 épen [Beszúrva a sor fölé.]; tsengetnek <épen>

76-77 [A sorok utólag beírva a <... tad támadt a'
sus majd le metzi szépen> sor fölé és alá.]

93 [A sor beszúrva.]

95   MATER
          Mindjárt, fiam, mindjárt, várakozz egy kitsit.

          ANCILLA
          Agygyék az aszszonyom neki egy kis tsitsit.

          PUER
          Ne ugass, ennéd meg a' matska takartat!

          LARVATUS
          Martad.

          MATER
100   Mindjárt az apád is haza jön, majd eszel,
          Addig el készítem, azután le fekszel.

          PATER
          Feleségem, egy kis lörét be meg innám!

          PUER
          Bonam precor Patri Domino vesperam.

          PATER
          Sokáig élly, fiam, hozd el tsak a' kantsót!

          MATER
          Hallottad é, fiam, apád mit parantsót?

105   PUER
          Fogja, Apám Uram, köppentsen kend bele,
          Azután hadd hozza ez a dajna tele.

          PATER
          Hát egy kis ételed van é, feleségem?
          Hadd eszem, az után alvás leszsz a' végem.

          MATER
110   Már tálalom, hogy ez a' hunder gyerek is
          Ne nyifogjon, alig varhattam eddig is.

          MENDICUS
115   Szerentsés jó napot kívánom kigyelmeteknek, a'
          mivel az Úr Isten meg áldotta Kigyelmeteket, segítse
          meg kigyelmetek a' szegény világtalant, a' ki sem
           eget, sem földet nem tapogat. Istentől veszik kigyelmetek
          mind ezen a' világon, mind a' másikon jutalmát.

MÚSA PRIMUS

Fogja meg kend, öreg, ezt a' fejér garast!

MENDICUS

Fizesse meg az Isten mind ezen a világon, mind a'
másikon, legyen el tett kintse, meg terített asztala.

LARVATUS SECUNNDUS

120 Ugyan, öreg apó, hány az esztendeje?
Nem mostani lehet, mert turhos a' feje.

MENDICUS

Edd meg tsak azt, a' mit én eddig meg ettem,
Pilatus matskája lesz majd mellettem.

LARVATUS SECUNDUS

Majd le esik kennek, kintsem, a' buffannya,
El hiszem, de még is kend lenne a' kannya.

PUER

125 Már bizony jól laktam, de majd is tanulok,
Azután a' meleg ágyba le vonulok.
In necessarium malum, te szolgáló,

LARVATUS

Kösse be a segged jukát a' pók hálól!

PUER

130 Da huc meum librum! Elébb hova tetted,
Az asztalt szuszogva mikor terítetted?

Hic est, hic est. Itt van, hadd keresem tsak meg
A' letzkémet. No te, liber, most tsak bak meg.

Ancilla rosasz villa, hagena nyakba kötő orvosság,
ájtova viz, innom bor.

LAUDATRIX

135 Sok kén ilyen derék szorgalmatos gyerek,
Mellybe illyet találly, ritka az a' berek.

MÚSA SECUNDUS

Mind illyen az, a' ki a' mi seregünkbe
Be áll, mert azt tarttyuk mi a' mi keblünkbe.

116 [Az ezt javításként ráírva a <le>-re.]

123-124 [A sorok eredetileg fordítva következtek,
számozással jav.]

LAUDATRIX

140 Ha tudnám, hogy az én fiam ilyen lenne,
Nem nyugodnám, míg a' Scholába nem menne.

CAMINARIUS (*Foris.*)

Hej guzlina, tsi matze, komenz matatz.

(*In Domo.*)

Hát én mi meg vagyok, nízik ken szemembe,
Minek van ez a' vas az enyim kezembe.

145 Lábtom, meg támasztom, meg vakarom fejit,
Tsinosan meg seprem odalát, tetejit.

Mindjárt olyan bölts leszsz, olyan szorgalmatos,
Nem leszsz makats-mérges, nem leszsz akaratos.

LARVATUS

Vakarnád meg a' ló seggit az orroddal,
Tüzes nyárs dámázzon a' kormos faroddal!

CAMINARIUS

150 Elat.

PUER

Már tudom a' letzkém, el megyek tsutsulni,
Majd reggel még jobban meg fogom tanulni.

De aszszony anyámtól még egyet instálok,
Tudnillik, ha méllyen aludni talállok,

155 Köttson fel a' kakas második szavára,
Hogy Jósinak bot ne szállyon a' hátára.

MATER

Jó lesz, édes fiam, fel fogunk költeni,
Ha el nem találljuk alva felejtteni.

PUER

160 Nojszen tsak engemet ötkor köttsenek fel,
Tudom, a' precesről úgy nem maradok el.

141 <in itinere> [A *Foris* föléje írva.]

147 leszsz <mint a kenye [?] olyan>; [a *makats-mérges nem leszsz* fölé írva.]

LAUDATRIX

Tsak ritkán láttam még ilyen jó gyereket,
Ez, úgy tartom, szopott vénusi tsetseket,

Hogy ilyen nagy kedve van az Oskolához.

LARVATUS

A' borjú örömet fut maga anyyához.

MNEMOSINE

165 A' kiket én tartok két gyenge tsetsemen,
'S nevelek ama szép zöld Pimpla Hegyemen,

Azok nem felejtnek soha el engemet,
Mindenben keresik ennékem kedvemet.

LARVATUS

170 Szeretnék kedvedbe én is, babám, lenni,
Veled egy tál túros derejéből enni.

(Kukurikó, kukurikó, etc.)

PUER

Édes anyám aszszony, hallom a' kakas szót,
Köttse fel, hadd gyújtson gyertyát, a' szolgálót,

Hadd ötözzem én fel, 's mennyek oskolába,
Nem szeretnék botot kapni bolondjába.

PATER

175 Fj, fiam, a' kakas most elő álomra
Szóllott, még van időnk a' nyugodalomra.

Majd fel kötelek én téged öt órakor,
Ha akkor kelsz is fel, fel mehettz még jókor.

MNEMOSINE

180 Ha én nevelhetnem sok aszszony magzattyát,
Édesdeden enné minden kis falattyát.

LARVATUS

Nyalom az ajakad le folyó harmattyát.

Én is meg tudnám már az ollyat betsülni,
A' ki sírás nélkül az ölbe tud ülni.

VIGIL

185   Ötöt ütött már az óra,
              Gazda, halgass ezen szóra,
              Két óra múlva hajnallik,
              Már én többet nem talpallik.

LARVATUS

              Nem ellett még borjút ez a szürke nyeged,
              Jó szerentséd, hogy Új-helybe nem vót veled.

PUER

190   Jaj, már a' Bakter is kiált öt órára,
              Majd Oskolába nem érek akkorára,

              Mikorra precesre fognak énekelni.
              Istenem, mit fogok már én majd mivelni?

PATER

195   Oh, fiam, ne bússully, még addig kéttzeris
              El érsz könnyen, alszik még most a' Mesteris.

              Gyűjtsd meg, te szolgáló, a' gyertyát szaporán,
              Hadd kellyen fel Jósi, 's mehessen fel korán.

PUER

              Adjál vizet, Ersá, hadd mosdjam meg szépen,
              Hogy piszok ne lássék ezen a' szép képen.
200   Én fel köttem én ágyambul, mint én testi koporsomból,
              nem a' nagy szemü Jupiternek nevében.

              Édes anyám aszszony, már egy kis kenyeret
              Adjon tarisznýamba, ha engemet szeret,

              De még valamit is adasson melléje.

MATER

205   Jó leszsz egy kis vaját tétetek beléje?

              Eredj, te szolgáló, hozz egy kanál vaját,
              De a' debembe ne hullassad a' haját!

185 Gaada

188 [A *nyeged* főléje írva az áthúzott <köp-nyeg>-nek]

195 érs<tz>z

205 vaját

ANCILLA

Itt van már a' vaj is, meg éred é vele?

PUER

Add hamar, hadd tészem tarisznyámba bele.

MÚSA TERTIA

210 Mind ilyen az, a' ki mi közinkbe be áll,
Ha a' szülék esze kárt benne nem tsináll.

Ne féllyetek tehát idadni magzattok,
Ha van, de ha nintsen, úgy meg botsászatok.

CONCLUSIO (*ad notam Már Belgrád etc.*)

215 Meg nyertük, mit akartunk,
És már attól sem tartunk,
Hogyha valamit vétettünk,
Mellyel ártalomra lettünk,
Meg engedtek.

A MŰ ADATAI

Lelőhelye a **Szkárosi—Járdánházi-melodiárium** (STOLL 375) 426—433. lapja. A kéziratról lásd a 37. szám alatti jegyzetet! Kiad. HARSÁNYI István, ItK 1914. 343-347. Ő írta a szöveg alá záradékként: „Itt vége.”

A darab keletkezését a gyűjteményben olvasható másik két játék írása utánra helyezzük. 1791-ben vagy 1792-ben írhatták.

SZERZŐ

A szerzőt nem ismerjük. Ugyanaz a személy szerezhette, mint a 37—38 szám alatt közölt darabot. (A jegyzetet lásd ott!)

FORRÁS

Közvetlen forrása ennek a darabnak sincs. Témáját a mindennapi életből vette. Itt jóval kevesebb a mitológiai elem, amit már a szerepnevek is mutatnak. A környezet, melyben az esemény végbemegy, realisabb.

ELŐADÁS

1791—1792 közt jegyezték fel a melodiáriumba; ezekben az években adhatták elő.

ÉNEK, NÓTAUTALÁSOK

A Szkárosi—Járdánházi-melodiáriumba bejegyzett iskolajátékok közül ez a darab mutatja legjobban, hogy a kollégiumi éneklés a XVIII. század végén egyre nagyobb szerepet kap az iskolai színjátásban. Nótautalással vagy anélkül a jelen darabnak több versbetétjét minden valószínűség szerint énekeltek.

Így a Larvatus szerepében a 11—19. sorokat („Az én Kintsem arany tőke...”) énekelni lehet a melodiárium 253. lapjának dallamára. (Lásd BARTHA, 15. sz.) A népies hangvételű nótának több népi változata ismert, melynek alapján ritmusa megállapítható.

Az én Kintsem a rany tő - ke. Szebb a' bar-na, mint a sző - ke.
A sző - ké - től ve - szek vá - mot, A bar-ná-ra tar - tok szá - mot.

De én tellyes é le tem - ben Nem hál-tam bar - na sze mélyvel.

Az ugyancsak a Larvatus szerepében található „Dinom, dánom, káka tő...” kezdetű (21—24. sor) ének ugyanezzel a kezdősorral megvan a melodiárium 231. lapján. (Lásd BARTHA, 127. sz.) Nyilvánvaló, hogy ennek dallamára énekeltek némi módosítással. Alábbi rekonstrukción az eredeti lejegyzés ötödik sorát, amely majdnem azonos a harmadik sor dallamával, figyelmen kívül hagyja, s az utolsó sor rövidebb végződését két-két dallamhang összevonásával oldja meg. A korabeli gyakorlatban — nézetünk szerint — hasonlóan oldották meg a sor- és szótagszámbeli eltérést.

Dí - nom, dá - nom ká - ka tő, kó - ró bil - len tyú je,
Az or - rod - nak Kis Ka - ti - nál va - gyon a' kesz tyú je.

E su - ri - o men - di - kás, Ha meg - szo - rul, tor - mát ás.

Am - pui - la - tsets, a - mu lé - tum ku - lats, hopp, hopp.

A Larvatus szerepében az „Introitus ad notam Belgrad etc.” (47—55. sorok) szokatlan formája (10. 10. 7+10. 7+10. 14. 13. 10) miatt azonosítható a BARTHA, 95. számmal. A Szkárosi—Járdánházi-melodiárium 243. lapon lévő ritmizálatlan lejegyzésével.

Így rekonstruálható:

[Bel-grád-ra vi - té zím o mol - ja tok]
 Vig nó - tá - ra mu sák in duly - lya tok,
 Ar - ra az i - dő re ju - tot - ta tok,
 Melly-be tá-bort jár-hat-tok, Se-re-get új jat ver-bu-vál-hat - tok.
 Tegyük próbát it - ten is, Se-re-günk - kel gye - rünk el e-zenn is.
 Ez Ház - nak la ko - sa i, től-le - tck par-dont ké rünk,
 Tud - juk, meg is nyer - jük, mert oly lyaknak es - mé rünk,
 Kik - be a? sze - re iet Had - nagy. Nagy, nagy.

(Vö. még az ÖÉ 223., illetőleg 53. sz. alatti dallamokkal!)

Az éjjeliőr dala (184—187. sorok) 4x8-as dallama nótautalás hiányában nem állapítható meg. Bármelyik azonos felépítésű, sárospataki feljegyzésű korabeli dallamra énekelhető. Vö. BARTHA, 9., 10., 12., 13., 14. sz.

A „Conclusio” („ad notam Már Belgrád etc.”) — 214—218. sorok — dallamát nem ismerjük. A „Már Belgrád a mi várunk” kotta nélkül található a **Kulcsár-melodiárium**ban (II. 94). Vö. Kálmány Lajos népköltési hagyatéka. Szerk. ORTUTAY Gyula. I. Történeti énekek és katonadalok. Bp. 1952. 221, valamint az ÖÉ 223. sz. szövegjegyzetével.

SZÖVEGKRITIKAI MEGJEGYZÉSEK

A szerepnevek a kéziratban helyenként rövidítve találhatók. Kiadásunkban mindig a teljes alakot adjuk, anélkül, hogy ezt esetenként kurziváltuk, illetőleg a lapalji jegyzetben említettük volna.

NYELVI ÉS TÁRGYI MAGYARÁZATOK

A szerepnevek latinul olvashatók. Itt is fellép a Praecursor (előljáró), aki a prológust mondja. Megtaláljuk a Larvatust (álarcost). A Dux (hadnagy) mondja meg a játék célját. A többi szereplő részben a család tagjaiból kerül ki. Mater (anya), Ancilla (szolgáló), Puer (fiú), Pater (apa); kívülállók: a Mendicus (koldus); Musa 1, 2, 3; Laudatrix (dicséretmondó); Caminarius (vándor); Mnemosine — az emlékezet megszemélyesítője; Vigil (éjjeliőr). A darabot rövid „Conclusio” rekeszti be.

10 A sor után: *In itinere* = az úton, útközben

17 a sor magyarul: óh, ha Jupiter visszaadná nékem az elmúlt esztendőket!

23 *Esurio mendikas* — az éhes szolgadiák

24 *ampulla* — ampulla alakú; *amuletum* — nyakban hordozható; Larvatus halandzsabeszéde nem mindenkor értelmezhető, így pl. a 21-22. sorban, illetőleg a továbbiakban: 25-26., 32., 43. stb. A sor utáni *In Domo* — a házban, otthon

32 *nyeged* (ugyanígy a 188. sorban is!) — köpönyeged

39-42 A sor előtti *Pro salute* = köszöntésképp. Óh, örökké való Bacchus, aki az emberi társaságot ivászat - ra hoztad létre, légy kegyes hozzánk, hogy amely fejek a tegnapi ivászatban elnehezültek, a poharak mai poharai révén megkönnyebbítenek!

43 *köpötte* — merítődény; *kröppöly* — kröpli? (fánk)

- 77 *Piped* — a píp = kinővés
 84 Jó estét kívánok asszonyanyámnak!
 94 A mondást illetőleg vö.: „Edd meg a halat, amelyik a kocsi után szalad.”
 96 *tsitsit* — cicit
 102 Jó estét kívánok apámuramnak!
 105 *köppentsen* — hörpintsen
 106 *dajna* — testes nőszemély
 109 *hunder gyerek* — kutya gyerek
 120 *turhos* — lágy
 123 *buffannya* — buffándli, párna alakú tömés, amellyel a szoknya hátsó részét megemelték.
 127 *In necessarium malum* — a szükséges rosszba
 129 *Da huc meum librum* — add nekem ide a könyvem
 131 *Hic est, hic est* = itt van, itt!
 132 *tsak bak meg?* — ?
 133 *Ancilla* — szolgáló
 133 *hagena* — talán *habena* = kantár helyett.
 141 *Foris* = kívül A sort nem értjük, a sor után *In Domo* = bent a házban.
 150 *Elat.* — ?
 151 *tsutsulni* — csicsálni, aludni
 160 *precesről* — imádságról, könyörgésről
 200 A sor egy reggeli imádság kezdete; szerepel az archaikus népi imádságok között. (Vö. ERDÉLYI Zsuzsa, *Hegyet hágék, lőtöt lépék*. Bp. 1976. 113 skk.)
 207 *debenbe* — bődönbe; a bődön élelmiszer tartására való fém- vagy faedény.

41.

AZ A. B. C. HARCÁRÓL

SÁROSPATAK, 1792

[A SZEREPEK:

PROLOGUS
A MÁSIK SZEMÉLY
AZ „M”
MÁS SZEMÉLY (1.)
MÁS SZEMÉLY (2.)
AZ „Y”
„A” AZ KIRÁLY
MÁS KATONA
A „B”

„B” KATONÁJA
„N” A „B” KATONÁJA
A JÉ
A „P”
KÖVET
DOCTOR
EGYIK SZEMÉLY
MÁS (1.)
MÁS (2.)

VERSVS COMOEDIALES DE ALPHABETO

PROLOGUS

Mindenféle rendek, kik ide jöttetek,
Nem hiszem, hogy égy is volna közöttetek,
A ki tudná, miért állunk előttetek,
Illyen nagyra, látom, hijjába nőttetek.

5   Azért minden Ember beszédem halgassa,
Senki ide stova fülét ne rángassa,
Ha nem csak én reám szemeit forgassa,
Hogy ujságot mondó szavam meg foghassa.

10   Ez előtt, azt mondják, két száz esztendővel
Több betű volt, mint most, kilenczven kettővel,
De annak utánna égy kevés idővel
Töbnyire keserves halállal vesztek el.

15   Mert égszer mindnyájan meg részegetenek,
És részegek lévén, őszve is vesztenek.
Ekkép ellenségi egymásnak lettenek,
Csak hamar azután meg is ütköztenek.

20   Olly sok betű holt meg ezen ütközetben,
Hogy a holt test nem fért két nagy épületben,
És most csak huszonöt vagyon még életben,
A mellyeket rendel lác az ábczében.

25   De most ezek közt is háború támadott,
És szép egyességek két felé szakadott.
Nem tudom, réája okott hogy mi adott,
Mert az „A”-tol midőn kérátem, el szaladott.

      Azért erről semmit nem tudok szóllani,
Mert nem volt szerencsém eztet meg hallani.
De van itt égy betű, aki meg mondani
E Dolgot nem fogja talám sajnállani.

19 II vagyon már
22 I egésségek II egyességek

24 I kértem II kértem

A MÁSIK SZEMÉLY *(elől beszél)*

30 Én el beszélhetem, ha parancsolljátok;
Csak hogy égy kevésse ne járjon a szátok.
Ezen veszekedés, melly rajtunk nagy átok,
Ekképen kezdődöt, jól meg halgassátok.

35 Aminap a nagy „A” a két hasú „B”-vel
El mentek kapálni pénz gyűjtés kedvével,
De hamar fel koptak a kapa nyelével,
Látvan, hogy rosszul bán kezek tenyerével.

40 Igaz, hogy kapáltak ugyan jól vagy két nap,
Ugy hogy soha sem volt fejekben a kalap,
Csudálkozott rajtok égy ott el menő Pap,
Mondván, semmi legény ezeken ki nem kap.

De harmad nap, midőn galuskát ennének,
Hogy igen kevés volt, nem tezet a „B”-nek,
Mert látta, hogy régen koplalo bélének
Nem tehet eleget két hasa kedvének.

45 Azert midőn végre közre maradt három,
Monda ő magában, most midjárt meg járom,
Ha csalárdsággal a hasamba nem zárom
Ez három galuskát, nékem leszsz nagy károm.

50 Azért majd el küldöm az „A”-t sietséggel,
Hogy hamar egy vékát szerezen olly véggel,
Mellyel a galuskát el oszszuk készséggel,
S addig Én fel fallyam ezt jó reménységgel.

55 Ugy is lett, mert az „A” amig oda jára,
Addig gondott viselt a „B” ő magára;
Mert a galuskákat hányta mind hasára,
Az el menő „A”-nak nagy bosszuságára.

60 Nem tudom, az után vitt é vékát vagy nem,
Mert a cselédekhez haza kellett mennem;
Hanem hogy mindétig ottan volt ez az „M”,
Majd ő el beszélíli örömet helyettem,

29 II [A rendezői utasításban:] elő beszélé

35 I kaptak II koptak

36 II rosszul van

37 I Igaz ugyan hogy kapáltak vagy II [Lásd a főszövegben!]

41 II mikor haluskát

48 II haluskát

55 II hányta a

59 II minthogy mindég

60 II [A sor után:] Az M. Le Beszélé

AZ „M” (el beszél)

En egészen tudom a dolog folyását,
Mivel éppen akkor vittem nékik kását,
Midőn az öreg A vékáért járását
Eppen el végezné hosszas utazását.

65 Mihelyen a vékat hátáról le vette,
A szomszéd kapástol mindjárt megértette,
Hogy minden járását haszontalan tette,
Mert már a galuskát a B mind megette.

70 Hogy ezt hallá az „A”, csak el hűle belé,
S mindjárt Katonássan ugrik a „B” mellé,
Es kardos kezeit már fel is emelé,
Hogy ezt az álnok „B”-ét vagja három felé.

75 De köszönnye a „B” fris paripájának,
Hogy nem lett prédája az „A” szablyájának,
Mert igen gyors volt a Lába a lovának,
Hirtelen el ugrott előle az „A”-nak.

80 Ekkor hát a dolgot meg nem boszszúlhatta
Az A, mivel a „B”-ét agyon nem csaphatta,
Azért seregeit mind össze hívatta,
És hogy háború léssz, ki publikáltatta.

Az „M”, „N”, „O”, „P”, „Q” a „B”-éhez állottak,
A többek táborban az „A”-val szállottak,
És hogy addig meg nem szűnnek, így szóllottak,
Mig a „B” Vitézi nem lesznek halottak.

MÁS SZEMÉLY (1.) (beszéli a Harczot)

85 Csak ugyan azután meg is ütköztenek,
És majd nyakigérő vér ontast tettenek,
Ugy hogy akik ónnan haza jöhetnek,
Illyen formát röllok sokat beszéltenek.

90 Az Agyu golyobis járt mint tűzes lapta,
Meg égette markát, valaki meg kapta.
Kinek állát, kinek vállat el harapta,
Ugyan tzrukkoltatta, mikor mejbe csapta.

95   Égy szóval, azt mondják, úgy folyt a betű vér,
Mint a mely nyulat a Kutya utol nem ér,
Annyi bor, el hiszem, száz hordóba se fér,
A mellyben annyi vér volna, nincs olyan ér.

De mind azon által egyik se győzhetet,
Sem az „A”, sem a „B” semmit nem nyerhetet,
Hanem félben hagyni a dolgot kellett,
100   És már a Terminus e napra tétetett.

MÁS SZEMÉLY (2.)

Tudhattjátok hát már, mi az akaratumk,
Ez, hogy valakitől ha meg nem bántatumk,
Ma a Stýx vizéből betűket itatumk,
De ti ne félljeteK, titeket nem bántumk.
105   Azért a gubámat már csak le is teszem,
És helyében mindjárt fegyverem felveszem,
Mert most e harcban már, ha leszsz egy kis eszem,
Még ma Vacsorára Ipsilon húst eszem.

De minek előtte az harczhoz fognának,
110   Majd meg parancsolom egy jó katonának,
Hogy beszellye elől vitézi az „A”-nak,
Kik és millyen forma tiszcséget kapának.

Nosza hát Y, ha nem sajnállanád,
Beszélj elől, hiszem ugy is nagy a te száz,
115   El hidd, igen nagyon szeretnéNK, ha tudnád,
Prófontot a nagy A hány Katonának áD.

AZ „Y” (megcselekszi)

Illyen rendel vagynak az „A” Vitézei:
„C”, „D”, „E”, „F”, „G”, „H”, „K”, „L”, „R”, „S”, „T”, „J”,
„U”, „X”, „Z”, „I” és „V” az „A” Fő rendei,
120   Kik között így vagynak a Sereg tisztei.

Mínthogy mindnyájoknál elébváló az „A”,
Azért ő a Király, Generális a „H”
Oberstlajdinándi hivatalt bír a „K”,
Az „E” és „C” tegnap lettek káplárokká.

125 Az „R”, „S”, „T” és „U” négyen mind hadnagyok,
Én pedig „Y”, tsak Obester vagyok,
De viselt dolgaim, mint hogy sokak, nagyok,
Még ennél derekabb hivatalra vágyok.

130 Az „L” Zászló tartó a nagy hasú „D”-vel,
De ezek olly derék vitézek a „Z”-vel,
Hogy egyik sem gondol semmit életével,
Csak hogy hirre kapjon jó vitézségével.

135 Az „F”, „T”, „J” és „X” mind tsak köz katona,
Ugy is kell, mert mind ez köztünk csak gabona,
Éppen nem olly Embert illet a Korona,
Aki csak akkor vág, mikor van szalonna.

140 Az ellenség részin a „B” a Commendo,
Generálisságot bir és visel az „O”,
De ez mind a kettő csak rokkára való,
Kivált képen az „Ó” derék tányér nyaló.

Az „M” öközöttők bir Kapitányságot,
Az „N” szorultságból kapott Hadnagyságot,
Az „R” és „Q” ketten nyertek káplárságot,
S. ezek igazgattyák a Katonaságot.

145 „A”, AZ KIRÁLY (*láttya az ellenséget*)
Jaj, ne beszélly annyit, *itt* jön az ellenség,
Nézzed tsak, haragjok melly sebes lángal ég,
Ugy látom, nem igen leszs ma itt békesség,
A minap azért volt ollyan Veres az ég.

150 Nosza hát, Vitézek, ha van legényséktek,
Most mutassátok meg hires Vitézségtek,
Mert mostan mindjárást, ha nincsen készségtek,
Erőt vesz rajtatok dühös ellenségtek.

MÁS KATONA (*biztattya a Királyt*)

155 Ne féllyen, Felséged! Azt merem fogadni,
Hogy nem leszs a „B”-nek ma hova szaladni,
Mert ha körmünk közzé találnak akadni,
Mindeniknek nyaka ketté fog szakadni.

133 II katonák

144 II [A sor utáni utasításból az AZ KIRÁLY
hiányzik.]

145 I annyit jön II annyit itt jön

152 I dühös

156 II [A sor utáni utasításban:] szol idem

(Az ellenség Királyához szól ugyanaz)

160 Én ugyan javaslom, „B” Uram, kenteknek,
Hogy hadjátók béket fel tételeteknek,
S. Tegyétek le kevély voltát sziveteknek,
És így esmérjetez minket fejetez.

„B” (Felel a király)

Hamarább meg eszi az egér a macskát,
Mint sem mi Urunknak esmérjük a nagy Á.
Hivjátok tsak ide a vitéz Uracsját,
Jőjjön, ha mer, tenni velünk egy próbácsját.

„A” (a „B”-hez)

165 Jaj, kis féreg, te hívsz próbára engemet?
Miért háborítod fel minden véretem?
Visgáld meg csak derék Uri személyemet,
Meg rémülsz, ha látod magas termetemet!

„B”

170 Látom, elég nagy vagy. Nagy a ló tojás is,
A bors pedig kicsiny, erősebb e még is.
Én szintén, ha te nagy, én kicsiny vagyok is,
Még is nem fél tőled csak a kis ujjam is.

„A” (a Katonáinak szól)

175 Hallyátok, ez hangya melly kevélyen beszél,
Még azt mondja, tőlünk hogy egy cseppet se fél.
Mutassuk meg hát, hogy mánál tovább nem él,
S. Több levegő eget haszontalan nem nyél.

180 Azért, katonáim, semmit ne késsetek,
Kardot, nyilat, dárdát hamar készicsetek,
Puskát, pisztolyokat és ágyút tölcsetek,
Meg va é már töltve?

KATONÁK

Meg.

„A”

Nohát löjjetek!

164 I hamar II ha mer velünk tenni

165 II hisz

168 II [A sor után:] B. felel

170 II erősebb a még is

171 II Ugy szintén

174 II sem

180-183 I—II [A KATONÁK, az „A” és újra a KATONÁK szerepét és mondanivalóját értelem-szerűen választottuk szét.]

181 II réájok

KATONÁK

Coelum ég, Stella Tsillag etc.
Nosza, ne pizsmogjunk, rohannyunk reája!
Vermis Féreg etc.

„B” KATONÁJA

185 Jaj, ne kergesetek, tovább nem szálladunk,
Csak hogy ne bancsatok, imé, párdont adunk.

„A”

Nohát, lódullyatok, mert rabságra hajtunk,
Majd ott meg mutattyuk, mik, kitsodak vagyunk.

„N”, a „B” KATONÁJA (*panaszolkodik*)

190 Mondtam, jobb lett volna fel adni magunkat,
Mint sem már az ágyú el hordta lábunkat;
Csak ugyan, már az „Á”-t így is mint Urunkat
Muszaj leszsz szolgálni mint mi Királyunkat.

195 Nem szánám meg ölni, a ki ezt kezdette,
Es közöttünk ezen háborút szerzette,
Mert nékem az edjik Lábam el lövette,
És talám már eddig a Sas is meg ette.

„JÉ” (*is panaszkodik*)

Jaj, jaj, ennékem is oda a fél karom,
Óh, azt ne véllýetek, hogy csak eltakarom,
Mert most is két tetű csipkedi a farom,
De mivel kezem nincs, aztat se vakarom.

„P” (*is panaszkodik*)

200 Héj, derék Vásárom volt ám még nékem is,
Mert kard ajándékot kaptam tan húszat is!
Sött még, ami nagyobb, imé, még mostanis
Az oldalamba van égy nagy vas golyóbis.

205 Már amint van, látom, mindjárt meg is halok,
Ha csak valahonnan égy Doctort nem hoztok;
Ugy még is a halál alol feloldoztok,
Ha igen sietve fercselt tudakoztok.

187 II kik s' mitsodák [A sor után a szereplő:]
panaszolkodik

190 II már így is az At mint

193 I kozottünk

196-199 II [Hiányzik.]

200 II [A sor előtt:] P. is panaszkodik

205 I hozok II hoztok

KÖVET

210 Tudok én égy Doctort, elhívom mindjárást.
(*A Doktorhoz érkezik:*)
Uram, ha nem sajnálsz tenni égy kis járást,
Három betegnek adj, kérnek, meg ujjúlást,
Mert egyedül tőled várnak meg *gyógyulást*.

DOCTOR

El megyek örömet, mond meg, hol fekszenek.

KÖVET

Itt nem messze, ha csak odéb nem mentenek.

DOCTOR

Talán ezek azok, akik itt döglenek?

KÖVET

215 Igen is, detán már nem is lehellenek.

DOCTOR

Soká nem késhetek, mi a bajok, mond meg!

KÖVET

Ezt a' nyomorúltat egy bolha csipte meg,
Amaztat pediglen égy légy harapta meg,
Már most sebeikben van szörnő sok fereg.

DOCTOR

220 Ha csak az a bajok, könnyű róla tenni,
Csak mennél hamarább kell menni.
Es mivel hogy ottan mindent lehet venni,
Az orvosságokból ezeket kell szedni.

225 *Ha* te fogsz el menni, ölly meg vagy két békát,
Ehez vegyél fél funt tarka tyúk árnyékát,
És bórjú köhögést szedjél három vékát,
Mellyel mindeniknek kend meg az ágyékát.

208 I II MÁS SZEMÉLY [Azonos a KÖVET személyével.]

211 I meg ujjúlást II meg gyógyulást

216 I bajo<d>k

217 I [A sort a másoló kifejejtette, majd a lap alján pótolta.] II Uram ezt a kettőt a szunyog rugta meg

221 I-II [A sorban ugyanannak a szónak a helye kipontozva.]

223 II kell venni

224 I Hát II Ha

230 Ezután, hogy nyakát szegd e nyavalyának,
A Térde kalácsát ved ki égy bólhának,
Es ezzel a májját a torony gombjának
Törd őszve, és csináld jo Essentiának.

235 Ezen Essentiát szalma serpenyőbe
Főzd meg jég csapokbol álló tűzellőbe,
Osztán ad *be* nékik égy háló kendőbe,
El hid, hogy nem lesznek illy erőtlen főbe.

Hogy pedig hamaráb lábba kaphassanak,
Égy csikorgó télben az útzán hállyanak,
De hogy derekassan meg izzadhassanak,
Égy ritka hálóval bé takartassanak.

240 Reggel az Uczárol a házba vigyétek,
És ottan jól be fült kályhába tegyétek,
De a tüzet, mellyel fült, kine szedjétek,
Ekkép meg gyógyulnak, szavam elhidjétek.

245 Nohát, kővessétek kötelességteket,
Hogy meg gyógyítsátok ezen betegeket,
Nekem már itten kell hagyni szegényeket,
De a más héten meg keresem ezeket.

KÖVET

250 Nohát vigyétek bé innen mindnyájokat,
De jól meg fogjátok el alélt karokat,
Hogy könnyebben birják őszvetőrt tagokat.

(*Meg cselekszik.*)

KATONÁK

Bé visszük örömet, nem mulatunk sokat.

EGYIK SZEMÉLY (*beszeli a harcznak kárait*)

255 No, a harcz ugyan tsak meg esett kárunkba,
Mennyi sebet hozott a volt ép tagunkba!
Kiváltképen pedig ami nagy sorunkba,
Csak nem mind el vesztünk a nagy háborunkba.

228 II szegd a

233 II jég tsapokkal

234 I ad ki II ad be

250 I II [A sor után nincs szerepnév.] II [A sor utáni utasítás hiányzik.]

251 II S bé vittük; mulattunk

252 II [A sor előtt a szerepnévben:] EGY SZEMÉLY kárát

254 II aki nagy

De akik életben meg maradhattak is,
Nem mennek szárazon haza még azok is,
Mert az „A” leggelső, olyt kapott még is,
Hogy nem felejtí el tíz hónap múlva is.

260 És éppen azért áll olly szélyvel a lába,
Hogy közöttte könnyen el férne égy bába,
Mert a Q ugy belé löve a czombjába,
Hogy égy nyil még most is benne az inába.

MÁS (1.) *(beszélli a „B” veszedelmét)*

265 De talám még jobban meg esett a „B”-nek,
Mert ezt ugy meg vágta a kardja a „G”-nek,
Hogy már mind hasának, mind pedig mejjének
Nagy dagadása van, láttam szegénykének.

MÁS (2.) *(beszélli a „C”-t)*

270 A’ „C” is, nézzétek, azért olyan görbe,
Mert az „M” rugta le égy nagy mély gödőrbé,
Már most midőn magát nézi a tükőrbé,
Majd nem tud mit tenni illy szemtelen bőrbé.

(„D” veszedelme:)

275 Ugy meg rúgta a „D”-ét égy nagy Török Basa
Hogy sok részeiből maradt csak a hasa,
Még is életének lett meg maradása,
És most az „É” mellett vagyon lakozása.

(„E” veszedelme:)

Nem kerülhette el az „É” is az puskát,
Mert néki is küldtek égy nagy vas galuskát,
Melly mindjárt el törte a középső fogát,
Azért leg kurtább ez, meg mondom az okát.

(„F” veszedelme és a „G”-e)

280 Az „F” mindenekben éppen ekképen járt,
Mert a srét néki is a fogába tett kárt,
A „G” senkinek is noha semmit nem árt,
Olyt kapott még is, amit soha sem várt.

257 II szárazan meg haza

261 férne a bába

263 II ben van az; [a sor után:] B. veszedelme

265 II azt ugy meg vágta kargya a nagy Gnek

267 II [A sor után:] C. veszedelme

279 II [A sor után:] F. G. veszedelme

(„I” veszedelme:)

285 AZ „I”-nek mind keze s lába el szakada,
Ugy hogy a dereka csupán csak marada,
A „K” így járt jól, hogy égy házba szalada,
A halál horgára azért nem akada.

(L esete:)

290 Égy sem volt közöttünk olly vitéz, mint az L,
Mert ezt mint az ebet úgy vertek a sréttel,
Még is, csuda dolog, csak a Lába tört el,
Ezen kívül most is bir jó egészséggel.

(R veszedelme:)

295 A Hadnagy Uramnak bezzeg bé fizettek!
Hiv szolgálattyaért szegennyel mit tettek?
Egy nagy csapot hátul seggibe verettek,
Nézzétek meg, véle miként cselekedtek!

(Q veszedelme:)

300 Nem szükség egyenként mind elől hordani,
Mert az illen dolgot únalmas hallani,
Demég ezt az egyet meg fogom mondani,
Hogy a kút merte é valaki bántani.

305 Ugy meg vágta eztet az „X” kardja éle,
Hogy a Hasán mindjárt ki düle a béle,
Ugy, hogy noha tennap semmitől sem féle,
Imé, már most hozzá közel a sir széle.

A többi betű is szint ilyen ebül járt,
Ugy hogy a ki ott volt, láthatta a vásárt,
Mindenik betűben tövig verték az árt,
Csak az „K” és az „M” nem szenvedé illy kárt.

B.

310 De akarmit beszélsz, elég az hogy minket
Meg győzött a nagy „A”, ellabolt bennünket,
Addig hántorgattuk nagy vitézségünket,
Hogy már az „Á” alá Kell vetni fejünket.

288 I közöttünk

290 II Még tsuda hogy tsak a lába törött el

292 I Hadnagy II A Hadnagy

298 II el fogom

300 II meg vágta egyszer

302 II senkitől

305 I-II láthatott a vásárt

306 II Mindenikbe tövig verték a hegyes árt

309 I győzött II el rabolt bennünket

311 I kett [!] II kell

315 Sokkal jobb lett volna szépen meg békélni,
És egy szabadságban vélek együttélni,
Mint sem már a Vasat lábunkon szemlélni,
És szüntelen való fő vételtől félni.

Már most többé velek szemben nem szólhatunk,
Minden vitezeinktől mivel meg fosztatunk;
De égy regementett ha verbuválhatunk,
Még szabadságunkban vissza állithatunk.

320 Most hát egyenesen meg mondom előre,
Hogy ha sebeinknek be gyógyul a bőre,
Még égy próbát tészünk mához esztendőre,
Ha juttat az Isten arra az időre.

A MŰ ADATAI

Eddig ismert kéziratai: 1. **Virágos Kert** 84b—90b. Címe *Versus Comeodiales de Alphabeto* A szöveg után „Vége” záradék olvasható. A kéziratról lásd a 31. sz. alatti jegyzetet.

2. **Gyűjteményes Vetemény** 236—248. A szöveg után „Vége” záradék áll. A gyűjteményben való előfordulását említi GULYÁS József, ItK 1932. 296. Címe itt *Az A. B. C. Hartzárol*. A kéziratról lásd a 33. sz. alatti jegyzetet.

A szöveg most kerül először kiadásra.

SZERZŐ

A szerző személyéről semmit sem tudunk. Tárgyából ítélve kisebb diákok számára készülhetett, feltehetőleg a kisiskolások tanítója szerzte.

FORRÁS

Az iskolai gyakorlatban szokásos volt az abécé betűinek megverselése, ilyeneknek a vizsgák alkalmával egy vagy több tanuló által történő deklamálása. Az abécé két részre szakadt csapatának harcát nem megjeleníti, csak elbeszéli jelen darabunk. Szerzője jól jellemzi az egyes betűk alakjának rajzában a csatában elszenvedett sérüléseket. Legérdekesebb mozzanata a doktornak a három megsebesült betű gyógyítására javasolt orvoslása. A közte és a Követ közt lejátszódó jelenet úgy fest, mint egy közjáték.

A darab közvetlen forrását nem ismerjük. Bizonyára a szerző találmánya.

ELŐADÁS

Konkrét adatok hiányában nem tudjuk, hol adták elő. Mivel mindkét gyűjteményben olyan drámák társaságában fordul elő, melyeket Sárospatakon (Losoncon) játszottak, feltételezhető, hogy vizsgaelőadás-ként ezt is ott mutatták be. A 10. sor úgy értelmezhető, hogy 1792-ben játszották.

Leelőhelyei miatt közöljük a sárospataki darabok között.

SZÖVEGKRITIKAI MEGJEGYZÉSEK

Jelentéktelen változatokkal ugyanazt a szöveget találjuk mind a két gyűjteményben; illetőleg az első forrás bővebb egy versszakkal. Ezért vettük kiadásunk szövegét az 1. forrásból, melyet I-gyel jelöltünk. Az a körülmény, hogy a 219. sorban mindkét másoló kipontozta ugyanannak a szónak a helyét, a 303. sorban pedig egyformán midkettő egyként vét a tárgyias igeragozásban, arra mutat, hogy a másolók ugyanazt a forrást, vagy az ugyanarra a kéziratra visszanyúló másolatot használták. Kiadásunkban a **Gyűjteményes Veteményt** II-vel jelöltük.

A **Virágos Kert** másolójának írássajátságai (a névelő, névmás, tiltószó, kötőszó összeírása a következő vagy az előtte álló szóval) ennek a darabnak a szövegében is megtalálhatók. Ezt a következtelenséget javítottuk, anélkül, hogy utaltunk volna rá a lapalji jegyzetekben.

A kézirattól eltértünk a betű-szerepnevek írásában. Idézőjel közé tettük őket. A szövegben is mindig így írtuk, és a ragokat kötőjellel kapcsoltuk hozzájuk. csak így kerülhettük el a zavart, és tehattük áttekinthetővé a szöveget. Így egységesítettük a másoló változatos írásmódját, aki a ragokat hol egybeírta a betűkkel, hol meg külön, és vesszőt vagy pontot írt, máskor üres helyet hagyott a betűk után. A 180—183. sorok a kéziratban zavarosak. A zárójelbe tett 181. és 183. sort nem tekintettük rendezői utasításnak. Értelemszerűleg adtuk a sorokat a szereplők szájába.

NYELVI ÉS TÁRGYI MAGYARÁZATOK

50 *vékát* — a véka faedényt, illetőleg kétfülű kosarat jelent

92 *tzrukkoltatta* — faroltatta, hátráltatta

100 *Terminus* — határnap

116 *Prófontot* — katonakenyeret

123 *Oberstlajdinándi hivatali* — alezredességet

126 *obester* — ezredes

137 *Commendo* — kommandó, parancsnok

309 *ellabolt* — ellábalt, azaz eltaposott

42.

KOMÉDIAJÁTÉK

SÁROSPATAK, 1792 KÖRÜL

[A SZEREPEK:

A KÓRUS
PROLOGUS
CERES
VESTA
KÖZ HASZON MUNKÁLKODÓ
KIÁLTÓ
JUHÁSZ
SZÁNTÓ VETŐ
SZÖLLŐ MIVES

KERESKEDŐ
HIDEGLELŐS
KATONA
KÉT ASZSZONYOK
ELSŐBB ASZSZONY
TISZTI TÁRS
A CHORUS
KÖVET
BÉ REKESZTÉS]

KOMEDIA JÁTÉK

Mellybe Elő adatik, hogy a munkás Emberek a terhes dolgozásba el fáradván,
a Saturnus országlása alatt valo arany időt instállják,
de meg nem nyerhetik.

COMEDIA ELŐTT MONDANDÓ NÓTA

A KÓRUS

Meg állotunk köztetek,
Kik fel gyülekeztetek;
Egy kevéssé tréfálunk,
Azzal vissza sétálunk.

5 Arany Időt ohajtunk,
Egy követet el hajtunk,
Hogy nyerje meg számunkra,
Közönséges javunkra.

10 Meg jó, s. így szól felőle:
Semmi se lesz belőle,
Eléb ember jobbuljon,
Majd azután viduljon.

15 Mig folytattyuk ezeket,
Adjatok olly Füleket,
Mellyek a jót javallyák,
A mi nem jó, ne hallják!

PROLOGUS

Mind a két féle nem diszess ékessége,
Kegyess Atyák, Anyák, Ifjaknak szépsége,
Valakit közinkben hozott szivessége,
20 Hallyátok, mi legyen fel gyűlésünk vége!

Jelen van a meleg aratás ideje,
Meg ért a búzának szemmel rakott feje,
Meg apad illyenkor a Minerva teje,
Úressen marad hát a Tudomány helye.

I [A sor előtti szerepnevet mi adtuk.]

16 II [A sor után:] Elöl járó beszéd

25 De minek előtte onnan búcsút vészünk,
A Búzáról egy kis Komédiát tészünk,
Azt nagyítjuk, annak dicsérői lészünk,
Mint amellyben minden napon vagyon részünk.

Hogy pedig szebb rendel tudjon dolgunk menni,
30 Fog a búza maga dicsérője lenni,
De minthogy magában nem tud hangot tenni,
Személyt tevő nevet fog magára venni.

Ceres nevet adunk tehát a búzának,
Meg tarcsa jól minden, írja fel magának,
35 És mikor Ceres szól, tárcsa oly formának,
Mínta a sok búza szemek szóllának.

Ez a Ceres maga felől azt hirdeti,
Hogy ő a Természet remek készületei,
A többit az Ember mind el mellőzheti,
40 De úgy meg kell halni, ha ő nem élteti.

Gyaláz minden féle kézi mesterséget,
Musikat, vadászást, varrást, vitézséget,
Más, kereskedésből jövő nyereséget,
Az az első, ugymond, ki ad eleséget.

45 Arra illy Felelet van Vestánál készen:
(Vestán pedig értem a Földet egészen)
Az Itélet tétel ha egyenes léssen,
Elsőnek nem téged, hanem engem téssen.

Mig meg volt az arany időnek formája,
50 Nem volt az Embernek annyi sok munkája,
Annélkülis gondot viseltem reája,
Volt elegendő mind bora, búzája.

Hogy ezt hallja Ceres, Véstát ki neveti,
Mondván, ő az embert makkon legelteti;
55 A Céres beszédét Vesta vissza veti,
És az arany időt dicsérve hirdeti.

Egyszer s mind Tanácsot ad az Embereknek,
Hogy ha akarnának kedvezni kezeknek,
Legyen készülete Instáns leveleknek,
60 Meg ujjul hajnala arany idejeknek.

51 I [Elébb:] Análkül [Az é az á fölé írva.] kondot

52 II elegendő mind bora mind

56 II Ez az

60 II ujjul <ideje> hajnala arany

Ezek is a dolgot nem veszik tréfára,
Mindjárt vagyon gondjok az Instanziára,
Egy gyakorlott Ember vállallya magára,
Meg írja azonnal, viszik a Postára.

65 Várták a jó választ tellyes reménységgel,
De jött az hozzájuk ilyen keménységgel:
Nem lesz a dologból semmi tellyességgel,
Mig jót nem követtek nagyobb serénységgel.

70 Ez a Matériánk, erről beszélgetünk,
De ugy, ha reménylett gratziát nyerhetünk:
Mellyért alázatos kéréssel zörgetünk,
Nem lészünk hosszasok, hamar véget vetünk.

ELSŐ RÉSZ

CERES *(másoknak kissebbitésekkel nagyittyá magát)*

Nevemet, a ki lát, minden sajdithattya,
Mert kalászból fűzött koronám mutattya,
75 A ki pedig tovább, ki legyenek, vitattya,
Tudja meg, hogy nemzöm a Jupiter attya.

Céres nevem. Vagyok ember táplálója,
Ama drága gyümölcs, a kenyér adója.
80 Hogy már ma Véstának nincs annyi hizója,
Én vagyok egyedül annak el rontója.

Hogy tudja az Ember a Földet mivelní,
Abból élelmére olly áldást érlelní,
Mellyből tele hassal lehessen telelní,
Csak nálam lehet azt, nem másutt fellelní.

85 Senki becsületin en sebet nem árok,
De ha gondolóra vészem, micsodások
Jupiter, Apolló, Júnó, Vénus, mások,
Sokak körülöttök a fogyatkozások.

90 Jupiter a Földre gondját nem fordittya,
Púha bolondságát azzal nem csorbittya;
Vagy ha illyes gondra valami indittya,
Akkoris az Embert Mény kövel tanittya.

- 95 Júnó csak Jupiter után vizsgálódik,
Mert a vigyázásra sok oka adódik,
Azt félti, azt őrzi, azzal pántolódik;
Hogy ellyen az Ember, azon nem aggódik.
- 100 Ha Minervához mégy, meg tanithat tőzni.
De e mesterséget el lehet mellőzni.
Mit ér himvarrással másokat meg győzni,
Ha nincsen gombóczot othon miből főzni?
- Ha Diannával jársz, meg tanit puskázni.
De a tarisznyából légyen mit ki rázni;
El kell a czélt éhen szászszoris hibázni,
Mert zöld karikával fog szemed szikrázni.
- 105 Közmondás, hogy Vénust mindég hideg leli,
Ha csak Ceres, Bachus javával nincs teli;
Másként is jobban van annak nyaka, beli,
A ki ennek úrmós örömét nem nyeli.
- 110 Márstol mi jót Tudnál, kérlek, reményleni,
Ki kardját életed rontására feni?
Biz csak Neptúnushoz, meg fogod érzeni,
Csak üllý a Tengerre, hogy tud kimélleni.
- 115 Kőnnyű lesz Lábadat kincsel meg hizlalni,
Ha Mercuriustol meg tanulhatz csalni,
De kenyér kell hozzá, másként meg fogsz halni,
Ha szegény Midással aranyat fogsz falni.
- 120 Nincs a Musikában párja Apollónak,
Csiklándja Füleit ő az halgatónak;
De hasa korgása éhen koplalónak
Viszsa veri hangját a musika szónak.
- A jó búza Kenyér Lelke hát mindennek,
Nincsen olyan becsi semminek, mint ennek.
Mindenek e földön az égy czélra mennek,
Hogy soha ne légyen szűki az illyennek.
- 125 Nem érdemel e hát Ceres elsőséget?
Ki ád az Embernek ilyen eleséget?
Gyakoroly körültem illő serénységet,
Nem szenvedsz éhséget, kapsz bő nyereséget.

VESTA (*meg feddi Cerest, jelentvén egyszersmind, hogy az ő munkája nélkül boldogabban éltek az arany időben az Emberek*)

130 Csendesedj már, hadd el kérkedő szavaid,
Ragd vissza másokat sebhető nyilaid;
Nem kell úgy hirdetni panaszos javaid,
Hogy meg sértődjenek belőle Társaid!

A ki meg érdemli, dicsérik azt mások.
Hirt nevet szerezni azoknak szokások,
135 Kiknek becsületre nincs másként kapások,
Hanem ha ő magok lesznek trombitások.

A kérkedékenység nem férne szemedhez
Nekedis, ha biznál, jó Ceres, ügyedhez;
Ha lehetne jussod kért becsületedhez.
140 Kelletnél fellyebb ne biz érdemedhez!

Az arany időben hired sem halhatott.
Mi légyen az eke, szántás — nem tudatott;
Munkával az ember nem sanyargattatott,
Mégis tisztességes étellel tartatott.

145 Nem láthattál volna annyi sok koplalót,
Nem dereka, háta, oldala fájlalót;
Őnként adott a Föld minden enni valót,
Styx a bizonyágom, hogy beszéllek valót.

Nincs hát semmi jussod, lád, az elsőséghez,
150 Mert bajjal jut ember ma az eleséghez.
De addig játékkal ment a dolog véghez,
Míg én magam láttam e gondos tisztességhez.

CERES (*Vestát meg neveti, az arany időt le mocskollya*)

Ha, ha, ha! Az arany időt emlegeti
Vesta; boszszonkodik, hogy nincs becsületi.
155 Mi volt az az idő? Ha tudni szereti
Valaki, ezekből im, észre veheti.

Barlangjokban laktak akkor az Emberek.
Sarlo, kapa ugyan nem törte tenyerek,
De heverésekre nem is lett Kenyerek,
160 Élés ládájok volt a kietlen berek.

Ide ballogtak ki, ha meg éheztenek,
A Fák alatt sovány makkokat szedtenek,
Váslódott fogokkal azon tengőttenek,
Az arany időben, lád é, így éltenek.

165 Volt malosa elég, de galyagonyából;
Vártak Figét bőven, de a csipkefából.
Aki jól lakhatott fojtós vad almából,
Ugy tartotta, evett a gyümölcs javából.

170 Kőkényre szert tenni, azt meg fonnyasztani
Ambrosia helyet eset fogyasztani.
Ha somot lehetett hozzá ragasztani,
Már ebből országos bált szoktak tartani.

175 Az a híres idő ezeket termette,
Nem tudom hát, arany nevét honnan vette,
Mert csipke vagy kőkény illette helyette.
Te is, Vesta, miért harczolsz így érette?

VESTA (az arany Időnek Iavait elő számlállyá, és inti az Embereket, hogy instállyanak annak fel derüléséért)

180 Az irigy elmének ez ám a gyümölcse,
Hogy ő az ártatlant nevetve süvölcse;
Amiben semmi nincs, azt is reá kölcse,
Azzal porban dölcsé, boszszúját úgy tölcse.

Hogy az arany időt Ceres így harczollya,
Hogy ilyen rút színű festékkal mázollya,
Arra őt az irigy indulat unszollya,
És magátol koholt vadokkal mocskollya.

185 Ime, *el* beszéllem tisztán előttetek,
Az arany időben micsodás életek
Volt az Embereknek. Míg hát beszélgetek,
Légyen nyitva ujság szerető fületek.

190 (A búza, hogy azon kezdjem el elsőben),
Nem olyan apró volt abban az időben;
Egy egy ökölnyire volt a kalász főben,
Pedig kétzer termet minden esztendőben.

195 Nem nyögött a barom csigázó jármába,
Nem kellett a Földnek akkor annyi bába,
Sülve ment a galamb az Ember szájába,
Ez a Szelid gyümölcs meg termett magába.

200 Közös volt a termés akkor mindenekkel,
Nem mérték a Földet lánczal, kötelekkel,
A ki mit meg látott kívánó szemekkel,
Magához vehette ártatlan kezekkel.

Nem hallattak akkor Birák, sem törvények,
Sem a Törvényt rontó büntető Legények.
Még is a Virtusban voltak serények,
Mellyben a maiak csupa Jóvevények.

205 Katona nem kellett, békességben éltek,
Mint hogy mind jók voltak, egymástól nem félték;
Valamerre tettet, bátran jártak s. kéltek,
Semminémű veszélyt fejekre nem vélték.

210 Jobb volt akkor, mint most, a Levegő Ég is,
Mellynek jószágától fűg az egészség is,
El rontya az Embert a nagy melegség is,
Meg öli a hideg, mint nem igen rég is.

215 Egyiktől sem félték az arany Időben,
Gyönyörű Tavasz volt egész esztendőben,
Vigan sütött a nap, de csak olly erőben,
Mint az idén kezdett Majusba elsőben.

220 Nem kellett ér vágás, purgátzió nyelés,
Nem lévén fő fájás, hurut, hideglelés,
Gőrcs, Vizi betegség, súlyly, dagadás, kelés,
Vér has, kőszvény, nátha, nehezen szelelés.

Tele tókkal állott az Ember olaja,
Mint most teje, akkor bővebb volt a Vaja.
Sokszor Várost rontott az folyó téj zaja,
Meg tölt abból akar százakós hordaja.

225 A méh kosár mellett senki sem kuporgott,
A kinek méz kellett, tölgy fa körül forgott,
Mert annak ágáról olyan szín méz csorgott,
Hogy aki meg látta, reá hasa korgott.

230   Hogy az igazgatás Céresre bízott
Minden eféle jó tőlem meg vonatott;
Ő azért izzasztó munkákat hagyatott,
Mivel boldogságot könnyen nem adhatott.

235   Ha a Föld Praesese még valaha lennék,
Meg mutatnam, mindent olyan rendbe vennék,
Hogy a Föld lakosi kebelekre tennék
Kezeket, még is a Világ javát ennék.

240   Könnyű volna pedig módját feltalálni,
Hogy lehetne e jó időnek fel álni,
Mert csak égy olyannak kellene instálni,
A ki tud s. akar is mindennek használni.

De minek beszéllem ezeket hijjába?
Amelly féreg egyszer esik a tormába,
El nem tudnám csalni az édes almába,
Maradjon az Ember kinos igájába.

MÁSODIK RÉSZ

*(Égy köszönséges haszonra termett Ember elő ál, Instántziába teszi
az Embereknek bajaikat, azt Mercuriusnak adják, hogy vigye el Utópiába.)*

245   KÖZ HASZON MUNKÁLKODÓ
Igen régen töröm rajta a fejemet,
Hogy boldogithassam az emberi nemet.
Most pedig olyan hir érdeklü fületem,
Melly meg ujjitotta igyekezetemet.

250   Épen csak most eset értenem Vestátul,
Hogy megmenekedhet az Ember bajátul,
Meg tisztulhat a Föld ennyi sok mocskátul,
Füg pedig a dolog az Instántziátul.

255   Fel tettem magamban ennek értésével,
Hogy minden féle nép egybe gyűjtésével,
Annak jaja, baja öszve szedésével,
Instántziát irok ennehány igével.

234 II rendbe tennék
247 II érdeklü

251 II eföld
254 II öszve gyűjtésével

(*Kiáltóhoz:*)

260 Te gyűjcsd fel a népet torkod harangjával,
Mondjad, jöjjön minden a maga bajával,
De Sallariumot hozzon ám magával,
Mert sok munka léssen az Instántziával.

KIÁLTÓ

Ide gyülekezzen minden bajjal élő.
Itt van a bánatott örökre cserélő!

Égy két pénzen olyan boldogságot vehet
Mindenitek, hogy csak gondolni sem lehet.

KÖZ HASZON MUNKÁLKODÓ

265 Én, míg érkeznének, majd néki készülők,
Le ülök, mert tudom, sok baj lesz körülök,
Fel rázom a tentát, pennát is törülök,
Egy már, amint látom, itt vagyon közülök.

JUHÁSZ

270 Kivánok az Úrnak szerencsés jó napot,
Orvosollya bajom, adok égy jó czapot.

KÖZ HASZON MUNKÁLKODÓ

Köszönöm. Tegye fel kemed a kalapott,
Mondja, hogy hallom, *hogy* mint van az állapot!

JUHÁSZ

275 Juhokat szerzettem most őtt esztendeje,
De tellyességgel nincs azolta ideje.
Ennek a bele fáj, annak a tüdeje,
Kerengösse teszi ezt az agyveleje.

280 Ami épnek látzik, nincs haszna annakis,
Sovány, teje kevés csak a báránynakis.
Pedig azért vettem, hogy a Házamnakis
Szükségét pótollyam belőle másnakis.

A Tavasszal negyvent őlt meg a Fuvátok,
A' Farkas miatt is sok károkat látok,
Nem tudom, hogy honnan rajtam ez az átok,
Uraim, ha lehet, ezt orvosollyátok.

256 II [A sor után az utasítás hiányzik.]
263 II bolondságot

272 I hallom mint II hadd hallom hogy mint

KÖZ HASZON MUNKÁLKODÓ

285 Im, nóta bénébe fel tétetnek ezek.
Már most a kend baja felől értekeztek.

SZÁNTÓ VETŐ

Édes Uram, azok sokak és nehezek,
A nagyobbak közül vagy kettőt nevezek.

290 Szántással, vetéssel töltöm életemet,
A sok kinos munka fogyasztja testemet,
Véres verejtékkel öntözöm Földemet,
Mégis igen szűkön termi kenyeremet.

295 Rost aratok, pedig tiszta búzát vetek,
De a közt is a sok vad répa, vad retek,
Lednek, Konkoly, repcsin, több ilyen szemetek,
Soha jó kenyeret tőlök nem ehettek.

300 Ha pénze akarok ött, hat kilát tenni,
Talléron kellene kilájának menni,
De fele árán is nincs kinek meg venni,
Én soha nem tudom, hova kellyen lenni.

KÖZ HASZON MUNKÁLKODÓ

Bizni kell! Fogunk ma szerencsét próbálni.

(Szőlő Miveshez:)

Kélmed, ha el tudnám helyesen találni,
Szőlőmives ember; az szokott kapálni.

SZŐLLŐ MIVES

Az, Uram. Kivánok illyennel szolgálni.

305 Ami pedig nézi méltó panaszomat,
Ez, hogy mind Tavaszi, mind nyári napomat
A szőlőben töltöm; rontom a markomat,
Rángatom helyekből izemet s. csontomat.

310 Sok farattságomnak még sincsen láttattya,
Az idő többnyire magát úgy forgattya,
Hogy elsőben ugyan az áldást mutattya,
De azután a kárt vélem meg vallattya.

294 II répa vagy
295 II reptze több

299 I aran II árán
304 I-II Azt [Értelem szerint jav.]

315 A szőlő növését néha a dér rontya,
Neha a kő esső nagyott csapó fontya,
Neha a nagy zápor sorát úgy meg bontya,
Hogy szemem érette sokszor könyvét ontya.

320 Most ellene szelét Aeolus támasztja,
Le dűjti, el töri, kötésit szakasztja,
Most a nyári aszály levelét hervasztja,
Gyümölcsöm fonnyasztja, boromat apasztja.

Ami kicsint szűrők, annak sincsen ára;
Ha volna is, egy rész magam italára,
A más pedig megyen a szőlő munkára.
Mi lesz több szükségim ki potolására?

325 **KÖZ HASZON MUNKÁLKODÓ**
Ezután mindenre bőven ki fog telni,
Lesz miből pénzelni, lesz is mit elnyelni.

(Kereskedőhez:)

Mi szokta a kemed bajait nevelni?
Mondja el, had tudjam orvosságát lelteni!

KERESKEDŐ

330 Égy Időtől fogva kereskedő lettem,
Azolta házamnál igen ritkán ettem,
Ide s. tova jártam, kéltem, adtam, vettem,
A mig kéczer nyertem, hatszoris vesztettem.

335 Nem emlitem a több alkalmatlanságom,
Hidegem, melegem, sok álmatlanságom,
Abban van leg nagyob nyughatatlanságom,
Hogy soha kapával nem volt Barácságom.

340 Azomba hozzá kell nyúlnom már nékemis,
Mert oda a Summám, a nyereségemis,
Ha csak jól nem téssen az Úr én velemis,
Tégyen jól, kéremis, jól tesz, reménylemis.

KÖZ HASZON MUNKÁLKODÓ

Még a jobb szerencse kedet fel emeli.

(Hideglelőshöz:)

Ezt, szegényt, úgy látom, hogy a hideg leli.

HIDEGLELŐS

Az, Uram. Még pedig nappali, éjjeli
Déli, Dél utáni, Reggeli, estveli.

345 Nincsen égy órája, hogy most is kírázott;
Először tetemem, mint télbe, úgy fázott,
Azután, hogy a nagy hévség el gyalázott,
A sok verejtéktől ingem most is azott.

350 Eleget próbáltam a sok orvosságot,
Nyakba kötött békát, sok babonaságot;
Őszve jártam minden híres Doctorságot,
Egyebet nem csinált, hanem adósságot.

355 Az erőtelenség nőttön nő azomba,
Elig tudok lépni egy nyombol más nyomba,
Rövid nap a halál takar sir halomba,
Ha az Úr meg nem szán illy állapotomba.

KÖZ HASZON MUNKÁLKODÓ

Ez az állapotis még meg fog jobbúlni.

(Katonához:)

Katona Uramnak mért teczet fordulni?

KATONA

360 Nem akarnék tovább ellenséget dúlni,
Hogy ha meg lehetne tőle szabadúlni.

A Katonaságot mennyi veszély állya,
Ki tudja? Egyedül ki maga próbállya.
De szívemet olyan reménység táplallya,
Hogy pálcza hátamat már nem soká szállya.

365 Az arany időért akartok instálni?
Óh, be jó gondolat, ha ez fog felálni!
Nem leszsz tovább szükség Legény verbuválni,
Még akik vagynakis, ki fogják mustrálni.

342 I szegény, II szegényt
354 II Alig

364 I állya II szállya

370   Magunk országában lakozunk békével,
                      Egyességben lészünk a Földnek népével,
                      Nem fog vért ontani senki fegyverével,
                      A ki győzni akar, győzzön hűségével.

KÖZ HASZON MUNKÁLKODÓ

                      Hogy az Időt velem együtt érhesétek,
                      Instantziátokat jól el készítsétek,
375   Bele csak a fontos okokat tegyétek!
                      Ihol, Aszszonyokis jöttek már közétek.

KÉT ASZSZONYOK

                      Nem kis örömet szült mind kettőnk szívébe,
                      Hogy láttyuk az Urat friss egységében.

                      Adjon minékünk is biztató tanácsot,
380   Vége el a borhoz e sovány kalácsot!

KÖZ HASZON MUNKÁLKODÓ

                      Ugyan mi lehetne az Aszszony terhére?
                      Talán meg haragudt mostanság Férjére,
                      Azt akarná tenni mérgébe cserére,
                      Vagy a rokka únt rá az Aszszony kezére?

ELSŐBB ASZSZONY

385   Ne tréfállyon az Úr, maga is meg vallyá,
                      Hogy sok az én bajom, mihelyest meg hallyá!
                      A Drága csibéim, oda őtt tyúk allya,
                      Szomszéd, Varjú, szarka egyarant pazallya.

                      Abbol a sokbol több tiznél meg maradott,
390   Annak is egyiknek torkán fel akadott
                      Valami, egy pedig a Vizbe fulladott,
                      Majd hogy a szívem is érte nem hasadott.

                      Hát mennyi kárt vallok cserépedényembe!
                      Mais egynek maradt Füle a kezembe.
395   Kerülők, hát macska nyal a téj Felembé,
                      Csak a sok bosszúság érdekel mindenbe.

369 II lakozik

370 I Egységben II Egyességbe

373 II ez időt

378 I friss <jó> egységében [A jó zárójelbe téve.

A g és b közé é beszúrva.]

382 II mostan a Férjére

383 I az II Azt

396 II bosszuság ér egész éltembe

400 Nem szenvedem tovább Leány cselédemet,
Ma is el rontotta a drága Lisztemet.
Azután ha szólok, meg trutzol engemet,
Mennyen, véle tovább nem veszem Lelkemet!

KÖZ HASZON MUNKÁLKODÓ

Jaj, talám neheztel az Aszszony reám is?
Olyan haragosan beszél én hozzám is.

ELSŐBB ASZSZONY

Meg engedjen az Úr, az édes anyám is
Igy szokott beszélni, tudja a Komám is.

KÖZ HASZON MUNKÁLKODÓ

405 Az Aszszonynak mibe van fogyatkozása,
Mi okból adatott közinkbe jutása?

UTOLSÓBB ASZSZONY

Rövid lesz panaszom elő számlálása,
Óh, vajha káromnak esne fordúlása.

410 Két tehenet fejek, nincs hasznom belőle.
Véres tejet fejtem a minap is tőle.
Egy nagy fehér kutya szaladt el mellőle,
Az rontá meg, mások úgy szólnak felőle.

415 Attol fogva semmi Vajat nem gyűjthetek,
Pedig nekik minden estve korpát vetek.
Most is már pénzen vett 'sizrót vesztegetek,
Mért én ugyan sovány ételt nem szeretek.

420 El nézem tojását a szomszed tyúkának,
Olyan nagy, hogy elég volna a pulykának;
Enyim javával él a kukoriczának,
Még is aprót tojik a Gazdaszszonyának.

Az a szép Vetemény oda a kertemből,
Semmi sem lesz talám most is kenderemből;
Ki nem tudom vetni sok búmat eszemből,
Bajomat értheti az Úr beszedemből.

KÖZ HASZON MUNKÁLKODÓ

425 Gondom leszsz mind egyik, mind a másik részre.
Itt a Collégám jó, amint veszem észre.
Hol mulatot az Úr? Már jöve a készre.

TISZTI TÁRS

Valami dologért szaladék Fajészre.

Mibe fáradozik, tessék elmondani!

KÖZ HASZON MUNKÁLKODÓ

430 Ezek, akiket lát itt az Úr állani,
Terhes bajaikat jöttek panaszlani,
Mind az arany időt kezdik ohajtani.

435 Van köztök Katona, szántó, kereskedő,
Szőlő munkás, Juhász, nyavalyát szenyvedő,
Egy Aszszony — csibéje után epekedő,
Másik azt sirattya, hogy eltört a fedő.

440 Minden bajainknak igazgatására
Szükségek van, láttyák, az Instáncziára.
Az Ur gyakorlotta, vállallya magára,
Irja meg szegények reménylett javára!

A dolgot, mibe van, ebből meg értheti,
Ezt, a meddig szükség, ki szélesítheti,
És hogy annak jobban legyen készületi,
A hova akarja, az Úr el viheti.

TISZTI TÁRS

445 Itt a Levél. Fellyül azt irtam reaja,
Mind a két féle nem olly Instantziája,
Mellynek arany idő kérés a Summája.
Nézzük meg belől is, nincsene hibája!

KÖZ HASZON MUNKÁLKODÓ

450 Soha nem kell, Uram. Amit az Úr *mivel*,
Jól el készíti azt elméje élével.
Tudom, e munkát is tette olly rendivel,
Hogy azt jobbitani nem lehet semmivel.

TISZTI TÁRS

455 Csak az hát a hijja, rendelést kell tenni,
Ki fog ezek közül kővecségbe menni,
Mert semmi jó választ nem adatik venni,
Ha a követ nem fog alkalmas lenni.

460 Ki hallotta hírét az Utopiának?
Mert oda kell menni az Instantziának,
Ott vagy on szállása annak az Atyának,
Ki orvoslója leszs a kentek bajának.

JUHÁSZ

Ha én megyek, addig Juhaim nem esznek.

SZÁNTÓ VETŐ

Nékem a képesim ma holnap itt lesznek.

SZŐLLŐ MIVES

Ha én, a szőlőbe hibás munkát tesznek.

KERESKEDŐ

Ha én, úgy én tőlem portékát nem vesznek.

HIDEGLELŐS

465 Nem érzek magamban én is tehetségét.

KATONA

Soha nem hallottam olly nevű Helységet.

ELSŐBB ASZSZONY

A Házam szenyvedne nékem rövidséget.

UTOLSÓBB ASZSZONY

Nem szokot viselni Aszszony kővecséget.

TISZTI TÁRS

470 Csak a portékára, szőlőre, kepére
Van ezeknek gondjok az apró csibére,
A köz jót nem veszi egyikis eszére,
Eppen Mercurius itt jön szerencsére.

464 I- II [A sor előtt:] KALMÁR

465 I-II [A sor előtt:] BETEG

472 II [A sor után hiányzik az utasítás.]

(Mercuriushoz:)

475 Nálad esmeretes Nap nyugot, Nap kelet,
Tudod, Útópíát tartya melly szegelet,
Oda fogod vinni a kérő levelet,
Meny el hát, hozd vissza, mi lesz a Felelet.

KÖZ HASZON MUNKÁLKODÓ

480 Üllyön le az Úr is, meg únta már álni,
Várjuk még, mire fog a dolog elválni.
Egy pohár itallal ha merem kínálni,
Gyenge, nem fog semmi változást csinálni.

TISZTI TÁRS

Ugyan hallják kentek, ha azt meg nyerhetnék,
Hogyaz arany idő még egyszer születnék,
Tudják é, hogy annak mi hasznát vehetnék,
Affelől hallani valamit szeretnék.

JUHÁSZ

485 Csak érném el azt a kívánatos napot,
Félre vagnám akkor a 'Siros kalapot,
Mert egyaránt Fejnek ellőt, úrút, czapot.
Hova kell már ennél bódlogab állapot?

490 Hát arany gyapjából mennyi summát vennék!
Turóra sem néznék, mindég Vajat ennék,
Még fejem alá is vánkosul azt tennék.
Jaj bé boldog lések, vagy be boldog lennék!

SZÁNTÓ VETŐ

495 Nem lesz akkor gondom vetésre, szántásra,
Sem az aratásra, sem a nyomtatásra,
Mert hambárba szemül gyűl búzám rakásra;
Juttas, óh szerencse, e vigan lakásra!

SZŐLLŐ MIVES

500 Nem megyen ám akkor háromszor napjába
A Pénzes munkásnak főt étek szájába.
Nem izzad az Ember a szőlőmunkába,
Csak szűretelni kell, el készül magába.

475 II e kérő
476 II hozd mi lesz
489 II gyapjából

494 II Nem az
496 I Juttas II Juttas

Még is olly borom fog ezután termeni,
Mellyet seprejéről le nem kell fejteni,
Azután anslógolt hordóba tölteni,
Mert nem fogja színét soha el veszteni.

KERESKEDŐ

505 Ha az a jó Idő köztünk meg jelenne,
A Kereskedőnek ez a haszna lenne,
Hogy minden bő lévén, mindent olcson venne,
S. ha drágán adná el, igen sokra menne.

HIDEGLELŐS

510 Az arany Időnek *csak a csupa* hire
Lett nyavalyáimnak meg gyógyító ire.

Már nincs semmi bajom, egészséges vagyok,
Óh kedves reménység, kincseid mely nagyok!

KATONA

515 Úgy örülök én is meg vidult szívembe,
Mint ha Obsit level volna már kezembe,
El is készült eddig, vagyok oly hiszembe,
Mindjárt fogunk lenni a követtel szembe.

ELSŐBB ASZSZONY

520 Micsoda sok csibét fogok fel nevelni,
Előre is alig tudom helyét lelni!
Jól meg fog ezután a kovászom kelni,
Nem kell annyi mérget, boszszúságot nyelni.

UTOLSÓBB ASZSZONY

Nevetem ezután a boszorkányokat,
Minden héten sütök Vajas kalácsokat,
Mérczékkal árulom a nagy tikmonyokat,
Pedig nem is fogok tartani tyúkokat.

A **KÓRUS** (*bíztattya az Instánsokat, s. örömrre nogattya.*

525 *Nota: Nem szanná)*
Tedd el, Juhász, bundádat,
Hányd el botod, táskádat,
Tancznak eredj!

502 II seprejével

505 I-II [A sor előtt:] KALMÁR

506 II az a haszna

509 I-II [A sor előtt:] BETEG I csupa csak a II
tsak a Csupa

525 [A sor előtt:] A CHORUS

530 Nem érdekel már a kár,
Vajad annyi leszsz, akár
Benne feredj.

Őrűly, beteg, őrűly, kapás, őrűly, szántó,
Őrűly, Aszszony, meg szűnt minden kedved bántó.

535 Buza elég leszsz, Bor is,
Meg marad a csupor is,
El nem hasad.

Lész Saláta, csak kellyen,
Lész csibe, mellyel tellyen
Űres hasad.

540 A Betegnek vissza fordul egesége,
A Kalmárnak ladakkal ál nyeresége.

TISZTI TÁRS

A Biztató Beszéd nyelveteken penget,
Őrűlyetek, szátok vig nótával zenget,
De félek, rossz hír jó, mert bal fülem csenget.
Ihol Mercurius, lássuk, hol kerengett!

HARMADIK RÉSZ

*(Vissza jöven, okát adja Mercurius, miért nem nyerhetik meg
az Emberek az arany Időt.)*

MERCURIUS

545 Végire hajtottam már a követséget,
Arra adtam minden erőt, tehetséget,
Hogy érjek útamban kellemetes véget,
De még sem hozhattam semmi nyereséget.

550 Hogy a mondott helyre esett érkezésem,
Hátraltatta a sok Instáns bemenésem,
De mégis az utat addig ásom, vésem,
Hogy lett az Atyához bé vezető résem.

555 Királyi székből ült, Korona fejében,
A Királyi pálczát tartva job kezében,
Felséges Méltóság volt tekintetében,
De a kegyelem is ragyogott szemében.

560 A Szolgák serege ál vala környüle
A Parancsolatot meg hallani tüle,
Egyéb féle nép is számosan fel gyüle,
Ezek közt volt az is, akit Themis szüle.

Hogy az Instantzia kézben adattatott,
Hogy mindenké hallják, nagyon olvastatott,
Amelly mindeneket annyira meg hatott,
Hogy még az Atya is könyvezni láttatott.

565 És már kezében is vevődött pennája,
Ez, ugymond, nyomorult nép Instántziája,
Imé, irom magam nevémet alája,
Mellyel szeretetem jelentem hozzája.

570 Astrea meg szállal, halaszsa irását,
Ő tudja mindenben az Ember szokását,
Mert leg tovább húzta közöttök lakását,
Nem érdemli é jó időre jutását.

575 Arany Ember illik az arany Időhöz,
A mostani népet tenni az elsőhöz
Annyi, mint a rezes az arany gyűrűhöz,
Vagy a bétsi kovát az adamás köhöz.

580 Mennyi rosz van köztök, hinni kéntelenség;
Irigység, káromlás s. lopás, szemtelenség,
Részegség, Hazugság, más Törvénytelenység,
Rövideden: minden jótól idegenség.

Változott a szándék ennek szóllására,
Köd jött reménységtek kelő hajnalára,
Legyen a Felelet mindennek tudtára,
Imé, ez iratott az Instántziára:

585 Vas időt éljetez, mert vas az erköltcstök,
Ti vagytok okai, hogy rosz a gyümölcstök,

Ha még valahára meg jobbithatnátok,
Talám el vétetne rólatok az átok.

(*Az Instáló Személyek egymás után el oszlanak.*)

JUHÁSZ

Minden reménységem lábam alá esett.
590 Elmegyek, mert tudom, nyargalót keresett
Kerülő Juhomból, ha utánna esett,
Mert eddig némelyik a tilosba nyesett.

SZÁNTÓ VETŐ

Az arany idővel ugyan csúffá lettem,
Mert a sákjaimat mind el készítettem,
595 Önként jön a buza belé, ugy értettem,
A kepéseimet mind el eresztettem.

SZŐLŐ MIVES

Hijában örültem, kőptem a markomat,
Ezután is bajjal élem világomat.
Ma egész nap iszom anslógolt boromat,
600 Ha el felejtetné vélem bánatomat.

KERESKEDŐ

Jobb lett volna addig valamit árulni,
Mint itt az időmet tölteni, bámulni!
De meg fog még károm valaha fordulni,
Csak erre vigyázzak: csalni kell tanulni.

HIDEGLELŐS

Sokkal nehezebben érzem magam lenni,
605 Miúlta ilyen rosszsz választ esett venni.
El megyek, majd othon meg fogok pihenni,
Jaj, de bizony talám, el sem tudok menni.

KATONA

Én meg tudtam volna mondani előre,
610 Hogy el nem juthatunk az arany időre.

Csak egy pohár bort sem adtak a követnek,
Azomba itt magok dősőlni szeretnek.

588 II [A tájékoztatóban:] egymástól el
591 II utánna lesett
594 II Készítettem

601 I-II [A sor előtt:] KALMÁR
605 I-II [A sor előtt:] BETEG
612 II magok itt

ELSŐBB ASZSZONY

Minden nyomorúság maradt a Fejemen,
Ezután sem léssen több sir a Tejemen.
615 De az édes Uram vagy kenyeret egyen,
Vagy ha sirost szeret, jób tehenet vegyen.

UTOLSÓB ASZSZONY

El mennek? Hát én is mit állok hijjába?
Eddig is károm van a csibém nyájába.

Bezzeg ha a macskát a konyhában zártam,
620 Azzal a két csupor étellel meg jártam!

BÉ REKESZTÉS

Eddig vannak csekély gyermeki munkaink,
Nem tartóztatunk már, szerelmes atyáink.
Hogy ha sótalanul maradtak tréfáink,
Engedtessenek el, instálunk, hibáink!

625 Majd ha Minervától bővebben szophatunk,
Jobban foroghatunk, többet mutathatunk;
Most is igyekeztünk, meg volt akaratunk,
De sokat nem birt el gyenge állapotunk.

Hogy hozzánk ennyire le ereszkedtetek,
630 Azt nem érdemlettük, meg vallyuk, töletek.
De ha a kegyesség illy nagy volt bennetek,
Tiszteletetekre le köteleztetek.

Egyszer s. mind olly nyilat lőttetek szivünkbe,
Melly őszton gyanánt leszsz igyekezetünkbe,
635 Mert ha kedvet nyertünk illy csekélységünkbe,
Mit nem reményhetünk hasznosabb tisztünkbe.

Vártátok az arany időt, tudom, ti is,
Várták az Apolló gyenge cselédi is,
Mert sokat szenvedünk nálla nélkül mi is,
640 De imé, nem leve belőle semmi is.

A Hélicon hegyén kellene mulatnunk,
A Szárnyas Pegasus vizét ivogatnunk,
Apolló Atyánknak leczkékjét halgatnunk,
Véle tanulgatnunk, véle sétálgatnunk.

614 II léssz több sir az én tejemen

620 II [A sor után:] BÉ REKESZTŐ

627 II még volt

635 II kedvet lőttünk

645 Jaj, de a Berenyi, Ómodi hegyekre
 Hajtatunk s. a sáros Füzfei Vizekre,
 Kapát, Sárlót adnak a gyenge kezekre,
 Phoebus unokája, mit felelsz ezekre?

650 Ugy volt e szokásban, most is meg kel lenni,
 El lehet mindennek égy holnapig menni.
 Akkor Apollánál meg fogtok jelenni,
 Poros könyveteket kezetekbe venni.

655 Nem bánnyuk, már kegyes halgatok, mennyetek,
 Meg van az Ebédnek ideje, egyetek!
 Búza mezőtőkben aldottak légyetek,
 Egy kila vetésről ötventis vegyetek!

660 Te pedig, bánatos Músám, utollyára
 Mondj egy nótát szívem vigasztalására,
 Azután oszollyunk a Paraszt munkára,
 Talám öszve jutunk Cypria napjára.

KOMÉDIA UTÁN MONDANDÓ NÓTA

A Kórus

Vig nótánk keserűre változott,
 Füstben méne reménységünk,
 A ki nagy szomorú választ hozott,
 Nincs semmibe könnyebségünk.

665 Meg maradt a csapás, Sir a' Juhász, kapás,
 Aszszony, szántó vető, nyereség kergető.
 Jaj, jaj, jaj, be nagy baj!

670 Van e csapásban nekünk is részünk,
 Sirjunk hát miis ezekkel,
 Mert a Músákból parasztok leszünk.
 Majd a szokatlan kezekkel
 E két, három héten, mezőn, hegyen, réten
 Kedv *ellen*, kéntelen dolgozunk szüntelen.
 Jaj, jaj, jaj, be nagy baj!

645 II Onodi
 655 II áldotta
 660 I Cyria II Cipria

661 [A sor elé mi tettük ki *A KÓRUS* szerepet.]
 673 I Kedvellen II Kedv ellen

A MŰ ADATAI

Forrásai 1. **Virágos Kert** 116b—128b. A szöveg után „Vége” záradék olvasható. A kéziratról lásd a 31. sz. alatti jegyzetet!

2. **Gyűjteményes Vetemény** 496—525 (STOLL 371). Mikrofilmje: MTA Mikrofilmtár 5070/III. A szöveg után „Vége” záradék áll. Ebben a gyűjteményben való előfordulását említi GULYÁS József, ItK 1932. 296. A kéziratról, a másolóról lásd a 33. sz. alatti jegyzetet! Ez ideig nem jelent meg nyomtatásban.

SZERZŐ

A darab szerzőjét nem ismerjük. Mivel mindkét gyűjteményben a Sárospatakon (Losoncon) játszott darabok társaságában található, valószínű, hogy a bevett szokás szerint ezt is a poéták osztályának praecceptorja írta. Szerzőként Szatmári Paksi Sámuelre is gondolhatunk, a 342., 343—352. sorok átvételek az *Elvádolt ártatlanság* 868., 870—879. soraiból.

FORRÁS

A komédia szerzője Ovidius *Metamorphoses*ének az aranykorról szóló részéből merített ihletet. Ez ugyan mindössze 24 sor, de a játék az ebben mondottak körül forog.

A mindennapi élet a játékban keveredik a mitológiával. A szerző az emberek ügyes-bajos dolgait realiztikusan adja elő, de az istenek is emberi módon beszélnek, cselekszenek. A *Met.* I. 89—112. sorait a magyar játékban szóról szóra való vagy a gondolatokat visszaadó tolmácsolásban találjuk meg.

ELŐADÁS

A játék előtti és utáni ének azt bizonyítja, hogy a darabot előadták. Szó van aratásról, hogy a diákok egy hónapnyi mezei munkára mennek, de talán Ciprián napjára (szeptember 16-ra) visszatérnek a műzsák berkébe. Mindezek alapján nyári vizsgaelőadásra gondolhatunk. Ennek idejét azonban évszámszerűen nem tudtuk megállapítani.

Mivel sárospataki (losonci) darabokat tartalmazó kéziratokban fordul elő, a sárospataki drámák között tesszük közzé. Legkésőbb 1792-ben jegyezték fel a **Virágos Kert** nevet viselő gyűjteménybe. Ezért 1792-höz kötjük.

ÉNEKEK, NÓTAUTALÁSOK

A *Komédiajátéknak* a bevezető és befejező nótáján kívül még egy éneke van, mely örömmre „nógatja” a szereplőket.

A komédia előtt mondandó, „Meg állotunk köztetek” kezdetű nótának nincs nótajelzése, dallamát nem tudtuk azonosítani.

Az 525—538. sorokat kitevő kórusének a *Dávidné Soltári* (1790-1) 32. számú éneke. A hozzá tartozó dallam egyike az 1800 körüli legnépszerűbb melódiáknak. Feljegyezte Pálóczi Horváth Ádám is több ízben, de nem a diák dallamtárban hozzá tartozó szöveggel, hanem saját versszövegével. (Lásd az ŐE 88. sz. alatti jegyzetét!). A ritmust illetően *Tóth István áriái és dalai* I. rész 61. szám alatti változatban közlésünk alapja a **Kulcsár-melodiárium** II. rész 76. 1. ritmizálatlan dallama. Lásd BARTHA, 53. sz.

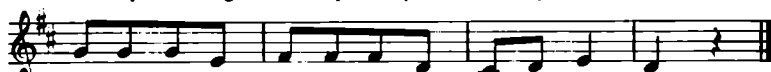

[Nem szánná-lak meg-nyú-z-ni...]

Tedd el, Ju-hász, bun-dá-dat, Hányd el bo-tod, tás-ká-dat, Tánc-nak e redj.
Nem ér-de-kel már a kár Va-jad annyi leszsz a-kár Ben-ne fe redj.

Ö-rüly, be-teg, ö-rüly, ka-pás. ö-rüly, szán-tó,

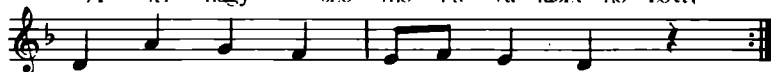
Ö-rüly, Aszszony, megszűnt minden ked-ved bán-tó.

A komédia után mondandó nótának nincs nótaultalása. Különleges strófaszervezete (10. 8. 10. 8. 12. 12. 6.) BARTHA, i. m. 98-ra utal. (Kulcsár-melodiárium) 45. l. Ritmizálatlan lejegyzés. Rekonstrukciója:

[Jaj ga tás sal töl-töm é le te-met...]

Víg nó tánk ke se-rű-re vál to-zot,
A ki nagy szo-mo-rú vá-laszt ho-zott,

Füst be mé ne re-mény-sé günk,
Nincs sem mi be könnyebb-sé günk.

Meg-ma-radt a csa-pás, Sir a ju-hász, ka pás
Aszszony, szán-tó-ve tő, nye-re-ség-ker-ge tő.

Jaj, jaj, jaj, be nagy baj.

SZÖVEGKRITIKAI MEGJEGYZÉSEK

A darab szövegét mindkét kézirat azonos terjedelemben, szinte ugyanabban a szövegezésben tartalmazza. A variánsok száma kevés. Egy-két vétséget mind a két másoló elkövetett. A *Virágos Kert* másolása valamivel gondosabb, ezért ennek a szövegét adjuk kiadásunkban I jelzettel. A *Gyűjteményes Veteményt* II-vel jelöljük.

Mindkét kéziratban a játék előtt mondandó nóta a darab végén, a komédia után mondandó nóta előtt foglal helyet. Kiadásunkban a „Comedia előtt mondandó nótá”-t a darab élén hoztuk.

Főszövegünk kéziratának másolója sok esetben összeírja a szavakat. Leggyakrabban a névelőt az utána következő szóval, illetőleg a mutató névmást meg a tagadószóval. (Pl. ilyen esetben is: *kinem, tudom, rajtamez stb.*) Többször két-három szót egybeír, pl. *semmiváltozástcsinálni, ezutántermenti, mindentolcsonvenne stb.* A másolónak ezt az egyéni írásmódját figyelmen kívül hagytuk, az általunk különválasztott szavakat nem észrevételeztük. A másoló az *s* kötőszót következetesen *s*, formán írja. Kiadásunkban, minthogy az *s* utáni vessző zavarná az értelmes olvasást, mindig *s*-ot írunk.

A drámában több szereplő különböző nevet visel, pedig ugyanazt a szerepet játssza (Kereskedő — Kalmár; Beteg — Hidegtelelős; Követ — Mercurius). Máskor ugyanaz a név más helyesírással, más alakkal fordul elő. Kiadásunkban a szerepneveket egységesítettük, az eredeti alakra a megfelelő helyeken utaltunk. Az egységesítést a szövegben való első előfordulásuk szerint végeztük. Így adjuk a cím után álló szereposztásban is. A névrövidítéseket jelölés nélkül oldottuk fel.

NYELVI ÉS TÁRGYI MAGYARÁZATOK

- 76 *attya* — olv. atya
97 *tőzni* — túvel bänni
108 *úrmős* — keserű
111 *Biz* — olv. bízz (Ugyanígy a 140. sorban.)
165 *malosa* — mazsola
233 *Praesese* — gondviselője
259 *Sallarimumot* — munkadíjat
270 *Czapot* — kecskebakot (A 487. sorban is.)
281 *Fuvátok* — a hófuvatag
285 *nota bénébe* — a megjegyzendőben (nota bene)
295 *Lednek* — bükköny; *repcsin* — repcsény, azaz repce
297 *penzé* — pénzzé; *hat kilát* — kb. 150-180 kilót; a kila vidékenként és koronként változó gabonaürmérték volt.
314 *kő esső* — jég
388 *pazallya* — pazarolja, pusztítja
395 *a téj Felembe* — a tejfelemben
415 *'sizrót vesztegetek* — zsírozót, zsírt pocsékolok
428 *Fajészre* — ? Helynévnek érődik. A 'fájész' (= fájjal, sajnál) tájszavunk (TSz I. 531) nem illik a szövegbe.
462 *kepésim* — boglyarakóim, aratóim (Vö. az 596. sorral is!)
469 *kepére* — a kepe búzakeresztet, boglyát jelent
503 *anslógolt* — kénnel kiképezett (Az 599. sorban is.)
523 *tikmonyokat* — a tyúktojásokat
560 *akit Themis szüle* — Astraea, az igazság istennője
576 *Adamás* — acél, gyémánt
590 *nyargalót* — a befogott jószág után fizetendő pénzt
591 *Kerülő* — csósz
660 *Cypria napjára* — Ciprián napja szeptember 16-ára esik.

43.

NEPTUNUS ÉS BACCHUS VETÉLKEDÉSE

SÁROSPATAK, 1792 KÖRÜL

[A SZEREPEK:

MERCURIUS

JUPITER

NEPTUNUS

BACHUS

CHORUS

ŐREG

IFJÚ

KIS FIÚ

ELSŐ LEÁNY

MÁSODIK LEÁNY

HARMADIK LEÁNY

NEGYEDIK LEÁNY

ELSŐ KATONA

MÁSODIK KATONA

GAZDAG

SZEGÉNY

TRITON

NEREUS

HAJÓS

HALÁSZ

SZAKÁCS

SIDÓ

ELSŐ POROSZLÓ

MÁSODIK POROSZLÓ

KIS BIRÓ

ELSŐ VÉN ASZSZONY

MÁSODIK VÉN ASZSZONY]

KOMÉDIA JÁTÉK,
Mellyben Elő adatik miképen contendálnak Neptunus és Bachus t. i.
a Viz és a Bor az elsőség felől

ELSŐ SZAKASZ

MERCURIUS

Csitt, patt, minden Ember *jól* ide figyelmezz,
Úsd, a ki nem halgat, egynek se kegyelmez!
Istenek jönnek most mindjárt köziteekben,
Békével légyetek azért helyetekben.

JUPITER

5   Mig feltett czéloat bennetek el érem,
Figyelmességteket parancsolom, kérem.

Az öcsém és Fiam ma öszve veszének,
Hogy bírójok lennék, hozzámig jövének.

10   Kértek, itélyem meg, mellyik légyen felsőbb,
Szóly te hát, Neptune, mint vagy te az elsőbb.

NEPTUNUS

Engem a Bor ivók nagyon boszszontanak,
Bachusnál kissebnek, rosszabbnak mondanak.

Holott égy volt nékem Apám Jupiterrel,
Meg kűszkődnék ollyal, mint Bachus, ezerrel.

15   Ő szakasztotta meg az arany Időket,
Kár volt néki szopni aszszonyi emlőket.

BACHUS

Mi haszna hánytatni régi nemzecséget?
Nem láttam én annál kopaszabb mencséget.

1 I ember ide II Ember jól ide

2 II [A sor előtt szerepnév:] MORIO

3 II [A sor előtt:] MERC.; Istennek érkeznek
mindjárt

4 II Békével üljetek

5 II czélyómat köztetek

7 II öszve kapának

8 II S a perr el osztónak engem választanak

9 II Azon veszekednek hogy mellyik a felsőbb

10 II Szóly hát most

11 II boszontának

14 II Nem cserélnék ollyal

20 Hiszem a gyenge szűz a vén Aszszonyoknál
Sokkal szebb égy párta száz ezer kontyoknál.

Te nálad elmével nemessebbel bírok,
Mig Te égy rossz verset, én százat is írok.

NEPTUNUS

Óh, bolond unoka, olyakat mondani
Hogy mersz? Meg talállak pofon csapintani.

25 Hiszem leszsz a Bor is az én vizem által,
Lad é, de bolond és rosszakat találtál.

Nem lesz Szőlő tőkéd, ha nem nedvesitem.
De mi haszna tovább, számat nehezitem?

30 De még is csak lassuk a származásunkat,
Akár, ha úgy tetszik a lakozásunkat.

Tudhadd Égből való nagy származásomat,
A Vizeken való uralkodásomat.

Azt is tudod, hogy te csak a Földön lakol,
Mégis azt fecseged, hogy engem meg rakol.

35 Azt mondód, nemesebb elméd van tenéked,
Félő, meg ne vágják ma azért feneked.

A Viz természetit ha jól meg szemléled,
A' nélkül elveszel, magad azt itéled.

BACHUS

40 Nagy éltető erő minden borban meg van,
Valahol csak kút van, túrja fel a vad kan.

Ha a Földre jó viz Égből égy kancsóval,
A Földről kér az Ég mászlást égy hordóval.

Hogy ha csak a Földön kéne iddogálni
A Bort, úgy sok Isten Földre fogna szállni.

19—22 II [Hiányzik.]

23 II Oh te boros Tónna

24 II meg talállak érte

28 II De a számat tovább miért

31 Tudod hogy az égből vagyok

32 II És minden vizeken van uralkodásom

34 II Hogy gondolod azért hogy engem

35—36 II [Hiányzik.]

39 II Veszen ell a vized ha nekem bóróm ván

40 II Még a türsetét is túrja fell a vad kan

41 II Hiszen ha az égből jön viz egy

42 II A Földtül

43—50 II [Hiányzik.]

NEPTUNUS

45 A Viznek a Bornál nagyobb becsületi,
Mert a Fáradtakat csak az enyhítheti;

De a bor a buja szeretet szikrája,
Vakul tőle Ember esze, szeme tája.

BACHUS

50 Hiszem minden dolog árthat és használhat,
Az arany most használ, majd károdra válhat.

Ha pedig azt nézzük, mellyik megy jobb áron,
A Boré vagy a Viz, tudod, hogy bár sáron

Kellyen engem vinni, nálad több pénzekre
Becsülnek, el visznek nagy meszsze Földekre.

55 Néha ugyan elvész a bor becsületi,
Mert ugyan adsz essőt, mikor nincs keleti.

De csak ugyan fel sülsz, tesznek a hátadra
S. viszel, én hát bátran ülhetek nyakadra.

60 Még a Bor senkinek nagy kárt nem okozott,
De Palinurusnak a víz halált hozott.

NEPTUNUS

Hatalmas Istenek, a Bachus bőgését
Hallyátok a mia a Földnek nyögését?
Sok bolond esztelen csúfos tsevegését,
Nem halgatom. Tenger, tsináld el vesztését!

CHORUS (*ad notam: Be kár, be kár nekem etc.*)

65 Óh, mit bolondoztok? Jobb öszve fogóztok,
Mint sem ilyen rútul előttünk kotzódtok.
Idővelis a lész abból, semmi se lész a haragból,
Mind a kettőtök jó, nem kel belétek só.

51 II nézünk
52 II A vizé vagy a bór
53 II náladnál többekre
56 II Mert akkor adsz
57 II teszük

58 II Hajon hordják én hát ülhetek nyakadra
64 II Miért halasztjátok hát az eő ell vesztését
65 II [A sor előtt:] NOTA: [A nótajelzés hiányzik.]

MÁSODIK SZAKASZ

JUPITER

70 Látom, mind a ketten majd egy formák vagytok,
Azért már engemet, ha szóllani hagytok,

Ugy látom a dolgot, jobb lesz meg itélni,
Lássuk, rá mit fognak másokis beszélni.

NEPTUNUS

Nékem igen tetszik.

BACHUS

Nékem prókatorom
Tudom, minden léssen, aki iszsza borom.

JUPITER

75 Jőszte, Mercurius!

MERCURIUS

Parancsoly, készséget,
Tudod, hogy mutatok engedelmességet.

JUPITER

Hivj ide most minden féle nemzecséget
Ifjút, Szűzet, okost s. ki űz mesterséget.

MERCURIUS

80 Megyek, mindjár meg lesz. N. N. Vásár
Vagyon, most jó, mivel nincsen igen nagy kár.
Ott minden féléket, tudom, fel találok,
Azért biz én sokat nemis sofrikálok.

(El érkezik Mercurius a Vasárba.)

Jőszte öreg, te is Leány, te is Legény

Utánnam; Katonák, te is, gazdag, szegény!

69 II [A sor előtt hiányzik:] MÁSODIK SZAKASZ

69—70 II [Hiányzik.]

72 II Lássuk még mások is mit fognak

75 II Jőjj elő Mercuri

77 II féle Embereket

78 II Vént ifjút Janyt Aszonyt és egyébrendeket

79 II Megyek és a mig én fell s alla mászkálok

80 II Mind el hozom a kit szem közbe találok

81—82 II [Hiányzik.]

83 II [A sor előtti tájékoztatás hiányzik.]; te is utannam fiatskám [Ez után öt új sor:] Ell ne maradj kérlek, pünkesdi Rósátskám // Álj utannam te is Rhetor és egyebek // Jőjjetek mert masként majd el húznak az ebek // Ell ne maradjanak a Sintactikusók // Ti se galantárul került Musikusók

84 II [A sor után:] Nereus és Triton feő két hajós legény

85 Te halász, te szakács, te 'Sidó, jőjjetek,
Ti is, hajdúk, engem frissen kövessetek!

Kis Fiú, Nereus és Triton hajósok,
Jertek, mer Neptunus dolgai bajosok!

90 Jó nagy anyók, ti is elne maradjatok,
Utánnam mind ketten ti is kullogjatok!

Kis, fő Biró Uram, mi velünk szaladjon,
Semmi a pompából hogy el ne maradjon!

A Nagy Jupiter hiv mindnyáján titeket,
Gyertek hát, mert régen várt már benneteket!

ÓREG

95 Megyünk, ha parancsol. Vallyon hiv mivégre?

MERCURIUS

Ne kérd azt, csak gyere, tán nem visz az Égre.
Itt vannak mindenek.

JUPITER

Már elő álhatnak,
Szabadon és bátran igazán szólhatnak.

BACHUS

100 Jól vagyon, jőjjenek, én ugyan nem bánom,
De azomban én azt szorossan kívánom,

A meg győztetett hogy számkivetésbe
Mennyen, ne ülhessen Isteni Gyűlésbe.

JUPITER

Már a kemény beszéd! Hogy mersz ugy szóllani?
Hát ha könnyen meg lesz, te fogsz meg bukkani?

BACHUS

105 Egy cseppet se félek biz én, a mig élek,
Rút volna, ha győzne ez a vízi Lélek.

85 II Te szakács is hadd ell most az ételedet

86 II Astrologus erre intézd lépésedet

87 II Te Abraham Zidó jöjzs te csak utánam

88 II Ell ne maradjon e' Hajdu mert ezt bánnam

89 II Ti is jó nagy Annyók ell ne

90 II mint ketten utól balogjatok

91—92 II [Hiányzik.]

94 II vár

96 II nem vész

98 II bátran mindent ki mondhatnak

100 II azomban ám azt

103 II nyalka beszéd

104 II Hát ha még ma te fogsz kudarczót vallani

106 II győzne engem vízi

MERCURIUS

Ne szóllj többet, Bachus! Mások itéletet
Tesznek, maga Biró senki se lehetet.

110 No hát, jó vén Ember, a Bor és viz között,
Mond meg, mellyik elsőbb, mert öszve ütközött.

ŐREG

Azt mondom, hogy a Bor. Mert őregek teje,
A pincze téiben is a vének tűzheje.

Reszkető térdeim azzal egyengetem,
Érzékenységemet helyre rendelgetem.
115 A vénség jajait tőle felejtgetem,
De így ám a Vizet meg nem dicsérhetem.

NEPTUNUS

Ambár most, jó öreg, a vizet utálad,
Meg innád pokolban, de fel nem találad.

BACHUS

120 Ne fély, lész ott korcsma, a bort ingyen mérik,
Akar mennyit iszol, az árát nem kérik.

JUPITER (az Ifjúhoz)

Ez erős Ifjunak nincs erősítőre
Szüksége; nem kell hát bor néki, se löre.

IFJÚ

A sok bűdös halak laknak a vizekben,
Usszon az én nyelvem az boros csebrekben.
125 De nem csak magamé ám ez az értelem,
Az egész Ifjúság mert egyet ért velem.

NEPTUNUS

Ezek jól beszélnek, mert Bachus edénye
El csábította őket s. Vénus szeme fénye.

107 II Bache

108 II biró maga

109 II Nó hej öreg apó

113 II egyengettem

115—116 II [Hiányzik.]

117 II a vizet jó öreg

119 II ott lesz pintsze; méri

120 II sem kéri

121 II [A sor előtti utasítás hiányzik.] Ennek az Ifjunak

122 I-II hat [Értelemszerűleg jav.] II neki bór

123 II Lakjanak a halak a bűdes vizekbe

126 II A bárom Ifjuság [!]

127—128 II [Hiányzik.]

JUPITER (*a kis Fiúhoz*)

130 No már te, kis Fiú, mond meg értelmedet,
A bort szereted é jobban, vagy a vizet.

KIS FIÚ

A mit Apám mondott, azt tudom mondani,
A kis ökör tanul a nagytól szántani.

Mint a Tanitvány is praeceptor szavára
Esküszik, én állok a Bachus partyára.

135 Nem tudom én, a bort mért lehet szeretni;
De csak a színét is nagyra becsülhetni.

BACHUS

Ugyan, jó Neptune, ranczra homlokodat
Ne szedd, ne fintorgasd szádat és orrodát!

140 Még e semmi gyerek alig tud beszélni,
A bor és víz felől még is tud itélni.

NEPTUNUS

Nem csuda, a szajkó a szajkót követi,
Ő még, amit hallott, csak azt emlegeti.

Mond meg csak, Fiacskám, ha néha fürdeni,
Jó é tagjaidat mosni s. heviteni?

KIS FIÚ

145 Már most hozzád állok. A ferdő vizeket
Szeretem, előre nem tudtam ezeket.

Bánom, a csúf Bachus meg tisztelésére
Szóltam. sótt az Égig fel emelésére.

BACHUS

150 A mellyeket szóllok, Fiacskám, tartani
Ha meg fogod, hozzám vissza fogsz állani.

129 II [A sor előtt nincs utasítás.]

130 II A bór töltheti é vagy a víz kedvedet

131 II [A sor előtti szerepnév:] GYERMEK

132 II A kiss <Tanú> Tinó tanúl ökörtül

133—134 II [Hiányzik.]

135 I mert II mért

139 II még ő

142 II azt beszélheti

143—148 II [Hiányzik. E sorok helyett így:] De csak ugyan a víz erős s veszedelmes // A bór pedig álom hozó s nem félelmes // A Bór nem hajthat ell egy malom kereket // De a víz ell forgat sók száz ezereket

145, 163 I [A sor előtt:] GYERMEK

149—170 II [Hiányzik.]

Tudod, a vízben van sok ember halála,
A bor még senkinek kárára nem vála.

NEPTUNUS

Nem tagadom én azt, hogy nagy veszedelem
Vagyon a Vizeken, ez igaz értelem,

155 De hogy még a bor is néha veszedelmes,
Igaz, okoz sok kárt, melly igen félelmes.

Az Ifiúságnak virágát meg észli,
Az észet, mint szú a fát, csak semmivé tészli.

160 A gyönyörűséget haszontalan tűzzel
Váltja fel, a legényt őszve kötvén tűzzel.

Mert a borral edjűtt van buja szerelem,
A hol e kettő van, nincs szégyen s. félelem.

KIS FIÚ

Én mind ezt jól értem, azért ugy itélek,
Hogy a vízhez állok, mert a bortol félek.

165 Inkáb egyenek meg a halak engemet,
Mint sem Minős Uram birja a fejemet.

JUPITER

Tehát, jó kis Fiú, Neptúnus számára
Szemeld magad, ugy jársz éltednek hasznára.

KIS FIÚ

Jól van, nagy Jupiter, szavadat fogadom.

MERCURIUS (*Bachus*hoz)

170 Hogy egyet ért veled a két szűz, tagadom.

(*Mercurius a Szűzekhez:*)

Ugyan hát hallyam, hogy fogtok *ti* szállani,
Ne fellyetek, szabad mindent kimondani.

171 I fogtok szállani [A szótagszám miatt jav.] II
[A sor előtti tájékoztatás hiányzik.] Hát te Hugóm
ugyan mint fogol itélni

172 II Mond ki bátorságal nem kell semmit félni

ELSŐ LEÁNY

Én ugyan ám a Bort nem igen ihatom,
Elég nékem kétzer, ha meg kostolhatom;

175 Ugy hogy a számban is nehezen tarthatom,
De mégis, a viznél sokkal job, mondhatom.

Mert én a viznélkül könnyen el lehetek,
Borban mosdom, ételt borban főzetgetek.

180 A bortol frissülők csak is. Nem kellett
Nékem vizek, engem kedvetlenítették.

Kinek van szüksége sziv vidámitora
Inkáb, mint a szűznek, a ki kez fogora

Vágyna? Tehát leszek Bachus Követője,
A pintes csuproknak hiv ölelgetője.

MÁSODIK LEÁNY

185 Hogy a gyenge Szűzek jó bort nem innának,
Tudom, hogy égy hétre nyár fákká válnának.
Ha nem válnánakis, Férjet nem kapnának,
A dühött pártában holtig maradnának.

190 Lennének sapattak, rútak, halaványok,
Kik most pirosak, mint Párusi márványok;
Nem kapnának rajtok senkik, csak cigányok,
Azért én a borért pénzt örömetst hányok.

195 Nem kell úgy magamat festeni, kendőzni,
Nem kell pirosítót rósa vizben főzni,
Szép vagyok, szép lészek, mert jó borocskával
Élek, elég egy nap nyolcz palatzkocskával.

200 Akarki szeresse tehát a vizecskét,
Nékem nem kell, iszom én szőlő levecskét,
Példának okáért, kulcsár, egy pintecskét
Adj a pincze tokból tisztát, édesecskét.

174 II [A 175. sor áll helyette:] Sött még a számba
is nem igen

175 II [A 174. sor áll helyette:] tiszter ha

178 II bórba ételt főzethetek

179 II csak és

180 II vizek mint hogy kedvetlenítették

181—184 II [Hiányzik.]

182 I hez fogora

185 II Ha a gyenge

188 II Hanem a Pártábá

192 II Én azért a borért örömetst pénzt

195 I mért II mert

197 II szeresse azért

NEPTUNUS

Nem hijában ezek, látom, igen rútak,
Nincsenek kedvekben a jó hideg kútak.

Hivatnak ezután már boros tonnának,
Hogy hírét ne roncsák a szűz Leánykának.

BACHUS

205 Ne féllyetek!

(*Amaz Lyányhoz szól Bacchus:*)

Hát ti ugyan hogy szóllotok?
Gondolom, hogy ti is én hozzám állotok.

HARMADIK LEÁNY

210 De ugyan jobb nékem a tiszta vizecske;
Láttam, mely igen rút az ittas szűzecske.
Inkáb legyek mindég ilyen fejérecske,
Hogy sem tántorogjak, mint beteg legyecske.

Én ugyan is sokszor am fej fájos vagyok,
Bennem a pulsusok szaporák és nagyok,
És néha nem használ semmi, csak ér vágás,
Gyomromban gyakorta olyan nagy a rágás.

215 Hát ha még bort innám! Történne halálom,
Azért csak a tiszta vizet iddögálom,
Majd ha gyermekemet csecsemmel táplálom,
Akkor tán a Bortis innya meg próbálom.

BACCHUS

220 No csak igyekez hát hamar Férjhez menni,
Vagy akarmint próbály gyerekre szert tenni,
Ha más el nem veszen, én foglak el venni,
Ha nem fogsz a vizes értelemmel lenni.

201 II ezek illy iszonyú

203—204 II [Hiányzik.]

205 II Jól teszétek Hát te hogy főgsz már szóllani
[Közben nincs utasítás.]

206 II Gondöld meg előre jobb hozzam allani

207 [A sor előtt:] I A LEÁNY II 3DIK LEÁNY

208 II Tudóm melly

211 II Ugy is én gyakórta nagy fő

217 II gyermekem lesz s tejemmel

220 II akar hogy; [A sor után:] NÓTA

221—261 II [Hiányzik.]

NEGYEDIK LEÁNY

225 Nékem sem megy soha a bor a torkomba,
Egyszer ittam volt még Ifjúi koromba,
De a büzi most is vagy az orromba,
Egy kis híjja, hogy nem teve sirhalomba.

230 Meg meg ittasottam, magam nem birhattam,
Mindenbe ragattam, kibe ragatthattam,
Mivel lábaimon csak alig álhattam,
Szerencsémre égy jó Legényre akattam.

Láttya, beteg vagyok, veszen az ölébe,
Takar hevenyébe a köpönyegébe,
Le fektet, le fekszik mellém; volt eszébe,
Ha nem őriz, leszek holtak seregébe.

235 Én ugy el aluttam, hogy fel se érzettem,
Szinte tiz óráig, észre se vehettem,
Mikor ment el tőlem, csak el szégyenlettem
Magam, bár nem tudtam, hogy mit cselekettem.

240 Más nap rá akadok a jó Ifúira,
El szégyenlem magam, s. jobban szemem búra
Forditom; ő így szól, óh talán szégyenled,
Hogy én velem háltál, s. azt nekem igenled.

245 Ne igyeld, ne szégyend, csak hogy meg nem holtál!
Olyan beteg voltál, hogy egyet se szóltál.
Hirtelen nyavalyád honnan érkezhett,
Nem tudom, szád alig veve lélekzetett.

250 Én mihelyt láttalak, ölembe kaptalak,
Minden ruháimmal bé takargattalak,
Meg bocsás, jó reggel nem valál mellettem,
Mert már akkor inkább csak hired féltettem.

Én nem tom, mit csinált, tudom, meg gyógyítot,
Jupiter áldja meg, keveset hibítot.

De minthogy a Bor járt a gyalázatomra,
Nékem csak tiszta víz kell az italomra.

BACCHUS

255 Az ilyen ostobák soha el nem kelnek,
Mind holtig pártában nyaralnak, telelnek,

NEPTUNUS

Ugy, édes Leányim, engem kövessetek!

BACCHUS

Apátokkal edjütt pokolban veszszetek!

MERCURIUS

No, már jó, Neptúne, három fog melletted,
Csak hogy ezeket is nehezen szerzeded.

260

CHORUS

A Vén Emberis a bort
Jobban szereti. Égy sort
Iszik két Lány, égy Legény,
Egy gyermek, két Lyány, szegény.

261 II [A sor előtt:] Nóta

264 II És egy kiss boros edény

[A sor után a 2. és 3. forrásban az alább közölt új jelenet áll:]

MERCURIUS

Már most hozok elől okos embereket,
Azok tám mondanak jobb itéleteket.

DECLINISTA

Az Aqva az első feő Declinatio
Övé legyen tehát az első Sessio;
Ez peidg bölts, helyes, jó ordinatio,
Hogy a bór (Vinum) második soros inflexio.

MERCURIUS

Allyátok már elől, ti Sintacticusok.
Utánok meg mások, amint ván gradusok.

SYNTACTIKUS

Nékem a tudományt ha be ádnak Bórba,
A Tudos Nepossal ülhetnek egy Sorba.

JUPITER

Talam majd jobbán fóg szollani a Rhetór,
Mint hogy ezek között övé az első Sór.
Szólly hát már te bátran, a mint tudsz ezekre,
Ne halgas ezeknek hitvány beszédekre!

RHETOR

Tiszteség s betsület minden oratoroknak s magamnak is, de mindeneknek elméjét sók Muszka mért földekkel felül muló észt Latók abba a Sima nyelvű fülbe mászóba, a ki a bórt így ditsérte meg: Vinum acuit ingenium, az elmét élesíti a Bór; melly meg betsülhetetlen hasznú legyen a Bór, mert valami képen a, ha már a tüzet elevenségében meg tartya, ugy a Bór a gyomor természeti melegségének taplalója, az inak lankadtságának ell üzője és az elme köszörűje és Sleifere. Az alacson földön folydogaló és a bór termő fell huzakodot hegyekre fel nem mászható szintelen viz pedig ezekkel elenkező dolgoknak szerzője. Tudtak ezt nyilván a bárdolatlan

Persak is, kik midőn valamely nagy dologhoz akartak kezdeni, igen okóssán leg előszer is a Palaczkokhoz nyúlták. Tudta ezt a Görög Vers szerzőknek üstökes csillaga, Homerús, a ki minden reggel a jó finúm Bórból fell hörpentet egy pintes üvegel. Tudta Ennius is és ama Erkölcsöket formaló hómó, a bölts Cato. De még Horatius is a bórt nem hijába ditséri, mert attúl melegétegett a Vers irasra véri. Ha pedig ezeknél is több tánút kívántok, tehat jarjatok ell a Korcsmákat, és fogjatok tapasztalni, mint ell vagynak kopva az ajtók kúszóbjek, melly Simák a Boros kantsóknak széleik, s melly nehezen tartják a rovassókát a fogasoknak szegeik. Mellyekből ugy ki teczik, mint a vás hegy a Sákbul, hogy a Bór a viznél sokkal betsessebb. Betsületel maradjátok azért vizek. Ell mondam.

JUPITER

Faecundi Calices, qvem non fecere disertum.

RHETOR

Az ékessen szólló bórt iszik, compertum.

JUPITER

Ha a Musikusság, Neptune, nem segít,
Hidd el, a Causád még ma meg szégyenit.

Szólj hát!

MUSICUS

Bór nem isza nintsen a Chorúsba
Ha Bórt nem tud innya, rüt a Musikúsba.

Servus, Jo Neptune, Bachusal maradok,
Mivel a jó hangba általa haladók.

JUPITER

Téged, jó Neptune, Lad, senki sem szeret,
Pedig a bor sokkal melly sók rőszat nyeret.

Tám az Astrologus áll a te partódra,
Szóllj hát, mert már régen vágyunk a voxodra!

ASTROLOGUS

Az égi jegyek közt elsőbb a viz öntő,
Azért csak halgássón a Bachust kőszentő.

A szólló nem terem, üres lesz a verem,
Ha nem segít rajtunk Neptunus Bruderem.

BACHUS

Az illy Astrologus bár mindég vigyázon,
De meg sem érdemli, hogy bortúl meg ázon.

Igyal a viz öntő otsmány korsojából,
Iszunk mi a hegyünk leg job maslasából.

NOTA

Lám, hogy itt is csak meg teczik, hogy ki a Legény,
A Sintaxistanak s másnak kell borós edény,
A Rhetór is bórt iszik, még a Sirba nem viszik,
Csak hogy az Astrologusok őtt nem követik.

HARMADIK SZAKASZ

JUPITER

265 Mercurius, a per még most is csak úgy áll,
Szóllyon hát, a kit ott jelenget égy nagy váll.

MERCURIUS

Szólly hát már, Katona!

ELSŐ KATONA

Parancsolatodra

Szóllok én; részemről nem állok pártodra,
Neptuné, s. nem vágyok soha italodra.

MÁSODIK KATONA

270 Jól beszélsz.

ELSŐ KATONA

Ne locsogj, hanem várj sorodra!

A Neptunus bűdös vizét én utálom,
A bort és pályinkát már régen szolgálom,
Lenungomat érte örömet számlálom,
Talám czégér alatt akad rám halálom.

JUPITER (*a második Katonához*)

275 Hát te már mit mondasz ugyan, más fel labos?

MÁSODIK KATONA

Elég, hogy bé jöhet fűzött topámkámba,
Ne jöjjön gyomromba, ne suhanjon számba;
Bort iszom szüntelen, mig leszel a Párámba,
Dohány helet, keller, bort tölcs a pipámba!

JUPITER

280 Gazdag a vagy szegény nem jött é ezekkel?

265—266 II [Hiányzik. Hiányzik a HARMADIK SZAKASZ is.]

267 II [A sor előtt:] NEPTUNUS Szólly már te katona

268 II Szóllók de

269 II Mert épen nem vágyok bűdes italodra

272 II De a Bört s palinkát már

273 II Hó pénzemet

274 II Bár csak czégér alatt történe halalom

275—277 II [Hiányzik.]

278 II [A sor előtt:] 2DIK KATONA; Biz én is bört iszom még lesz a párámba

279 II helyet is bört töltők a

GAZDAG

De hogy nem, itt vagyunk illy itéletekkel.

285 Veled, vitéz Magyar, égy húron pendülök,
Frissülsz az Italtol, de én is frissülök,
Beteg vagyok, iszom, mindjárt megépülök,
Kedvem kerekedik s. a Tánczra kerülök.

Neptunus Uramat a Vargák czéhének
Örömet engedjük; tessék ő kemének
Mosni a bűdös bőrt, lehet a kőrmének
Sárgulni, kóstollya vizét zöld levének.

290 Majd el jó a kupetz, ládam meg pénzelem,
Sokságát pénzemnek előre képelem,
Méltóságos Úr hát Bachus, őt tisztelem,
És Neptunus felett bátran fel emelem.

SZEGÉNY

De nékem nem tetszik az illyen értelem.

295 Könnyű az Uraknak szólni negédesen,
Mert nem vette körül a Nincs legényesen;
Nem tanította meg élni Istenesen,
Mivel nem élnek úgy, mint én, keservesen.

300 Az Úr ő keme is meg fogta az annyát,
Mert bankóra veri már régen aranytát,
Felső hangon beszél, kevélyen jár és lát,
Izzad a számára mert sok láb, fő és hát.

305 A szegénynek szegény kenyér eledele,
Háza czudar, rongyos; az Ég a fedele,
Mind a' négy plágának ostromollya szele,
Ha kemény a nyara, keményebb a tele.

282 II Én a vitézekkel egy

283 II Kivált mikor a jó bőrtől meg

284 II Ha fejem fáj megint a Bor meli dülök

285 II Szeget Szegetl útók s mindjárt meg épülek

286—289 II [Hiányzik.]

292 I hat II hát

293 II De nékem nem tetszik az illyen értelem

295—302 II [Hiányzik.]

304 II [306. sorként, helyette:] Bóra nints tsak
csupa vizet iszik vele

305 II [A 304. sor áll helyette.]

306 II Ell apasztya háját a két agú nyele

310 Ha meg szomjúhozik, dül a pocsoljának,
Meg hajtya a nyakát a munka jármának,
Nincs szeri, se száma nyomorúságának,
Tőprónkódik bajos folyásán dolgának.

315 Nem tudja becsülni az élet pompáját,
Kivül szép, de belől csúfos parádáját,
Vizzel és mandróval tölti meg a száját,
A kapa nem hagyja meg nőni a háját.

315 Azért hát maradjon a Bachus kancsója,
Nem lesz csendességem meg háborítója,
A szegény torkának viz a táplálója,
Mikor abbol iszik, a 'Sido nem rója.

BACHUS

320 Hallám, emberi nem mocska, beszédedet,
Értettem panaszszal meg prézmzett eszedet,
Nemis készítették borhoz a véredet,
Apád viz formában öntött meg tégedet.

NEPTUNUS

325 Az én Istenségem nem hozza magával,
Hogy tovább koczódjon a boros tonnával,
Triton, ály elő hát, ágally a kannával,
Talám nem okad meg a discursusával.

JUPITER

Kérlek, ne bizd másra tántorgó ügyedet,
Félő, meg ne győzzön Bachus ma tégedet.

TRITON

Sajnálánk, ha pizok kapná meg hiredet.

NEREUS

330 Ne fély, Fő Méltóság, értjük kérésedet.

Egy Király nem tartott szőlött országába,
Minden roszsznak gonosz oka mert magába.

307—314 II [Hiányzik. A sorok helyett:] Töbre
betsülem én a vizet mint a Bórt // Mert a
gazdagokál nem ihatom egysórt // A torkomrúl is
tsák vizel mosom a pórt // Sellyem posztó helyet
hordók szúr Creditórt

315 II Maradjon magának a
318 II iszom Itzik fell nem
319—340 II [Hiányzik.]

Az Atyafiak közt elvész a békeség,
Számkivetésbe megy az arany csendesség.

335 Mindezeknek pedig csak ez egy az oka,
Ha iszik az Ember, szél a balta foka.

De a vízbe illyet semmit se találunk,
Csak mellé is állunk, míg lenne halálunk.

340 Téhát itt ám a bort, ne igen dicsérjed,
Tisztességes véged hogy még ma el érjed.

HAJÓS

A Bachus mustráját már régen halgatom,
Marczongó szavait méltán fájlalhatom.
Hogy Neptunus felsőbb Isten, megmutatom,
Lapátom nyelével ha meg vonogatom.

345 Nem tudod, hajókon mennyi portékákat
Hordanak Hazánkba szép matériákat,
Frigiai tővel őszve szőtt munkákat
Mellyek fel pengyózzák a rút Dámácskakat.

350 A hol folyó víz van, nincs szükség szekérre,
Nem török tengelye, mehet akar merre,
El mehet akar az utolsó tengerre,
Jó hát a víz, hasznot hajt minden Emberre.

355 Elmehetz a vizén gyöngyért Indiába,
Mellyből Komám aszszony rakhat a nyakára,
Rá akadsz a hajón a gyémánt bányára,
Melly többet ér, mint sem száz cseber bor ára.

360 Ennékem Neptunus hajt bokros hasznokat,
Számálalom általa a Leopoldokat,
Verem majd tonnára a szép triplásokat,
Nevetem veszetül a fej fájósokat.

339 I am

341 II Bachus Larmáját

343 II elsőbb Légyen meg mutatom

344 II Bachust Lapatommal ha meg meg tapo-
gátom

345 II tudod gorémba [!]

346 II Hordának a vizen szép

347 II tővel ki várrot

348 II fell pengyoznák sok rút leanykakat

349—380 II [Hiányzik.]

358 I általo

HALÁSZ

Maradjon magának a Bachus Nagysága,
Neis nézzen fennyen kis alacsonsága,
Kőhögős, szédelgős, fájdalmas országa,
Ha jól iszik, el vész a szeme Világa.

365 Én kedvemre sűtöm a kövér harcsákat,
Mikor szopogattya Bachus a szálkákat,
Ha a tokra unok, kapom a Potykákat,
Azért, Bachus Uram, hord el az iszákat.

BACHUS

370 Már félek, reszkető félelem mejjemet
Veri; hajós, halász nem őrzi részemet.

A kiket a minap en, szörnyű habokban
Mikor forognának, őrzék: a torokban

Bort tölték, erő ment égybe a szárnyokba;
Altalam a dühös szélt győzték magokba.

375 De jaj, már engemet ezek meg útálnak,
És más táborába szemtelenül álnak.

Én is meg boszszúlom kevélységeteket,
A magatok szava fog meg majd titeket,

380 A veszelyek között mivel benneteket
Kinevetlek. Szakács, szólly jobb beszédekett!

SZAKÁCS

Bachus Apám, szánom veszekedésteket,
Ha lehet, akarom, fogjatok kezeket.

Téged minden szakács szeret, Neptúnust is,
Mert ő nála nélkül nem főzhet egy húst is.

BACHUS

385 Se ide, se oda nem hajlasz te füst bűz,
Szakács, emészsze meg nyelved az Égő tűz.

(Bachus szól a 'Sidóhoz:)

381 II bánom

382 II Akarnám hogy ketten fognatok

386 II Emésze meg nyelved a láng s a gonosz tűz

Talám Itzik Sidó ál a mi partunkra,
Jószte, Itzik, voxot adj a mi sorsunkra!

SIDÓ

390 A Szekhény *Sidóknak* rhéken a puszhabe,
Kheszikla *athott* fizt, nem phort a kánnábe.

The azért ha jó viz, púszhódjón hárkhabé,
Khosert szeret thólni a Sidó torkhábe.

Felsőb mintég a jó étes hegyallyai,
A mellyet nem hozták Khanaán halmai.

395 Csak akkor *szorulok* a fizre, ha mérekh
Phort, azután fizet, én érthe pénzt kérek.

Te másszor, Neptúné, nem kell az ithalod,
Keserű hasamnak, csak tarcsa asztalod.

BACHUS

400 Most már tudom, Itzik, a csalárdságodat,
Borom *miscoválló* nagy *hunczfutságodat*.

Poroszlók, száz botot Itziknek farára
Vágjatok, had szokjon fara régulára!

SIDÓ

Hapám, *khedves* hapham, Bache, jó *khetyelmes*,
Légy a' *fher* *fharomnak*, *kérlekh*, *hengedelmes!*

405 Nem *hetyvelitek* már, *henkedhető* vétek,
Letyen, óh *phiszony*, csak *mondják*, *ereszszétek*.

Az én *kedves* thársam, Sára, *fert* *faromat*
Ne *sirassa*, *Lányom*, *Rebeka* *ajajomat*.

387 II [A sor előtti utasítás hiányzik.]; Talám
Abram; az én pártómra

388 II Mert eő neki leg több gondja ván bóromra
389 I Sidónálók a heken II Sidónak régen a Pusztába

390 I atkott II adott

391 II azért a jó viz

392 II Maslást szeret

393 II Elsőbb

394 II A millyent

395 I szőrülők II szórúlok

396 II Az utásnak vizes bört adok s pénzt

398 II Fáj a hasám tőle csak

399 II tudóm mar Abrám a

400 II A Bört ell bérmaló nagy [A sor után még:]
Hitetlen nemzetség mért rontod a bórom // Mert
csak annak köszöntd hogy nints Púska pórom

401 II Te Hajdú; Abraham

402 II Vagj hamar; fara Mixturara

403 II Bache légy *kegyelmes*

404 I fheri II a vény faromnak

405 II egyelitem mar mert tudom hogy vétek

406 II Mondjad azért kérlek Abrámt ereszétek

407 II vén faromat

408 II *sirassa*, *szánd* meg *Rebeka* *Jányómat*

JUPITER
Vágd el a szakállát!

SIDÓ
Hinkáp életemet
410 Feszthem, mint sem ettől foszszam meg nememet.

BACHUS
Illy nagy gonoszságnak büntetésével jár
Nagy veszély, a farod sozik, amellyet vár.

Ússétek, hogy Itzik többet ne adjon el
Vizet a jó borral; fara szakadjon el!

SIDÓ
415 Imhol, halasztosan, khik ide gyűltetek,
Jó léssen már, csak hogy engem ne üssetek.

ELSŐ POROSZLÓ
Dülly meg, 'Sidó, ha nem, mindjárt le rántalak.

SIDÓ
Ne phancs! Mikor phénszet nem volt, meg szánthalak.

ELSŐ POROSZLÓ
Ebet szántál, soha többet nem láttalak.

SIDÓ
420 Hó te, phiszen láttál, mert mekhis csaltalak.

MÁSODIK POROSZLÓ
Annyival inkább üssed legényesen,
Ne adja el többet a jó bort vizesen!

SIDÓ (*mikor űtik*)
Ne phancs, ne phancs, kérlek, olyan sérelmesen!

410 II Veszed ell mint ettül foszád meg

411—412 II [Hiányzik.]

413 II Űsed Hajdú hogy ő többet

414 I fara II fara

415 II alaztóssán megint kérlek ne bants

416 II hogy a földre le ne ránts

417 II [A sor előtt:] HAJDÚ

419 I <sz> láttalak II [A sor előtt:] HAJDU;
többször sóha sem

420 II Oh de bizony láttal mar meg

421 II [A sor előtt:] HAJDU; űtlek keservessen

422 II Minek adod te el a

423 I olly II [A sor előtti utasítás hiányzik.] Ne űs
ne űss kérlek ollyán; [a sor után:] (Itt jól meg
verték.)

BACHUS

Elég, ne bánjatok véle olly mérgesen!

KIS BÍRÓ

425 No, Itzik, a borral ne bánj ugy ezután,
Másképp szakál nélkül, hid el, maradsz sután.

CHORUS

Jó Neptúné, nem félsz é,
Ezeknek nem felelsz é?
Lám, mind Bachushoz álnak,
430 Tégedet meg útálnak.

Pedig Bachus vereti,
A ki őtet szereti,
Fáj az Itzik ületi,
Bachust megemlegeti.

NEGYEDIK SZAKASZ

NEPTUNUS

435 Illyen büntetésre méltó, a vizecskét
Nem ivó Bachus is érdemel illyecskét.

BACHUS

Ugyan ugy é? Szádat most mindjárt csapják be,
E két vén aszszonyim a pert is zárják bé!

(A vén Aszszonyokhoz Bachus:)

440 Tisztes Mátrónáim, már elől álljatok,
Nyakatokban égy egy bokrét akaszszatok,
A vox eleibe lőrécskét igyatok;
Meg intlek előre, ne kiábálljatok!

ELSŐ VÉN ASZSZONY

445 Itt vagyunk Apánknak parancsolattyára,
Noha Komám, Panda, volt már a korcsmára,
De csak őt meszéllynek hágot a nyakára,
El tántorgott még is az Apja szavára.

424 II bány te is véle olly

425—426 II [Hiányzik.]

427 II [A sor előtt:] NOTA

428 II Ezekre

429 II mint Bachusnak álnak

433 II Abram ületi

434 II Bachus meg emlégeti

435—442 II [Hiányzik. Hiányzik a NEGYEDIK SZAKASZ is.]

443 II [A sor előtt, de a jelenetben végig a szereplő neve:] SUSKA; Jüttünk mi is apánk

444 II Noha Panda komam

Mibe lötyög fityeg a dolog, hallotuk,
Eleitől fogva eddig sajnállottuk,
450 Hogy a víz a borrá támadt, mosolygottuk,
A per indítóját bolondnak mondtuk.

Mi jobb ízű vallyon a jó borocskánál?
Mi becsesebb edény a boros kantánál?
Nincs jobb perspectiva a szivó lopónál,
Sem jobb ülő szátva a tele hordónál.

455 Tudja Komám aszszony, s érti mindezeket;
Hajóba se voltam, soha a vizeket
Épen nem szeretem; a boros csebreket
Inkább nézegetem a szép csap székeket.

Ugy é, Komám Aszszony?

MÁSODIK VÉN ASZSZONY

460 Úgy, édes csillagom.
Lopok a gazdától pénzt, s. mind el tagadom,
S. Ami a rováson van, mind le faragom,
Ha vér, hogy soha sem iszom, azt fogadom.

ELSŐ VÉN ASZSZONY

465 De, édes Komácskám, én is épp úgy csalom,
Ha dőngetni akar, akkor nyalom falom;
Mikor enni akar, mindég meg kurdalom,
Nem iszom, ha hozat, csak fog hegyin nyalom.

470 Pedig én, tudhattya Kiend, hogy szeretem,
A prütút pintestől méhembem temetem;
A Sántára olykor olykor köszöngetem,
A' palaczkot néha meg is nevettem.

448 II fogva noha

449 II támad

450 II bolondnak tartotuk

452 II jobb a jó ízű kedves borotskánál

453 II Soha nints jobb eszköz a

454 II az egrü hordónál

455—458 II [Hiányzik.]

459 II [az egyik szereplő a jelenetben:] PANDA

460 II mind le faragóm [!]

461 II van vagy el tagadom

462 II fel fogadom

463 II [A másik szereplő:] SUSKA; biz én is úgy

464 II Ha meg akar verni akkor

465 II enni adok

467—470 II [Hiányzik.]

Ugyan jó bort árult ám a minapába,
Jutkának pendele alig ált ránczába,
Hogy a tiz pénzesből jól beszett gyomrába,
Sidó betűket irt az úczán a lába.

MÁSODIK VÉN ASZSZONY

475 Mihelyt vizet iszom, gyomrom háborodik,
Lábam a Bodroktól ing és tántorodik;
A ki vizet iszik, mind el nyomorodik,
Ha laziba van is, szive szomorodik.

480 A vén tarisznyakat az ital táplálja,
Suska Komám okos, hogy ő nem sajnálja
Magától, hasznait hiszi és próbálja,
Tudja, miként fekszik a bornyúné tálja.

JUPITER

Vén Kofák, vén kofák, a Styx Vizeibe
Ugyan mit csináltok? Hiszen kezeibe

485 Neptunus tartya ezt, nem Bachus. Titeket
Káron hajójába nem vesz benneteket.

(Jupiter szól Mercuriushoz:)

Szólyl nékik gyengébben, nem értik ezeket,
Mercuri, nem láttam illy eszteleneket.

MERCURIUS *(az Aszszonyokhoz)*

490 Tiszteli általam hitván személyteket
Neptunus és Káron, s. izeni ezeket:
Hajójokba hogy nem veszik Lelketeket,
A parton eszen meg a tetű titeket.

471 II Ugy é; árult Ruben minapaban

472 II A Panda szoknyája

473 II A Panda szoknyája

473 II be szitt

474 II En sem iszom olyan jó bort hamarjába; [a sor után még:] PANDA; Én meg itasodtam a régi időbe // Nem ittam olly jo bort abb az esztendőbe // Keszeg is volt velem kettő egy kendőbe // Hét Poltúra is volt nálam heverőbe // Nints jobb a jo bórnál azt minden meg vally // Suska Komam szegény sokszor tapasztalja // Mikoron bort iszik akkor a dunnálya // Nem kell mert szállast ad akár melly ház fallya

475 II [A sor előtt nincs szerepnév, folytatatólagos szöveg.] Ha én vizet

476 II a Dörsiktől itóng [!] s tántorodik

480 II [A következő sorként.] Sok ell nem hiszi ezt még meg nem próbálja

481 II [Az előző sor változata.] Bolond ki magátúl az itált sajnálja

482 II Hiszzen ezért épült a Splényi ház tája

483—486 II [Hiányzik.]

489 II [A sor előtti utasítás hiányzik.] Tisztelik

490 II izenik

491 II Hajójokba be nem

A Hármos Fúriák fognak udvarolni,
A lopó nem éri, azt fogják danolni,
495 Mind lángos, mind Turhás mérget fog csapolni,
Tűzes fáklyák között ugy fogtok táncolni.

No, tűskére válók, többet ne szólljatok,
Hogy olly nagy kinokra végre ne jussatok!

BACHUS

Rá se halgassatok, mint én! Rám igyatok,
500 Vagy két itze bort a Káronnak adjatok.

Ne félljétek, hogy a parton maradjatok,
Nyakatokba vagy két butykost akaszszatok!

ELSŐ VÉN ASZSZONY

Minek? Talám nem leszsz korcsma kőrülötte?

MERCURIUS

Nem bizony, boszorkány, Káron fel dűtötte.

ELSŐ VÉN ASZSZONY

505 De ha fel dűtötte, a menykő ütötte,
Nem látt ott engemet, az ebek szűlötte!

JUPITER

Ezek is bolondok, és nem iszonyítja
Őket sem Erinnis, Káron se hódítja.

493 II A három

494 II Nem éri a lopó

495 II Mérget fognák néktek bőrt [!] helyet
csápolni

496 II Részegen a tűzbe így fogtok

497—498 II [Hiányzik.]

500 II Egy pint bórra valót Charonnak adjátok

501 II [A következő sorként.]

502 II [Az előző sorként.] Vagy a nyakatokba
bútykóst akaszátok

504 II bizony jó Suska

506 II az ebb a születte

507—532 II [Hiányzik. A második és harmadik
forrásban a befejezés:]

JUPITER

Engem rendeltetek a per ell ösztónak,
Én mint ketőteket tartlak igen jónak,
Jó a Bór, a viz is, de mértékletessen
Kell inya mint kettőt, hogy ell ne temessen.
A sók Bóritaltúl az ágy velő kábúl,
Az ész is a főbe (ha ott van) ell csábúl.
A vizis, ha sokát iszól, erőtlenít,
De még is, mint a bór, úgy meg nem szégyenit.
Ez a tanács tülem, mellyet néktek adok,
Engedelmet kérek, s szolgatok maradok.

510 A tüzes Phlagéton meg nem háborítja,
Megera, Alectó őket vidámitja.

A tűzbeli kigyók mérges fülánkjai
Nem ártnak ezeknek Acheron habjai.

Bachus az eszekben minden lépésekben,
Bor van a szivekben, kancsó a kezekben.

515 E perbe magamat én nem egyvelitem,
Mint valamély törbe be nem keveritem.

Mivel te Fijam vagy, te pedig testvérem,
Inkáb segítségem mások közt ígérem.

Hanem, Biró gazda, a pert réád adom,
520 Hogy el igazitod, tudom, s. nem tagadom.

KIS BIRÓ

Mind két részről hallám az itéleteket,
A bor es viz közt lett vszekedesteket.
De nem hagyom helybe sokak beszédeket,
Mert csak a' szárokban viselik eszeket.

(Neptúnushoz a Biró:)

525 A ki igazgatod bölcsen a vizeket,
Regulázod a mély s. széles Tengereket,
Öntözöd a Földön a fákat s. füveket,
Igy vidámitod az józan Embereket,

Neptúné, a' ki vagy a vizek Istene,
530 Neked több bizonyság, mint vala, kellene.

De semmi; Bachusnak elegen valának,
Kik részegek lévén, nem helyén szólának.

Azért, mint hogy én rám a per bizattatott
Jupitertől, aki ebben csak halgatott,

535 Tégedet elsőbnek mindenkor itéllek;
Utolsobb vagy, Bache, rólad ugy beszéllek.

Azért Neptúnusnak gyémantos koronát
Adjatok, s. Bachusnak szőlő fa boronát.

A MŰ ADATAI

A darab lelőhelyei: 1. **Virágos Kert** 128b—138b. A kolligátumról lásd a 31. sz. darab jegyzetét. Ebben a kéziratban a dráma négy szakaszra van tagolva. A szöveg után „Vége” záradék olvasható.

A 476. sor a Bodrogot említi. Ez megerősíteni látszik azt a feltevést, hogy a darab Sárospatakhoz köthető.

2. **Fejérvári Károly versgyűjteménye** (OSzKKt Quart. Hung. 179.) 31a—36a. A kézirat legnagyobb része Szirmay Antal írása. Első darabja Teleki József lelkendező verse a tolerancia-rendeletéről 1782-ből (5a—11a). Gyöngyösi János, Benkő József, Aranka György (ez utóbbiái a 43a—69b lapokon), Haller László és mások szerzeményein kívül Szirmay Antal feljegyzéseit, verseit tartalmazza 1790-ből. A dráma a gyűjtemény 15. számú darabja. Címe: *Bachúsnak Neptunusál való Czivodása az az annak meg-Fontolássa, ha vallyón a Bór é elsőbb vagy a víz.*

A szöveg folyamatos, nincs részekre tagolva.

Az első forrás szövegéhez viszonyítva a másodikban több mint kétszáz sort kihagytak a darabból. Ezzel szemben mintegy negyven új sora és egy eredeti jelenete van. Ez egyrészt Mercurius, Jupiter, Bacchus és három deák: a Declinista, a Syntaxista, a Rhétor, továbbá egy Muzsikus és egy Asztrológus közt játszódik. A jelenet nagymértékben iskolai előadás jelleget kölcsönöz a drámának.

A kéziratban a darabot „Az Újhellyi Oskola Szemes Strásájának úgy mint Egy Vigil nevezetű Kis Kutyának végső veszedelmére írott versek” követik. Ez a furcsa szerzemény egy Sárospatakról Újhelybe, a skóliába került kutya históriája. Egy Ratkó nevezetű, Sárospatakról érkezett praceptor hozta magával 1781-ben.

A harmadik forrás több vékony füzetből álló kolligátum, mely az OSzK-ban található Quart. Hung. 152. szám alatt. A negyedik füzet tartalmazza az előbb említett újhellyi kutya-históriát (az elején 21 sorral bővebb!) és utána a drámát. Szövege azonos a második forrásával. Helyesírása azonban eltér attól. A Vigil nevű kutyáról szóló verselménynek és a darabnak ez az együttes szereplése Sárospatakhoz (esetleg Újhelyhez) kapcsolja a drámát. Keletkezési ideje 1792 körülre tehető.

Tárgyát illetően a darab a Bor és a Víz vetélkedése témát dolgozza fel.

Szövege nyomtatásban itt jelenik meg először.

SZERZŐ

A kéziratok semmi felvilágosítást nem adnak a szerző személyéről. Minthogy a szöveg benne van a **Virágos Kert**ben, mely elsősorban Sárospatakon előadott iskolajátékokat őrzött meg, valószínű, hogy itt keletkezett. Erre mutat a darab egyik sorának a Bodrog folyóra való hivatkozása (476. sor) is. Hogy iskolai előadásra készült, a II. és a III. forrásnak a négy diákszereplőt felléptető jelenete kétségtelenné teszi. De az első forrás változatában is az iskolai színjátszás kedvenc alakjai szerepelnek, pl. a katonák, a zsidó, a bort szerető asszonyok stb.

FORRÁS

A Bor és Víz vetélkedése a certamenek műfajának kedvelt témái közé tartozik. A XVII. és XVIII. században Magyarországon ennek számos latin és magyar nyelvű feldolgozása ismert. Ezekről lásd a 26. sz. alatt közölt jegyzetet.

A darab közvetlen forrását nem ismerjük.

ELŐADÁS

A darab előadására vonatkozó adatokkal nem rendelkezünk.

Minthogy első forrása a főleg sárospataki darabokat tartalmazó gyűjtemény, és szövegében a Bodrogot is emlegetik, a sárospataki drámák társaságában adjuk közzé.

ÉNEKEK; NÓTAUTALÁSOK

Az első szakaszt befejező ének nótautalása a **Kulcsár-melodiárium** (1775—1785) II. 77. lapján hangjegyesen fennmaradt ének („A két XX-t tudom, régen meghaladtam”) második versszakára hivatkozik. A dallamot közli **BARTHA**, a 3. sz. alatt.

[2. Be kár, be kár né-kem a pár tát vi-sel-nem...]
 Óh, mit bo-lon-doz-tok? Jobb ősz ve fo-góz-tok,
 Mint sem ily-lyen rú-tul e lőt tünk kot-zód tok,
 I-dő-vel is a lész ab-ból, semmi se lesz a ha-rag-ból,
 Mind a ket-tő tők jó, nem kel be-lé tek só.

A második szakaszt záró Chorus nem ad nótautalást. A 4+7 4+7 tagolású szöveg énekelhető a **Pataki-melodiárium** (1798) népies, de ritmizálatlanul lejegyzett dallamára (182. l.). Lásd **BARTHA**, 3. sz.

A vén Em-ber is a bort Job-ban sze-re-tű. Fgy sort
 I-szik két Lány, égy Le-gény Egy gyer-mek, két Lyány, sze-gény.

A harmadik szakasz végén a Chorus énekéhez nincs nótautalás. A 4+7-es tagolású szöveg jól énekelhető a **Novák-melodiárium** (1791) egyik dallamára (113. l.), melyet **BARTHA** közölt 4. sz. alatt.

Jó Nep-tú né, nem félsz é, E-zek-nek nem fe-lész é?
 Lám, mind Ba-chus hoz ál-nak, Té-ge-det meg ú-tál-nak,

SZÖVEGKRITIKAI MEGJEGYZÉSEK

Kiadásunk szövegét a **Virágos Kert**ben olvasható másolatból vesszük, mivel ez tartalmazza a teljesebb szöveget. Ezt a forrást I-gyel jelöljük. A második és a harmadik forrás ugyanazt a szöveget adja, mindössze néhány helyen térnek el egymástól igen csekély mértékben. A változatok szempontjából ezért a harmadik forrást nem is vettük figyelembe. E két utóbbi kéziratban egyaránt előfordul egy új jelenet. Ezt és a több-let sorokat a szövegkritikai jegyzetben a lap alján hozzuk. Itt II-vel **Fejérvári Károly versgyűjteményét** jelöljük.

Az első forrás másolója ebben a darabban is sokszor összeírta a szavakat (pl. *tánnemviszaz*, 96. sor; *őregeketeje*, 112. sor), leggyakrabban a névelőt és a főnevet, a tagadószt, a névmásokat. Ezt a következtetlen írásmódot kiadásunkban nem követtük, a könnyebb olvasat miatt az egybeírásokat általában különválasztottuk, anélkül, hogy ezt a jegyzetben észrevételeztük volna. A mellékjeles s-t mindig s-tal írtuk. A kézirat rövidített szerepneveit kurziválás nélkül teljes alakban hoztuk. A neveket itt is egységesítettük, mivel előfordul, hogy a másolatokban az ugyanazon szerepet játszó személyt kétféleképpen is nevezik, és a névalakok írásmódja nem mindig következetes.

NYELVI ÉS TÁRGYI MAGYARÁZATOK

23 Neptunus nem beszélhet Bacchusról „unoka”-ként, hiszen legfeljebb unokatestvére volt. (Neptunus Jupiter testvére, Bacchus Jupiter és Semelé fia.) Az eredetiben a II. és III. forrás *borostonna* szavai állhattak.

42 *máslást* — a másolás a bor seprőjén erjesztett silány bor

62 *a mia* — amiatt

79 *N. N. Vásár* — helységnév teendő az N. N. helyébe, ahol ti. vásár van

82 *sofrikálok* — andalgók

200 *a pincze tokból* — a boros ládából

242 *igyenled* (vö. a következő sorban: *igyeld !*) — nekem tulajdonítod

252 *hibítot* — hibázott

273 *Lenungomat* — hópénzemet

275 *más fel labos* — a. m. apró, kicsiny. Egy láb kb. 30 cm. De értelmezhető dülöngő, részeg. másfél lábon járónak is, talán féllábú rokkantnak.

305 *plágának* — világrésznek, négy égtájnak

313 *mandróval* --- kukoricalisztból sütött pogácsával

347 *tövel* --- tüvel

348 *fel pengyőzzák* — felékesítik

358 *Leopoldokat* — a Lipót császár alatt vert pénzeket

359 *triplásokat* — talán az I. Lipót alatt kibocsátott háromkrajcárosokat

368 *az iszákot* — az iszákot. a tarisznyát; a szólás értelme: pusztulj innen!

390 *shízt* — a. m. vízt, vizet; *phort* -- a. m. bort

391 *The* — a. m. de; *püzhődjön* - büdösödjön; *hárkhabé* -- a. m. árkában

392 *Khosert* — tiszta italt

393 *étes* — édes

400 *miscoválló* — keverő, vegyítő

403 *Hapám, haphám* — a. m. apám

404 *shert* — vert

405 *hetyvelitek* — a. m. egyvelitek, keverek; *henkedhető* — megengedhető

409 *Hinkáp* — a. m. inkább

410 *Teszthem* — vesztem

412 *sozik* — ütik

415 *halasztosan* — alázatosan

440 *bokrét* — bögrét

453 *perspectiva* — messzelátó

454 *szátva* — szék

465 *meg kurdalom* — megkorholom, megszidom

468 *prütüt* — tütüt, italt

476 *Bodroktol* — ti. a Bodrog vizétől

44.

DÍSZES KOMÉDIA: FLORENTINA

SÁROSPATAK, 1792 KÖRÜL

VERSUS COMOEDIALES

A' JÁDZÓ SZEMÉLYEK:

1	AZ FÉRJ FIAK PATRONUSSA	9	KIRÁLY
2	AZ ASSZONYI ÁLLATOK PATRONÁJA	10	URI EMBER
3	TRÉFÁS SZOLGA	11	KATONA
4	FLORENTINA	12	KERESKEDŐ
5	SZŰZ LEÁNY	13	RÉSZEGES EMBER
6	ESTER	14	ŐZVEGY EMBER
7	SUSANNA	15	BE REKESZTŐ
8	JUDITH	[A	MUSÁK]

VERSUS COMOEDIALES

AZ FÉRJFIK PATRONUSSA

Egy Lelket viselő igaz Atya fiak,
Diszes tekintetű tündöklő Férjfiak,
Kik ide gyűltetek, vagytok hazafiak,
Ekes ábrázatú Leányok s. Ifjak,

5   Legyetek kis korig beszédemre készek,
Terhetek sokáig bizonynal nem lések,
Csak míg előtökben égy nagy kérdést tések,
A mellyért tőletek dicséretet vések.

10   A kérdés ebből áll, amelly fel tétetik,
E' széles Világon ami szemléltetik,
Mi leg szebb, ékesebb, ami születtetik,
Azok közt égy szóval, ami teremtetik.

15   Mellynek nehézségét aki által hattya,
Annak dicséretet nyer magyarázattya,
Oedipusnak méltán seregünk mondhattya,
Aki ez dologban tanácsát adhattya.

20   Sok bölcs fejek ebben magokat hanytatták,
De mind eddig még meg nem magyarázhatták,
Mi leg szebb, nemesebb, ki nem találhatták,
Azért e nagy kérdést most én reám hatták.

Kőrül nézem azért e föld kerektségét,
Meg vetem eszemnek minden mesterségét,
Hogy fel találhassam e Világ szépségét,
Ekes és tündöklő nagy gyönyörűségét.

2 II tündöklő Urfiak
5 II beszédemre
11 II a mi teremtetik
12 II a mi születtetik

14 II nyert
16 II e dologba
19 II Mitsoda a leg szeb ki
20 II Tehát e'

25 A ki nyílt rósának nagy az ő szépsége,
Szép a gyémánt, ezüst, arany fényessége,
Szép a Liliomnak az ő fejérsége,
De mindeniknél szebb férjfi ékessége.

Ambár hát beszédim talan illetlenek,
30 De minthogy azt magok tartják az Istenek,
Ki merem mondani, noha nem mindenek
Hiszik el beszédim, amellyek ilyenek.

Mert nézd meg a Legény testének állását,
Nézd meg gyöngy szemei fénylő ragyogását,
35 Nézd meg lábainak gyönyörű járását,
Bizony e Világon nem találod mását.

AZ ASZSZONYI ÁLLATOK PATRONÁJA (*refutállya*)

Szerelmes barátom, hallám beszédedet,
Férjfi szépségével dicsekedésedet,
Meg vallom, becsüllöm azért az eszedet,
40 De nem hagyom helyben itt itéletedet.

Mert énis meg vallom fő gyönyörűségét,
A szép Férjfiaknak deli ekességét,
De körül ha nézem világ dicsőségét,
Leg szebnek találom az Aszszonyi szépségét.

45 Kinek mint a gyémánt mosolyog a szája,
Mint a nap Délfélben, fénylik az orczája,
A Piros rósához hasonló pofája,
E mellett kegyesség adatik hozzája.

Innen már mind ezek az Aszszonyi népet
50 Szeretik, kedvellik illy rend kívül szépet,
Illy rend kívül szépet, tökelletes épet,
Ha illyet foghatnék, ma csinálnék lépet.

Meg vallya hát azért mindennek a szája,
Ha csak irigységgel nem mételyes mája,
55 Hogy ez az Istennek jó remek munkája,
Az Aszszonyi rend és e Világ csudája.

26 II arany ezüst

28 II mindezeknél szebb a Férj

37 II [A sor előtt:] Aszszony Patrona

39 II ezért

40 tett itéletedet

42 I déli

43 II ha körül nézem

44 II itélem az

46 II dél félbe mozdul

54 I metélyes II fekélyes

55 szép remek

56 II rendnek s. Világnak

A' Férjfi szépsége olyan, mint a pára,
Ehez képest semmi, nem tart e' sokára,
Tizen nyolcz esztendő szépsége határa,
60 Azután szőr, szakál nő az orcájára.

Az Aszszonyi rend hát e Világ szépsége,
Kinek Szépségének nincs eleje s. vége,
Kinek e nemzettel nincs esmerése,
Nem tudja az, hogy mi Világ ékessége.

AZ FÉRJFIAK PATRONUSSA
65 Hol vetteđ magadat Férjfi gyalázója,
Seregünk rendinek megundokítója?
Hogy lehecz te annak illy rúť motskolója,
A kiből ki vett volt tested formálója?

TRÉFÁS SZOLGA
70 Azért gyaláz minket a' Lyány bizonyára,
Hogy ő égy Férjfiival a Piacz láttára
Rúťul veszekedett, s. az is a hátára
Sokat, jokat csapott karcsú Derekára.

De ő is a Férjfit bezzeg ki fizette,
Mert a Házok előtt mind addig lesette,
75 Mig menetelét a Férjfi arra tette,
Egy désa moslékkal jól nyakba öntette.

Ő hát, mivel tett volt olly cselekedetett,
Az Aszszonyi rendtől nyert nagy dicséretet,
Ezen Virtusáért ollyan becsületet,
80 Hogy nindjárt közöttök elsőnek tétetett.

AZ FÉRJFIAK PATRONUSSA
Ha, ha, Kutyafija, azért hát illy készen
Az Aszszonyi nemről dicséretet téssen,
Hogy az Aszszonyokrol jó titulust véssen,
De még ennek bezzeg a vége mi léssen.

58 II az sokára
60 II Osztán bajusz szakál
61 II a világ
62 II A mely szépségének
64 II tudja mi lehet világ
65 II [A sor előtt:] Férfi Patronus,
68 II Hisz ebből vett téged
69 II e Jány

72 I Jokat jokat II Sokat jokat huzott
74 II házak
81 [A sor előtt:] I [Hiányzik:] Az II Férfi
Patronus.
82 II Aszszonyi rendről
83 I aszszonyokrol II aszonyoktól
84 II ennek vége bezzeg majd mi

85   Mert már sok Ifjakat az Aszszony szépsége
Jégre vitt, e miatt lett nagy szégyensége,
E miatt veszett el Hector vitézsége,
E miatt égett meg Trója ékessége.

Az ASZSZONY ÁLLATOK PATRONÁJA

90   Mind hamisság, amit mostan mondottatok!
Illy nagy hazugságot rám hogy foghattatok?
Mert én reám soha semmit nem láttatok,
Nem igaz hát, amit rám kiáltottatok.

95   De akarmit locsoj, én azt meg esmérem,
Hogy az Aszszonyoknál nincs szebb, azt dicsérem,
Valamig csak bennem fog folyni a vérem,
Én a kegyes Aszszonyt leg szebnek itélem.

100   Jőszte, Florentina, Világ fényessége,
A kiben bé telik szivem dicsőssége,
Beszéld elő mostan, mi az ékessége,
A jó s kegyes Aszszony angyali szépsége.

*FLORENTINA (elő jön és elő beszél az Aszszonyi állatok
szépségét)*

105   E széles Világban amit szemlélhetel,
Zöldségben Virágot, füvet remélhetel,
De ezek közt olyan szépet nem lelhetel,
Mint az ékes Aszszony, melyet el hihetel.
Mert nézd körül, melly szép teste sistemája!
A Fülemlének nincs olly szép nótája,
Mint ahogy hangicsal arany színű szája,
Ne légy hát szépsége mocskoló vargája!

110   Angyali szépséget visel abrázattya,
Rószaszin orczája a homályt oszlattya,
Gyémántos szemeit amerre forgattya,
Az Irigységetis magához hajthattya.

86 II a miatt; szegénysége

89 [A sor előtt:] I ASZSZONYOK PATRO-
NÁJA II Aszony Patrona

91 II semmit sem

92 II kiabáltatok

93 II lotsogsz

95 II buzogni fog vérem

96 II leg szebnek ki kérem

97 I Jőszti hát Florentin [Értelemszerűleg és a
szótagszám miatt jav.] II Jőszte Florentina világ
ékessége

101 II [A sor előtt csak szerepnév van.]; szem-
lélhetek

102 II Zöldségbe virágba füvet remélhetek

103 II lelhetek

104 II hihetek

105 II mily szép

107 II Mint az hogy

111 II a mire

Selyemnél, bársonynál gyengébbek hajai,
Skófiúm kötésnél szebbek fonásai,
115 Mint égy égy arany szál fénylenek szálai,
Itt vagynak Vénusnak minden bokrétái.

Fehér liliomnál fejérből homloka,
Elefánt tetemből csinált torony nyaka,
120 Mint Vénus oltára ragyog az ajaka,
Az Isteni kéznek vagyon itt nyomdoka.

Két Fekete szeme gyémánt ragyogványok,
Draga szemöldöki Égi szivárványok,
Mellyeknek mozgási tűzes villámányok,
Ollyak a kezei, mint fejér márványok.

125 Orra szeme alatt keskenyen indúla,
Nem lapos, nem gábé, szájára nem nyúla,
Vége majom modra görbén nem fordúla,
Orr lyuka szélesen sem ki nem tágula.

Czirkalomra vette viola szín száját
130 A bölcs Isten, mellyen zengeti nótáját.
Nem tudom le írni szépsége formáját,
Még az irigység sem lelhetne hibáját.

Mint Elefánt tetem, fogai ragyognak,
Ha szája meg nyílik, ezek mosolyognak,
135 Aprók és nem nagyok, furcsán vigyorognak,
Mint a Férjfiaké, rútul nem morognak,

Szajából, ha beszél, lépes méz költözik,
Mind két ajakában kedvesség öltözik,
140 Gyenge keskeny hussal, nem bővel töltözik,
Kettős piros Kláris gombbal gyümölcsözik.

Tiszta Zaphirus kő meije, s. illatozik,
Fejér gyöngy virággal amely virágozik,
Szép Hiacynthusi színnel jádzodozik,
Mint a nap Dél színben, soha nem változik.

114 II szebbek a vállai

115 II Mint arany fénylenek hajának

116 II minden ajakai

117 II fejérből a homloka

118 II tetemből készített szép nyaka

120 II Isten kezének

122 II szemöldöki épen

123 II villámányok

126 II nem fitos

128 II Orra szeme szája nagyra nem

129 II viola szem

132 II Mert; lelheti

134 II meg nyúlik

139 II nem bőrrel

140 I gombbal II gombbal

144 II soha sem

145 Márvány kőnél szebbek mind a két lábai,
Mint arany oszlopok, olyak a szárjai,
Kárbunkulus kővek térde kalácsai,
Tiszta arany drótból állanak inai.

150 Két szép arany almák nőttek kebelében,
Égy égy gyémánt bimbó ezek tetejében,
Nincs olly fene Tigris, kinek a kezében
Ha akadna, hogy ne őrvölne szivében.

155 Ha pedig a szemed karcsú derekára
Fordítod, találsz itt sugár czédrus fára,
Ennek szépségének nincs hossza s határa,
Csak ez teremtetett Világ csudájára.

160 Mert bár e Világon néz el mindeneket,
Négy elementumból nőtt természeteket,
De az Aszszonyoknál nem találsz szebbeket,
Ki volna, aki ne szeretné ezeket?

Mint a fel kelő nap, olyan személyében,
Nem csuda hát, hogy ha estek szerelmében,
Igyekeznek lenni ezeknek kedvében,
Mert minden szépséget kel találni ebben.

165 Egy szóval, valami gyönyörködtetheti
A szivet, a szemet örvendeztetheti,
Igaz szeretetett szivbe gerjesztheti,
Mind azt az Aszszonyba ki ki meg lelheti.

170 Hát ha még szám ennek virtusit számlállya!
Alázatosságnak Aszszony a példája,
Ő a kegyességnek lobogo faklyája,
Méltán is dicséri musáinknak szája.

SZŰZ LEÁNY

175 Hallották, le írá az Aszszony szépségét
A Néném, sok féle drága ékességét;
Én mármajd leirom az ő nemességét,
A Férjfiak felett való dicsőességét.

146 II olyanok szárjai
158 I Nagy II Négy
163 II Igyekeztek

164 II Mert van igen szépség öntve termetébe
167 II szeretetét
171 I Ó II Ő

De hát a Férjfiak olyan igen szépek,
És nagy méltóságú tökéletes épek,
Mint az szép Aszszonyok, mért a férjfi képek
180 Kéretik a Leányt, nem a fejez népek?

Én még, azt láttyátok, gyenge virágomban
Vagyok csak Ifjúi szűz Leányságomban,
Mégis, lám, tizen négy esztendő koromban
Melly sok Leány kérő forog az Házamban!

TRÉFÁS SZOLGA

185 Ennye kő születte, cifra kis Dámája,
Ne hidjetez neki, hazug ennek szája!
Tizen négy esztendőst ki venne hozzája?
Férjhez adná magát, pedig nincs párnája.

FERJFIAK PATRONUSSA

190 Hallám mind kettőnek sok beszélgetését,
Szépségével való rút dicsekedését,
Inkáb halgatnám a róka csevegését,
Mint az illy két félnek rút vetekedését.

Bolond, mi az szépség? Csak kőd, dög és pára.
A leg szebb virág is meg aszik sokára.
195 Hervatt ránczok jönnek a piros orczára,
Púp nő a szép Aszszony karcsú derekára.

A szép mosolygó szem meg homályosodik,
A Kláris szín ajak meg halaványodik,
Az egyenes termet görbül, horgosodik,
200 A Vénusbol gyakran vén hús folyamodik.

A melly főbb dolgokat visel a nemesség;
Jó erkölcs, Isteni félelem, kegyesség,
Nem bujaság, hanem a tiszta Szűzesség,
Ez volna Aszszonyba a legg főbb jelesség.

179 I mert II mért

181 II láthatják

182 II Ifjú gyenge Lányságomba

189 II [A sor előtt:] Férfi Patronus

192 II rút veszekedését

193 II és dög s. pára

197 I mosolyó

202 II félelem s. eszesség

204 II volna ha volna Aszszonyba kegyesség

205 Micsoda hát, kérlek, az igaz nemesség?
A meg maradandó állandó ékesség,
A hires Vitézség, a Virtus, bölcsesség;
Ez el nem vész soha, olytán kedvesség.

ESTER

210 Igaz, hogy a Virtus nem koldul szépséget,
Ragyogtat magában kellő fényességet,
Még is, ha szép testből mutat ékességet,
Kész kedvességéhez tölt több kedvességet.

215 Az Aszszonyi nemzet mutat bölcsességet,
Magából ragyogtat tiszta kegyességet,
Minden Virtusival bir ez szelidséget,
Fel találhac ezben sok szép dicsősséget.

220 Azt mondád, halodé, fellyebb beszédedben,
Ha az a mondásod még jutna eszedben,
Hogy nem illik nékem te itéletedben
Szépséggel kérkednem. Nincs valóság ebben!

De meg tanulhattad, hogy az én szépségem,
Masok felett való deli ékességem
Azt cselekette, hogy lenne kedvességem,
Asvérus Királlyal szoros egyességem.

225 Noha én mint Fogoly Leány ugy tartattam,
Szüleimtől árván egyedül marattam,
De én szépségemért fel magasztaltattam
Méltóságra, és sok népen uralkottam.

230 Bizony hát a szépség nagy Isten áldása!
Az ékes ábrázat fényes ragyogása,
Kivált ha mellette kegyesség lámpása,
Csak ezzel lett is a Sidók meg tartása.

235 Végre hát azt mondom, hogy nem jól foly véri,
Valaki szivében jól meg nem esméri
Az Aszszony szépségét, és azt nem dicséri,
Mert a szép kegyesnek mindég van jó béri.

205 I hat II hát

206 II egészség állandó

208 II ilyen az kedvesség

211 II is a szép

212 II töb töb

215 II bir nagy

217 I Az II azt

222 I déli II deli

224 II szoros ellenségem

232 II Csak is ezzel lett a

233 II nem foly jól

SUSANNA (*dicséri Szűzességét*)

240 Én nem dicsekedem az én szépségemmel,
Angyali szépséget mutató képpemmel,
Hanem csak egyedül szép Szűzességemmel,
Mint minden kincsemnél leg féltőbb kincsemmel.

Susanna, én nevem, Liliomot térszen,
A mely 'Sidó szótól eredetet vérszen,
Én tiszta éltemről a ki példát készen
Vészen, a dicséreti a Vilagon lérszen.

245 Mert én szűzességem zöldellő pálmája
Másoknak is lehet világos példája,
Mert nem csókolt engem idegennek szája,
Nálam az ollyannak nem volt Vacsorája.

250 Még is két átkozott Birák beszédekre,
Kiknek hogy nem attam buja szerelmekre,
Mint latort úgy vittek ítélő székekre,
Halált rám mondottak, szólyatok ezekre.

255 De a kegyes Isten mások példájára
Vítette ezeket az akasztó fára,
Daniel a dolog végére hogy jára,
Akadt mind kettőnek horog a nyakára.

260 E Példa, Férjfiak, előttetek légyen,
Mindenitek ebből tanúságot végyen,
Hamis bizonyágot más ellen ne tégyen,
Hogy végtére fejét ne kövesse szégyen.

Ti pedig, Aszszonyok, tiszta szűzességet
Tanuljátok tőlem szemérmetségét,
Be ne mocskoljátok ezt a dicsősséget,
A Férjfiak felet való nemességét.

JUDITH (*dicséri Vitézségét*)

265 Drága kincse lehet a szép szűzességnek,
Nagy Isten áldása volta a szépségnek,
De ezeknél fellyebb még a Vitézségnek,
Ellenséget verő szörnyű erősségnek.

237 II [A sor előtt csak:] Susánna; ezen szépségemmel
240 I kincsemmel II kintsemnél
243 I <A ki > Én II ki példát kap készen
244 I dicséreti a <dicséreti> e Vilagon II Annak dicsérete e
246 II Másoknál

247 II Mert engem tsokolt
248 II Nálam idegennek
252 I szályátok II mondottak rám szólyatok
265 II [A sor előtt csak a szerepnév van meg.]
266 II volt ez a
268 II szörnyű dühösségnek

270 Ez által sok szegény Legény méltóságra
Kapott. Koldússágból ment nagy uraságra,
Sok betyár, sok Juhász Generálisságra;
Sok példákat tudnék hozni bizonságra.

275 De most el halgatván, emlitem nevemet,
Judith Aszszony vagyok, ugy néz meg engemet,
Jól tudom, hallottad nagy Vitézségemet,
Hollófernesen lett nagy győzedelmemet.

280 Láttál é valaha ilyen vitézséget,
Valakiben ilyen kőrmős erősséget,
Mint bennem, ki vesztett ilyen ellenséget?
Senki sem nyujtott volt pedig segicseget.

Nem vala olly férjfi, a ki szemben szálni
Mert volna ő véle a harcra kiálni;
Én voltam, aki ezt meg mertem próbálni,
Illyen vitézt, mint én, nem lehet találni.

285 Nincs hát Férjfiaknak mivel dicsekedni,
Az Aszszonyok felett nincs mivel kérkedni.
Jól lehet ők ithon tudnak hizelkedni,
Csak szajjal mindenkor győzedelmeskedni.

290 Még is a Kocsmákon azt fecsegi szájok.
Hogy az ellenségnek léssen nagy prédájok,
Holott, ha kell menni, reszket a pofájok,
A melly miatt gyakran tele a gatyájok.

295 Noha gyenge kezem kard markolattyára,
Nem termett, született kapára s. kaszára,
Hanem a drága szép ruhák varrására,
Még is ki állottam illyen nagy csatára.

KIRÁLY (is az Aszszony népet tartya a legg szebbnek)

300 Mindnyáján láttjátok Királyi Felségem,
Széles e Világon van nagy dicsősségem,
Nincs még is, nemis kell több gyönyörűségem,
Mint az en drága szép kincsem, Feleségem.

271 II juhász ment nagy uraságra

272 II tudunk

279 II a' ki sok ezer ellenséget

280 II Győzött és senki sem adott

282 II én vélem a' hartzba

287 II otthon

289 II azt beszélék

290 II ellenségben

294 II kaszára kapára

297 I [A sor előtt:] A KIRÁLY II Király

298 II világon terjedt

299 II főb gyönyörűségem

Egyedül benne van fő gyönyörűsége
Szívemnek, kedvemnek minden Reménsége,
Benne van egyedül minden dicsőssége,
Éltemnek enélkül talám lenne vége.

305 Nem bánom, bár felét hires Országomnak
Ellenség hajcsa el minden jószágomnak,
Csak hogy békét hadjon az én galambomnak,
Mert így vigasztalást nem lelek magamnak.

310 Az Aszszony a Férjfi ékes Koronája,
Amint bizonyította bölcs Salamon szája,
Ez gyönyörűsége, ez szeme pillája,
Maga a Szent Isten ennek bizonyosága.

315 E föld kerekéségén senki hát ne légyen,
A ki boszszúságot Feleségén tégyen,
Rút gyalázó szívet ezekre ne végyen,
Rá mint ellenségre mert kardom úgy mégyen.

320 Te pedig Istennek nemes teremtése,
Aszszonyi gyöngy sereg, Világ fényessége,
Légyen életednek kívánt békessége,
Ezen beszédemnek eleje és vége.

SZŰZ LEÁNY

Királyi Felséged Szolgáló Lyánkája
Köszöni, hogy járult hozzánk gráziája,
Míránk ezután is légyen illy cürája,
Mindenben szolgálunk, valamit mond szája.

URI EMBER

325 Én Úr vagyok, amint ti is jól tudjátok,
Hiremet, nevemet, tudom, hallottátok,
Azért beszédemet most helybe hadjátok,
Mert ha nem, más képen fogatok hozzátok.

330 E Világnak minden fényes boldogsága
Csak kőd, hamu, pára, nincsen valósága,
Kinek Felesége van jó, kegyes, drága,
Annak legyen leg szebb s. leg drágáb jószága.

304 II ő nála nélkül lenne

306 II el s felét jószágomnak

308 II ugy

312 II ezt testifikálja

316 II rá mégyen

317 I Ti II Te

319 II élteteknek

322 II Köszönöm

323 II Reánk

324 II valamint

325 II ti is tudhatjátok

335 Mert nincs az Istennek drágáb Teremtése,
A kerek Ég alatt nincs olly építése,
Mint a kegyes Aszszony, kinek dicsérése
Mindent fellyül halad Angyali termése.

340 De hogy többet mondjak még dicséretére,
Az Aszszonyi nemnek nemesítésére,
Nálok nélkül talam e Világ végére
Jutna nem sokára a Föld Fenekére.

KATONA

Én születésemnél fogva Márs mezején
Forgottam, s. tartattam Bellonának tején,
Nem jártam Dianna szép zöldes erdején,
Be sokszor csatáztam az ellenség fején.

345 Bé jártam nagy részét e' széles Világnak,
Minden szegit, Lyukát Fris Magyar országnak,
Qvártilyossa voltam a kissebb Kunságnak,
Sok Falut hozhatnék erre bizonyágnak.

350 De aztat meg mondom, mondok valóságot,
Hogy soha nem láttam olly drága jószágot,
Mint az ékes Aszszony, sem olly boldogságot,
Azért hagytam oda a Katonaságot.

TRÉFÁS SZOLGA

355 Ritka hiti, hidd el, biz a Katonának,
Hazugsággal tellyes, ne hidj a szájának,
Most is azért csapja, tudom, Ilonának,
Hogy *sok* pénzel adós Korcsmárosnéjának.

KERESKEDŐ

360 Eddig csak halgattam ezek beszédeket,
Az Aszszonyi nemről tett dicséreteket,
Csudálom, meg vallom, esztelenségeket,
Talám a Leány Szűz fogta el sziveket.

340 II Jutnánk

342 II Ballonának

344 II De

346 II Lyukát nagy

349 II De azt most nem mondom

350 II sem

355 II tsapja ő magát Fikának

356 I csak; korcsmárosj(⟨na⟩)nak [A *né* föléír-
va.]

357 II ezen

360 II szűz leány

Mert nékem, meg vallom, hogy a Feleségem
Nem segicség, hanem fele ellenségem.
E miatt veszett el minden örökségem,
Melly miatt szivemben van keserűségem.

365   Én kereskedésbe töltöm életemet,
Futással, járással szerzem kenyeremet,
Mint bibort úgy tartom a Feleségemet,
Még is, mint kellene, nem szeret engemet.

370   Eddig hittem néki, tettem kívánságát,
De már kitanultam minden ravaszságát,
Másoktól is hallom foglalatosságát,
Winné el a *tatár* mind ágát, mind magát.

375   Engem el fárasztott, nincs erő testemben,
Siratom bezzeg én tellyes életemben,
Az Aszszony mert meg ölt szép becsületemben,
Katonának megyek keserűségemben.

RÉSZEGES EMBER

380   Kedves édes Komám, ne roncsd el magadat,
Ne meny Katonának, tedd lé bánatodat!
Fel hozza még az Úr a te szép napodat,
Meg *hal* Feleséged, még ládd Világodat.

Mert hogy példát hozzak vigasztalására
Szivednek s magamnak szomorúságára,
Az én Feleségem, igaz, ruhájára
Nem költ, de bezzeg költ csak a Korcsomára.

385   Ha borral jól lakik, csak az orrát szijja,
Dúl, fúl, nincsen kedve, szolgálóját vijja,
De bezzeg meg örül, nincs kedvének hijja,
Hogy ha Csutorásné a kúszkóba hijja.

390   Ottan ha le ülnek, mindjárt a Korsóra
Vagyon leg főbb gondja és a mézes borra,
Azután jól isznak, fakadnak illy szóra,
Igyunk, Komám Aszszony, had mennyen csak sorra.

371 II hallám

372 I kék kő II [Lásd a főszövegben!]

375 II Mert meg ölt az Aszszony

377 II [A sor előtt csak:] Részeges

379 II Úr ragyogó

380 I hall II hal feleséged, s. nyered

384 II a bor kotsmára

388 II Ha a Csutorásné a kúzkoba

390 II gondjok

395 Onnan haza jővén, dummog, bolondozik,
Az Urát mocskollya, torka harangozik,
Igy jár az a Férjfi, ki meg házasodik,
Boldog az a Legény, ki ettől irtózik.

400 Azért én mindennek aztat javasolom,
Meg ne házasodjék, veszsék lakadalom.
Kerüllye az Asszonyt, ki csupa únalom,
Boszsúságot szerző s. veszekedő malom.

Vagy pediglen, hogy ha már meg házasodál,
Van Tatór Korbács is elég szíártónál,
Azt végy, mindenkoron az legyen házadnál,
Ásd, vágd, mint a Lovat, tán valamit használ.

ŐZVEGY EMBER

405 Szerelmes Barátim, miért mocskollyátok
Ti az Asszonyokat? Hogy rágalmaztátok,
Ennek még az árát, el hid, meg adjátok,
Most is felőletek mit mondnak, halljátok.

410 Azért hogy égy kettő olyan találtatik,
Kiis részegesnek, egyébnék mondatik,
A többi olyannak azért nem tartatik,
Hallátok, mindentől fel magasztaltatik.

415 Én ugyan jutottam már özvegységemre,
A melly van igen nagy keserűségemre.
Még is meg esküszöm, ha kell üstökömré,
Hogy semmit nem tudtam a Feleségemre.

420 Sőt, meg vallom szivem szomorúságával,
Hogy a Feleségem az ő halálával
Egész házamnak lett igen nagy kárával,
Minden örömömet elvitte magával.

393 II dunnog

395 II [Helyette a 396. sor áll:] ki olykor irtozik

396 II Midőn felesége rutul kiáltozik

398 I sokadalom II veszszen lakodalom

399 II asszonyt mert

401 II megházasodtál

402 II Vele unalomra eggyé párosodtál

403 II Korbács szigyártónál mindenkoron ott áll

404 II Vágd mint lovat s. feljen rajta' szoknya vál

405 I barátom II barátim

407 II árát duplán meg

408 I halljának II haljátok

410 II A ki részegesnek

412 II Látjátok

416 II sem

420 II el vette

Mert miolta meg holt kedves Feleségem,
A ki volt leg drágább s. féltőbb örökségem,
Azolta semmiben nem volt dicsősségem,
Nem vala örömem, sem gyönyörűségem.

425 Nincs is szebb áldása itt az Embereknél
A Mennyei Úrnak jó Feleségeknél,
A melly drágáb minden Világi kincseknél,
Bizony, soha égy kincs drágáb nincs ezeknél.

KIRÁLY

430 De már meg számlálom mindeniknek voxát,
Kik az Aszszonyokkal tettünk sententiát.
Három annyira megy, ha nézem a számát,
Mint a kik Dicsérik a Férjfiú ágát.

FÉRJFIAK PATRONUSSA

435 Ah, nyavalyás Fejem, imé, mely csúfá lett,
Mert imé, a koczka nékem vakott vetett!
Az Aszszonyrol tészzen minden dicséretett,
Senki sem dicséri a Férjfi nemzetett.

440 Csudálom, megvallom, esztelenségeket,
Nem tudom, mi fogta most el az eszeket,
Tudom, meg bánnyátok végtére ezeket,
Mert bizony jégre visz még ez ám titeket.

Hogy ilyenek vagytok, az felette nagy kár,
Egy csontbol letterek, szivetek mi jót vár?
Mint vigad szivetek, mert Aszszony körül jár!
Komor Télre fordul még a zöldellő nyár.

FLORENTINA

445 Meg mondatott néked, hallod é, hogy ne szóllj,
Fecsegő nyelveddel már vélünk ne harczoly,
Méltatlanságunkban minket így ne motskoly,
Nincs rád semmi szükség, meny előlünk, oszoly!

426 II a Feleségeknél

428 II egy sincs drágább kints

429 II megszámlállok mindent a' voxokkal

430 II Kik szententiákat tettünk Aszszonyokkal

431 II ha nézzük jó okkal

432 A kik ellenkeznek a gyors Férjfiakkal

433 I Csúfa

434 II nékem a koczka ime vakot

435 II Aszszonyokról tésznek mindég

438 II el most

440 II Mért ugyan; az ám

442 I lettenek II lettetek

445 II hallod é te ne

JUDITH

450 Nem kell, Komám Aszszony, már velek perelni,
Az ebb született ki kell pemetelni,
Ha pedig nem akar, körül kell metélni,
Had tanuljon, mászszor tudjon tőlünk félni.

FÉRJFIAK PATRONUSSA

455 Ejnye, szette vette, puldi Regementi,
Ni, a szegény Legényt mint besteleniti!
Szaladj, Fiam, mindjárt a szemed ki üti,
Ne vetekedj véle, üsse meg a bombi!

TRÉFÁS SZOLGA

460 Annak köszönnyétek, hogy a puska porunk
El fogyott, s. bé fagyott a kard markolatunk,
Mert majd meg mutattuk volna azt, hol lakunk,
De még ezután is ezekért meg taglunk.

FLORENTINA

465 Ti pedig, Férfiak, kik dicséreteket
Tetteték mi rólunk, tudjuk neveteket.
Hidjétek, hogy mi is szeretünk titeket,
Jertek, vigadozzunk, fogjatok kezeket!

Minden szomorúság távol járjon tőlünk,
Légyen nagy örömben kiki most közülünk,
Együnk, igyunk, és majd laptára kerüllyünk,
Egészséggel, Músák, mindnyájan örüllyünk!

KIRÁLY

470 Mi is, vig Musáink, ide kívánkoztunk,
De el értük immár, amért fáradoztunk,
Szép Szűzek, hozzátok jöttünk, ohajtoztunk,
Ha be vesztek, miis vigan mulatozunk.

449 II vélek `sémberelni

450 II születettek

451 I körül II pedig ki nem megy környül

452 II tőlünk tudjon

453 I Ejne II [A sor előtt:] Férfi Patronus; Ejnye
kutya szedte vette puldi piti

454 II Né

455 II szemed mindnyárt üresiti

456 II Ne veszekedj vele Plundra egyesiti

457 II [A sor előtt csak:] Szolga; Köszönnyétek
hogy a golyóbis falatunk

459 II volna hogy hol

460 II De ezekért meg ver ezután is tagunk

461 II No mostan Férfiak

467 II majd Játékra kerülünk

468 II örülünk

471 I jöttünk II juttunk

472 II Vigan leszünk a' mint edig mulatoztunk

475 Tudjuk, személyünket tiis kívánjátok,
Perecz s. borotokat tőlünk nem szánjátok,
Hát ha még nevünket, rangunkat tudjátok,
Tudjuk, szivesebben hogy minket látnátok.

480 Seregünkbe Király, Úrfi találtatik,
Gazdag kereskedő közöttünk láttatik,
Vitéz Katonánkis ideszámláltatik,
Mellyel seregetek meg tarkáztattatik.

Oh, melly gyönyörűség leszen már életünk,
Kedves vig napokat immár szemlélhetünk,
Mint hogy, *óh szép Músák*, véletek lehetünk,
Minden bú bánatnak itten véget vetünk.

(A Király iszik, így köszöni:)

485 Egésséggel, Músák, Ersébeth, Susanna,
Sokaig élyetek, ellyen szép Dianna!

URI EMBER

Énis azt kívánom szivből ő utánna,
Hogy sokaig ellyen Esther, Judith, Anna!

AZ ASZSZONYI ÁLLATOK PATRONÁJA

490 Mi is azt kívánnjuk szivünk rejtekéből,
Leg méjjebb helyének éppen fenekéből,
Az Úr élteteket maga Szent Székéből
Őrizze s. áldja meg az Egek Egéből.

(Őzvegy ember iszik, s el köszöni.)

AZ MÚSÁK *(meg köszönik)*

495 Szépen meg köszönnyük szép kívánságotokat,
Miis azt kívánnjuk, hogy Nagyságotokat,
Királyt, kereskedött, friss Katonátokat
Az Isten éltesse ugy mindnyádotokat.

475 II tudnátok

483 I hogy szép Músátok II oh szép Musák

485 II [A sor előtt:] Király iszik

487 [A sor előtt:] I ÚRFI II Úrfi iszik

489 [A sor előtt:] I AZ ASZSZONYOK PAT-
RÓNÁJA II Aszonyok Patronája

493 II [A sor előtt:] Őzvegy Ember iszik. Musák
köszönik.

AZ ASZSZONYI ÁLLATOK PATRONÁJA (igy conclúdál)

Mindnyájan láttyátok nagy nyájasságunkat,
A Músákkal való mulatozásunkat,
Boldogoknak méltán mondhattuk magunkat,
500 Mert imé, el értük Tavaszi napunkat.

Eddig ollyak voltunk, mint az árva madár,
Mint gerlicze madár, ki társa nélkül jár,
Nem vala szivünkben soha zöldellő nyár,
De boldogok vagyunk, amint láttyátok már.

505 De mi ugy értük el ezt a boldogságot,
Hogy fel magasztaltuk az Aszszonyi ágott,
Mostan is meg vallyuk azt a Valóságott,
Nem lelsz dragáb kicset, mint jó Aszszonyságott.

510 De mint hogy illy igen mostan meg dicsérünk,
Aszszonyok, titeket azért arra kérünk,
Hogy kalács, pecsenye azért léssen bérünk,
Igy jobban dicsérünk, ha más Tavaszt érünk.

515 Ti néktek, Legények, pedig kommandálom,
Hazasodjatok meg, szivből javasolom,
Mert ez nélkül csupán az élet unalom,
De a jó Feleség vigság, nyugadalom.

520 Mert ami a Szemet gyönyörködtetheti,
A bánatos szivet örvendeztetheti,
Azt a jó Aszszonyba a szép fel Lelheti,
Mondásom köztetek ki ki el hiheti.

Mert micsoda, kérlek, e Világ szépsége?
Megtontuk, az kegyes jó Aszszony serege,
A ki erre szert tett, derül annak Ége,
Mi mulacságunknak vagyon itten vége.

497 [A sor előtt:] I AZ ASZSZONYOK PAT-
RONÁJA II Aszszonyok Patronája conclúdál
507 II ezt
508 II Nem látsz
511 II Hogy az ember szállás ne legyen a bérünk
512 II ha töb időt érünk

515 II e nélkül élet tsupán tsak Unalom
519 II Aszszonyba készen meglelheti
521 II a Világ
522 II kegyes Aszszony szelidsége
523 II derült

A MŰ ADATAI

Lelőhelye: 1. **Virágos Kert** 90b—99b. A szöveg után „Vége” záradék olvasható. A kéziratos gyűjteményről lásd a 31. szám alatti jegyzetet! Kiadásunk szövegét ebből a kéziratból vettük, a jegyzetben I-gyel hivatkozunk rá.

2. Tóthfalusi József kézirata. Itt az ötödik darab. Kiad. BERNÁTH, 175—193. A másolatban több szövegromlást találunk, helyenként értelmetlenségig menő torzulást. Kiadásunkban ennek a forrásnak a jelzete a II.

Itt a címe: *Diszes-Komedia: Florentina. A Férfiaknak és Asszonyi renden levőknek Historiája*. A szereposztás a következő:

Jádszó-Személyek.

A Férfiak Patronusa	A' király
Az Asszonyok Patronája	Uri ember
Tréfás szolgáló	Katona
Florentina	Kereskedő Kalmár
Szüz leány	Részes ember
Esthera	Özvegy Ember
Susanna	Musák
Judith	Bé rekesztő Személy

SZERZŐ

A darab szerzőjét nem ismerjük. Mindkét gyűjteményben a Sárospatakon (Losoncon) játszott drámák közt szerepel; valószínű, hogy szokás szerint ezt is a poétai osztály praceptorja írta.

FORRÁS

A drámának tematikailag, műfaj történetileg nincs köze a Gyöngyösinek tulajdonított *Florentinához*, (kiad. BADICS Ferenc, Gyöngyösi István összes költeményei. Bp. 1914. RMKT I. 255—347; jegyzet: 348—354). Ez utóbbinak nyomtatott kiadásai és kéziratos másolatai nyomon követhetők a XVIII. század közepe tájától. Időben találkozik tehát a jelen szám alatt közölt iskolajátékkal, melyet azonban nem tekinthetünk a „régie témához” készült „interlúdiumnak”. (Vö. POGÁNY Péter, *A magyar ponyva tüköre*. Bp. 1978. 23.) Pogány Péter feltételezi, hogy ez a darab a „debreceni vagy losonci kollégium dráma műhelyében készülhetett”, erre azonban semmi bizonyítékot nem hoz fel. A játékot záró utolsó jelenet tavasi ünneplésre utal. Előtte Florentina vigadozásra szólítja fel a szereplőket (465—469. sor). Az évés-ivásra más személyek is hivatkoznak. (Király, Úrfi, Özvegy ember: 469—492. sor.) Sárospatakon volt szokásban tavasi színjátással kapcsolatos vigasságot rendezni. (Vö. a 33—36., 39. számú darabokkal!) Ez azonban nem zárja ki, hogy Losoncon is előadták az asszonyi rend dicséretéről szóló darabot.

A dráma forrását nem sikerült megtalálnunk. Célzatát tekintve asszonydicséret. Annak ellenére, amit fentebb mondtunk, hogy nincs köze a Gyöngyösi-, Zólyomi Szabó-féle darabhoz, az iskolajátéknak abban a részében, ahol Florentina „elő beszéli az Asszonyi állatok szépségét” (101—172. sorok), több szövegegyezést találunk a Zólyomi Szabó János-féle átdolgozás V. actusának azzal a részével, ahol Hermiasz Philozthenésznek lefesti Florentina szépségét (25—37. versszak). Kétségtelen, hogy az iskolajáték szerzője ismerte tehát az *Igaz barátságának és szives szereteinek tükörét*. A két drámában az alábbi egyezéseket, összecsengéseket állapíthatjuk meg.

A 109—112. sorhoz:

Vénus képét *visel* vidám *ábrázattya*,
Két piros *ortzája* az *homályt oszlattya*,
Mosolygó *nézését* a' kire *hánthatta*,
Annak *szívét* midgyárt *töriben hajthattya*. (25. vsz.)

A 117—119., 153—154. sorokkal párhuzamba állítható uo. a 28. versszak három sora:

Ortája rósás kert, *liliom homloka,*
Mint a' *sugár Czedrus, Olly kartsú dereka.*
Alabástrom *óltárt* mutat *fejér nyaka.*

121—122. rimelő sorvégei: *gyémánt ragyogványok, szivárványok* és a 124. sor a maga egészében: *Olyak a kezei, mint fejér márványok* a 27. strófából valók. Ugyanígy a 141—142. sor rímei: *illatozik, virágozik* a 32 versszakból. A 149. sort: Két szép arany almák nőttek kebelében nyilván a 35. strófa első sora ihlette: *A' mely arany almák vannak kebelében.*

A 161—164. sorok is átvételnek bizonyulnak a 26. versszakból:

Mint a' fel-keelő nap olyan személyében,
Nem tsuda, vette szived szerelmében,
Bóldoknak mondhatlak. hogy juttál *kedvében,*
Mert minden szépséget fel-találhatsz ebbén.

Gyöngyösire emlékeztető stílusjegyekkel is találkozunk az iskolajátékban. Mindezek ellenére azonban kétségtelen, hogy az immoralisnak mondható szerelmi tárgyú udvari dráma semmiképpen nem forrása a jelen certamennek, mely jellegénél fogva minden tekintetben alkalmas volt nevelő célzatú iskolai előadásra.

ELŐADÁS

Hogy hol és mikor adták elő a darabot, nincsenek rá adataink. Feltételezhető, hogy Sárospatakon a szokásos évi tavaszi rendezvényként játszották. Innen kerülhetett el Losoncra, ahol az 1787—1795 közötti években szintén előadhatták, mivel e tájt jegyezte le szövegét Tóthfalusi József losonci diák. Az első helyen említett forrásba a *Virágos Kert*be legkésőbb 1792-ben másolták. Pontosabb adatok híján ehhez az évhez kötjük. és a sárospataki drámák társaságában közöljük.

SZÖVEGKRITIKAI MEGJEGYZÉSEK

A darab szövege mindkét kéziratban azonos terjedelmű. Bár az I. forrás másolója is követ el hibákat (72., 158., 240., 252., 317., 340., 398., 408. sor), jobb szöveget ad, mint Tóthfalusi másolata.

A *Virágos Kert* másolója itt is többször összeírja a névelőt a főnévvel, a tagadósztót az utána következő szóval. Mivel ebben semmi következetesség nincsen, észrevételezés nélkül javítottuk. A mellékjeles s betűt mindig s. -tal írtuk.

Forrásunk a „jádzó személyek” nevének írásában nem következetes. Nemcsak különböző helyesírással és változó alakban írja némelyiküket, hanem az egy és ugyanazon szerepet játszó személyeket is néhol másként említi. Így pl. az URI EMBER azonos az ÚRFIVAL, AZ ASZSZONYI ÁLLATOK PATRONÁJA váltakozik az ASZSZONYOK PATRÓNÁJÁVAL. A darab élen álló szerepekből elhagyta a MUSÁKAT. Kiadásunkban a szerepneveket egységesítettük, első előfordulásuk alakjához igazítva őket.

NYELVI ÉS TÁRGYI MAGYARÁZATOK

68 A sor arra a bibliai tanításra utal, hogy Isten az Ádámból kivett bordát építé asszonyá. (Vö. I. Móz. 2,21-22.)

114 *Skóffum* — aranyszál

126 *gábé* — fitos

129 *Czirkalomra vette* — kerekre formálta

133 *Elefánt tetem* — elefántcsont

199 *horgosodik* — meggörbül, meghajlik

309-310 Vö. Péld. 12, 4.

355 *csapja* — teszi a szépet, udvarol

388 *kúszkóba* — kuckóba, kis zugba, a 343. sorból következtetve, itt = kocsmá

393 *dummog* — dunnyog, morog

402 *sziártónál* — szíjgyártónál

450 *pemetelni* — söpreni

453 *puldi* — a pudli (uszkár, puli) alakváltozata

MEGHATÁROZATLAN HELYRŐL ÉS IDŐBŐL
SZÁRMAZÓ DARABOK

Az ebben a csoportban közölt drámákat csak bizonytalanul tudjuk oktatási intézményekhez, időkhöz kötni. Nem ismerjük keletkezésük, előadásuk helyét. Semmit sem tudunk szerzőjükről.

A darabok érzékelhetően iskolai előadásra készültek. Csak a *Józsefről* nem tűnik ez ki határozottan. De ez mind az elején, mind a végén csonkán maradt ránk, s általában a prológusból és az epilógusból derül legtöbbször fény arra, hogy kik és milyen alkalomból játszottak.

Legrégibb eredetűnek, még a XVIII. század első harmadából származónak tetszik a *Holofernes* (45. szám); címrésze világosan megmondja, hogy iskolában „kiábrázoltott” Az *Agamemnon tragédiája* (46. szám) bizonyára Erdélyben keletkezett, s talán a marosvásárhelyi kollégiumhoz kapcsolódik. A vizsgák idején eljátszott *Tréfás játék* (47. szám) is mutat olyan áruló jegyeket, melyek alapján feltételezhetjük erdélyi származását, a Kolozsvári Unitárius Kollégiumban való előadását. Hasonlóképpen, már a témája miatt is erdélyi előadásra gondolhatunk a *Beszélgetést* illetőleg (48. szám). A néző-hallgató közönség jelenlétét feltételezi az ún. *Kalocsai Komédia* — interlúdium lehetett (49. szám). A *József* Debrecenhez vagy Sárospatakhoz köthető (50. szám).

Feltételezéseink igazolására azonban nem rendelkezünk kétségtelen bizonyítékokkal.

45.

HOLOFERNES

XVIII. SZÁZAD ELSŐ FELE

[A SZEREPEK:

BELLONA

TERROR

CLAMOR

PAVOR

MÁRS

DISCORDIA

IRA

MÓRIO

HOLOFERNES

VEZÉR

SYRIA KÖVETTYE

LYBIANAK ÉS MESOPOTAMIÁNAK KÖVETTYE

ACHIOR

TANÁTSOS

MÁS TANÁTSOS

ELIAKIM

OZIÁS

INÁS

KÖZSÉG

VÉNEK

JUDITH

ABRA

VITEZEK

STRÁSA

VITÉZ

MÁS VITÉZ

VAGAO]

OLOFERNES

A kinek Betulia meg szállásakor Isten ellen lett Káromlásit az Isten meg boszzulni akarván, Judith Aszszonyinak keze által el vesztetett. A melyis Comediában asz. z. oskola által kiábrázoltatott.

PRAELUDIUM — ELSŐ JÁTÉK

Szollo személyek: BELLONA, Hadakozás Isten Aszszonya; MÁRS;
DISCORDIA, egyenetlenséget szerző Isten Aszszony;
TERROR — Márs' inassai és PAVOR, CLAMOR, IRA

BELLONA

Mítsoda lassú és tunya késedelem békozta meg már régen unszolt lábaitokat? Hol vagytok Félelem és Ijedség, Kialtozás és Gyűlölség, az erőss hadakozó Mársnak hív inassai?

TERROR

Ha! Bellonának, a mi dühösködő Aszszonyunknak epével trágyált szavait
5 hallom; látzik, hogy Mársnak nem tsak felesége, hanem ugyan valoba Hugais.

CLAMOR

Nem esett meszsze párjától, ugyan látzik.

PAVOR

Ebnek eb attyafia.

TERROR

De egészségesb, hogy elébb mint sem menydörgő szavainak szösz menyköve
oldalba tsapná, szeme eleibe kerekedjünk. Fene dühösségednek, zabolátlan
10 Echidnai mérgednek és természetteddel edgyütt járo Scorpioi indulatodnak
tetzését akarotod szerint követni akaro hiveid jelen vagyunk.

BELLONA

Jol vagyon. Nem tudjátoké, hogy a ti fejedelmetek már régen a Vulcánus mihél-
jeben hoszszas heverése miatt meg rosdásodott Kardját fényesíti és élesíti,
dárdáját kezében villogtatja, Sisakját fejébe vette, és nevezetes tsatára, a mely-
15 nek hallása sokaknak fülét meg tsenditi, magát készíti?

Cím [Az *oskola* szó előtti *asz. z.* rövidítést, annak értelmét nem tudtuk megfejteni.]

4 Aszszonyunknak

7 [Az *ugyan látzik* + jellel való utalással a margóra írva. A *PAVOR* szerepnév a sor után szintén a margón.]

9 <igen> tsapn; <és> zabolátlan

11 aka<d>ratod

15 hallásá<n>

TERROR

Miert nem adtátok nekünkis a jövődő dolgoknak tudását, hogy így előbb, mintsem annak kijelentésében maga volna, tudtunkra esvén, tetzésteket követhettük volna? Némát Anya Sem tud szolgálni.

BELLONA

20 Söt imhol ő maga Mársis nem késvén, az ő öreg mesterével, Discordiával szándékát bővebben is ki jelenti.

MÁRS

Tapasztalatom, hogy akárkiis, ha amaga dolgait félre veti, tisztiben elnem jár, Ditsőssége gyalázatra, tisztessége alávalósággra, méltosága utálatba mégyen. Hogy azért mindezek rajtam meg ne történyenek, hivatalomhoz fogok. Te azért, Discordia, sűrű pihegésű szaladással elballagván menny el, és e világi ditsősségnek kívánását minden országoknak birásában öntsed ama dagályos szívű Babiloniai Királynak elméjében, hadd fuváلكodjék fel. Szaggasd el a királyok ő velle valo Barátságoknak arany lántzát! Te, Pávör, mindeneknek szivekben borzogato illyetséget önts, hogy meg hodolván a Nabukodnészarnak birodalmába essenek; hadd meg tsak éppen a hegyekben lakozoknak sziveket.

DISCORDIA

30 El mégyek, és ha valaki utamat késedelmeztetné, lelkét ajándékba küldöm Cháronnak.

MÁRS

Jól vagyon. Ekképen Ditsőségemnek rogyogása feledékenységnek homálllyával be nem borittatik; így a Márs szomjuhozó mezéje erőss vitézek vérével meg ittattik; így örök tiszteletemnek és emlékezetemnek oszlop emeltetik. Te, 35 Clamor, harsogo szodnak rettenteseivel riaszszad meg azokat, a kiknek immár sziveket elfogta az ijedség, hogy így a hatalmasbak előtt inaiknak nem segíthetvén, velejek, mint a kévék, el huljanak. Te pediglen, Ira, oly féne módra dühösködjel a fel fuhalkodott kevély Olofernes szivében, hogy meg engesztelhetetlenül égjen dühösségében mind azok ellen, valakik az ő méltoságanak és 40 erőss vitézi karjának térdet, fejet nem hajtanak.

IRA

Mi azért semmit nem mulatunk, parantsolatodban eljárunk, és ha kiben mit tselekedhetünk, abban kissebbetis el nem heverünk.

MÁRS

Te pedig, Bellona!

17 [Két szót tintafolt miatt nem lehet elolvasni.]

28 illyetségét

30 [A szerepnév javítgatásként ráírva.]; <ajándékba küldöm> lelkét

33 <m> Márs [Ráírva az *M.*]

BELLONA

Imhol állok.

MÁRS

- 45 Minthogy hadi szekereimnek fő hadnagya vagy, olly rendben mind azokat rendeljed, hogy hadi Pompámnak ékessége, hatalmasságomnak szélessége és vítézi erőmnek rettenetessége kitündököljön. Ezek mellet szamszerijjodot, tegzedet, Kopjadot, dardádát és lövő szerszámaidot fenyesítve élesítsed, hogy a Feltsereknek több munkát és hasznotis hozhass!

BELLONA

- 50 Nem ellenkezem tanátsoddal és akaratoddal, tsak hogy Teis akaratodot úgy rendeljed, hogy elmedet tovább meg ne változtassad.

MÁRS

- Azt végen hagyjad! Ha Apollo Musáival zöld laurussai alatt sétalgtatva musikál, Ha Neptunus szokott utjat szörnyü lovaival tengere színén követi, ha Jupiter Cyclopsai által faragott kénkőves materiáit ég, földre hajigálja, ha
55 Vénus tsalogato szemeivel az Ifjaknak sziveket hoditgattya, ha Ceres görbe Sarlojával a pirulo vetéseit aratgatja, ha Triptolemus, kaszált szenáját bogjába rakogatja, ha más maga hivatalját fojtatgattya, mi lehet az, ami engemet is szokott probaimtol el huzhatna? Fel tett tzelomat kergetem.

MORIO

- Aly meg, ály meg! Ki vagy, hadd lassalak, hogy im ollyan fennyen beszélsz vala!
60 Nézz reám, mert énis ember vágyok!

MÁRS

Mitsoda és kitsoda vagy Te, hogy a kit halandó emberek füstölgésekkel tisztelnek, meg tartoztatni mérészelsz?

MORIO

Ah, mít miveltem? El kell vesznem. De, kérlek, ály meg itt, mig drága füszerből készített illatozással meg tisztellek, hogy tudatlanul el ne veszszek.

MÁRS

- 65 Meg lásd, hogy hamar miveld, hogy haragom által meg ne emésztessél!

MORIO

Imhol, jelen vagyok; ezzel azért kérésemetis elfogadjad. Te pedig, oh szent Füst, meny az orrába, meny a torkára, hadd fuladjon meg minél hamarébb! Et cetera et cetera.

48 dardá⟨j⟩dát

53 ⟨a⟩tengere

55 Vénus ⟨szemei⟩

56 ⟨ta⟩a [az a erre ráírva] pirulo; [A *szenáját* szóban javítgatás van.]

65 ⟨mig⟩ haragom

MÁRS

Vidd el, és másszor mit tselekeszel, meg lássad!

MORIO

70 Ugy van; de hadd tudjam már, kire vesztegeték ennyit.

MÁRS

En vágyok Márs, a Hadakozásnak Istene.

MORIO

Márs vagy? Jól esmérlek. Mint bánom, hogy ennyi füstöt rád vesztegeték, ezzel két kan ördögöt el üzhettem volna.

MÁRS

Mit beszéllészs?

MORIO

75 Azt mondom, hogy esmérlek, mert jó vitéz vagy. Hallottam edgy nevezetes probádot, a melyben mind a győzedelmes, mind a meg győztetett nyertes volt. És ha most is olyan tsatát tenni szándékozol, kettős emlékezeted még az Isteneknekis nevetségét fog szerezni: kivált ha Vénus Aszszonyt fogod ellenségeddé tenni, mint akkor, mikor Vulcanus illy erős hadakozó Istent edgy kis
80 hálotskába bé kerített volt. Be szép Isten vagy!

MÁRS

Illyen ugato ebnek kellé mégis tovább bőfögését szenvednem, a ki méltatlanabb, mintsem hogy egy szempillantásig nyujjon veszendő élete? Halj meg! De illy haszontalan vérnek ki ontásától meg tartoztatom magam, és nem engedem, hogy, nagy dolgokban ki tündökölni szokott Virtusom illy alávalósággal
85 meg motskoltassék. El mégyek azért, és boszszuállásomat más időre által tészem.

MORIO

Tsak el menny és meg lásd, hogy győzedelmi laurusod helyet hálót ne végy nyakadban!

69 vidd el <mind volt>

73 el <veszteget>

77 [Előbb: *probát*; a *tsatát* ráírva.]

78 Aszszonya

80 <Márs> be szép

82 [A *hogy* rövidítése (h) beszúrva.]; nyujjon

84 szokott

MÁSODIK JÁTÉK

Szollo személylek: HOLOFERNES; DUX; Syrianak, Mesopotamiának,
Lybianak és Cilicianak KÖVETJEI; ACHIOR; ELSŐ TANÁTSOS; MÁSODIK
TANÁTSOS

HOLOFERNES

Valamellyek az én váramnak, a Királynak szívének gondolati, és valamellyekben
90 aző szive gyönyörködik, mind azokat tselekeszem. Nem kedveznek azén
szemeim a pompás épületeknek; a szemeket tsiklandoztato gyönyörúségek az
én szívemet el nem vonszák. Le rontom az eröss kőfalakat, széllyel hanyom a
városokat, hogy így az én váramnak, Nabukodonosor Királynak ditsösségét, a
ki minden Királyoknak királlya, öregbitsem, és magamnak is a halálban is
95 halhatatlanságot szerezzek.

VEZÉR

Sőt, az én hallásomra ezt is meg hagyá a Király, hogy a' Kevély nyaku és
vakmerő népet is megaláznád.

HOLOFERNES

Ugy léssen, hogy valaki az én váram ellen s aző szolgája ellen patvarkodnék,
hatalmunkat, győzeledmünket, erőnket füstbe hajtaná, meg rontván, meg
100 rontom azt, nem kedvezendek sem nagynak, sem kitsinynek, sem férjfinak, sem
Aszszonynak, sem szegénynek, sem gazdagnak.

VEZÉR

Nem érdemel az egyebet, a ki a békességgel meg kénáltatván, azt háta megé veti,
hanem hogy az irgalmasságnak említésénélkül e földről emlekezeteis eltöröl-
tessék.

HOLOFERNES

Sőt, ezek felett győzhetetlenségemnek meg bizonyítására eztis mivelem, hogy
minden Népnak Istenét eltörölöm, hogy egyedül az én váram, a Nabukodonosor
légyen az egész világon, a kinek füstöt szerezzenek, és a ki előtt meg hajoljanak,
a kinek az ég és a föld engedjen, a ki egyedül uralkodjék ez egész világnak min-
den állatain. Azt mivelem, hogy meg törvén minden hatalmasoknak kéziveket
110 és sziveket, szarvokat *el* rontván, Ő első, és én ő utánna második légyek.

89 [A sor előtt a szereplőknél DUX után jel utal a
négy ország követe nevének idetartozására];
ACHIOR [Javításként ráírva.]

98 patvarkodnék <semmiben hajtaná>
110 fel

VEZÉR

Ki mondhat ellene, a kinek vitézi erődnek tsak hireis el lankasztotta a Királyoknak sziveket, a kinek erőss hadakozó seregednek, Teveidnek soksága mint a Sáska a földnek színét el borította, a kik máris győzelmeknek oly nevezetes jelét adták, hogy annak mindenkor zöldellő pálmáját soha az irigységnek heve
115 el nem hervaszthattya; a kik a nagy és Gazdag Meloth és Társis városokat fel dulták, az Ismael erőss férjfiat meg győzték, Madian és Damascusnak tartományait fel égették, és tsak nem az állandó szerentsének négy szegü kerekére fel hágtanak.

HOLOFERNES

Most már jól látom, hogy a szerentsétlenségnek sebessebb nyilai is ellenem erőtlenebbek, mint sem arany féken forduló oráimot tsak edgy minutáig is késedelmeztethetnék. Most ésmérem, hogy magassan járó elmémnek gondolatai és szívemnek kívánságai fellyebb, mintsem kívánhattam, tellyesednek. Mít kések azért vitézi karommal már is magas szárnyakon járó győzelmeket öregbiteni, és a hátra lévő népeket annyira meg hodoltatni, hogy még gondolataikon is
125 uralkodgyam?

VEZÉR

Helybe hagyom, mert a késedelem minden dolgokban ugyan, de kivalképen a hadban veszedelmes szokott lenni. Hatalmas vitezeidet rendeljed azért mind azokellen, a kik még a Pártosok közzül hátra vagnak, és Syriat, Mésopotámiát, Lybiat és Ciliciát hallatlan vér ontással meg rontván, kevélyen buzgó
130 véreknek patakjaival lovaink lábokat ásztassuk meg.

SYRIA KÖVETTYE

Békesség néked erőss Fejedelem, és minden dolgaidnak szerentsésen való fojása!

HOLOFERNES

Honnan jössz és mit akarsz?

SYRIA KÖVETTYE

Syrianak követtye vagyok, a hová hatalmas tselekedeteidnek híre el hatott, és
135 küldtettem e végre, hogy te veled Frigyet és békességet kötnék.

HOLOFERNES

Későn zörgetz, bé záratott az ajtó, el mult a Kegyelemnek ideje, meg vetették a Királyok Királyának akarattját, nints kérelemnek helye.

SYRIA KÖVETTYE

Kérlek Tégedet, vram, ne forgasd a Te szolgálidnak esztelenségeket, vedd el Királyomnak és az országnak ajánlását.

HOLOFERNES

140 Meg tekintem kérésteket. A levél ez: Nábukodonozornak, minden Királyok hatalmas Királynának Uralkodást és Királyi székeinek állandóságot! Olofernesnek is mint erős és győzhetetlen fejedelemnek ellenségein való győzedelmet! Kérünk, ellenünk való haragod majd meg emesztő tüze szűnnyék meg, mert jobbnak lenni esmérjük a nagy Királynak, Nabukodonosornak élven szolgálni, és az ő birodalma alá vettetni, mint meg halván és gyalazattal meg ölettetvén, 145 engedetlenségünknek veszedelmét hordozzuk. Mindenünk, valamink vagyon, ate szemeid előtt legyenek, tsak életünknek faklyáját el ne oltsad! 'S a' többi. Vagyon valami szine kéresteknek; mindozáltal, hogy kéréstekre mingyárt kedvezzünk, nem bátorságos; jól tudom ugyanis azt, hogy ha az ilyen párt 150 ütők engedelmességeknek jelét mutattya'kis, de ha az idő és az alkalmatosság szolgálni fog, előbbeni viszsza'lkodo gondolatjaikat követik.

SYRIA KÖVETTYE

Esküszöm tenéked a te vradra, a Királyok Királya'ra, hogy mostan ajánlott hűségünket tsepp vérünkig meg erősittyük.

HOLOFERNES

Bátor ugy legyen! Térj meg, és legyen néktek kívánságtok szerint!

SYRIA KÖVETTYE

155 Én pedig, győzhetetlen fejedelem, hogy előtted kedvet talaltam, kérésemre jó választ kaptam, továbbrais tenéked vidám tekintetű szerentsédnek kellemetes fordulását kívánom.

HOLOFERNES

Hellyesen van, hogy a midön fegyveremet tsak villogtatom, kény nélkül ellenségeimet meg győzöm, és a midön etcetera

LYBIÁNAK ÉS MESOPOTAMIÁNAK KÖVETTYEI

160 Tisztelettel illetünk tégedet, Eröss fejedelem.

HOLOFERNES

Kik vagytok, és mit vadásztok?

LYBIÁNAK ÉS MESOPOTAMIÁNAK KÖVETTYEI

Lybianak és Mesopotamianak követtyei vagyunk, keressük a Békességet, a mely atölled való félelemnek miatta mi töllünk tellyességgel el távozott, és a mellyet, hogy különben meg találjunk, remenségünk nintsen, hanemha fel buzdu'lt ugyan, de joságra és engedelemre hajlo szivedet meg kerlelhettyük. Azért 165 nevedet tisztelő országunknak és Királyunknak hozzád és Királyodhoz való hajlandóságokat ez levélből meg tekinteni méltoztassál.

140 [A kérésteket szóban javítgatás van.]

162 [A sor előtt:] KÖVETEK

143 Kérünk <ne gerjedjen fel jobban>

HOLOFERNES

170 Hanemha tartoztatna ez én fel lobbanásomat a Követeknek változhatatlan törvények, utolsó orátokat, elébb mint sém szemeim előtt el távoztatok volna, meg tsenditettem volna, a kik kitsiny dolognak állítottátok az én váramnak parantsolatit meg vetni. Azért, hogy a rátok következő veszedelemnek 'Sengéjét véletlen meg ne kostoljátok, szemem előtt el menyetek!

LYBIANAK ÉS MESOPOTAMIÁNAK KÖVETTYEI

Kérünk, érdemeljenek valamit hozzád fojamodo szolgálidnak alázatosságok, és ne légyünk szintén annyira meg vettettek, fogjod el követségünket.

HOLOFERNES

175 Azt ugyan magamért meg tselekszem. Ezt mindezáltal Királytoknak meg mondjátok: Holofernes, a győzhetetlen fejedelem meg engedte ugyan élteteket, de várostokat pusztá helylé, fejeteket szolgálkává teszi. Ez az erőss fejedelemnek változhatatlan végezése.

LYBIANAK ÉS MESOPOTAMIÁNAK KÖVETTYEI

180 El mégyünk, és magunkat talán meg engesztelhető szivednek kedvesebb tetzésére bizzuk.

VEZÉR

Mi lehetne ennél kedvesebb, amidőn vitézinknek tsonkulása nélkül, vérünknek ki ontása nélkül illy hatalmas birodalmokat meg hodoltatunk? Ah, szerencsénknek kedvünkre járo vitorlájaja!

HOLOFERNES

Ah, szerencsétlenségnek tsalhatatlan bizonyága!

VEZÉR

185 Miért miveled ezt? Avagy inkább tetzenéké tenéked szolgálidnak lelkeken országokat vásárolni?

HOLOFERNES

Mitsoda virtus a holt számaron győzedelmeskedni? Mit használ az én ditsősségemnek és győzedelmemnek nagyságára erő nélkül vitézkedni?

ACHIOR

190 Örvendetes hirt hoztam teneked, Erőss fejedelem. Meg szereztetett a győzelem. Minden országok, minden népek teneked meg hodoltanak; tellyes a győzelem, nintsen ellenségtől való félelem. Syriának, Lybianak, Mesopotamianak, Cilicianak és más országoknak is Királyiai a Te vradnak engedték a ditsőségeket.

173 [A sor előtt:] MESOP KÖV
176 meg en<d>gedte

179 [A sor előtt:] KÖVET<EK>MESOP.
191 Ly<d>bianak

HOLOFERNES

Es már Senki hátra nintsen?

ACHIOR

195 Nintsen, hanem tsak azok, a kik a hegyeken laknak, akik is a te erődhöz képest mit érjenek, meg fogod tapasztalni.

HOLOFERNES

200 Ti azért beszéljétek elő énnékem annak a Népnek, mely a hegyekben lakozik, tulajdonságait; minémü erősségekben laknak, vagyon é hatalmas és erőss hadi készülétek; miben leg inkább gyakorlották magokat; mitsoda fejedelemtől vezéreltetnek, hogy a Nap nyugoti Népek közzül tsak ezek mulatták el előmbe jöni és eletekért esedezni.

ACHIOR

Hald meg, vram, ate szolgálának beszédét! A mint a dólog vagyon akképpen tenéked elő számlálom, és tsak egy hazug szoís az én szajamból ki nem esik. Ezek az emberek el hagyván Nemzeteket, a Chaldeusokat és azoknak Isteneiket, az egy mennyei Istent kezdették tisztelni; a kik, minekutánna Egyiptomban az ehség miatt le menvén, nagy szolgálattal terhelettek volna, az Isten ki szabáditotta őket az Egyiptomi Királynak kezéből, és a Veres Tengert ő előttök két felé szakasztván, száraz lábbal által hozta; és akár merre fordultanak, az Isten ő helyettek minden ellenségeiket minden fegyver nélkül meg verte; és senki soha ennek a Nemzetségnek ellene nem állhatott, hanem ha az ő Istenektől el hajlottak.

HOLOFERNES

Meg lásd, Achior, mit beszélleszsz, ne hogy kelletinél többet ezek Istenének tulajdonitván, az Assyriusok és Ammoniták Isteneit meg bántsad!

ACHIOR

A Dolognak valóságát beszéllem.

HOLOFERNES

215 Bátor ugy légyen, beszéllyed továbbis!

ACHIOR

Valamennyiszer pedig a magok Isteneken kívül mást tiszteltetek, mind anyiszor ellenségéiktől el szaggattattak. Ha ísmét az ő Istenekhez meg tértenek, viszont meg segítettetek. A honnan a Jebuseusokat, Perizeusokat, Chananeusokat, Amorrhheusokat és más erőss nemzetsegeket is el töröltetek, azoknak határikat, varossaikat elfoglalták. Es ez előttis aző Istenektől elszakadván, 220
gyakor fogságokra el szeledtenek. De már most aző Istenekhez viszont meg térvén, aszámkivetésből egybe gyűjtettek, a pusztá helyyeket és hegyeket lakásra el foglalták, Jerusalemet, az igen nevezetes és erős *Várást*, a melyben aző Templomok vagyon, vissza szerzették. Mellyre nézve illő, Jo vram, meg tudakozni, ha vallyon valamiben aző Isteneket meg bántották, mert ha 225
ugy, könnyen ezeket aző Istenek akarattyából meg győzzük; ha pedig aző Isteneknek kedvébe vagynak, vélek szembe szállani szerentsésnek és tanátsosnak lenni nem állitom, ne hogy aző Istenek ő érettek hadakozván, minden Népek előtt gyalázatosokká tétetessünk, és már is magassan repülő jo hirünk és vitézségünk a szégyenségnak rut homáallyával bé borittatván, gyalázatosan el temetessék. 230

TANÁTSOS

Ki vagy te, a ki ennyit tulajdonitasz az Izraélitáknak, hogy őket Nabukodonosornak ellene álhatni állitod, a kik erőtelen és a hadi dolgokban tudatlan emberek?

MÁS TANÁTSOS

235 Sőt, Istenemre mondom, és fel fogadom előtted, Holofernes, hogy a te seregdeknek tsak edgy ütközetit is el nem szenvedhetik. Mennyünk tsak ellenek, és mutassuk meg Achiornak, hogy őket igen könnyen meg győzhetjük.

ACHIOR

Am lássátok, és hadi kotzkatok hogy hatot és nem vakot forditson, kívánom! Én, a mit tudtam, azt szollottam.

HOLOFERNES

240 Mivel hogy te, bölts Proféta, illy jeles jövendöt mondál, hogy az Izraélitákat aző Istenek meg oltalmazza, hogy, mondom, meg értsed, hogy nints több Isten Nabukodonosornál, a kinek győzhetetlen ereje ellen edgy Isten is nem álhat, mi, a kik ő tölle küldettünk, holnap, elébb mintsem a fényes Nap tündöklő ortzáját a Nyugoti tengerbe meritené, annyira őket el töröljük és lovainkkal el tapodtatjuk, hogy aző hegyeik vérrel buzogjanak, és mezejek Plutohoz ment lelkektől 245
meg üressedett testekkel be tellyenek.

TANÁTSOS

Ugy léssen, hogy elébb ők a futásban, mint mi a Vágásban és az ölésben el fáradnánk; ez levén az egész világ vrának, Nabukodonosornak meg változhatatlan végezése.

HOLOFERNES

250 Te pedig, Ammoniták béresse, Achior, mivel ily Isteni jóvendőt mondál mi nekünk, légy bátor részese annak a nevezetes hatalmasságnak, és meny azokhoz, a kiket elébb, mint minket betsüllessz.

MÁS TANÁTSOS

Jol vagyon, hogy azokkal inkább veszszen el, és azok között ami fegyverünk által megölettetvén, büntetődjék.

HOLOFERNES

255 Mit félsz? Itt meg nem halsz, hanem azokkal együtt, a kiket győzhetetleneknek lenni jóvendőltél. Ti, én szolgálaim, lántzoljaatok meg ötöt, ragadjátok Betuliába az erőss Izraélitákhoz, hogy inkább aző veszedelmeknek társa, mint a mi győzedelemünknek részese légyen!

ACHIOR

260 Ha szintén ártatlan Vagyokis, ugyan tsak ezt én elszenvedem; ti pedig mondott szavaimrol meg emlekezzetek.

HOLOFERNES

Ti pedig, seregünknek előljároi, készítsétek a sereget a viadalra, mennyetek fel Betulia ellen, tartván a hegyeknek hasadékjait. Foglaljátok el az utakat, és a kutaknak fojásit el rekeszszétek, a forrásokat bé dugjátok; így meg szorongatván a Népet, erő nélkül el veszjtük.

TANÁTSOS

265 Kevés időnk közben vetése alatt készek leszünk.

HARMADIK JÁTÉK

Szollo személyek: ELIAKIM; OZIÁS; INAS; KŐZSÉG; VÉNEK; JUDITH

ELIAKIM

Oh, Mi Atyainknak Abrahámnak, Isáknak és Jákobnak Istene, el felejtkeztél é tellyességgel ate frigyos népedről? Meg rövidültének ate szabadito Karjaid? El vetetettél é minket úgy, hogy többé szent ortzádnak világosságát mi réank ne fordítanád? Környül vették ami kőfalainkat az ellenségnek kéz ivessei, életün-

261 seregünknek <Harmadik Játék>

266 [A sor előtt a szereplők felsorolásában:]

<CHARMI> [Föléje írva:] INAS;

<KŐZSÉG> KŐZSÉG

270 ket kergetik ate nevedet Káromlok. Ditsősségednek templomára irigykednek azok, a kiknek kezek és szivek tisztátalan. Nem vetjük mi remenségünket karjainknak erejekben, nem keresünk szabadulást seregünknek sokságában, nem bizunk lovainkban. Te vagy ami életünknek oltalma, te benned vetjük szabadulásunk felől való remenségünket; ne adattassanak azért ami Kisdedeink predául az ellenségnek, a mi feleségeink osztájra, várasaink pusztulásra, szent Templomaink motskoltatásra, és nemzetségünk idegen nemzetnek gyalázatra ki ne téessék.

OZIÁS

280 Mit tselekedjünk, édes Atyám? Imé, az ellenségnek fegyvere nyakunkon vagyon, el vész ami ditsősségünk, és a porba takartatik szabadságunk. Találjunk, kérlek valami modot, mellyel a gonoszt el härítsuk!

ELIAKIM

285 Talál az Isten modot. Tudjátok, mely igen irgalmas az Isten, mely igen meghalgatja a mi Könyörgésünket. Azért eljárván az egész Izraelt, hirdessetek börtöt, alázzátok meg magatokat mind kitsinytől fogva nagyig! Hintsetek hamvat fejetekre, és könyörgéssel börtöjjetek az vr előtt! és kegyelmesen fordul mi hozzánk! Emlékezzetek meg Mosesről, az Vrnak szolgájáról, a ki a maga erejében, seregében, szekereiben és fegyvereiben bizakodo Amaleket nem haddal, hanem buzgo könyörgésekkel méltóságából le vetette. Igy járnak ami ellenségeink is, ha mind ezeket meg tselekeszitek.

OZIÁS

290 De talám hirtelen reánk rohannak, és ekképen magunk oltalmazása nélkül életünk el vész. Erre nézve azért mit tselekedjünk?

ELIAKIM

Hadi szerszámot vévén kezeitekbe, mennyetek el a szoross utakra, és azokat őrizték mind éjjel, mind nappal, hogy így késedelmeztetvén az ellenség, bátorságosabbak lehessünk.

OZIÁS

295 Örömmel mind ezeket meg mivellyük, tsak hogy hazánknek 's életünknek meg maradására használhassunk.

ELIÁKIM

Ime, óh mi Atyáinknak Istene, sokak és meg számlálhatatlanok ami ellenségeink, rettentenek azoknak dühösségei. Sőt, ugyan el lankasztanak szívünkben, el szakadott ami erőnk abánatnak miatta, lábaink tántorognak és talám etcetera.

269—270 életunket

271 ve<d>t jük

281 meg<g>ly

291 kezeiökbe

295 maradására <szolg>

INAS

- 300 Édes Atyám, Izraelnek reménsége, erősítsd meg magadat, ne oltsad el remenségünknek, vigasztaltatásunknak tsak alig tetző szikrátskáját; mert ha már is el alélt néped meg esett szivedet észre vészi, veszedelmesebb lészen dolgának ki menetele.

ELIAKIM

- 305 Izraelnek reménsége és Istene, a kinek irgalmasságid az Egeknél magassabbak, terjesszed annak szélességét nyomoruságban lévő szegény népedre!

OZIÁS

Minden remenségtől meg fosztattunk, és ambár mindeneiket, valamellyek meg tartatásunkra használthanak el kövessünk, modot ugyan tsak meg tartatásunkra nem esmérek, és vajha népemnek szorongatásait, nyomorgatásait valami keppen meg sirathatnám.

KÖZSÉG

- 310 Tegyen az Isten ítéletet, Ozia mi közöttünk és te közötted, a ki nem akartál békességesen szollani az Assiriusokkal, és azért adott minket az Ur azŐ Kezekbe; ezért nintsen, aki minékünk segítségül lenne, hanem nagy veszedelemmel el veszünk ő előttek a szomjuság miatt. Annakokaért ne késsél most egybe gyűjteni mind azokat a' kik a városban vagynak, hogy önként a' várast és magunkat ő nékiek adjuk. Mert sokkal jobb, ha élvén a fogságban ditsérjük az Isten. mint meg halván minden népek előtt gyalázatosok légyünk, a midőn látjuk, hogy ami feleségeink és gyermekeink a mi szemeink előtt meg halnak. Bizonyosságul hívjuk ma ti ellenetek az eget és a földet és a mi Atyáinknak Istenét, hogy adjátok fel a varost a Hollofernes vitézinek, hogy ily a mi életünknek vége
- 320 rövidebb légyen a fegyverek éli előtt, a mely most a szomjuság miatt sokkal meszszebb halasztatik.

VÉNEK

- Véteztünk, ami Atyáinkal egybe gonoszul és álnokul tselekedtünk. Te pedig, Izraelnek Istene, mivel hogy Kegyelmes vagy, könyörülj mi rajtunk, aly boszszut bátor mi rajtunk ami bűneinkért, tsak bennünket, a kik tegedet
- 325 tisztelünk, ne adj tégedet nem esmerő népnek kezébe.

OZIÁS

Légyetek békességes tűréssel, Atyám fiai, és várjuk el ezen öt napokat, talám az alatt az vr meg szán, és segedelmet küld, és a maga nevét ditsősségessé teszi minden szemnek látására. Hogy ha pedig el telvén az öt napok, meg nem szabaddittatunk, azokat tselekedjük, a mellyeket szollottatok.

(Enek a sidok keserves állapotjáról.)

300 [Az INAS <CHARMI> fölé írva]

308 nyomorgatásait

309 [A sor után:] <Ének &&>

319 Hollofés

322 [A sor előtt VÉNEK egy olvashatatlanságig áthúzgált szó fölött.]

328 <napok> napok

329 [A sor utáni utasításra, mely a lap alján olvasható, #jel utal.]

JUDITH

330 Ide figyelmezzetek, Betuliának elől jároi. Esküvéssel igértétek a népnek, hogy
ötöd napok el mulva, fel adjátok a várost az ellenségnek, hanemha az alatt
segítségét küldénd az vr. Akképen szabtuk é időt aző irgalmasságanak és napot
ati tetzéstek szerint? Így kellé az vrat a könyörületességre hajtani, vagy inkább
335 aző haragját gerjeszteni? Mondjátok meg ti ennékem, a kik az Istennek
akarátját mint egy határ közzé szoritjátok, meg esmérhetiteké, nem mondom az
Istennek, hanem tsak az embereknek gondolatjokat? Semmiképen nem! Ne
huzzátok azért az Istenek haragját magatokra, a ki ha szintén meg nem segít is
őt napok alatt, meg Segíthet, a mikor akar, és minket meg szabadíthat ellen-
ségünktől. Ugyanis, ha az ellenségnek kezébe esünk, azzal nem tsak
340 magunknak, hanem az egész 'sido országnak ártani fogunk. Templomainkat el
pusztíthatjuk, a mellyeknek meg motskoltatásokat, Nemzetünknek fogságát,
öröksegeinknek el pusztíttatásokat, az Isten ami vakmerőségünknek fogja
tulajdonítani, és azokért, minden bizonynyal, megis büntet. Mutassátok meg
azért ami Atyánkfainak, hogy nem illő mindjárt kétségbe esni, ellenben pedig
345 akárminémü szerentségtelenség kövessen, mind azt tsüggedést nem esmérő
elmevel és álhatatos szível kell szenvedni.

OZIÁS

Hellyesen szollaszsz mindeneket, és a mellyiket senki sem tagadhat. Es nemis
most tündöklük ki te belölled először a böltességnek és okosságának világos-
sága. De hogy ezt tselekedjük, mind a Népet a szomjuság, mind pedig minket a
350 község az esküvésekre kényszerítették, a mellyet immár vissza huzni nem lehet.
Te azért, mivelhogy Kegyes és szelid Aszszony vagy, könyörögi érettünk az
Istennek, hogy adjon essőt a mi váluinkban, hogy szomjan el nevezszünk.

JUDITH

Valamiképpen mindazok, a mellyeket mondtam az vrtól vagynak, a mint
tudod, ugy azis, a mellyet tselekedni magamban el végeztem, az Istentől
355 vagyon. Ti azért esedezzetek, hogy az egek szándékomat szerentséltessék, mert
oly dolgot tselekedendő vagyok, a melyet a következő nemzetségis
emlegetesen. El mégyek pedig tsak magam ezen szolgálommal. Abra, vettél é utra
valo eledelt a mennyi elégséges kettőnknek?

ABRA

Vagyon, Jo Aszszonyom, edgy tömlő bor, edgy kevés olaj, pogátsa, kenyér és
360 sajt, a mellyel harmad napig meg érijük.

JUDITH

Jól van. Ti azért itten légyetek a kapukban míglen el jövök.

VÉNEK

Légyen mindenekben szerentsés ate kí meneteled, ate népednek szabadulására erőstetessék meg a te tanátsod, hogy az egész Jerusalelem örvendezzen ate tseledeteden.

NEGYEDIK JÁTÉK

Szollo személylek: OLOFERNES; STRÁSÁK; JUDITH; VEZÉR; VITÉZ;
MÁS VITÉZ; VAGAO

HOLOFERNES

365 Vitézek, a tabor körül szoros vigyázással strását áljatok, ne hogy éjjel valami-
modon a sidok ki ütvén, hirtelen valo zavart tégyenek; sepedig meg kémlelvén
seregünket, annak valamellyik szárnyát akaratumk ellen meg üssék, azzal ditse-
kedvén, hogy seregünket meg verték.

VITÉZEK

Meg lészen és a darvaknál szorgalmatosb strását állunk.

STRÁSA

370 Amott látok edgy Aszszonyt a hegyről táborunk felé ereszkedni, eleibe mégyek,
és meg kérdem, mi dolga légyen. Hová valo vagy, honnan jössz és miért?

JUDITH

A 'Sidok közzül valo vagyok, a kiket, mivel a ti kezetekbe esni által láttam,
ötöllök el szaladván, a Holofernes fejedelemhez indultam, hogy minden gondo-
latjokat a sidoknak ő néki meg beszéljem, és utat mutassak, mely szerint
375 minden hegyen lakozokat el foglaljon.

STRÁSA

Jol gondolkodtál életed felől, aki ami vrunkhoz eljöni el végezted. Mi immár
tégedet ő elejibe viszünk, a hová a midön bé menédesz, semmit ne rettegy
hanem bátran a dolgot elő beszéljed. Mennyünk, ti azonban itten strását
áljatok.

VITÉZ

380 Mitsoda sokaságot szemlélek amott!

MÁS VITÉZ

A sidok közzül mondanak edgy Aszszonyt által szaladni a fejedelemhez.

362 meneteled <né>

377 semmit <se>

365 [A sor előtt a szereplők felsorolásában a
VEZÉR és MÁS VITÉZ a sor felett beszúrva a
VITÉZ<EK> fölé.]

VITÉZ

Siessünk oda futni és meg látni. Ah, vénusi szépségű Aszszonyi állat, a ki a természetnek ékességeivel sokkal frissebben fel ruháztatott, mint sem azt a kerteknek ékes virági felyül haladhatnák. Kitsoda volna azért, a ki a sidok ellen hadat viselni nem akarna, a hol oly szép Aszszonyok teremnek, hogy azokért hadakozván életét le tenni kár ne légyen.

STRÁSA

A' sidok közzül érkezett te hozzád egy Aszszony, aki hatalmassággal szollani akar.

HOLOFERNES

Hozzátok bé!

JUDITH

390 Egésséggel hatalmas fejedelem!

HOLOFERNES

Emeljétek fel őtet! Ne fély, domina, batorítsd meg magadat, mert én soha senkinek gonoszul nem tselekdtem valaki e földnek vrának. Nabukodonosornak szolgálni kívánt. Beszélj meg, miért hogy el hagyván Nemzetedet, hozzánk által szalattál. Mert ezt életednek meg maradására mivelted, és ha ate Attyad fia'is magókat meg aláfván, a hegyekben nem biztanak volna, soha ellenek kemény fegyveremet nem villogtattam volna.

JUDITH

Hald meg vram, ate szolgáló leányodnak szavait, mert semmi hijjaba valóság az én szájamból ki nem esik, és vedd eszedbe tanátsomat, melyet ha követni akarsz, dolgodat tökелletésségre viheted. Valamellyeket Achior tenéked mondott, mind igazak azok, és azokat voltaképen elmedbe rejtse, mert soha külömben senki ami nemzetünket meg nem ronthatta, hanemha azö Istenét meg bántván, haragra ingerlette, és meg bosszantotta. Melyre nézve várapozni kell addig, mig a Gonoszsza, a melyet immár szivekben elgondoltanak, vétkeznek; melyet mihelyt meg tselekesznek, mind magoknak veszedelmet, mind pedig teneked győzedelmet okoznak. Mert már nem lévén etelek és italok, elvégezvék olyan állatokhoz nyúlni, a melyeknek ételét az Isten meg tiltotta. Ezeket midőn hallottam volna, el jöttem te hozzád oly dolgot tselekedendő lévén te veled, a melynek hallásán minden emberek tsudálkozni fognak, mert Istenfélő Aszszony a te szolgálod, és az Istent éjjel és nappal tisztetem. Erre nézve is, mig tenállad mulatok, engedtessek meg énnékem ide ki a völgybe menni, hogy az Istennek imádkozzam, hogy bizonyossá tégyem engemet arról,

384 haladhatná⟨na⟩k [A k ráírva.]

392 a [Az e ráírva.]

395 fia'is

403 vetkéznek

404 [A veszedelmet beszúrva.]

mikor a bünt meg tselekeszik, a mellyet is mihelyt megérték, el jövök, hogy tenéked meg jelentsem, és akkor tegedet az egész 'sido országon keresztül el vezetlek mind Jerusalemig.

HOLOFERNES

- 415 Jól tselekedte a te Istened, hogy tégedet előre el küldött, a mely dolog mind
minekünk győzedelmet, mind pedig azén vram meg utaloinak veszedelmet fog
szerezni. Hogy ha te mind azokat, valamelyeket szollottál, a mint széptermetű
es ekesen szollo vagy, oly valósággal veghez viszed, akkor ate Istened én
Istenem léssen, te pedig azegész világon tisztelttel. Ti, szolgálaim, vezessétek bé
420 őtet, és azén ételemből adjatokeledelt ő nékie.

JUDITH

Nemszabad énnékem idegen eledelt kostolnom még most, hanemha gonoszt akarnék magamra vonszani; hanem észem azokból, a mellyeket magammal el hoztam.

HOLOFERNES

Hát ha azok el fogynak, honnan szerezhetünk tenéked hasonló eledeleket?

JUDITH

- 425 Vgy éljen a te lelked, Fejedelem, hogy elébb az én kosárkámból az eledel el nem
fogy, mint a dolgot, a mellyet az Isten el végezett én általam tselekedni, véghez
viszi. En azért mostan el mégyek a völgybe, amint meg mondtam.

HOLOFERNES

Te, Vagao!

VAGAO

Imhol vagyok.

HOLOFERNES

- 430 Annyira gondját viseljed ez Aszszonynak, hogy Semmiben fogyatkozast
neszenvedjen.

VAGAO

Meg léssen, és semmit akaratod ellen nem mívelek.

VEZÉR

- Okos ugyan és bölts fejedelem vagy. Ezt az edgyszer mindazáltal tanátsul-
végyed. Meg lásd, ne higgy hirtelen; ez Aszszony simogato beszidének enged-
435 vén, tőle meg tsalattassál. Mert nem serényébbek a méhek fulánkjokkal szur-

417 a mint <ily ér [?]> széptermetű

418 aekór

421 énnékem <mind>

426 [az Isten beszúrva.]

432 [A sor előtt:] <VITEZ> VAGAO

433 [A sor előtt:] <VITÉZ> VEZÉR [Ráírva]

dalni, mint az Aszszonyok ki gondolt, okos ravaszságokkal és Kegyességnek és szelidségnek színe alatt megtsalni. És ha mostan mutattya is jó akarattját, majd alád veti forrojtát; és ha mostan mézzel trágyált szavait kedveltetisi veled, majd mérge és álnoksága dühösségének dagályát érezteti.

HOLOFERNES

440 Tanátsod ugyan helyes, de nem az időhöz alkalmaztatott. Mert vallyon mit mivelhetne edgy erőtelen Aszszony, a kinek a félelem inkább, mint a ravaszság szívét környül kötötte, a kinek jeles maga viselése és beszéde egyenességét nyilván ki jelenti.

VEZÉR

Vajha ugy lenne!

HOLOFERNES

445 Ugy léssen. Most pedig, mivel a gyönyörködtetésre meg ujjult kedvemtől unszoltatom, Vagao, készits gazdag vatsorát, hogy szolgálmat nagy kedvességgel meg vendéglvén, örömet öregbitsem. Es hogy én vélem légyen a 'sido Aszszony is, a ki előttem nagy kedvességet nyert.

VAGAO

450 Kedvednek fel derülésén, a mellyet még eddig nem tapasztaltam, annyira örvendek, hogy azt lábaimnak tsinos szokéseivel hogy ki ne jelentsem, nem tehetem. El készitem. és mikor el készülénd, hirré tézsem.

HOLOFERNES

El meny te, és minden vitézlő szolgálmat nem rég érkezett kedvemet ki hirdetvén, vatsorámhoz el hívjad; nem talalkozván tsak egyis, a ki maga vonogatásával kedvemet meg háboritáná.

VAGAO

455 Mindenek kívánságod és parantsolatod szerint el készültek, üljetek le azért, és vendégeskedjetek.

HOLOFERNES

Üljünk le! Inas, menny bé Judithoz, és mondjad ezt, tetzik a Fejedelemnek, hogy ő hozzá bé menvén, te is vendégei közzé számláltassál.

VAGAO

460 A Fejedelem örömének napja ez, Ifju Aszszony, ne rettegj azért bé menni ő hozzá, és több Barátival edgyütt vendégeskedni, a ki nagy kedvességet talaltál ő elötte.

438 szavait <nyalogattya>

442 környül <vette>

444 [A sor előtt tévesen:] VITEZ

445 <Meg>Ugy

457 Uljünk le [A szóban javítás van.]

JUDITH

Mi és ki vagyok én, hogy ellene mondjak azén vramnak? Valami kedves lészen aző szemei előtt, azt tselekszem.

HOLOFERNES

465 Kedves ate el jövedeled, üjj le, egyél és igyál mi velünk mind a gyönyörköd-tetésig, mivel kedvet talált ate szépséged azén szemeim előtt.

JUDITH

Eszem és iszom, mert ma magasztaltatott fel az én Lelkem inkább, mint életem-nek minden Napjaiban.

HOLOFERNES

Tepedig, Vagao, meg lássad, mint keljen vigasságot indítani!

VAGAO (*Enekek; etcetera, etcetera.*)

VEZÉR

470 Mi pedig immár, minthogy a meg elégedésig gyönyörködtettük magunkat, mennyünk el sietséggel kiki a maga sátorába, és tsak maga az Aszszony maradjon itt a' fejedelemmel. Te, Vagao, mivel a fejedelmet a bor el nyomta bé zárjad az ajtokat, hogy senki alkalmatlanságára ne lehessen!

VAGAO

Meg lészen.

JUDITH

475 Abra, itten légy kívül, hogy amidön itt ben dolgomat végzem, bátorságos ki menőutam lehessen. Erössits meg Izraëlnek vra engemet, nézd meg ez órában az én kezeimnek tselekedetét, a mint meg ígérted. — Ne neked! Igy vedd el Kevély-ségednek jutalmát. Mennyünk el! Az ördögök el szagatják.

ÖTÖDIK JÁTÉK

Szollo személylek: OZIAS; JUDITH; STRÁSÁK; ACHIOR

OZIÁS

Vallyon mint lészen továbbá dolgainknak ki menetele, már ötöd napja, hogy el méne Judith, és kétséges, ha vallyon magais békességes é.

468 [A sor után az *Enekek* utasítást && jelek követik.]

469 [A sor előtt:] <VITEZ> VEZÉR [ráírva.]

475 Erössits<d>

476 [A *Ne* előtt áthúzott egytagú szó, <ad?>]

478 [A sor előtt a szereplők felsorolásában:] STRÁSÁK <LAKOSOK>

479 békességes <is> é [Ráírva]

JUDITH

480 Halljátoké, vigyázok, nyissátok meg, nyissátok meg hamar a Kaput, az Isten, ami Istenünk nevezetes és emlékezetes győzedelmet adott ma az Izraelitáknak.

STRÁSA

Judithnak szavat hallom, mennyünk a kapuhoz, nyissuk meg!

JUDITH

Magasztaljátok az vrat, aki a mi erőss ellenségünket az én Kezem által meg rontotta! Imé, az Assiriusok nagy fejedelmének, az Olofernesnek feje, a kit az
485 Isten Aszszonyi kéz által meg ölt. Engemet pedig mind menet, mind jövet, mind helyben minden bántódás nélkül meg tartott, és immár, hogy őtet meg győzhettem, titeket pedig meg szabadíthattalak, felette igen örvendezek.

OZIÁS

Oh, minden emberek között Isten előtt kedvesebb Aszszonyi állat, oh, menynek és földnek teremtő Istenének soha eléggé nem tisztelhető ditsérete, aki
490 ate ábrázodat ami ellenségünk fejedelmének veszedelmére igazgatta, mely szerint ate nevednek oly ditsőséget szerzett ma, hogy ate tselekedetenednek ditsérete mind addig emlékezesben forog, míg a Nap és hold jár az égen, a ki nem kimmélted a te lelket a veszedelemre ki tenni, hogy aszorongatásban lévő népnnek segítséget szereznel.

JUDITH

495 Szollitsátok énnékem Achiort, hogy lássa meg azt, a ki öelötte az Izraelt és aző Istenét annyira gyalázattal illette. Jer ide, Achior, az Izraëlnek Istene, a minden gonoszok Fejedelmet azén kezem által meg ölte, a mellyet hogy anyivalis inkább úgy lettnek lenni meg esmérjed, imhol vagyon a Holofernes feje, a ki a maga nagy kevélységéből teneked az Izraelitákkal edgyütt halált rendelt vala.

ACHIOR

500 O te nem tsak az Izraelnek házaiban, hanem minden Népek között boldog és szerentsés Aszszony, akinek nevedet és tselekedeteted halván, az Isten ditsösségenek fel magasztaltatására serkentetnek. És ámbár mind azokat, a mellyeket Holofernesnek a ti Istentek felől mondottam, nem másképpen, hanem amint érttettem, úgy szollottam, most már mindezekben sokkal inkább meg erősítetttem
505 mind azok felől; és ennekutánna az Izraelnek nemtsak ditserője, hanem edgyszersmind lakossa is lenni kívánok.

482 nyissük

485 [az Isten beszúrva.]; <és> engemet [A pedig beszúrva.]

496 [Az Izraëlnek szóban javítgatás van.]

497 Fejedelme<nek>t [Ráírva.]

501 nevé<t>det; Isten<nek>;

502 [A magasztaltatására szóban javítgatás van.]

JUDITH

510 Helyesen végezted el magadban. Ti pedig, atyámfiai, ezt a Főt a kőfalak tetejére fel függesztétek; annakutánna azegész sereggel ki rohannatok, úgy hogy aző táborokra menni láttassatok; a honnan léssen, hogy az Olofernes táborához mennek, a kit midön halva találnak, oly nagy félelem vészi őket környül, hogy oltalmakat és meg tartatásokat a futásban helyheztessek. Ekkor őket meg üzzétek, és tellyességgel meg tapodjátok!

HATODIK JÁTÉK

Szollo személyek: VEZÉR; VAGAO; ELSŐ TANÁTSOS

VEZÉR

Lássad, Vagao, ha fel költé a Fejedelem, mert ki jöttek az egerek a jukakból, hogy az éléfántokkal szembe száljanak.

VAGAO

515 Jol tudjátok, hogy ő hozzá senkinek bé menni nem szabad akarattya ellen. Zörgessetek, azért talán úgy fel serkenvén, ki jó hozzátok. (*Rop. Rop.*)

VEZÉR

Vigyázd, ha fel serkenté, mert el közelgetnek az egerek.

VAGAO

Nem tudom, hogy van, de igen el alutt, úgy hogy semmi zörgetését nem hallom.

VEZÉR

Vagy haragszik, vagy nem, menny bé te, és jelentsd meg, mi dolog légyen!

VAGAO

520 Zörgetek, de Semmit sem hallok. Sokáig nyugszik a 'sido Menyetskével. Tsak bé mégyek és fel költöm. — El vesztünk, oda vagyunk, nintsen Fejedelmünk! Edgyaszszony a sidok közzül felette igen nagy haborodást szerzett a Nabukodonosor Király házában. Ime, ami erőss és gyözhetetlen Fejedelmünk a földön fej nélkül fekszik.

VEZÉR

525 Oh, szörnyü eset, oh váratlan szomoruság! Oh, egék, illy hirtelen változtatjátok é tündöklő és vidám szerentséneknek kerekeit? El vesztünk, és az erőtlen kéz által meg gyözettetvén, eddig fénylett ditsösségünket örök homállal borittyuk bé.

A MŰ ADATAI

A dráma szövegét az MTAK 21/XIV. jelzetű mikrofilmjéről közöljük. Mikor 1960 táján a filmfelvételt készítették, az Erdélyi Múzeum levéltárosa a felvétel előzéklapjára az alábbi megjegyzést írta: „Gyalakuti Lázár lvt. Törzs. Keveredett anyagából a proveniencia alapján a Lázár lvt. áthelyezett iratai közül.” Valószínű, hogy mint az EME levéltárának egyéb anyaga, ez is az RAKKtLI-be került. Ottani jelzetét nem ismerjük.

A gyalakuti Lázár család levéltárából áthelyezett és lefényképezett iratokban a drámaszöveg előtt 1670-es évekből származó verseket találunk. Közülük kettőt Gyöngyösi Pál 1726-ban írt le Németországban, ahová 1724-ben száműzték Kassáról. (Egyikük az „Árván marad magyar Sion...” kezdetű jeremiád, „Ein trauriges Lied wegen der Ecclesiam” címmel. Egy ugyanitt lévő harmadik éneknek, a 102. zsoltárnak is német címe van, ezt is Gyöngyösi másolta, de a leírás idejét nem jelezte.) Egy más vers Teleki Sándorné Bethlen Katát köszönti 1728. november 24-én, Katalin-napkor. Szerzője Váradi József a nagyenyedi kollégiumból. Ezen a „Kolozsvári Református Collegium Könyvtára” pecsét látható. A drámát tartalmazó leveleken, sem előttük, sem utánuk semmi tájékoztatást nyújtó megjegyzés sincs. Nem tudjuk, hogy kerültek az irások a gyalakuti Lázár családhoz, melynek tagjai a XVII. és XVIII. század folyamán a református egyház támogatói voltak. A családból azonban Lázár János katolizált 1776-ban, amikor Kornis Annát feleségül vette. Gyermekeiben a család gyalakuti ága kihalt. A jószágokat Lázár Mária Bethlen Sámuelné és Lázár Anna Korda Lászlóné örökösei osztották meg. (Vö. LÁZÁR Miklós, A gróf Lázár család. Kolozsvár 1858. 57—109.)

A bibliai tárgyú drámát leelőhelyéből következtetve tartjuk református iskolajátéknak, bár több vonása, stílusa a jezsuita színjátékokra emlékeztet. Morio azonban a katolikus darabokban nagyon ritkán fordul elő, míg a protestánsoknál annál sűrűbben. Hogy előadták, iskolában „kiábrázolták”, a cím határozottan megmondja. Az előadás helyét azonban a betűrövidítésből nem tudtuk megfejteni.

SZERZŐ

A dráma íróját nem ismerjük. Színre vivőjéről, a szöveg másolójáról sem tudunk semmit.

FORRÁS

A hat „játék”-ból álló dráma első része, a „Praeludium” a bibliai drámák hagyományaitól eltérőleg pogány mitológiai indítást ad Holofernesz történetének. A vérszomjas Mars rendelkezik, hogy Bellona, a Terror, a Discordia, a Pavor, a Clamor és az Ira kegyetlen népirtásra ingereljek az asszíriai király és Holofernesz szívét, illetőleg félelemmel töltsék el a környező országok népét. A szereplők közt találjuk a protestáns iskolajátékok komikus figuráját, Moriót, aki itt Marssal ingerkedik a maga megszokott gúnyos, csalfainta, tréfálkozó módján. Ez a jelenet bizonyára a drámaíró találmánya.

A főcselekményhez az anyagot a Bibliából vehette a szerző. A másodlagosan kanonikus Judit könyvének 3—14. fejezetéből merítette a dráma cselekményének minden lényeges mozzanatát. Kivételt képez bizonyos mértékben a 4. fejezet. Amit Judit könyve itt mond el, az a drámában Achior szájából hangzik. Ahogyan nem tartalmazza a játék Judit könyvének minden egyes mozzanatát, új elemeket is vitt a szerző művébe. Ilyen pl., hogy a község még az ostrom előtt kívánja, hogy feladják Betuliát, a Bibliában csak a huszadik nap után; Oziás Juditot arra biztatja, hogy esőért könyörögjön, hogy a községnek legyen mit innia. A darabban Holoferneszt a vezére figyelmezteti, vigyázzon, meg ne csalja az idegen asszony. A Biblia főalakjai mellé újakat teremt a szerző. Holofernesz táborában szerepelnek a Strázsák, Vitézek, Tanácsosok; a zsidó Betuliában a Vének, Strázsák, Inas, Község. Rendezői utasítás éneket ír elő a zsidók keserves állapotáról. Holofernesz lakomáján a kamarása, Vagao énekekkel indít vigasságot.

Mindez azonban nem jelenti azt, hogy a dráma szerzője jelentékenyen változtatott forrásán. Sokszor még kifejezéseiben is követi a Bibliát. Még sem zárkozhatunk el attól a feltevéstől, hogy közvetlen forrása nem a Biblia volt, hanem valamilyen ismeretlen, talán éppen katolikus dráma. A Judit-téma népszerű volt a jezsuiták iskoláiban. 1648-ban Nagyszombatban, 1747-ben Trencsénben, 1749-ben Budán játszottak róla szóló, számunkra ismeretlen drámát. Kilián István lektori jelentésében a dráma első részében lát jezsuita jegyeket, és lehetségesnek tartja, hogy egy jezsuita dráma megfordult darabunk szerzőjének a kezén. Ismeretlen szerzőnk talán egy ilyent dolgozott át. A kéziratban található sok áthúzás, javítás, nemkülönben a több helyen olvasható *etc. sat.* arra mutathat, hogy a darab fogalmazvány, nem teljesen befejezett munka.

ELŐADÁS

Az előadás ténye a cím alapján bizonyos. Helye és ideje azonban ismeretlen. Minthogy a XVIII. század harmadik évtizedében másolt iratokkal együtt szerepel kézirata, a darabról is feltételezhető, hogy e tájt írták. A protestáns iskolákban bibliai témájú darabokat inkább a XVIII. század első felében adtak elő.

SZÖVEGKRITIKAI MEGJEGYZÉSEK

A dráma előadásformája a próza. Az egyes szerepek a szövegben folyamatosan következnek egymás után. Kiadásunkban ezeket különválasztottuk. A kéziratban többször találkozunk a szereplők nevének rövidítésével. Ezeket mindig teljes alakban hoztuk, anélkül, hogy ezt jegyzetben észrevételeztük volna. Hasonló módon oldottuk fel a rövidítéseket is: *mg* = meg, *pg* = pedig, *h* = hogy, *In* = Isten. A dráma nyelvezetének feltűnő sajátossága a hosszú mondatokban való beszéltetés, a sokszor nehézkes mondat szerkesztés. A bonyolult hosszú mondatokból csak kivételesen alkottunk helyenként rövidebbeket.

Nem változtattunk a kézirat helyesírásán, amikor következetesség nélkül összeírta a szavakat (legtöbbször a névelőt az utána következő szóval), vagy különírta pl. az igekötőt az igétől. Ugyanúgy adjuk vissza az ékezeteket is, ahogyan a kéziratban láthatók.

A kézirat nem jelzi a dráma végét. Lehetséges, hogy a befejezése hiányzik. A hatodik játékban a felsorolt szereplők közül nem jut szóhoz az Első Tanácsos, ami ezt igazolhatja.

Az egyes „Játékok” élén felsorolt szerepek és a szövegben ténylegesen szóhoz jutottak közt megnevezésüket, helyesírásukat, névalakjukat illetően több eltérés akad. Kiadásunkban a szerepneveket a szövegben való előfordulásuk első alakjának megfelelően egységesítettük.

NYELVI ÉS TÁRGYI MAGYARÁZATOK

4 *epével trágyált* — epével kevert

42 *el nem heverünk* — el nem mulasztunk

67 Az etceterák jelzik, hogy Morio itt szabadon beszélhet.

78—80 A sorok arra céloznak, hogy egyszer Vulcanus foglyul ejtette a Venusszal szerelmeskedő Marsot, majd odahívta az isteneket, hogy nevensenek a póruul járt szerelmeseken.

158 *kény nélkül* — erőszak nélkül

174 *fogjod el* — fogadd el

218 a jebuzeusok, perizeusok (ferezeusok), kanáneusok, ámorreusok Kánaán földjének ősi lakói voltak. (IV Móz. 13,30.)

250 *ammoniták* — Lót leszármazói; rokon nép volt a zsidósággal, ugyanakkor azonban vele szemben ellenséges. Achior ammonita volt.

46.

AGAMEMNON TRAGÉDIÁJA

XVIII. SZÁZAD

TRAGOEDIA AGAMEMNON

BESZÉLLŐ SZEMÉLYEK:

AGAMEMNON

CLÍTEMNESTRA

ORESTES

IPHIGENÍA

CASSÁNDRA

AEGÍSTHUS

PHORBAS

JULIA

TÜESTES

EGY TRÓJAI RAB LEÁNY

Néma személyek Más rab lány 's Musák 's Katonák

Micaenaebeli Király

Agamemnon felesége

Agamemnon fia

Agamemnon leánya

Priamus Király rab leánya

Clitemnestra második férje

Katona tiszt

Clitemnestra szolgálója

Aegisthus Attya

TRAGOEDIA AGAMEMNON

A játék Summája

Agamemnon a' Trojai hadra megyen azért, hogy a' testvérének Menelaúsnak feleséget el lopta Paris. Az alatt a' felesége ferjhez mégyen Aegisthushoz, a' kivel meg egygyezik, hogy a' haza jövő Agamemnont öljék meg. Hogy Agamemnon haza jöhessen, Iphigenia meg áldoztatik. Haza jővén, meg öletik Aegistustól 's Klitemnestrától mind Agamemnon, mind a' hozott Cassandra. Ezekért Orestes boszzut áll Aegisthuson. Végre Clitemnestra magát meg öli.

PROLOGUS

Magyar Nemzet dísze, Vri Méltóságok
'S Azokkal egyesült drága Aszszonyságok,

Ifjak vagy kitsinyek, a kik körül ültök,
'S A vig játékoknak erőssen örültök,

5 Más kedves halgatok, a' kik hatul állnak,
'S Míneket joságokkal előre kínállnak,

Hogy Meltoztattatok játéunkra gyűlni,
Rang szerént vagy nélkül öszve elegyűlni,

10 Es meg tiszteltetek ilyen feles számmal,
Joságtok nem győzőm ki mondani számmal.

De ugy hiszem, lehet találni köztetek
Olyakat, (:Szavamon már meg ütköztetek:),

Kik ugyan kívánják el fojásat annak,
Mint van történeti itt egy ártatlannak;

15 Mint küszködik szíve az indulatokkal,
Mint farasztja magát mély gondolatokkal;

PROLOGUS [Elötte:] <Első Játék. Első Felvonás.>

16 [mély javításként ráírva egy olvashatatlan

szóra. A sor után:] <Vagy eleven színnel le festve a' mődön // Egy gonoszt Sok veszély követ rövid időn>

Olyakatis, a' kik mély dolgokat mérni
Tudnak elméjekkel, 's mi szép, meg esmérni:

20 Ezek meg itelik, eleget tettünké
A várásnak, 's erkölts ellen vétettünké:

Valyon materiánk méltó volté arra,
Hogy ki hozattassék e' népes udvarra.

Vagynak meg, a' kiknek viseletek olyan,
Hogy akarnák, rollok itt senki ne szoljon,

25 Ne hogy közönséges szárnyakon repüljön
Hibájok, 's tzégére ortzájokra üljön.

Ne féljenek, nekünk nem tzélunk sérteni
Senkit, avagy hogy áll szíve, kísérteni.

30 Nem! De tudom, nints mod, tetzeni mindennek,
Mert nem olyan kedve amannak, mint ennek.

A nagyobbak rántzos homlokokkal bírnak,
Az aprok könnyebben nevetnek vagy sirnak.

Nemís lehet kezünk olyakba mártani,
A melyekkel nehéz másnak nem ártani.

35 Az ősz régiségből erre nézve mindjárt
El jatzodjuk, hajdon Agamemnon mint járt.

A Trojai hadra tsak alig érkezett,
Midőn felesége másnak ígérkezett.

40 Aegisthushoz megyen első fel vonásban,
Őldóklő merget kezd forralni a' másban.

Harmadik fel vonás Agamemnon hozza,
Alnok felesége ötöt fel áldozza.

Végre Clitemnestra mérgesült vérével
Nem bírván, ki ontja dühős fegyverével.

23 <Olyakat is> [A javítás fölé írva.]

28 <Valakit> Senkit [Föle írva.]

29 <bajos> [A *nints mod* fölé írva. A *tetzeni* szóban is javítás van.]

30 Min<d>t

34 [A sor után:] <Vjj történt dolgokat feszegetni ezért // Bajos, hogy az sérthet vagy Királyt vagy vezért.>

36 min<d>t

37 [A *tsak alig* ráírva az olvashatatlan eredetire.]

45   Itt lehet Cassándra sorsán szánakozni,
              Kínek rabsága fog leg több jajt okozni.

              A fel vonások közt, kedvezvén az olynak,
              Kínek sirás nem kell, víg játékok folynak.

50   Jutalomul vésszűk, ha végig halgatja
              Jatékunk, 's mít itél, kiki halogatja.

              Hazánk nagyobb részét mély gyász borította,
              A fegyver nem régen fel haborította.

              Elég tragaedia volt akkor hazánkban,
              Rebegés szívünkben, panaszos szo szánkban.

              Sebhetem szivetek, tám hogy cmlitemis,
              Nem kedves, tudom azt, bár hogy szepítemis.

              Hagyom azt. Legyünk már valaha vígsággal,
              Tsereljük fel a' gyászt egy kis mulattsággal.

              Vagynakís, ugy hiszem, olyanok köztetek.

60

ACTUS PRIMI

Scena Prima

Agamemnon t ki kíséri háza népe, mikor indulni akar Trojához. A' Kapitánya, *Phorbás* szembe megyen véle, és térdet hajt. Hozzá szoll *Agamemnon*.

AGAMEMNON

Phorbás, Vitézeim hány százra telének?

PHORBAS

En voltam követje számba vételének,

Nagy Király. A százak számát meg haladta
Táborod, meg rendül a' földis alatta.

50 <Azomban>; [Utána négy sor helye üresen hagyva.]

54 [*panaszos* javítgatásként ráírva.]

58 mulattággal

59 [Az 1b lap ezzel a sorral végződik, a Prologus vége hiányzik.]

61 [A *Phorbás Vitézeim* kitörölt szavak helyére írva.]

AGAMEMNON

65 Menj ki a' táborhoz, monddad, készüljenek
A vitezek, 's mindjárt hajokra üljenek!

Mond meg a hajosok első patrojának,
Hogy serényen 's bátran hasítson Trojának!

70 Tí tsak induljatok, énis utol érlek,
Eletre, halálra egyaránt kísérlek.

*(A' katonák el indulnak és meg állanak a' graditsnál a' theatrum szelín.
Agamemnon feleségéhez fordul.)*

Tízteletem tárgya, hiv társam, te nállad
Hogy nem maradhatok, el hiszem, sajnállad.

Itt hagyom szívemet, te adj annak szállást
Melyedben, míg vészek Troján boszszu állást.

75 Tartsd meg hívségedet, a' melyet fogadtál,
A' páros életre mikor kezét adtál.

En részemről inkább veremet ki ontom,
De hívségem hozzád soha fel nem bontom.

80 Országom 's gyermekím anyai kezedbe
Hagyom 's Agamemnont emlékezetedbe.

Isten veled.

CLÍTEMNESTRA

Kérlek, Vram Király, szolni
Ha mérek, ne hagyj itt holtomig gyászolni!

Agamemnon nélkül meg halok.

IPHIGENÍA

Hát minket
Itt hagysz? Hogy nézheted ennyi sérelminket?

67 [Az a beszúrva.]

71 [A tárgya javításként ráírva.]

77—78 [A sorok fölé írva az alábbi áthúzott soroknak:] <Magam készebb vagyok véretem

ontani // Mint igaz hívségem hozzád fel bontani>

81 [Az Vram Király áthúzva; javítás, föléírás nincs.]

AGAMEMNON

85 Kedves gyermekeim, ne sirjatok! Ennek
Meg kell lenni, hagylak titeket Istennek.

IPHIGENÍA

Jaj, Király, lábaím nem bírnak, úgy félek,
Őrökkösön el mégy, nem látlak, mig élek.

AGAMEMNON

90 Ha félelem bírná szivünket, úgy éppen
Magunk adnánk okot tenéked főképpen.

De bízunk, Trojának vitéz fegyverünkél
Le rontjuk falait, nem festyűk vérünkél.

Lopott feleségét Paris vissza adja,
Haldokolva nem lop többet, fel fogadja.

95 Ha testvérem házát így motskolni mérte,
Görögök haragos karját nem esmérte.

De tudja meg, ötet halálnak ereszttem.
Ki omlott vériben kardomat fereszttem.

100 Ütközetem alatt a' föld fog rengeni,
Füstye a' fellegek felett kerengeni.

Le omlott várával rakom egy halomban
Parist, 's így merítem örökös álomban.

Azután meg látlak.

ORESTES

Oh, vigy el engemis!

Ha mindjárt a Troja porát fetrengemis.

105 Kedves Atyám, tölled el nem maradhatok.

AGAMEMNON

Fiam vagy, Orestes. Többet mit mondhatok?

88 Őrökkösön

92 vérunkel

98 <Fojt> [Fölé írva: *Ki omlott*]; kardom <'s
örömem> [A *kardom* után *at* beszúrva.]

99 <Dörgő hartzom> [Fölé írva: *Ütközetem*]

100 fel<1>et

101 romlott [Értelemszerűleg jav.]

CLÍTEMNESTRA

Király, kínaimat forгатom elmémben,
Ha itt hagysz engemet, szörnyű gyöttelemben

Hol kapok enyhülést?

AGAMEMNON

Itt marad Orestes.

110 Téged vigasztalni ő nem leszen restes.

Induljatok!

PHORBAS

Mars!

IPHIGENÍA

Jaj, helyemet hol leljem?

Kedves Atyam, bártsak köntösöd öleljem!

AGAMEMNON

Az ég oltalmazzon! Mégyek, maradjatok!

IPHIGENÍA

Jaj, mindjárt meg halok, jertek, ne hagyatok!

(Itt a' szolgáló el viszi Iphigeniát, és Agamemnon el mégyen.)

ORESTES

115 A Föld meg indulni láttatik alattam,
Reményem oda van, nagyon meg tsalattam.

Az roppant természet tám szenved egészszen.

CLÍTEMNESTRA

Fiam, ne hagyj, a' bu hogy itt meg emézszen!

120 Immár árva szívem nyugalmat nem tanál,
Orestes, enyhülést bártsak te nyujtanál!

Agamemnon el ment, tám engemet utál.

107 [A *kinaimat* javításként ráírva az olvashatatlan eredetire.]

108 [Az *engemet szörnyű* javításként ráírva két olvashatatlan szóra.]

116 [A *Reményem* szóban javítgatás van.]

117 [A *roppant* szó ráírva az olvashatatlan eredetire.]

118 [A *Fiam* javításként ráírva.]

ORESTES

Hát ilyen kétségbe, anyám, mikor jutál?

Hogy gondolád azt meg, hogy őt hidegséggel
Vádoljad? Bizonság magad vagy az éggel

125 Az ő hívségéről.

CLÍTEMNESTRA

Hív volt, azt meg vallom,
Tisztelem nevétis, valamikor hallom.

Es nem hogy vádolnám őtet hitlenséggel
De felyül mult engem mindenkor hívséggel.

130 Ha koporsojában fekünnék, nem esnék
Ily nehezen, mert több veszélyek nem lesnék.

De így bizontalan, nyeliké a' habok,
Vagy léznek testéből sok ezer darabok.

Rabok száma is még véle nőhet többre,
Mire mehettz, elmém, ennél rettentőbre?

ORESTES

135 Ne terjezd elmédet eppen olyan meszsze,
Keserűség szived ne hogy meg emészsze!

Haza jő az Atyám még győzelemmel
Nem sokára, vagyok oly hiedelemmel.

140 Ellensége félénk, szembe se mér állni,
Ha áll, mind pokolra fogják taszigálni.

Az Atyám tábora van milyen erőben,
A halál előttis meg állna merőben.

Vagy tám ketelkedel, a' mint veszem észre?

CLÍTEMNESTRA

A bus elme hajol tsak a rosszszabb részre.

135 <szivedet> [elmédet fölé írva.]

136 Keser<üld> szived<ben> ne [A sor első
szavában a ség fölé írva.]

140—141 [A sorok aláhúzva. Lehet, hogy áthúzni
akarták a sorokat.]

ORESTES

145 De fel teszem, lenne szükség el veszteni
Ferjedet, mi haszna magad senyveszteni?

Aval az életre vissza nem hozhatnád,
De nekünk 's magadnak kárát okozhatnád.

150 Ellenben ha éppen olyan kedves nálad,
Hogy ennyi könyveid érte nem sajnállod,

Nállad hagyta szive egy részét. Az élni
Fog benned, 's a butol teged meg kímélni.

Tsuda, hogy erejét eddig nem érzetted.

CLÍTEMNESTRA

Ne szolj, szívem sebét újra kí vértetted!

155 Tsak ő élt eddigis bennem, de fogadom,
Hogy soha szivemből őt kí nem tagadom.

És a' mitől félek, hogy sok ellenségi
Fegyveretől esnék életének végi,

160 Mégis mind holtomig lészek hozzája hiv,
Nem leszs senki rabja sohais ez a' sziv.

Ezt a dítőséget meg tartom.

ORESTES

Oh, kérlek,
Hugomot keresni menjünk, el kísérlek.

ACTUS PRIMI

Scena Secunda

AEGÍSTUS *(egy öldöklésből érkezvén)*

Szinte úgy járek most, mint a' mikor ásnak
A gonoszok vermet vesztésére másnak,

156 [A sor után két áthúzott sor:] <És ha az ellenség őt fel darabolja // Az ellenség szívem senki nem rabolja>; [az ellenség őt fölé írva a <mitől

félek> őt szavakra. Az áthúzott 141. sor élén #jel utal itt az előző oldal aljára irt 157—160. sorokra.]

- 165 De tulajdon magok nyakokra vakarnak,
Háloban ejteni a' hol mást akarnak.
- Az Atyám, Túestes, hogy meg halalozott,
'S Ezen koporsoba, o banat, nyujtozott,
- 170 Erössen kért, hogy én érte boszszut áljak,
Atreust meg öljem, vagy magam meg haljak.
- Atreust mondom, az Agamemnon Attyát,
Ki Atyámnak enni adta volt magzatját.
- Az Atyám haldokló szavának engedtem,
Atreust meg lelni sokat kerengtettem.
- 175 Ott benn találkozám vélle, de hát ordít,
'S mint a' vad oroszlán, oly szemeket fordít.
- Meg ijedtem vala elsőben, hogy éltem
El vész keze miatt, mikor nemis véltem.
- 180 De ő dühösséggel mikor hozzám tsapott,
Hirtelen egy vágást haláloson kapott.
- Már én nem kívánok azzal dítsekedni,
Mert többetis tudnék illet tselekedni.
- Nyugodjál hát, Atyám, tsendesen, el érted
Atreus halálát, a' miképpen kérted.
- 185 Órvendem, Atyámnak hogy kedvét tölthettem,
'S Ellenségét kedve szerént meg ölhettem.

TÚESTES *(a koporsoból fel kelvén)*
Aegistus!

AEGÍSTUS
Jaj, kí az?

TÚESTES
Ember vagy, dítsérlek.

AEGÍSTUS
Kí vagy?

165 nyak<á>okra [A k a sor fölé írva.]
166 ejteni <mikor> [Az a' hol föléje írva.]
167 Túestes <mikor> meg <holt és végre>
[hogy halalozott] fölé írva.]

168 [o banat beszúrva]; nyujtozott <az égre>
169 <Kért engemet> [Az Erössen kért föléje
írva.]
174 meg l<ö>elni

TÜESTES

A te Atyád.

AEGÍSTUS

Távoz, nem esmérlek!

Az én Atyám meg holt. Te ki vagy? Ha nem szolsz,

(Kardot ránt)

190 Míndjárt ezer apro darabokra osztasz.

TÜESTES

Ne felj, mert Túestes, a te Atyád voltam,
Jól mondd, e földről hogy egyszer meg holtam.

Most azért kelék fel, hogy meg ditsérjelek,
'S Egy kis fáradságra, jo fiam, kérjelek.

195 Atreust mondom, az Agamemnon Attyát,
Ki Atyámnak enni adta volt magzatját.

AEGÍSTUS

O jaj, kedves Atyám, nyújts egy senyvedt kezét
Tsokomnak, mert fiad ellened vétkezett.

TÜESTES

200 Nem nyujthatok, töllem lehetlent kívánsz,
Hanem kerésemet telyesítsed, ha szánsz.

A mely nagy áldozat hátra van, végezd el,
'S Jövendő nyugalmam tsendességét kezd el!

Óld meg Agámemnon! Ezt véghez viheted,
Kívált ha házánál magad el rejtheted.

205 Azután meg nyugszom.

AEGISTUS

Kedves Atyám, bártsak

Olyanokra kérnél, hogy másnak ne ártsak.

187 188 197 205 [A sorok előtt:] AEGISTHUS
198 [A sori követőleg két áthúzott sor:] <Meg
rakván fegyvered gömbölyödött onnal // Kardo-
son szembe szálj még Agámemnonnal>

203 meg <ötet ennek sok modjat ejtheted>
[Föléje írva:] *Agámemnon ezt véghez viheted*

Kétséges a' tsata; különbenís soholt
Meg nem találhatom, ha Trojánál meg holt.

TÜESTES

210 Nem holt meg, vissza jő, tsak modját találjad,
Hogy fegyveres kézzel jokor utját áljad.

Ne írtozzál értem a' vért ki ontani,
Ölni, vágni, dühős kezekkel rontani.

Enís azt míveltem, valameddíg éltem,
Kezem az ártatlan vértől nem kíméltem.

215 Most a' gonosz lelkek körüllem tántzolnak,
Ama koporsoba míndjárt bé vonszolnak.

Ne rángass! Jaj, víznek! Ottan tálálkozunk.

AEGISTUS

Kínos vígasztalás, ha véllek lakozunk.

TÜESTES

Tudod, a' mít kértem; már megyek.

AEGISTUS

220 Enyiben
Nem hagyom kérésed, hanem hevenyiben

Azon igyekezem, 's azon fogok lenni,
Hogy lehet házához közel meg jelenni.

De bajos, mert ha ott vígyázni találnek,
Meg tsípnek, rabjává tésznek a' halálnak.

225 Jol van, ki találtam, egyeb modok közül,
Leg jobb leszsz egy Aszszonyt fel venni eszközül.

Itt van Klítemnestra, az ő felesége,
Vagy magyarosabban fele ellensége.

230 Reménlem, hogy őtet magamnak meg nyerem,
Mert a' hizelkedes meg szokott kenyerem.

Feleségül vészem meg ma őt magamnak,
'S Ketten végít érjük mi Agamemnonnak.

O, Nem fér szívemben örömem, a' melyel
Elni fogok azon szeretem személyel.

235 Egy országot kapok, 's olyan társat én itt,
Hogy a' bu közöttök soha meg nem vénitt.

No, tsak vigyázzanak, nem telik fel ora,
Hogy szert teszek reá, 's velle minden jora.

(*Vége a' 2dik Scenának.*)

A MŰ ADATAI

A tragédia csonka szövegét a KvEKvt kéziratárában az A 756. jelzetű, 1—26-ig géppel számozott levelet tartalmazó kézirat őrzi. Az MTAK 184/II. számú mikrofilmről másoltuk le a szöveget. A kézirat ív nagyságú, hosszában kettéhajtott levelekből áll. Két helyen látható rajtuk az „Erdélyi Múzeum Egylet Könyvtára Kézirattára” felírású pecsét. Mint több más itt közölt dráma, ez is az EME állományából került tehát az EK birtokába.

Agamemnon Tragédiájának csonka szövege az Ia—4a. lapokon olvasható. Tartalmazza a szereplőket, a játék summáját, a prologust és az első felvonás két jelenetét. A második jelenet után olvasható a következő lapalji megjegyzés: „Vége a' 2dik Scenának” A tragédia után 4b. üres lapon tollpróbaként a bibliai Jákobra, Franciaországra vonatkozó rövid megjegyzést találunk. Utána az 5a—26a. lapokon egy ötfelvonásos tragédia olvasható arról, hogyan bosszulta meg Oresztész és Elektra apjuknak, Agamemnonnak a megölését. A 26. levél verziójára tollpróbaként összefüggéstelen szavakat, alig olvasható megjegyzéseket írtak más kézírással, mint a drámáké. Egy részüket áthúzgálták. Az áthúzgálás alatt kétszer is kibetűzhető a *Péchi*, *Pétsy* (?) név, mely ezen felül az alábbi összefüggésben is megtalálható: „Ezen Agamemnon Continuatioja a' Pétsi Ferentz Uré 1796 die 12 Jan... [esetleg: Jun].” Mivel itt az 1796-on évszám szerepel, az Agamemnonról szóló tragédiának léteznie kellett legkésőbb már ebben az évben.

Az Agamemnon prologusából kétségtelenül kitűnik, hogy a dráma iskolai színjáték volt. Köszönti azokat, akik a játékra egybegyűltek, akik között különböző rendű és korú emberek vannak. Elmondja röviden a három felvonás tartalmát, tájékoztat arról, hogy a felvonások közé „vig játékokat” (interludiumokat) iktattak, hogy kedvezzenek azoknak, akiknek a „sírás nem kell” Valamilyen okból a másoló kihagyott egy részt az előljáró beszédből. Majd ezt követően olyan sorok olvashatók, melyekből a szerzés vagy a játék idejére lehet következtetni. Arról beszél, hazánk nagyobb részét mély gyász borította, „a fegyver nem régen felháborította”; elég tragédia, sok panaszos szó volt emiatt. Ezek emlegetésével nem akarja azonban a szíveket „sebhetni”, a gyászt inkább egy kis mulatsággal kívánja felcserélni. A prologus azonban itt félbeszakad, illetőleg a lap aljára került soroknak nincs a következő oldalon folytatása. A kézirat egy levele bizonyára kiszakadt.

Nem könnyű eldönteni, milyen gyászra céloz a prologus, milyen fegyver háborította fel „hazánk nagyobb részét”, ami miatt „elég tragédia”, „rebegés”, „panaszos szó” köszöntött — bizonyára Erdélyre, a kisebb hazára, és nem az egész Magyarországra. A fentebbi 1796-os dátum miatt a Rákóczi-féle szabadságharcra már nem gondolhatunk. Viszont a XVIII. század további folyamán nem volt háború Erdélyben. Igaz, hogy háborút nem említ a prologus, csak fegyvertől való „felháborítást” Vagy az 1762-ben meginduló székely határőrség szervezésével kapcsolatos eseményekre, főleg az 1764. január 7-i madéfalvi vérengzésre, vagy inkább az 1784-es Horea-Closka lázadásnak Hunyad, Zaránd, Arad, Fehér, Torda, Kolozs, Szeben megyékre — „hazánk nagyobb részére” — kiterjedő s hatezer főnyi áldozatot követelő „tragédiáira” kell gondolnunk. Akárhol játszották Erdélyben *Agamemnon Tragédiáját*, feltételezhető, hogy a felkelés idején lakosainak szájában panasz, szívében rebegés volt a véres események miatt.

1794-ben a marosvásárhelyi kollégiumban a nyári examenkor egy komédiát és egy tragédiát játszottak. Fogarasi Sámuel praeceptor, aki *Önéletírásában* erről beszámolt, azt mondja, hogy a tragédiát ő rendezte, s abban "fehérnépi főszemélyt játszott" (Juhász, 1974. 115). „A' Theatrum volt építve a Kolegyom Udvarán”; gerendára deszkákat helyeztek a földtől egy méter magasan, ágytakarók képezték oldalait, föléje vászon-sátort húztak.” (Vö. JANTSÓ Elemér: Iskolai színelőadás Marosvásárhelyt 1792-ben. Páztortűz 1943. 235.) Az előadott tragédia címéről hallgat Fogarasi. Lehetséges, hogy az *Agamemnon Tragédiája* volt?

A szöveg itt jelenik meg először nyomtatásban.

A kézirat 5a—26a. lapjain olvasható tragédiában viszont nincs semmi olyan jel, mely arra mutatna, hogy iskoladramával van dolgunk. Hogy a két görög tárgyú tragédiát ugyanaz a kéz egy kéziratban egymás után másolta, arra vall, hogy ismerte a témakörnek Aiszkhülosztól származó trilogikus összefüggésben való feldolgozását. Az *Agamemnon continuatioja* jóval közelebb áll Aiszkhülosz *Áldozatvivőkjéhez*, az *Oresztia* második tagjához, mint az *Agamemnon Tragédiája* ugyanannak első részéhez.

SZERZŐ

A tragédia szerzője ismeretlen. A kézirat utolsó beírt lapjára tett megjegyzésből lehet arra következtetni, hogy az *Agamemnon continuatioját* talán Pécsi Ferenc írta, bár valószínűbb, hogy a névvel a kézirat birtokosát jelezték. Személye egyébként nem ismert, irodalmi működéséről nem tudunk.

Kilián István lektori jelentésében azt írja, hogy a pécsújfalusi Péchi-család jeles Bihar megyei református familia volt. Debrecenben is éltek Péchyek.

FORRÁS

Ahogy a kézirat sem a szerzőről, sem a másolóról, a másolat keletkezésének időpontjáról nem tájékoztat, a tragédia forrására sem utal.

A játék summájában ismertetett cselekmény eltér a görög tragédiáírók, az antik mítosz hagyományaitól. Iphigeneiát azért áldozzák fel, hogy Agamemnon hazajöhessen; Klütaimnéstrát nem Oresztész öli meg, hanem maga végez önmagával; Oresztész már Agamemnon Trója alá indulásakor felnőtt férfi, aki apjával harcra akar menni.

Mivel azonban a tragédiának csak az első felvonása maradt ránk, a részleteket nem ismerjük.

ELŐADÁS

A kézirat az előadásról sem tartalmaz kézzelfogható tájékoztatást. A prológusból csak az olvasható ki, hogy udvaron játszották. Fentebb említettük azt a feltevést, hogy talán a marosvásárhelyi kollégiumban 1794-ben.

A felvonások között interludiomokat is előadtak.

A kézirat szövege sok javítgatást tartalmaz. Több helyen egész sorokat húztak át, máskor csak egyes szavakat, félsorokat változtattak meg. A javítások legnagyobb része nem a másoló kézírásával történt. Ebből arra is következtetni lehet, hogy a tragédiát nemcsak egyszer játszották, hogy a változtatásokat akkor végezték, mikor a darabot valaki másodszer színre vitte.

SZÖVEGKRITIKAI MEGJEGYZÉSEK

A másolatnak azt a sajátságát, hogy a magában álló *a*-t többféleképpen írja (a, 'a, a', á), nem követtük, mindig *a*'-t írtunk. Csak a verssorokat számoztuk, a summázást nem. A helyenként rövidített alakban álló szerepneveket teljes alakban adtuk, anélkül, hogy a lapalji jegyzetben erre utaltunk volna. A névalakokat a szövegben való első előfordulásukhoz igazodva egységesítettük.

NYELVI ÉS TÁRGYI MAGYARÁZATOK

28 *kisérteni* — nyomon követni

40 *a' másban* — a másodikban

67 *patrojának* — az őrző, cirkáló jelentésű *patrouille* szóból származik. A Tsz II. 97. a Székelyföldről, Dunántúlról hoz adatot *őr*, *őrző* jelentésben. Az *őr* jelentés itt is elfogadható; az összefüggésben jelentése inkább: kormányos, parancsnok

93 *Lopott feleségét* — Helénát, Menelaosz spártai király (Agamemnonnak testvére volt!) feleségét

196 Aigiszthosz vétke abból állott, hogy Átreusz kívánságára meg akarta ölni az apját, Thüesztészt

47.

TRÉFÁS JÁTÉK

XVIII. SZÁZAD

[A SZEREPEK:

ORATOR
N. N.
JUPITER
IO
JUNO
MORIO

ARGUS
INACHUS
PÁN
ÍRIS
PHILOSOPHUS
HERCULES]

SCENA VAGY TRÉFÁS JÁTÉK

EXORDIUM VERSIBUS

ORATOR

Halgatok halgattak elég valóságot,
De Musaktól várnak egy kis tréfaságot,
Hozzatok hát elé valami ujságot,
Nem bánom, ha most nem szoltok igazságot.

N. N. (*Respondit N. N.*)

5 Mi vgyan örömet Scenát producálunk,
Apollo Atyankkal a sikra kiszállunk,
De ha ti köztetek Zoilust tanálunk,
Hígyétek el, néki torkig bé pipálunk.

10 Külömben akkár hogy s mint légyen a dolog,
Bár elménk kereke kenetlen tsikorog,
Ha az gyermeki rend nem lármáz, háborog,
Lássátok a Scéna ilyen rendel forog.

JUPITER (*post oratorem*)

15 Ki vagyok, s mi vagyok, tudni kíványátok,
Vagy mindjárt előttem mind térdre álljatok,
Vagy meg ne mozdullyon a székről faratok,
Mert ha meg toppanak, egymásra hullatok.

20 Égnek, földnek, viznek én vagyok Kírállya,
Nevem meg mutattya ez írás rámája,
Fejemben áll világ gazdag koronája,
Kezemben Isteni hatalmam páltzája.

Cziklopsok menköjét égből murrogatom,
Mérgemben felhöket tüzzel szikráztatom,
Fogom köszt kö sziklát s vasot tsikorgatom,
Lábammal helyéből Földöt ki rugatom.

1 [A sor előtt nincs szerepnév.]

13 [A sor előtti utasításban:] orat om [?] pro

18 [A *rámája* fölött más kézírással:] mondása

24 <a> Földöt

25 Ha kinek baja van, hozzám vágyakadik,
E világ törvénye nállam igazadok,
Vén Aszszony tsak borso szalmán sopánkodik,
De im, egy szép nimfa felém vakarodik.

(*Adloquitur Jupiter Nympham Io:*)

30 Honnan jövéel ide, kis gyöngyös musátskám?
Mond meg neved, kérlek, rubintos piroskám!

IO

Inakhusnak, fallyo vizek Királynának
En vagyok magzattya Isteni házának.

35 Most udvarlásodra személlyedért jöttem,
Atyám Udvarából hír nélkül el szöktem,
Nimfa társaimtól tsak butsut sem vettem,
Örvendek, ha ezzel kedvességet tettem.

JUPITER

40 Tsokros Vigassággal, szép nimfám, fogadlak,
S Azértis aranyas kopertában tartlak,
Tégla szin gügyival s nektárral itátlak,
Ezüst medentzében mind karikáztatlak.

JUNO

Eg, föld, Tenger szollyan, hol vágyon Jupiter.

MORIO

Kit hisz, oh szép Juno? Hiszem Tzigány Péter
Az ajton kívül áll s a kis Szaszko Géber.

JUNO

45 Bolond, nem kérdezem tölled Czigány Pétert,
Aki kolegomban sok réz boglárt mivel,
Sok szalamiával páltza véget terhelt,
Hanem Isteneknek Atyat, Dies pitert.

29 [A sor előtti utasítás után más kéz írásával olvashatatlan szavak.]

31 [A szerepnévben még:] NYMPHA

41 [A szerepnévben még: REGINA DEARUM; ez után más írással:] A Isten Aszszony haragszik és el akarja a' nimfát utalni Jupiter nem

hadja. A Morio keszteti Junot. [Az előző és a következő soron is olvashatatlan írás keresztben.]

42 [A szerepnév mellett más kézírással:] BOLOND

44 [A sor előtti szerepnév mellett más írással:] Isten Aszszony

MORIO

Vgy, ugy, talám ama szakállos Grif Togert?

50 Vagy purtiar Léányát, bőröm színö Esthert,
Vagy Frantia nyelven egy jo szabo métert?

JUNO

Igazán bolond vagy, s bolondhoz nem szollok,
Hanem férjem után magam el indulok.

JUPITER

55 Reng az Eg, reng a föld. Juno eszre vette,
Veled beszéltemet, s utyát is kezdette
Mi felénk, s el bunnom kelletik előtte,
Vagy pedig Tehenné változnod érette.

IO

60 Nagy Jupiter Isten, kedvez életemnek,
Párkák, vágjátok el fonalát életemnek!
Maradjon el gombja testetől fejemnek.
Tsak hogy ne változzék formája testemnek!

Egy Nymfának lelke hogy megyen baromba,
Aki bölts s okos volt, hogy lesz a goromba?
Czítrombol s narantsbol hogy lesz süveg gomba?
Jupiter nem Isten, hanem tsak otromba.

65 Isteni lábadot tsokommal terhelem,
Azal haragodat talam engesztetem.

JUPITER

70 Kelly fel, *mert* nem hajtok semmit kérésedre,
Ez orvos füporát hintezem fejedre,
Ez által tehenből végy mindent testedre,
S loduj ki az ajton, s jöj viszszá bömbölve!

(*Tunc exit Io per Januam et Vacca ingreditur per januam.*)

MORIO

E Fejér tehenet tenéked ajándekba
Küldette Pán Isten, tarsd meg a gujádba.

48 [A MORIO mellett más írással:] BOLOND
53 [JUPITER mellett más kéztől:] ISTEN
57 [A sor előtt a szerepnévben még:] NYMPHA

66 haragodat
67 Kelly fel nem [A szótagszám miatt jav.]
71 [A MORIO mellett más kéztől:] BOLOND

Nekemís egy gujám vagyon a fejemben,
Nyári szabadságra hajtom Debretzenben,

JUPITER

75 Be nagyot hazudál, te Morio Gyurko,
Ez után lesz neved hazug turko lurko.

JUNO

Jo napot, Jupiter, Istenek Királlya!

JUPITER

Hozott a szerentse Királyok mátkája!

JUNO

80 A széles Világon rég hogy mind kereslek,
És sík mezön tsuda, hogy meg lelhettelek.
Ugyan szép Tehén ez, ha kérdeni mérlek,
Hol vetted, s honnan jösz, mond meg jobban, kérlek.

JUPITER

Épen ítélemben a föld nékem szüle,
S ez arany pásíntal enyire nevele.

JUNO

85 Kérlek, édes Férjem, hald meg kérésemet,
Ajándékoz meg e tehénnel engemet!
Had nevellyem ezzel égi menésemet,
Igy, szívem, kapszalom szívedhez szívemet.

JUPITER

90 Oh, szép Isten Aszszony, valamit elérni
Kivánsz a Világon, s töllem méred kérni,
Altalam azt néked mind el lehet érni,
Eztis néked adom, ha tétzik el venni.

JUNO

95 Szivességgel vészem szép ajándekodot,
E mellet közönöm szép ajánlásodot,
Imádom örökké Isteni voltadot,
Szép tehéntől értem hogy fosztod magadot.

(Argum Juno advocat:)

Halladé, föld, mindjárt teremds elé Argust.

MORIO

Kit hisz, oh, szép Juno? Talám az jó Bakhust?
Tudom, hogy szeretnéd aszszu szőlőriust.
100 Nem ennél most azért szarvastagot, lágy hust?

Pro Concoctione a gavalléroknál
Egy pohár el tsuszna, hát még a Dámáknál!

JUNO

Mit bolondosz, mindjárt hivd száz szemü Argust!

MORIO

Argus Uram, szemes Bagjom, tsak elé burranyon,
105 Juno Isten Aszszony előtt mindjárt meg topponyon.

ARGUS

Isten Aszszonyoknak ékes Királynéja,
Juno, éljen. Argus szolgája kíványa.

Sebbel lobbal jöttem, lásd hivatalodra,
Kész vagyok Isteni porontsalotodra.

JUNO

Hozott a szerentse, hűséges szolgáltskám!
110 Híd el, veled vagyon nem kitsin dolgotskám.

Te vagy örizője Királyi szekemnek,
Te vagy hív vezére udvarlo sergemnek.
Adj helyet azért most buzgo kérésemnek,
115 Légy örzője e szép fejr Tehenemnek!

Tudom, e szép tehént mihellyest meg látyák,
Jupitertől küldött arany szárvu bikák,
Gyenge tagotskáját meg tzirokálgotyák,
De még elis lopják, ugyan ha lophattyák.

De néked száz szemed lévén egy rakásban,
120 Ha ötven lészenis mindenkor olvasban,
De ugyan tsak ötven leszen vígyázásban,
Azért könyű modod van a strásálásban.

103 szép [Értelem szerint jav. A margón más kézzel:] száz szemü

111 dolgotkám
119 lopja

ARGUS

125 Isten Aszszonyomnak hűséges szólgája
Meg fogadom, mit mond kerek piros szája,
Oly gondot viselek, esküszöm réája,
Emberi Teremtés hogy nem nyul hozzája.

*(Tunc occupat Juno sedem, Morio vero vult vaccam subducere,
sed Argus comprehendit Loqui)*

Fuj, kö katzogatta, hogy merél meg tsalni?
Alíg ment el Junó, jősz tehén predálni?

130 Tartsd a dupéd, abbol ezer fontot vágok,
Mindenek láttára fogom közt meg rágok.

MORIO

Urom, ezer font nints az egész korpusom,
Hatsok minden szőr szál egy egy fontot nem nyom.

ARGUS

135 Esküdjél meg hát, most, hogy soha nem orosz,
Hogy tsak egy pennátis privátárol nem lopsz!

MORIO

Meg esküszöm, ne bánts, Réám szabját ne ránts,
Hogy éltem meg maradjon!

ARGUS (*Deinde Dicit:*)

Mondjod: O maribus dantur sermo cum turbine carbo.

MORIO

O naribus dantur Crambe cum Morio Vacca.

ARGUS

140 Nem ugy! O maribus dantur.

MORIO

Io Jovi datus Nimfa cum Morio Vacca.

ARGUS

Enye, beste kura fia, rosszszul mondád! Mondj más jobban,
Pe noj treji nu máj fura, Dake fura, szusz szpunzurá.

139 [A szerepnév után idegen kéz írásával:] VD-VARI BOLOND; va<ll>cca

142 [Az ARGUS után más kéztől:] SZÁZ SZEMŰ EMBER; kara fia.

143 noj <aj> [A nu máj-ban javítgatás van.]

MORIO

Pe uoj treji tot oj furá, numetyem, ke szusz szpuzura.

ARGUS

145 Tök az Agyad, Bika fejed! Veled nem bajlodom,
Inkább tehen mellet addig forgolodom.

(*Argus porro adloquitur Vaccam:*)

Oh, édes Tehenem, már mézőnn legellek,
Martzafánk heljet szuros tsojással étetlek,
Aranyos lántz helyet Istrangal terhellek,
150 Es tsak gavalléri Bikáktól féltetek.

Boglár helyet szarv nőt simma homlokodon
Gyemánt helyt durva bőr nőt ho szín nyakadon
Tehén serte látzik arany szál hajadonn,
Jaj, be rut köröm van márvány szín lábodon.

155 Két Nymfa láb helyet négy tehen lában jársz,
Tsak bömbölsz s mászkálgatsz, semmit te nem tsinálsz,
Arany gyűrű helyet tsak mészáros kést vársz.

MORIO

Hát ha poscriptádba szurodik hegyes Nyárs?

INACHUS (*quaesit Argum:*)

Mítsoda Tehén ez, mond meg, Arge pasztor.

ARGUS (*felel:*)

160 Isteni agyodban Lattad eszt te sokszor.

INACHUS

Miert bög anyit, s mért tsokolya lábamot?

ARGUS

Tudom, ki bögi ő mondondo szavamat.

INACHUS

Adj egy kevés szénát, mert talám ehetnék!
Ha délre nem ivutt, egyszersmínd íhatnék.

144 Pe ue<e>j [?]

153 [Eredetileg a 140. sornál áll. Ide tartozására
††jel utal.]

161 [Előbb:] bömböl [A bög fölé írva.]

162 [Az I<O>NACHUS mellett idegen kézírás-
sal:] BORNAK ISTENE

(*Tunc Vacca depingit suum nomen, Inachus sic loquitur tandem.*)

165 Jaj, mit látok? Io, te vagy, léányom?
Nymfak királynéja, egy kedves magzatom?

Jaj, jaj, oh, hármás jaj szogatya szívemet,
Gyászos trágédia boritya kedvemet.

170 Atkózott az ora, mely hozott világra,
Atkozott az a kéz, mely formált baromra,
Atkozott a lélek, mely indult haragra,
Atkozott, hogy hozott ilyen árvaságra!

175 E Világ piatzán rég hogy mínd kereslek,
Még is Nymfa képben, jaj, fel nem lelhetlek!
Isteni szemekkel, jaj, miként nézhetlek,
Hogy régi formádra viszsza nem tehetlek.

180 Bánatim árjai, jaj, jaj, oh mely nagyok,
Már én a vizeknek ma lettem hadnagyok,
Örökké élnem kell, kár, hogy Isten vagyok,
Mert bánatnak soha vég butsut nem hagyok.

ARGUS

Meg vallom, sajnálom keserüségedet,
Szívemből ohajtom kívánt örömedet,
De már el vezetem Nymfa kedvesedet,
Ne néz többé sírva gyermek Tehenedet.

JUPITER

185 S Hát Juno bötsmöli az én hatalmamot,
Argussal örzöti szerelmes Mátkámot?
Omojjón ki epém, gyujtsa haragomat,
Vérben kevért tajték folya ajakamat!

190 Bennem minden tsep Vér méreggé forduljon,
Mint vér szagot erző éléfánt busulyon,
Erdei feneség szívembe induljon,
Mint Tigris ellopott köjkéért busuljon!

168 Gyászat

178 [Az *én* utólag beszúrva]; hadnyadok

182 öröm(ö)edet [A javítás ráírva.]

185 hatalmamot [A rím miatt jav.]

195 Fel forott mérgemet szaparisd Mégéra!
Vagy Argusnak lések tulajdon hohéra,
Hogy rá parontsolk Nagy Istenre, Pánra,
Hogy görtsössit vesse Argus tág nyakára.

Hol vagy Te, Pán Isten, Erdőknek Kírállya?

PÁN

Heriszter máj itt van Jupiter szolgálja,
Véghéz viszek mindent, mit parontsol szája.

JUPITER

200 Tudodé, hogy Juno Argus pásztorával
Őriztet egy tehent pásztori botyával?
Te azért meny oda pennás fúrujjával,
Altasd el sipodnak tsendes notajával!

205 Jollehet két szeme mindenkor szunyodik,
Kilentzven nyolc szemmel ébren pásztorokodik,
De ha ravasz eszed rolla vassorkodik,
Mind a száz szemével álomra razodik.

210 Ha Argust meg ölöd, nagy jutalmat véssesz,
Mivel nekem azzal nagy örömet téssész,
Földi Istenek közt, hid el, első léssesz
Eregy hát, jo Pánom, s magadnak ne kedvez!

PÁN

El mégyek, de Stigxnek esküszöm tóvára,
Hogy Argus Plutohoz ma mégy vatsorára.

(Pan bene praecatur Argo:)

Fuj, jo napot, Argé, százsz szemü vén pásztor!

ARGUS

215 Hozott a szerentse, erdelyi vén doktor!

PÁN

Hol vetted e tehént? Még nem láttam ijent,
Egy egész tsordával meg váltnék ily tehent.

198 [A szerepnév mellett idegen kézírással:] ER-
DELYI [!] ISTEN
203 <O>Alasd

204 sz<ü>unyodik
216 [A sor előtt:] PAN

ARGUS

Ha meg mondod te is, azt a szép sipotskát
Hol vetted, énis meg mondom e tulkotskát.

PÁN

220 Hallottadé híré^t Siriny szép Nimfának?
Ugy tudhatod rendit kérdet furujának

Mikor Syrinx folyo vizeknél lakoznék,
S egyszer a többi közt parton játszóznék,
Nem tudom, érdöböl parthoz botorkádzék,
Szemem fényességtől, meg láttam, szikrádzék.

Mellé vakaradám, s hát meg rugoszkodik,
Meg hajtám báboját, talám tántorodik,
Viszszá tekint ugyan, de tsak iszomodik,
Oly könnyü, hogy tsak fü szálhoz támaszkodik

230 Adig fut, mig anya mellé vakaradik,
Ot ordit, sir, zokog, bög s panoszokodik.

Instállya anyáját, inkább sippá légyen,
Mintsem erőszakot testében hogy végyen,
Meg nyugszik az Anya léánya beszédén,
235 S monda, hogy sip formát mindjárt Sirinx végyen.

De énis azomban után iszomodom,
Syrinx oldalkáját markommal meg fogom.
Hát szeretöm helyet im, ez szép sipotskát
Sugargatom ujjom közt tsinált pennátskát.

ARGUS (*Decedens sic loquitur:*)

240 Oh, véletlen fátum halalos orája!

PÁN

Ah, kívánt örömöm, vagy kezem prédája.
Meg mondám, hogy ma lesz Pluto vatsorája.

MORIO

245 Vallyon mikor leszen Argusnak tarája?
Mert akkor nedvesül gégém karimája,
Ha lesz erszényemnek bár tsak egy potrája,
Nem tágul tsatlostol varga szín borája.

220 s(z)ép; <h>Nimfának [Mindkettő ráírás-
sal jav.]

223 játszóznék [A rím miatt jav.]

235 Sirix
242 mondom

JUNO

Jupiter, Jupiter, mért vagy oly kegyetlen?
Száz szemü emberünk köztünk volt egyetlen,
250 Aztis te mátkadért öletéd szertelen,
Isten vagy, de ebben vétkeztél szertelen.

Argus halálaer mint hogy van bánatom,
Azért más formában ötett váltaztatom,
Szemeit madarom farkába rakatom,
Parantsolom, menyen véghez akaratom.

(Tunc abducunt Argum.)

255 Mit Jupiter rakott Argus hamlakába,
Azt én mind füzetem pávámnak forkába.

S mint addig tsillagzat Argusnak hamlaka,
Ugy tsillagzik immár pávám fenyés farka.

IRIS *(Accedit Nymfa Iris:)*

260 Juno, Véghez vittem parontsalatodot,
El hoztam Csillagos fényes Madaradot,
Melyben meg mutadtad Isteni voltadot,
E világ tsudállya erős hatalmadot.

Égnek ország utyán már ezzel sétálhatz,
265 Még egyet melléje hintodba bé foghatz,
Sebes
Jupiter Istennek fejére fel hághatz.

JUNO

Nem elég énnekem, de boszszu állásra
Fordittom hatalmom azért vándorlásra,
270 Küldem etehenet földön bujdosásra,
Légyen gondja maszszor engem imadásra.

(Juno occupat Sedem.)

JUPITER

Isten Aszszonyoknak ékes Koronája,
En Istenségemnek választot Mátkája,
Halladé, mit bömből Io nymfa szája,
Könyörülő szemmel mert nem nézhetsz rája?

275 Ah, essék meg azon szánakozo szived,
Amint barommá tett Isteni kéz ived,
Szentségtől világon hogy maradjon hired,
Tehenet Nymfává változtassa, mivel!

JUNO

280 E nymfát barommá én nem váltattam,
Leg elsőben nálad barom képbe láttam,
Noha tsalársagod akkoris jól tudtam,
Bujdosásra pedig haragomból adtam.

JUPITER

285 Kérlek, édes Mátkám, szüntesd haragodat,
Vegezd ez órában boszszu állásadott,
Had érezze Io nymfa jovoltadot,
Inkább meg tsokolom piros ajakadot.

290 Meg vallom, hogy ebbe ellened vetettem,
De meg tudván, hogy jósz, egyben meg ijedtem,
Enged meg, kis hugam, engedj meg, születtem,
Íot Ted nymfáva meg azért érettem.

JUNO

Torony Gombját éri nagy volta vetkednek,
Im, még is engedek buzgo keresednek.

MORIO

Fuj, ha torony gombját fejünkel elérnök
Lábbal, pertikákkal tetejét elérnök.

JUNO

295 Ha mi ereje van isten hatalmának,
Foganattya léssen erős szozottyának,
Azért minden hallya, mondom e Marhának,
Formáltassék által testeve Nymfának.

300 De menyen először az vízi nymfákhoz,
Azok formájáról, úgy Nymfa formát hoz.

(Tunc exit Vacca et ingressa Io sic loquitur Junoni:)

276 lett [Értelem szerint jav.]

290 er<t>tettem

292 meg is

297 mondom marhának [A szótagszám miatt jav.]

300 [A formát t-je beszúrva.]

IO

Jupíter Istennek szerelmes Mátkája,
Juno Isten Aszszony, Királynék Királya,
Te vagy életemnek helyre állítója,
El hunt Csillagomnak napra fordítója.

305 Mi valék, s mi vagyok, ha szollok magamban,
Hol meg rezzen szívem bánatos jajómban,
Hol tapsol tenyerem színes vigságomban,
Mert nints allandoság gondolkodásomban.

310 Ki mondja meg nékem, vallyon bőmbőlőké,
Vagy Nymfák szokások szerint beszélleké,
Hamlakomon arany szarvak látzanaké,
Vagy ujjomban arany gyűrűk látzanaké.

315 Noha senki nem szol, el hiszem, a vagyok,
Aki régen voltam, mert ma Nymfa vagyok,
Inahus Atyámnak egy mozgattya vág yok,
Junonak pedig len szolgálója vagyok.

320 Idvezlem örökké nagy Istenségedet,
Idvezlem velem tött hiv kedvességedet,
Idvezlem Nymfák közt Isteni Nevedet,
Idvezlek Lelkembe, testembe tígedet.

JUNO

Meg lásd, szerelmedbe senkit úgy bé ne zárj
Ez után, hogy mint móst, maszszor is úgy ne járj,
Eként töllem minden jot bizonyoson várj.

(Tunc occupant Juno et Io sedem.)

PHILOSOPHUS

325 Hallattátok képét Io szép Nymfának,
Hallattátok ebbe formáját marhának,
Homlokában boglar helyt ágot szarvának,
Tszudálljátok voltát Isten hatalmának.

330 Bár valaki egyszer Királýságra mehet,
Atol egy órában mégis koldus lehet,
Isteni titulust ember olykor vehet,
De abbol Isteni erő barmot tehet.

323 [A sor utáni utasításban:] occupat

329 köldus

324 [A szerepnév után más írással:] Igaz tud-
mánynak szeretője

330 ebber

335 Ere példát látunk Io szép Nymfában,
Aki előbb vala Isteni formában,
De vetvén vizeit szerelem lángjában,
Láttátok, öltözik marhának tagjában.

Ebben együt látyuk, bal szerentse sorsal,
Noha ebéd tájban fuja gyakron gyorsol,
De Vatsora felé tzimbalmazza lással,
S Ejel gordanozza Pluto felé morssal.

340 Demokritus régen Világot nevette,
Hercules Istennek sorsát kesergette,
Sok szerentsés ember futással kergette,
Sok pedig bánkodot, ha ezt elnyerhette.

345 En már mind ezeket együvé számlálom,
A kegyes életet leg jobbnak találom,
Halgatoimnakis tsak ezt Comendálom,
De ha nem bányátok, tölletek elválom.

MORIO

350 Fúj, koma, jo volna lennie kegyesnek,
De ugy békét kénék hagyni az egyesnek,
Nadrág foldozásra vinni a Kérésnek,
Azonban Gazdaszszony Lányához menésnek.

(Alia scena in qua Hercules Facta sua enarat et occidit Hydram Laerneum.)

HERCULES

355 Jo Napot, barátim, hü be sokon vagytok,
Ha mindnyajon egy egy dorongot ragadtok,
S aval egyet egyet vállomra vagdáltok,
Mégis így meg állok talpamon, mind láttok.

De ha én száz másás tsákánjom ragadom,
S mindenikét vál közt tsak egyszer meg vágom,
A tsákányt többszér egy sem kíványa, tudom,
Mit ígértem, ha kell, mindjárt meg ís adom.

334 lagjában

342 embert

347 [A sort követő szerepnév után idegen kézírás-
sal:] BÁTORSÁGOS ERŐS VITÉZ

349 a

351 [A sort követő utasításban:] Alia in quo;
<Tr>Facta<t>

355 [Előbb:] mig állok [A javítás fölé írva.]

- 360 Ugy hiszem, híremről, ki vagyok, *tudtatok*,
Hercules, Hercules bögve kiáltatok,
De mégis egy kissé ha helyben maradtok,
Rettentő dolgokat én töllem halgattok.
- Vagyok *én* Hercules, érőnek ereje,
365 Minden erősségnek én vagyok veleje,
Ha jól meg rászokodom, le hull ház fedele,
De hogy le nem hull, tartya kardom éle.
- Mikor Dolgaimat e Világ meg hallja,
Rettenetes öröm, bámulva tsudálja,
370 Hatalmam nagyságát haszoson számlája,
Hercules erőből áll, minden azt vallyá.
- Vágtam *Erimantus* Hegynél egy diszno kant,
Le vágtam Néméa erdőben oroszlánt,
Le vágtam kardommal egy sereg Amozont,
375 Le vágtom testében az hármás Gériánt.
- A rész lábu szarvast futással el hogytom,
Ganéjtol Augiás oklát tisztítottom,
Kréta vad bikáját válamon hordoztam,
Czerberust pokoltol világra fel hoztam.
- 380 Gyilkos Diomedest fegyverrel meg győztem,
Stymfalus madarát mind holálig üztem,
Hesperis kertekből arany almát főztem,
Párdutz is reszketet, holott tsak feddöztem.
- Hát ez otsmány vallyon mi féle vad lehet,
385 Egy derékről hét fő mi formában nőhet?
Meg próbálom eröm, most menyire mehet,
Hét fő közül kardom vallyon hányot szelhet.
- Hét fejit levagám, *immár* hét jőve ki,
390 Egybe rontám sárkányt erős fegyveremmel,
Ezt egybe morsálom, s többbe nem növe ki,
Meg fogom, s immáron ki viszem kezemmel.

360 meg tudták [A rím miatt jav.]

362 [Az *egy* beszúrva.]

364 Vagyok Hercules

372 Erismánt

375 testeben testeben [Kétszer!]

388 de immár [A szótagszám miatt jav.]

ORATOR (*prodit:*)

Uri halgatoink, vége van Scenánknak,
Meg terhelt pulsussa vers mondonn vénanknak
El tört orra Scénát rajzalo pennánknak,
395 Vaj ha jo Calculust mi réánk vonnának!

Rajtatok all ugyan ítleletet tenni,
Rajtunk ditsiretet s gyalázatot venni,
Méh, amely Virágról szokot mézet szedni,
Pok szokot azonról rut mérget gyűjteni.

400 Sokon tisztességért ide fel jöttenek,
Sokan tsak a scenát szemlélni jöttenek,
Azok, hogy Virtusért minket ditsérjenek,
Ezek, ha komázunk, hogy ki ne vessenek.

405 Tudjuk, mind két részről eleget nem töttünk,
Minden ször szálatskát fel nem metélhettünk,
Trefát valosággal ha elegyítettünk,
Vagy jotol, vagy rosztol, egyiktől félhetünk.

410 Szerelmes Censorink, ha szollani mérünk,
Meg esett hibánkról engedelmet kérünk,
Buzgo szerelmünkre ha jo választ nyerünk,
Háládatos szívet tínéktek ígérünk.

415 Könyü akkár kinek Scénát ki gondolni,
De nehéz tréfával valot ábrázolni,
Kinek e nem tetzik, tessék mást koholni,
Mi Trómfot ütettünk, tessék hát tromfolni.

A MŰ ADATAI

Lelőhelye az OSzKKt Quart. Hung. 240. számú kolligátum 3a—10b. lapja. A szöveg után „Vége” záradék olvasható. A gyűjtemény belső címlapján „Külömbféle Magyar Versek Gyűjteménnye öszveszedte W Jankovich Miklós” megjegyzést találunk. A kézirat XVIII. század végi versek mellett XIX. század elején keletkezett alkotásokat is tartalmaz, de van benne XVII. századi eredetű verstermek is. Egyetlen kéz írása. Nyomtatásban itt jelenik meg először.

SZERZŐ

A darab íróját nem ismerjük.

Morio egy helyen Debrecent említi (74. sor). A témát színre vitték a Kolozsvári Unitárius Kollégiumban 1781-ben. (Lásd kötetünkben az 5. szám alatt!) A kolozsvári eredetű játékokban többször találkozzunk román szavakkal, kifejezésekkel, amelyeket itt a 143—144. sorok szintén tartalmaznak.

393 vénan<a>knak

406 Trefás; elegyítettük

FORRÁS

Sem a kézirat, sem a drámaszöveg nem utal forrásra.

Ugyanezt a mitológiai témát dolgozta fel a *Kótyavetye* című játék írója. Itt egy rövid bevezető rész azt hozza tudomásunkra, hogy miután a jelenlévők már „elég valóságot” hallgattak — bizonyára a végbement exameneket —, most egy kis tréfaságot hoznak elé.

A két darab között eltérések vannak a cselekménybonyolításban. Itt Io jön Jupiterhez annak „udvarlására”. Mikor a Junótól tartó isten tehénné akarja változtatni, Io könyörög, de eredménytelenül. Jupiter nem Mercuriust, hanem Pánt szólítja Argosz megölésére; Pán beszél Szürinxről, de nem alkalmaz erőszakot Argossal szemben, az minden beavatkozás nélkül, váratlanul kimúlik. Miután Jupiter kérésére Juno visszaszítja Iónak nimfai alakját, ez visszamegy Junóhoz, hogy köszönetet mondjon. Innentől kezdve más a folytatás. Epaphosz és Phaethon civódása helyett egy Philosophus beszél a szerencse változásáról, majd Hercules lép színre, és elmeséli tetteit, levágja a lernai szörnyet. A darab az Orator zárószavaival ér véget.

Az eltérő cselekménymozzanatoknál is lényegesebb különbség a két darab között, hogy itt szerepel Morio. Szinte a játék elejétől a játék befejezéséig jelen van. Állandó közbeszólásaival, beavatkozásával megeveztet; ő képviseli — más iskolajátékokhoz hasonlóan — a szavak értelmét kicsavaró tréfálkozást, a diákhumort és a kritikát.

Az azonos téma ellenére a kolozsvári darab nem tekinthető az itteni játék forrásának.

ELŐADÁS

Kétségtelenül előadásra készült ez az iskoladráma. Vizsga alkalmával játszották. De hogy melyik esztendőben és hol, nem tudjuk. Erdélyhez közel (Debrecen) vagy Erdélyben. Protestáns iskolára vall maga a téma, mely katolikus iskolaszínpadon nehezen képzelhető el. Az előadás hangja is a XVIII. század végi református iskoladrámák stílusára emlékeztet.

SZÖVEGKRITIKAI MEGJEGYZÉSEK

Az eredeti szövegbe, elsősorban a szereplők neve mellé, egy második kéz betoldásokat írt. Magyarózó szavakat az egyes személyekhez. De a szöveg egyes helyeihez is tett megjegyzést. Az érzésvételek nem mindig olvashatók. Ezek a kiegészítések talán azt mutatják, hogy a darabot máshol is előadták.

A szöveg nincs részekre tagolva. Az első versszaknál nincs szerepnév, feltehető, hogy mint a zárószavakat, a rövid bevezetést is az ORATOR mondta.

A másoló többször egybeírja a névelőt a névszóval, a tagadószócskát az utána következővel stb. Mivel azonban ebben nem következetes, kiadásunkban észrevételezés nélkül a ma furcsának érzett egybeírásokat különírtuk. Gyakori jelenség, hogy a mai ejtéshez képest bizonyos helyzetekben zártabb magánhangzót (*vasot, Földöt, tzirókálgotyák, őrzöti, parontsalok*), máskor meg ennek ellenkezőjeként nyíltabb ejtést tükröző alakot találunk (*vágyakadik, toppanak* — = toppanok! — *aranyas, szollyan, kapsalom, vakaradik*). Következetesség azonban nem figyelhető meg e tekintetben. A kézirat több íráshibát tartalmaz. Ezeket javítottuk, helyenként a szövegen is igazítottunk, ha az értelem, a szótagszám vagy a rím ezt megkívánta, és a javítás nem tetszett önkényesnek. Minden szövegváltoztatást, kéziratától eltérést kurziváltunk.

A szerepneveket egységesítettük.

NYELVI ÉS TÁRGYI MAGYARÁZATOK

5 A sor előtti utasítás: N. N. válaszol

13 A sor előtti utasításban *orat om pro*; feloldása: oratore, (esetleg orationem), a *pro* után gondolandó esetleg: *spectatoribus*. Jelentése: a szónok után a nézőknek. Mi másként értelmeztük: *post oratorem*

18 *ez írás rámája* a tábla, melyet a játékos a nyakában viselt, rajta a szerepnévvel

28 *felém vakarodik* — felém jön, felém tart. A sor utáni utasítás magyarul: Jupiter megszólítja Io nimfát

29 A sor előtt: Jupiter megszólítja Io nimfát

39 *gugyival* — a gugyi égettboros pálinka

45 *boglárt mivel* — diszgombot csinál

46 *szalamiával* — nagy füles gombbal

47 *Dies pitert* — Diespatert. Jupiter egyik neve volt

- 49 *putiar* — ? Esetleg szórontás *putifár* helyett; a putifárlány a. m. cigánylány
 50 *szabo métert* — talán szabó médert? A méder-mider fűzöt, női mellényt jelentett
 70 A sor utáni utasítás magyarul: Ekkor Io az ajtón át kimegy, és belép tehénként
 76 *hazug turko turko* — hazug torkú nagyevő
 96 A sor utáni utasítás: Juno Argoszt hívhatja
 99 *szőlőriust* — szőlőcsinálót, szőlőtermesztőt
 101 *Pro Concoctione* — emésztésre
 104 *elé burranyom* — előteremjen
 128 A sor utáni színiutasítás magyarul: Juno ekkor elfoglalja székét, Morio meg a tehenet akarja elvezetni, de Argosz beszélni elfogja
 128 *katzogatta* — kocogtatott (kb. a. m. Verjen meg a kö!)
 130 *dupéd* — üstökőd, hajzatod
 133 *Hatsok* — hacsak
 134 *orosz* — lopsz
 137 a sor utáni utasítás: Aztán azt mondja
 138 A férfiaké a közönséges beszéd, a forgószélel az izzó parázs
 139 Az orré a káposztaszag, miként Morioé a tchén
 140 Nem ugy! Ó, a férfiaké...
 141 Io nimfa Jupiteré, miként Morioé a tehén
 143 Tőlünk hármunktól többé ne lopj, ha mégis lopnál, felakasztanak
 144 Ha hármatokat mégiscsak meglopnálak, nem félek, hogy felakasztanak
 146 A sor utáni utasítás: Argusz messziről megszólítja a tehenet
 147 *legellek* — legeltetek, etettek
 148 *Mart:afánk heljet szuros tsojannal* — marcipán helyett szúrós csalánnal
 158 Az utasítás a szerepnév után: Argust kérdi; *poscriptádba* — fenekedbe
 164 A sor után: A tehén ekkor leírja a nevét, végül Ínakhosz így szól
 196 *görsössit* — husángját
 198 *Heriszter máj* — Her (hier?) ist er mein
 206 *vassorkodik* — ?
 212 *tóvára* — tavára
 213 A sor után: Pán szépen köszönti Arguszt (jó szerencsét kíván Argusznak)
 215 *erdelyi* — a. m. erdei
 227 *Meg hajtám báboját* — lábanyomába eredtem
 228 *iszomodik* — iramodik
 239 *Sugargatom* — szorongatom
 240 A sor előtt: Haldokolva így szól
 243 *tarája* — tora
 245 *potrāja* — polturája
 246 A sor értelme: A csatlós nem tágul a varga színbora mellől
 254 A sor után: Ekkor elviszik Argoszt
 258 A sor után: Jön Iris nimfa
 270 A sor után: Juno elfoglalja királyi székét
 294 *pertikákkal* — mérőrudakkal
 300 A sor után: Ekkor a tehén kimegy, és Io belépven, így szól Junóhoz
 323 A sor után: Ekkor Juno és Io helyet foglalnak a széken
 326 *ágot szarvának* — szarvágat
 337 *gyorsol* — gyorsan
 338 *lással* — lassan
 339 *gordánozza Pluto felé morssal* — Plutóhoz vezeti a halállal
 349 *kénék* — kellenék; *az egyesnek* — az egyest ivásnak, a fenékiig való ivásnak
 350 A sort nem értjük
 351 A sor után magyarul: Egy másik jelenet, melyben Hercules elmeséli a tetteit, és megöli a lernai hidrát
 377 *Augiás* — három szótagú
 382 *föztem* — a. m. fűztem
 392 A sor előtt: ORATOR (prodit) = Egy követ jön elő
 388 *vers mondonn* — a versmondáson

48.

BESZÉLGETÉS

XVIII. SZÁZAD

[A SZEREPEK:

ORATOR PRIMUS
PÁPISTA
LUTHERÁNUS
CALVENISTA
UNITÁRIUS

ATHEUS
TÖRÖK
SIDÓ
OLÁH
REX]

COLLOQUIUM

Personae: PÁPISTA, LUTHERÁNUS, CALVENISTA,
UNITÁRIUS, ATHEUS, TÖRÖK, SIDÓ, OLÁH

ORATOR PRIMUS

Ékes ragyogással fénlő jó Uraink,
Töllünk tiszteletet érdemlő Aszszonyink,
Felső s alsó rendből álló halgatoink,
Hallyátok meg tsekély s együgyü szavaink.

5 Nem bányuk, actánkot bár ne vessétek,
Tsak ne tsufoljátok és meg ne vessétek,
Mert mint a kásánál nintsen rosszabb étek,
Ugy a tsufolásnál nintsen rútabb vétek.

10 Ezt is tudtotokra akarjuk mi adni,
Tréfás játékoknak békét fogunk hadni,
Oly dolgot akartunk most előragadni,
Mellyek végén a jó Lélek fog vigadni.

15 Megláttyuk, kitsoda ül az erős Sántzban,
Vagy kinnyában ohajt az ördögi lántzban,
Aki végig Sárt áll, ugordik a tántzban,
De még a tetve is megugrik a rántzban.

20 Tü pedig (az alatt) kívánnuk, éljeteK,
Lelki s testi áldást Menyből remélyeték,
Rollunk, miből lehet, jotskán itéljeteK,
Ezer Esztendeig, kívánnuk, éljeteK.

Az ELSŐ FELVONÁS avval kezdődik, hogy a PÁPISTA panaszkodik, milyen rossz dolga van; ütök, verik, pedig hitehagyott; unitárius volt, s pápistává lett, s most

„a lelkem esmérete annyira vádol, hogy vagy megölöm vagy felakasztom magam; eleget járok, de aki megvigasztallyon, sohult nem találók.”

25 Találkozik a CALVENISTÁval, aki vizsgálja:

„Ne búsulj, mert én is Calvenista vagyok, de meg ütköztem vallásomban, nem hiszem a Cálvénisták el választását, s azért bujdosom, hogy minden emberrel disputállyak, és Vallásomban vagy Confirmálódjam, vagy Vallásomat el hadjam.”

PÁPISTA

30 Jól vagyon, menjünk el, s akit elől utól találunk, mindennel disputállyunk, s a mellyik Vallást jobbnak itéljük lenni, arra állunk.”

Találkoznak az ATHEUSSal, akit hamar meggyőznek, hogy nincs igaza, midőn azt állítja, hogy nincs Isten, s hozzájuk csatlakozik, hogy keressék,
„mitsoda ez az Isten”

35 Találkoznak a TURCUSsal, aki török szavakat keverve beszédébe, vitatkozik velük. Ezt is hamar meggyőzik, s ő elismeri, hogy
„Mahumet sokat hazudott, kérlek azért botsássatok el engemet is Vallás tanulni.”

Obviant HEBREUM.

40 A zsidó nem hiszi, hogy Krisztus eljött, de midőn a CALVENISTA hivatkozik rá, hogy Míkeas profetiája szerint Krisztusnak Betlehemben kellett születni, a jeruzsálemi második templomban meg kellett jelenni;
„De hol Betlehem, hol Jeruzsálem, hol a Királyi Páltza? Mindazok oda vadnak, el jött tehát a Kristus.”

SIDO

45 Szégyenlem ugyan; de mit tudok tenni. Lelkem isméletiben meg győzöttetvén, meg kell vallanom, hogy el jött a Kristus. De látván a keresztyények között a Vallás iránt való Villongást, nem merek keresztyénnyé lenni.”

CALVENISTA

„Jere velünk, az igazságra megtanítunk.”

Ezután még rövid vitatkozás következik a LUTHERANUS és UNITARIUS között.
A második felvonás előtti INTERMEDIUM a REX (János Zsigmond) magánbeszéde:

50 „Mit hallok és mit látok? Oh, furtsa Eretnek fejeknek álhatatlanságok, vallyon nemén vagyok é Erdély és Magyar Országnak Királyya, nem én vagyok é Lengyelek, Törökök, Csehek hatalmas Ura? Nem én birom e Moldáviát, Sclavoniát és több Országokat? Nem én vagyok e amaz nagy triumphusú, ritka hirű nevű János Király Fia? Honnan vagyon hát, hogy hirem nélkül így
55 felindult egész Országom? Esküszem az élő Istenre, hogy vagy Vallásomat meg változtatom, vagy az Eretnekeket egy lábíg tűzre, számkivetésre, fegyverre hányatom. Nem tudja é minden Ember, hogy az Ég egy napnál többet nem ismér? Nem tudjaé, hogy egy országban egy Királynál több nem lehet? Egy Isten, egy Keresztség, egy Hüt vagyon. Honnan vagyon hát a Vallásoknak

- 60 külömbiségek? Tenéked azért, nagy hatalmú fényes Udvarom népe, demen-
dálom és poronsolom, hogy minden Eretnekeket Ország gyűlésére citályad, de
kivált Unitáriust ha kapsz, mint egy Római Anyaszentegyháznak fundamentu-
mának rontóját kötözve ma Királyi Székem eleiben állítsad!”

A MÁSODIK FELVONÁS ismét a király szavaival kezdődik.

- 65 „Elmult annak, vessük fel bár, kilentz Esztendeje,
Hogy Erdélynek s más helynek is vagyok Ura s feje,
Hatalmomnak. két karomnak tündöklük ereje.
- Csendességgel s békességgel bírtam Országomat,
Mert szerettem és követtem én az igazságot,
70 Ma nem találsz, ha szembe szállsz, bennem hamisságot.
- Défendáltam s procuráltam a Római Vallást,
Azt meg vettem, meg ölettem, aki hirdetett mást,
De mint nézem és intézem a nagy rút pártolást,
- Nints hatalmam s birodalmam, hogy mind elveszthessem,
75 Országomat, Jobbágyimat mind megölethessem.
Elmém fut s jár, nem tudom már, dolgom hogy kezdhessem.
- Nem alhatom s nem nyughatom, nem tudhatom, mi lelt,
Álmod láték s meg ijedék, látván igen nagy jelt,
Pápa farán s a homlokán Árius nagyot szelt.
- 80 Félek igen, minthogy jégen hüti fundáltatik,
Áriustól, Servétustól hogy meg rontattatik,
Gyökeréből és tövéből mind ki ásattatik.
- A ki próbál, most is talál gyakran nyereséget,
Dús Lelkének, elméjének nyer az tsendességet.
85 Probát tészek s elé vészek én egy mesterséget.
- A fogságból és rabságból tsak kibotsássátok
Az foglyokat, s álnokokat előmben hozzátok,
Hogy mit hisznek, s mire visznek, expeciáljátok!
- Ezek felett s ezek mellett a Dávid Ferentzet
90 Meg fogjátok s elhozzátok mint egy Eretneket!
Igy tégyetek, mivellyetek hamar mindeneket!”

95 Ezután megindul a vita a király előtt. Előbb a PATER PÁPISTA, azután a LUTHERÁNUS PAP, majd a CÁLVENISTA PAP bizonyítja egy-egy beszédben a maga igazát, s követeli, hogy a király az ő vallását kövesse. Az OLÁH PAP röviden szól oláhos, tört magyarsággal, s inkább az evésről, mint a hitről beszél.

„No ládd, Csiszár, hogy jól hiszen az Oláh. Mert ha az Oláhot nem böjtölne sohá, szalonnát, turót drága lenne. Lássad, Kráj, az olá Vallás, ha szereted, szereted, ha nem szereted, nem szereted. Isten álgyon! Nam tse fatsen.”

100 Végül az UNITÁRIUS PAP szól. Szerényen, alázatosan kezdi. Azt mondja, hogy az unitárius vallás

„minden Vallásoknál alább való, mert ezt a világ gyűlöli, és még tsak hírit hallani is irtózik.”

105 A más vallásúaknak jó dolguk van. de az unitáriusok, ha minden jót végben vinnének is, haszontalan szolgálknak ismervén magukat, Istennek a Jézus Kristus által kegyelméből várják üdvöségeket.”

Elmondja az unitárius vallás tételeit, miben hisznek és mit vallanak. Szavait így végzi:

„Te is azért, király, válaszad az Igazságot, kövessed a jámborságot, ez kettőnek a végén leled Menyországot.”

REX

110 „A Pápista, Cálvénista, Luther Vallást hallom,
De meg vetem, s nem szeretem, igaz hittel vallom
Az egy Atyát s annak Fiát imádni jóvallom.”

Ezután még rövid szóváltás következik mindegyik legyőzött vallás képviselője és az unitárius pap között. A dráma befejezése, ami már csak néhány sor lehet, hiányzik.

A MŰ ADATAI

A nyolcadrét alakú, címlap nélküli kézirat, melyet Nagykadátisi Intzeffi József 1810-ben írt össze, ma lappang. A kéziratban a dráma a második darab. Ismertette BALASSA József, „Unitárius hitviták a XVI. században” címmel az It 1913. 156—160. lapjain. A vége hiányzik.

A kézirat a *Debreceni Disputa*, a *Nagyváradai komédia* és a *Colloquium* mellett még három unitárius iratot tartalmaz. A másoló személyére vonatkozó bejegyzés a *Nagyváradai komédia* végén olvasható: „Pariata per Josephum Intzeffi de Nagy Kadáts. anno 1810 die 4-ta Novembris.”

Balassa, azonkívül, hogy dolgozata a címevel egyszersmind a *Colloquium*ot is XVI. századi unitárius hitvitának minősíti, nem foglalkozik a darab írójának, keletkezésének, előadásának a kérdésével. BORBÉLY István, aki áttanulmányozta a Balassától ismertetett kéziratot, a dráma írásának idejéül a XVIII. század második felét állapította meg. (Még egyszer az „unitárius hitviták”-ról. It 1913. 453—455.)

SZERZŐ

A szerzőről semmit sem tudunk.

FORRÁS

A kézirat nem beszél forrásról. A képzelt hitvita szereplői között csak János Zsigmond a történelmi személy, továbbá a darabban említett Dávid Ferenc. Amit róluk a darab mond, történetileg nem hiteles. János Zsigmond nem volt fejedelme az említett országoknak, népeknek; nem akarta letartóztatni Dávid Ferencet. Többek között ezek a valótlanok szólnak amellett, hogy a dráma jóval a XVI. század után keletkezett. Valószínű, hogy a cselekmény az ismeretlen szerző eredeti találmánya, nem volt írott forrása.

ELŐADÁS

A dráma prologusa arra mutat, hogy a darabot előadták. Az Orator úgy beszél az actust hallgatókhoz, mint ahogyan az iskoladramákban szokásos volt. Hogy hol és mikor adták elő, nem tudjuk. A témája miatt arra kell gondolnunk, hogy unitárius iskolában játszották. Elsősorban Kolozsvárra gondolhatunk. Az oláh pap szerepeltetése, rossz magyarsággal mondott beszéde, melybe román szavakat is kever, a Kolozsvári Unitárius Kollégium színjátszó hagyományát juttatja eszünkbe. Adataink azonban nincsenek arra, hogy a darab előadását ide köthessük, bemutatásának idejéről semmit sem sejtethünk.

SZÖVEGKRITIKAI MEGJEGYZÉSEK

A szöveg közlésében szóról szóra Balassa József ismertetését követtük. Csupán a központozásban alkalmazkodtunk a mai gyakorlathoz. A tartalmi ismertetésből, ahol lehetett, kiemeltük az egyes személyek szerepét, így a Prologust, az Intermediumot stb. Hogy a két különmű szöveget egymástól meg lehessen különböztetni, más betűfokozattal közöljük Balassa szavait és mással a magából a darabból idézett passzusokat.

NYELVI ÉS TÁRGYI MAGYARÁZATOK

15 *végig Sárt áll* — végig helyt áll

27 *el választását* — előre elrendelést (predesztinációt)

38 *obviant Hebreum* — találkoznak a zsidóval

61 *demendálom* — demandálom, azaz meghagyom, parancsolom

88 *expeciáljátok* — espciáljátok, azaz meglássátok, kitudjátok

97 *szalonnát, turót* — szalonnád, túród

98 *Nam tse fatsen* — megetttem

49.

KALOCSAI KOMÉDIA

XVIII. SZÁZAD

[A SZEREPEK:

STUDIOSUS
RUSTICUS

VICEISPÁNY]

COMEDIA

STUDIOSUS

Mind Isten, mind ember ártatlanságunkat
Jól Lattya, s hamissan nem mentjük magunkat
De Sajnállyuk a mi szép tudományunkat,
Nem is szenyvedjük el mi gyalázatunkat.

RUSTICUS

5   Mi tagadás benne, a mi az igasság,
      Ki mondom, mert Látom, nints semmi tágaság;
      Tudományt illy fennyen ditsérni gonosság,
      Ember esztét vesztő tzigányi ravasság.

10   Mert a meg boldógult tsillagom, jó Apám,
      A kirül maradt rám ez a rosdás kapám,
      Akarta az áldott Tudományt hogy kapnám,
      Mivelhogy sok paraszt ember fia pap, nám,

15   Gondolta az Atyám, hogy már sokat tudok,
      Da panem, Canis det és több Deák szókat,
      Canis Tua mater és több ilyen jókat,
      De nem disputáltam ki a Deakokat.

20   Azt mondta az Apám, hogy fizetnék érte,
      Mert ha esztendeig járna is előtte,
      Még sem tenné pappá, mind eddig nem tette,
      Menjen a gyapára a kutya születte.

STUDIOSUS

Igen okos ember volt talám az Apád,
Tökkel ütött fejed a kitül te kapád.
Barom módra termett épen a bal pófád,
Parasztnak is mutat rosda ette kapád.

RUSTICUS

25 De ugyan, Vraim, a mi igaz, igaz!
A Tudomány pedig csak dűb dűb és giz gaz.
Lá, a szép parasztság nem olly emez, amaz,
A ki ez ellen szűll, semmit nem rágalmaz.

STUDIOSUS

30 Hogy a' szép tudomány volna emez, amaz,
Még pedig, a mint te mondod rosszul, giz gaz,
Ez inkább hazugság, mintsem vűlna igaz,
Mellyért mi elűttűnk vagy te csak ez és az.

(Certat STUDIOSUS cum RUSTICO)

35 En a szép Tudományt Scholába tanűltam,
S e szép emberségért házáműtűl el műltam
Bűlts és tudűs lűvén, semmit nem bűsűltam,
Mert Notariára már épen indűltam.

RUSTICUS

40 En az egész Város hegyét, vűlgyét jártam,
Noha Divák írást még soha nem láttam,
Mégis hol tűz helyre, hol pallásra hágtam,
Minap is Kalotsán egy Disznűt le vágтам.

STUDIOSUS

El hiszem azt, paraszt, hogy Deákul nem tudz,
Disznűk után épen mint a kanász úgy futz,
Kalotsán meg tsalnak, ni, bolondűl alkutz,
Egy pénz esmérésre igen nehezen jutz.

RUSTICUS

45 Tudok én Lű bűrbűl szűrűs bűtskűrt fűzni,
Bogarat száramrűl kezemműl el űzni,
Mikűr a Verűb kűlt, utánna sűrűzni,
Tűlen, mikűr fázom, a tűz mellett űlni.

STUDIOSUS

50 Szűrűs bűtskűr fűzés nem igen nagy akság,
Jű, hogy rád nem esett miatta a kűrság!
Mind fellyűl mulja ezt, nézd el a Deákság,
Mendikasság után éri kapitányság.

RUSTICUS

55 Töröld meg az orrod, most is olyan tentás,
Ha kapitány vagy is, még lehetz mendikás,
Majd tanulok én is, ha el jó aratás,
Hiszem Iras firas nem derék him varrás.

STUDIOSUS

60 Jószte hát, te paraszt, tanulj Emberséget,
Hadd el azt az igen keserves inséget!
Igy nem koplalsz, hanem látz sok vendegséget,
Jodra szóllok néked, végy hát eszességet!

RUSTICUS

Ne hijj már engemet szegény tanulásra,
Tudok én szám vetést jól a fa ravásra,
Nagy apám tanított a fa gyalulásra,
Jobb kedvem van othon telbe aluvásra.

STUDIOSUS

65 Maradj itt hát, paraszt, tanulj vargaságot,
Nem szereted, látom, a szép tanuságot.
Látz még ezért, tudom, éltedben akságot,
Nem is éred így el a szép boldogságot.

RUSTICUS

70 Eb ura vagy Deák, eb Vra is vóltál,
Noha most ellenem ilyen fennyen szóltál,
Minap, láttam pedig, éhel majd meg hóltal,
A Tudomány mellett a mikor koplaltál,

75 Ne véts hát ellenem, jó Deák barátom,
Ebnél vagy jobb ember, magam is jól látom,
Majd ha paraszt szókra a számot fel tátom,
Deákos beszeded szitokkal fel vátom.

STUDIOSUS

80 Szegény helységünknek fő igazgatoi,
El nyomattattaknak fel szabaditói,
Nem kell im bizonyság, éltünk gyalazói
Miként rágalmaznak a jók utalói.

Kigyelmetek előtt azért protestálunk.
Ha Kigyelmeteknél Törvényt nem találunk,
Minden parasztságot majdan proscribálunk,
Vagy betsületünkkel lesz ditső halálunk.

RUSTICUS

85 Nosza Deák, most vedd elő a szivedet,
Boszúld meg *Bakhuszon* meg motskolt híredet,
Botsásd a hátára fel huzott kezedet,
Üsd meg *vagy* háromszor, ne rágjon tégedet!

90 Tapodd meg és nyomd ki ganejét a száján,
Rágalmazó nyelvét huzd ki néki állán,
Ne is tégy kimellést ő borzas szakállán,
Hadd tanullyon mást is ezeknek példáján!

VICEISPÁNY

Vármegyének birái fel vettük
Méltó panasztokat, meg is tekintettük;
95 A dolgot, a mint vólt, mivel meg értettük,
Rágalmazók ellen a Törvényt így tettük.

A jo Tudománynak gonosz gyalazói,
Mint szép s drága kintsnek ő rágalmazoi,
Hallyák meg a törvényt emberek szállói,
100 Az ember Husának illetlen rágoi!

Azok a személyek, kik ezt tselektették,
A Jó Deákokat motskokkal illették,
A Kik a Tudományt rosznak beszellették,
Meg tsapattassanak, a paraszt elletek.

105 Vonjatok le őket hát ditseretesen,
Tanuljanak ök is így élni kegyesen,
Kezeit, lábait fogjátok helyesen,
Százat a paraszton tsapjatok erősen!

A MŰ ADATAI

Lelőhelye: *Collectanea poetica* 40a—41b. (OSzK Oct. Hung. 39.) A szöveg végén: „Dixi” olvasható. A kézirat 14 különböző darabból összeállított kolligátum. A karácsonyi, húsvéti, pünkösd-i énekek mellett alkalmi köszöntők, halotti búcsúztatók, exameni versek váltogatják egymást. A gyűjtemény tartalma diák leíróra vall, több darabja származik Sárospatakról. Három drámai szöveg is olvasható benne, a valószínűleg

82 Torvényt

82, 83 [A sorvégek levágva.]

86 bukkokon [?]

88 vágy

93 Vármegyének

még a XVII. század végéről való *A bor majd a víz dicsérete* (kiad. RMDE II. 394—415), a kötetünkben a 34. szám alatt közölt Ákáb-dráma része és jelen darabunk. A törzsanyag az 1764—1784. évekre helyezhető. A Studiosus és Rusticus vetélkedésének szövege előtt a kéziratban *Comed.* cím olvasható, a *Kalocsai komédia* cím a szöveget publikálótól származik.

Kiad. DOMBI Béla, A drámaírás kísérletei Magyarországon a XVI—XVII. században. Pécs 1932. 191—194. és DÖMÖTÖR Tekla a RMDE II. 416—418. lapjain *A bor majd a víz dicsérete* függelékében.

SZERZŐ

A szerző személye ismeretlen. A darab szövegében a 40. sor arról tájékoztat, hogy a vetélkedő paraszt disznót vágott le Kalocsán. (Vö. a 43. sorral is!) Ebből azt következtethetjük, hogy Kalocsa környékéhez kapcsolható a darab.

FORRÁS

A darab a vetélkedések csoportjába tartozik. Közvetlen forrása nincs. Az iskoladrámákban gyakori volt többek között a diákok és parasztok versengése.

ELŐADÁS

Nem tudjuk bizonyítani, hogy előadták. Az iskolajátékokat jellemző bevezető és befejező rész, mely általában a néző-hallgató közönséghez szól, itt nincs meg. Mint annyi más dramatizált dialógust, valószínűleg ezt is eljátszották, írójá nem olvasmánynak szánta. Több kifejezése, elsősorban a mendikás szó arra mutat, hogy protestáns iskolában adták elő.

SZÖVEGKRITIKAI MEGJEGYZÉSEK

Egy-két szó olvasata bizonytalan. Helyenként kiegészítettük, javítottuk a szavakat. Meghagytuk a kéziratnak azt a sajátosságát, hogy egyes magánhangzók fölé vessző helyett pontot rakott a másoló. A rövidítéseket feloldottuk. A szerepneveket a darab elején olvasható előfordulásuk mintájára egységesítettük: a PARASZT helyett négy ízben RUSTICUS-t, a DEÁK helyett egy ízben STUDIOUS-t írtunk.

NYELVI ÉS TÁRGYI MAGYARÁZATOK

6 *tagóság* — tágasság, tér, lehetőség

14 *Da panem, Canis det* — Adjál kenyeret, adjon a kutya!

15 *Canis tua mater* — Kutya az anyád!

20 *gyapára* — nem világos; gyepüre(?), azaz a parlagra (MNYTESz I. 1127)

38 *Divák irást* — a. m. diákírást

46 *száramról* — lábszámról

49 *akság* — okosság (Lásd a 77. sorban is, de itt a. m. öregkor.)

56 *Iras fras* — valószínűleg olyan szópár, mint az írka-fírka

104 *parast elletek* — a. m. parasztoktól származottak (A jószágról mondják, hogy *ellik*.)

50.

EGYIPTOMI JÓZSEF

XVIII. SZÁZAD

[A SZEREPEK:

SIMEON
LÉVY
RUBEN
JOSEPH
JUDA
KALMÁR
DAN
JAKOB
POTIFAR

POTIFARNÉ
SZOLGALO
FARAHÓ
ÍNÁS
FLORIOLUS
PRAEGUSTATOR
BENJAMIN
KASZNÁR
GÁD]

SIMEON

Imhol vagyon Josef, latjátok felénk Jó,
Urunk lesz valaha, arról almodott Ő.
A gyermeki porból nem sokára fel nő,
Fejedelmünk léssen rövid időn, félő.

5   Hogy az béne tellyen, mit látott álmában,
Most adolog esik épen jó modjában;
Fojtsuk meg, vagy pedig üssünk kést torkában,
Azután temessük a földnek gyomrában.

LÉVY

10   Ugy, demit üzenünk Atyánknak felőle,
A ki most is sírva botsátá előle?

SIMEON

Hogy avad kí szitta a vérit belőle,
Igy osztan semmit is nem félhetünk tőle.

RUBEN

15   Hát meg ölnetéke? Nagy Istentelenség!
Illyeket mívelni szokott az ellenség;
Vérét kiontani léssen kegyetlenség,
Ne essék szegenyen ereménytelenség.

20   Egonosz tanatstól, jó lesz, ha el terünk;
El hidjétek, azért ránk büntetést mérünk.
Anyivalis inkább, mivel hogy lesz verünk,
Jaj lesz halálaert reánk jövő bérünk.

Meg öszült atyánkat érte mi találya,
Kinek szívét mostis fájdalom rongálya;
Ha Joseph meg haland, ő, jaj, mint sajnálya,
Félő, hogy erosz *hír* holtá ne tsínalya.

4 rovid
20 jövő

21 Meg öszült
24 hirt holta

SIMEON

25 Oh, oh, szegény Ruben, illy kegyes *ha* lettél!
Ily sok bosszúságot már el felejtettél,
Amellyekkel Josef által illettettél,
Partyát fogod, talám bolond gombát ettél?

Tudod, mít almodot, és az mire mégyen?
30 Hogy majdan Jákobnak, nekünk Ura legyen;
Nékíe fej hajtást az Anyais tegyen,
Amely mindnyajunknak leszen nem kí szegyen

Nem méltó, hogy tovább meg hadjuk életben,
Haragra indított minket sok ezerben,
35 Illő, költöztessük az olyan helyekben,
Ahol minden álma megyen sűrű füstben.

RUBEN

Atyámfia, szadbúl ily szók mért rohannak,
Mít buzog haragod, mint a búsúlt kannak?
Azálmok az Isten hatalmában vagynak,
40 Hogy ő úgy almodott, nem oka ő annak.

De ha magatokban úgy el végeztétek,
Hogy valami módon őtt elvesessétek,
Itt van egy regi Kút, tsak abban vessétek,
Ez a gyilkosságnal leszen kissebb vétek.

SIMEON

45 Sokat mi ezt veled, Ruben, nem perellyük;
Elég az, Josefet gyomorbúl gyüöllyük,
Elvezgett dolog, mí őtet meg öllyük,
Es a föld színérül menten eltörüllyük.

JOSEPH

50 Ellyetek, Batyáim, kívánt békességben!
Örvendek, hogy látlak Fríssült egességben,
Az az Isten, a kí lakozík az égben,
Dolgotokat vigye örvendetes végben.

SIMEON

Hogy köszöntesz minket oly nagy nyájassággal,
Holott szíved vagyon lakva álnoksággal?

55

Nem élsz soha többé e szép Nap világgal.

Ne sajnalya senki kezének munkáját,
Tépjétek le róla a tarka Ruháját,
Amelyel az Atya kedves Fiatskáját
60 Meg ekesítette, adván nagy summáját.

JOSEPH

Oh, Atyám fiaí, mit akartok velem?

LÉVY

Meg ölünk, már többé nints semmi kegyelem.

JOSEPH

Jajj, ne mivellyétek! Oh, nagy veszedelem!

SIMEON

Meg kell lenni, meg halsz, nem lész engedelem.

JOSEPH

65 Batyáim, akiket szivemből szerettem,
Az Istenre, aki által teremtettem,
Az Atyánknak, kinek avériből lettem,
Kérlek, mondjátok meg nekem, mitvételtem.

SIMEON

70 Tsak haszontalan kérsz, nem szükség mentseged;
Itt atyafiságod nem használ vérséged,
Irgalmasság nélkül meg gyilkolunk téged,
Igy léssen általunk végső tisztességed.

JOSEPH

75 Jajj, jajj, jajj, nyavalyás, óh, hova vettetem?
Imé, elevenen Kútba temettetem,
Ebben meg éhezvén gyarló természetem,
Meg halok, mivel hogy semmit nem ehetem.

Oh, szerelmes Atyám, ertem hova leszesz?
Imé, Josef fiad ez órában vész el;
Tudom, halalomon szörnyü sirást teszel,
80 Banatos sziveden ezer kin fűrészel.

LÉVY

Már, atyánk fiaí, jutánk oly időre,
Melyben a juhokat hajtyuk adélőre,
Vagy tsak itten együnk, le ülvén a köre.

JUDA

Kiket látok jőni amoda előre?

85 Egyiptomból valók, mint látom, kalmárok,
Vagynak nálok számos Jószágok és Árok,

Ha úgy tetszik néktek, majd hozzájok járok.

90 Mit használ minékünk Joseph ontot vére?
Hidjétek, szolgálna szivünk sérelmére.
Im, esereg kalmár immár hozzánk ére,
Ha úgy tetszik, bizzuk ezeknek kezére.

LÉVY

Szentül beszélsz, Júda, szavadat fogadjuk,
Ez idegeneknek Josefet tsak adjuk.

SIMEON

95 Jobb lész, hameg öllyük, életben nem hadjuk,
Azután a testét a földbe kaparjuk.

JUDA

100 Egy, akár meg öllyük, akár adjuk Másnak,
Minden kép vége lész uralkodásának,
Mellyet már előre be kébzélt magának,
Hagyjünk békét tehát már a gyilkosságnak.

SIMEON

Igaz, ha meg ölnénk, az nagy véték lenne,
Es ha az Atyánknak füleibe menne,
Kedves gyermekeért, nemtudom, mit tenne,
Adjukel, enis nemtartok ellent benne.

LÉVY

105   Úgy vagyon, az álóm semmi lész egészen,
Pézünk ezen kívül bővségesen léssen,
Mert illy szép gyermeket a kalmár meg véssen,
Tudomís, mindjajan erre vagyunk készen.

JUDA

110   Szerelmes Baratínk, beszédink halljátok,
Amint veszük észre, kalmárok vólnátok.
Egy gyermeket adnánk, árát haadnátok,
Nézzétek, be jeles, bátor vísgallyátok.

KALMÁR

115   Ha olyan szép léssen, ugyan hogy ne tennénk,
Kár volna, ha olyan, annékül ellennénk.
Utanna egy két nap még varást is tennénk,
Mínt sem nala nélkül haza Utat tennénk.

JUDA

120   No, hozzátok elől. azt mondják, meg vészik,
Amiképen tartyuk, az árát letészik.
Meszsze tőlünk ínnet azután elviszik,
Ha tőlünk elviszik, szentül tselekészik.

JOSEPH

Jaj, kedves barátim, miről gondolkoztok,
Kutban vetettetek, már ismét fel húsztok,
Azert ketség kívül, hogy fel áldoztatok,
Jaj, gyermekségemben halált hogy okoztok?

JUDA

125   Ne pízsegj, torkodban kést nem taszingálnak,
Hanem eladóva most mindjart tsinálnak,
Majd ezek eredted nagy summát számlálnak,
Álmodozásaid, lassuk, mít használnak.

130   Imhol van agyermek előttünk, látjátok,
Szép, és magatokis, tudom, meg vallyátok.

KALMÁR

Szep, meg kell vallanúnk, *de* mekent adjátok,

JUDA

Harmintz ezüst penzért, hale számlályatok.

KALMÁR

Ez ékes gyermeket szívünkbul szeretyük,
Azért az harmintz penzt érte is fizetjük.

LEVY

135 Mi pedig ezt innen könnyen eltéhetyük,
Vigyétek, mireá szemünket sem vetyük.

RUBEN

Jaj, nintsen agyermek, én már mít tsínalyak,
Telljes vigasztalást vallyon hol talalyak?
Szükség, hogy ezekért kinokat számlalyak,
140 Vagy pedig most mindjárt a sirbe bé szállyak.

Ha Jakob meg hallya, vallyon mit fog tenni?
Elmerem mondani, fél holtá fog lenni;
Egyikünknek innét szükség haza menni,
A szegény Atyánknak, no, mit kell izenni.

JUDA

Gödölye vérevel ruháját festsük meg,
Mint ha vad szaggatta volna el, tépjük meg;
Menyen el közülünk Dán, és üzenyük meg,
Hogy mi ezt a ruhát az Úton leltük meg.

DÁN

150 A mezőről jövök haza sietséggel,
Mindenikünk szive vagyon nagy kétséggel,
Esmérd meg eruhát, jöttem olyan véggel,
Mert mi ezt az úton leltük ijedtséggel.

JAKOB

Ez az én szerelmes Fiamnak ruhája,
Szejjel tépte szegent a Fene Vad szajja,
155 Síralommal tellyes eiletem orája,
Míg éltem nem metzi az halál kaszája.

133 [A sor elől hiányzik a szerepnév.]

134 fizessük [A rím miatt jav.]

147 közülunk

151 jöttem

Óh, gond, óh fájdalom, nagy szerentsétlenség,
Óh, banat, óh kétség, gyaszos keseretség,
Meg ölte fiamot vade vagy ellenség,
160 Oh, mit tehet rajtam aremenytelenség!

Oh, gondokkal telljes rementelen óra,
Mellyben Josef fiam fordult hanyatlóra!
Szükség, nyitnom számat, míg élek Jaj szóra,
Mar utanna sírva szallok koporsoba.

KALMÁR

165 Mí ezt agyermeket Kanahamban vettük,
Harmintz ezüst penzel azárát fizettük,
Illyekre szükséged vagyon, réménylettük,
Hogy azért el adjuk, tenéked fel tettük.

POTIFAR

170 Igenis, meg vészem. Mí léssen az Ára?
Mert szükségem vagyon illy ékes szolgálára.

KALMÁR

Harmintz penzel vettük. Azólta ruhára
Már sokat kültöttünk éte s italára.

POTIFAR

175 Jutalmatok nálam, hidjétek, el nem vész,
Amint reménylitek, az Ára mind meg lész,
Száz ezüst pénzt érte letenni vagyok kész,
Mert látom, van benne mind jó erkölts, mind ész.

180 No, Josef, ezután nékem fogsz szolgálni,
Es a hüségedet nem fogád sajnálni.
Nem *fog ám*, el hidjed, sorsod porba szállni,
Ate jutalmadat kész minden tsudálni.

Föve tészlek téged minden jószágomban,
Valami tsak vagyon egész birtokomban,
Mindennek paranytsolsz egész Országomban,
Csak Feleségemet nebantsad azomban.

JOSEPH

185 Én elégtelennek magamat esmérem,
De az égben lakó kegyes Istent kérem,
Ki ád anyi erőt, hogy jó végét érem,
Dolgomnak, így arra magamat ígérem.

POTIFAR

190 Úgy is kell! És jöszte, akarom mondani,
Újj hirt esett épen nékem ma hallani,
Mellyert az hazamat már kell tagítani,
Te légy, hogy kárt *nékem* ne kellyen vallani.

Minden Dolgát pedig akép kormányozzál,
Valami tetemes Kárt hogy neókozzál,
195 Mindennek porantsolsz; magad ne dolgozzál!
Meg jövc, ennékem míndent számon hozzál,

Ti pedik minyájan szavát Fogadjátok,
Mert ha Joseph által Vád Fog jöni rátok,
Meg fenekeltetek, azt tsak meg tudjátok,
200 Savanyú lész a tej, amelyet szoptatok!

JOSEPH

Bízzást mehetz, gondot mindenre víselek,
És már amellyíknél jobb modott nem lelek,
Hasznodra tzelozván, aszerént mívelek,
Hogy károd nem léssen, errőlís Felelek.

205 *Te* meny a seregre, mellj amoda, alat!
Te pedíg azokhoz, akik gyurnak sarat!
Siess, te etessed az apro madarat!
Temeny és kössz őszve hét vagy nyolc agarat.

Mert míndjárt vadászni szükséges lész menní,
210 Ezt negyed magaddal véghez tsak kell vínní,
Mivel az Aszszonyúnk vad húst kíván enni,
Kár ít az Udvarnak vad hús nélkül lenní.

POTIFARNÉ

Jöjj közelébb, Joséf, hald meg beszédemet,
Meg nyítom előtted bánatos szívemet,
215 A te jelen leted vídámít engemet,
Ha távol vagy tőlem, újjítod sebemet.

192 kárt ne [A szótagszám miatt jav.]

198 Vad

204 errolis

205 Temeny

213, 233 [A sorok előtt:] POTIFARNE

220 Titkolván örömet, esik győtrelemmel,
Erétted hanyatom Forro szerelemmel,
Meg botsás, már többbe nem bírok tüzemmel,
Melly bajt víjt, küszködék éngyenge szivemmel.

Miólta esmérlek, bant szőrnyü szerelem,
Szüntelenül győtör ujj, ujj gerjedelem,
El Fogyok, mért bennem langal a szerelem,
Nints egyéb Orvosom, jöszte hozzám, kintsem.

JOSEPH

Imé, az Urúnknak nins semmi dolgában,
Mindent reám bízott, ami van házaban,
Nints egyebb nálamnál nagyobb udvarában,
Akarok maradni ennek jóvóltában.

230 Tégedet tiltott meg, mert vagy Felesége,
Írántad igen nagy szívének hűsége,
Ha én esztett tenném, lennék ellensége,
Enagy gonnesságot nem tselekszem. Vége!

POTIFARNÉ

235 Jaj, lelkem, netsúfoly, ály meg remenyemben,
Mert nints semmi épség az egész testemben!
Miadtad jutnom kell vég veszedelemben,
El kell temettetnem halálos sebemben.

240 Vagy változtassad el minden szépségedet,
Vagy pedig ujjítsad szivemhez szivedet,
Anyira ohajtom kedves szemellyedet,
Már többbe nem bírom langoló tüzetem.

Az alkalmatosság modját adja ennek,
Ime, most érkezett dolga a férjemnek,
Hogy az alatt meg ólts tüzeit szivemnek,
Haragjat nem szükség am venni Istennek.

JOSEPH

245 Érted el nem hagyom tiszta életemet,
Motsokkal nem kenem bé szüzességemet,
Azzal nem rútítom testem, sem lelkemet,
Meg büntetne azért az Isten engemet.

217 győtrelem<ben>mel [Ráírva.]

218 [A sor első három szava kidörzsölt szavakra
írva, a második szó olvasata bizonytalan.]

219 tuzemmel

223 Fogyot

231 [Az én esztett fölött nehezen olvasható szó
van írva más kézzel, talán: *egonoszt.*]

238 pedi<l>g

250   Botsásd aruhámat, nem kell fejér tested,
              Őrdög vagy, aroszszat kedves szinnel fested,
              Vesszsz, légyen ez napon aföldről ki ested,
              Pokolra szály, mivel regen ezt kerested!

POTIFARNÉ

              Jösztetek bé, Lyányok, hamar futamjatok!
              Az Uram meg mondta, hogy nálam hályatok,
255   Hát, Istentelenek, most is hol vóltatok?
              Tudom, hogy ezekért Uramtól hallotok.

              Roszsz Lyányok, az házban nem tudjatok, mí lött,
              Ama Sido Legény szemtelenül bé jött,
              Hozzám száma nélkül való sok szokat tött,
260   Kitsínyben, hogy rajtam gyözedelmet nem vett.

              Gyenge vagyok, nintsen az tehetségemben,
              Hogy meg győztem vólna véle küszköttemben,
              De midőn kiáltok nagyon Feelmemben,
              El szalatt, mentéjét hagyta a kezemben.

SZOLGALO

265   Hogy merte mivelni? Aha, Istentelen!
              Nem tsuda, mert látom, másként is szemtelen.

POTIFARNÉ

              Regtől fogva kisztet már engem szüntelen.

SZOLGALO

270   Tartsa meg, Aszszonyom, *magánál ruháját,*
              Ha az Úr haza jó, végye el munkáját,

              Hadd fussa meg Josef dolgának viszszajat.

POTIFARNÉ

              El hígyétek azért, az az akaratom,
              Másképen önekí viszsz nem adhatom,
275   Míg tsak az Uramnak azt meg nem mutatom,
              Hittesse magával, hogy meg tanítottom.

253, 267 [A sorok előtt:] POTIFARNÉ
268 [A versszak negyedik sora hiányzik.]

269 ruháját magánál [A rím miatt jav.]
271 [A versszakból itt is hiányzik egy sor.]

POTIFAR

Nohát miben vagy az Udvarnak *dolga*,
Josef a ház körül hűségesen Forga?

POTIFARNÉ

280 Hűségesen, mert ő ram gyakran mosolyga,
Nem tudom én, Ure, gazdae vagy szolgál.

Te ugyan jól tudod, Fogadtad szolgálódnak,
De ő tenni magát akarta gazdának.

POTIFAR

285 Szívem semmi kárra és veszélyre nem hajt,
Csak mond meg szaporán, ha indította Zajt.
Híntett gyalázatot? Kinek okozott bajt?
Meg ölöm, csak hidd el, az olljan álnok fajt.

POTIFARNÉ

290 Bé jött nálam, hozzam sokat hízelkedett,
Száj mosolyodással nézte személljemet,
Mind két kezeivel fogta két Kezemet,
Voná, vont a magát, testéhez testemet.

Es mint ha Fogadtam volna nagy lármával,
Meg szeplősít vala ram tamadásával.
Hogy ne birna velem, gyenge Aszszonyával?
A földhöz verhetne csak a kis újjával.

295 A nagy erős legent meg nem szoríthattam,
Ha nem midőn rea tojvalt kiáltottam,
El szaladt, mentéjét ki nem botsátottam,
Itt hagyta, amellyet nálam meg tartottam.

300 Ime, kezemben van, és az annak jele,
Csak azért is lehet szavamnak hitele,

POTIFAR

Oh, hát ugyan immár mit tsinállyak véle?
Vallyon ez dologra mi okokból kele?

277 [A *dolga* szó hiányzik.]

283 kara

291 fogtam [Értelemszerűleg és a szótagszám
miatt jav.]

297 szaladt

305   Soha többbe nalam nem lesz gratiaja,
Porkolábot hamar hívjatok hozzája!
Hadd vessen bilintset, békokat labára,
A tömlőtz feneke légyen palotája.

JOSEPH

Jó Uram, Potifár, hald meg beszédemet,
Hadd tégyem előtted egy kis mentségemet.

POTIFAR

310   Furt, tsak Furt előlem, ne boszszontsd szívemet,
Meg öllek, ha többbe boszszontasz engemet!

FARAHO

Hivjatok tsak hamar jövendő mondókat,
Veneket, böltseket vagy irás tudókat,
Mivel hogy álmomban láték nagy dolgokat,
Mire magyarázni nem tudom azokat.

INAS

315   Jertek Pharahónak Parantsolatyára,
Feleljetek mostan a Király álmára.
Imhol már a Böltsek, kiket szived vára,
Talám majd felelnek álmodra Sokára.

FLORIOIUS

320   En részemről, király, illet nem hallottam,
Noha álmok körül eleget forgottam,

Épen ez értelmet fel nem tudjuk lelteni,
Azért az álomról nem tudunk felelni.
Jó Király, ákármit fogsz velünk mivelni,
Illyetén jövendő nem fog tőlünk telni.

PRAEGUSTATOR

325   Felseges királyunk, hald meg beszédemet,
Meg vallom előtted való rozsasz témetet,
Tömlőtzre vetettél egykoron engemet,
Holott keservesen ettem kenyéremet.

306 tömlötz

309 [A sor előtt hiányzik a szerepnév.]

322 alomról

324 jövendő

327 Tomlőtzre

330 Vóltúnk pedig abban ketten a Sütővel,
Ez előtt, gondolnám, vagy két esztendővel,
Miis álmot láttunk éjjeli idővel,
Mellyel meltán voltunk haborodott Fővel.

335 Egy sido férfiú köztünk ott nyomorgot,
Ki az illy dolgok közt ketség kívül forgot,
Mert amidón látá, hogy szívünk haborgott,
Álmunk magyarázvan, semmit nem hibázott.

340 Az, tudom, álmodnak meg mondja értelmét,
Mert az Isten adott néki tudós elmét,
Tsak tapasztolhassa akirály kegyelmét,
Ó majdan lagyitya szived töredelmét.

FARAHO

No a Vas Lantzokat vegyék le lábaról,
Nyissák alakatott tömlőtz ajtajáról,
Beretvallyátok le szakállát álláról,
Hadd felejtkezzen el kinos rabsagáról.

345 Ha meg magyarázza, mit jelent azálom,
Nem tsak valamíg él, kenyérrel táplalom,
De afelett míglen történik halálom,
Gondott viselek rá, néki meg szolgálom.

Hát tevagy e Josef, ki tudsz az álomhoz?

JOSEPH

350 Valamí kitsinkét sajdítok azokhoz.

FARAHO

Noha jól értesz az éjjeli álomhoz,
Hallgass azén számbúl ki esendő szókhöz.

355 Hallod e, te Josef, éjjeli álomban,
Míntha a folyónál járnék Setaltomban,
A folyó vizbül hét tehenek azonban,
Mellyekhez hasonló nintsen Égyiptonban,

360 A víznek partyára szipen ki jövének,
És osztan motsaros helyen legelének,
Siross kövérséggel mind heten telének,
Egy kevés ideig füvet ott evének.

Ismét ezek után kís idő juttára
A vízből hét tehen jött a vízpartyára,
Hús nem vólt a héten talán egy poltrára,
Mindegyiknek bőre ragatt a hátára.

365 Egy ösztóvér tehen egy kövért el nyele,
Megis többet kivant, azzal bé nem tele.
A hét kövereknek a hét meg felele,
Meg ette mindenik, jól sem lakot véle.

370 Ez nem remélt álom engem fel ebresztett,
Ujj gondolatokat szívemben gerjesztett;
Deismét más almott az Úr ram eresztett,
Mellynek titka engem ma mindég epezstett.

375 Hét hét gabona Fő növe fel egy száron,
Illy tellyes, aminöt lathatz tsak jó nyáron.
Annak ellenében más növe más száron,
De vékonyak valának mind ószve hét páron.

380 A vékonj gabona rúť Vala Felette,
Ez azt az hét szépet egészen meg ette.
Bátor már gyomrába mindenik bé vette,
Mégis tellyesebbnek egy fontal sem tette.

Ez vala az álom, amellyet álmodtam,
Mellyet te elődted ime, el mondottam,

385 Azért az álomhoz hamí kitsint ertesz,
Magyarazd meg, mellyet hanékem meg Fejtesz,
Az elmembül *ha* illy kétséget kí ejtesz,
Meg mutatom, soha hogy elnem felejtesz.

JOSEPH

390 Ate kettős álmod, Kiraly, egyet teszen,
Meg mondotta az Úr tenéked egészen,
Mi következendő Egyiptomban lészen,
És álmod ertelme, király, egyet tészzen,

362 jott
363 tálan
369 alom
382 mondattam

383 ejtesz [Értelem szerint jav.]
385 elmembül illy [A szótagszám miatt jav.]
390 almod

Bőv esztendőtt jelent a hét szep tehenek,
A szép búzák ugyan azont jelentenek,
Hét sovány tehenek, kik ott legeltenek,
A hét vekony Fejek, kiket követtenek,

395 Lészen nagy szükseggel terhes hét esztendő,
Meg mondotta az Úr, mit lészen tejendő,
Mert a hét esztendő, amely már jövendő,
Minden gabonádat lesz bőven termendő,

400 És nagy bőség leszen egész Egyiptomban,
Úgy, hogy a sok búza hever tsak halonban,

DAN

405 Ma indullyunk, jobb lesz kin hálni agyepen,
Igy haza gyöhetünk egy hólnapra szépen.

JOSEPH

Honnan valók vagytok, honnan érkeztek?
Idegenek vagytok, ti kémek lehettek.

DAN

410 Testvératyafiak vagyunk mi, nem kémek,
Meg szűkült szolgálid búzát venni jöttek.

Akik itten állunk, mímínd egy vérsegből
Vagyunk Kanahánból, Jakob nemzetéből.
Vóltunk tizenketten, de egy a Seregből
Meg hólt, oda maradt Atyánk tetszesebül.

JOSEPH

415 Nem igaz beszédek, mind vasra verjétek!

LÉVY

Igazságban járunk, uraínk, hidjétek!

397 jövendo

398 ötven [?] termendő [Értelem szerint jav.]

400 [A sor után következő rész kiszakadt, valószínűleg egy levélnyi.]

410 szükült szolgál [Értelem, illetőleg szótagszám miatt jav.]

JOSEPH

420 Ha ide hozzátok tí kis ötsétéket,
Úgy igaznak tartom tí beszédeteket.
De egynek maradni itt kell közületek,
Ti a gabonával azomban mennyetek.

JÁKOB

Homályos szememmel, amínt sajdíthatom.
Ugy tetszik, Benjámín, bátyáidat látom.

BENJAMIN

Ugy, de ha szemlélem, kilentznek találok,
Oda van Simeon, oh, mely ígen szánom.

JÁKOB

425 Isten hozott vissza hoszszas útatokból,
Hát hol van Simeon seregtek számából?
Talám meg öltétek ötet gonoszságból?

LÉVY

Él még, haza is jó Isten jóvoltából.

JAKOB

430 Mondjátok meg, hol van, mert nints njugodalma
Szivemnek, miatta arad aggodalma.

DÁN

Hallgasd meg, én Atyám, én elől beszéllem,
Holl maradt Simeon, mért nem győtt elvelem.
Kiért enis buval eletemet élem,
Mínt hogy jó batyámot itthon nem szemlélem.

435 Nagy Úr az, *ki* Egyiptomat igazgatya,
Mert az akirálynak egy kedves barátya;
Sőt, egész Egyiptom gondviselő atya,
Ez aki Simeont fogságban tartatya.

440 Mert amidőn látá, gondolá kémeknek,
Országa tzirkáló spion embereknek.
Üttetet lábára vasat Kinek kinek,
Nem hivén esküvő szánknak beszédinek.

417 Haide

425 utatokkal [A rím és az értelem miatt jav.]

435 aki [A szótagszám miatt jav.]

Nemzetünk vérséget mind el beszéllette,
Van még egy kis ótsénk, ezt mihellyt értette,
445 Ezt fő kívánságra tzellyaúl fel vette,
Hogy lássa, nekünk ezt így előnkbe tette.

Hogy ha nem akarnánk rab szíjjat viselni,
Készek legyünk ezzel ötet meg tisztelni,
Hogy kedves ótsénkkal oda kelle menni,
450 Így nem lehet rólunk gyanúkat viselni.

Illy kötéssel haza ereszte bennünket,
Azomban zálogúl tartya testvérünket,
Hogy bé tellesítsük tett ígeretünket,

JAKOB

455 Jaj, már így szívemet vasban szoritjátok,
Eles tör modjára által hasittyátok,
Meg öszült fejemet gyászszál borítjátok,
Hogy Bení Fiamat tőlem kivanyátok.

460 Őregbül ujonnan keserves bánatom,
Nintsen már Josefem, oda Simeonom,
Ha Beniamintól is léssen meg Válásom,
Eletemnek vége koporsó, sir halom.

465 Anyival is inkább féltem kis fiamat,
Vénségem örömét, Beniaminomat;
Talán nem Fogadal Jozan tanátsomat,
Mert mind vissza hozá kí ki aranyomat.

470 De mint hogy a szükseg nagy, nintsen mit enni,
Egyiptomban mentek, nem tudok mit tenni.
Nekedis, Bénjamin, oda le kell menni,
A vissza hozott pénzt ujra vissza vinni.

A föld gyümölsébül azomban vigyetek,
Ajándékúl mirhát, mézet keszitetek,
Elesztő balsamam olaját töltsetek,
Azt az Urat, kérlek, szommal köszöntsétek.

443 beszéllette [Az értelem és a rím miatt jav.]

445 fel tette

454 [A versszak negyedik sora hiányzik.]

457 öszült

464 örömét

470 uija

471 gyümölsébül

DAN
475 Mí, kegyelmes Urunk, újra meg jelentünk,
Jó formában othon meg sem pienhettünk;
El hoztuk Banjamínt, kit minap ígertünk,
Apenztis, amellyet sakúnkban meg leltünk.

JOSEPH
Hát öreg Atyátok vane egessegben?

DAN
480 Hattuk meg lehető's tsendes békességben.

JOSEPH
Hát *ez e* Benjamin, *ki* velem áll szemben?

BENJAMIN
Igenis, én vagyok vélek egy vérsegeben.

JOSEPH
Még egy kis ideig velem mulassatok,
Velem edjüt egy kis ebédhez Fogjatok,
485 Azután, ha tetszik, gabonát rakjatok
Szamaraítokra, útnak indullyatok.

Hallode te, Kasznár, búzát rakj sakjokba,
Kinek kinek mi fér; de a batujokba
A Pénzít vissza tedd; Bení tsumójába
490 Ez Arany Poharat reisd gabonájába!

GÁD
Már mi el indulunk haza öszseséggel
Jó engedelmedbül, Urúnk, jókor reggel.

JOSEPH
Nembánom, menyetek edjütt békességgel,
Légyen meg áldatott útotok Jóveggel.
495 Hallodete, Kasznár, ballagj már utanok,
Fogd rájok, hogy loptak, mellyet igen bánok

KASZNÁR
Hallyátoke, Sidók, Ti tojvalok vagytok!
Az Uram Poharát el kelle lopnotok?

GÁD

500 Mi bizony nem loptuk, keresd, hatalálad,
Nem bányuk, akinél lész, ha felakasztod.

KASZNÁR

Itt sínts; itt sínts. Ítt van, szemekkel látod,
Őrök szolgasagra már néked kell állnod.

JOSEPH

505 Midolog az, amit ti tselekedtetek?
Házunkat lopással meg fertéztettétek.
Jó akaratomat ezzel fizettétek?
Benjamín ítt marad, ti haza mehettek.

GAD

510 Mít szollyúnk, és mivel mentsük mi magunkat,
Mivel igazítsuk előtte dolgunkat?
Talalt immár módot, hogy álnokságunkat
Büntesse ellene tett gonoszságunkat.

Oh, véletlen Fátum, óh, szomorú Óra!
Hogy fordúl már vallyon Atyánk dolga Jóra?
Istenem, végezd el, dolgúnk vidd valóra,
Légyen engedelem, Uram, Vagy egy szóra!

515 Ereszd el Benjamínt, engem tarts szolgádnak,
Szerelmes gyermeke mert öreg Atyának!
Ne arazd patakját könyves Záporanak,
Meg hall, *ha nem* látja, kít tart sajátjanak.

520 Ezt őszült vénsége örömének tartya,
Keservesen míg él, kis fiát siratja,
Bokrosodik, újjúl szívenek bánatya,
Josefet, Benjamínt már holtig siratja.

JOSEPH

525 Óh, én velem azon egy kertnek rosái,
Istennek választott zöldellő pálmái!
Én vagyok a Josef, jó Atyám Fiaí,
E tisztségre víttek Istennek Karjai.

509 álnokságunkot
518 hanem
519 őszül

523 kernek
526 Etízséségre [A szótagszám miatt jav.]

Nefellyetek, nem lesz lelketeknek Kára!
Nem jutottam semmi veszélyes praedara,
Drága volt lelkemnek Isten előtt ára,
Eladátok, de lett lelketek hasznara.

530

A MŰ ADATAI

Lelőhelye a debreceni Déri Múzeumban őrzött szárazbői Papszász család gyűjtemény Ltsz: X. 75. 128. számú kézirata. A család levéltári hagyatékában több XVIII. század végi, XIX. század eleji kéziratos versgyűjtemény található. A fenti jelzetűben dátumot nem jegyeztek. A drámát őrző negyedréteg alakú (21,5x17 cm) kézirat az elején és végén csonka, de közbül is hiányzik legalább egy levél, mely a József és a Fáraó közti jelenet végét, valamint a Jákob házában lejátszódó utazási készüléteket vitte színre. A 400. sor után ugyanis, amikor József megfejtette a Fáraó álmát, már arról értesülünk, hogy Dán siettetni az Egyiptomba indulást, hogy egy hónap múlva visszaérjenek atyjukhoz.

A kézirategyűjteményt ismertető KILIÁN István (Ismeretlen Csokonai versgyűjtemény Szárazbőről. In: Archivum a Heves megyei Levéltár Közleményei 6. sz. Eger 1977) a drámát tartalmazó évszám nélküli kéziratot XVIII. század végének tartja (58). Keletkezési helyként pedig Sárospatakot jelöli meg, ahol az 1763-ban született Papszász József valószínűleg jogi tanulmányokat is folytatott. A gyűjtemény egyik kéziratán probatio calamiként „Sárospatak 1784. 6a 8bris”, „Sárospatak 1786” olvasható. Uo. 57). A gyűjtemény azonban inkább József öccsétől, Györgytől származik, aki 1767-ben született, és sárospataki diák korában irodalmi alkotásokat kezdett másolgatni.

A Papszász család református volt. A gyűjteményünkben talált drámát ezért tartjuk református eredetűnek. Nincsenek adataink keletkezési helyéről, csak feltételezzük, hogy Sárospatakhoz kötődik. Mivel kétséget kizáróan ezt nem tudjuk bizonyítani, a drámát az ismeretlen eredetű darabok közé soroltuk.

SZERZŐ

A bibliai tárgyú dráma szerzőjét nem ismerjük. Ezt részben megmagyarázza, hogy a kézirat az elején csonka.

FORRÁS

József történetét számos iskoladrámában színre vitték. A témát Mózes I. könyvének 37. és 39—45. fejezetei szolgáltatták. A bibliai történet csaknem minden mozzanata szerepel a drámában, helyenként kis változtatással. (Pl. Józsefet a kereskedők 30 ezüstért veszik meg a bibliai hús helyett; új elem, hogy százért adják oda Putifárnak. A pohárnok és a sütőmester álma csak futólag szerepel a drámában. Viszont részletesebb, kidolgozottabb a féltestvérek Józseffel való bánásmódjának bemutatása, Putifárné csábítási kísérlete, a bosszúállásra való készülődése.) Néha szinte a biblia mondatai hangzanak el a színpadon. Nem ismerünk olyan drámát, mely jelen darabunknak a forrása lenne. De a Biblia magában is elegendő volt ahhoz, hogy egy kis dramatizáló készséggel a történetet a színpadon való megjelenítésre alkalmazzák. Ez is megérteti, hogy József története olyan sokszor megjelent a különböző felekezetek, szerzetesrendek iskolai színpadán. Lehetséges, hogy darabunkat egy másik, korabeli drámai feldolgozás ismeretében szerezték.

ELŐADÁS

Az előadásra vonatkozó tájékoztatás feltételezhetően rajta lehetett a címlapon, ahogyan ez a korban más iskoladrámáknál is szokás volt. Mivel azonban a dráma első része hiányzik, és adataink nincsenek, hogy a József-drámát hol adták elő a protestáns iskolák, a darab eljátszásának helyéről, idejéről nem tudunk.

530 [A kéziratban ez az utolsó sor.]

A darab a kéziratban tagolás nélkül, folyamatosan írva olvasható.

A másolat nem vall gondos munkára. A szótagszám-kiigazítás végett, értelmi okok miatt, a rímek kedvéért helyenként javítottunk a szövegen. Nem következetes a szereplők nevének írásmódja. Kiadásunkban az egységesítést úgy végeztük el, hogy a neveket első elfordulásuk alakjában adjuk. Nagy változatoságot mutat a kézirat az egybe- és különírás tekintetében. Következetesség nélkül sokszor együtt találjuk a névelőt, a személyes és mutató névmást, a tagadószt és a kötőszót az utána következő szóval. (pl. *avad, akalmár; esereg, eruhát; tevagy, éngyenge; nemtartok, nemegy; deismét, hamikitsint* stb.) Általában követtük a másoló írásmódját, csak ritkán választottuk szét a szavakat, amikor első olvasásra nehézséget okozott megértésük. Hasonló okból javítottunk a hibás ékezethasználaton. Ezt lapalji jegyzetben mindig feltüntettük.

NYELVI ÉS TÁRGYI MAGYARÁZATOK

- 43 *Kút* — az esővíz összegyűjtésére szolgáló verem, ciszterna
 82 *délőre* — értelme van a *délő* = dülő szónak is, de itt inkább a *delelőre* lenne a jobb
 131 *mekent* — miként, hogyan
 191 A sor értelme: tágulnom kell házamból, el kell utaznom
 296 *tojvalt* — tolvajt. Ebben az alakváltozatban jön elő a 497. sorban is
 309 *Furt tsak Furt* — el, csak el
 363 *poltrára* — poltura ára, azaz másfél, fél garast érő
 464 *Beniaminomat* — ahány magánhangzó, annyi szótagúnak ejtendő
 488 *batujokba* — batyujukba

RÖVIDÍTÉSEK JEGYZÉKE

Adattár	— Adattár a XVII. századi szellemi mozgalmaink történetéhez. III. Művelődési törekvések a század második felében. HERPEI JÁNOS cikkei. Bp. — Szeged, 1971.
ALSZEGHY	ALSZEGHY Zsolt: Magyar drámai emlékek a középkortól Bessenyeiig. Bp. 1914.
ArchivSiebLk	— Archiv des Vereines für Siebenbürgische Landeskunde
BARTHA	— BARTHA Dénes: A XVIII. század magyar dallamai. Bp. 1943.
BERNÁTH, 1902	— BERNÁTH Lajos: A protestáns iskoladramákról. Bp. 1902. (Klny.)
BERNÁTH, 1903	— BERNÁTH Lajos: Protestáns iskoladramák. Bp. 1903 (RMKT 19)
DMIK	— Déri Múzeum Irodalmi Kéziratgyűjtemény
DMNA	— Déri Múzeum Néprajzi Adattára
DSz	— Debreceni Szemle
EM	— Erdélyi Múzeum
EME	— Erdélyi Múzeum Egylet
EPhK	— Egyetemes Philológiai Közlöny
Eth	— Ethnographia
FK	— Filológiai Közlöny
IgSzó	— Igaz Szó
ItFüz	— Irodalomtörténeti Füzetek
ItK	— Irodalomtörténeti Közlemények
JATE K K	— József Attila Tudományegyetem Központi Könyvtára
KerMagv	— Keresztény Magvető
KvEKvt	— Kolozsvár-Napocai Központi Egyetemi Könyvtár
KvKt	— Könyv és Könyvtár
MKsz	— Magyar Könyvszemle
MNyTESz	— A magyar nyelv történeti-etimológiai szótára. I — III. Bp. 1967 — 1976.
MTA I. OK	— A Magyar Tudományos Akadémia I. (Nyelv- és Irodalomtudományi) Osztályának Közleményei
MTAK	— A Magyar Tudományos Akadémia Kézirattára
MTEml	— Magyar Történeti Emlékek
NyItudK	— Nyelv- és Irodalomtudományi Közlemények
OrvTudL	— Orvostudományi Lapok
OSzKKt	— Az Országos Széchényi Könyvtár kézirattára
ÖÉ	— Ötödfélszáz énekek. Pálóczi Horváth Ádám dalgyűjteménye. S. a. BARTHA Dénes, KISS József. Bp. 1953.
RAkKKvt	— A Román Szocialista Köztársaság Akadémiája Kolozsvár-Napocai Fiókjának Könyvtára (a volt Kolozsvári Unitárius Kollégium Könyvtára)
RAkKtLt	— A Román Szocialista Köztársaság Akadémiája Kolozsvár-Napocai Fiókjának Történeti Levéltára (volt Erdélyi Múzeum Történeti Levéltára)
RMDE	— Régi Magyar Drámai Emlékek. I — II. Kiad. és bev. KARDOS Tibor, DÖMÖTÖR Tekla. Bp. 1960.
RMDT	— Régi Magyar Dallamok Tára
RMKt	— Régi Magyar Könyvtár

RMKT XVII	— Régi Magyar Költők Tára XVII. századi sorozat
RSzK	— Román Szocialista Köztársaság
SpFüz	— Sárospatai Füzetek
STOLL	— Magyar kéziratos énekeskönyvek és versgyűjtemények bibliográfiája (1565 — 1840). Összeállította STOLL Béla. Bp. 1963.
TREDN	— Tiszántúli Református Egyházkerület Debreceni Nagykönyvtára
THURY	— Iskolatörténeti Adattár. II. Szerk.: THURY Etele. Bp. 1906.
TörtKözl AbaujKassa Mult	— Történelmi Közlemények Abauj-Torna Vármegye és Kassa Múltjából
TSz	— Magyar tájszótár. Szerk. SZINYEI József I—II. Bp. 1893—1901.
ÚjMSTsz	— Új magyar tájszótár I. Bp. 1979.
VARGA	— VARGA Imre, Magyar nyelvű iskolaelőadások a XVII. század második feléből. Bp. 1967. (IfFüz 59)
VÉ	— Régi magyar vitézi énekek és elegyes dalok. I — II. S. a. r. THALY Kálmán. Pest, 1864.
WELLMANN	— WELLMANN Imre, Színházi hírek 1780—1803 (Színháztörténeti Könyvtár 13) Bp. 1982.

MITOLÓGIAI, BIBLIAI NEVEK

- Abaris* — a Phineusszal való csetepatéban Perszeusz megölte.
- Abás* — Abasz, argoszi király, Akrisziosz és Proitosz atyja.
- Abasis* — Perszeusz megölte a Phineusszal való nászünnepi verekedésben.
- Abigail* — Nabal özvegye, Dávid egyik felesége.
- Abimélek* — Amibelek a gerararai királyok címe volt.
- Acastusné* — Akasztosz iólkoszi király felesége: Asztüdameia. Szerelme gyülladt Péleusz iránt, de ez elutasította.
- Aconteus* — Perszeusz szolgája.
- Acrisius (Akrisius)* — argoszi király, Danaosz unokája, Danaé apja. Perszeusz ölte meg akaratlanul.
- Aegeum* — ti. mare = az Égei-tenger.
- Aegistus* — Thüesztész és Pelopia vérfertőző nászából született fiú. Megölte Átreuszt. A trójai háború idején elcsábította Klütaimnéstrát, s együtt megölték a hazatérő Agamemnon.
- Aeson* — Iólkosz király, Iaszón atyja, akit féltestvére, Péliász megfosztott az uralomtól.
- Aetes (Étes)* — Aetes. Aiétész, előbb korinthoszi, majd kolchiszi király. Médea atyja.
- Ágág* — az amalekiták király, akinek életét Saul az Isten parancsa ellenére megkímélte.
- Aglája* — az egyik grácia, a jelentése: csillogó.
- Albula* — kántartalmú vízlórásból eredő patak.
- Alcmené* — Héraklész (Hercules) anyja.
- Alectó* — a fúriák egyike.
- Alexis* — pásztornév Ovidiusnál; egy szép pásztorfiú.
- Amalek* — Ézsau leszármazottja, utódai az amalekiták, a pusztában vándorló zsidóknak első ellenségei, akiket József legyőzött.
- Amarillis* — Theokritosból ismert szép pásztorlány, szerepel Vergilius eklogáiban is.
- Ammon* — ikertestvérevel, Broteással együtt elesett Perszeusznak lakodalmában a Phineusszal való verekedésben.
- Ammon (Hammon)* — Amon, a nyájak, a legelők istene, főként az egyiptomi Théba városában és környékén tisztelték.
- Amphion* — Orpheuszhoz hasonlóan lantjával az állatokat, a halakat is elbűvölte.
- Amphitrite* — Néreusz és Dórisz lánya, Poszeidón (Neptunus) felesége, aki eleinte húzódozott a vele való házasságtól, és elrejtőzött.
- Amphitus* — I. Ampycus!
- Ampix* — szoborrá merevedett a Medúza-főtől Perszeusz és Andromakhé nászünnepe.
- Ampycus* — Démétér (Ceres) papja. Perszeusz megölte az Andromakhéval való menyegzőn támadt csetepatéban.
- Amyntas* — alkalmilag használt pásztornév. Nagy Sándornak volt ily nevű katonája.
- Anaxagoras* — görög filozófus, akit Periklész ékesszólása mentett meg a halálbüntetéstől, száműzték.

Andromacha — Andromache, Andromacha, Andromakhé, Hektór neje, Asztüanax anyja; nem tudta megmenteni fiát attól, hogy a görögök le ne taszítsák a vár fokáról.

Andromeda — Perszeusz mentette meg életét a Medúsa-fő segítségével.

Anna — Dido testvérhúga.

Anténor — Priamosz bizalmasa, a békés megoldások híve; Trója eleste után Itáliába telepedett.

Antisthenes — Diogenész tanítója, cinikus filozófus.

Antonius — Antonius Marcus triumvir.

Aonia — Boiótiának hitregés neve, annak egy vidéke a Helicon lábainál; itt laktak a múzsák.

Arcadia (Árkádia) — a peloponnészoszi félsziget középső tartománya.

Ardea — Latiumban a rutulusok főhelye, Turnus székhelye.

Argis (Argos) — a peloponnészoszi félszigeten Argolis fővárosa. Néha az egész félsziget neve.

Argus — az Argonauták Argó hajójának építője. — A tehénné változtatott Io szájszemű öre, akit Hermész (Mercurius), másol Pán Zeus (Jupiter) megbízásából megölt.

Arion — mitikus dalmok Leszboszból.

Aristides — helyesen: Arisztodémosz, Arisztomakhosz fia, akit Apollón kérésére Zeus villámmal sújtott, mert egy hadi vállalkozás előtt nem kért véleményt jóshelyétől.

Aristippus — hedonikus filozófus, Szókratész tanítványa.

Aristodaemus — görög költő, Démoszthenész kortársa.

Árkádia — l. Arcadia.

Arphaxád (Árfáxád) — Szem egyik fia, Héber őse, akitől a héberek erednek.

Ascanius (Áskán) — Aeneas és Creusa fia, másként Iulus.

Astianax (Asztyanax) — Hektór és Andromakhé fia.

Astraea (Asztraia) — az igazság istenasszonya.

Astydamás — görög tragédiáiró i. e. a negyedik századból.

Asverus (Ahasvérus) — perzsa király (Xerxésszel azonos.)

Átis — Perszeusz megölte a Phineusszal történt csetepatéban.

Atlas — Perszeusz a Medúsa-fővel kővé változtatta, mert nem adott neki szállást.

Atlantiades — Mercurius.

Atreus — Mükénéi királya, az aranygyapjas bárány birtokosa, Thüesztész testvére. A felesége Pelopia, akinek fiával, Aigiszthossal meg akarta öletni testvérét. De ezek egymást felismervén, Aigiszthosz Átreuszt ölte meg.

Atropos — Az a párka, aki az emberek életfonalát elvágja.

Attalus — Pergamosz királya, aki rengeteg kincsét, birodalmát a rómaiakra hagyta.

Augias — Az epeuszok királya, aki apjától hatalmas csordákat örökölt, de istállóit sohasem takarította. Héráklész hatodik tette Augeiász istállójának kitakarítása volt.

Aurora — a hajnal istennője; hajnalhasadás.

Avicenna — Ibn-Szina Abu-Ali tadzsik származású, arabul író orvos (980—1037).

Bathuel — Ábrahám fivérének, Náchornak a fia, Rebeka atyja.

Batillus — Bathyllus, Maecenas szabadosa, a pantomimjáték jeles komikusa.

Bavius — fűzfapoéta, akit Vergilius kipellengérezett.

Bellerophon — a korinthuszi király fia, akibe Tirünsz királyának, Proitosznak felesége beleszeretett, de ez visszaütötte szerelmét, amiért halálos veszedelmébe került. Halálos veszedelmét a szárnyas Pegazus segítségével kerülte ki. De mikor elbizakodottságában ennek hátán az Olümposzra akart repülni, Zeus letaszította a hátáról.

Bellona — a harc istenasszonya, hol Mars nénye, húga, hol meg a felesége, lánya vagy dajkája.

Belus — ősi türoszi király, Dido atyja.

Bélus — Poszeidón (Neptunus) fia, Aigüptosz és Danaosz atyja.

Béróe — Szemelé dajkája. Az ő alakját öltötte fel a féltékeny Héra (Juno), hogy elpusztítsa vetélytársnőjét, Szemelét.

Bessus — III. Dareiosz (Codomannus) egyik vezére. A gaugamelai csata után megölte a menekülő királyt.

Betulia — A Judit könyve cselekményének színhelye. Földrajzi valószínűsítése kétséges.

Biás — Pülosz urának, Néleusznak a lányát úgy kapta feleségül, hogy a testvére szerezte meg neki azokat a marhákat, melyekért a király neki adta lányát, Pérót.

Biblis — beleszeretett ikerestvérébe, Kaunoszba, aki nem viszonozta érzelmeit, és elköltözött szülővárosából. Büblisz örvöngve kereste, majd mikor egy szakadékbá akarta magát vetni, a nimfák forrássá változtatták.

Boreas — az északi szél istene, maga a szél.

Brisseis — Briszéisz lánya, aki Akhilleusz foglya lett, midőn ez a király városát feldúlta. De le kellett róla mondania Agamemnon kedvéért. Összeveszésüknek ez volt az oka.

Broetas — testvérével együtt Perszeusz híve volt. Mindketten elesetek a Phineusszal való összetűzésben, de nem Perszeusz nyíla ölte meg őket.

Bucephalus (Bucefalus) — Nagy Sándor híres hadi ménje, melyet még serdülőkorában egyedül ő ült meg.

Busiris — Egyiptom kegyetlen királya, aki, hogy országát az éhínségtől megmentse, minden évben egy-egy idegent áldozott Zeusznak. Ez a sors várt Héraklészre is, de ő széttépte köteleit, megölte a királyt fiával együtt.

Cádmus — Kadmosz, a Zeusztól elrabolt Európé testvére, Théba alapítója.

Caicus — folyó Müziában.

Capaneus — argoszi király. A Théba elleni hadjáratban Zeusz mennykőve halálra sújtotta. Felesége, Euadné elemésztette magát a halotti máglyáján.

Charan (Árán) — Tára fia, Ábrahám testvére, Lót apja.

Charybdis — a tengerben lévő szirt; örvények vésszes hatalmát érzékítő szörny, Poszeidón és Gaia lánya.

Castor — Tündareósz és Léda fia. Zeusztól származó ikertestvérével, Pollusszal kiszabadították testvérüket, Helenét Athénből, amikor annak elrablója, Thészeusz az alvilágban járt. Tagja volt az argonauták vállalkozásának.

Caunus — Büblisz ikertestvére, akinek szerelme elől elbujdosott.

Cepheus (Czéfeus) — Kassziopeia férje, Andromeda atyja.

Ceres — I. Czéres.

Cilicia — Kisázsia délkeleti parti része.

Circe — Kirké, varázslóasszony; bűbajos italt itat.

Cirus (Tzirius) — (Cyrus, Kürosz) perzsa király, aki Babilónia elfoglalása után megengedte a zsidóknak, hogy visszatérjenek Jeruzsálembe.

Clytemnestra (Clytemnéstra) — Klütaimnésztra, Agamemnon felesége, akit Aigiszthossal egyetértve megölt. Oresztész végzett vele.

Clitus — elesett Perszeusz és Andromeda lakomáján a Phineusszal való csetepatében.

Clotho — Klóthó, az életfonalat fonó párka vagy moira.

Clymène — Klümené, Ókeanosz és Thetisz lánya; egyetlen fiúgyereke Phaetón, Héliosztól.

Cnidus — Venus tiszteletéről híres város a kisázsiai Cariában.

Coeytus (Kotzitus) — Kókütosz, a jajveszékelés folyója az alvilágban.

Colchida — Kolchisz (Colchis), fekete-tengeri partvidék kegyetlen lakója.

Corinna — Ovidius egyik szerelmének költött neve.

Cremion — Crommyon városa Megariszban; itt végzett Thészeusz a Phaeával.

Cyllene — Küliné, Árkádiai hegység, Mercurius (Hermész) szülőföldje.

Cyllenius — Mercurius (Hermész).

Cynthia — Diana, a görögöknél Artemisz.

Cynyras — Ciprus királya, a vele bűnös szerelmet űző Mürrha apja.

Cypria — Venus (Aphrodité).

Cythera — Venusnak szentelt sziget, őt gyakran illették a Cytherea névvel.

Czéres — Ceres (Démétér): a föld termékenységének istennője; mikor Zeusz a lányát, Proserpinát tudta nélkül Plutóhoz (Hádész) adta nőül, bánatában terméketlenséggel átkozta meg a földet. Csak akkor békélt meg, hogy Zeusz parancsára Proserpina az év egy részét a földön tölthette. Jéggel szokta elverni a termést, a marhára dögvésvt bocsát. A *Komédiájáték*ban a búza megszemélyesítője.

Cybele — (Cybele) Kübelé, a termőerő, a természet, a föld istennője.

Damascus — kereskedőváros Szíriában.

Danae — Akrisziosz, argoszi király lánya. Apja egy toronyba záratta, megijedvén egy jóslattól, hogy születendő unokája megöli. Jupiter (Zeusz) aranyeső alakjában szállt le hozzá, így született Perszeusz.

Danaus — Danaosz, Argosz városának alapítója, aki rábeszélte 50 lányát, hogy nászéjszakájukon férjüket megöljék. Zeusz megszánta őket, és megtisztította a vérbüntől, de az Alvilágban örökkön-örökké vizet kellett hordaniok egy lyukas edénybe.

Daphné — Apollón beleszeretett, de a nimfa elfutott előle. Mikor az isten utolérte, a nimfát anyja babérfává változtatta. Ezóta koszorúzza magát Apollón babérral.

Daphnis — Vergiliusnál is gyakran szereplő pásztornév.

Dardanus — a trójai királyi család ősatya; ő alapította Ida hegyén a róla elnevezett, Trójához közel eső várost.

Darius Codomannus — a harmadik ilyen nevű perzsa király (i. e. 336—330), Nagy Sándor legyőzte.

Daunia — Apulia; a rutulusok földje.

Daunus — Turnus atyja.

Davus — Aiszón iolkoszi király szolgája.

Débora — Rebeka dajkája.

Delius — boiótiai helység Apollónak szentelt templommal.

Democritus — Démokritosz görög filozófus, életcélul a lélek nyugalmát tűzte ki, az érzéki szenvedélyektől mentes állapotot. Az örökké siró Hérakleitoszsal szemben az örökké nevető Démokritosz a lelki derűt képviseli.

Diespiter — Jupiter.

Diomédés — trák király, aki lovait emberhússal etette. Héraklész ölte meg.

Dione — Venus (Aphrodité) anyja. Thetisz lánya.

Discordia — a viszály megszemélyesítője, a görög Erisz.

Dorilas — meghalt a Perszeusz és Andromeda menyegzőjén keltezett harcban.

Drances — Drankész, idős latin szónok, Turnust többször figyelmeztette a trójaiakkal való ellenségeskedés rá nézve szomorú következményeire.

Echidna — Gaia kigyótestben végződő lánya; gyermekei csupa szörnyetegek: a lernai hidra, a nemeai oroszlán, Khimaira, Szphinx.

Echo — egy nimfa neve. Viszonytalan szerelme miatti bánatában elhervadt, csak a hangja maradt meg szakadékokban, erdőkben.

Égeon — Aigaión (Aegaeon), Uranosz és Gaia százkezü óriásfia. A titánok ellen harcolt, legyőzetésük után örizte őket.

Egestus — Aigiszthosz (Aegisthus), Thüesztész és Pelopia vérfertőző nászából született. Megölte nagybátyját, Átreusz. Elcsábította Klütaimnéstrát, együtt megölték a trójai háborúból hazatérő Agamemnon.

Égéus — Aigeusz (Aegeus), athéni király; Thészeusz atyja.

Electra — Atlasz titán és Pleione lánya, Proserpina testvére.

Eliakim — Júda királyának, Ezekiasznak az udvarnagya.

Elis — tartomány és város a Peloponnészoszon.

Eliseus — Illés próféta tanítványa és utóda.

Éliza — Elissa, Dido eredeti neve.

Emáthion — istenfélő vén, megölték a Perszeusz és Andromeda menyegzőjekor támadt összetűzésben.

Epaphus — Zeusz és Io fia.

Épéus — híres ács, a trójai faló építője.

Epheon — Szeor fia, akitől Ábrahám sírhelyet vásárolt Sára temetkezési helyéül.

Epidauros — város Argopolisban, itt ölte meg Thészeusz Periphétészt, a híres rablót.

Epimetheus — Prométheusz testvére. Kinyitotta Pandóra szelencéjét, melyből a betegségek, bajok kirepültek.

Erebus — az Alvilág megszemélyesítője, a Hir apja.

Erimanthus — hegy Arkádiában, Héraklész itt ölte meg a vadkant.

Erinnis — bosszúálló istennő; fúria, az átok és sorscsapás megszemélyesítője.

Éris (Erix) — a viszály megszemélyesítője.

Erithus — Perszeusz leütötte a menyegzőjén Phineusszal támadt összetűzésben.

Erix — Perszeusz a Phineusszal való csetepatéban a Medúsa-fővel kővé változtatta.

Esculapius — Aesculapius vagy Asclepius, Aszklepiosz: Homérosznál kiváló orvos, később a gyógyítás tudományának istene. Halottakat is életre tudott kelteni. Gyermekei: Makhaón, Podaleirosz, Ianiszkosz stb.

Etheon — Aethion: megölték Perszeusz és Andromeda menyegzőjén.

Europa — a föníciai királynak, Agenornak a lánya, akit Zeusz egy fehér bika képében közelített meg, és a tengeren át Krétába vitt.

Evadne — Kapaneusz felesége. Mikor férje Théba ostrománál elesett, annak halotti máglyáján elemészttette magát.

Etzion — Étió, Théba királya. Hét fiával együtt Akhilleusz ölte meg. Az ő lánya Andromakhé.

Faeton 1. Phaetón!

Falaris — Phalaris, kegyetlenségéről hírhedt zsarnok Agrigentumban. Rhodosz szigetről való, ahol Zeusznak mint bika alakú istennek áldoztak. Hogy Zeuszt megúszta a Styx vizében, erről nem tudunk. (Vö. *Legények intése* 1362—1363.)

Fébusz — I. Phoebus!

Filép (Philippus) — Fülöp, Nagy Sándor apja.

Filiris, Filis — pásztornév.

Fineus — I. Phineus!

Flaccus — Quintus Horatius Flaccus.

Flegia — Phlegyas, Phlegüasz: Phíneusz embere, Perszeusz kezétől esett el az Andromedával tartott menyegzőn.

Frigia — Phrigia kisázsiai tartomány, ahol Trója városa volt.

Galanthis — vagy Galinthias Alkméné hű szolgálója, aki félrevezette Eileithüiát, a szülés istennőjét, és lehetővé tette Héraklész világrajöttét. Büntetésül az istenek menyétté változtatták.

Galenus, Claudius — a második században élt, jeles orvos volt.

Gallus — Caius Cornelius Gallus (i. e. 69—26) szónok, költő, négy könyv elégiát írt, melyekben főleg kedveséről, Lycorisről énekelt.

Garamantis — nimfa, Iarbasz anyja.

Gedeon — Izrael bírāja, aki háromszáz harcossal kiüzte a madianitákat az országból.

Gérion — háromtestű óriás, Héraklész ölte meg, elvive Erütheia szigetéről biborszín teheneit Eurüsztheusznak.

Hadrianus — római császár 117—138 között. Trajanus fogadta örökbe, ennek özvegye, Plotina támogatta. Ez utóbbi halálakor isteni tiszteletekkel áldozott emlékének.

Hágár — Ábrahám egyiptomi származású ágyasa, Izmael anyja.

Hámán — Hámán Agageus (= Ágág törzséből való Ámán), Asverus, perzsa király főembere.

Harpagus — Asztüagész méd király azért, mivel nem tette el láb alól Küroszt, a saját fiát tálalta fel neki. Bosszúból a király ellen lázította a médeket.

Harpocrates — Horusz egyiptomi főisten, Ozirisz és Izisz fia; a rómaiak a mutatoujját szájára szorító kézzel ábrázolták mint a hallgatás istenét.

Hatak — Eszter királyné hompestere.

Héber — Szem leszármazója, Sára fia, a héberek őse.

Hecuba (Hekuba) — Priamosz feleségeként 19, mások szerint 50 gyermeket szült. Trója elestéig csaknem mindegyik fiát elvesztette.

Hegai — Asverus hompestere.

Heliogaballus — római császár 218–22 között.

Heraclitus — görög filozófus Epheszoszból i. e. 500 körül; mondják róla, mindenen nevetett.

Héró — Aphrodité papnője Szesztoszban. Leander szerelmese, aki éjjelente lámpást tett ablakába, hogy a Hellészpontoszt átúszó Leandernek mutassa az irányt. Egy viharos éjszakán azonban kialudt a lámpa, s Leander elmerült a tengerbe. Mikor másnap holtestét a hullámok a partra vetették, Héró bánatában a tengerbe ölte magát.

Hérodész — I. Heródesz Agrippa, i. e. 41—44. közt uralkodott Palesztinában. Üldözte a keresztényeket. Férgék pusztították el a testét. (Ap. Csel. 12,33.)

Hesperis — az ő és Atlasz leányai a heszperidák vagy heszperiszek; ők őrzik a messze nyugaton fekvő kertben az aranyalmákat.

Héttaeus — Hetteus, Heth, Kánaán fia, utódai a heteusok, chittiták, akik Kánaán földjének őslakói közé tartoztak.

Hippocrates — híres görög orvos Cos szigetéből i. e. 436 körül.

Hircania — a Kaukázus, Káspi-tenger vidéke; neve egyenértékű a vad, barbár fogalmával.

Hümettus — a Hümettus hegy Attikában.

Hyadesek — hét csillag, melyek a bika fejét teszik; Atlasznak és Pléionénak csillaggá változtatott leányai.

Ida — hegy Kréta szigetén. Az aranyalmáért való versengés színhelye; itt járt Aeneasz Trójából elfutva.

Idasz — megölték a Perszeusz és Andromeda menyegzőjén.

Iámon — Turnusz alvezére. Őt küldi Aeneaszhoz a másnapi párviadal dolgában.

Ilione — Priamosz és Hekabé legidősebb lánya, Polümésztor felesége, aki saját fiaként nevelte öccsét, Polüdóroszt.

Ilium — trója másik neve.

Inachus — Argosz első királya, Io atyja.

Iris — a szivárvány istennője, az istenek, különösen Héra (Juno) hírnöke.

Isai — Izáj, illetőleg Jessze, Dávid király atyja, a Messiás ősatyja.

Isis — egyiptomi isten, az ég istennője és minden élőlény anyja, Ozirisz testvére és felesége.

Ismael — Ábrahám és Hágár fia, az izmaeliták ősatya.

Ixion — a lapithák királya. Szemet vetett Hérára. Zeusz azzal büntette, hogy rákötözte egy örökké forgó tüzes kerékre.

Japetus (Jápes) — Iarbasz vagy Hiarbasz, a gaetulusok királya. Amikor Dido Karthágóban letelepedett, tőle vásárolt területet. Házasságot ajánlott Didónak.

Jopás — énekmondó Dido udvarában.

Joseph — Arimatei József, a zsidó főtanács tagja, Jézus titkos tanítványa, aki a holttestét elkérte Pilátustól, hogy eltemessék.

Julus — Iulus: Aeneas fia, másként Ascanius.

Juturna (Jujuturna) — Iuturna, Daunus lánya, Turnus nővére. Aeneas ellenében több ízben segítette.

Kalisto — Callisto, Kallisztó, Lúkaón arkádiai királynak szép lánya, Zeusztól szülte Arkaszt. Héra féltékenységből medvévé, Zeusz utána medvecsillaggá változtatta.

Kalkás — Kalkhasz jós Mükénaiból. Tőle származott a trójai faló terve; a görög harcosokkal ő is a ló belsejében rejtőzködött.

Kananea — Kánaán, az ígért földje, ahol a zsidók az Egyiptomból való kivonulás után letelepedtek.

Kananéusok — kánaániták, Palesztinában a zsidóság bevonulása előtti őslakosság összefoglaló neve.

Kassandra — Cassandra, Kasszandra, Priamosz és Hekabé jóstehetségű lánya. Trója eleste után Agamemnonhoz került.

Kassiope — Cassiope, Kassiopeia, Képheus felesége, Andromeda anyja. Szébbnek mondta magát Néreusz lányainál, s ezeknek kérésére Poszeidón tengeri szörnyet küldött az ország pusztítására.

Khloé — egy pásztorlány neve.

Klamis (Chlamis) — meghalt a Perszeusz és Andromeda menyegzőjén keletkezett harcban.

Klitie — Clytie, Klütia, Héliosz szerelmese, Ókeanosz lánya. Mikor a Napisten elhagyta, vágyódva folyton feléje nézett, napraforgóvá változott.

Klitus — Clitus: Nagy Sándor hadvezére, aki egy ütközetben megmentette az életét. Később borított állapotban Nagy Sándor leszúrta.

Klitizus — meghalt Perszeusz és Andromeda menyegzőjén párharcban.

Kolkisz — Colchis, Kolkhisz, a Fekete-tenger kaukázusi partvidéke.

Kotzitus — l. Cocytus!

Kreón — király volt Thébában, de trónját átadta Oidipusznak, mikor a várost megszabadította a Szphinxről.

Krezus (Krezus) — Croesus, Kroiszosz, Krözus: az utolsó líd király, i. e. 546-ban Kürosz legyőzte. Fel akarta áldozni magát a Napistennek. Gazdagsága közmondásos volt.

Kromis — Chromis: Perszeusz és Andromeda menyegzőjén ő ölte meg Emathiont.

Lachesis — az egyik párka.

Ladon — folyó Arkádiában.

Lajus — Laius, Laiosz, Théba királya, Oidiposz atyja; ismeretlenként Oidipusz ölte meg.

Lalagé — félvilági nő neve.

Laodamia — Laodameia, Próteszilaosz felesége. Férje az esküvőjükéről indult Trójába, elsőként esett el. Laodameia azt kérte az istenektől, három órára keltsék életre. Ennek leteltével véget vetett életének.

Latium — tartomány Etruria és Campania közt, itt alapították Rómát.

Latona — Létó: Zeusz szerette, viszonyuk gyümölcse lett Apollón és Artemisz (Diana). Sokat szenvedett Héra féltékenysége miatt. Niobé is megbántotta, de ezért gyermekeit megbüntették.

Laurentum — város Latiumban, Latinus király székhelye.

Lavinia — Latinus király lánya, Turnus legyőzése után Aeneas felesége lett.

Leander — Héro kedvese, ki a tengerbe vészett, mikor a vihar kioltotta az irányt mutató lámpát.

Léda — Tündareosz felesége, akitől gyermekei; Kasztór, Klütaimnésztra, Timandra és Phülonoe. Zeusztól valók: Polüdeukész (Pollux) és Helené.

Lemnus — Lémnosz sziget az Égei-tengerben; az égből ledobott Vulcanus ide esett le, itt volt műhelye.

Lerna — tó Argoliszban; Héraklész itt ölte meg a sokfejű sárkányt, a lernai hidrát.

Lethe — az Alvilág egyik folyója, a feledés.

Leukothea — mint tengeri istennőnek ez volt a neve Inónak. Segítette a hajósokat.

Licaeus — Lükaiosz, hegy Arkádiában, Pán egyik kedvenc tartózkodási helye.

Liczetus — Lycetus, a Phineusszal való összeütközésben Perszeusz megölte.

Lieus — Lyaeus a. m. gondúzó; Dionüszosz (Bacchus) mellékneve.

Likabás — Lycabas, Phineusszal harcolt Perszeusz ellen, aki megölte.

Likáon — Licaon, Lúkaón, Árkádia kegyetlen királya. Unokája testét tálalta fel az isteneknek. Zeusz farkassá változtatta.

Likornias — Perszeusz és Andromeda menyegzőjén megölték a Phineusszal keletkezett verekedésben.

Lintzides — Lyceus fiúutóda, megölték Perszeusz és Andromeda menyegzőjén.

Lynceus — Lünkeusz, az argonauták éles szemű kormányosa.

Lyrnessus — város Müsziában, Akhilleusz feldúlta és kirabolta.

Lysimakhus — Nagy Sándor hadvezére, Macedónia ura. Hányatott élet után csatában halt meg i. e. 281-ben.

Machaon — Aszklépiosz fia.

Madian (Median) — Ábrahám második feleségétől született fia. Jelöli az ő utódaitól lakott földet is.

Magdolna — Magdalai Mária Magdolna, Jézus hű követője.

Maia — Atlasz titán lánya, Mercurius (Hádész) anyja.

Mardocheus — Márdokeus, Eszternek, Asverus zsidó feleségének nagybátyja.

Máró — Publius Vergilius Maro.

Mathusalem — Hénok fia, halálát a Biblia 969 éves korára teszi.

Medea — Medeia, Aietész kolkhiszi király lánya, híres varázsló, ki többek halálát okozta.

Media — a mai Irán északnyugati részén elterülő ókori birodalom. Kürosz perzsa király vetett véget önállóságának.

Medusa — Medusza, női szörny, a Gorgók egyike. Aki kigyófürtjeire nézett, a réműlettől kővé vált.

Megeira — Megaera, Megaira, a három alvilági fúria egyike.

Melaneus — megölték Perszeusz és Andromeda menyegzőjén.

Meloth — Meloti, város Kilikiában.

Memnón — Priamosz unokaöccse, Aithiopia uralkodója, népes sereggel jött Trója megsegítésére. Akhilleusz lándzsája ölte meg.

Mercurius — Hermész, az istenek hírnöke. Megölte az Iot őrző Argoszt. Az elhaltak lelkét az Alvilágba kíséri. A tolvajok védője.

Mirifis — pásztornév.

Mnemosine — az ő és Zeusz lányai a múzsák. Az emlékezet megszemélyesítője.

Momus — Mómosz, a gáncoskodás megszemélyesítője. Mikor arra kérték, mondjon véleményt az emberről, azt hibáztatta, hogy szívet nem kívül viseli, s így nem látható. jó-e vagy rossz.

Morpheus — Hüpnosz fia; mások alakját magára öltve jelenik meg az embereknek álmukban.

Mulciber — Vulcanus melléneve.

Myrrha — Kinürasz ciprusi király lánya. Aphrodité természetellenes szerelmet gyullasztott benne apja iránt, ennek gyümölcse lett Adónisz.

Nabukodnézár — Nabukodonozor, az újbabiloni birodalom uralkodója. Lerombolta Jeruzsálemet, a zsidókat fogságba hurcolta.

Náchor — Ábrahám testvére.

Naziánzenus — naziánzi Szent Gergely, görög egyházatya (326 k.—390).

Néméa — völgy Argoliszban. Itt ölte meg Héraklész az oroszlánt.

Nereis — Néreusz tengeristen lánya, tengeri nimfa.

Nereus — Pontosz és Gaia fia, barátságos tengeristen, ért a jósláshoz, alakját sűrűn változtatja.

Nestor — Pülosz királya, akinek Apollón hosszú életet adott. Részt vett az argonauták vállalkozásában, a trójai háborúban.

Nicodemus — zsidó főember, farizeus, Jézus titkos tanítványa, jelen van Jézus temetésén.

Niohé — Mikor Apollón lenyilazta gyermekeit, fájdalomában kővé meredt, de könnyei azután is csorogtak.

Nox — Nüx, Khaosz lánya. Erebosz testvére, az éjjel, néha a halál megszemélyesítője, Thanatosz anyja.

Numa — Numa Pompilius, a rutulusok őse, a második római király. Istenfélő király volt, ő alapította a papi testületet.

Octavius — Caius Octavius Augustus.

Oedipus — Oidipusz, Laiosznak, Théba királyának fia, aki őt az istenek végzése szerint ismeretlenként megölte. Thébát megszabadította a Szphinxtől, s ott király lett.

Ofir — fekvéséről nem tudunk bizonyosat. Valószínűleg Arábia déli partjain feküdt.

Olympia — Zeusznak szentelt vidék Éliszben, ahol az olimpiai játékokat tartották.

Olympias — Macedóniai Fülöp felesége, Nagy Sándor anyja.

Oziás — Eliákimnak a fia, a zsidók egyik vezére Holofernész tábora ellenében.

Páfus (Paphus) — Paphosz, Aphrodité (Venus) tiszteletéről híres ciprusi város.

Paktolus — Pactolus, Paktolosz, folyócska a kisázsiai Lídiában, homokjából aranyat mostak ki.

- Palinurus* — Aeneas hajókormányosa, aki Lucania partjai közelében a tengerbe esett.
- Pallas* — Evander fia, Aeneas szövetségese; Turnus megölte.
- Pan* — a pásztorok istene. Jupiter kívánságára végzett a százszerű Argosszal.
- Paphia* — Aphrodité (Venus) mellékeve.
- Parmeno* — Parmenion, Nagy Sándor híres hadvezére, barátja.
- Páros (Pariumi)* — Párosz, sziget az Égei-tengerben. Híres volt márványáról.
- Pasiphae* — Minósz felesége, a Minótauros anyja.
- Pegasus* — Pégaszosz, Bellerophontész szárnyas lova, patájával fakasztotta Helikón hegyén a Hippokréne-forrást.
- Péleus* — testvérével, Télemónnal együtt megölték féltestvérüket, Phókoszt. A vérbűntől megtisztulván, feleségül vette Antigonét. A kalüdoni vadászaton véletlenül megölte apósát, az újabb vérbűnből Iólkoszban tisztult meg Akasztosz udvarában. Itt a király felesége belészeretett, de Péleusz visszautasította. Ez nem akadályozta meg Akasztosz üldözését. Péleusz végül is megölte a házaspárt. Második felesége Thétisz istennő; fia Akhilleusz.
- Pelias* — Aiszón féltestvére, Akasztosz apja. Miután Aiszónt megfosztotta trónjától, ő lett a király Iolkoszban. Mikor Iaszón visszatért az aranygyapjúval, Medeia segítségével bosszút állt rajta.
- Penthesilea* — az amazonok királynője. Hektór halála után Trója segítségére ment, és nagy veszteséget okozott a görögöknek. Akhilleusz ölte meg.
- Perdikkas* — Nagy Sándor kedvenc hadvezére.
- Perilla* — költött nőnév, a *Nasonak számkivetése* című darabban Ovidius lánya.
- Periphéta* — Periphetes, Periphétész, Epidaurosban garázdálkodó rabló, Thészeusz végzett vele.
- Persepolis* — Perzsiának I. Dareiosztól alapított fővárosa.
- Phaeton* — Apollón napisten fia, mivel a napszekérrel túlságosan közel járt a földhöz, Zeusz villámával agyonsújtotta.
- Pherae* — Pherae thesszáliai város. Itt, Admétosz királynál szolgált pásztorként Phoibosz (Apollón), mikor a küklópszok lenyilazása miatt száműzte Zeusz az istenek gyülekezetéből.
- Phyllis (Phyllis)* — pásztorlány Vergilius eklogáiban.
- Philo* — görög filozófus, Klitomakhosz tanítványa.
- Phineusz* — Kephéusz király testvére. Minthogy nem kapta feleségül Andromedát, ennek Perszeusszal tartott menyegzőjén verekedést kezdett. Perszeusz a Medúza-fővel kövé változtatta.
- Phlegeton* — Phlegeton, egyike az Alvilág folyóinak.
- Phoebus (Phaebus)* — Phoibosz, Apollón mellékeve; Napisten.
- Phriné* — szépséges, ünnepelt hetéra Athénben.
- Pichol* — Abimelek hadvezére.
- Pigmalion* — Pygmalion, Pügmalión: tíroszi király, Dido bátyja, aki megölette férjét, hogy megkaparintsa annak kincseit, de Dido a kincsekkel együtt elmenekült.
- Pimplea* — Pimplea a múzsáknak szentelt forrás; város Pieriában.
- Pindus* — Pindosz, hegység Thesszáliában, a múzsák kedvenc helye.
- Pirithous* — Peirithoosz, a lapithák király, Thészeusz barátja; együtt indultak hősi tettekre, így az Alvilágba is, hogy onnan felhozzák Proserpinát.
- Pluto (Pluton)* — Hádész, az Alvilág istene, elrabolta Proserpinát (Perszeponét).
- Plutus* — Plutosz, a gazdagság vak istene.
- Podalirus* — Podaleiriosz, Aszklépiosz fia.
- Pollux* — Castor ikertestvére, de ő halhatatlan volt. Zeusz megengedte, hogy a halhatatlanságot megosszák, egyik nap Castor, másik nap ő volt halhatatlan.
- Polydectes* — Polüdektész, Szeriphosz szigetének királya, aki pártfogásába vette Danaét és fiát, Perszeuszt. Szemet vetett azonban Danaéra, Perszeuszt elküldte a Medúza-főért. Perszeusz hazatérve kövé változtatta.
- Polydemona* — Polydaemon, Szemiramisz fiú utódja, akit Perszeusz az Andromedával tartott menyegzőjén keletkezett csetepatéban megölt.
- Polyxena* — Polüksené, Priamosz és Hekabé lánya. Akhilleusz belészeretett. Pürrhosz Trója eleste után feláldozta Akhilleusz sírjánál.
- Pontus* — kisázsiai tartomány a Fekete-tenger déli részén.
- Praetus* — Proitosz, Akrisziosz király ikertestvére.
- Praxaspé* — Prexaszpesz, Kambüszész kegyeltje, akivel a király megölette az öccsét. Emiatt később öngyilkos lett.

Procrustes — Prokrusztész, a hozzá betérő embereket, ha hosszabbak voltak ágyánál, megcsonkította, ha pedig rövidebbek, addig nyújtotta, míg az ágyat ki nem töltötték. Thészeusz végzett vele.

Progné — Procné, Prokné, Téreuszhoz adták nőül, aki Prokné testvérén Philomelán erőszakot tett. Mikor ezt Prokné megtudta, gyermekük húsát találta fel Téreusznak, ő maga pedig nővérel elmenekült. Mikor az üldöző Téreusz utolérte őket, az istenek Proknét fecskévé, Philomelát csalogánnyá változtatták.

Prometheus — Iapetosz fia, titán; sárból embert gyúrt.

Proserpina — Perszephoné, az Alvilág királynője; a haldoklók hajából levág egy fürtöt. Peirithoosz el akarta rabolni az Alvilágból, ezért Thészeusszal leereszkedett oda, de Hádész (Plutón) foglyul ejtette. Csak az év harmadát tölti az Alvilágban, kétharmadát az Olümposzon.

Pyrakmon — Pürakmón, Vulcanus műhelyében az egyik küklpsz.

Pyramus — Püramusz, Thiszbé kedvese.

Pyrhus — Pürrhosz, más néven Neoptolémosz. Akhilleusz fia Deidameától. Ő ölte meg Priamoszt, ő áldozta fel Polüxénát apja sírjánál. Andromakhé az ő rabnője lett.

Rafidim — A Sinai-pusztaság szélén, Mózes a sziklából itt fakasztott vizet.

Rhadamanthus — Zeusz és Európé fia, az Alvilág egyik bírója.

Rhésus — a trójakat segítő trák királyfi, akit még a harcok megindulása előtt sátrában meglep és megölt. Odüsszeusz és Diomédész; híres lovait pedig elkötik.

Rhodope — hegység Tráciában.

Sála — Sálé, Árpaxád fia.

Salmoneus — Aeolus fia; kevélységében Zeuszt utánozta, magát Zeuszként imádtatta, míg az egy villámcsapással meg nem ölte.

Salome — id. Jakab és János apostol anyja.

Saturnus — Krónosz; hatalomféltésből elnyelte gyermekeit, csak Zeuszt sikerült megmentenie Rheiának. Mikor Zeusz felnőtt, mérget adott apjának, amelytől kihányta elnyelt gyerekeit.

Scilla (Scylla) — tengeri szörnyé varázsolt nőalak, kinek hat kutyafeje van, melyek éhesen lesik a hajókat, orozlánok módjára bögnek.

Sciron — Szkirón, utonálló Megara környékén, Thészeusz ölte meg.

Scirus — Szkürosz, görög sziget, a trójai háború előtt itt rejtőzködött Akhilleusz.

Sem — Szém, Noé fia, akitől a választott nép származott.

Semele — Szemelé, Kadmosz és Harmonia lánya, Zeusz kedvese. Juno biztatására azt kérte Zeusztól, ugyanabban a ragyogásban mutatkozzék előtte, mint Juno előtt. Zeusz megtette, de Szemelé nem bírta elviselni a fényességet és elpusztult.

Seriphus — Szeriphosz sziget az Égei-tengerben, királya Polüdektész. Itt nevelkedett Perszeusz.

Sidon — I. Szidon!

Sigéum — hegyfok Troasz vidékén, ahol Trója is feküdt. Itt volt Akhilleusz sírja.

Silvia — Rhea Silvia, Numitor albai király lánya.

Sinon — Szinón, görög harcos, aki a trójaiakat rávette, hogy a falovat a városba bevigyék.

Sion — jelenti Jeruzsálemet, az ottani templomot, a zsidó népet.

Solon — Athén híres törvényhozójáról meszeszerűen mondták, hogy Kroiszossal találkozott.

Sthenoboea — Sthenoboaia, Proitosz felesége, beleszeretett Bellerophontészbe, de ez elutasította szerelmét. Ekkor csábítással vádolta be ura előtt.

Styx — Sztüx. Az Alvilág folyója, amelyen Kharon csónakkal viszi át a halottak lelkét; az istenek erre esküdtek.

Stymfalus — Sztümphalosz. Mocsaras vidék Árkádiában; az erdeiben fészkelő ragadozó madarakat Héraklész ölte meg.

Susán — Susa, a perzsa királyok időnként — főleg nyaranta — itt tartózkodtak.

Synope — Sinope, város a Fekete-tenger déli partján.

Syrinx — Szürinx, Ladón lánya; Pán elől menekülve az istenek nádszállá változtatták. Pán a nádszállakból készült sípját róla nevezte el.

Szalamina — Szalamisz szigete.

Szidon (Zsidon) — Szidon, föníciai város; Didót és testvérét, Annát erről a városról Szidonisznak is nevezték.

Szikéus — Sichaesus, Szükhaiosz, Dido férje, akit Pügmalion megölt, hogy kincseit megkaparintsa.

Taenarius — Neptunus (Poszeidón).

Tagus — folyó Hispániában.

Talos — a Krétát őrző érteztű óriás.

Tanais — a mai Don neve.

Tantalus — Tantalosz, Zeusz és egy nimfa fia. Különböző gaztetteiért (egyszer Pelopsz fiát megölte és az isteneknek ételül feltálalta, hogy meggyőződjék mindentudásukról) az Alvilágban örökös éhséggel és szomjúsággal lakolt.

Táré — Ábrahám atyja.

Társis — kikötő a Földközi-tenger partján.

Telemachus — Télemakhosz, Odüsszeusz és Pénélope fia.

Telephus — Téléphosz, Héraklész fia. Mikor a Trójába tartó görögök tévedésből partra szálltak Müzsiában, Téléphosz szembeszállt velük. Akhilleusz lándzsával megsebesítette. Csak akkor gyógyult be sebe, mikor koldusruhában felkereste Akhilleuszt Auliszban, és a lándzsájáról lekaptart rozsdát hintette sebére.

Tempe — völgy Thesszáliában, a múzsák egyik kedvenc helye.

Tenedos — sziget Trója partjai előtt; ide vonultak vissza a csejt vető görögök.

Teucus — Teukrosz, Trója első királya; innen trójai.

Thalibius — Talthübiosz, Agamemnon hírnöke, az istenek hírnöndója. Akhilleusz az Alvilágból feljövö neki jelentette, hogy a görögök nem indulhatnak el Trója alól, míg fel nem áldozzák Polüxénét.

Thaumas — a Thaumasz genitivusa: Thaumasz volt Irisz atyja.

Thébe — Théba: 1. Boeotia fővárosa, melyet Kadmosz alapított. 2. Város Egyiptomban. 3. Város Kisázsziában, melynek királyát és hét fiát Akhilleusz megölte.

Thémisz — a világrend, a törvény és igazságosság istennője, Zeusz kedvese. Anyjától, Gaiától örökölte a delphoi jóshelyet. A jóslásban Apollón oktatta.

Thereus — Téreusz, Prokné férje; megerőszkolta annak nővérét, okozója lett fia halálának. Az istenek búbos bankává változtatták.

Theseus — Thészeusz, Aigeusz fia, a legkiválóbb attikai hős, számos hőstett fűződik nevéhez. Phaidra hamis vádjaira Hippolütosz halálát okozta.

Thespia — a boeotiai Thébétől nyugatra fekvő város.

Thetis — Thétisz, tengeri istenasszony, Péleusz felesége, Akhilleusz anyja. Neve a tenger, a víz szinonimájaként is előfordul.

Thiestes (Thyestes) — Thüesztész, Átreusz testvére. L. Atreus címszónál!

Thisbe — Thiszbé, Püramosz kedvese.

Thola — Tola, Isszachár nemzetségéből való, a thoaliták ősatyja.

Tibris — Tiberis.

Timon — egy athéni az i. e. V. századból. Az adakozó, barátságos férfit az emberek hálátlansága, romlottásága embergyűlölővé tette.

Tisiphone — Tizifone, Tisziphoné, a furiák egyike, a gyilkosságok megbosszulója.

Titan — valamely titántól származó isteni lény, jelesen Sol (Napisten). Uránosznak és Gaiának hat fiát hívták titánoknak.

Titus — Titüosz, Tityus, az Alvilágban két keselyű tépdesi folyton kinövő máját, mivel erőszakot akart elkövetni Latonán (Létó).

Titus — Titus Flavius Vespasianus.

Trinacria — Szicília régi neve.

Trinacria virgo — Proserpina (Perszephoné).

Triptolemus — Eleuszisz királya, az embereket megtanította a földművelésre.

Triton — félig ember, félig hal alakú tengeri isten; kürtjével vihart támaszt.

Troilus — Troilosz, Priamosz és Hekabé legkisebb fia, Hektor kedvenc öccse; Akhilleusz megölte, miközben lovát itatta.

Tüestes — Thyestes, Thüesztész, Átreusz testvére, akivel állandó viszályban élt. Három fiát Átreusz megölte, húsból vacsorát tállt fel testvéreinek. Lányával, Pelopeiával való nászából született Aigiszthosz. Vele akarta Átreusz megöletni Thüesztészt. De felismerték egymást, Aigiszthosz Átreuszt ölte meg, és királyságát átadta Thüesztésznek.

Typhis (Tiphys) — Tiphüsz, az Argo hajó főkormányosa, aki a hajóépítés mesterségét Pallasz Athénéától tanulta.

Tyndarus — Tyndareusz, Tündareósz, spártai király. Felesége Léda, akinek szerelmét ő és Zeusz egyazon éjjelen élvezték. Ennek gyümölcsként született Pollux, Helené, Kasztór és Klütaimnéztra.

Ur — dél-babilóni város, a Biblia Ábrahám származási helyének mondja.

Vásti — Asverus király felesége.

Venus — az ósrómai istent azonosították a görög Aphroditével, a szerelem és a szépség istenével. Zeusz lánya volt. Hephaisztosz (Vulcanus) felesége. Hélios (Sol) egyszer rajtakapta Marssal való szerelmeskedésében. A trójakat nemcsak azért pártolta, mert Párisz neki ítélte az aranyalmát, hanem mivel szerette Ankhiszészt. Szerelmükből született Aeneas.

Vesta — a tűz, a házi tűzhely, a házi béke istennője, a család és az állami élet védelmezője. A föld megszemélyesítője.

Vulcanus — Héphaisztosz, rút alakja miatt anyja, Héra ledobta az Olümposzról. A tűz istene, az istenek kovácsa. Ő készítette vasból Pandorát. Feleségének mondják Aphroditét (Vénust).

Xantippe (Xanthippe) — Szókratész veszekedő felesége.

Xenocrates — görög filozófus i. e. 396—314. közt.

Zizifus — Sisyphus. Sziszüphosz. Korinthosz gazdag, ravasz királya, aki számos gaztettet vitt végbe. Az alvilágban büntetésül egy sziklát kell felgördítenie egy hegyre, de az mindig visszagurul.

Zoilus — a rosszindulatú ócsárló szinonimája.

Zsidon — I. Szidon!

Mass. Encl

No nagy kedvvel vártam a
 Pápa' véleget, sőt
 Nem is számít valahon
 Csak a kényes
 Akarat is elillagomat
 Nem is vesztettem
 Sőt a nagy kedvvel
 Sőt a nagy kedvvel

KÖNYVÉRTÉSE

Kély celebratorem. Festalia tanto
 munda tunc a felso karnak, a kódsz.
 Kódsz. a kódsz. a kódsz.

El adó portokak
 Egy kényes kényes, s' egyelő
 Az első kényes, az meg valahon
 az kényes a kényes, a kódsz.
 ama nagy kedvvel kényes, a kódsz.
 kényes a kényes.

A kényes el adó portokak kényes, s'
 az első kényes kényes, a kódsz.
 sőt kényes a kényes a kényes, a kódsz.
 de kényes kényes a kényes, a kódsz.
 mert kényes kényes a kényes, a kódsz.
 ben kényes a kényes a kényes, a kódsz.
 kényes a kényes a kényes, a kódsz.
 kényes a kényes a kényes, a kódsz.
 kényes a kényes a kényes, a kódsz.
 kényes a kényes a kényes, a kódsz.
 kényes a kényes a kényes, a kódsz.

2. A Könyvérte címlapja az argumentum elejével (5. szám)

paragata, holovis olyan fize rabak
melybe belu haragnan egy fize
kany fea belolte.

ki dolgotano pedig eza haragnan
a kolovati Univerzium Collegium san
hart ala nemelly kitalat, melyen
esetben parjaval ponnajott e az agl

to lob na kitalat ki to balra
a helen glant versolghatani kolozszi
torolokta to eluak orani egyhert
pedig fuate deliberatunat orani
kialtanak az Epaphus, Haeton es
(Lymene az Epaphus Amys lizea
toe prodrominalis causaba Anu
1781, Die 5a Novembri.

Remelluck

- Jupiter   Jikkez Korally
- Juno   Jozsefai Mache
- to   Korina Jozsef.
- Jupiter   Jomter Jomter
- to   Jomter Jomter
- Jupiter   Jomter Jomter
- Jupiter   Jomter Jomter
- Jupiter   Jomter Jomter
- Jupiter   Jomter Jomter
- Jupiter   Jomter Jomter

Homani jotte nika kine illy nagy kedveggel
Kerit fize mint har var-oly gyere kiberigy
kerelmed keleni salam icslyeggegel
Nem a tarad velen illy nagy fize megjel.

Kerlek ne fize usz, kerlek ne magisat
Ne veroldoj magyon kitalat kagard
Kert meg kedveltem minden re tapard
Kivel meg nem tartom, oku lvi ma tarad.

Kyany mindokuk rosi
Jiska vermen vize egyen is kiterben
Pios hujas formu rogyog ufy d p's
Kivannek be em ohagron ked vecc.

Mit mikelly, taraluk mingyvan verelmen
Kec kedzt veve bennem engedemem
Langallok egeffen meg gyulit verelmen.
Jok vege hujasok kedvesem verelmen
Enged b i e fize ked lak kevesen nek
Kevessid magar or az en ed fize nek
Hogy n fize hujasom kedid nekem kedvesemnek
Jok legy eskun oku nem vort vesz fize nek
Mindly e keretek infra lak rend fize nek
Mordaly kevesemre magar or rend fize nek

TÜNDERES JÁTÉK²⁹

az az:

Ujan historia melyben egy hajdoni nago
lakallu és merca Zemi, hiszem de
Areni méltóságú Savalleinak egy nagy
hegy, egy fogadj dala. Menyerbenek tün-
drával együtt egy hajon. Nékerék egy nagy
Kiválgiaik egy egetet érő hegy, egy ke-
gyetlenül hevesebb Niesnek, Nkecs
Katonáival együtt, és azután már tén-
nyelgőknak is egy bizonyos fűnek megret-
kesere követke vala. Tündéres elvél
vadász minden környül állásaikkal
együtt ki dolgoztarom, és eké avar-
tarom, a Kolosvári Univerz College
népszerű Pécia'k által az heren
által Versekben lévő gyakorlati
Iskola' idején, Az eszer hűség
nyolcvan nyolcszadik Esztendőben
Novembernek 29-ik Napján

4. A Tündéres játék argumentuma (6. szám)

40 A Hercegek

Akrisius király - Zsuzsa Király
 Danaë emek Leánya - Rozsma Szerep
 Perseus emek fia - Csipke Alkion
 Polidekte király - Fikkez Sándor
 Adlai király - Beni György
 Cefeus király - Albert Sigmund
 Kasztophe emek felesége - Kövendi Mária
 Andromeda ezétt ácsaja - Agoston Samuél
 Pallaszóna ifjony - Lázár Samuél
 Lintside - János János
 Fineus - Dániel János
 Akontoura Perseus szolgálója - Mikó Samuél
 Nais szolgálója Perseus - Simon János
 Első Kőzben-fallo - József László
 Más Kőzben-fallo - Pál György

41 Első Kőzben-fallo

Minden Rendbél: Nem ből kére Jaqueuaria!
 Plaggar, Nemet oláh, vagy kedély Francia!
 Miflony, Leány Fej: vagy ezétt fia!
 Döfés, Kégy: ha van, Ur: Familia!
 Tiszteltes, Dúbor, béli: jelszer felfak!
 Urak, Ur: ifjonyok, Kőzben-fallo, ill: fial!
 Gardagok, Kégyek, Kolgát, haia fial!
 Minden béli: samuél, való: Mária fial!
 Miert grüledetek, ott igen, Kőzben-fallo!
 Nem fellek, meg tölek, meg rólok, meg fial!
 Vagy, ki hajlak, ajro megét kére fial!
 Ha meg nem, valgyatok, magarolot, vámal!
 De hogy, eni je, bélék, meg ne, rommerek!
 Sze, Dénica, Clapira, néllerek!
 Törvénet, be, kéll, vőa, uggellerek!
 Tol, r. illendők, égnem, rá, figye, bial!
 Ha mi, Mőjanonyag, törvének, Kőzben-fallo,
 Tam, meg, engediek, Mőndéllük, Kőzben-fallo,
 Ha:

Két jeles, és szép^{1.}
Ifiaknak, ugymint Zeisnak
és Palatceanak, egy otromba
termetű, fél-femü burkolos
Polypdemus nevű ember aia
lett veletlen haláluk, és elval
torásek, Magyar ventekbe örv
Kézzelvetett, a kolozvári Ulm
tariem Collegiumban Gy. L.
által az ezer hét száz nyolc
van kedődik Ezerendőben. Die
Nagy.

Sklandi György hástulenta

MS 0665

72.

RVI 4024

Ex. Telebírni.

Actus 1.

Az halál bezzél hazalma felől, a Gloria is ott,
nor ellen duhósködi.

En' Atom f' merr' hízem ki egy nevezetű!
El' milót, Halandót' no' mozt' örvendjeit
Már öröke' élet, s' mind' lepszél' Istenek.

És' tarrani' mely' jól' Állások' kellenek!
Jó' Ellulapui' Kipol'vasséddel

Vagy' Ötircennáddal' már' ehel' vepel' el.
Nincs' halál' nincs' többé' bezi' az' Orvonnak
Nem' lassó' már' marló' keser' aranyosnak.

Bezzél' jóvendő' babona's' öngel!
Ne' nézzek' lődben' vagynak' é' az' egek?

Az' ifjók' csillag' nyulón' alá' mene
Már' nem' jó' halál' az' halandó' embere.

Nincs' halál' rajtatok' vész' már' a' füvenc'
Szent' György' ejszakáján' melyek' fűvencel.

Charon' munkád' eddig' ha' neheren' eger'
Bihenny' fillig' is' nincs' már' a' herseger.

Kelly' fel' jóvengy' a' ki' lepszél' a' kengere
Ne' nézd' hogy' zúg' a' jól' indult' alá' mene.

Nincs' halál' a' virte' ok' de' hogy' halp' belé'
Ered' egyenesen' America' felé.

Meny' val' hajó' nélkül' de' hízem' min' hozod
A' kényszer' élet' is' mellyen' meg' átkod

Kedves' Székelygel', kedves' Fejésherr'
Jó' Anyát', jó' Anyát' jó' gyermekkeik'.

Schindl

Mofe is meg csak értem de ki nem adhatom
 Nagyra nőm is arda miléno tabarharom.
 Epmilkedjével már ok hármay Dánarol!
 Ez három Ifjalka mert hármay Jirarol
 Magamar, az Harat, s' illy hármay Jüülel
 A' kik nevelék ez három semesker.
 Ifjónülly Demény! mert eddig csak kistál
 Ok Haza! keré máf, melly ercken birtál
 Valahik csak Magyar neivel revesseál!
 En tölem nem leho, k' hesegejével.
 Ez ki mondván hármay Jchajt hesegején
 s' Háromkor az lgre tekint egyenején.
 Mind Háromnal reves kendel így emlin
 Hogy rebegő fiava jajjal elegyen.
 It három Vírny nyír három olaj agor
 Meg hősöwén Ballaj ez hír gondosagor
 Ok hármot az Három Tablára ~~re~~jepe
 s' Erdemler helyekre vifra fel fuggapri.
 It; gyakran néz háira; a' Honor kéjen
 s' Tobb Ifjalka is meg Jomptomar igen —
 Ok három Seculum adig el emyiffen
 Mig illy hármay Jajra máffor tegyek hiepen.
 It pedig az Halaló s' a' kipekter néz
 Ok Magyar. s' eláder erel ferent inerd.

Vége.
 M. B. Auctor huius Tragoediae est Jos. H. Kovács, Civis h. t. Colle-
 giū Debrecin. Primarij et Classi Poëticae Praeceptor Publicus

Descript. No 1785. H. 4p.

28-466
Abrahám Pátriárcha

Fia

I S A

és *Bathuel* Leánya

R E B E K

Házasságok alkalmatosságával

B E S Z E L G E T E S.

Mellyet,

A' Méltóságos Ur Erdélyi Fő Cancellarius

Gróf BETLEN MIKLOS Uram,

és szerelmes Házastársa

Gróf RE'DEI JULIA Asszony

Méltóságos Háza öröme napjára,

Mellyen

a' Méltóságos Gróf Urfi

216/954

Széki TELEKI SÁNDOR Uram,

és Méltóságos Gróf Kis Asszony

B E T L E N J U L I A

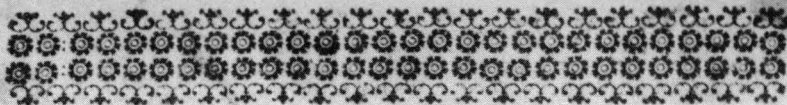
Isten rendelése szerint való Házassági öfve-kelesek
véghez vitetni fog, köteles jó indulatból, tisztességes
és oktató mulatságra, Magyar versekben ki-adott, és
a' meg nevezett Méltóságoknak alázatosan ajánlott

A' Nagy-Enyedi Collegiumból

P. P. F.

K O L O S V Á R A T T,

Nyomtatta TELEGGI PÁP SAMUEL, 1703. Éft.

ELSŐ BESZÉLGETÉS.

Ábrahám, Eliézer.

Ábr. **M**ólta meg-hala az én édes *Sárám*,
Életem fok baját kivel, míg élt, oltám,
Egy fejemre állott már minden nyavalyám;
Te a' mit segítez *Eliézer* szolgám.

Látok fok rósz példát, fok rút vezekedést,
Sok Fiútól Atya, Anya szenved verést,
Atyafiak közt-is kőrnyü ellenkezést,
Egyik másik elől kapdossa az Ős részt.

Tudod, gyermekimet én meg-oltoztatám,
Többinek rézeket én pénzül ki-adám,
Isákos házamnál örökösnek hagyám,
Tsak egyik-is méltán már nem vethet reám.

Koros ember vagyok, akartam kerülni,
Hogy én javaimon ne perlene senki;
Isák az örökös, a' többi menne-ki:
Nem maradt tudtomra fenn akadály semmi.

Egyaránt nem jutott, nem tehetek róla;
Isák az Isteni ígéretnek fia,
Az ő magvára néz egész Kananéa,
Ő lez én utánnam mindenemnek Ura.

Övé minden öreg 's minden apró barmom,
Övé minden szolgám és minden szolgálóm,
Szőlők, lántó-földek, minden majorságom,
Nints más gyermekemnek ezeken hatalom.

Három éktendeje *Sárát* el-temettem,
Száz negyven éktendöt én magam el-értem,
Isák fiam negyvent, ma hólnap életem,
Vártam ériék, házasságát nem kerestem.

Lapsus Protoplasta, Oris Vir-
orum in Mundo, et Certamen Vir-
tutis cum Superbia, Avaritia, Ira,
aliorumque Vitiis sequacibus.
Poëticè adumbrata per
Josephum Lázai quondam
Exercitio Poëtam Ver-
nali, in Ill. Collegio
S. Parakienſi A^o 1788,
C^o. 14° Aprilis.

11. Lázai József drámájának eredeti címlapja (36. szám)

Et hoc considero cum larga foeta, uterum
Dormiet, sine maxima danna cecus.
Dum can integras perimet fore mela hinc,
q. de homing inferos ad meliora trahat.

Et haec haec Nativo Produens Carmine Mura
Digne de Paavo Paava Mela dabant.
Et sup. Harmonicum ut dicitur Mela dabant.

Quae igitur Pung. veniam vix perirent
Dum late sperant, agredientur. quae:
Et dum Prestantur, longis animis Javon,
Et quocumq. Nostris, laudis laboris erit.

Tantum
~~...~~

Eliső AC Mos

mellyhen a' Paradi-komban Vigadoro car-
tothia nagy kairunk, ki az erők, az elők,
szel mándorának, vége, nagy kairon hat.
Lásó talál magának Cselekedel.

Eliső Szena Kapu

A Thearum a' Paradi-komban kénye
Sarkokan p. a' kaironk, a' kaironk,
kém, paradi-komban, a' kaironk, a' kaironk,
középen egy énekelgetnek.

Jaj. O melly halog nagyok!

Vann. Az úrnak melly nagyok -

Mind kaironk, a' kaironk, a' kaironk,

Ugyan azok a' kaironk, a' kaironk,

Mind azok a' kaironk, a' kaironk,

Egy semmi kaironk,
a' kaironk, a' kaironk,
Mellesen énekelgetnek,
a' kaironk, a' kaironk.

Csaktothia.

Et haec a' kaironk, a' kaironk!

Dolgy a' kaironk, a' kaironk!

